

HERBJØRG WASSMO

KARNOS KRAITIS

DINOS KNYGOS TĘSINYS

XX AMŽIAUS AUKSO FONDAS

HERBJØRG WASSMO

KARNOS KRAITIS

DINOS KNYGOS TĘSINYS

ROMANAS

Iš norvegų kalbos vertė
Eglė Išganaitytė

alma
littera
Vilnius 1999

UDK 839.6–3
Va–356

Herbjørg Wassmo
KARNAS ARV,
Gyldendal Oslo, 1997

ISBN 9986–02–776–4

Skiriu Hildei

„ESMINĖ PRIEŽASTIS YRA TAI, KAS SUDARO ŽMOGAUS
EGZISTENCIJOS PAGRINDĄ: ŽMOGUS YRA INDIVIDAS
IR TUO PAT METU — VISA GIMINĖ,
TAIGI VISA GIMINĖ ATSISPINDI INDIVIDE,
O INDIVIDAS — VISOJE GIMINĖJE*."

Søren Kierkegaard, „Baimės sąvoka"

*TAIGI JEI INDIVIDAS GALĖTŲ VISIŠKAI ATSISKIRTI NUO GIMINĖS,
JO ATSISKYRIMAS PERMAINYTŲ GIMINĘ, BET JEI GYVŪNAS
ATSISKIRTŲ NUO RŪŠIES, ŠI TO NĖ NEPAJUSTŲ.

PROLOGAS

TAIGI NEBIJOKITE JŲ. JUK NĖRA NIEKO UŽDENGTA, KAS NEBUS ATIDENGTA, IR NIEKO PASLĖPTA, KAS NEPASIDARYS ŽINOMA.

(Mt 10, 26)

Laiptai buvo siauri ir statūs. Apatinėje pakopoje žiojėjo gilus randas. Lyg kažkas kirvį būtų įkirtęs.

Vieną dieną didelės juodos skylės anga liko atvira. Ji visą laiką žinojo ją esant, nes jie kalbėdavo ten lipsią. Bet pati niekada jos nematė.

Iš pradžių palypėjo tik keletą pakopų, nes nebuvo turėklų, už kurių būtų galima pasilaikyti. Tačiau nespėjusi nė pagalvoti, ar išdrįs, užsilipo taip aukštai, jog galėjo pažvelgti į tamsą.

Kol stovėjo virš krašto iškišusi galvą, tamsa persimainė. Šnabždėjo jai ir traukė į save.

Ji uždėjo rankas ant grindų ir kiek pasiekdama apčiuopė. Galėjo tykoti kas nors pavojinga. Kas būtent, ji nežinojo.

Pamažu tamsa pripažino jos draugystę ir leido įžiūrėti skrynias, dėžes ir dėželes, lagaminus, sulūžusias kėdes ir drobinius maišus. Surištas senų laikraščių šūsnis. Prie pat angos stovėjo pintas vežimėlis su gaubtu.

Ji žinojo, kad atsigręžusi atgal ir pažvelgusi žemyn į šviesą nebeįstengs užlipti iki viršaus. Tad įveikė paskutinius laiptelius ir netrukus basomis kojomis užčiuopė grindų lentas.

Nepajuto ledinio šalčio, kaip tikėjosi. Buvo kur kas šilčiau nei jos kambarėlyje. Tarsi medinės grindys skleistų šilumą.

Slenkant gilyn į tamsą, darėsi vis šilčiau. Oras buvo kažko pritvinkęs.

Gegnės, laikančios stogą, buvo didžiulės kaip trolio rankos. Matė jas boluojant virš galvos. Jos sudarė gilius plyšius ir kyšulius, kuriuose galėjo slypėti visa, ko nemato žmogus.

Šviesos tebuvo tiek, kiek sklido iš angos, vedančios į laiptinę. Kūnelis tapo pernelyg lengvas tokiai didelei širdžiai. Vos ji išvysdavo savo šešėlį, širdis imdavo daužytis grasindama iššokti pro gerklę.

Prie artimiausio kamino stovėjo lagaminas geležiniais apkaus-

tais. Tai buvo pirmasis daiktas, kurį jai atidavė tamsa. Kai pravėrė dangtį, kažkas ėmė tyliai šlamenti. Tą garsą skleidė ne ji.

Iš pradžių užsimerkė ir suskaičiavo iki trijų, o atsimerkusi dar aiškiau pamatė kažin ką krutant. Tuo pat metu tarsi kas šmukštelėjo jai palei kojas. Lyg vėjas.

Širdis daužėsi norėdama iššokti lauk. Kurį laiką ji stovėjo sustingusi. Tylutėliai. Paskui kyštelėjo ranką į lagaminą ir palietė kažką šiugždantį, minkštą. Tarsi liestum šilkinį popierių, iš kurio Sara karpydavo kalėdines girliandas su angeliukais.

Po apačia galėjai užčiuopti lyg aksomą, lyg odą. Ji suėmė ir pakėlė. Tas daiktas buvo kur kas didesnis už ją. Vilko jį paskui save grindimis nedrįsdama nei pažiūrėti, nei priglausti prie savęs.

Ištiesė jį šviesos ruože nuo laiptų angos, ir jusles užliejo vasariškas aromatas. Svetimas ir kartu pažįstamas.

Pirmiausia ji pamanė, jog tai tik raudono aksomo suknelė ilgomis rankovėmis, su juoda nėrinių apykakle.

Bet staiga suknelė išsiskleidė ir atsisėdo.

Ja vilkinti moteris ilgais plaukais tiesė į ją rankas. Skimbčiojo apyrankės. Labai tyliai ir tik jai vienai. Prietemoje žvilgėjo daugiau apyrankių, nei ji įstengė suskaičiuoti.

Tada užėjo blogumas. Kojos ir rankos nutirpo, o galvą persmelkė čaižus garsas. Ji suprato, kad grius.

Po savimi neaiškiai pajuto šiurkščias grindų lentas.

Kai grįžo sąmonė, aplink viskas buvo raudona ir juoda. Iš maudžiančio skausmo suprato, kad įsikando liežuvį. Kaklas ir veidas buvo šlapi ir lipnūs.

Iš burnos tekėjo. Ji bandė nusišluostyti. Bet nekaip sekėsi. Drebėdama iš šalčio dangstėsi rankomis.

Tada pajuto minkštą aksomą. Ji gulėjo skraite. Netrukus ją palietė rankos. Šiltos ir švelnios, su skambančiomis apyrankėmis.

Iš pradžių ji stipriai užsimerkė. Paskui pravėrė akis ir pažvelgė tiesiai į veidą paveiksle virš pianino. Ir suknelė ta pati. Tik tvarkinga.

Močiutė Dina laikė ją glėbyje laukdama, kol ji atsigaus.

Taigi bijoti nėra ko, pamanė ji ir vėl užsimerkė. Tada išgirdo balsą:

— Tikėjau, kad vieną dieną ateisi.

— Laukei manęs?

— Žinoma, laukiau.

— Būčiau atėjusi anksčiau, jei būčiau žinojusi, kad čia esi, — netvirtai tarė ji.
— Viena juk nebūtum įstengusi atidaryti angos.
— Šiandien ji buvo atidaryta. Ar tai tu?..
— Arba kas nors kitas.
— Kaip man atidaryti angą, kai vėl norėsiu ateiti?
— Paprašyk Benjaminą.
— O jeigu jis nenorės?
— Norės.
— Kodėl?
— Juk išvadavai mane iš lagamino.

Bergljota atbildėjo laiptais, baimingu balsu šaukdama Karną.
Ji tylutėliai gulėjo aksomo glėbyje.
Ją nunešė žemyn į kambarėlį. Pro atlapas duris girdėjo, kaip Bergljota barama už tai, kam paliko atvirą palėpės angą.
Stinė sėdėjo prie lovos ir, kaip įprasta, kalbėjo už ją „Tėve mūsų", girdydama rasakilų nuoviru.
— Nukelkite močiutę Diną nuo palėpės, — kartojo Karna tarp gurkšnių.
Jos išgąstingai susižvelgdavo, ir neatrodė, jog ką nors supranta.
Tada ji užsispyrė ir atsisakė gerti.
— Pasigailėk, Viešpatie, ar tik vaikui nepasivaideno, — tarė Bergljota.
Tuomet Karna suprato, kad turi joms dovanoti. Kitaip jos nemoka. Prisiminė kartą Olinę sakius: „Dina turėjo daugybę gražių suknelių. Nors ir padūkusi, buvo puošeiva. Viskas tikriausiai guli palėpėje."
— Nukelkit močiutės suknelę, — pareikalavo Karna.
Ir gavo, ko norėjo.

Ji dažnai ten lankydavosi. Ne tik vasarą, kai grindys skleisdavo šilumą. Ir ne tik lietui lyjant. Ne, eidavo ten, kai tik prireikdavo.
Ten, viršuje, tikriausiai buvo visi daiktai, kadaise priklausę žmonėms, ir drabužiai, kuriuos jie vilkėdavo.
Stinei su Oline atrodė, jog Karnai nesaugu vienai vaikščioti į tamsiąją palėpę. Ten ją galįs ištikti Dievo siųstasis nuomaris, ir ji galinti susižaloti.
Bet tėtis tvirtino, kad ji turinti išmokti iš anksto pajusti ir spėti atsigulti. Nereikią visą laiką jos ganyti.

Kai tėtis jai atidarė angą, Olinė iš virtuvės sušuko:

— Daktaras — ne tėvas, o plevėsa! Nori, kad vaikas toj tamsybėj galą gautų!

Tačiau būdama viršuje ji nebejusdavo, kad parkris. Ten būdavo tamsu ir tylu. Tik pelė sukrebždėdavo ar šiaip kas.

Tėtis jai padėjo pristumti dėžes ir lagaminus arčiau angos, kad ji galėtų geriau matyti. Lempos nedavė.

Valandų valandas ji su močiute naršydavo po senienas, kurios niekam daugiau neberūpėjo. Galvą užplūsdavo daugybė vaizdų. Lankydavo žmonės, kurių niekada anksčiau nebuvo regėjusi. Ne visi pasisakydavo kas esą. Bet niekis.

Močiutė sakė, kad jiedvi ieškančios laiko.

Kartais abi matuodavosi sukneles. Močiutė nesijuokdavo, nors Karna atrodydavo keistai. Tik padėdavo susagstyti sagas ir dirželius.

Batai buvo neįprasti. Karnai smarkiai per dideli. Kai eidavo, jie brūkšėdavo grindimis.

Kartą jos rado ilgą plunksninį šalį. Jis rangėsi prie jos tarsi žaltys ir kvepėjo beveik kaip tėčio daktaro lagaminėlis. Ji vis tiek apsivijo jį aplink kaklą aiškiai jusdama, kad jis gyvas.

Kai ji susiruošdavo grįžti į apačią, močiutė nusivilkdavo raudonąją suknelę. Kad Karna pasiimtų žemyn vasaros aromatą. Parsinešusi suknelę į kambarėlį, ji užmesdavo ant kėdės aukšta atkalte.

Tuomet močiutė tarsi sėdėdavo kėdėje. Gulėdama lovoje, ji galėdavo ją pasiekti ranka.

Jūros gaudimas. Pirmiausia prisimindavo jį. Jausmas, jog išeini iš savęs. Nes jai reikėdavo. O gal norėdavo?

Dar nepakilusi iš lovos, ji nuplaukė tolyn. Vos pramerkė akis, smogė didžioji banga. Šviesa. Pakėlė ją, traukė prie savęs. Spaudė. Kad išgirstų gausmą.

Sapnui dar nenutrūkus, ji pamatė save skriejant į jūrą. Nešė vėjas tvirtomis rankomis.

Gausmas. Toli prie šcherų kaip galingas grumėjimas. Paskui arčiau — aiškiais balsais. O tolumoj pakilo naujas grėsmingas skundas. Paskui dar vienas. Ir taip toliau. Kol sugaudė didžiulis choras, kuris ir šnabždėjo, ir dainavo, ir plūdo, ir dėkojo, ir meldė.

Tikriausiai nieko nėra didingiau už jūros gausmą.

Kartais ji išgirsdavo į vėliavos kalną atsimušant bangą. Jai ne-

reikėjo jos matyti. Žinojo, kaip atrodo. Pakildavo ir apliedavo viską, kiek tik pasiekia.

Galiausiai banga iš pykčio pabaldavo ir bandydavo lyžtelėti dangų. Bet visada nukrisdavo.

Tačiau vėliavos kalnas stovėjo. Jis turbūt amžinas. Tik stiebas kas keleri metai nulūždavo.

Kai ji nubudo savo kambarėlyje, aplink buvo pilka ir juoda. Į lango stiklą brūžinosi rožių šakelės. Nestipriai. Tik kaip nerimas galvoje.

Ji buvo išpilta prakaito, bet virpėjo iš šalčio. Negreit įstengė nuleisti kojas ant grindų.

Pilve kirbėjo šleikštulys, ir ji nebeįstengė skristi.

Takas ant grindų dryžuotas. Bet spalvos nesirodė. Tik justi, kad šaltas kaip ledas ir grublėtas. Žinojo tai dar nenuleidusi kojų. Tamsiai mėlyni dryžiai šiurkščiausi. Iš seno Hanos žieminio palto.

Ji žengė per kambarėlį, perėjo valgomąjį, kur jau ūžė krosnis. Įsvyrino į virtuvę. Iš pradžių šiluma apėmė kojų pirštus. Paskui visą. O toj šilumoj buvo Olinė. Visada būdavo.

Kadaise ji manė, kad Olinė ir kėdutė su ratukais neatsiejamos. Bet kartą, kai Olinė karščiuodama gulėjo lovoje, kėdutė stovėjo viena prie krosnies. Su pagalvėle mėlynais ir baltais langeliais, kurios ji iki tol nebuvo mačiusi.

Kartais pabudusi jusdavo šleikštulį burnoje, kuris jai primindavo, kad užmiegant šalia nebuvo tėčio.

Tada pakakdavo užsirangyti Olinei ant kelių ir paklausti:

— Karnos tėtis jau namie?

Kai grįždavo saulė, šviesa apsigyvendavo ir sniege. Nuo jos virpčiodavo vokai, tarsi akys būtų norėjusios pasislėpti.

Visa perniek. Iš pradžių nuverdavo nepakeliamas skausmas. Tarsi galvoje nardytų smailiagalvių kuojų tuntai.

Tačiau jai jos reikėjo. Šviesos.

Jei per ilgai įsižiūrėdavo į saulės akį, ją pasigaudavo jūros gausmas. Vėliau tekdavo pakelti šleikštų pabudimą.

Paguosdavo tėčio rankos. Balsas. Delnai ant kaktos.

Blogiausia, jei pamatydavo įsmeigtas svetimas akis arba netyčia prisičiurkšdavo.

Tėtis paprastai ją priklodavo arba nunešdavo į kambarėlį. Bet jis ne visada būdavo šalia.

Kartą, kai sniegas buvo baltutėlis ir šviežias, ji atsigulė aukštielninka tarp pavėsinės ir sodo tvoros. Net užsimerkusi žinojo, kad šilta šviesa ir šaltas sniegas neatsiejami. Visai kaip jūra ir dangus toli, anapus salelių.

Kol apie tai mąstė, galva suskilo į šipulius ir susiliejo su dangumi.

Ji suko rankas ir kojas dideliais lankais apie save, norėdama pajusti, kad yra. Paskui atsargiai atsistojo neprimindama pėdų.

Atsimerkusi ir pažvelgusi žemyn, sniege išvydo gulint angelą. Ten pat, kur jos gulėta. Sukūrė jį pati viena. Pagal savo paveikslą.

Kai apie angelą pasipasakojo Olinei, išgirdo, jog tai šventvagystė. Tik Viešpats galįs ką nors sukurti pagal savo paveikslą.

Ji neprieštaravo. Tačiau suprato, kad Olinė ne visada teisi.

Ji manė, kad Hana visuomet yra Hana. Tačiau tai buvo ne ji. Balsas kitoks. Ir drabužiai. Viena iš jų turėjo ne tokias tvirtas rankas. Ir kvepėjo kaip niekas kitas Reinsnese.

Kartą, o tai turėjo būti po to, kai gavo pirmuosius batelius su sagutėmis, nes pamena savo žingsnių kaukšėjimą ant laiptų, prie salės lango stovėjo kita Hana. Ji slėpė veidą rankose.

Kai Karna norėjo ją paliesti, ji pasilenkė ir apkabino ją. Kvepėjo aštriai ir saldžiai, skleisdama kažin kokius garsus. Veidas buvo šlapias.

Tuomet ji pirmą kartą pajuto tuštumą, kuri kartais apgaubia suaugusiuosius. Tuštuma galėdavo išblukinti sienų spalvas ir viską sušaldyti. Net jei kūrendavosi krosnis. Tai atsitikdavo, kai to mažiausiai tikėdavaisi.

Į kambarį įėjo tėtis ir viską dar labiau sugadino. Į ją nežiūrėjo, tik į kitą Haną. Persimainiusiu veidu jis tarė žodžius, kurie smigo jai į galvą. Keista, nes ji neprisiminė, ką jis kalbėjo.

Sušiugždėjo sijonai, ir skardus balsas pasakė kažką apie išvažiavimą.

Tada tėtis prisitraukė ją prie savęs. Jis turėjo kietas rankas, tad ji spurdėjo ir šaukė:

— Tu man ne tėtis, kai esi toks bjaurus!

Paskui ji nebesuprato, kas tikra, o kas — ne. Bet jis prispaudė ją prie savęs taip, jog skaudėjo, ir suriko palinkęs virš jos:

— Velniai rautų, aš esu tavo tėvas, bjauri mergiūkšte!

Taip Karna tapo kalta, kad Hana norėjo išvažiuoti. Kodėl, ji nežinojo.

Iš tiesų turbūt visą laiką žinojo, kad Hanos yra dvi. Mat Hana jau buvo išvažiavus į Stranstedą su Isaku.

Hanos burna beveik visada būdavo pilna smeigtukų. Alsiai kvepėdavo audeklų rietimai ir nebaigtos siūti suknelės, sukabinėtos ant sienų.

Prieš kalbėdama ji turėdavo vieną po kito išsiimti smeigtukus iš burnos ir sukaišioti juos į juodą aksominį grybą. Šis buvo priveržtas prie stalo briaunos. Tvarkingai susmaigstyti smeigtukai žvilgėdavo lempos šviesoje.

Turėti Haną gerai, bet niekuomet negalėjai žinoti, ar turėsi ją visada. Todėl svarbu ją matyti visur, kur įmanoma. Pavyzdžiui, toje kitoje. Karnai neatrodė, jog tai blogai. Jos juk vis tiek išvažiuoja. Visi išplaukia garlaiviu savais keliais.

Pirmiausia išgirsdavai pūškavimą ir bildesį, paskui jis išnirdavo iš už vėliavos kalno ir sužviegdavo.

Tada prie garlaivio nusiirdavo Livianas iš krautuvės. Kai jūra banguodavo, valtelė nardydavo aukštyn žemyn ir atrodydavo baisiai vieniša. Kai būdavo ramu, ji plaukdavo prie didžiojo garlaivio lyg paukštis.

Kartais Livianas į krantą atplukdydavo ne tik ryšulių ir dėžių, bet ir niekada neregėtų žmonių. Kai jie ateidavo prie namo, ji beveik visada turėdavo išeiti ir pasisveikinti.

Ji iš akių suprasdavo, ar jie tikrai ją mato.

Kita Hana pamatė ją iškart, vos tik atvykusi. Matė ją beveik geriau nei tėtį.

Iš pradžių pasakė kažką, ko neįmanoma buvo suprasti, o tėtis irgi ėmė kalbėti taip pat. Kai visi ėjo nuo prieplaukos, ji paėmė Karnai už rankos. Vis stabtelėdavo, žemai pasilenkdavo, kad ūgiu susilygintų su Karna, ir tardavo savo keistuosius žodžius.

Kita Hana neretai sušvelnindavo tėčio balsą. Ir po tos dienos, kai jis salėje bjauriai elgėsi. Galbūt labiausiai po tos dienos.

Kita Hana sėdėjo prie pianino.

Kvepėjo žole, ir užuolaidos buvo tokios baltos. Nei iš šio, nei iš to jos įsiverždavo į kambarį didžiuliu lanku. Po akimirkos vėl kabodavo tiesiai, ir galėdavai pamanyti, jog prisisapnavo.

Karna prigludo prie pat juodosios dėžės, norėdama pasiklausyti, kaip kita Hana priverčia skambėti jos vidų.

Dvi basos pėdos padėtos ant pedalų. Kai mindavo, didieji ko-

jų pirštai pakildavo į viršų. Jie atrodė blogi, nors nieko bloga nedarė. O gal bijojo? Kad niekas jų nepagautų?

Valandėlę ji visa skendėjo garsuose ir mąstė apie tai, kaip labai jie bijo, paskui išsižiojo ir kando.

Iš pradžių pianinas sudundėjo, kai kita Hana pabandė ištraukti pirštą. Paskui ji veidu paniro po klavišais. Žemyn galva. Plaukai beveik siekė grindis. Kaip užuolaida priešais.

Jie nebuvo tokie juodi kaip tikrosios Hanos. Bet vis tiek gražūs.

Pribėgo tėtis ir puolė barti, kam sutrukdžiusi groti. Suėmęs už kojų, norėjo ištraukti ją lauk.

— Palik ją ramybėje, — pasakė kita Hana ir sugrojo keletą baisiai piktų gaidų.

Bet ji nepyko. Tik juokėsi.

O tėtis prisėdo ant kėdutės šalia. Jie ilgai sėdėjo suglaudę galvas. Skleidė keistus garsus.

Karna atsisėdo ant grindų ir norėjo, kad ją pamatytų.

Bet jie nematė.

Tada ji išsitiesė ir abiem delnais paspaudė klavišus. Išėjo didelis gausmas. O jie vis vien jos nematė.

Tada jai išrėžė:

— Na, ir keliauk sau garlaiviu!

Tėtis supyko, bet kita Hana pasisodino ją ant kelių. Uždėjo pirštelius ant klavišų ir paspaudė savaisiais. Truputį skaudėjo.

— Na! Dabar tu mums paskambinsi, — pasakė kita Hana ir vėl paspaudė.

Tada iš pianino pasklido „Senelis Nojus“.

Kai kita Hana paleido jos rankas, Karna įsistebeilijo į klavišus ir ėmė spaudyti ten, kur, jos manymu, buvo melodija.

Ir „Senelis Nojus“ nuskambėjo dar kartą.

Svetainėje ant komodos stovėjo portretas vingriais rėmeliais. Jie sakė, kad čia jos mama.

— Čia mama Karna, kurios vardą gavai, — kalbėjo tėtis. — Ji mirė, kai tu gimei.

Girdėjo jį sakant lygiai tą patį daugybę kartų. Tai buvo tik garsas.

Panašus garsas jai tapo ir Kopenhaga. Ten miršta žmonės. Ir tai — jos kaltė. Nes jie sakydavo: „Kai tu gimei“.

Kartais prie komodos ji prisitraukdavo kėdę ir užsilipdavo,

kad mama Karna ją pamatytų. Beveik visada tai būdavo vienodai liūdna.

Kai tikroji Hana grįžo į Reinsnesą, ji jau žinojo, kad vėl išvyks į Stranstedą.

Isakas turėjo važiuoti kartu. Jis miegodavo kambarėlyje su Karna, nors buvo didesnis. Kai ant jos supykdavo, persikraustydavo išimtininkų trobon pas Stinę ir Tomą.

Isakas būdavo nieko sau, jei gerai nusiteikęs. Tačiau niekada nežinojai, kas jam gali šauti į galvą. Supykęs sakydavo, kad ji maža ir kvaila. Jai nepatikdavo. Bet nebūdavo ko daryti. Kartais ji iš nevilties spirdavo į kėdę arba, nuėjusi į arklidę, badydavo arklius žabu, kol tie imdavo žvengti. Žinoma, jei niekas nematydavo. Tačiau nuo to neką palengvėdavo.

Kartą ji griuvo, kai Isakas ant jos supyko. Visi subėgo. Ir Hana. Tada jis pabėgo į vasaros tvartą ir nesirodė visą popietę.

Hana apsistojo pietiniame erkeryje. Visam laikui, pasakė Olinė. Tai atrodė ilgas laikas. Galėjai tikėtis, jog truks bent iki Kalėdų.

Bet visi išvažiuodavo. Tėtis taip pat. Su savo didžiuoju daktaro krepšiu.

Kartą, kai su tėčiu velke gaudė menkes, ji ilgą laiką buvo paniurusi.

Paskui jam viską pasakė.

— Parsikviesk Haną namo, tada viskas bus gerai.

— Matai, ji turi gyventi Stranstede ir siūti.

Hana buvo vienintelė Karnos pažįstama moteris, pati nusprendusi, kad jai reikia būti kitur. Ji elgdavosi taip, kaip pati norėdavo, nekeldama dėl to triukšmo.

Stinė turėjo savo paaiškinimą, ji sakydavo:

— Hana daro, kas jai prie širdies.

Karnos supratimu, tai reiškė, kad jeigu Hana nori sėdėti Stranstede su smeigtukais burnoje, ji taip ir daro.

Šiaip nelengva žinoti, kas Hanai prie širdies. Kartais jai prie širdies būdavo Karna. Tačiau ne visada. Ir Isakas ne visada jai būdavo prie širdies.

Tada Olinė sakydavo:

— Berniukui labai reiktų tėvo.

Anksčiau Hana dažnai atvažiuodavo į Reinsnesą. Vakarais su tėčiu pašėlusiai kvatodavo. Girdėdavosi net jos kambarėlyje.

Jie bandydavo nugalėti vienas kitą šaškėmis ir šachmatais. Tai tebuvo figūros ant lentos.

Kartą ji užlipo į antrojo aukšto koridorių, kai Hana stovėjo prie baltinių spintos, norėdama kažką paimti. Tada Karna pamatė, kad ir tėtis stovi šalia.

Jai pasirodė, kad jie prietemoj mušasi. Bet veikiausiai nesimušė. Kai pastebėjo ją, labai švelniai užkalbino. Abu vienu metu.

Ji gerai nebesusigaudė, ar tai buvo iki kitos Hanos, ar po jos. O gal ir iki, ir po.

Olinė sakydavo:

— Anksčiau Reinsnese buvo per daug moterų, dabar — pernelyg mažai.

Karna puikiai suprato, kad taip yra dėl to, jog čia nebėra tikrosios Hanos.

Vieną giedrą dieną tėtis pasiėmė ją į valtį. Jie plaukė labai greitai. Viskas pasidarė taip lengva. Tada ji tarė:

— Aš nekalta, kad ji išvažiavo.

— Kas tau šovė į galvą? Žinoma, nekalta!

Pasakė tarsi į jūrą. Balsas buvo toks silpnas, jog trūkinėjo.

— Tai kas kaltas?

— Aš.

— Nes buvai negeras?

— Taip, nes buvau negeras!

— Ar ji sugrįš?

— Nežinau.

— Paprašyk ją.

— Taigi...

— Nenori?

— Ne taip lengva.

— Neturi kur jos padėti?

Tada jis susijuokė, nors ir labai liūdnas atrodė.

— Nežinau, ką pats toliau veiksiu...

Tada Karna išsigando, nes žinojo, apie ką jis galvoja. Išvažiuoti galvoja. Toli.

Tą dieną, kai tėtis atėjęs pasakė, jog turės savo kabinetą Stranstede, Karna nesuprato, kad jis ten ir nakvos.

Kai jis nepasirodė visą dieną, naktį ir negrįžo namo kitą vakarą, ji paklausė Olinę, kur tėtis miega.

— Miega kambarėlyje šalia kabineto Stranstede.

— Tėtis turi man paduoti valgyt, — sušuko ji.

Jos pasakė, jog neįmanoma. Taigi neliko prasmės valgyti.

Dvi dienas Olinė, Stinė ir tarnaitės veltui bandė jai įsiūlyti maisto. Kai galiausiai Olinė grasindama sušėrė jai košę, Karna išvėmė ją atgal tiesiai ant stalo.

Jos vis tiek neatlyžo ir nedavė jai ramybės. Tada ji užsilipo ant virtuvės spintelės ir stebeilijo į vakarėjančią saulę, kol ją nusinešė jūros gausmas.

Laukuose ir paplūdimyje Stinė buvo pristačiusi dėžių. Ten gagos tupėdavo ant kiaušinių, iš kurių turėdavo išsiristi jaunikliai.

Kai praėjo daugiau dienų, nei Karna įstengė suskaičiuoti, o tėtis vis dar nesirodė, ji nuėjo prie dėžių ir išbaidė gagas. Paskui kojomis ėmė traiškyti kiaušinius. Ne vieną ar du. Daugybę.

Iš kai kurių pasidarė tik šlykšti košė. Kituose buvo nageliai, snapai ir melsva odelė. Ji atidžiai juos ištyrinėjo pagaliuku.

Ten ją surado Tomas. Baisiai perpyko ir nutempė pas Stinę.

— Tėtis, tėtis! Jis turi grįžti! — stūgavo ji trepsėdama.

Buvo taip išsigandusi, jog dantys nevalingai kaleno.

Stinė pasielgė taip, kaip niekas nesitikėjo. Pasisodino ją ant kelių ir tarė:

— Vargšė mergaitė!

Tada ji pasruvo. Viršuje ir apačioje. Atsipeikėjo su mediniu pagaliuku burnoje. Suprakaitavusi ir krečiama šalčio ant miegsuolio išimtininkų troboje.

Kalbėdama „Tėve mūsų“, Stinė jai rišo ant riešo pilką vilnonį siūlą.

Siūlo turinti niekada nepamesti. Niekada.

Taip Viešpaties Dovaną būsią lengviau nešioti. Ir ji nesusikandžios liežuvio.

Dovana buvo ne siūlas, o nuomaris.

Ji sėdėjo Stinei ant kelių ir piešė negyvus gagos jauniklius. Siaubingai raudonus ir mėlynus. Galės pastatyti piešinį ant komodos svetainėje šalia mirusios Karnos. Tada jie nebus vieni.

Stinė jai dainavo apie laisvus paukščius, kurie tamsią naktį pakyla aukštai į dangų ir dalija mažoms mergaitėms pūkines antklodes.

Kitą dieną tėtis grįžo namo. Sužinojęs apie gagas ir priepuolį, jis pasakė, kad būtų geriausia, jei Karna vyktų kartu į Stranstedą, kai jam ten reikės.

Olinė ir kitos moterys pasibaisėjo tokiu suaugusio žmogaus neišmanymu.

— Kartu atplaukėme iš Kopenhagos į Reinsnesą, galime kartu važiuoti ir į Stranstedą. Galėtume nusisamdyti namų tvarkytoją, — kalbėjo jis.

— Mes plauksime ir susirasime kokią nors Haną, — tarė Karna.

Kambaryje stojo tyla.

Tačiau ji neišvažiavo su tėčiu ir nenakvojo Stranstede. Kai paklausdavo, jai būdavo atsakoma, kad pirmiausia jam reikią uždirbti pinigų, kad galėtų išsinuomoti būstą ir nusisamdyti auklę.

Kol kas jai teko susitaikyti, jog tarpais jis likdavo nakvoti Stranstede.

Kai tėčio nebūdavo ištisas dienas, ji susitraukdavo ir sunykdavo. Arba ją pasigaudavo jūros gausmas.

Kartais, kai jai labai reikėdavo, pajusdavo, kaip mama Karna išeina iš portreto ir ją paliečia. Ne taip, jog būtum visai tuo tikra. Ir niekada, kai kas nors matydavo. Dažniausiai jūros gausme. Kad Karna rastų kelią namo.

Kartą supykusi ant tėčio, nes jam reikėjo pas ligonius, ji išrėžė, kad jis kvailas, jei mano, jog turėti mamą, stovinčią už stiklo ant komodos, yra kažkas nuostabaus.

Jis jai pritarė. Bet niekas dėl to nepasikeitė.

Niekas kitas nevažinėjo su dideliu juodu krepšiu, pilnu rudų buteliukų ir baltų it kreida atraižų, ir nesėdėjo prie stiklinės spintos gydydamas žmones.

Tačiau jis priklausė tik jai.

Ji suprato, kad moterys jam patinka labiau nei vyrai. Kažkaip kitaip į jas žiūrėdavo. Kitokiu balsu kalbėdavo. Jos atvykdavo į Reinsnesą, kai žinodavo, kad daktaras namie.

Jai neatrodė, kad visos labai sirgtų. Ilgai neužsibūdavo.

Jis pradėjo ją imti su savimi pas ligonius, kai būdavo geras oras. Ji galėdavo valandų valandas sėdėti ir saugoti valtį, kol jis vaikščioja po namus. Žinojo, kad jis visada ką nors paprašo ją prižiūrėti. Bet ji retai juos matydavo.

Vienoje sodyboje testovėjo trobelė ir žeminė.

Kai ji paklausė, kodėl tie žmonės neturi daugiau trobesių, jis atsakė:

— Trobesius pastatyti daug kainuoja.

— Tai kodėl Reinsnese mes jų tiek turime?

— Reinsneso šeimininkai senais laikais buvo turtingi.

— Kodėl tu nesi toks turtingas, kad Stranstede galėtume pasistatyti namą?

— Todėl, kad nemoku tinkamai elgtis su pinigais. Bet tu mokėsi, būsi kaip Dina.

— Kodėl Dina ne Reinsnese?

— Ji panoro pasižvalgyti po pasaulį.

— Kada baigs žvalgytis?

— Nežinau.

— Reinsnese per mažai moterų. Ar gali paprašyti ją grįžti?

— Jau prašiau.

— Vadinasi, per mažai prašei!

— Galbūt, — tarė jis.

— Ar ji gera?

Jis pagalvojo ir pats sau šyptelėjo.

— Ne visiems. Man ji nebuvo bloga. Tačiau griežta.

— Man irgi?

— Ne, nemanau.

— Tada gali dar kartą ją paprašyti.

— Pabandysiu. Galėtum nusiųsti jai piešinį.

— Su negyvais gagiukais?

— Ne, su gyvais.

— Negyvų spalvos gražesnės, — pareiškė ji.

Tada jam reikėjo pakreipti burę. Ji turėjo sėdėti ramiai ir nekalbėti. Tačiau kai jis baigė, ji jau buvo sugalvojusi, ką sakys.

— Man atrodo, jūs nebuvote jai geri, todėl ji turėjo išvažiuoti.

— Iš kur ištraukei?

— Aš taip manau.

— Ir kas gi tas piktadarys?

— Nežinau.

— Kai kas tiesiog negali neišvažiuoti, — pasakė jis.

— Ir tu negali?

— Galbūt.

— Bet tu neišvažiuosi!

Jis ne iškart atsakė.

Įkvėpdama krūtinėje pajuto stiklo šukeles.

Žvelgdamas į jūrą jis tarė:

— Perspėsiu tave iš anksto.

Tada ji atsistojo, abiem rankom čiupo didelį akmenį, kurį jie naudojo kaip balastą, ir jau norėjo šokti už borto į jūros šniokštimą.

Valtis vos neapsivertė, kai jis puolė į priekį jos sugauti. Šlykščiai keikdamasis ir baisiai įpykęs.

Valtis nukrypo nuo kurso, kai jis paleido vairą. Praėjo visa amžinybė, kol vėl pavyko burėmis pagauti vėją.

— Tu negeras, kai pyksti, — pasakė ji.

— O tu negera, kai nori šokti į jūrą. — Ir po kurio laiko: — Ateik, atsisėsk prie manęs!

Ji nušliaužė į valties galą ir prisiglaudė prie jo. Tada pajuto. Širdį.

— Tėti, tavo širdis nori iššokti.

— Ji išsigando, kad gali tave prarasti. Bet dabar mudu vairuojame drauge.

Ji linktelėjo.

Aplink buvo neįprastai tylu. Net kai ji šlapinosi, beveik nesigirdėjo nė garso.

Ji nesiavė šlepečių, gulinčių po lova, nors grindys buvo šaltos. Tik nustūmė puodą į palovį ir įsiklausė į miegančius namus. Lango pilkuma sklaidėsi po visą kambarį. Net jūra buvo rami.

Ji atidarė virtuvės duris ir galustalėje išvydo Olinės figūrą. Sėdėjo prie kavos puodelio. Skruostą pasidėjusi ant rankos. Šlepečių galai po stalu žiūrėjo į skirtingas puses.

Karna artinosi įkypai iš už nugaros, norėdama pamatyti, ką Olinė taip įdėmiai apžiūrinėja net pasidėjusi ant stalo galvą.

Apkabino ją ir pabandė pamatyti, ką mato Olinė. Tačiau ten nebuvo nieko neįprasta. Ant stalo netgi paukštelis netupėjo.

Ryto saulė dar nebuvo pasiekusi šulinio dangčio, o samdinukas neišleidęs laukan vištų. Žolė aplink karvelidę buvo sidabriška nuo nakties lietaus, o paukščiai, gyvenantys alėjoje, tylėjo. Galbūt dar naktis?

Ji atsirėmė į Olinę ir norėjo užsiropšti jai ant kelių.

Tada kažkas pasidarė. Olinė išsitiesė kaip skudurinė lėlė. Veidą ir liemenį pasiguldė ant stalo. Visa suglebusi. Tarsi vis dar miegotų.

Karna neatlyžo nuo jos, vis baksnojo. Tačiau Olinė nepažvelgė į ją. Ji dar kartą bakstelėjo. Kaip visada, kai Karna bakstelėdavo pirštu, įsiduobė duobutė.

Tada vėl kažkas pasidarė. Kilo daug triukšmo, kai Olinė išsitiesė ir nušliuožė nuo savo kėdutės. Rankos virš galvos, nė nebandė įsitverti. Rodės, lyg kas būtų keletą kartų pliaukštelėjęs per didelę duonos tešlą.

Kai galva trinktelėjo į grindis, subarškėjo lango stiklai ir puodeliai ant stalo.

Olinė nekreipė dėmesio. Tiesiog liko gulėti. Plona žila kasa išsileido. Gulėjo kaip šluotelė, apsukta baltu siūlu.

Viena ranka atsivertė delnu į viršų. Tarsi tikėdamasi ko nors gauti.

Karna jai padavė sviestinį riestainį iš lėkštės ant stalo ir atsistojo šalia.

Bet Olinė kaip reikiant jo nepaėmė. Tik spoksojo į ją iš apačios. Svetimu žvilgsniu ir pravira burna. Veidas pasidarė pernelyg ryškus.

Karnai ėmė stuksėti širdis. Iš pradžių šiaip greitai. Paskui ėmė kalti. Kalė ir kalė. Kojos nebenorėjo laikyti, tad ji atsigulė šalia Olinės. Nežinojo, kiek taip išbuvo.

Galiausiai įstengė pakelti ranką ir uždėti ją Olinei ant krūtinės.

Tada pajuto tylą. Ji buvo neaprėpiama kaip dangus. Gal net didesnė už jūros gausmą.

PIRMOJI KNYGA

1 skyrius

IŠ DANGAUS ŽVELGIA VIEŠPATS, MATO VISUS ŽMONIŲ VAIKUS. JIS, KURIS PADARĖ VISŲ JŲ ŠIRDIS, KURS MATO VISUS JŲ DARBUS.

(Ps 32(33), 13 ir 32(33), 15)

Pažiūrėti ji tebuvo viso labo mazgelis. Bet jis netruko patirti jos valią. Ir nelemtą riksmą. Nuo jo prakaitas sunkdavosi net iš pirštų galiukų.

Jų šalinosi ir įgula, ir abu bendrakeleiviai. Kajutė atiteko jiems vieniems.

Ji niršo dvi paras. Trečiosios naktį kilo audra. Tada taip giliai įmigo, jog tarpais jam tekdavo ją pažadinti, kad galėtų pamaitinti. Vandeniu skiestu karvės pienu, duodamu šaukšteliu iš puodelio.

Kaskart tai trukdavo pusvalandį. Dėl didelio supimo puodelį su pienu jam reikėdavo suspausti tarp kelių, kad abi rankos liktų laisvos. Viena ranka vaikui, o kita — nesuvaldomam šaukšteliui.

Po poros dienų kelnių klešnės gaižiai dvokė. Jis lindėjo kajutėje, tad kvapas daugiausia erzino jį patį. Tikriausiai dėl kvapo jis prisiminė tuos kartus, kai su Andersu buvo Lofoteno jūroje. Šleikštulį. Pažeminimą, kuomet vyrai jį krikštijo kepenų statinėje. Siaubą, kai buvo panardintas į ledinę jūrą.

Audra nurimo, o virėjo padėjėjas pranešė, kad pienas laivo virtuvėje sugižo. Netinkąs kūdikiui. Jis pasisiūlė paruošti tyrelę iš virtų bulvių ir vandens.

Ramioje kaip veidrodis jūroje mazgelis išpylė tyrę atgal ant savo tėvo ir rėkė tol, kol pritrūko kvapo. Galiausiai visa pamėlo ir nuščiuvo. Vartė akis kaip prieš mirtį, tačiau apsiputojusi iš pykčio.

Apimtas panikos, jis bandė prisiminti, ko mokęsis studijų metais ar atlikdamas praktiką Frederiko ligoninėje. Apie kūdikius, jų poreikius ir pyktį.

Ne kažin kiek tų žinių būta. Jis paėmė už kojyčių žemyn galva ir patapšnojo užpakaliuką. Kūdikio veidelis paraudo, ir ji nuri-

mo. Tyla truko tik akimirką. Atsidūrusi saugioje padėtyje jam prie krūtinės, ji vėl pratrūko.

Jei paguldydavo ją gulte ir bandydavo jos nepaisyti, būdavo dar blogiau. Negalėjo jos palikti nė valandėlei.

Jeigu jam nebūtų tekęs toks sunkus išbandymas, būtų galėjęs pasidžiaugti, kokie pajėgūs jos plaučiai. Tačiau galvoje šmėstelėjo kita mintis: „O ką, jei nutiltų amžinai?" Ir pasitaisė: „Geriau ją būčiau palikęs Kopenhagoje!"

Būti vienišu tokio vaiko tėvu — tikras pragaras, kokio nelinkėtum jokiam vyrui.

Rugsėjo aštuntąją skaisčiai švietė saulė. Senoviniame kalendoriuje buvo parašyta: „Jeigu oras tą dieną giedras, lauk gražaus rudens".

Trim dienom vėliau, nei telegramoje pranešė Andersui, jis įsuko rėksnę į apklotą ir išsinešė į denį, kad galėtų stebėti, kaip laivas įplaukia Bergeno įlankon.

Tikriausiai ją paveikė žemės kvapas, nes ji nutilo.

Netrukus, jusdamas neapsakomą palengvėjimą, sugižusiu pienu dvokiančiom kelnėm ir su mazgeliu po pažasčia jaunasis Benjaminas Grenelvas išlipo Bergene. Kad ir keista, ji buvo rami.

Tačiau kai jis vėl ėmė su ja elgtis pagarbiai ir priglaudė prie tėviškos krūtinės, ji pratrūko bliauti. Tarsi instinkto vedamas, jis perkėlė ją sau ant klubo. Iš ten apvaliomis rimtomis akimis ji stebeilijo į aplinką.

Skarmaluose ji kaip įmanydama tiesė skrydžiui rankas ir kojas. Kaklas stengėsi nulaikyti galvelę pakeltą, kad ji galėtų matyti. Kartais galva knaptelėdavo ant krūtinės, tačiau po akimirkos vėl grįždavo į pirmykštę padėtį.

Tiesa, jai tekdavo paklusti tėvo judesiams, kai šis sumanydavo apsisukti. Tačiau ji akivaizdžiai gyveno savo pačios įspūdžiais. Buvo visiškai tyli.

Toks būdas laikyti mažą vaiką neatrodė itin meilus. Tačiau patikimas.

Hana laukė geriausiame nakvynės namų kambaryje. Šeimininkas paaiškino, kad audra jūroje suvėlino laivą iš Kopenhagos.

Pirmąjį vakarą jis pats atnešė ir patiekė karštos kakavos su saldainiais.

Hana nebuvo turėjusi reikalų su nakvynės namų šeimininkais, tad nežinojo, kaip reaguoti. Tačiau kai jis vėlai vakare grįžo puodelio, ji pro durų plyšį pasakė, kad jau atsigulusi.

Taip Hana patyrė, kad Bergene protingiausia miegoti užsirakinus duris.

Kitą vakarą ji pati nulipo žemyn į virtuvę pasiimti kakavos.

— Kad šeimininkui nereikėtų vargintis ir nešti į viršų, — paaiškino apstulbusiai virtuvės darbininkei.

Taip ji viską sustatė į vietas.

Tačiau jis atsikeršijo, kai pamatė ją einant pusryčiauti.

— Graži jauna poniutė iš Norlano keliauja? Visai viena?

Jis nutaisė miną, tarsi laikytų ją persirengusia kaline. Arba dar žemiau puolusia moterimi.

Akimirką ji sutriko. Stovėjo nunarinusi galvą ir klausėsi. Paskui atsitokėjo.

— Vadinasi, Bergeno gerų šeimų moterys nelabai mato pasaulio? Namuose smirsta?

— Ne, ponia, jos keliauja su palydovais.

— Tai turbūt šiame mieste tiek plėšikų ir sukčių, jog moteriai nesaugu vienai išeiti iš namų?

— Yra, kas pridera, ir yra, kas nepridera, — paniuręs atsakė šeimininkass.

Tačiau kai ji papasakojo turinti susitikti su daktaru Benjaminu Grenelvu, kuris vienas su kūdikiu atvyksta iš Kopenhagos, šeimininką apniko kitos mintys. Jis pats jai įpylė kavos.

Grenelvas? Ar gerai išgirdęs? Puikiai prisimenąs aukštą tamsbruvę Diną Grenelv iš Reinsneso. Kai miręs Jakobas Grenelvas, ji tapusi našlė ir ištekėjusi už Anderso iš Reinsneso, argi ne? Rodos, net skambinusi pianinu. Neprilygstama moteris! Puikiai ją pamenąs. Svarstęs, kodėl nebeatvykstanti į Bergeną.

— Tai tu jau toks įmetėjęs, jog pameni net Jakobą Grenelvą, — tėškė Hana.

Vyriškis tylėjo. Ūsai nusviro, o išpuoselėta barzda ant mėsingo smakro ėmė tirtėti.

— Dina Grenelv dabar Berlyne ir griežia violončele. Koncertuoja, — pranešė ji.

Visą dieną ji buvo patenkinta tuo žodžiu — „koncertuoja“.

Hana gerai žinojo, jog ši kelionė nėra vien dėl Benjamino ir jo vaiko. Kai Andersas paprašė ją vykti į Bergeną, jai tat pasirodė kaip galimybė pamatyti pasaką. Taip, Viešpaties skirta lemtis! Troškimas pakeliauti pranoko nežinomybės baimę.

Kai ji tapo našlė ir norėjo laidoti savo vyrą su vaškuotų gėlių vainikais, kaip priimta Reinsnese, jai buvo priminta, kad ji — samės dukra.

Kai tik vargšas Hokonas buvo užpiltas žemėmis, ji nusprendė parašyti Andersui. Ar neprieštarausiąs, jei parsikraustysianti namo į Reinsnesą ir pagelbėsianti krautuvėje. Andersas pasiuntė telegramą ir pasirūpino, kad ją pargabentų.

Kai anytos nuotaika pasitaisė ir ji pradėjo kalbinti ją pasilikti, Hana, žiūrėdama jai į akis, pasakė:

— Aš ne tik grįžtu į Reinsnesą, bet taip pat veikiausiai garlaiviu plauksiu į Bergeną.

Pati nežinojo, iš kur visa tai ištraukė.

Apie ją kalbėjo, kad tokia išponėjusi, jog kasdien apsinuoginanti už širmos ir mazgojanti kiekvieną kūno lopelį. Net ir žiemos metą.

O į Bergeną ji tikrai nuvyko.

Hana galvojo apie jį. Apie Benjaminą. Koks jis dabar? Kaip atrodo? Galbūt nebeatpažins jo?

Kai matė jį paskutinį kartą, buvo dar mergaičiukė, iš rimtųjų pradedanti suprasti, kad jie nėra lygūs, nors kartu augo ir mokėsi iš tų pačių vadovėlių.

Andersas pasakė, kad dabar jis — mokslus baigęs daktaras. Mokantis gydyti visokiausias ligas ir negalias.

Hana nebuvo iš tų, kuriuos lengva nustebinti. Bet kad Benjaminas, kurį kažkada pažinojo, tiek pasiekė, jai kėlė pagarbą.

Jos pačios laimėjimai neverti dėmesio.

Vieną dieną prieš penkerius metus į Reinsnesą atplaukė jaunas žvejys ir ilgam išmetė dėl jos inkarą. Ligi tol ji nieko panašaus nebuvo patyrusi.

Savu noru iškeliavo su juo į Lofoteną ir gyveno tarp svetimų žmonių. Sutuoktuvės buvo lediniu šalčiu dvelkianti ceremonija milžiniškoje, beveik tuščioje medinėje bažnyčioje. Pačios siūta vestuvinė suknelė atrodė keistai svetima, kaip ji pati.

Paskui net pastorius nebuvo pakviestas lieso sultinio.

Kaskart, kai ji vėliau pamatydavo mėsos sultinį, suimdavo blogumas. Ir tąkart ji tenurijo vos kelis šaukštus.

Niekas iš jos negalėjo atimti, kad buvo išauklėta Reinsnese. Valgyti su peiliu ir šakute jai buvo lygiai taip pat natūralu, kaip Lofoteno moterims — pintis kasas. Ji buvo sėdėjusi prie vieno stalo su probstu ir šventusi Kalėdas su lensmano šeimyna.

Tai, kad uošvių šeima neturėjo nei krautuvės, nei šviestuvo palubėje, buvo nesunku pakelti. Tačiau neatsirado nė vienos lentynos, į kurią ji būtų galėjusi susidėti keletą savo knygų.

Ji nesiskundė, tik paskyrė knygoms vieną komodos stalčių ir išsitraukdavo jas radusi laisvą valandėlę. Tada jai prikišdavo, kad švaistanti brangų darbo laiką.

— Darbo reikia ne tik rankoms. Galvai — taip pat! — atsikirsdavo ji.

Teko pripažinti, jog dirbti ji tikrai mokėjo.

Būdavo, anyta paprašo ją padaryti ką nors, ką ji jau padariusi. Hana netardavo nė žodžio. Tik durdavo pirštu. Jeigu anyta nepamatydavo ir, nesulaukusi atsakymo, dar kartą paliepdavo, Hana neberodydavo. Tiesiog atsisėsdavo.

Taip visi pirkioje suvokdavo, kaip retai galima pamatyti Haną sėdint be darbo.

Storvogare niekas nebuvo regėjęs, kad moteriškė skaitytų knygą pasistačiusi ant palangės ir minkydama tešlą. Per giedrą Hana vaikščiodavo po žvejų kaimą su atversta knyga vienoje rankoje ir krepšiu pirkiniams kitoje. Tai nereiškia, kad Hana buvo tylenė. Toli gražu! Kalbėti ji taip pat išmoko Reinsnese. Kai būdavo gerai nusiteikusi, žodžiai birte birdavo, įtaigiai ir išmaningai. Tarkim, apie tai, kaip reikia dabinti valtis ir puoštis vykstant į bažnyčią. Jei esi gimęs Reinsnese. Arba kaip verdamos žuvys.

Niekas, kiek siekia žmogaus atmintis, nebuvo mėginęs mokyti Storvogaro moterų, kaip virti menkes ikres!

Anyta viską virdavo viename puode: ikrus, kepenis ir žuvis. Taip jos giminė išgyveno kartų kartas. Be to, taip taupomas kuras.

Hana viską virdavo atskirai ir, prieš patiekdama į stalą, žuvis ir ikrus susukdavo į baltas drobules. Taip kiekvienąkart pavalgius susidarydavo visa krūva skalbinių. Kur tai matyta.

Kai ją pamokydavo, ji imdavo įžūliai dėstyti, kaip lensmanas Holmas pageidaudavo, kad jam patiektų žuvies. Jis užsisakydavęs atskirą puodą kepenų, virtų su pjaustytais svogūnais. O Reinsneso Andersas reikalaudavęs ikrams atskiros lėkštės, nes nepakęsdavęs, kad tie susimaišytų su žuvų sultiniu. Ikrai turėdavę būti karšti ir sausi. Patiekiami tik su sviestu ir plokščiaduone.

Pirmą pavasarį ji panūdo pasisodinti prieskonių ir daržovių. Norėjo pasėti sėklas, kurių buvo įdavusi Stinė. Anyta purkštavo, bet Hana apsiavė auliniais batais, atsinešė kastuvą ir ėmė kasti. Vyras negalėjo ramiai žiūrėti, tad pats ėmėsi darbo ir pastatė tvorą nuo avių.

Vasarą viską nustelbė Stinės kvapai. Uoloms, guanui ir sekliam dumbliais apžėlusiam paplūdimiui atsirado rimtas varžovas.

Anyta atlyžo. Bet nė žodžiu apie tai neužsiminė. O Moterų

draugijoje, kur galėdavo pasikalbėti su protingais žmonėmis, augalėlius vadindavo Hanos žole.

Keisčiausia, jog jau kitą pavasarį dar dvi moterys rausė skurdžią žemę tarp raudonųjų serbentų krūmų, tręšė gyvulių mėšlu ir ėjo prašyti Hanos sėklų. Vasarą lygino savo lysves su kaimynės, turėdamos iš to nemažai džiaugsmo.

Visos pripažino, jog tai nenaudinga. Tačiau naudos juk neduoda ir snapučių vazonai ant palangių.

Hana jau tiek pažino Bergeną, jog sugebėjo atlikti visus reikalus, kurių sąrašą buvo gavusi. Taip pat aplankė vieną Anderso tiekėją ir paprašė, kad sąskaita už šiemetinę virvių ir įrankių siuntą būtų pateikta per tris kartus kas trys mėnesiai.

Kadangi ji nežinojo, kad tai — pralaimėjimas, pavedimą atliko su tokia savikliova, kokios ir reikėjo norint gauti teigiamą atsakymą.

Buvo vienas reikalas, kuriam neprilygo visi kiti. Jiedvi su Stine susitaupė pinigų siuvimo mašinai. Dabar pasitaikė tinkama proga.

Pardavėjas leido jai išbandyti kelias. Pats taip pat mokėjo siūti, nors buvo tik vyras. Tikriausiai Bergene tai įprasta. Jis neužsičiaupdamas suokė apie nuostabias įvairių mašinų savybes, tad nebuvo per jį ramybės. Tačiau galiausiai jie sutarė, kad firminė dvisiūlė „Hamilton" su patentuotu mechanizmu ir antspaudu yra tai, ko reikia.

Hana pasakė, jog dėžė turinti būti tvirta, ir paaiškino, kaip toli jai teksią keliauti. Pageidaujanti, kad pirkinį jai atgabentų į nakvynės namus.

Nieko nesą paprasčiau, jei tik mokėsianti grynaisiais.

Iš pradžių jai buvo sunku suvokti, kodėl siuvimo mašiną, kuri perkama kreditan, moteriai turėtų būti lengviau išsinešti po pažasčia nei tą, už kurią mokama grynaisiais. Bet veikiausiai tai dar vienas dalykas, kitaip daromas čia nei ten, iš kur ji atvykusi.

Parduodamų siuvimo mašinų ji buvo mačiusi ir kitur. Pardavėjo pasipūtimas ją nemaloniai nuteikė. Bet ji atsitiesė ir pareiškė mokėsianti grynaisiais, jei gausianti penkių procentų nuolaidą ir pirkinys bus nugabentas tiesiai į garlaivį jos išvykimo dieną.

Vyriškis pavartė akis. Tarsi mintyse spręstų uždavinį. Tada maloniai linktelėjo.

Ji apsidžiaugė, kad jis neatrodė itin patenkintas.

2 *skyrius*

Pro duris įėjo smulki, tamsiai apsirengusi figūrėlė. Lyg šokdama. Tiesiai į jį pažvelgė tamsios migdolinės akys.

Benjaminas stovėjo nakvynės namų prieangyje su ryšulėliu po pažasčia.

— Hana! — šūktelėjo jis.

Tarsi tai būtų vaikystės laikų žaidimas ir jie kasdien nuo tada būtų matęsi, ji beveik niauriai atsiliepė:

— Pamaniau, kodėl nepakeliavus.

Jį tebekamavo nuovargis po ilgos kelionės laivu. Stovėdamas tarp dėžių ir lagaminų, juto keistą silpnumą.

Ji iš anksto sugalvojo, ką sakys. Jis buvo nepasiruošęs. Vaikystėje dėl tokių dalykų įtūžęs neretai griebdavo jai už kasų.

Dabar pajuto palengvėjimą. Džiaugsmą. Kad atvažiavo ji.

Hana neatrodė labai pasikeitusi. Bent iš pažiūros. Vis dėlto buvo kitokia. Laikysena ne ta pati. Tai, kaip laiko galvą. Lūpos. Atkakliai suspaustos. Tarsi nuo tada, kai matėsi paskutinį sykį, ji nebūtų juokusis.

Tačiau auksiškai geltona. Jis buvo pamiršęs, kokia auksiška Hanos oda.

Tam tikra prasme jis matė ją pirmą kartą. Reinsnese ji tiesiog buvo šalia. Kaip visa kita.

Labiausiai pasikeitęs turbūt buvo jis pats.

— Šit kaip, tiesiog nusprendei pakeliauti, — nusijuokė jis, nejučia perėjęs prie gimtosios kalbos.

Ji nesijuokė. Tik priėjo ir padavė ranką.

Kūdikis ėmė klykti taip, tarsi kas būtų dūręs stora adymo adata. Benjaminas permetė ją sau ant klubo, o laisvąja ranka prisitraukė Haną.

Akimirkai priglaudė jai prie kaktos savąją ir, pajutęs jaudulį, šiek tiek susigėdo.

Šeimininkas spoksojo.

— Girdžiu, kad mergaitė sveika, — tarė ji.

— Sveikesnė už savo tėvą, — pripažino jis.

Ji ramiai paėmė kūdikį ant rankų.

Benjaminas tapo toks lengvas. Vos nepargriuvo. Turėjo laikytis už Hanos, kol atgavo pusiausvyrą.

— Toks mažas padarėlis, o atrodo toks sunkus, — sumišęs tarė jis.

— Kuo ji vardu?

— Karna.

Hana įsižiūrėjo į mažą veidelį.

— Karna? Kodėl gi ne? Olinė veikiausiai apsipras.

Jis išmiegojo kone parą. Pabudo pro langą šviečiant vakaro saulei, apimtas košmariško nerimo. Kokia tyla!

Dar nepramerkęs akių, apsigraibė ryšulėlio.

— Karna!

Išgirdęs savo paties balsą, prisiminė. Vėl nuleido galvą ant pagalvės ir išsitiesė. Užmerkė akis ir su palengvėjimu atsiduso.

Prie jos Hana.

Prieš garlaiviui išplaukiant į šiaurę, jie dar turėjo tris dienas.

Benjaminas norėjo nupirkti tokį įrenginį, kokį buvo matęs Kopenhagoje. Pintinę su gaubtu ir ratukais.

Hana nemanė, kad toks daiktas būtų reikalingas Reinsnese. Bet kai jie tą stebuklą įsigijo ir ji stūmė jį grindiniu, lūpos sukrutėjo. Greičiausiai tai buvo šypsena.

— Tai nerimta. Bet smagu, — tarė ji.

Tai, jog kūdikis nieko daugiau neturėjo, išskyrus porą nuskurusių skarmalų, kuriuos iš kažkur gavo Karnos senelė, Benjaminui buvo nė motais.

Tačiau Hanai labai rūpėjo.

— Ar manai grįžti namo mergytę apmuturiavęs skudurais?

Galiausiai jie užėjo į prabangesnę trikotažo parduotuvę ir supirko Karnutei kraitelį už didesnę sumą, nei Benjaminas pajėgė sumokėti. Tačiau Hana iš Anderso buvo gavusi pinigų kelionei.

Pardavėja palaikė juos sutuoktinių pora su pirmagimiu. Jie nesigynė. Vėliau apie tai nė vienas neužsiminė.

Kelyje į nakvynės namus Hana vėl palinko prie vežimėlio.

— Na štai, dabar esi panaši į žmogų! — pasakė ji ir pataisė nėriniuotą Karnos kepuraitę. — Jos neįprastos akys. Tikriausiai

pastebėjai? Jei nežinočiau, kaip yra iš tikrųjų, sakyčiau, kad Tomo giminės.

Jis pajuto, kaip nurausta ausų speneliai. Tačiau Hana nežiūrėjo į jį. Stebeilijo į plačiai atmerktas mėlyną ir rudą Karnos akis.

— Na, ji neblogai atrodo ir su tokiomis akimis, kokias turi.

— Lyja! — pasakė Benjaminas ir žengė toliau.

Vakare, prieš eidamas ilsėtis, jis norėjo pažiūrėti, kaip sekasi Karnai. Pasibeldęs išgirdo netvirtą „prašom".

Hana sėdėjo lovoje su kūdikiu ant rankų. Virš sijono buvo tik su apatiniu.

— Paduok man palaidinę! — tarė nežiūrėdama į jį.

Jis paėmė nuo kėdės palaidinę. Pastebėjo, kad rankos virpa. Viskas ne taip, kaip turėtų būti. Jie nebe vaikai, galintys rodytis vienas kitam pusnuogiai.

Šmėstelėjo vaikystės vaizdai. Žaidimai, kurių niekam nevalia būdavo atskleisti.

Jis padavė jai palaidinę neprikišdamas per arti rankos. Ji paguldė miegantį kūdikį ant lovos ir apsirengė. Jis norėjo nusukti akis, bet neįstengė.

— Buvau pamiršęs, kokia auksinė tavo oda, — bejėgiškai tarė jis.

Užsisagsčiusi ji atsistojo ir paguldė vaiką į vežimėlį. Jis sekė ją akimis. Tie lengvi judesiai. Darbininkės rankos, nesiderinančios prie tokio plono liemens ir siauros nugaros.

Ji stovėjo palinkusi prie vežimėlio. Apvalios klubų linijos. Liemuo. Jis nurijo seilę. Susijaudino, kaip kitaip pavadinsi?

Ji vikriai sulankstė porą drabužėlių ir apkamšė vaiką antklode.

Jis pasijuto apsunkęs. Svarbu tramdyti kvėpavimą.

Tarsi suvokusi, jog yra stebima, ji atsisuko ir išsitiesė.

— Prisėsk, — paragino be jokios išraiškos.

Jie susėdo ant medinių kėdžių. Jis įsistebeilijo į savo rankas. Po valandėlės krenkštelėjęs tarė:

— Ačiū, kad atvažiavai mūsų pasitikti!

Jos blakstienos suplazdėjo. Po to pasigirdo žodžiai. Greiti ir atžarūs.

— Juk parašei telegramoje apie mamos netekusį vaiką. Bet mes Reinsnese net nežinojome, kad buvai vedęs.

— Tikrai?

— O mama?..

— Mirė.

Žodis nuskambėjo dirbtinai. Tarsi jis meluotų.

— Paliko tokią mažytę?.. Kaip?

— Neklausk... Ne dabar.

Ji kiek susigūžė. Paskui pakėlė smakrą. Jis vėl kažką pajuto. Ji buvo sutrikusi.

Benjaminas palinko prie jos.

— Hana?

— Ko?

— Labai norėčiau pas tave pernakvoti...

Visas jos veidas persikreipė, tapo veik atgrasus, kai ji pakėlė akis ir papurtė galvą.

— Atleisk man! Aš... Viešpatie, mums juk nebe dešimt metų. Atleisk! — maldavo jis.

Tyla. Jis nežinojo, ką jam su ta tyla daryti. Ji susikišo rankas į neužsegtas palaidinės rankoves ir apglėbė save tarsi gindamasi nuo šalčio.

— Ar tuoj eisi miegoti? — sumurmėjo jis.

— Nebūtinai.

Ji sėdėjo tiesia nugara, suglaudusi kelius.

Kūdikis vežimėlyje suknerkė. Jis priėjo pažiūrėti ir pasupo. Nedrąsiai šyptelėjo Hanai, bet ji neatsakė šypsniu.

— Papasakok apie savo vyrą, — paprašė jis ir vėl atsisėdo.

— Jo taip pat nebėra, — tarstelėjo ji.

Jis suprato, jog ji atsidėkoja tuo pačiu.

— Grįžtu namo į Reinsnesą ir ničnieko nežinau. Net apie tave.

Ji padelsė. Susidomėjusi tyrinėjo skylę lovatiesėje. Smiliumi vedžiojo skylės kraštus.

— Hokonas buvo žvejys. Pats valties neturėjo. Tik nedidelį ūkelį. Dvi karvės, aštuonios avys. Geras buvo... Taip jau išėjo. Susituokėm. Gimė vaikas, berniukas. Pavadinome iš jūros negrįžusio senelio vardu. Isaku. Tebuvo vienerių, kai nuskendo ir Hokonas. Toje šeimoje taip įprasta. Vyrai paskęsta.

— Kiek Isakui dabar metų?

— Treji. Daugiausia laiko praleidžia su Tomu ir rausia viską, ką įmanoma rausti. Gal bent jis išvengs tėvo likimo.

Kiek sumišusi patylėjo. Ne kasdien sako tokią ilgą kalbą apie save ir savus rūpesčius.

— O kaip ji... tavo žmona?

— Mes nebuvome vedę.

— Nebuvote vedę?

— Ne.

— Apsaugok Viešpatie!

Ji persibraukė abiem rankom veidą ir sustūmė odą prie kaktos viršaus, linguodama visu kūnu.

— Mergytė! Turėsi prašyti probstą melstis už ją, Benjaminai!

Jis linktelėjo. Kopenhagoje neatsirado vietos tokioms mintims. Bet galbūt taip bus geriausia.

Garlaivis „Michaelis Kronas“ pasuko į pakrantės laivakelį.

Ant vėliavos kalno vangiai pleveno pakelta vėliava. Nuo sausumos pučiantis vėjas rūką nuvarė į jūrą, tad matomumas buvo geras. Dvi valčių pašiūrės, du sandėliai ir krautuvė nebe tokie raudoni, kokie išlikę jo atmintyje. Vėjinės ir stoglangiai papilkavę nuo pietvakarių vėjo, durys užvertos.

Alėjos gale, apsuptas skaisčios žalumos, stūksojo didysis namas, o abipus jo spietėsi raudoni ir balti trobesiai. Kiemas priminė žaidimo lentą su tvarkingai išdėliotomis figūromis. Viduryje kyšojo šulinio rentinys ir karvelidė. Bolavo pilkas didžiojo namo šiferio stogas ir žvilgėjo langų eilė, o velėna dengtas samdinių trobos stogas pastatą darė panašų į didelį rasotą žolės kupstą. Ochrinė išimtininkų troba su stikline veranda į jūros pusę ardė baltos ir raudonos spalvų dermę.

Tolumoje rudeninės gamtovaizdžio spalvos kilo atkalnėn. Pageltusi šermukšnių alėja sirpino raudonas it kraujas uogas. Sodas margavo visais geltonais ir žaliais atspalviais. Tarp medžių jis įžiūrėjo aštuoniakampę pavėsinę.

Iš virtuvės kamino kilo dūmas, gaudė klėties varpas. Jį sutinka.

Žinoma, jis laukė šitos akimirkos. Dar Kopenhagoje vaizduodavosi visa tai. Taip, kaip prisiminė.

Tačiau visko susikaupė pernelyg daug. Jis turėjo nusisukti ir užsidengti rankomis veidą.

Kuo artyn, tuo blankyn trobesių raudonis ir baltumas. Andreaso sandėlio stogas atrodė prastai. Ruduo tapo dar ryškesnis prie kranto. Žaluma buvo numarginta geltonais ir rudais lopais.

Iš dalies viskas pasidarė paprasčiau. Kai realybė sugriovė svajonę. Taigi suaugusiam vyrui nereiks ašaroti.

Valtimi jų pasitikti atplaukė Tomas.

Benjaminas buvo tam pasirengęs. Juodu sėdėjo priešpriešiais, šnekučiavo apie kelionę, vėją ir orą.

Tomas neklausinėjo nieko, į ką būtų sunku atsakyti. Kūdikis jam bemaž tebuvo trapi kelionės manta. Kad kažkur galėtų būti motina, jam, matyt, nerūpėjo.

Į Haną tesikreipė žodžiais „labas“ ir „sveika sugrįžus“, nieko daugiau. Jo dėmesys buvo nukreiptas į mantą ir grynai praktinį darbą — irkluoti.

Benjaminas buvo pamiršęs, kaip tai atrodo. Vyras ir valtis. Darbas. Rankų mitrumas. Nebylus pasididžiavimas.

Pats kaži ar galėjo būti laikomas pilnaverčiu vyru šiuose kraštuose. Gyvenimas užsienyje mokantis daktaru namuose veikiausiai tebuvo laikomas dykaduonyste. O kad vyrai, sutikę daktarą, turėdavo kilstelėti kepurę, gimdė neprielankumą.

Darbininkiškos Tomo rankos, tvirtai gniaužiančios irklus. Su daugybe atvirų žaizdų ir įbrėžimų. Akys, kurios tiek markstėsi nuo saulės ir sniego, jog raukšlės virto baltais grioveliais. Miliniame švarke trūko sagos. Sukabino tą vietą vinimi. Susivėlę rusvai žili karčiai plaikstėsi vėjuje. Mėlynai rudas žvilgsnis buvo tiesus. Tačiau nieko nesakantis.

Kai Dina prieš kelias savaites papasakojo, kad Tomas — jo tėvas, jis paklausė: „Kodėl Tomas?“

Ji atsakė klausimu: „O kodėl Karna?“

Dabar jos žodžiai plaukė į stačias pilkas bangų keteras.

Niekas nieko nesakė, kad Karnos viena akis ruda, o kita mėlyna. Net Olinė.

Ar tai reiškia, jog visi žino, bet tyli? Ar tiesiog niekas nesusimąsto apie aiškius kaip dieną pėdsakus?

Tačiau mergytė buvo priimta kaip brangus turtas. O jau krepšys su gaubtu ir ratukais! Ar per gyvenimą gali pamatyti ką nors puikiau? Moterys glostė rausvo satino užtiesalėlį. Pakeldavo ir nuleisdavo viršų. Sūpavo ir vežiojo.

Mažasis Isakas savo susidomėjimą įstengė tvardyti. Iki šiol jam vienam priklausė didysis Olinės skraitas ir kitos moterys. Dabar turėjo tenkintis kietomis vyrų šlaunimis po pypkės dūmu.

O Karna keliavo iš vienos sterblės į kitą. Ja žavėjosi, nuo jos nenuleido akių, ją svėrė virtuvės svarstyklėmis, matavo ir viską užrašinėjo.

Moterys piktinosi, kad jis, būdamas daktaras ir tėvas, nepadarė šito anksčiau. Dabar būtų žinojusios, ar mergytė pakankamai gaudavo maisto toje ilgoje kelionėje. Ar buvo suviduriavusi? Kosėjo? Buvo išberta? O geltligė? O dar baisesnės ligos?

Sužinojusi, kad jis mergaitės nepakrikštijo prieš leisdamasis per visas jūras, Olinė pratrūko garsiai raudoti.

Paskui jam teko iš salės atnešti Dinos Bibliją ir porcelianinį padėklą. Andersas darbinę palaidinę turėjo pasikeisti išeiginiais marškiniais. Naminės krikštynos apsaugosiančios mergaitę nuo visur tykančio blogio.

Tačiau Olinė toli gražu nebuvo įsitikinusi, ar to pakanka, ar nekris ant vaiko bausmė. Benjaminas turėjo pasižadėti, kad mergaitė bus pakrikštyta ir bažnyčioje. O krikštyti nešianti Hana.

3 skyrius

Praėjus metams po to, kai Karna ir Benjaminas parvyko į Reinsnesą, pasitaikė pasakiška didžiųjų silkių žūklė. Andersas mergaitę vadino laimės nešėja ir tikėjosi, kad sėkmė nuo jo greitai nenusisuks. Bent porą metų, kol išsimokės dalį skolų Bergeno pirkliams.

Tačiau jau po metų atėjo nuosmukis. O kai buvo rašomi 1875-ieji, jūra tapo visiškai bergždžia. Didžiųjų silkių kaip nebūta. Trys silkiniai tinklai beveik visą laiką kabojo ant stulpų, už juos net sumokėta nebuvo. Apie pardavimą negalėjo būti nė minties. Kas pirks silkinius tinklus, kai silkių nė kvapo?

Tada atsirado jaunuolis iš akmenuoto žvejų kaimelio Senjoje. Pasirašinėjo V. Olaisenu, buvo geras šokėjas. Su juo šokdavo net blaivininkų dukterys.

Gal metus buvo padirbęs garlaivių ekspeditoriumi Stranstede. Dabar pamažėliais ėmė supirkinėti uolas palei įlanką, nes norėjo užsiimti žuvų džiovinimu.

Vyriškis buvo pernelyg jaunas ir dailus, kad žmonės patikėtų, jog jis tinkamas kam nors daugiau, nei garlaiviui pasitikti. Vyrai sakė, kad irkluoja jis pakenčiamai, bet blogai tvarkosi su sunkiais kroviniais. Be to, kasdien vaikšto išsipustęs. Kurį laiką jie šaipėsi iš to geltonsnapio. Tarytum viskas būtų taip paprasta. Tik atplaukei iš visų vėjų užpučiamo šchero kažkur vakaruose ir prasimušei.

Tačiau jie pusdykiai pardavė jam savo uolas. Ir nepatikliai svarstė, iš kur jis ėmęs pinigų.

Vieną dieną pirkti uolų jis atvyko pas Andersą. Taip, už nedidelę kainą galįs paimti ir silkinius tinklus, jei Andersas norįs jais atsikratyti. Jeigu gausiąs uolas.

Andersas, kuris jau ilgą laiką jautėsi pavargęs ir blogai bematė, apsidžiaugė. Mat planų, kuriuos siejo su uolomis Stranstede, išjudinti jam nepavyko.

Vilfredui Olaisenui atiteko ir uolos, ir tinklai už abu tenkinančią kainą.

Benjaminas girdėjo apie sandorį. Tačiau nematė, dėl ko turėtų abejoti, ar Andersas elgiasi teisingai.

Jam pačiam nesiversdavo liežuvis prašyti pinigų už piliules, tvarsčius ir jodą. Bet Andersas teigė, kad gerumui turi būti ribos, priešingu atveju ratai užstrigsią.

Jis nesakė, kad Benjaminas ne kažin kiek turįs Dinos sugebėjimų verslui. Apie Diną apskritai neužsimindavo, jei niekas nesiteiraudavo.

Užklaustas tarstelėdavo: „Ačiū, gerai! Minėjo, kad vasarą galbūt parvyks namo".

Vasaros ateidavo ir praeidavo. Jau seniai niekas nesiteiravo.

Senasis lensmanas, kaip žmonės jį vadino, tūnojo Fagernese, valydamas savo medžioklinius šautuvus. Tačiau mėgdavo palaidyti gerklę. Ypač kai iš rimtųjų ėmė nebeprigirdėti.

Jis nesielgė priešiškai ar grasiai. Tiesiog su juo buvo neįmanoma kalbėtis. Ko gero, visad buvo neįmanoma, mąstė Benjaminas. Savo senelį jis prisiminė kaip rėksmingą pikčiurną per Kalėdas ir kitas dideles šventes vaikystėje.

Kai Dagnė su lensmanu atvyko į Reinsnesą aplankyti naujai iškepto daktaro ir mažosios Karnos, Benjaminui pasirodė, kad senelis šneka dar garsiau ir prisiėmęs šiurkštesnių įpročių, nei prisiminė.

Suprantama, žmogus susenęs ir nebe visai suvokiantis tikrovę. Tačiau vis dar tiesia nugara, stambus ir tvirtas, iš tolo trenkia cigarais. Kaskart, išvydęs Andersą, liepdavo jam iš Berlyno parsivežti Diną. Nesmagu darydavosi ne vien Andersui, bet visiems, kurie girdėdavo.

Kita užduotis Andersui buvo praplėsti didįjį namą ir pristatyti padorią stiklinę verandą į jūros pusę. Kaip tokiame dvare išimtininkų troba, kurioje gyvena samdiniai, gali turėti stiklinę verandą, jei pagrindiniame name nėra dvigubai didesnės? Jo manymu, tai apgailėtina.

Andersui ne itin rūpėjo stiklinės verandos.

Benjaminas pamanė, kad reiktų jį užtarti, tad pasakė, jog pagrindinis namas yra savitos architektūros ir stiklinis narvas suardytų jos vientisumą.

— Nesąmonė! — suriko lensmanas ir pridūrė, jog Danijoje žmonės neturi supratimo apie tai, ko reikia Norlane.

— Pala, pasensit, ir jūs užsimanysit sėdėti šiltai, sausai ir žiūrėti į jūrą. Tada ir pasigesit stiklinės verandos. Va, Dina žinojo, ką daro!

Kai prašnekdavo apie Diną, balsas pasidarydavo toks, kokiu kalbama apie mirusiuosius.

Benjaminas priminė jam, kad ir Dinai neatrodė protinga statyti verandą prie pagrindinio namo.

— Nesąmonė! — suriko lensmanas. — Ji tiesiog nesuspėjo!

Tada labai ryžtingai prabilo Andersas ir paprašė žmones vaišintis, kol stalas dar nenukraustytas. Ir, kaip visada, kai nuspręsdavo ką nors pasakyti lensmano akivaizdoje, kalbėjo negarsiai ir svariai.

Visi sušneko apie ką kita. Taip pat ir lensmanas.

Dagnė neatlyžo nuo Benjamino ir primygtinai kvietė jį į Fagernesą.

Jis teisinosi, jog labai daug keliaująs darbo reikalais, o grįžęs į savo krantą stengiasi pabūti kuo ilgiau.

Dagnė liesdavo jį. Ilgai nepaleisdavo. Visada taip darė. Su visais kitais namiškiais buvo šalta ir santūri.

Nuo tada, kai berniukai galėjo išsiversti be jos, ji kas antrą vasarą vykdavo pas savo šeimą į Bergeną. Kad neatsiliktų nuo pasaulio, kaip pati sakė.

Benjaminas prisiminė ją nuo tada, kai buvo dar vaikas. Juto jaudulingą slaptą ilgesį, apie kurį niekam nėra prasitaręs. Jis pasilenkė arčiau ir tyliai kalbėjo, matė, kad jai patinka.

Jiems sėdint prie stalo, jis pamanė: ji laukia, kad vyras numirtų. Ir į galvą neatėjo jai priekaištauti. Kiek siekė atmintis, lensmanui visada šlubavo širdis. Bet šiaip sveikas kaip ridikas.

Kai vėliau užsiminė apie tai Andersui, šis atsakė:

— Ne širdis jam šlubuoja, bet širdingumas. Todėl vis dar gyvena.

Lensmanas Holmas pratempė iki kito pavasario. Vieną dieną, plaukiant dengtu laiveliu į turgų, sustojo širdis.

Taigi nebegriaudėjo apie dukterį, iš kurios nesulauksi gyvybės ženklų.

Šia prasme visada buvo sau ištikimas. Per paskutines Kūčias, kai visi be muzikos apėjo aplink eglę, liedamas ašaras ir burnodamas, jis liepė Andersui parsivežti Diną.

Kaip įprasta, Andersas iškentė nepriešgyniaudamas.

Bet dabar įsiviešpataus ramybė.

Benjaminas parašė Dinai apie lensmano mirtį. Papasakojo apie Reinsnesą, Andersą ir kitus, Karną ir save. Apie planus išsinuomoti kampą Stranstede ir ten užsiimti praktika. Daug kam reikią daktaro, tik mažai kas turįs pinigo susimokėti. O štai prekybininkai ir amatininkai dygstą kaip grybai po lietaus. Reinsneso krautuvėje nei žmonių, nei prekių. Taigi Hana išsikrausčiusi į Stranstedą ir siuvanti žmonėms.

Jis parašė laišką ir Akseliui. Adresavo tėvams Danijoje. Pasirinko lengvą ir nerūpestingą toną, pakvietė bet kada atvykti į Reinsnesą.

Akselis atrašė iš Berlyno, papasakojo bandąs pradėti privačią praktiką. Nesą lengva. Labiausiai norėtų padirbėti ligoninėje. Dar pasimokyti. Bet tai sudėtinga. Juk pažymiai ne Benjamino. Be to, turi kaip reikiant išmokti kalbą.

Tarsi Dina būtų buvusi tik bendra pažįstama, jis išdėstė, kad ji nuomojanti keletą didelių kambarių gerame rajone. Pats turįs nedidelį kambarėlį netoliese esančiame pensione.

Pagautas kvailo pavydo, Benjaminas metė šalin nebaigtą skaityti laišką.

Jo motina gyvena su geriausiu jo draugu, neką vyresniu už jį patį. Mažiausiai penkiolikos metų skirtumas. Negana to, leido, kad jis tai sužinotų iš Akselio. Gražiu tokio poelgio nepavadinsi.

Kas, po velnių, bus, kai jis jai nusibos? Arba dar blogiau — kas bus, jei ji jam nusibos?

Jis vėl paėmė laišką.

Akselis bent jau parašė, kad juodu gyvena atskirai. Taigi be didelio skandalo.

Bijodamas, kad Akselio laiškas nepakliūtų į rankas Andersui, įmetė jį į krosnį. Pažiūrėjo, kad liepsnos jį sunaikintų, ir tuoj pat sėdo rašyti atsakymo.

Išėjo juokingas pagraudenimas dėl palaido gyvenimo ir santuokos griovimo.

Perskaitęs suglamžė laišką į mažą kietą gniutulą, kuris išmargino delną rašalo dėmėmis. Velniai rautų, argi jis gali sakyti moralus Akseliui? Jis?

Po poros dienų Akseliui parašė naują laišką, iš kurio tono galėjai pamanyti, kad abu tebėra studentai. Nepažįstantys kitų rūpesčių, tik tuos, kuriuos patys susikuria.

Paprašė perduoti linkėjimų Dinai. Jei sutiksiąs.

4 skyrius

Kontora buvo ruda ir nušiurusi. Atsidavė tabaku, popieriais ir smalka. Niekas jiems netrukdys. Krautuvė tuščia. Tik kur ne kur lentynose ir stalčiuose apdulkėjusios nepaklausios prekės. Daiktai, kuriuos galima ilgai laikyti. Kai kas gal pravers namų ūkyje. Dervuoti siūlai ir pypkių valytuvai. Lempų gaubtai ir saulės nublukinti ceratos ritiniai.

Andersas keletą dienų repetavo, ką sakys. Dabar sėdėjo priešais Benjaminą su romo taurele rankoje.

Kalba būsianti apie sudėtingą finansinę padėtį, pradėjo jis, geraširdiškai vypsodamas.

Jis supratęs, kad Benjaminas planuojąs su Karna išsikelti į Stranstedą ir nuomotis ten būstą su samdoma namų tvarkytoja? Turįs pasakyti, ką apie tai manąs. Mat nebesueitų galai.

Benjaminas neišmanė, ką sakyti. Juk jis nebe berniūkštis, kurį galima stumdyti pagal ūpą.

Taip, jis ketinąs užsiimti praktika Stranstede. Apie tai kalbėjęsis su vyriausiuoju apylinkės gydytoju. Labai reikią dar vieno daktaro. Be jokių dvejonių.

Andersas neabejojo, kad Benjamino gydytojo darbas labai reikalingas. Juk matė, kaip žmonės jį vertina ir gerbia. Viskas tiesiog puiku. Tačiau pragyvenimas ne kaži koks, kol nepasirūpins, kad jam būtų mokama.

Taip, Andersas tiesiai išrėžė: jaučiasi tvarkąs turtą, kuris niekam, be jo paties, nerūpi.

Kaip Andersui — neįprastai tiesiai.

Kadangi iš kitos stalo pusės nesulaukė nė menkiausio prieštaravimo, jis tęsė savo ilgiausią kalbą nuo to laiko, kai prikūlė žvejus, nubaudusius Benjaminą Lofotene.

Didžiųjų silkių vėl kaip nebūta. Nuo pat šešiasdešimt ketvirtųjų nebeįmanoma su žvejais prekiauti senuoju būdu, atsiskaitant prekėmis. Už žuvis jiems iškart mokėk grynaisiais. Antraip

nueis pas kitą supirkėją. O Reinsneso krautuvėje pinigų jau kadai niekas neleidžia. Neša juos kažin kur.

Taigi Andersui tenka mokėti avansu, dar nepardavus žuvų! Jis vienas atsako už prekės kokybę. Pažeistos ir išbrokuotos žuvys Bergene jam eina į nuostolį.

O dar prakeikti garlaiviai! Ima visus krovinius ir kursuoja laikrodžio tikslumu, nesvarbu, koks vėjas ir oras.

Pirkliai kuriasi visur. Stranstede, palei įlanką ir salose. Bet kas gali užsiimti prekyba. Jei Reinsnese nebūtų taip seklu, bala nematė žlibumo, statytų ant vienos kortos. Nusipirktų garlaivį ir nieko daugiau nedarytų, tik gabentų žmones ir krovinius.

Naujieji laikai ne vien Reinsnesą išmušė iš vėžių. Ne geriau einasi ir daugeliui kitų senų prekyviečių bei nakvynės namų savininkams. Tačiau jei Benjaminas manąs, jog iš to kokia nors paguoda, jis klystąs!

Lofoteno žvejai supirkėjams parduoda neapdorotas žuvis, o tie jas džiovina. Tai bene vienintelė tokių prasisiekėlių kaip Olaisenas duona. Tačiau jis jaunas, turi geras akis ir garantuotą uždarbį. Tokie vyriokai moteris ir vaikus įkinko į darbą kaip gyvulius. Ne už pavalgymą, bet už pinigus.

Benjaminas priminė, kad Andersas pardavęs jam uolas. Ar buvę protinga?

Andersas karčiai šyptelėjo ir puolė vardyti, ko trūksta, norint iš aklo škiperio padaryti žuvų džiovinimo karalių. O dar dvaro trobesius ir prieplaukas reikią dažyti. Bent iš pietvakarių pusės. Padargai ir lynai pirkti Bergene kreditan. Jektos burės jau prastos.

Žmonių darbymečiui nebenusamdysi už pavalgymą ir medžiagą suknelei, jie nori pinigų. Už druską jis sugebėjęs atsiskaityti, bet ne už visus miltus.

Iš paties jektoje tik pusė vyro. Kelionei į Bergeną turėjo samdyti vairininką. Dvare gyvenančių ir dirbančių žmonių atleisti negali. Kurgi jie pasidėtų?

Ūkis ir gyvuliai tvirtose Tomo rankose. Apskaitą bandęs pats aprėpti, tačiau tai ne žlibio užsiėmimas. Be to, ne tokiam darbui sukurtas. Buvo vandenis ir liko.

— Betgi tu, Benjaminai, išėjęs tiek mokslų, gal galėtum pažiūrėti tuos skaičius? — užbaigė jis ir trinktelėjo taurelę ant stalo.

Benjaminas išklausė ilgą pranašystę apie pasaulio pabaigą. Dabar papurtė galvą.

— Įdarbinsime skaičius išmanantį žmogų, kad viskuo pasirūpintų, — tarė jis.

— Dar vienas, kuriam reikės mokėti atlyginimą grynaisiais? Ne! Svarbu ne vien apskaita. Mums reikia pajamų. — Nejau tas mokslinčius daktaras nesuvokia, kokia rimta padėtis? — Ar nesupratai, kokie prasti popieriai?

— Supratau... Bet mes juk dar nebankrutavome?

— Nedaug trūksta, — sausai atkirto Andersas.

— Tokiu atveju turime dirbti išvien ir prašyti gerų žuvų.

— Aš geriau moku dirbti nei prašyti, — tarė Andersas.

Benjaminas pasakė, jog su apgailėtina padėtimi reikia supažindinti Tomą.

Andersas nudelbė akis. Niekada nebuvę priimta kalbėti dvaro darbininkams apie ekonominius sunkumus.

— Man rodos, mano laikais Tomas nebebuvo vien bernas, — tarė Benjaminas.

Jie susižvelgė.

Andersas burbtelėjo galbūt esąs kiek senamadiškas. Tomas juk vadovauja visiems ūkio darbams. Pajamos iš jo ne kažkokios, tačiau ganėtinai svarios. Ne tiek grynaisiais, kiek maistu ir visokiais reikmenimis.

— Ar esi paskaičiavęs, kiek kainuoja išmaitinti visą šeimyną?

Ne, Andersas nebuvo paskaičiavęs.

— Taigi pasitarsime su juo ir pabandysime pažiūrėti, kur galime sutaupyti arba išlošti.

Buvo liepta pakviesti Tomą.

Teko palaukti. Mat jam reikėjo pabaigti darbą, nusiprausti ir pasikeisti marškinius. Nesusitvarkęs Tomas nesirodydavo žmonėms, nedirbantiems juodo darbo. Tačiau skustis nesiskuto.

Net jei ir nustebo supažindintas su apgailėtina Reinsneso padėtimi, neparodė. Tik trumpam nuščiuvo. Tada tarė:

— Labiau vertėtų pasitikėti menkėmis nei silkėmis. Galime nuskusti uolas į pietus nuo valčių pašiūrių. Yra daugybė tokių, kurias dengia tik plonas viržių ir samanų sluoksnis. Jei pradėtume dabar, lietus jas dykai nuplautų, iki prasidės sezonas. Be to, juk turi uolų Stranstede. Jekta plauksime pirkti žuvų į Lofoteną ir patys džiovinsime ant uolų.

— Uolas Stranstede pardaviau Vilfredui Olaisenui, — tarstelėjo Andersas.

Tomą žinia kiek pribloškė, bet jis greit susitvardė.

— Manau, Reinsneso uolų padėtis geresnė. Trumpesnis kelias žvejams. Be to, turim ir prieplauką žuvims priimti, ir vietos žmonėms, kurie dirbs...

— Nebus man iš tos terlionės naudos, — nukirto Andersas.

— Bet jei Tomas pabandytų?

Benjaminas jautėsi nekaip tarpininko vaidmenyje.

Tačiau Tomui tai buvo neįtikėtinas įvykis. Jis sėdėjo krautuvės kontoroje aptarinėdamas Reinsneso ateitį. Buvo nuspręsta, kad jis nusamdys keletą vaikėzų, ir tie už pinigus nuskus uolas. Anderso sąskaita. Paskui pradės supirkinėti žuvis ir samdyti žmones. Jau savo rizika.

Tomas šypsojosi, kai atėjo valgyti vakarienės. Šypsena tebespindėjo akyse ir kitą dieną. Atsirado daugybė minčių, kurias reikėjo surikiuoti. Neprisiminė, kad kada nors gyvenime vienu metu būtų tiek mąstęs. Pinigai! Tai visai kas kita, nei auginti jaučius ir arti.

Einant paskui plūgą, staiga šaudavo nuostabi mintis. Tada skubėdavo į namus praustis. Paskui eidavo į kontorą pas Andersą, pro didinamąjį stiklą tyrinėjantį sąrašus.

5 *skyrius*

Vieną kovo dieną Benjaminas buvo iškviestas į nuošalią trobelninko sodybą su keturiais sergančiais vaikais. Tėvai keletą dienų manė, jog jiems paprastas kosulys ir peršalimas. Tačiau pastarąją parą jaunėlis taip įsisirgo, jog jie pasiuntė žmogų daktaro.

Benjaminas rado aukštą temperatūrą, išbėrimą ir baltas apnašas ant liežuvio. Mažėlis buvo labai nusilpęs, o aplink lūpas būdingai pabalę.

— Veikiausiai skarlatina, — tarė jis ir trumpai pamokė, ką reikia daryti. Jauniausias buvo toks silpnas, jog Benjaminas nusprendė pasilikti, kol pamatys, kurlink visa krypsta.

Deja, niekuo nebegalėjo padėti, ir į vakarą mažylis mirė. Visą laiką prie jo sėdėdamas matė ne svetimą vaiką, bet Karną. Kai mirtis jį pasiėmė, net savęs neįstengė paguosti.

Vėlų vakarą kelias valandas plumpino per išakijusį sniegą su pluta, kol Reinsnese galėjo praverti duris į šilumą ir šviesą. Jis troško vandens nusiprausti, valgio ir miego.

Kaip įprasta, Bergljota jam atnešė į salę vandens ir „Tromsės vyskupijos naujienas". Šįvakar iš laikraščio iškrito laiškas. Stambia stačia rašysena. Suprato, jog nuo jos. Nuo Anos.

Prieš akis iškilo žeminantis atsisveikinimas. Bet ir pajuto rusenant viltį. Pritrūko kvapo, lyg būtų toli bėgęs. Pulsas tvinksėjo neįprastose vietose. Burnoje. Ausų kanaluose.

Jis prisivertė atplėšti laišką iš lėto. Tam skirtu peiliu.

Rašalas susiliejo akyse. Raidės buvo slapti kodai, sujungti nelygiais įnoringais brūkšneliais.

Jis susikaupė. Pabandė skaityti. Tarytum suprato, kad ją pradžiuginęs jo laiškas. Nė žodžio apie nemalonųjį vakarą. Nė vieno priekaišto. Net tarp eilučių.

Lyg būtų nusprendusi jį laikyti eiliniu pažįstamu? Ar duoti šansą viską pradėti iš naujo? O gal ji tiesiog mandagi? Gerai išauklėta profesoriaus dukrelė?

Iki paryčių negalėjo sudėti bluosto. Pabudęs pirmiausia paėmė laišką.

Nuo tada Anos laiškai tapo saitu su likusiu pasauliu. Atokvėpiu nuo pareigų ir kasdienybės.

Jis dažnai jai rašydavo, kaip dienoraštį. Apie sunkumus, džiaugsmus, kasdienius įvykius. Vengė žodžių, galinčių priminti atstumto gerbėjo braižą. Arba meilės prisipažinimą. Nuojauta sakė, jog taip galbūt protingiausia.

Puslapių, kurie skaitant pasirodydavo grėsmingi, neišsiųsdavo. Jų vietoje brūkštelėdavo keletą eilučių apie Karną. Kokių nors juokelių. O gilesnes mintis apie tėvystę ir tai, jog jaučiasi pasmerktas gyventi Reinsnese, pasilikdavo.

Tačiau papasakojo keletą tragiškų įvykių, kuriuose buvo priverstas dalyvauti. Pavyzdžiui, kaip skarlatina mirė trys trobelninko vaikai. Kad ji nepamanytų, jog jis gyvena pernelyg liūdnai, patraukdavo per dantį savo ribotumą. Kai skaitydavo, atrodydavo labai šmaikštu.

Retkarčiais užsimindavo, jog norėtų išvykti. Tačiau neparodydavo, kaip to iš tikrųjų trokšta.

Iš pradžių į jo laiškus ji atsakinėdavo vangiai. O ir laiškai būdavo gana santūrūs, be to lengvo asmeniškumo, kokį jis jai rodė.

Tačiau ilgainiui ji pradėjo duoti daugiau. Nors visą laiką jis juto, kad negauna tikrų jausmų.

Ar dėl nuotolio?

Kartais susigriebdavo galvojąs apie ją kaip apie žmogų, kurio niekada nėra matęs. Galbūt troško sutikti? Svajojo? Ji gyveno jo mintyse. Taigi visada buvo kartu.

Visa kita nesvarbu.

Ji niekada nerašė apie tą įtampos pilną laiką. Išsiskyrimą. Nė vienu žodžiu nepaminėjo Akselio. Bet gyvai papasakojo apie kelionę po Angliją ir Škotiją. Apie tai, jog duodanti pianino pamokas ir turėjusi keletą koncertų. Du viešus Kopenhagoje.

Jis gavo du laiškus, kol ji gyveno pas tetą Londone. Užsiminė apie ten sutiktą škotą. Tą susitikimą minėjo dar keliuose sakiniuose.

Jis atsakė iškart, lyg pagautas karštligės. Prašė ją viską gerai apgalvoti. Ar tas vyras jai tikrai tinkamiausias. Ji neturinti pasiduoti kvailai baimei, kad bus apšaukta senmerge.

Kai ji atsakė, tarp eilučių jis girdėjo skambant jos juoką. Nė nemaniusi tekėti už škoto. Bent ne už šito. Jam pernelyg rūpi pinigai ir žodžių žaismas. Pakenčianti jį tik mažomis dozėmis. Tada jis tikrai sugebantis pataisyti nuotaiką.

Tačiau škotas nėra tai, ką vertėtų vežtis namo. Tik nedaugelis vyrų tinka importui, rašė ji.

Jos laiškus skaitydavo ir skaitydavo. Kartais balsu Andersui. Tik vieną kitą pastraipą, kad turėtų su kuo pasidalyti džiaugsmu.

Taip Andersas sužinojo apie Anos buvimą, tačiau nieko neklausinėjo. Krizendavo prisiminęs Anos žodžių nuotrupas ir jas kartodavo juokindamas save ir Benjaminą.

„Tik nedaugelis vyrų tinka importui". Lyg būtų džiovintos žuvys, pridurdavo nuo savęs.

Arba: „Paragavęs angliško maisto, supranti, kodėl jie imperialistai. Žiaurumas kyla iš skrandžio".

— Nepakartojama, — sukikeno.

Benjaminas kalendoriuje padėjo kryželį. Naujo laiško gavimo diena. Savotiškas laiko matas. Arba žymė, į kurią gali žiūrėti kada panorėjęs. Visai kaip laiškas.

Bet tada jis turėdavo būti vienas.

Kartą atvirumo valandėlę jis Andersui pabandė įvardyti, apie ką mąsto. Juodu sėdėjo prišvartuotos jektos kajutėje.

— Nelabai mudviem sekasi su moterimis — nei tau, nei man.

Andersas dėbtelėjo į jį pro pypkės dūmą.

— Na jau... Palauk, kol pienas nuo lūpų nudžius, — dar nežinai, į kokius vandenis išplauksi. O mano kelionė baigta.

— Manai, ji niekada nesugrįš?

— Ką ji čia veiktų?

— Tu čia esi. Reinsnesas. Karna.

— Išgerk dar ant kitos kojos, vaikel.

Nepajudinama ramybė Benjaminą ne juokais įsiutindavo. Tarsi žmogus būtų sustabdęs gyslose savo kraują ir tuo didžiuotųsi. Ar ir Dina dėl to taip niršdavo?

— Parašiau jai ir paprašiau atvažiuoti, kad pažiūrėtume, kaip išgelbėti Reinsnesą, — netikėtai pasakė jis.

Andersas išsivalė pypkę. Tada vėl prisikimšo tabako. Visa tai truko netrumpai. Kai baigė, ilgai prisideginėjo. Patraukė. Išsiėmė iš burnos ir įtariai pažiūrėjo. Jokio ugnies ženklo. Pabandė

dar kartą. Lygiai taip pat juoda. Tada iš tabako dėžutės išsitraukė keturių colių vinį ir vėl viską iškrapštė. Dėžutėje iškilo ruda krūvelė, kurią įdėmiai apžiūrėjo.

— Taip, taip, galima juk tikėtis stebuklo.

Tada padėjo pypkę į šalį ir dar pripylė romo.

Benjaminas ir toliau Stranstede iš batsiuvio nuomojosi du kambarius. Ten priiminėdavo ligonius du kartus per savaitę, kai oras leisdavo atplaukti valtimi.

Dažnai turėdavo pripažinti, jog valdyti laivą nėra didysis jo pašaukimas. Tačiau Andersas buvo teisus sakydamas, jog pamažu galima įgusti dirbti ir tokį darbą, kuriam neturi polinkio.

Jis apsiprato su vienatvės valandomis jūroje bet kokiu oru. Taigi nebuvo liudytojų, mačiusių, jog bangavimas prie Senjos arba didžiulė banga Anfjūre privertė jį pasijusti mažvaikiu. Arba kad daktaras inkštė, kai reikėjo irkluoti prieš vėją ir delnuose trūkinėjo pūslės.

Jis turėjo neblogą valtį. Tačiau vos jūra kiek labiau pasišiaušdavo, jis užsimanydavo grįžti į Kopenhagą. Tuoj pat imdavo planuoti atsitraukimą. Viską mesti. Išvykti.

Studijų laikai dabar jam atrodė kaip nesibaigianti šventė ir laisvė. Daktaraudamas tarp šcherų neretai pasijusdavo nukaršusiu seniu.

Kai oras būdavo gražus ir, sėdėdamas po bure, galėdavo ramiai mąstyti, planuodavo važiuoti į Kopenhagą ar Vokietiją specializuotis.

Turėjo ir trečią kelią: labdaringi gimdymo namai Bergene. Gal tai jo pašaukimas? Padėti į pasaulį ateiti vaikams. Padėti moterims.

Būdavo, nusistato datą, kada išsiųs prašymą dėl vietos. Tačiau pakakdavo staigesnio šoninio vėjo, ir planai išsisklaidydavo kaip dūmas. Arba nuskęsdavo mėlynai rudame Karnos žvilgsnyje, kai ji netvirtais žingsneliais atitipendavo į prieplauką jo pasitikti.

Jos lankydavosi pas jį. Moterys. Jaunos ir pagyvenusios. Ateidavo patarimo. Vaistų. Žiemą iš po drabužių jų beveik nesimatydavo. Vasarą jis įsidėmėdavo vieną kitą žvilgsnį. Apgamą. Šypseną. Garbaną. Tačiau jam jos būdavo nerealios. Vien atvejai. Juk turėdavo jas liesti, kartais — guosti. Būdavo, pajunta odos kaitrumą. Tuomet iškart darydavosi atsargus. Jis buvo dėl jų, ne priešingai.

Kai nakvodavo Stranstede, kartais nuklysdavo į vietas, kur nebūdavo ligonių. Į idiotiškas loterijas, kur kažkam renkamos lėšos. Į redaktoriaus skaitymų draugiją. Girdėdavo balsu skaitant vieną ar kitą romaną.

Tačiau Stranstedas — ne Kopenhaga. Panelės netupinėdavo po medžiais plonomis vasarinėmis suknelėmis. Grindiniu nekaukšėdavo bateliai. Jis bandydavo prisiminti situacijas, įvykius, mizanscenas. Visada su moterimis ir plačiakraštėmis skrybėlėmis. Nugara į jį. Ir siūbuojančiais klubais. Kūrėjas tikriausiai buvo gašlus Šėtonas!

Meilė?

Norlanas — nyki vieta. Tokiam kaip jis.

Vieną dieną jis aplankė Haną. Ji nuomojosi du kambarius nedažytame name prie telegrafo.

Nebuvo matęs jos kelis mėnesius. Ji retai lankydavosi Reinsnese.

Kartą buvo atėjusi pas jį Stranstede, vaistų nuo kosulio Isakui. Sėdėjo ankštame laukiamajame ir elgėsi taip, tarsi pažinotų jį ne daugiau nei bet kas kitas.

Ji laikėsi atokiai. O gal ne ji, bet jis?

Aiškiai nustebusi ji priėmė jį mažame kambarėlyje už siuvyklos. Ten buvo jauku, bet ankšta.

Atnešusi kavos su riestainiu, atsisėdo siūlėti suknelės viršaus.

Jis žinojo ją sunkiai dirbant, kad turėtų, kas būtiniausia. Porą kartų įkišo Stinei keletą banknotų. Paprašė juos perduoti Hanai ir nesakyti, iš kur gavusi.

Dabar jam buvo nemalonu tai prisiminti. Tarsi būtų bandęs ką nors nupirkti.

Iš pradžių jie kalbėjosi apie vaikus. Isakui jis atnešė alavinį kareivėlį.

— Jis žaidžia paplūdimyje, — pasakė ji.

Prieš keletą dienų buvo pasiėmęs Isaką į daktaro valtį. Buvo gražus oras, o vakare vis tiek turėjo sugrįžti į Stranstedą. Berniukas vienas krapštinėjosi paplūdimyje, kur Benjaminas palikdavo valtį. Paklaustas, ar nori plaukti kartu, ramiai atsakė, kad pirma turi įspėti Haną. Bandė nuslėpti, kaip apsidžiaugė.

Jie šnekučiavosi apie platųjį pasaulį ten, kur horizontas užlinksta. Ir pūlinį piršte, nes Isakas buvo matęs, kaip Benjaminas jį pjauna.

Berniukas labiau pasitikėjo pasauliu nei Hana. Keisčiausia, jog ši savybė, ko gero, buvo Hanos nuopelnas. Kitos našlės būtų vaiką saugojusios ir lepinusios, o Hana leisdavo Isakui būti savarankiškam. Siųsdavo visokiais reikalais, leisdavo su daktaru plaukti pas ligonius, irkluoti uoste ir lankyti kalvius palei paplūdimio kelią.

Isakas paminėjo garlaivio ekspeditorių.

— Jis parūpina mamai klientų. Pažįsta labai daug žmonių.

— Štai kaip?

— Sako, kad galime persikraustyti į jo namus. Norėtų, kad mes susituoktume.

— Tu tai girdėjai?

— Ne visai... Bet kažkas panašaus pasiekė mano ausis, taip! Buvau atsigulęs, bet negalėjau užmigti.

— Ką atsakė tavo mama? — lyg niekur nieko paklausė jis.

— Negirdėjau. Bet ji gavo dovanų sagę.

Jis norėjo Hanai papasakoti apie kelionę su Isaku. Tada pamatė sagę duobutėje tarp krūtų. O gal priešingai?

Šiaip ar taip, užuot pasakojęs apie kelionę, užsiminė apie sagę.

— Mėtėsi nereikalinga pas garlaivio ekspeditorių... Bet už ją dar nesumokėjau.

Jis nusprendė paerzinti:

— Nejau garlaivio ekspeditorius nėra toks turtingas, kad galėtų sagę padovanoti?

Ji sukluso. Kalbėjo greitai. Olaisenas ketinąs statyti krantinę garlaiviui.

— Krantinę?

Ji dar greičiau išbėrė, jog paveldėjęs pinigų iš senelio Amerikoje.

— Dažnai su juo mataisi?

— Retkarčiais. Jis Isakui patinka.

— O tau?

— Man? — tarstelėjo ji ir paleido iš rankų rankdarbį.

— Ar tai rimta?

— Turi galvoje, ar jis pasipiršo?

— Taip, panašiai.

Ji įsmeigė akis į siuvinį. Turbūt tai skylutės sagoms. Nėrė kilpeles žaibiškais, tiksliais judesiais su tokia išraiška, tarsi jų neapkęstų.

— Ar ir tu nori, kad būčiau gerai aprūpinta?

— Ne, aš tik klausiu. Mes juk kaip brolis ir sesuo.

— Brolis ir sesuo?

Pirštai sustingo. Paskui adata ryžtingai pasisuko ir užkabino siūlą kitai kilpelei. Ji visa pasinėrė į darbą. Dūrė ir dūrė.

— Ne, mes ne kaip brolis ir sesuo. Mes daug buvom kartu. Bet nesam brolis ir sesuo! Aš tesu samės pavainikė. Tu — Reinsneso giminės sūnus, mokęsis Kopenhagoje daktaru.

Jam knietėjo pasipasakoti, kieno sūnus iš tikrųjų esąs. Norėjo pasakyti ją mylįs. Bet nieko neišėjo.

— Kas sakė apie samę? — Neįstengė net ištarti žodžio „pavainikė“.

— Mano anyta.

— Neduok Dieve tokia anyta.

— Taigi todėl esu čia ir siuvu turčiams.

— Tu pyksti?

— Ant ko?

— Ant gyvenimo.

— Ne, ką tai pakeistų?

— Aš kartais pykstu.

— Tu? Taip, taip, svarbu, ne ką turi, bet kaip žiūri.

Jis nematė reikalo gilintis į šią temą.

Po valandėlės neatsikvėpdama ji išpyškino:

— Jis pasipiršo.

Benjaminą apėmė kaži koks nepasitenkinimas.

— Taip?

Ji žvelgė tiesiai į jį.

— Ką man atsakyti?

— Kaip širdis liepia, — tik taip pasielgsi teisingai, — tarė jis.

— Ir iš kur toks protingas?

Hana nepripažįsta užuolankų. Turi pasisaugoti.

— Atsiras kokia nors išeitis, nereikia...

— Aš savaitėmis laukiu pinigų už tai, ką esu pasiuvusi, nes bijau pasakyti, kad man jų reikia. Bijau, kad kilniosios ponios gali supykti ir nebeateiti pas mane siūdintis.

Jis pakilo. Atsistojo už jos kėdės.

Tarsi nudegusi ji pašoko ir padėjo siuvinį ant stalo.

— Turbūt jau eisi? — tarė ji.

Nespėjęs atitokti, jis apkabino ją abiem rankomis. Nebeprisiminė, kada buvo ką nors lietęs, be mažosios Karnos ir ligonių.

Šiluma. Gyva, gaivi oda. Jis įsikniaubė jai į kaklo duobutę. Vilfredo Olaiseno sagė dūrė jam skruostą.

Jis tvirtai tvirtai ją apglėbė.

Valandėlę ji stovėjo sustingusi, tarsi netikėdama tuo, kas įvyko. Paskui išlaisvino savo rankas ir suėmė jo veidą. Pritraukė prie savęs ir įdėmiai įsižiūrėjo jam į akis.

Jis norėjo būti šalia jos. Juk nieko daugiau nenorėjo. Murmėjo jos vardą. Lūpomis lietė kaklą, skruostą. Ir spaudė glėbyje.

Paskui ji tarsi apsisprendė. Atsiplėšė nuo jo ir atatupsta pasitraukė prie sienos. Stebeilijo į jį sunkiai alsuodama, tarsi nudirbusi didelį darbą.

— Žinok, Benjaminai, kad negaliu žaisti tokių žaidimų. Aš per daug rizikuoju. O mudu... — Ji pertraukė mintį ir virpančiais, bet ryžtingais pirštais pasitaisė suknelės apykaklę.

Jis žengė jos pusėn ir gana neatsargiai pakartojo:

— O mudu?

Tada ji smogė kumščiu į sieną taip, jog net suaidėjo.

Jis sustojo ir nudelbė akis į nusitrynusius dažus.

— Atleisk. Daugiau to nebus, — tarė jis.

Tada ji kakta ir delnais prigludo prie sienos. Iš po užmerktų vokų pabiro ašaros.

Jis lūkuriavo nežinodamas, kaip pasielgti. Ji užsisklendė. Tada jis nusikabino nuo sienos švarką. Iš piniginės ištraukė tris banknotus, padėjo ant stalo, stvėrė daktaro krepšį ir išėjo.

Prie jūros vaikštinėjo Isakas, bandydamas ištirti paplūdimio žemės paslaptį.

Benjaminas pakedeno jam plaukus ir išbandė jo skiedrų laivelį tvenkinėlyje tarp uolų. Berniukas nesustodamas tarškėjo apie tai, jog tikriausiai atplauks į Reinsnesą, kai tik mama baigs siūti.

— Gali ir vienas atplaukti, kai labai užsimanysi, — tarė Benjaminas ir patapšnojo jam per petį.

— Dabar, iš karto?

— Ne, ne šiandien...

Ranka, kurią buvo uždėjęs ant berniuko peties, suglebo. Tarsi būtų ilgai buvęs šaltyje ir praradęs bet kokį jautrumą.

Isakas atlošė galvą ir pažiūrėjo į jį. Pilnas pasitikėjimo. Tada rimtai linktelėjo. Kaip tikras vyras paėmė daktaro valtį ir gražiai nustūmė ją tarp akmenų, paskui stovėjo mojuodamas ranka, kol jis išnyko už kyšulio.

Iš pradžių irklavo taip, jog purslai tiško. Paskui į burę įsime-

tė klastingas vėjas. Neša ne į tą pusę! Jis įtraukė irklus ir sėdo prie vairo.

Kaip labai dažnai, vėl pajuto, jog ilgisi Akselio. Žmogaus, su kuriuo galima kalbėtis. Tartis. Ginčytis. Pliektis.

Nejuto tvilkinančio ilgesio kaip tada, kai lyg apsėstas galvodavo apie Aną. Akselio trūko veikiau kaip šilto palto. Alaus ir užeigų! Laisvumo, leidžiančio žmogui atsipūsti.

O ką, jei iškęstų iki vasaros pabaigos, o paskui imtų ir iškeliautų? Kaip Dina?

Jis ginčijosi su savimi. Karna visai mažutė. O dar tas nuomaris. Kas ja rūpintųsi? Aiškintų? Guostų?

Kodėl jis nepadaro kaip kiti vyrai? Nesusiranda moters, kuri dėl jo galėtų viską paaukoti?

6 skyrius

Kalendorius rodė 1876 metų vasario trečiąją, Žydrųjų mišių dieną, apie kurią buvo pasakyta: „Ji pavasarį įkvėps gyvybės į visas galūnes“.

Tą dieną nuo Anos atėjo kitoks laiškas.

„Gerasis Benjaminai“, — kreipėsi ji laiško pradžioje. Ir užbaigė kaip įprasta: „Tavo draugė Ana“. Tačiau visa kita nebuvo taip įprasta. Mat ji teigiamai atsakė į kvietimą, kuriuo jis visada pabaigdavo savo laišką: „Atvažiuok į Reinsnesą, Ana!“

Jis buvo įpratęs, jog ji arba neužsimindavo apie tai, arba mandagiai dėl kokių nors praktinių priežasčių atsisakydavo. Dabar parašė: „Atvykstu su seserimi Sofija!“

Šalutiniu sakiniu ji papasakojo atstūmusi trečią jaunikį, nors Benjaminas nežinojo, jog buvo atstūmusi du pirmus. Ir kad kiekvieną pavasarį nuo tos dienos, kai jie išsiskyrė, tramdžiusi norą atkakti į Reinsnesą.

Po pastarųjų suardytų piršlybų, dėl kurių ypač mama puolė į neviltį, tėvas išrėžė, kad jai reikėtų nuvykti į Norlaną ir atsikratyti senų vaiduoklių.

Ji nepasikuklino patraukti per dantį tėvų susirūpinimo dėl jos senmergiavimo.

Taigi Ana tebebuvo reali.

Jis suvokė, jog buvo iškėlęs ją į dvasinės bendrystės aukštumas. Pavertęs savo patikėtine. Gaudamas Anos laiškus, tarsi gyveno turtingesnį gyvenimą.

Viena pirmųjų minčių, atėjusių jam į galvą, buvo tai, jog jeigu ji atvyks, nebebus laiškų.

Taigi ji atvyksta. Ir Sofija! Sukrėstas jis susmuko į krėslą krautuvės kontoroje.

Apsidairė kampe, kur priimdavo ligonius. Šiandien jis atrodė visiškai nurudęs ir senas. Užrakinama stiklinė spinta su instrumentais ir vaistais kadaise buvo balta. Dabar pilka, su bjauriomis dėmėmis vietoj nusilupusių dažų. Pirko ją nebenaują.

Krėslui, kuriame sėdi, neprošal naujas apmušalas. Pro ranktūrius prasišviečia kamšalas. Nenusakoma rudai raudona spalva. Gana praktiška, turint galvoje kraujo dėmes. Bet veikiausiai nei patrauklu, nei higieniška, žiūrint Anos akimis.

Rašomasis stalas dar visai naujas. Gali ten būti. Kontoros krėslas ir dvi medinės kėdės — taip pat. Tačiau varganumo, jog daktaras dirba krautuvės kontoroje, neužtušuosi.

Vasario mėnuo. Ką galima būtų nuveikti iki birželio?

Kaip Reinsnesas atrodys Anai?

Dvaro trobesiai praėjusią vasarą iš jūros pusės buvo perdažyti baltai. Tačiau krautuvė atrodo liūdnai, viena prieplauka — taip pat. Pavėsinėje daug išdužusių stiklų, o suolelyje prie pagrindinių laiptų trūksta lentos. Staiga jis prisiminė, kad tapetai po langais svetainėje nusėti dėmėmis. Taigi langus reikėtų iš naujo užglaistyti?

Jis vaikščiojo nušiurusiomis grindimis, jusdamas kylant nenusakomą galvos skausmą.

Kur jas reikės apgyvendinti? Gal paskirti joms didžiausią svečių kambarį? Ne, per mažas. Jos veikiausiai atsiveš visą garderobą, tad reikės vietos. Pats turės išsikraustyti iš salės.

Bet kaip namiškiai pažiūrės į tai, jog jis išsikrausto, kad atlaisvintų vietos Anai iš Kopenhagos? Tikrai pamanys, kad jis pasipiršo ir gavo jos sutikimą.

Kvaršindamas sau galvą dėl visų smulkmenų iškart, galėjo negalvoti apie tai, kas svarbiausia. Kad Ana atvažiuoja.

Olinė ėjo septyniasdešimt aštuntuosius. Valdė virtuvę ir namus nuo kėdės su ratukais.

Prieš keletą metų pėdoj atsivėrė žaizda ir niekaip negijo. Ji nesiskundė nė vienu žodžiu, bet sunkiai dūsavo. Plaukai išretėjo. Kaip įmanydama sušukuodavo juos į viršų ir trimis smeigtukais susmeigdavo į mažytį kuodelį. Oda liko stebėtinai lygi ir sveika. Kaip pienas ir medus, sakydavo Andersas, norėdamas jai prisimeilinti.

Ji būdavo jam palanki. Šiaip bet kieno pagyrų neklausydavo. Pažinojo žmones. Ir laidydavo savo triuškinamas replikas, kai jai atrodydavo būtina.

Per kai kuriuos žmones ji žiūrėdavo kiaurai, tarsi šie būtų oras. Matyti ji dar matė, skirtingai nei Andersas. Tačiau plaukai jam tebežėlė kaip miškas.

Benjaminas nutaikė progą, kai virtuvės darbininkė buvo išėjusi. Tuomet įsmuko vidun ir atsisėdo galustalėje.

— Oline, noriu su tavimi pasitarti.

— Ahaaa?

— Matai, vasarą turėsim didelių viešnių.

— Ooo?

— Panelė... dvi panelės iš Kopenhagos.

Olinė suspaudė lūpas ir pridėjo prie jų smilių. Dar vaikystėje jis žinojo, jog tai reiškia, kad Olinė mąsto.

Leido jai pamąstyti.

— Vadinasi, ne bet kokia panelė?

— Ne.

Ji sukryžiavo ant krūtinės mėsingas rankas ir linksmai į jį pažiūrėjo.

— Kuo ji vardu?

— Ana Anger.

— Ana. Krikščioniškas vardas. Ir ką toji Ana Reinsnese veiks?

Benjaminas smarkiai paraudo.

— Sesuo vardu Sofija. Jos atvyksta manęs aplankyti, — atsakė jis.

Olinė suraukė kaktą, tačiau patylėjo.

— Pagaliau Benjaminas sulauks damų vizito. Taip, esi pakankamai suaugęs. Per trisdešimt. Tėvas, o be žmonos. Vienas žmogus niekam netinka. Taip Viešpats yra pasakęs.

Ji energingai maktelėjo galva. Tarsi turėtų tiesioginį ryšį su ponu Dievu, o šis jai būtų pritaręs.

— Ar bus sužadėtuvės? — toliau kamantinėjo ji.

— Nusiramink, Oline. Aš tiesiog turėsiu viešnių. Ji niekada nebuvo taip toli šiaurėje. Jos yra vieno profesoriaus, pas kurį mokiausi, dukterys. Bet aš norėjau su tavim pasitarti...

— Tikra profesoriaus dukra? O dangau! Ką ji pratusi valgyti? Gailestingasis! Dabar Reinsnese bus lygiai taip kaip senais laikais. Dideli svečiai, veršienos kepsnys ir dvylika žmonių prie stalo. Vėlyva vakarienė. Reikia nusisamdyti dar vieną tarnaitę. Jergutėliau, kuo tai baigsis? Viskas jau buvo taip seniai.

Ji visa nušvito ir tikrai puikiai atrodė.

— Man reikia tik vieno patarimo.

— Patarimo?

— Manau, jos atsiveš daug bagažo. Svečių kambariai tokie mažyčiai.

— Svečių kambarys! Profesoriaus dukrai su drabužių skrynia, skrybėlių dėže ir visokiais reikmenėliais! Ne, tau reiks išsikraustyti iš salės. Nesvarbu, daktaras ar ne daktaras. Vis vien. Ji privalo gyventi salėje. Ar turi jos nuotrauką?

— Ne.

Olinė atsiduso ir atsargiai palietė tvarstį ant žaizdos pėdoje.

Atsiduso ir Benjaminas.

— Ji graži?

— Taip. Sesuo Sofija — taip pat.

— Bala jos nematė. Ar Ana linksma?

— Nežinau.

— Graži. Bet ne itin linksma?

— Dažniausiai ji, ko gero, rimta, — pritarė jis.

Paskui ypač rūpestingai perrišo jai žaizdą.

— Nesuprantu, kaip išsaugojau koją, kol nebuvai grįžęs, kaip ji nenupuvo. Bet ką aš čia norėjau pasakyti?.. Ar Hana žino, kad atvažiuoja panelė Ana?

— Ne, tau pirmai pasakiau.

— Nenoriu kištis, bet tavimi dėta pasakyčiau jai, kol neišgirdo iš kitų.

— Kodėl?

Olinė žiūrėjo, kaip jis klūpodamas ant grindų riša tvarstį.

— Tiesiog jaučiu...

Jį pakvietė apylinkės gydytojas, taigi tikėjosi, jog tai kas nors, susiję su medicinine ataskaita. Senukas nemėgo popierių ir litanijų, kurios metai iš metų būdavo nuobodžiai vienodos. Benjaminas jam padėdavo. Ypač tekdavo pavargti prie ilgojo straipsnio „Ligos apylinkėje“.

Benjaminas nuėjo į daktaro namus Stranstede. Pas senąjį daktarą gaudavo ir pavalgyti, ir punšo išgerti. Namai buvo svetingi, o šeimininkas — išmanus. Tačiau jį labiau domino gyvi žmonės nei medicininės ataskaitos.

Senukas ėmėsi jį globoti nuo pat pirmos dienos, kai Benjaminas atėjo pas jį atsiklausti, ar neprieštarausiąs, jei jis užsiimsiąs privačia praktika. Maža to. Jis neslėpė dėkingumo, kad Benjaminas už jį lanko ligonius. Taigi galėjo sau valdininkauti Stranstede nesušlapdamas kojų, kaip pats sakydavo.

Kai kildavo nesutarimų su neturto komisija, nes jis Benjamino vardu norėdavo gauti išmokas už transportą, kuriuo pats nesinaudodavo, jį pagaudavo šypsulingas įtūžis. Benjaminui ir savo

žmonai skaitydavo paskaitas apie proto trūkumą tarp vietos vadovaujančiųjų asmenų.

Jisai ir neturto komisijos pirmininkas Petersenas ilgai ir painiai susirašinėjo. Neseniai buvo pareikalauta, kad apylinkės gydytojas liautųsi siuntinėjęs skundus apskrities viršininkui.

Apylinkės gydytojas grąžino laišką primindamas, kad neturto komisijos pirmininkas datuotų savo laiškus pagal galiojančias taisykles. Petersenas tuoj pat atrašė ir apkaltino apylinkės gydytoją, kuris „vargiai apsiauna batus, kad dar preparuotų sergančius žmones“, neleistinu įžūlumu.

Pastarasis sakinys apylinkės gydytoją nepaprastai prajuokino. Jis parašė apskrities viršininkui nesuprantąs pirmininko kalbos. Tai veikiausiai esąs nesusipratimas, į kurį su apskrities viršininko leidimu nusprendęs visiškai nekreipti dėmesio, nes kaipgi jis galįs preparuoti savo pacientus?

Benjaminas atvyko pas daktarą tikėdamasis išgirsti laiškų feljetono tęsinį. Taip pat pasiėmė medicininės ataskaitos dalies, už kurią buvo atsakingas, apmatus.

Tačiau buvo akivaizdu, jog apylinkės gydytojas išmuštas iš pusiausvyros. Veidas, apšepęs ir papilkęs, degė savotišku nirtuliu. Iš plačių šnervių styrojo kuokšteliai šiurkščių gyvaplaukių. Šįvakar lempos šviesoje jie atrodė ypač nepaklusnūs.

Jis kilstelėjo punšo stiklą tokia mina, lyg gertų savo priešo kraują. Veikiausiai apskrities viršininkas bus subaręs už tai, kam kvailina neturto komisiją. Tačiau kažkodėl daktaras delsė su savo sarkastiškais komentarais, tad Benjaminas išsitraukė medicininės ataskaitos juodraštį.

— Dėmėtoji šiltinė, vidurių šiltinė, epideminis cerebrospinalinis meningitas ir vaikų raupai — nė vieno atvejo. Skarlatina — keturi atvejai, trys jų mirtini. Tymai — nė vieno atvejo. Dizenterija — nė vieno. Pogimdyminė karštligė — nė vieno. Rožė — keturi atvejai, du jų mirtini. Raudonukė — du lengvesni atvejai Siorlano sodyboje. Niežai — gana dažni susirgimai žvejų kaimuose...

Apylinkės gydytojas kilstelėjo ranką jį sustabdydamas.

— Šįvakar neturiu sveikatos medicininei ataskaitai! Palauks. Iš sostinės gavau niekingą laišką!

Benjaminas padėjo popierius ir laukė.

— Matai, ten, pietuose, ne visus reikalus tvarko su galva...

— Nagi?

— Tik pamanyk! Jie nusprendė Benjaminą Grenelvą apšaukti šarlatanu.

Netoliese, paskendusi daktaro cigaro dūmuose, sėdėjo lipšnioji daktaro žmonelė ir siuvinėjo kažkokį apvalų daiktą. Jis pamanė, jog tai galėtų būti kėdės apmušalas. Rudos ir geltonos spalvos.

Dabar ji lengvai kaip elfas pakilo ir išėjo. Kažkas ne taip. Ji visada pabūdavo su jais prieš eidama gulti. Benjaminą apėmė slogulys. Lyg būtų ją įskaudinęs.

— Jie išsiaiškino, kad neturi teisės gauti licencijos, nes išsimokęs ne Norvegijoje. Ir mane pasirinko tavo budeliu! Kad juos kur velniai! Mes skųsimės! — išgirdo sakant apylinkės gydytoją.

Benjamino galva prisipildė kaži kokio ūžesio, kurio nebūtų galėjęs apibūdinti.

— Pasakyk pagaliau ką nors! — paliepė senukas, kurį laiką į jį žiūrėjęs.

— Ar apylinkės gydytojas nori pasakyti, jog neturiu teisės dirbti daktaru, nes studijavau Kopenhagoje?

— Ne, aš nenoriu, tačiau Kristianijoje pereita prie griežtos nacionalinės praktikos. Norvegijoje norvegų gydytojai.

— Bet aš ir esu norvegas!

— Žinoma. Ir veikiausiai turi geresnį išsilavinimą, nei būtum gavęs Kristianijoje.

— Tai kas negerai?

— Jie sako, jog tokios taisyklės. Įstatymas. O aš sakau, kad grynas protekcionizmas.

— Negali būti!

— Bijau, kad gali. Niekada neapsisaugosi nuo kvailumo. Jo pilna visur. Bendruomenės taryboje, sveikatos komisijoje, Kristianijoje... Tačiau mes skųsimės. Aš jiems paaiškinsiu, kad negaliu išsiversti be tavo pagalbos. Nepasiduosime!

Benjaminas negalėjo atsikratyti ūžesio galvoje. Tiek metų Kopenhagoje. Viskas veltui? Nejau keli nelemti seniai Kristianijoje turi galios atimti iš jo profesiją, kuriai įgijo pačią geriausią kvalifikaciją?

— Bet aš juk prisistačiau jums grįžęs namo, ir...

— Aš viską perdaviau ir maniau, jog tvarka. Valdžios malūnas mala pamažu, tačiau be gailesčio.

— Bet argi Medicinos fakultetas Kristianijoje sukurtas ne danų profesoriams padedant?

— Žinoma. Bet dabar mes būsime norvegai. Norvegiška klizma, norvegiškas serumas, norvegiškas pilvo pūtimas, norvegiška tinktūra ir norvegiškos venerinės ligos. Trauk juos velniai! Ir tegul juos ištinka chroniška norvegiška diarėja!

— Juk Danija ir Norvegija kadaise buvo viena šalis! O aš toje šalyje tik mokiausi medicinos.

Apylinkės gydytojas spyrė į kėdės koją ir pliaukštelėjo liežuviu, tarsi tokiu būdu sustiprindamas savo užkeikimą.

— Reikėjo padėti danams prie Dybėlo... Išdavėme juos kaip bailiai! — sušuko Benjaminas.

— Nenukrypk nuo reikalo esmės, jaunuoli, nesek mano pavyzdžiu! — subambėjo senukas.

— Iš manęs atimtos teisės! Ką man daryti?

— Apskųsti sprendimą! Tai gali nemažai trukti.

— O tuo tarpu?

— O tuo tarpu laikau tave velniškai geru šarlatanu! — tūžmingai pasakė apylinkės gydytojas ir pašaukė savo Heleną tokiu balsu, tarsi dėl visko būtų kalta ji. Helena atnešė dar punšo.

Po valandėlės, jiems besėdint ir beskandinant nelaimę, senukas tarė:

— Tegu tai lieka tarp mūsų. Nėra dabar jokio reikalo silpninti tavo autoritetą. Pagyvensim — pamatysim.

— Bet juk negaliu daktarauti neteisėtai, pernelyg...

— Teks su tuo susitaikyti! Mums tavęs reikia! Jeigu nebūtum man talkinęs šią žiemą, čia veikiausiai nebesėdėčiau. Kristianijoje šito jie nesupranta. Ten važinėjama karietomis, kurias traukia nacionaliniai arkliai, ir mąstomos nacionalinės mintys, o arkliai šika nacionaliniu mėšlu. O iki Norlano, jaunuoli, mėšlas atplaukia jūra. Bet tokie kaip mudu atlaiko permainingus nacionalistinius potvarkius! Patikėk!

— Nors eik ir nusiskandink.

— Kalbėk kaip vyras! Jei ne, imsiu ir numirsiu mums nespėjus apskųsti sprendimo. Ir pakeis mane koks nors idiotas iš Kristianijos. Kas tada tave užtars?

Tąvakar jam nekilo noro plaukti namo į Reinsnesą. Gulėjo siauroje lovoje šalia kabineto nesudėdamas bluosto.

Buvo pamiršęs Aną. Dabar ji vėl grįžo į mintis, dar labiau padidindama neviltį. Ką toks šarlatanas kaip jis gali pasiūlyti profesoriaus dukteriai?

7 skyrius

Įvyko tai, dėl ko buvo įspėjusi Olinė. Atvažiavusi į Reinsnesą per Sekmines, Hana patyrė, jog aplankyti daktaro atvykstanti panelė iš Kopenhagos, profesoriaus duktė.

Virtuvės darbininkė pasakojo neatsikvėpdama. Tai todėl salėje pakabintos naujos vasarinės užuolaidos.

Hana užlipo į savo kambarėlį. Sustojo prie lango ir įsistebeilijo į tolį. Paskui iš lėto susipakavo savo svajones kartu su asmeniniais daiktais, kuriuos buvo palikusi savo priklausymui paženklinti.

Ilgai neužtruko. Paėmė seną Dinos lagaminą. Užraktas sugedęs, tad niekas jo nepasiges.

Iš pradžių galvojo išvažiuoti jam dar negrįžus namo. Tačiau negalėjo nuvilti Isako, nes jis taip džiaugėsi kelione. Tad nustūmė sukrautą lagaminą palovin ir persirengė kasdieniais drabužiais. Paskui nuėjo į virtuvę ir paklausė, kuo galėtų padėti.

Olinė nužvelgė ją. Ir geraširdiškai nurodė, ką daryti, nieko neklausinėdama. Kol jos liko vienos.

Žinoma, Hana girdėjusi, jog Benjaminas laukiąs mylimosios iš Kopenhagos. Jis to nusipelnęs. Mažajai Karnai reikią mamos, ir...

Kuo ilgiau Hana kalbėjo, tuo kasdieniškesnis darėsi balsas. Ji taip manė stovėdama susikūprinusi prie virtuvinio stalo ir braukdama ranka veidą. Paskui išlėkė pro duris. Nubėgo alėja. Paplūdimio link. Ten matė ją purtomą verksmo, košiamą pietvakario.

Kai Hana atvažiavo, Benjaminas lankė ligonius šiaurinėse salose. O kai vėlai vakare grįžo namo, visi jau buvo sugulę.

Jis atėjo į virtuvę užkąsti.

Viskas buvo ramu. Ant virvės virš laiptų kabojo išgręžtos pašluostės. Galėjai užuosti silpną šarmo kvapą, kaip visada, kai virtuvė sutvarkyta nakčiai.

Olinė jį išgirdo.

Kaip ir seniau, laiptai į tarnaičių kambarėlį ėjo virš Olinės lovos. Tad geros šeimos galėjo nebijoti siųsti savo dukterų į Reinsnesą pasimokyti namų ruošos. Nepastebėtas pas jas neprasmukdavo joks naktinis gerbėjas.

Kas, kad tai buvo daktaras, tenorintis šio to užkąsti. Olinė užtvėrė jam ranka kelią, kai jis buvo belipąs laiptais žadinti vienos iš tarnaičių. Valgyti padėta po rankšluosčiu kamaroje.

Jis nusišypsojo pavargusiu veidu ir palinkėjo labos nakties.

Tačiau Olinė dar nebaigė. Ji buvo pikta.

— Naujoji tarnaitė iš Stranstedo Hanai pranešė.

— Ką pranešė?

— Apie panelę iš Kopenhagos.

Jis sustingo tarpduryje.

— Štai kaip.

— Ji apsirgo!

— Apsirgo?

— Taip, tebus išganyta tavo nuodėminga siela, — pasakė Olinė ir nusišnypštė.

— Nori pasakyti... ji serga?

Olinė linktelėjo visu kūnu. Paskui virto šonu į lovą kaip kautis nusiteikęs vėplys.

— Pagelbėk jai. Dabar, tuoj pat!

— Dabar? Manai, turiu pas ją nueiti?

— Jai reikia daktaro.

Jis pamiršo valgį kamaroje. Olinei klausantis, kurlink veda girgždesys, užlipo laiptais ir sustojo prie Hanos durų.

Gal ji užmigo? Ne, viduje išgirdo krebždesį.

Atsargiai pabeldė.

Beveik negirdimas balsas atsakė „prašom".

Atsidūręs viduje, sutiko įtarų jos žvilgsnį.

— Olinė sakė, kad sergi, ir...

Ji tylėjo. Tamsių akių žvilgsnį pajuto kaip smūgį į paširdžius.

Priėjo artyn ir ant lovos krašto atsisėdo jau kaip daktaras. Uždėjo ranką jai ant kaktos.

— Karščio nėra, — nustatė.

Ji stebeilijo į jį negyvu veidu.

— Hana... — pašaukė jis ir paplekšnojo jai per žandą.

Tada ji stvėrė jo ranką. Surakino geležiniu gniaužtu.

— Išeik! — griežtai tarė. — Taip, aš sergu tavimi nuo tada, kai buvau dar mergaitė, o tu prie vasaros tvarto atsigulei į žolę su Else Marija. Niekada nemaniau, kad tau tai pasakysiu. Bet

dabar žinai. O kai atvažiuos iš Kopenhagos tavo mylimoji, galėsi galvoti: štai dabar ji Stranstede serga.

Hana sukrėsta. Jis kaltas.

Negalėjo to pakelti. Tačiau liko sėdėti.

— Hana? — sušnabždėjo po valandėlės.

Ji neatsiliepė.

— Galėčiau pasakyti, kad ji nėra mano mylimoji, ir tai būtų tiesa... Supranti?

— Ne.

— Ji buvo nepasiekiama, kai ją pažinojau. Dabar parašė, kad atvažiuoja. Nežinau, kas iš to išeis ar ko pats noriu. Net nežinau, ko ji tikisi. Supranti?

— Ne!

— Gal nori ko nors miegui?

— Ne.

Tai buvo beprotybė. Tačiau jis išsinėrė iš švarko ir nusispyrė batus. Įsirangė į lovą. Atsargiai įspraudė ranką jai po galva tikėdamasis, kad ji ims plūsti. Tačiau ji to nedarė.

Jį nutvilkė kūnas po plonais marškiniais. Jis atsisuko į ją ir apkabino.

— Pameni, kai buvom vaikai ir miegojom vienoj lovoj?

Ji neatsakė. Tik užsimerkė ir atleido kietąjį gniaužtą, spaudusį jam ranką. Išsilaisvinęs jis atsargiai dviem pirštais paglostė jai plaštaką.

— Niekas visame pasaulyje man nedavė tiek daug, kiek davei tu, Hana. Ir tai, kad atvykai pasitikti manęs Bergene. Kad tiesiog ten buvai. Kad tu tokia gera Karnai.

Juos pasiekė naktinė saulė. Atsargiai apčiuopė kelioninį Hanos krepšį kertėje. Paskui lovos kojūgalį.

— Aš norėjau papasakoti tau apie Aną. Bet vis atidėdavau. Nemaniau, kad gali taip baigtis. Be to, kai paskutinį kartą kalbėjomės, buvai tokia pikta.

Pats girdėjo, kaip dirbtinai skamba.

— Tau nepatiko, kad turiu gerbėją, o pats...

— Buvau kvailas, — skubiai tarė jis nusiraminęs.

Ji stebėjo jį beveik užmerktom akim.

— Aš tau nepriklausau, nors mes ir kartu užaugom.

— Ne, — pritarė jis.

— Neturi teisės saugoti manęs, kad visada būčiau po ranka, kai pats tuo tarpu parsikvieti mylimąją iš Kopenhagos, apie kurią niekas nėra girdėjęs.

— Taip.

— Ko iš manęs nori, Benjaminai?

Jis giliai įkvėpė ir leido laikui dirbti savo darbą. Naktinė saulė pasiekė jos ranką. Ši gulėjo geltoname lizde ant apkloto.

— Rodos, man kažkas negerai, — prabilo jis. — Jaučiuosi sutrikęs. Kai pagalvoju, jog visą likusį gyvenimą reiks išbūti Reinsnese... Čia taip ankšta. Visada jūroje. Iš manęs joks jūrininkas. Bijau plaukti vienas per audrą. Niekada negirdėjau, kad Andersas ar kas nors kitas jūroje būtų bijojęs. Taigi gyvenu čia svajodamas apie kitą gyvenimą. Plačiajam pasauly. Prisigalvoju visokių nesąmonių. Žinai, Hana, aš svajoju tapti garsiu specialistu. Argi ne paika?

— Ne.

Jis pažvelgė į jos sušvelnėjusį veidą. Ir iš dėkingumo, kad ji jam pritaria, vos nepasakė: „Eikš, keliaukim kartu. Eikš, Hana!“

Tačiau nepasakė. Ir tuštuma, kurią pajuto, buvo nepakeliama. Tačiau liko gulėti lyg niekur nieko.

Bet ji pasakė:

— Eikš!

Žodis dar glamonėjo jam ausį, kai jis pajuto, kaip apglėbia jos rankos. Tai nepriklausė tikrovei. Jis nuplaukė. Ir visa kita išnyko.

Nors tąnakt daktaras Grenelvas Olinės nurodymu ir davė Hanai šio to miegui, karščio nepanaikino. Priešingai. Karščiu užsidegė abu. Net nepagalvoję užsirakinti durų.

Kurį laiką miegojo susipynę lyg siūlų raizginys. Kaskart jai sukrutėjus jis prabusdavo tiek, kad prisimintų: „Ji čia, šalia manęs!“

Arba ji: „Benjaminas pas mane, ir tai ne sapnas“.

Po to jis stovėjo prie savo durų, ir nieko nebebuvo galima pakeisti.

Atlošė galvą, bandė ramiai kvėpuoti nusirengdamas antrąkart. Jį tebebuvo užvaldęs sunkus svaigulys. Ji įsismelkusi į kūną. Jos kvapai gaubė jį, buvo įsigėrę į odą. Visos poros alsavo Hana. Jis traukė ją į save, tarsi ji būtų buvusi gyvastį teikiantis oras, o ne potyris už paliktų durų.

Norėjo įsijungti protas. Bet jis ūmiai jį atstūmė. Viskas taip, kaip ir turėjo būti. Hana visada buvo jo dalis.

Tačiau jis nė nesvajojo, kad ji tokia karšta. Sava ir pašėlusi.

Atsidavė jam su tokia pat didžiule jėga, su kokia veik ketverius metus gynėsi nuo jo artumo.

Ji tapo uždraustąja jo paties dalimi. Žaidimu, apie kurį niekam nevalia sužinoti. Jį užplūdo pasiutiškas džiaugsmas. Būtų galėjęs rėkti, dainuoti, bet ką. Tačiau jam nė kiek nereikėjo smalsumo, kurį būtų sukėlęs.

Taigi jis pradėjo laukti kito karto. Laukimas neprilygo niekam daugiau. Vėl grįžo jos alkis, nors buvo ką tik pasotintas. Pripildė jėgų. Būtų galėjęs lipti tiesiai į daktaro valtį, visai be miego.

Olinė sėdėjo savo kėdėje, prižiūrėdama kavinį. Tarnaičių nė artyn neprileido prie šeimininkų aukšto.

— Turi būti ramybė. Daktaras visą naktį praleido pas ligonius, o Hana taip pat blogai jautėsi.

Karna, atsėlinusi iš kambarėlio, gavo didelį galą riestainio. Paskui jai buvo leista užsilipti ant virtuvinio stalo ir žiūrėti, ar virš tvarto stogo nepralėks Sekminių raganos.

Kai Isakas atlėkė iš išimtininkų trobos ir taikėsi į viršų pas mamą, jam taip pat teko riestainio. Sekminių raganomis jis netikėjo. Bet vis tiek norėjo pasėdėti ant stalo.

Ir Olinė didžiajam padaužai leido daryti tą patį kaip Karnai..

Galimas daiktas, jai teks atsakyti prieš Viešpatį, nes dangstė nuodėmių nuodėmę. Tačiau giliai tat slėpė.

Kambarėlyje ant aukšto Hana išpakavo visus daiktus, kuriuos buvo sukrovusi į Dinos lagaminą. Išdėliojo į vietas, kur anksčiau jų būta. Tarpais pakreipdavo galvą ir nusišypsodavo apžiūrinėdama skirtumus.

O prausdamasi šaltu vandeniu iš porcelianinio ąsočio mėlynomis gėlėmis, ėmė švilpauti.

Jis neįstengė laikytis atokiai. Glaustėsi prie jos kūno, kai tik niekas nematydavo. Elgėsi paikai, jusdamas dėl to didelį džiaugsmą.

— Eime prie vasaros tvarto, — pasakė jis, alsuodamas jai į sprandą. Akimirką jie liko vieni valgomajame, kai ji dengė stalą.

Ji nusišypsojo ir dirbo kaip dirbusi.

— Susitinkam šiąnakt prie duburio, — tarė jis, kai ji nešė nuo stalo indus, o jis buvo likęs vienas sėdėti.

Ji vėl nusišypsojo ir neatsakė.

Po pietų jį iškvietė pas žmogų, kuris buvo įsikirtęs koją.

— Plaukiam kartu, Hana, — sušnabždėjo jis.

Ji papurtė galvą.

Tačiau kai tuoj pat įėjo Isakas ir paklausė, ar jie tikrai liks Reinsnese tris dienas, jis išgirdo ją atsakant:

— Taip, tris dienas.

Ji neišvažiuos toliau nei Stranstedas, pamanė jis, kai, užsimetęs švarką ir stvėręs krepšį, nubėgo prie valties.

Plaukė taip, jog purslai tiško. Su praskėstomis Hanos šlaunimis pirmagalyje. Apie nieką daugiau negalėjo galvoti, tik apie jos glėbį. Jūra putojo.

Panirti į bangas. Vėl išnirti. Suptis ir skęsti, skęsti ir suptis. Geismas šėlo it ernis. Jis atsistojo valtyje ir ėmė skrosti bangas, kiaurai permirko. Druskinga šalta drėgmė. Jis įveikė ją. Nugalėjo.

Tądien Benjaminas Grenelvas buvo neįveikiamas. Būtų galėjęs eiti lenkčių su pačiu velniu, kad ir kiek būtų reikėję nuplaukti. Buvo pasirengęs važiuoti į Kristianiją ir suvaryti juos į ožio ragą! Parodyti jiems, kas šarlatanas!

Vakarop, jam grįžtant namo, ji ilgai stebėjo valtį, kol ji pasiekė krantą. Sėdėjo paplūdimyje dulkiant dulksnai.

Šviespilkis pačios siūtas Hanos paltas buvo patamsavęs nuo drėgmės.

Jis pajuto atsiveriant poras, lyg šiltam vėjui papūtus. Iškilo vaikystės vaizdai. Hana ir jis. Hana ką nors užsigavusi. Raudanti jo glėbyje. Hana, lekianti per laukus. Toli nuo jo. Kasos kaip palaidos vadelės.

Jos vaizdas kažką sujudino. Kažką trapaus. Jam kilo noras ją apsaugoti.

Šlapi plaukai karojo juodomis sruogomis ant veido ir ant kaklo, bet jai buvo nė motais. Avėjo jūreiviškais batais, kurie pjovėsi su išeiginiu paltu.

Ji įsibrido tarp akmenų ir pasitiko valtį.

— Atsargiai, nesušlapk palto, — perspėjo jis ir iššoko į krantą.

Ji neatsakė, tik kartu su juo tvirtai suėmė valtį. Nustūmė taip toli, jog valtis apvirto ant šono.

Jis žinojo, kad juos gali pamatyti namiškiai, tačiau turėjo ją apkabinti.

— Tu neatsargus, — ramiai tarė ji.

— Kodėl?

— Žmonės mato.

— Lai mato.

Tuomet ji visu svoriu atsišliejo į jį.

— Reikėjo siūti?

— Taip, žaizda buvo gili. Bet vėl bus kaip naujas. Aš geras siuvėjas.

— Abu mes siuvėjai.

— Ne bet kokie siuvėjai, dievaž!

Jie smagiai nusijuokė žiūrėdami vienas į kitą. Kiek pasaulyje juoko! Kunkuliuoja.

Kai jie ėjo po varvančiais alėjos vainikais, ji jam papasakojo, kad „daktaras Grenelvas“ arba „daktarėlis“ žmonės taria kažkaip ypatingai. Stranstede nuolat girdinti. Pagarba, mananti ji.

Per tiek laiko, kiek trunka pareiti namo, jo įgūdžius ji pavertė tauriausiomis savybėmis.

Per daug nesureikšminamas, nepagiriamas tiesiogiai, jo darbas įgijo didesnę prasmę.

Juk argi daktaras Grenelvas neatplaukia vienas bet kokiu oru? Ar neišsikelia į krantą sunkaus daktaro krepšio ir nepadeda kiekvienam? Turtingam ir vargšui. Gydyti jis moka. Siūti. Net žiojinčią žaizdą, kur įkirsta kirviu.

Jis sumišęs šypsojosi. Bet neprieštaravo.

Ir paskui nežinia kaip jam šovė į galvą: Ana niekada nebūtų šito pasakiusi.

Jis palaukė, kol visi sugulė. Suvaikščiojo į nameliuką, kad turėtų alibi, jei kas nors išgirstų. Paskui įsėlino pas ją.

Džiaugsmas! Degantis kūnas. Jam reikia jo. Juk turi teisę nors kiek pagyventi.

O ji? Jis matė, kad ne vien jis mėgaujasi tuo, jog ir Hana laiminga.

Vėliau, jau savo kambaryje, dideliame veidrodyje tarp langų išvydo nepažįstamą žmogų. Bet tik akimirką.

Ateitis? Ji galės būti po Sekminių.

Dvynukai skersai! Bet ne bėda, kol oras tiek nesubjuręs, kad jaunasis daktaras negalėtų atvykti. Lygių jam nėra! Po viskam gėrė su moterimis kavą ir degtinę kaip kokia pribuvėja.

Kiti vyrai pabėgo iš namų, kad grįžtų, kai viskas bus pasibaigę, o daktarėlis liko šalia. Laikė apglėbęs, kalbino tarp sąrėmių ir gyrė, kokia šaunuolė, kai pabaiga buvo nebetoli.

Batsiuvio Perseno žmona plepėjo apie tai, kaip jos sesuo, El-

sė Marija, pagimdė dvynukus. Stovėjo Hanos siuvykloje matuodamasi suknelę, mat rengėsi į septyniasdešimties metų jubiliejų Tromsėje.

— Judvi su Else Marija juk pažįstamos nuo senų laikų?

Hana patvirtino. O anoji tarškė toliau. Girdėjusi, moteriškės apsimetančios, jog skauda labiau nei iš tikrųjų, kad tik būtų iškviestas daktarėlis. Bet ne Elsė Marija! Jos gyvybei grėsė pavojus.

Senoji pribuvėja iš pradžių atsisakė vyriškos pagalbos, bet galiausiai turėjo prileisti daktarą. Ponia Persen jai pasakiusi: „Jei ji numirs be daktarėlio, kalta būsi tu."

Tik todėl, kad vaikelis, turėjęs išeiti galvyte, užsimanė atsukti nugarą.

Dėkui Dievui, kad daktaras buvo jau Stranstede. Atlėkė vienmarškinis. Spaudė dejuojančiai moteriai rankas. Prisispyręs kamantinėjo. Paskui linktelėjo ir paguodė, jog tai tesą laiko klausimas, visa netrukus praeisią.

Tarpais ponia Persen prašnekdavo apie suknelės apačios raukinius. Reikia, kad turėtų svorio. Kad kristų nuo klubų. Štai taip!

Taigi daktaras iškart puolė prie praustuvės mazgotis rankų ir išsidėliojo instrumentus, tarsi ruoštųsi vaiką išpjauti. Apžiūrėjo ir vieną galą, ir kitą. Pilvą. Matavo rankomis, dirstelėjo net neįvardijamon vieton, tarsi būtų kepimo krosnis, ir ramiai kalbėjo, lyg tereikėtų ištraukti dvi kalėdines bandas.

Pribuvėja negalėjo pakęsti, kad jis nerodo daugiau pagarbos pusnuogei moteriai. Norėjo Elsę Mariją prikloti ir daktarą nuvyti. Atseit tegu jis pasako, ką jai daryti, o ji jau viską atliksianti.

— Bet ką jis į tai pasakė? — sušuko ponia Persen iš po krūtinės klostelių.

„Turiu ištraukti pirmąjį," — pasakė daktaras ir atsidūrė tarp Elsės Marijos kelių, pribuvėjai nespėjus nė žioptelėti. O Elsė Marija muistėsi ir dejavo.

„Ilgai netruks. Pakentėk!" — pasakė jis ir davė degtinės iš gertuvės, kurią turėjo su savimi. Tokia blizganti. Gal gryno sidabro?

Ne, Hana turinti šiek tiek daugiau įimti po krūtine. Štai šitaip!

Ir Hana padarė kaip prašoma.

— Taigi nespėjus anoms nė kvėptelėti, jis ištraukė pirmąjį. Už kojų ištempė, kaip kokį veršelį. Aš vos nenualpau. O dakta-

rėlis nė nemirktelėjo. Laikė vaikelį taip, tarsi per dienas nieko kito ir nedarytų. Nespėjome nė atitokti, kai užgimė abu vaikeliai. Buvo daug kraujo, bet ne daugiau, nei galėjai tikėtis. O jis dar ir siuvo, taip nagingai kaip ir tu, Hana. Girdamas, kokia ji šaunuolė. Sakė, pamena, kaip ji mėgusi žemuoges, kai su mama lankėsi Reinsnese. Ir kad jai reikia didelio stiklo romo ir valgyt. Daug valgyt! Taigi puoliau viską nešti. Juodu sėdėjo ir valgė, lyg būtų kokie suokalbininkai. Ar esi kada gyvenime?..

— Ne, čia turi dar daugiau įimti. Šitaip! — pasakė ji ir įkvėpė prilaikydama suknelę ties liemeniu.

Ji toliau pasakojo apie Elsę Mariją, kuri jam siuvant porą kartų surikusi. Ir ką, Hanos manymu, daktaras tada darydavo? Jis stabteldavo ir prašydavo atleisti! Ar Hana girdėjusi ką nors panašaus? Iš vyro?

Pabaiga vis tiek buvusi labiausiai neįtikėtina. Mat kai jis baigė ir vėl atsistojo prie praustuvės, jam per skruostus pasipylė ašaros. Nuostabu. Visos buvusios apžavėtos.

Senoji pribuvėja pripažino, jog daktaras turįs gerą ranką. Tik kad dar pienas nuo lūpų geriau nudžiūtų ir kiek labiau nuogybės imtų drovėtis, galėtų išties gerai dirbti. Cha cha! Tikra kvaiša!

Bet Elsė Marija, kuri manė mirsianti, negalėjo išleisti daktaro nepaspaudusi jam rankos.

Hana retai įsiterpdavo, kai damos matuojant tarškėdavo. Ir dabar nesikišo. Buvo likusios istorijos dalies liudininkė, tačiau to neminėjo.

Grįžęs namo, Benjaminas nuėjo tiesiai prie Karnos motinos atvaizdo. Nieko nenusivilkęs. Sustojo ir, pasirėmęs abiem rankomis į komodą, tarė žodžius, kurių prasmės ji negalėjo pagauti.

Norėjo paklausti, kaip pavyko kelionė. Ar alkanas.

Tada jis paslėpė galvą rankose. Jo nugara taip keistai susiaurėjo. Krūpčiojo.

Ji tiesiog atsistojo šalia. Nesakydama nieko.

8 skyrius

Jie žinojo, kurią dieną ji turi atvykti.

Sara į vėliavos kalną nusitempė Karną ir stebėjo iš ten laivakelį. Tarnaitės dirbdamos puldinėjo prie langų, Olinė nerado laiko, kad Benjaminas jai galėtų pakeisti kojos tvarstį. Bet kai jis užsiminė, jog žaizda gali pasmirsti, nusileido.

Kol vyniojo ant kojos skudurus, įlankoje suūkė garlaivis.

Jis prisivertė pabaigti darbą, tarsi būtų buvusi eilinė diena ir eilinis laivas.

Olinė ėmė neramiai dūsauti ir norėjo jį nuvaryti. Aidėjo skubūs žingsniai ir prislopinti šūksniai. Dabar garlaivis apiplaukia šcherą!

— Judinkis! — sucypė Olinė ir stumtelėjo jį koja.

Jis atsistojo ir akimirką stebeilijo į priestato duris, paskui dideliais žingsniais išlėkė lauk.

Kartu su Tomu šokdamas valtin, pajuto juokingą širdies kalimą.

Jis atpažino figūrą prie turėklų, negalėdamas tuo iki galo patikėti. Kad niekur nesimatė Sofijos, suvokė tik daug vėliau.

Po kelių nesėkmingų bandymų galų gale buvo nuleistos virvinės kopėčios. Jis sugriebė jas abiem rankom ir palypėjo aukštyn jos pasitikti.

Lipdama ji bandė kukliai prispausti sijonus. Kartą sijono padurkas plastelėjo jam į veidą. Jis ištiesė ranką ir sugniaužė jos delną. Ji nužengė pas jį atsukusi nugarą.

Atsidūrusi valtyje, ji išsilukšteno iš vizijos ir įgavo tvarią būseną. Ar dėl akinamos saulės šviesos, bangelių atspindžių, ar dar dėl ko nors ji stovėjo priešais jį be veido.

Jis atsisėdo laikydamas jai už rankų. Norėjo, kad ji taip pat atsisėstų, bet nesumojo, kad gali tai pasakyti.

Tik akys. Dvi kiaurymės danguje viršum jo.

Žmonės, sustoję aplinkui, spoksojo. Po galais, kaip jie spokso! Juto, kad visas nurausta. Didžiausias menkysta visame Norlane.

Tačiau pasaulis šalia žydravo ir švytėjo sidabru.

O kai ji pati atsisėdo ant suolelio priešais jį, jis pamanė: dabar Hana Stranstede serga.

Mat vienas vienintelis Anos akių žvilgsnis jį visą nutvilkė. Kaip kada nors jis galėjo manyti, jog Ana tėra laiškai tarp jo ir Kopenhagos?

— Sveika atvykusi į Reinsnesą, Ana!

Jis repetavo. Manė galėsiąs tai pasakyti taip pat šauniai, kaip kitas prisidega pypkę. Tačiau klydo.

Kai Tomas padėjo jūreiviui nuleisti virvėmis du lagaminus, jis dar nebuvo sugalvojęs, ką daugiau pasakyti.

— Ar tau atrodo, kad aš taip baisiai pasikeičiau? — nusijuokė ji.

— Visai ne, kodėl?

— Tu spoksai.

Jis akmeniniu veidu atsistojo ir užsivožė kepurę su snapeliu. Klestelėjo ant suolelio taip, jog visa valtis susiūbavo. Po akimirkos atsistojo ir vėl nusibraukė kepurę.

Ana abiem rankom laikėsi įsitvėrusi suolelio ir kiek sutrikusi žiūrėjo į jį.

O jis, stengdamasis išlaikyti pusiausvyrą svyruojančioje valtyje, įsispitrėjo jai į akis ir deklamavo, ką prisiminęs iš „Giesmių giesmės". Žodžiai nuplaukė įlanka.

Visa tu graži, mylimoji,
ir jokios dėmės nesurasi...

Kaip Tirca graži tu, mieloji,
daili kaip Jeruzalė,
*Rūsti tarsi priekinis pulkas!**

Tomas liovėsi irklavęs. Valtis plūduriavo, nuo irklų varvėjo.

Ana sėdėjo nudūrusi akis į savo batus. Bet kai jis baigė, atsitiesė ir paplojo. Paskui uždainavo Ėlenšlėgerio posmą:

Kur žydi žolynai,
Klajojom kartu,

---

*Vertė S. Geda.

Jonažolę skynėm
Tarp smilgų aukštų.
Gražuole mana,
Tu tikra atgaiva,
Pasislėpus grynoj
Ūksmės žalumoj.

Balsas buvo grynas ir pilnas džiugesio. Tarsi giedotų odę.

Jis prisiminė žodžius iš Joninių šventės Diurehavene.

Galiausiai ji užtraukė posmą, skirtą Ėresuno regatai, tik Ėresuną pakeitė Norlanu, o „visad tamsius" — „visad šviesiais", taigi pasidarė:

Skelbiu didelę naujieną —
Garlaivis laukia, kviečia visus.
Skrosim tykią, gražią dieną
Norlano vandenis visad šviesius.

Žmonės denyje klausėsi persisvėrę per turėklus. Tik kai ji baigė, garlaivis suūkė duodamas ženklą išvykti.

Keli keleiviai riktelėjo atsisveikindami virš pašiauštos jūros, ir mentys pradėjo dirbti.

„Stortingo prezidentas Kristis" pasuko į šiaurę.

Kol valtis plaukė į krantą, Benjaminas stengėsi kiek įmanydamas ramiau kvėpuoti ir planavo, kaip iškelti ją į sausumą nesušlapusią kojų. Ką ji pasakė? Kad jis spokso? Paikai pasielgė.

Jis įtempė rankų raumenis ir visą kūną, nuo pat šlaunų. Tada iškėlė ją į krantą. Laikė prispaudęs prie savęs ir džiūgaudamas mąstė: turiu tam teisę! Mes ne Kopenhagoje. Pas mus moterys, keliamos iš valties, tvirtai prispaudžiamos prie savęs.

Laikė ją taip ilgai, kiek tik išdrįso prie visų įsmeigtų akių. Alsavimas išdavė, jog pakankamai ilgai.

Tik pastatęs ją žemėn, išdrįso prisiminti, ką jautė. Užuosti kvapą. Pajusti aksominio švarkelio švelnumą ir šlaunų šilumą per sijoną.

Ana atsitūpė priešais mergaitę ir paėmė už rankos.

— O tu — Karna?

Ši linktelėjo įdėmiai apžiūrinėdama atvykėlę. Paskui ėmė suktis kaip vijurkas. Puldinėjo nuo vieno prie kito rodydama ir sakydama vardus.

— Sara, Olė, Tomas, Andersas. Olinė ir Bergljota virtuvėje, Stinė išimtininkų troboje, Isakas Stranstede. O Hana...

Ištarusi Hanos vardą, nutilo, pribėgo prie Benjamino ir įsikniaubė jam į šlaunį.

Bet kai visi ėjo namų link, ji vėl paėmė Anai už rankos ir atidžiai apžiūrėjo jos žiedą ir apyrankę.

Olinė norėjo, kad būtų iškelta tikra puota. Tačiau Benjaminas nepageidavo matyti ko nors daugiau, be viešnios. Ir, žinoma, Anderso.

Šiaip ar taip, Olinei buvo nelengva viską surikiuoti nuo savo kėdutės, taigi tądien jai talkino Stinė. Dvi tarnaitės prie stalo patarnavo trims asmenims! Kitaip nė būt negalėjo.

Pirmasis patiekalas buvo builių sriuba. Builius Stinė rinko tą pačią dieną vos praaušus, gražiai nuplovė ir susmulkino. Pusę valandos virė su visu imbieru gerame mėsos sultinyje, paskui įplakė dešimt kiaušinių trynių ir pagardino grietinėle. Patiekė su paleistais kiaušiniais ir grūstu imbieru.

Paskui — krosnyje kepta lašiša. Kruopščiai nuplauta ir išdžiovinta, apibarstyta saujele miltų, grūstais pipirais, muskatu ir smulkintais svogūnais, apdėta keturių ančiuvių filė, paskaninta druska ir sviestu. Galiausiai apšlakstyta vynu, vandeniu, citrinos sultimis ir pašauta krosnin. Patiekta su virtomis didžiosiomis pailgomis bulvėmis, tiesa, pernykštėmis, namie kepta plokščiaduone ir grietine.

Desertui buvo tekšės su plakta grietinėle ir susukti vafliai.

Vyno nebūtų galėjęs supeikti joks kopenhagietis. Raudonojo ir baltojo iš Bordo, Soterno, Pondensako ir Porto vyninių, po talerį butelis.

Viskas iš Olės M. Giunerseno Namų apyvokos reikmenų ir delikatesų krautuvės, kuri skubiai pristatydavo prekes iš svetur.

Galutinė sąskaita labai prislėgė Andersui širdį. Bet jeigu kitaip negalima?

Olinė paruošė visus valgius, tereikėjo patiekti į stalą. Koją maudė, o visas veidas degte degė nuo karščio ir įtampos.

Tarsi vienvaldė Jekaterina Didžioji, ji pūpsojo kėdėje su ratukais ir valdė pasaulį, kol įsivaizdavo, jog yra ką valdyti.

Leidosi įvežama į kambarėlį, išneriama iš prijuostės ir nuaunama. Tuomet atsišliejo į keturias dideles pagalves, pasistačiusi ant stalelio taurę maderos.

Valgyti ji nenorėjo. Turės pakakti tiek, kiek prisiragavo gamindama.

— Maistas negali vienu metu būti ir galvoje, ir skrandyje, — sakė ji.

Sijonas prigludęs prie klubų. Jis jau kėlė rankas norėdamas juos apglėbti. Tačiau skubiai susikišo jas į kišenes.

Ana nulipo laiptais visa dangiškai žydra. Banguojanti. Tokia turėtų būti fėja. Lengva. Žvilgsnis užkliuvo už plevenančio kaspino, kuriuo ant sprando buvo surišti plaukai. Jokių papuošalų ar žiedų. Jis bandė įsižiūrėti jai į veidą. Bet akis aptraukė migla.

Tai buvo taip nepanašu į tikrovę. Jis išsitraukė rankas iš kišenių. Juk turėtų būti galima ją paliesti? O, kad dabar ji imtų ir suklupt! Tada jis galėtų pripulti ir ją sugriebti.

Bet nereikia. Juk jis negali žinoti, ar suspės ir ar sugebės laiku ją pastverti į glėbį ir išgelbėti nuo kojos lūžio.

Taigi liko stovėti nieko nedarydamas.

Dabar prisiminė, jog ir Kopenhagoje ji buvo nubrėžusi išorinę ribą, kuri reiškė: „Neįsijausk! Aš su tavimi neflirtuoju“.

Kai juodu sėdėjo vienas priešais kitą, o Andersas galustalėje, jis pastebėjo ant jos rankos apgamą. Tai buvo šis tas nauja.

Vėl ėmė atrasti Aną. Dėmelė iššoko jai ant odos norėdama jį pradžiuginti! Jis nenuleido nuo jos akių. Tarsi bijodamas, kad neišnyktų.

Andersas elgėsi stebėtinai galantiškai. Dar valgant sriubą, Ana dukart nusijuokė iš jo pasakytų žodžių. Pirmąjį kartą Andersas atkišo smakrą ir jai nusišypsojo.

Benjaminas daug mąstė apie tai, kaip padaryti, kad kuo mažiau tektų dalytis Ana su kitais. Dabar pasijuto nesmagiai suvokęs, kad jei ne Andersas, Ana viena būtų turėjusi palaikyti pokalbį.

Visas išsiauklėjimas, visi išpuoselėti įgūdžiai išgaravo. Jis neįstengė sugalvoti nė vienos temos. Nė vieno klausimo.

Apgamas. Jis padėjo jam išlaikyti žvilgsnį daugmaž vienoje vietoje ir nepamiršti paduoti druskos ir pipirų.

Andersas pasipasakojo po keleto dienų vykstąs į Bergeną. Iki kelionės pakvietė Aną apsilankyti jektoje. Jis plauksiąs į Stranstedą parsigabenti krovinio, gal norėsianti vykti kartu? Naujoji jekta ne taip pratusi prie moterų kaip „Motušė Karena“, bet veikiausiai atlaikysianti ir tokį išbandymą.

— Ar daug esama prietarų apie laivus ir moteris? — paklausė ji.

— Nenorėčiau vadinti prietarais visko, ko negali paaiškinti, — maloniai atsakė Andersas.

— Tavo mama taip pat kalbėjo apie keliones laivais, pameni, Benjaminai?

— Dina, taip... — pradėjo jis ir nutilo.

Greičiausiai dėl Anderso veido. Lūpos ir žvilgsnis sustingo. Vyriškis iš lėto pasilenkė, išsitraukė kišeninį laikrodį ir pažiūrėjo. O jie sėdėjo ir kramtė.

Stojo tyla. Ana pastebėjo, jog kažkas ne taip.

— Buvo labai skanu, — pasakė ji ir pabandė sugauti Benjamino žvilgsnį.

— Dėmė! — leptelėjo jis.

Ji nužvelgė save.

— Ant rankos tau tokia... dėmė! — pasakė veik džiūgaudamas. Padėjo stalo įrankius, pasilenkė prie jos ir smiliumi dūrė į apgamą. Rimtai, lyg nustatydamas retą diagnozę.

Ana sutrikusi pažiūrėjo į jį.

Tada jam pavyko. Pavyko pamatyti ją visą. Kitoje stalo pusėje ji pasidarė ryški.

Jis įkvėpė oro ir pamažu išstūmė pro šnerves. Dar įkvėpė tebelaikydamas smilių ant mažytės rudos iškilumos.

Andersas vėl ėmė valgyti. Nurijęs kąsnį tarė:

— Olinės valgiai gardžiausi visoje parapijoje!

Niekas neatsakė.

Ana nejudino rankos. Švelnus raudonis užliejo kaklą ir skruostus.

Jis pasilenkė dar arčiau. Atsistojo ir užsisvėrė virš stalo. Paėmė jos ranką, atidžiai apžiūrėjo apgamą.

— Vis dėlto aš jį vėl pamačiau, — sumurmėjo jis ir paleido ranką.

Tą vakarą Andersas anksti nuėjo ilsėtis.

Dinos pianinas stovėjo valgomajame. Ana atvertė apdangalą.

— Koks dailus instrumentas!

Ji sugrojo keletą akordų, bet suraukė nosį.

— Baisiai išsiderinęs.

— Taip, tikrai, — susigėdęs tarė jis.

— Ar niekas juo neskambina?

— Pakviesiu rytoj derintoją. Turėjau apie tai pagalvoti prieš tau atvykstant.

Jis šnekėjo greitakalbe, susigrūdęs rankas į kišenes.

Ji vėl uždengė instrumentą.

— Ar tik tavo mama skambindavo?

— Lyg ir Sara pradėjusi, — sumurmėjo jis.

— Sara?

— Tomo ir Stinės dukra.

Ji linktelėjo. Paskubom su jais pasisveikino atvykusi. Bet jų tiek daug. Neįstengė prisiminti visų vardų. Neatrinko, kas samdinys, o kas giminė.

Per vakarienę ji suprato, kad iš artimųjų yra tik Andersas. Ir mažoji Karna.

— Ar mano grojimas sukeltų prisiminimus?

— Kokius?

— Apie tavo mamą.

— Tai buvo taip seniai.

Pats girdėjo, jog pasakė mažne abejingai.

— Gal Karna galėtų mokytis? — paklausė ji.

— Dar labai maža.

— Kuo anksčiau, tuo geriau.

— Ar galėtum ją pamokyti?

— Jei norės. Būtų smagu pabandyti.

Jis norėjo dar įpilti jos taurėn. Klausiamai šyptelėjo. Bet ji papurtė galvą.

— Gal galim truputį pasivaikščioti prieš miegą? — paklausė ji. — Lauke taip šviesu. Sunku patikėti, kad tokia vėluma.

Perėję sodą jie pasiekė pavėsinę.

— Kaip romantiška! — šūktelėjo ji ir pažvelgė vidun.

— Dina naktimis čia sėdėdavo ir gerdavo vyną, kai negalėdavo užmigti. Nebūdavo labai romantiška... kai ją surasdavau. Su tuščiu buteliu ir pusiau surūkytais cigarais.

Jis pasakė atžariau, nei norėjo.

— Jai nebuvo čia gera?

Klausimas jam pasirodė nemalonus. Tačiau jis susitvardė ir žvaliai atsakė:

— Reinsnesas ne vieta tokioms moterims kaip Dina. Arba kaip tu.

Ji žengė porą žingsnių į priekį ir atsigręžė.

— Ar tai įspėjimas?

— Nežinau.

Ji sustojo priešais jį. Baltas smėlis su kriauklelėmis vos vos gurgždėjo jai po kojomis.

— Šiaip ar taip, aš atvažiavau.

Jis galėjo paklausti dabar, iš karto. Proga juk tinkama. Ar mananti pasilikti? Arba pasakyti, kad nedaug galįs jai pasiūlyti. Mat tėvynėje, Norlane, tesąs šarlatanas.

Jos veidas. Beginklis.

Neįstengė nieko pasakyti. Nedrįso jos paliesti. Bijojo išgąsdinti. Jautėsi kaip kalnas, nuo kurio tuoj tuoj ant trapios būtybės, stovinčios sodo take, pasipils akmenų griūtis.

— Ką tu norėjai pasakyti, Benjaminai?

„Kaip ji gali būti tokia rami?“ — pamanė nurydamas seiles. Tada įrėmė žvilgsnį į saugią vietelę jai ant nosies.

— Kad džiaugiuosi, nes tau atrodo, jog čia romantiška.

— Aš juk atvykau ne vien tam, kad pamatyčiau šiaurės Norvegiją.

— Ne?

— Dėl tavo gražių laiškų. Ar tau atrodo nepadoru?

— Ne, drąsu.

— Kodėl?

— Aš juk laukinis iš Šiaurės ašigalio.

— Cituojantis Saliamono „Giesmių giesmę“, — šyptelėjo ji.

Žengė kelis žingsnius, tada vėl atsisuko į jį.

— Kodėl man rašei, Benjaminai?

Jis greitai galvojo: reikia jai pasakyti. Kad neturiu gydytojo licencijos. Bet ne dabar!

— Negalėjau tavęs visiškai prarasti. Norėjau turėti bent dalį tavo minčių. Laiškus galima skaityti daug kartų. Vieną vienintelį laišką galima skaityti be galo... be galo daug kartų. Pamaniau, kad jeigu ji ištekės, susilauks būrio vaikų ir taip toliau, vis tiek galės man atsiųsti kokį laiškelį nesukeldama savo vyrui jokių nereikalingų minčių. Nes aš būčiau kažkur toli esantis nepavojingas draugas. Jaunystės laikų. Ir metai būtų nebaisūs, maniau, nes juk turėčiau laiškus. Tas mintis, kurių ji nedrįsta man atskleisti, nes nieko nenori įskaudinti, vis tiek perskaitau tarp eilučių. O tai, ko ilgiuosi, niekas iš manęs negali atimti.

Jis ūmiai nutilo. Pamatęs, kad ji nusisuko.

Jis nuėjo su ja iki pat prieplaukos. Stebėjo kirus ir Stinės gagas. Jaunikliai buvo išsiritę, ir motinos bandė juos pratinti prie vandens.

— Viskas kaip pasakoje! — tarė ji ir atsiduso.

Į jį plūstelėjo šiluma.

— Ko tu tikėjaisi?

— Net nežinau. Šalčio... Tik pamanyk, šviečia saulė, o tuoj pusiaunaktis. Aš juk žinojau, kad taip būna. Bet pačiai patirti visai kas kita.

Jis norėjo jai parodyti, kaip saulė apsigręžia. Nuo vėliavos kalno. Taip įsismagino, jog ji nespėjo jam iš paskos.

Tada stovėjo vidury šilokų pievos laukdamas jos. Ji ėjo prieš šviesą per raudonai violetinį spindesį. Šviesa taip tvieskė į jos ploną suknelę, jog atrodė, kad ji ateina nuoga.

Viešpats nuauksino Anos kontūrus ir uždegė plaukus. O jis pamanė, kad jei vis tiek lemta mirti, galėtų mirti dabar, kol ji žengia pas jį.

Paskui jie sėdėjo ant suolelio nepratardami nė žodžio. Jūroje plūduriavo saulės akis. Horizontas ištirpo. Neliko ribų.

Kai saulė apsigręžė, Ana darėsi vis skaidresnė ir skaidresnė. Jis galėjo kiaurai matyti. Kaip pro mikroskopą. Pūkelius ant viršutinės lūpos. Smulkias kraujagysles ant voko. Pulsą kaklo duobutėje. Kaip aura ją gaubė vos matomas garas.

Galbūt ji nėra visiškai reali? Atsargiai palietė ją pirštų galais. Apgamą ant rankos po šaliu.

Atsidusdama ji sunkiai į jį atsišliejo.

Tada jis ją pabučiavo. Tačiau tik kaip džentelmenas. Ne taip, kaip pats norėjo. Ir kadangi turėjo galvoti, ką daro, malonumo nepajuto. Nepajuto ir ji?

Bučiuodamas jis prisiminė, kaip paskutinįkart ją bučiavo.

Ar ji taip pat pamena?

Žinoma, galėjo paklausti. Tačiau tai būtų buvęs kvietimas kalbėti apie ateitį. O tada jam tektų papasakoti, kiek nedaug tegali jai pasiūlyti.

Pasivaikščiodami jie vėl grįžo į namus, ir prie salės durų jis jai palinkėjo labos nakties. Net paklausė, ar nieko netrūksta.

Tačiau vos durys tarp jų užsivėrė, viskas užvirė. Dingsėjo mintis, jog ji už penkių šešių metrų. Kitoje koridoriaus pusėje. Jo lovoje.

Miegai išgaravo. Galvoje sukosi viena svarbi mintis: nevalia ten eiti.

Tačiau išsverdėjo į koridorių. Prie jos durų ir vėl atgal prie savųjų. Jam šovė į galvą, kad gali atidaryti spintą su baltiniais, tada ji išgirs, pravers duris ir pakvies vidun.

Ji taip ir padarys. Tad ko laukia?

Jis vėl nugirgždeno prie jos durų. Grįžo palei laiptus. Sustojo. Įsiklausė. Apie tai, jog Andersas ar kiti taip pat klausosi, nepagalvojo.

Paskutinę akimirką išsigelbėjo nulipdamas laiptais ir nerdamas laukan. Per kiemą. Pakrantės pašiūrių link. Galiausiai susirangė ant senosios sofos krautuvės kontoroje, apsiklojęs gūnia.

Pažadino saulė, kepinanti tiesiai į veidą, ir musė, pamaniusi, jog yra valgomas daiktas.

Sustingęs ir išsekęs pasirąžė keikdamas save, kad yra visiškas bailys.

Atėjusi pusryčių, Ana pasidžiaugė miegojusi nuostabioje lovoje, jaukiausiame kambaryje, kokiame jai tik yra tekę būti.

Jis vangiai nusišypsojo ir padėkojo. Jie buvo vieni. Andersas ir Karna visada pusryčiaudavo virtuvėje vos išaušus.

— Ana, tu mane darai visiškai bejėgį, — pasakė jis ir užsidengė rankomis veidą.

— Ką tai reiškia?

Jis prasižiojo norėdamas paaiškinti. Bet vėl užsičiaupė. Jam atrodydavo, kad žmonės praverta burna atrodo kaip žuvys.

— Kodėl taip sakai? — sušnabždėjo ji.

Jis padėjo stalo įrankius ir sulankstė servetėlę, tarsi pusryčiai būtų baigti net neprasidėję.

— Aš ilgėjausi. Labai bijojau, kaip tau patiks... ką pamanysi... Tiksliai viską suplanavau, ką tau pasakysiu. Kaip viskas bus puiku. Kad tu pasijusi namie. O dabar negaliu net palaikyti pokalbio. Miegoti tame pačiame name, ne...

Ana taip pat sulankstė servetėlę. Gražiai įkišo ten, kur ji buvo, į sidabrinį žiedą su Jakobo Grenelvo monograma.

— Nori, kad išvažiuočiau?

Jis pašoko iš vietos ir aplink stalą pribėgo prie jos, suklupo priešais.

— Benjaminai, nereikia, — nusišypsojo ji, palenkusi galvą.

Tą akimirką į kambarį įėjo Karna. Sustojo tarpduryje kaip

įbesta ir išpūtusi akis žiūrėjo į savo tėtį, klūpantį ant grindų prie sėdinčios atvykėlės. Tada subarė Olinės balsu:

— Tėti! Prie stalo reikia sėdėti, kol visi baigia valgyti!

Benjaminas atsistojo ir skėstelėjo rankomis.

— Tu visiškai teisi, mano mergyt! Labas rytas!

Visi trys pasilinkėjo labo ryto, ir iš pažiūros vėl viskas stojo į savo vietas.

Karna prisitraukė kėdę prie tėčio ir užsilipo ant jos. Smulkus veidelis vos išlindo viršum stalo. Kadangi viena akis buvo mėlyna, o kita ruda, atrodė, kad ji žvairuoja. Žvilgsnis buvo tiesus, o aplink galvą maskatavo dvi neplonos kasos. Tačiau plaukai nenorėjo paklusti griežtai formai. Tai šen, tai ten kyšojo garbanėlė. Kai ji gimė, plaukučiai buvo tokie pat tamsūs kaip tėvo. Tačiau atvyko į Reinsnesą plika it senis. Plaukeliai ataugo šviesūs kaip mamos, kurios ji nepažinojo. Pamažu jie nutamsėjo ir tapo vario atspalvio. Galėjai pamanyti, jog taip ji bando aprėpti visą savo kilmę.

— Olinė sakė, kad galėsiu gauti meduolį, — pasakė ji.

Benjaminas padavė jai vieną.

Maži piršteliai laužė meduolį į kąsnelius. Ji mąsliai dėjosi juos į burną žiūrėdama tai į tėtį, tai į viešnią.

— Kiek tau dabar metukų, Karna? — atsargiai paklausė Ana.

— Ketveri!

— Vadinasi, netrukus imsi mokytis raidžių ir skaičių?

Karna kramtydama didelėmis akimis žvelgė į Aną.

— Ar tu ilgai pasiliksi?

Ana žvilgtelėjo į Benjaminą.

— Kurį laiką pabūsiu.

— Tau daug vaistų reikia?

— Ne, man nereikia vaistų, — atsakė Ana ir plačiai nusišypsojo.

— Sveika? Ji sveika, — pareiškė Karna ir papurtė Benjaminui ranką. — Ar galima dar vieną meduolį?

— Ne, — tarė jis, bet negalėjo nuslėpti šypsenos.

Karna viską suprato ir pakreipė galvutę.

— Tik vieną?

— Po pietų.

— Ne, dabar!

— Karna! Olinė pasakė vieną.

Mažos lūputės susitraukė į siaurą brūkšnį, bet ji nebekaulijo. Netrukus nusliuogė nuo kėdės ir išėjo iš kambario.

Kai ji dingo, Ana pasakė:

— Nepaprastas vaikas!

Benjaminas porą kartų persibraukė plaukus.

— Taip keista matyti tave tokį... tėvo vaidmenyje. Taip nepanašu į tave. Noriu pasakyti... Kopenhagoje buvai visai kitoks.

— Permainos į gerąją pusę? — pabandė pašmaikštauti jis.

— Tikiuosi, — paerzino ji.

Jis įžvelgė nedideles stangrias jos krūtis, kai ji palinko prie jo. Ir sprandą. Kai suktelėjo galvą. Plaukai, sukelti į sunkų kuodą, apnuogino kaklą.

Jį apėmė siautulys. Kaip Akselio kambaryje. Kai pamanė, jog „ne“ reiškia „taip“, ir viskas sudužo.

Dabar ji vis tiek čia. Reikia tvardytis. Svarbiausia savitvarda.

9 skyrius

Tomas pavežė Stinę iki Stranstedo. Tačiau ji viena įėjo į nedažytą trobą papasakoti Hanai, jog viešnia jau atvyko. Panelė Ana iš Kopenhagos.

„Galbūt tą moterį Benjaminas priima tik iš mandagumo", — paguodė Stinė. Ir Hana norėjo taip manyti. Tikriausiai jis tai Anai pasakys: „Aš pasirinkau Haną. Dabar mes kartu".

Stinė tyliai kalbėjo, kad žmogus ne visada būna toks. Kad vyro valia neretai primenanti ketų žaizdre. Minkštėja ir linksta nenuspėjamomis kryptimis — nelygu kas ją formuoja. Tik neapsižiūrėsi, ir visa, kuo tikėjai, pavirs juodu gniutulu.

Hana per naktį pabaigė siūti suknelę Vilfredo Olaiseno seseriai. Iš ryto susikrovė kelioninį krepšį, paėmė už rankos Isaką ir su Stine grįžo į Reinsnesą.

Atseit Stinė parvežusi Olinei pagalbininkę, nes į namus atvykę kilmingų svečių. Tai visiems turėjo būti suprantama.

O Hana ir nebuvo šiaip kas. Didžiajame name ji turėjo savo kambarį. Siena į sieną su tuo, kuriame miega Benjaminas. Taigi galės daugmaž nutuokti, kas vyksta naktimis.

Kai Benjaminas pamatė ją įeinant į valgomąjį, suvokė puoselėjęs viltį, kad ji laikysis nuošaliai. Nors jos ir neprašė. Kita vertus, kodėl ji turėtų laikytis nuošaliai?

Jis panūdo dingti.

Juodu su Ana buvo ką tik papusryčiavę, Bergljota tvarkė stalą. Kai kambaryje pasirodė Hana, tarnaitė išėjo į kamarą ir nebegrįžo.

Tik pasilikęs vienas, sumetė, kaip tai neįprasta. Kodėl Bergljota pasišalino?

Jis atsistojo ir jas supažindino.

— Čia Hana! Hana Hervik! Apie kurią tau esu pasakojęs. Panelė Ana Anger!

Ana atsistojo. Jos padavė viena kitai ranką ir mandagiai pasisveikino.

— Mudu su Hana kaip brolis ir sesuo. Kartu užaugome, kartu mokėmės rašyti ir skaityti.

— Jūs esate Stinės ir Tomo duktė? — maloniai paklausė Ana.

— Ne, mano tėvas miręs, mama su Tomu susituokė vėliau.

Ana linktelėjo.

— O dabar gyvenate Stranstede su savo sūnumi?

— Taip. Aš našlė. Galima sakyti, turiu siuvyklėlę.

— Jūs siuvate? Kaip įdomu.

Hana akimirką dėbtelėjo į lubas ir sausai tarė:

— Vien nemiegotos naktys ir pirštų gėla.

— Galbūt geriausia būtų jums viena kitą tujinti? — pasakė jis kiek galėdamas laisviau.

Ana pažvelgė į jį. Jis nesuprato žvilgsnio prasmės. Pasijuto nejaukiai. Kaip bus, taip bus. Dabar svarbiausia nepamiršti nei vienos, nei kitos.

— Gal ir geriausia, — mandagiai tarė Ana.

— Aš nesu labai oficiali, — išbėrė Hana, o tai reiškė, kad ji pasijuto įžeista.

Po to jam atrodė, kad viskas praėjo palyginti gerai. Tačiau tada jis dar nežinojo, kad Hana gyvens namuose ir padės Olinei per visą Anos viešnagę.

Jį apėmė pašėlęs pyktis, tačiau pripažino, jog moterys turi nenuginčijamą galią spręsti tokius dalykus pačios. Net jo neatsiklaususios.

Pakaktų ištarti vieną netinkamą žodelį, ir viskas pažirtų į šipulius. Ana netruktų suprasti.

Suprasti ką? Kad paliko civilizuotą Kopenhagos gyvenimą vien tam, kad suvoktų, jog Benjaminas Grenelvas buvo ir liko paleistuvis? Tada geriau ištekėti už škoto. Ar ten buvo anglas?

Ana palaikė pokalbį. Susidomėjusi klausinėjo apie Stranstedą ir suknelių siuvimą. O Hana atsakinėjo be paliovos tyrinėdama viešnią. Jos suknelę, plaukus, figūrą. Tarsi mąstydama, kokie atvykėlės pranašumai. Arba: „Kuo jinai jį patraukė?“

Įniršis Benjaminui atėmė žadą. Jis nesikišo į pokalbį. Tik ilgainiui įstengė išgirsti žodžius, kurie sklandė tarp jųdviejų. Gretino. Išlavintą, santūrų Anos susidomėjimą. Slopinamą Hanos priešiškumą. Ana apsimetė, jog nepastebi. Bet greičiausiai pastebėjo viską.

Jis keletą kartų perlenkė servetėlę. Drėgnais delnais juto jos vėsumą.

Ką, po velniais, daryti?

Kol vogčiomis abi jas stebėjo, ūmiai jam smilktelėjo per širdį. Juk turėtų būti įmanoma. Privalo būti įmanoma! Nesijaučiant kaip paskutiniam išdavikui. Turėti jas abi.

Andersas priminė Anai, jog vieną kurią dieną ji pageidavusi „Gulbe“ plaukti į Stranstedą. Hana pasišovė vykti kartu ir aprodyti miestelį.

Ana atsakė, jog jai būsią malonu.

Benjaminas jautėsi taip, lyg būtų patekęs ne į tą spektaklį.

Ankstyva vakarienė keturiese prie stalo. Dar vaikai. Nė kiek nepanašu į tai, ką jis įsivaizdavo. Nors ir neprisiminė, kad būtų ką nors konkrečiai vaizdavęsis.

Juk viskas tebuvo paikos svajonės. Vėlyvos vakarienės su Ana, kai Karna jau lovoje. Ilgai valgyti ir gerti. Kalbėtis apie tai, ko niekam per tuos metus nebuvo galėjęs patikėti. Eiti pasivaikščioti kaip pirmąjį vakarą. Ir gerti vyną pavėsinėje? Ji viskuo žavėtųsi. Leistų jam į tai, ką turi, pažvelgti kitomis akimis.

Ir antrasis aukštas turėtų priklausyti tik jiems!

Jis girdėjo, kaip Hana apsivertė lovoje. Vadinasi, ir jį girdi. Ji tapo jo prievaizde. Kerėtoja, tykančia, kol suspurdės tinkle jo nematomos nuodėmės. Tai būdavo pirma ir paskutinė mintis, aplankydavusi jį prasidedant ir baigiantis neramiai nakčiai.

Ir tai, jog kitoje koridoriaus pusėje jo lovoje miega Ana.

Hanos išraiška, kai ji patyrė, kad Ana gyvena salėje! Įsispoksojo į jį su gyva neviltimi.

Ar ir Ana tai matė?

Mudu kaip brolis ir sesuo, pasakė jis Anai. Hana neprieštaravo. Tąkart ne.

Kitą dieną per pusryčius tarnaitė Bergljota pranešė, kad daktaras turi vykti pas jaunuolį prie įlankos.

Šis tėškęsis nuo prieplaukos sandėlio stogo ir negalįs nei judėti, nei žodžio ištarti.

Benjaminas pakilo nuo stalo ir, kaip visada, gavęs iškvietimą, dideliais žingsniais išėjo iš kambario. Čiupo daktaro krepšį nuo lentynos koridoriuje ir, nespėjęs atitokti, jau buvo valtyje. Tik kai pakėlė burę ir pajuto vėją kedenant plaukus, sumetė, jog

Anai tikriausiai pasirodė keista, kad išmovė pro duris netaręs nė žodžio.

Vaikinukas mirė jam būnant šalia. Vienintelis našlės, kurią Tomas kažkada buvo samdęs džiovinti žuvų, sūnus. Benjaminas liko ten iki pat vakaro.

Moteris kažkur žvelgė nematančiomis akimis. Tarpais visą jos kūną suvirpindavo drebulys. Paskui ji vėl nurimdavo ir tyliai sėdėdavo. Be jokios išraiškos ir sausomis akimis.

— Duosiu tau šio to dėl miego.

Ūmiai prisiminė, jog paskutinį kartą kažką panašaus yra sakęs Hanai.

Moteris net nepasakė „ne“.

— Eikš... Pabandyk paverkti. Verk... — atsargiai tarė jis ir apkabino ją.

Tačiau ji buvo nepasiekiama.

Duktė ėjo ratais tarp tvartelio ir trobos garsiai vaitodama. Šalia triūsė kaimynė. Buvo ką tik apiplovusi kūną ir jį apdengusi. Iš po marškos galų kyšojo kraštelis basų kojų ir kelios šviesios garbanos.

Jis Dybėle. Viskas nutilę. Patrankos. Komandų šūksniai. Niekas nebesišaukia mamos. Nekeikia. Sukrešėjusio kraujo kvapas virtęs dvoku. Karna pasidėjusi ant kelių jauno vyro galvą. Tiesiog būna šalia. Taip kaip jis dabar.

Kelyje į namus buvo jūra, saulė ir jis. Grynas druskingas kvapas. Derva ant žaliai balto valties krašto. Nė vėjelio, tad teko griebtis irklų. Padėjo.

Ana sėdėjo prie pianino, ant dangčio pasidėjusi atverstas natas.

Hana surado visas Dinos gaidas. Pats turėjo tai padaryti gerokai prieš jai atvažiuojant, pamanė sau. Ir turėjo iš anksto pasirūpinti, kad instrumentas būtų suderintas.

Moterys sukišusios galvas žiūrėjo į natas. Probėgšmais paliesdavo viena kitos rankas. Jis pajuto apmaudą.

Bet greičiausiai dėl to jaunuolio po marška.

— Žinau, kas galėtų suderinti. Vienas pažįstamas...

Migdolines Hanos akis pusiau dengė šešėlis. Tačiau jis žinojo, kad Hana jį stebi. Girdėjo jį įeinant, bet neparodė. Paskui nebegalėjo apsimesti, nes ir Ana jį pamatė.

— O, labas vakaras! Ar iš daktaro buvo naudos? — erzinamai prakalbo Hana, eidama prie jo ištiestomis rankomis.

Kodėl ji taip daro? Juk niekada taip nesielgdavo?

— Ne, vargu ar buvo, — suburbėjo jis ir lyg atsitiktinai aplenkė ją puslankiu. Kodėl turėtų jos šalintis? Matė, kad ji mąsto tą patį. Kodėl jis manęs šalinasi?

— Gal galime praverti langą? Tvanku šįvakar, — pasakė jis ir atsisėdo.

Hana atidarė langą.

— Kaip jis jaučiasi? Vaikinas? — paklausė Ana, rinkdama natas į krūvą.

— Mirė.

Tarp jų stojo sunki tyla.

Jis atsikrenkštė, užsikūrė pypkę ir apsidairė laikraščio.

— O Viešpatie! — tarė Hana.

Ana nieko nesakė. Bet jis juto jos žvilgsnį.

— Ir nieko negalėjai padaryti?

Jis žinojo, kad jeigu čia nebūtų Anos, Hana niekada nebūtų kankinusi jo tokiais klausimais. Ji ėmėsi idiotiško vaidmens, iš kurio galėtum pamanyti ją esant banaliu ir lėkštu žmogumi. Kam ji taip? Ana turbūt susidarė visiškai klaidingą įspūdį apie ją. O apie jį?

Jis pastebėjo, kad taip pat vaidina savotišką vaidmenį. Viršesniojo. Kuris kalba su žmogumi nežiūrėdamas į jį rimtai.

— Ne, mieloji Hana, aš nieko negalėjau padaryti.

Šaltis, kandokas balsas. Toks, kokiu niekada nesikreipdavo į Haną.

Ji išėjo kažko į koridorių, bet netrukus vėl grįžo. Ėmėsi naršyti po stalą. Apsimetė ieškanti laikraščio ir radusi padavė jam.

Jis nežiūrėjo nei į ją, nei į laikraštį ir jo neėmė.

— Hana žino, kas gali suderinti pianiną, — išgirdo Aną.

— Ir kas gi jis?

— Vilfredas... Olaisenas...

— Ar ir Olaisenas pasidarė muzikalus? — pertraukė jis.

Pajuto abiejų moterų žvilgsnius.

— Jis kaip tik turi svečią iš Tronjemo, kuris moka, — nerūpestingai tarė Hana. Pernelyg nerūpestingai.

— Štai kaip, — sausai tarstelėjo jis.

— Koks nuostabus sutapimas, — pasakė Ana.

— Tai pakviesk tuos abu ponus kaip galima greičiau, Hana. Kodėl mums nepasilinksminus? Kol Ana čia.

Jis pats pasiėmė laikraštį ir atsisėdo. Nereikalingai jį čežino nesuvokdamas nė žodžio.

— O kada? — slopiu balsu paklausė Hana.

— Bet kada. Kaip galima greičiau.

— Šeštadienio vakarą?

Hana klausiamai žvalgėsi tai į vieną, tai į kitą.

— Šeštadienio vakarą! — nusprendė jis.

Ana sukrovė natas ant pianino.

— Ar tavo mama visa tai grodavo?

— Taip, ir dar daugiau. Bet juk violončele... Manau, tas natas ji išsivežė.

Jis atsistojo ir padėjo laikraštį.

— Na, kaip, Ana? Ar labai nuobodžiauji šiame užkampyje?

— Visai ne! Taip gražu ir įdomu. Gaila, kad nemoku tapyti. Čia tokia nepaprasta šviesa.

Vėliau, kai Hana su Isaku buvo išimtininkų troboje ir jis pagaliau laisvai atsikvėpė, Ana pasakė:

— Turbūt judu taip gerai vienas kitą pažįstate, jog ji tai pakenčia?

— Ką pakenčia?

— Kad tu ją žemini.

— O aš ją žeminu?

— Nejau pats nepastebi?

Jis neatsakė. Taigi Hanai pavyko, pamanė. Jis elgiasi taip, jog Anai atrodo grasus. Ir: po velniais! Ne Haną juk reikia kaltinti, o save!

— Nežinau, kas man pasidarė. Tikriausiai prislėgė to vaikinuko mirtis, — sumurmėjo jis ir susigėdo dėl to, jog teisinasi.

Ji daugiau nieko nesakė. Atsistojo prie praviro lango.

Jis žiūrėjo jai į nugarą. Kokios švelnios linijos.

Andersas juos nuplukdė į Stranstedą, o ten vadovaut ėmėsi Hana. Ji viską žinojo apie žmones. Pasakojo atsitikimus, rūpinosi vaikais ir stengėsi būti sąmojinga šaipydamasi iš Anderso ir jo. Ragana!

Jis kalbėjo apie senus gerus laikus Kopenhagoje vien tam, kad išgirstų, kaip Hana susidomėjusi klausinėja. Aną.

Moterys tarpusavyje bendravo tonu, kuris visai nesiderino prie jo savijautos.

Tačiau jis vengė žeminti Haną. Mat galėjo išgirsti Ana.

Porą kartų galvojo pasikviesti Aną vykti kartu į Tromsę. Tačiau tai galėjo pakenkti jos reputacijai. Drąsu buvo jau tai, kad ryžosi viena čia atvažiuoti, jau nekalbant apie kelionę su juo.

Šeštadienio naktis. Naktiniai namų garsai. Tyla. Jūros paukščiai. Vėjas alėjoje. Žinojimas, jog Hana jį saugo.

Negalėdamas užmigti, jis pajuto kone palengvėjimą, kai išgirdęs beldžiant į priestato duris ir netrukus — balsus, suprato, jog kažkas atėjo daktaro.

Akimirksniu apsirengė ir jau lipo žemyn, kai tarnaitė ėjo jo žadinti.

Jūros oras jį išvadavo. Jis pakėlė burę. Pūtė geras vėjas. Jį iškvietė į Grytėjų pas vaiką, nelaikantį maisto. Trečia para viską varė lauk pro abu galus.

Pats tėvas atvyko kviesti daktaro. Dabar plaukė priešaky.

Kaip mokėdamas bandė žmogų raminti, kol krautuvės kontoroje rinkosi anglies miltelius ir kitas priemones, kurių galėjo prireikti.

— Viskas bus gerai! Bet plauksiu kartu ir pažiūrėsiu, kaip tam vyriokui sekasi.

Vyriškis nekantriai trypčiojo ir linksėjo, bet veikiausiai nieko negirdėjo, kas jam sakoma.

Benjaminas išbuvo ten iki ryto. Viduriavimas liovėsi. Vadinasi, ne šiltinė. Berniukas jau galėjo gerti, ir veido spalva pasitaisė. Jis paprašė tėvus dar porą dienų neprileisti prie ligonio kitų vaikų. Atrodė kaip apsinuodijimas maistu, bet negali žinoti.

Žmona buvo įsitikinusi, jog dizenterija ar dar blogiau.

Jis nuramino ją. Paprašė gerai apsižiūrėti, ar nerasianti namuose sugedusio maisto. Ji, suprantama, įsižeidė, bet neprieštaravo. Viskas juk vaikelio labui.

— Išmesk seną maistą. Viską kiek galima geriau išplauk ir iššveisk.

Kai tėvas susigėdęs pasakė nelabai turįs kuo užsimokėti, Benjaminas papurtė galvą.

— Ar turi kuo gaudyti lašišas?

— Turiu.

— Tai atsiųsk man gražią lašišą, kai berniukas pasveiks ir pasitaikys proga!

Tada atsisveikindamas pridėjo tris pirštus prie kepurės — įprotis iš studijų laikų — ir nuplumpino prie valties.

Priešpriešiais pūtė gaivus vėjas. Jis pabandė halsuoti. Tačiau plaukė lėtai. Tada prapliupo lietus.

Jis užsitempė neperšlampamus drabužius ir pabandė prisidegti pypkę. Sekėsi nekaip. Tačiau matomumas buvo toks geras, jog tarpais žinodavo, kur esąs.

Šiaip ar taip, jūroje galėjo mąstyti kaip laisvas žmogus. Tą Andersas darė ilgus metus.

Birželio lietus buvo šaltas. Plakė veidą, rankas. Upeliais sruvo per špantus ir borto kraštus, kaupėsi valties dugne. Teškėjo ant suolelių ir balastinių akmenų.

Kaskart kai vėjas pagaudavo burę ir valtis pasisukdavo, vandens srovė apsigręždavo ir imdavo garmėti priešinga kryptimi.

O liūtyje — Hanos, parvykusios į namus vaidinti šeimininkės, vaizdas. Ir Anos prie nederinto pianino.

Mintyse sustatė viską lyg šachmatų figūras ir darė ėjimus. Kaip šaudavo į galvą. Turėjo pripažinti, jog panašiai elgėsi ir gyvenime.

Būtinai reikia pasikalbėti su Hana. Kol dar ne viskas prarasta.

Paskui turėjo darbo gelbėdamas burę ir laviruodamas tarp bangų.

Kai galų gale pasiekė prieplauką, jo jau ruošėsi plaukt ieškoti. Andersas su Tomu stovėjo paplūdimyje. Abu įsibrido virš batų aulų pasitikdami valtį.

Įžengęs į krautuvės koridorių, Andersas pasakė, kad daktarui nedera plaukioti gelda.

Benjaminas atsakė jam vangiu vypsniu ir pritariamai susijuokė nerdamasis iš neperšlampamų drabužių.

Tomas tarstelėjo, jog oras visai kaip sausį. Benjaminas įsidėmėjo žvilgsnį. Žmogus nerimavo dėl jo. Jis pajuto kibirkštėlę savotiško džiaugsmo.

Kai ėjo didžiojo namo link, šermukšnių alėją vėjas lenkė prie žemės, tačiau lietus buvo aprimęs.

Už gėlių vazonų languose sušmėžavo veidai. Jis buvo per daug pavargęs, kad pastebėtų.

Ana tekina pasileido laiptais žemyn, kaip geltono debesies apgaubta sijonų.

— Ačiū Dievui, sugrįžai! — sušnabždėjo ji ir rankomis apsivijo jam kaklą.

Karna kambarėlyje prajuko. Iš virtuvės girdėjo dūzgiant kavos malūnėlį, o iš kamaros — Bergljotos balsą. Kažkas ėjo per žvyrą. O palaimintasis vėjas tebešėlo apie namus.

Porą sekundžių jis stovėjo kaip mėmė. Paskui atitoko. Apglėbė ją šlapiomis rankomis.

Po akimirkos visos apstojo ratu. Viena ranka tebebuvo apglėbęs Aną.

Hana salono tarpduryje. Jų akys susitiko virš Anos peties. Tada ji išnyko.

Kol taip stovėjo išsigelbėjęs iš jūros ir pagerbtas kaip visų mylimas patriarchas, Hanai pavyko. Pavyko atimti iš jo džiaugsmą.

Kai netrukus visi susėdę valgė pusryčius, Hana pakilo nuo stalo atnešti kažko iš virtuvės. Praeidama pro Aną, pasilenkė ir kažin ką pasakė. Abi nusijuokė.

Tada jis pajuto nuovargį. Mandagiai atsiprašė. Nemiegojęs per naktį...

— Mes juk puikiai suprantame, — užjaučiamai tarė Hana.

Jis netrukus pamanė: laiptais lipa senas, pavargęs žmogus.

Kai gulėjo lovoje migdydamasis, porą kartų išgirdo abiejų moterų juoką. Snaudžiant pro akis praplaukė jaunystės vaizdai. Elsė Marija. Hana ir Elsė Marija. Abi iš jo juokėsi.

Hana be galo šauni, pamanė snausdamas. Visada tokia buvo. Bandė save nuginčyti. Ne be galo šauni, o sukta. Pernelyg atžagari. Betgi ne, gynė ją, ji tik stengiasi būti maloni Anai.

Ūmiai pradėjo ieškoti Elsės Marijos. Baltos it pienas odos su taškeliais. Rusvų plaukų ir baltų blakstienų.

Vaikščiojo aplink vasaros tvartą ant smilgos verdamas mėlynes. Tada atėjo Tomas, vedinas arkliu, ir pasakė, kad ji ištekėjo ir laukiasi dvynukų. Paskui jis stovėjo paruošęs skalpelį. Elsė Marija. Suklykė, kai jis priėjo arčiau. Tada pamatė, jog tai ne Elsė Marija. Hana.

— Hana našlė, — pasakė Tomas ir prasibruko pro jį siauru taku. Arklio kanopos grasino jį sutrypti. Turėjo pasitraukti iš kelio. Bet kojos neklausė.

Tuomet Tomas paleido arklį. Tai buvo Elsė Marija. Jis užšoko ant jos baltos obuolmušės nugaros. Ji sužvingo po juo ir šoko nuo tamsaus skardžio. Šuolis buvo minkštas ir drėgnas.

10 skyrius

Vos vėjas aprimo, Vilfredas Olaisenas ir Julijus Lindas išsiskubino iš Stranstedo nenorėdami praleisti pobūvio Reinsnese.

Paskui Vilfredas Olaisenas leido laiką ilsėdamasis pavėsinėje prie padėklo su bavarišku alumi iš Tronjemo, netoliese sukinėjosi Hana.

Po audros buvo gaivu, ramu ir šviesu. Tik iš valgomojo sklido garsai. Olinė aimanavo, kad jie pradėję kelti triukšmą daktarui tebemiegant. Be to, viskas taip užsitęsė, jog ji ėmė nerimauti, kad Bergljota nespės laiku padengti stalo vakarienei.

Julijus Lindas primygtinai reikalavo likti su savo kliunkinimu vienas už uždarų durų.

Skardėjo pro atvirus langus ir senus durų plyšius. Kaip įspėjimas iš anų laikų.

Benjaminas buvo beveik pabudęs, bet vėl užmigo.

Matė, jog Dina pianiną nusitempusi į pavėsinę. Visą sieną suskaldė, kad ten įtilptų. Kirvį nusviedė ant juodo poliruoto dangčio. Vilkėjo tamsraudonį chalatą, o iš kišenės kyšojo užgesintas cigaras. Viena ranka ji pylė ant stygų vyną. Kitoje laikė žalią ilgakaklį butelį, iš kurio tai gerdavo, tai trankydavo juo klavišus. Garsai priminė upelio čiurlenimą ir akmenų griūtį. Ant stalo stovėjo keli tuzinai tuščių butelių.

Kai atsisuko į jį, pamatė, jog ten ne Dina. Ana.

Popiet atėjo Karna ir jį pažadino.

— Tėti! Audros nebėra. Atvažiavo du vyrai. Vienas gadina pianiną.

— Na, gal negadina.

— Aš noriu nuosavų vištų! — pasakė ji ir įlipo pas jį į lovą.

— Tikrai? — tarė jis, bandydamas atsibusti.

— Isakas sako, kad vištos ne mano. Jis pats surinko visus kiaušinius ir atidavė Stinei.

— Isakas neturi vištų Stranstede. Gal nieko, kad surinks kiaušinius, kol čia būna?

— Ne dėl to.

— O dėl ko?

— Jis sako, kad silpni vaikai negali turėti vištų!

— Tada aš jam pasakysiu, kad jis klysta.

— Nereikia, tėti. Tada jis pamanys, kad aš paskundžiau.

— Bet tu ir paskundei.

— Taip, bet jis nežino.

— Ar negalite kiekvienas surinkti po dešimt kiaušinių?

— Po dešimt kiaušinių... O kas surinks tuos, kurie liks?

— Bernas.

— Et, nieko tu nesupranti. Bernas kiaušinių nerenka.

— Na, gerai, man reikia keltis.

— Dėl to ir atėjau.

— Maniau, dėl kiaušinių?

— Ne, kiaušiniai... Juk turiu tau ką nors papasakoti, kitaip tu nepabusi.

Benjaminas nunešė ją į apačią. Juodu sutiko, kad ji tokiems dalykams per didelė.

— Bet jeigu taip nori, — atlaidžiai tarė ji.

Ana atsisėdo prie pianino norėdama prieš vakarienę surengti nedidelį koncertą. Susirinko svečiai, šeimininkai ir samdiniai. Durys ir langai buvo atlapoti.

Karna stovėjo prigludusi prie pianino ir piešė pirštu blizgiame paviršiuje. Ji žiūrėjo tai į Anos veidą, tai į pirštus ant klavišų.

Bethoveno „Patetinė sonata" užbūrė visus klausytojus.

Julijus Lindas neslėpė išmanąs muziką. Garlaivio ekspeditorius sėdėjo krėsle užsikišęs nykščius už liemenės iškirpčių, smakrą pakėlęs į lubas. Krūtinė buvo tikro vyro verta, o tarp mėsingų gražiai išlenktų lūpų žibėjo balti ir dailūs dantys.

Hana nejudėdama, uždaru veidu stovėjo už tuščios kėdės laikydama Isakui už rankos. Vilkėjo raudona vasarine suknele, kuri pabrėžė dailią figūrą. Modelį buvo radusi viename žurnale iš Kristianijos. Pasisiuvo vėlyvomis nakties valandomis, kai jau kadai būdavo metas miegoti.

Anos suknelė buvo balta, pasiūta profesionalaus siuvėjo.

Jis matė skirtumą. Tačiau Hanos išdidumas jį jaudino.

Isakui nedavė ramybės vasariška sloga, tad Hana skubiai pasilenkė ir nušluostė jam nosį, sudrausdama žvilgsniu.

Andersas Anos nematė, nes visą kambarį užpildė Dina.

Muzika pasiekė ir Tomą išimtininkų troboje. Jis ką tik buvo baigęs savaitės darbus ir skutosi barzdą. Krūptelėjęs sustingo.

Iš brėžio virš lūpos sunkėsi kraujas.

Jis įbedė akis į savo atspindį veidrodyje. Išblyškusį per akimirką.

Benjaminas stovėjo atsišliejęs į sieną už visų nugarų. Kartą Ana pakėlė akis nuo natų ir pažvelgė tiesiai į jį.

Karna įsikišo nykštį į burną ir užsimerkė dar labiau priglusdama prie instrumento. Grumeno visame kūne. Garsai buvo joje. Daužėsi ir šokinėjo. Smarkiau ir smarkiau.

Pirštai šokčiojo klavišais. Dabar siekė jai virš galvos. Augo. Visai priartėjo. Pasivertė milžiniškais unguriais. Rangėsi siekdami jos. Tapo didžiulėmis šakomis, kurios draskė ją.

Ji atsišliejo į šakas ir pasidavė. Leidosi jų užkeliama į saulės akį ir žvilgančią juodumą.

Jis pamatė, kad ji griūna. Aukštielninka. Muziką užgožė gargimas. Netrukus lanku išsirietęs kūnelis gulėjo ant grindų.

Jis akimoju prišoko prie jos ir į burną sukišo du pirštus. Aštrūs dantukai susmigo jam į odą ir mėsą. Sutraškėjo. Bet jis laikė.

Jos pečiai kratėsi, kojos dunksėjo į grindų lentas. Veidas buvo raudonas ir žvilgantis prakaitu, o jam tarp pirštų sruvo putos, sumišusios su krauju, — jis tikėjosi, kad jo krauju.

Ji žvelgė kiaurai jį plačiai atmerktomis, nejudriomis akimis.

Ana stovėjo išbalusiu veidu, nuleidusi rankas.

Tų griausmingų baigiamųjų garsų natose nebuvo. Dabar jie virpėjo tarp nepatiklių veidų.

Tačiau tyla buvo stipresnė.

Kai jis pamatė, jog vaiko veidelis mėlsta, jėga ištraukė pirštus iš sukąstų dantų ir pravalė gerklę. Tarsi būtų nusukęs žuviai sprandą ir pro žiaunas ištraukęs vidurius. Tada atpalaidavo krūtinę, pažerdamas ant grindų išeiginės suknytės sagas.

Baltos stiklinės sagutės su raudona širdele. Viena nuriedėjo iki pat naujo vasarinio Vilfredo Olaiseno bato. Ten pasivartaliojo.

Pastebėjęs traukulius, Benjaminas pamanė, kad ji vems. Pavertė ją ant šono, kažkur tuštumoje girdėdamas savo balsą.

Jis ištarė jos vardą. Įsakmiai ir santūriai. Kelis kartus.

Ji stebeilijo priešais, o kūnas jo rankose išsitiesė. Pamažu ji nurimo ir pabalo.

Abudu varvėjo prakaitu, kai jis, nepakeldamas į nieką akių, išnešė ją kambarėlin.

Ramybė po to visada suteikdavo palengvėjimą. Šįkart taip pat viskas praėjo.

Tačiau jam tai buvo įspėjimas. Kad Karnos nuomaris gali būti pavojingesnis, nei atrodė iki šiol.

Stinė jau buvo paruošusi rasakilų nuoviro. Atsėlino ir be žodžių padėjo ant stalo.

Jis neprieštaravo tokiems dalykams. Žinojo, kad ji mergaitę bando gydyti ir drastiškesnėmis priemonėmis, kurios sunkiai suderinamos su jo vaistais.

Nuplovęs jai prakaitą ir apvilkęs sausais drabužėliais, jis dar pasėdėjo.

Pamažu ji atsigaivelėjo.

— Tėti, tau kraujas bėga, — buvo pirmieji jos žodžiai.

Jis pažvelgė žemyn. Ji buvo jam nukandusi galiuką didžiojo piršto.

— Dabar Karnai reikia pamiegoti, nes ji smarkiai griuvo, — pasakė jis ir nubraukė drėgnus plaukus nuo balto veidelio.

— Tu nebijok Hanos rankų. Jos nepavojingos, — sumurmėjo ji.

Ir sunkiai nugrimzdo į miegą.

Stalas buvo gausiai nukrautas, nieko nepagailėta.

Lindui ir Olaisenui pobūviai ne naujiena, tad jie damoms rodė visą savo išmoktą galantiškumą.

Šešiese prie stalo, Andersas ir Benjaminas galustalėse. Jis juto susierzinimą, kuriam negalėjo rasti jokio protingo paaiškinimo. Stalas buvo kiek įmanoma sumažintas. Tačiau sėdėdamas galustalėje jautėsi atskirtas.

Teko pripažinti, jog Olaisenas, be jokios abejonės, priskirtinas tikrų vyrų klasei. Tokie žmonės, matyt, nemažai reiškia Norlane. Pianinų derintojas, iš visko sprendžiant, dar tinka ir į meno žinovų kategoriją.

Vos grįžęs į kambarį, suabejojo savo, kaip tėvo, vaidmeniu.

Rodės, girdi, kaip jie kalba pasilikę vieni: „Atrodė tikrai baisiai, bet juk Grenelvas gydytojas. Tik kodėl jis imasi dar ir auklės darbo?“

Tačiau niekas nieko nesakė. Jam kilo įtarimas, jog kažkas buvo įvykę, apie ką nevalia prasitarti. Juk ne pirmą kartą tai mato. Žmonių pasibaisėjimą ir vengimą kalbėti, kai Karną ištinka priepuolis. Tai jį piktindavo, tačiau jis nepajėgdavo to pakeisti.

Ana gavo vietą prie Anderso. Atrodė labai toli. Galbūt todėl jis neišgirdo, kad ji būtų teiravusis apie Karną.

Hana atsisėdo šalia jo. Jai iš kitos pusės gulėjo plačios Olaiseno plaštakos. Jis buvo pasidėjęs jas priešais lėkštę kaip du retus eksponatus, kurie tarsi bylojo: „Štai čia vyro rankos! Jos gali irkluoti!"

Andersas savąsias laikė po stalu. Lyg bijodamas, jog kas nors jį gali įtarti norint juos negyvai užsmaugti.

O tas Olaisenas turėjo ne tik rankas, bet ir gerą liežuvį. Ir planų. Sukurti ateitį ir apibrėžti visų daiktų tarpusavio ryšius.

Jis prisiminė, kad vyriokas jam pasirodė guvus, kai sutiko jį pirmąkart. Naivokas, kiek per atviras ir pagyrūnas. Dabar jis štai sėdi Reinsnese, nes atvežė pianinų derintoją, kad Ana galėtų skambinti švariai. Be to, jis dar ir Hanos gerbėjas, norintis statyti krantinę.

— Ne kokį pirsą laiviūkščiams, ne — pačiam garlaiviui! — kukliai kalbėjo jis.

Kažkuo priminė Akselį. Taigi būtų galėjęs su tuo vyrioku bendrauti. Bet šįvakar viskas buvo ne taip. Ypač kai kalbėjo Vilfredas Olaisenas. O šis nieko daugiau ir nedarė. Šneka liete liejosi iš jo dailios burnos. Bet jis ir Hanai leisdavo įterpti žodelį kitą.

— Panelė Anger labai muzikali, — pagyrė Julijus Lindas. — Tačiau porą akordų ji sugrojo gal kiek per kietai. Galėsiu parodyti po vakarienės, jei ji pageidaus, — maloningai pridūrė.

Kreipdamasis į Haną jis tarė:

— Jūsų suknelė graži! Spėju, kad pačios siūta? — Trioneris* pačiulpsėjo dantis ir, taktiškai patapšnojęs Hanai per ranką, kalbėjo toliau: — Tronjeme moterys rengiasi kiek kitaip. Tačiau jūs su ta suknele labai žavingai atrodote, panele Hana.

Benjaminas pajuto, kad Olaiseno rankų vaizdas ir Lindo pasipūtimas atėmė iš jo norą valgyti. Negana to, pastebėjo, kad Ana šypsosi Olaisenui visu kūnu.

Jei čia būtų Akselis, galėtų pasivedėti jį į šalį ir ponaičio Lindo balsu susuokti: „Graži suknelė, ar ne?"

---

*Trionelago, Norvegijos regiono, gyventojas.

O Akselis atkragintų galvą ir pratrūktų savo gerkliniais garsais, primenančiais puspilnės alaus statinės kliuksėjimą. Tačiau Akselio šalia nėra. Maža to, dabar jis glaustosi apie Dinos sijonus Berlyne.

Jis žinojo, kad miego trūkumas įvaro vienišumo jausmą. Tačiau šįvakar gyvenimas jam rodė vieną grimasą po kitos. O nuovargis murdė dar giliau.

Jis vėl išlenkė vyno taurę.

Bergljota atskubėjo su ropine.

— Ar daktaras pageidaus kavą ir konjaką patiekti rūkomajame? — Ir nuleidusi balsą: — Ar damos eis kartu?

Jis taip pat prislopino balsą. Paprašė ją pažiūrėti Karnos. Dažnai. Paskui šypsodamasis kreipėsi į kitus:

— Jeigu damos pakęs dūmus mūsų draugijoje, rūkomajame netrukus bus patiekta kava su gėrimais.

Anos skruostai žydėjo kaip rožės. Ji nusijuokė ir pasakė, kad jis iš studijų laikų puikiai žinąs, jog ji visada renkasi rūkomuosius.

Jam pasirodė, kad ji šneka per garsiai.

Hana maloningai linktelėjo. Artumas, matyt, siejęs Benjaminą ir Aną Kopenhagos rūkomuosiuose, įsismelkė į vyzdžius kaip ryškus juodulys.

Tačiau Olaisenas spindinčiomis akimis nusijuokė ir tarė:

— Aha, kai kas susirūkęs dar Kopenhagoje. Matai matai...

Ponaitis Lindas atsistojo ir padėjo Anai pakilti nuo kėdės, sušnabždėdamas kažką, dėl ko ji tapo dar gražesnė.

Olaisenas prišoko padėti Hanai, tarsi išmokęs naują pobūvio žaidimą.

Tačiau Lindas pageidavo punšo, ne konjako. Jei įmanoma? Ir labiau buvo linkęs eiti į pavėsinę. Jei įmanoma?

— Gali būti vėsoka, — pasakė Hana.

Tačiau Ana norėjo į lauką. Tai viską nulėmė.

Tad Bergljotai teko į pavėsinę išnešti puodelius, taures, karštą punšą ir reikiamos temperatūros konjaką. Devintą valandą vakaro.

Damos turėjo būti apgaubtos šaliais ir gauti pagalvėlę po sėdyne, kol pagaliau buvo galima užsirūkyti cigarą.

Benjaminas atsiprašė ir nuėjo pas Karną.

Veido spalva ir pulsas normalūs. Oda beveik sausa.

Kai delnu palietė jai ranką, ji instinktyviai sugriebė jam už sužeisto piršto, čiulptelėjo liežuvį ir atsiduso.

Akimirką pasijuto nesvarus. Visa kita išnyko. Net negalėjo prisiminti, kas tai yra. Visa kita.

Koridoriuje su pilnu padėklu pro jį prasmuko Bergljota pašiauštais plaukais. Ji tvarkėsi kamaroje.

Jis švelniai patapšnojo jai per petį.

— Pažiūrėk Karnos... kuo dažniau. Mes sode patys susitvarkysim. Palikau duris praviras. Pašauk, jei kas.

— Ji niekada anksčiau taip baisiai negriuvo, — pasakė ji ir nedrąsiai žvilgtelėjo į jį.

— Tikrai ne, — tarė jis.

Tą pačią akimirką suvokė, jog ji vienintelė apie tai prabilo.

— Daktaras pavargęs?

Kažkas viduj apsivertė. Suspaudė gerklę.

Viešpatie, pamanė jis, nejau tereikia tiek nedaug? Vieno žodelio. Kad kažkas supranta, koks tas vaikas brangus.

Jis paėmė iš jos padėklą ir nunešė į virtuvę. Kol bandė rasti jam vietos ant perpildyto stalo, ji atėjo iš paskos.

— Daktarui nereikėtų... Olinė pasius.

Ant stalo stovėjo puspilnis butelis maderos. Jis surado dvi taures ir pripylė. Padavė Bergljotai taurę ir susidaužė sušukdamas Olinės kambarėlio link:

— Į sveikatą, Oline! Ir ačiū už vaišes! Tu tikras angelas.

— O kaip vaikas? — pasigirdo balsas.

— Gerai. Bergljota taip pat angelas.

— Bet kaip ji kentė, vargšelė.

— Viskas praėjo, — pasakė jis ir įkišo galvą pas ją.

Olinė didingai pūpsojo lovoje, kaip visada, su taure.

— Čia vaistas, kad praskiestų kraują, — susigėdusi tarė ji.

— Teisingai, — nusijuokė jis ir užvėrė duris.

Kai žengė per virtuvę, Bergljota stovėjo prie stalo. Jis stabtelėjo.

— Tu tikriausiai taip pat pavargusi?

Ji pakėlė akis ir paraudo.

— Ne, ką jūs.

— Pabandysiu kuo greičiau išsiųsti svečius namo, — pasakė jis, tarsi kalbėtų su sąjungininke, o ne tarnaite.

— Ne, ką jūs, — pakartojo ji.

Atidaręs laukujes duris, išgirdo juoką iš pavėsinės.

Akimirką pajuto norą grįžti vidun. Paskui apsisprendė. Išėjo į birželio naktį pažiūrėti, ar ko nors nevyksta, ką praleidus tektų gailėtis.

Tik atsisėdęs prie atvirų stiklinių durų ir prisidegęs cigarą, pajuto pirmuosius uodus.

Neilgai trukus Olaisenas užvedė kalbą apie krantinę.

Sukaupęs kapitalo mediniam karkasui. Tereikią nusamdyti žmones. Už padorų mokestį. Gal įmanoma būsią daktarui arba Andersui, kurį kiek per anksti pradėjo vadinti vardu, prisidėti lėšomis? Ateitis priklausanti Stranstedui.

Kalba buvo ilga. Ana įterpė liaupsę kraštovaizdžiui ir šviesai. Žalumai. Viskas čia esą taip nuostabiai žalia. Lapija, laukai...

Olaisenas postringavo toliau. Pranašavo, kad po kurio laiko garlaivis nebeužplauksiąs į smulkias vietoves. Nesakė, kad viena iš tokių smulkių vietovių yra Reinsnesas. Anaiptol. Kalbėjo, jog Reinsnesui būtų į naudą, jei galėtų stovėti ant kelių kojų. Pirkimas, pardavimas ir krovinių gabenimas kūręs Reinsneso gerovę kartų kartas. Dabar tereikią pažinti „savo aplankymo metą". O krantinė — puikus dalykas. Krantinė Stranstede. Pažangos niekas negalįs sustabdyti. Laivų pakrovimas ir iškrovimas. Krovinių persiuntimas. Iš krantinės.

Andersas pasakė, kad jis per senas aptarinėti verslo reikalus tokį vėlyvą vakarą, ir atsiprašė. Tada ištuštino savo taurę, palinkėjo labos nakties ir išėjo.

Benjaminas pamanė, kad Olaisenas galėtų būti pamokslininkas. Turi pašaukimą. Kuris vadinasi Krantinė.

Jis vėl prisipylė taurę ir įsispraudė ten, kur sėdėta Anderso. Šalia Anos. Jis jai tyliai padėkojo už tai, kad žavisi jo šalimi.

Kreipdamasis į Olaiseną pasakė, ir nė kiek nemelavo, kad jo aktyvą sudaro nekilnojamasis turtas ir daktaro praktika. Taigi negalįs tapti dalininku. Kapitalas ir prekyba Reinsnese Anderso rankose.

— Tačiau labai gražu, kad Olaisenas rūpinasi Reinsnesu, — pridūrė.

Ana nustebusi pakėlė į jį akis. Įžvelgė ironiją. Jam dingtelėjo, jog būtų supratę net gatvių šlavėjai Naujojoje karaliaus aikštėje, tačiau Olaisenas nesuprato.

Vyriškis pašoko iš vietos.

— Betgi dėl Dievo meilės, vadinkite mane Vilfredu!

Benjaminui nespėjus kaip nors sutrukdyti, visi vadino vienas kitą vardais, o jam buvo įgėlę tiek uodų, jog jis nebeįstengė suskaičiuoti.

Kiti vyrai turbūt nebuvo patrauklūs uodams. Ana mojavo vis didesniu savo šalio galu, o Hana laikėsi šaltakraujiškai.

Ji stebėjo vabzdžius abejingu veidu. O vėliau, kai šie, sverdintys ir vangūs, bandydavo pakilti kraujo pilnu paskuigaliu, užklupdavo juos tiksliu pliaukštelėjimu. Atgrasus įprotis, kurį jis prisiminė dar iš vaikystės. Tokie dalykai visada suteikdavo jai pranašumą. Iš dalies ji tą pranašumą tebeturėjo.

— Pakaks, — ryžtingai tarė jis. — Kraustomės vidun! Nuo uodų, kurie negerbia nei cigaro dūmų, nei konjako, reikia bėgti.

Ana pažvelgė į jį dėkingu žvilgsniu. Ir, savo nuostabai, jis suprato, jog visi turi paklusti, nes tai pasakė jis.

Ką gi, reikia stengtis pabrėžti savo privalumus. Jis nemoka derinti pianino ir nieko neišmano apie krantines. Bet gali imtis priemonių, kai kamuoja uodai.

Tiesą sakant, jis tikėjosi, jog tai bus ženklas ponaičiams atsisveikinti ir keliauti namo. Tačiau klydo.

Vienuoliktą valandą jie tebesėdėjo rūkomajame. Julijus Lindas užsidegęs pasakojo Anai apie muzikinį gyvenimą Tronjeme, o Hana išėjo pažiūrėti vaikų.

Grįžusi linktelėjo Benjaminui ir tarė:

— Abu miega kaip angelėliai.

Rausdamas jis vaizdavosi, kaip ji visiems girdint pasako:

— Ar pameni, kaip Bergene paklausei, ar negali pas mane pernakvoti?

Hana to nesakė. Tačiau pabrėžė savo padėtį Reinsnese.

Dėl Vilfredo? Anos? Abiejų?

Jau buvo ištuštinta nemažai butelių vyno. Bergljota atnešė naują ir nelabai grabiai, jiems žiūrint, ėmė pilti į ropinę.

— Butelį gali perpilti kamaroje, — griežtai tarė Hana.

Ana nustebusi pažvelgė į ją. Abu svečiai kalbėjosi apie savo reikalus nepaisydami pažeminimo.

Jis labai troško, kad kas nors ateitų kviesti daktaro. Tačiau atsistojo, priėjo prie tarnaitės ir paėmė iš jos butelį.

— Eik ilsėtis, Bergljota. Mes patys susitvarkysim.

Mergina baimingai pažvelgė į Haną, į jį ir vėl į Haną. Šis žaidimas neprasprūdo Anai pro akis.

— Labanakt, Bergljota! Ačiū tau! — pasakė jis.

Ji tūptelėjo, sumurmėjo „labanakt“ ir nėrė lauk.

Jis pilstė vyną su cigaru burnoje.

Hana gėrė aviečių sultis, įsipylusi iš ropinės su graviruota Dinos ir Jakobo Grenelvų monograma.

Dina salėje iš jos gerdavo vyną.

Jį erzino, kad Hana ropinėje laiko sultis. Kaip ir tai, kad Hana graži. Jos spalvos, balsas, judesiai. Tarsi kiekvienam sakytų: „Žiūrėk į mane! Pabandyk įveikti! Nelengva!“

O Ana patyliukais šnekučiavosi su pianinų derintoju. Apie ką jie kalbasi? Taip ilgai? Ar trioneris neatrodo taip, tarsi jie būtų susižadėję?

Benjaminas pabandė įsiterpti į jų pokalbį. Tačiau ranka nuslydo, ir jis vos neišmetė cigaro Anai ant kelių.

Kilo noras ją pažeminti. Ne, Haną! Abi! Galėtų pasakyti:

— Hana, jau vėlu. Gal išlydėtum svečius. Mudu su Ana norime eit gulti.

Staiga jis garsiai prajuko įsivaizdavęs, ką sukeltų tokia replika. Visų keturių akys nukrypo į jį.

Vilfredas, vis dar pamokslavęs apie stebuklą — ateities Krantinę, nutraukė savo kalbą ir tarė:

— Prašau?

Benjaminas įsižiūrėjo į cigarą, barstydamas pelenus ant kilimo. Ranka neklausė.

— Ar kas nors iš čia esančių mano, kad iš krantinės galima pakrauti meilę?

Niekas neatsakė.

Daugiau nei šiurpu. Niekas negali nieko pasakyti tokiu svarbiu klausimu.

— Ką gi, — tarė jis kuo geraširdiškiau, — tuomet nieko nebelieka daryti. Belieka eiti gult.

Vilfredas pašoko. Argi jis ne toks pat baltas kaip dantys pražiotoje burnoje?

— Ne, sėdėk, pats rasiu kelią, — pasakė jis ir, eidamas pro šalį, patapšnojo vyriškiui per petį. Jis akivaizdžiai turi dvi galvas. Abi vienodai gražios, bet nelabai ryškios.

Kai salėje nuogas atsigulė į lovą su baldakimu, suprato, kad veikiausiai taip ir planavo. Bent jau paskutines minutes.

Jos kvapų buvo pilnas oras, patalynė. Viskas. Kvepėjo Ana.

Langas atviras, pro jį vidun plūdo jūra. Ji nebuvo vien jo. Kvepėjo kaip Anos jūra.

Jis pabudo jos purtomas.

— Ką tu išdarinėji?

— Ateik, paguosk mane, — sumurmėjo jis.

— Dar ko! Kelkis ir eik savo lovon!

— Aš esu savo lovoj.

— Darai man gėdą prieš visą savo šeimą!

— Ar Krantinė ir Derintojas išvažiavo?

— Taip! Kelkis ir eik lauk!

Jis suėmė ją norėdamas prisitraukti, bet ji ištrūko. Lyg pro miglą suvokė, kad ji tolsta. Bet neįstengė jos vytis. Pasidavė ir užmigo.

11 skyrius

Ankstyvą kitos dienos rytą Bergljota atnešė panelei Anai šilto vandens nusiprausti. Įėjusi į salę sustojo lyg įbesta ir išpūtė akis. Drebančiomis rankomis pastatė ąsotį, tūptelėjo ir sušuko:

— Atleiskite, daktare! Aš nežinojau.

Jis akimoju išsibudino. Apmaudas trenkė į galvą kaip šautuvo šūvis. Negana to, suvokė, jog lovoje guli nuogas, neužsiklojęs.

Ji jau buvo besprunkanti pro duris.

— Palauk! Palauk, po velniais, Bergljota. Aš turbūt pasiklydau... palikau Aną be pastogės.

Jis šoko iš lovos ir ieškojo ko nors apsirengti.

Mergina persigandusi atsitraukė į kampą, tačiau išeiti nedrįso. Tik spitrėjo į nuogą vyrą.

— Kur ji galėtų būti? Tu privalai... noriu pasakyti, tai turi likti tarp mūsų, mergyt!

Ši linktelėjo be galo rimtu veidu ir žiojosi kažko sakyti, bet neįstengė.

— Nematei jos?

Tarnaitė papurtė galvą.

— O gal ji... galbūt... daktaro kambaryje?

Jis jau buvo su kelnėmis, dabar čiupo marškinius.

Lėkdamas pro merginą, nejučia prisiminė, jog dabar jie tapo sąjungininkais. Jis paglostė jai skruostą.

— Tai mūsų paslaptis, ar ne? Nepasigailėsi! Niekam nė pusės žodžio!

Bergljota buvo septyniolikos. Šviesiaplaukis angelas iš geros šeimos. Tarnavo Reinsnese antrus metus, mokėsi namų ruošos ir manierų. Niekada nebuvo mačiusi nuogo vyro.

— Nė pusės žodžio!

Tada ji smuko pro jį lauk.

Jis paspaudė durų rankeną ir pamatė, kad užrakintos. Taigi ji viduje. Tačiau jis nedrįso pašaukti.

Slenkstis per vidurį buvo nusitrynęs, ir ten žiojėjo nedidelis plyšelis. Grįžęs į salę, susirado rašymo reikmenis ir parašė: „Mieloji Ana! Kelias laisvas. Atleisk man, atleisk! Tavo Benjaminas“.

Jis pasiklausė, ar neišgirs žingsnių. Tada išsėlino iš salės, įkišo raštelį pro plyšį ir palaukė. Jie stovėjo skirtingose durų pusėse ir žinojo kitą esant šalia. Jis pabandė išgirsti jos alsavimą.

Netrukus ji pasuko raktą ir atsidūrė priešais jį. Kukliu žydru chalatu. Jos suknelė gulėjo viduje ant kėdės.

Tą pačią akimirką į koridorių išėjo Hana.

Moterys įsispoksojo viena į kitą.

Jis bandė sukrapštyti keletą žodžių, tinkamų tokiais atvejais. Tačiau veriantis galvos skausmas bet kokį protingą poelgį padarė neįmanomą.

Hana giliai įkvėpė ir tarė:

— Labas rytas! Gerai išmiegojot?

— Viskas ne taip, kaip tu manai, — išlemeno Ana.

— Nereikia, — pasakė Hana ir nuėjo prie laiptų.

— Aš kaltas, — kvailai tarstelėjo jis.

Tuomet Hana tyliai ir dusliai nusijuokė.

— Kaipgi kitaip, aš juk žinau, kaip tau nepatinka miegoti vienam!

Jis žengė prie jos keletą didelių žingsnių. Vėliau suprato, jog pasiekęs ją būtų trenkęs. Tačiau ji nurūko laiptais kaip vėjas.

Ana praėjo pro jį nė nepažvelgusi. Tik tada, kai užsivėrė salės durys, jis suvokė, į kokią bėdą pateko.

Įėjo iš paskos nepasibeldęs.

Ji stovėjo prie lango atsukusi nugarą ir dėjosi, jog nepastebi, kad jis kambaryje.

— Ana!

— Žinau, kad užimu tavo kambarį, bet gal malonėtum išeiti ir leisti man susitvarkyti, jeigu jau čia esu.

Balsas buvo ledinis. Jis jį jaudino. Nuoskaudos gaidelė balse?

— Ar gali atleisti kvailiui?

— Aš tau jau atleidau prieš trejus ar ketverius metus. Bet negaliu atleisti už tai, kad ir mane statai į kvailės vietą. Prieš savo šeimą ir samdinius. Tokiems dalykams aš per gera.

Ji atsisuko į jį. Akys. Ryškiai žydras švytėjimas. Kaip ledyno. Jis vėl ją junta. Viešpatie, kaip junta! Tai Ana. Įtūžusi. Protinga. Šalta kaip ledas. Graži. Šiuolaikiška moteris, savo sugebėjimų galia norinti parodyti stiprybę. Pažaboti jį! Sumenkinti.

Jis persibraukė plaukus ir tarė:

— Ana, nedariau to tyčia. Pasielgiau begėdiškai. Jei nori, į „Tromsės vyskupijos naujienas" įdėsiu atsiprašymą per dvi skiltis. Tik būk gera, atleisk man!

— Kas dar žino?

— Niekas, — sumelavo jis.

— Hana mano viską žinanti.

— Aš paaiškinsiu...

— Nemanau, kad padės, jei prisimeni jos žodžius.

— Galiu papasakoti visiems namiškiams, jei nori.

— Ką papasakoti?

Ji ėmė kilnoti nuo vienos kėdės ant kitos išskirtinai moteriškus drabužėlius. Karštligiškai.

— Aš įsiutusi, — pasakė ji su kieta ramybe.

— Turi pagrindą tokia būti. Vis dėl tų vyrų. Jie mane erzino. Buvau neišsimiegojęs... Turbūt pasigėriau. Dorai nepamenu. Negerai išėjo.

— Tai jau tikrai! Velniškai negerai!

— Ką galiu dėl tavęs padaryti?

— Išsinešdinti, kad galėčiau susitvarkyti. Likti blaivus per pusryčius. O paskui eiti su manim į pajūrį pasivaikščioti. Irgi blaivus! Tik tu ir aš.

Naktį buvo paliję. Kai jis per kiemą ėjo į būdelę, kvepėjo šlapia žole ir beržo lapais.

Jis užsikabino kabliu ir sustojo atsipūsti. Pagaliau liko vienas su savimi ir su geismu. Odos geidė. Odos.

Svaigdamas ėmėsi savęs ir užsimerkė.

Ilgai netruko. Paskui nustūmė Haną šalin ir pasiliko prie savęs Aną. Kaip švelnų savo vyriškumo gniaužtą.

Hana valgė virtuvėje. Demonstratyviai.

Jis nusprendė su ja pašnekėti. Tą pačią dieną. Arba ryt. Netrukus. Pasitaikius progai.

Ana kalbėjo mažai. Porceliano brūžinimas įrankiais jį nervino. Kavos puodelis, jo statomas, trenkė į lėkštutę kaip griausmas.

Duona buvo keistos spalvos, tad nenorėjo į ją nė žiūrėti. Sviestas atrodė šleikščiai, uogienė — taip pat. Jis nesuprato, kaip prieš pusvalandį galėjo jaustis goslus.

Dabar buvo išsunktas. Be galvos. Labiausiai norėjo atsigulti paslikas ir tylutėliai gulėti.

Jis išgirdo virtuvėje kalbant Karną ir suvokė, kad buvo ją pamiršęs. O jeigu šiąnakt ją vėl būtų ištikęs priepuolis? Toks pat stiprus? Nors taip dažnai ir nesikartodavo.

Tarsi gindamasis nuo ūmiai užplūdusių sąžinės priekaištų, ėmė galvoti, kad būtų gerai nusivežti ją į Kristianiją arba Kopenhagą. Pasikonsultuoti. Gal bromas padėtų?

— Tau ko nors paduoti? — paklausė Ana ir mostelėjo galva į tai, kas buvo ant stalo.

— Ana, man gėda!

Pakėlęs žvilgsnį, išvydo besijuokiančias akis. Kažkokios ypatingos. Tos moterys. Niekada negali suprasti, kas vyksta.

Ar ji tik apsimetė, kad savo poelgiu jis sukėlė katastrofą? Juokiasi iš jo? Kai jis, visas bloguodamas, prisipažįsta jai, kad jam gėda? Pasijuto juokingas. Vadinasi, jos tokios? Pakanka vargšą parklupdyti, ir jau gerai? Ką gi. Tuomet gali jį turėtis. Klūpsčią.

Jis apsidairė. Durys į kamarą pravertos. Jis pasilenkė per stalą ir išblyškęs sušnabždėjo:

— Norėjau tavęs. Turbūt visą vakarą apie tai tegalvojau. Buvau pavargęs, išsekęs, be nuotaikos. Ir vis tiek norėjau.

Jos burnos kampučiai krustelėjo aukštyn, bet ji prikando lūpą. Ši paraudo ir tapo dar putlesnė. Ji tai žino! Visada žinojo.

Suknelės iškirptė nebuvo gili. Bet audinys plonas. Kilo ir leidosi. Duobutė viduryje. Siauri mezginių apvadėliai prie kaklo. Ji palietė juos dviem pirštais.

Jai patinka, kad jis žiūri į ją? Patinka, kad sėdi išblyškęs, apgailėtinas ir pagiringas? Neįstengia nieko paimti į burną. Bet vis tiek ryja ją akimis.

— Ana... aš išprotėsiu matydamas tave taip arti ir negalėdamas... Aš pagrobsiu tave. Nusinešiu už ganyklos akmenų. Ne, į kalnus. Samanos minkštos kaip aksomas. Tu pajusi...

— Daktare Grenelvai! — perspėjo ji, tarsi suošė, spindinčiomis akimis ir rausvais skruostais, vėl prikąsdama lūpą.

Kiek vėliau, kai jie ėjo ganyklos ir ežerėlio link, viskas buvo kasdieniška, ir jis vangiai paklausė:

— Ar nuobodžiavai vakar? Kai buvau pas ligonį?

— Kodėl nuolat to paties klausi?

— Audra ir tas užkampis...

— Kvailystė! Žiūrinėjau Hanos siuvimo žurnalus ir baiminausi, kad tu nenuskęstum. Daugiau baiminausi, nei žiūrėjau. Mudvi su Karna turėjome išsamų pokalbį apie skruzdėlyną už tvarto. Ji protinga. Gaila, kad ją kamuoja tie priepuoliai. Gal mano tėtis galėtų padėti ar pažįsta, kas gali. Paskui buvau arklidėje su meiliuoju Tomu. Man jis patinka. Papasakojo, kad tavo mama, kai dar čia gyveno, laikė ristūnus. Sakė, tada buvę kiti laikai.

Ji nusijuokė prisiminusi Tomo žodžius.

„A, Tomas! — būtų galėjęs atsainiai mesti. — Žinai, jis yra mano tėvas!"

Tačiau nepasakė. Tik tarė:

— Rodos, Tomas ir Dina pažinojo vienas kitą nuo pat mažumės.

— Ar atsiunčia ji kada kokią žinią?

— Kartais.

— Karna pasakojo, kad močiutė gyvenanti palėpėje.

— Taip, įsikalė į galvą. Mudu pašnekame apie Diną. Andersas niekada apie ją nekalba, nebent būna priverstas. Matai, jie vedę.

— Vedę? Keisti jūsų šeimyniniai santykiai.

— Kur kas keistesni, nei įsivaizduoji.

Jie priėjo prie plokščiojo akmens, ant kurio galima sėdėti. Saulė jau buvo aukštai pakilusi ir mirguliavo per beržynėlį.

— Papasakok apie tai!

— Ji ištekėjo už Anderso, kad Reinsnesas ir aš būtume gerose rankose.

— Tik dėl to? Jis juk puikus vyras.

— Šiaip ar taip, nuo jo pabėgo. O gal nuo savęs?

— Ką tai reiškia?

— Pats gerai nežinau, — pabandė išsisukti jis.

— Galbūt nepakankamai jį mylėjo?

— Kai Andersas apie tai kalba... Bet jis turbūt giežia apmaudą.

— Kodėl nevažiavo paskui ją?

— Andersas — jūros žmogus, didmiestyje jis numirtų.

Valandėlę jie tylėjo.

Visai neseniai ji ant jo pyko. Dabar jie gali net tylėti kartu, nesijausdami dėl to nesmagiai.

Ūmiai ji prabilo:

— Jeigu jau kalbam apie tokius dalykus, vakar vakare man dingtelėjo... Kodėl tu jos nevedei?

Klausimas buvo mestas iš pasalų. Puolimas. Jis bandė į ją pažiūrėti. Dėjosi nesupratęs.

— Kas ta ji?

— Hana. Ji nori tavęs. Juk žinai?

„Ar žinau?" — pamanė jis.

— Ar dėl to taip pamanei... kad pažinojau ją nuo mažumės? — atsainiai paklausė jis.

— Ne vien. Ji graži ir... moka rūpintis Karna!

— Tu juk neištekėjai už Akselio?

— Jis nei gražus, nei gabus, tik pažinojau jį nuo mažumės, — nusikvatojo ji.

Jis šyptelėjo. Ir pasidarė lengviau. Kalbėti apie Haną.

— „Visi myli Akselį", — kartą pasakei. Ar pameni? — paklausė jis.

— Taip. Pamenu. O Haną? Ar ją taip pat visi myli?

— Manau, kad taip.

— Tu irgi?

Jam nieko nereiškė pasakyti: „Ne, aš nemyliu Hanos". Tačiau nuojauta sakė, kad ji nebūtų patikėjusi. Meluoti, šiaip ar taip, būtų beprasmiška.

— Taip, aš myliu Haną. Visada mylėjau. Bet...

— Bet?

— Ta meilė kitokia.

— Kitokia nei kas?

Čia jam reikėjo pasakyti: „Kitokia nei ta, kurią jaučiu tau!" Tačiau nepasakė. Tik tarė:

— Tu supranti, ką turiu galvoje.

Ji neatsakė. Netrukus paklausė:

— Tikriausiai žinai, kad Akselis Berlyne gyvena su Dina?

Jis nurijo seiles.

— Žinau, bet nemaniau, kad tu...

— Ji... Dina parašė man porą laiškų.

— Nejaugi? Tau? — nustebo jis.

Tačiau ji į jo nuostabą nereagavo.

— Pirmajame ji klausė, ar nesu iš tavęs gavusi žinios. — Ji nutilo, paskui kalbėjo toliau: — Ar aš norėjusi Akselio, ar... Jei Akselio, parsiųsianti jį namo. Tačiau iškėlė aiškius reikalavimus.

— Reikalavimus?

— Turėjau įstengti jam atleisti.

— Velniai rautų!

— Ar tau neįdomu, ką aš atsakiau?

Jis kvailai spoksojo į ją.

— Atsakiau, kad galinti jį pasilaikyti. Aš tiesiog pažinojusi jį nuo mažumės. Nieko daugiau. Po kurio laiko ji atrašė ir paklausė, kas mano išrinktasis.

Ji pakilo nuo akmens ir stovėjo įsisprendusi, įžūliai į jį žiūrėdama. Kažko iš jo reikalavo.

Jis negalėjo suvokti. Nenorėjo sakyti negalėsiąs tapti apylinkės gydytoju. Ne čia. Ne dabar. Diena ir be to pakankamai bjauri.

Tuomet ji tvirtai apsisupo šaliu. Vėjas bandė nuplėšti. Drabužius ir plaukus.

Jis nesugebėjo nieko daugiau pasakyti, tik:

— Rodos, vėjas keliasi.

Tada ji nusisuko ir ėmė eiti taku laukų link. Šalis pleveno iš paskos. Geltoni kutai baltoje šviesoje.

— Ana! — pašaukė jis.

Ji stabtelėjo ir atsigręžė. Balsas buvo liūdnas.

— Matyt, mes tik pakeleiviai. Nieko daugiau.

Ji žengė greitai. Jis pasileido iš paskos, bet kai pavijo, juos jau galėjo matyti nuo namų.

Pagirios, staigi įtampa, žinojimas, kad juos mato. Nuo viso to jam svaigo galva. Dūsuodamas įsikibo į ją, be jokio orumo. Tačiau ji nebėgo.

— Nedrįstu tavęs prašyti. Negaliu tavęs čia uždaryti, Ana. Tu numirsi. Aš pats vos atlaikau.

— Tai išvažiuokim. Drauge! — tarė ji ir suėmė jo ranką.

— Karna...

— Vežkis ir ją!

— Ar tu apsiimtum?

— Kodėl gi ne?

— Ji ne tavo.

— Ir tu ne mano. Tačiau aš tau peršuosi. Dabar!

Jis buvo pamiršęs. Kokia Ana iš tikrųjų.

— Ar gerai apmąstei?

Ji užmetė ant jo savo šalį.

— Mąsčiau ketverius metus. Tada atvažiavau čia. Visai viena. Sofijos kelionė tebuvo priedanga mamai nuraminti. Iš tikrųjų apie tai nebuvo nė kalbos. Paskutiniu momentu ji apsimetė ser-

ganti, kad galėčiau keliauti viena. Kaip tu nieko nesupranti, kvaily neraliuotas!

Jis gražiai sulankstė jos šalį. Pažiūrėjo į jį. Perlenkė dar kartą ir įsidėjo į kišenę. Netilpo. Veržėsi lauk. Jį pasigavo vėjas, bloškė jam tarp šlaunų, užkabino už kirkšnies.

— Sutinku!

— Vis šis tas! Nors pats pripažįsti, — tarė ji.

— Ne! Noriu pasakyti, priimu siūlymą. Aš sakau „taip“! Tačiau pirma turiu tau kai ką pasakyti.

Ji įtariai spitrėjo į jį.

Jis beviltiškai skėstelėjo rankomis. Žinojo, kaip kvailai atrodo. Tarsi visą laiką jie būtų kalbėjęsi apie kokią nelaimę. Vis dėlto skėstelėjo dar kartą.

— Norvegų valdžia nenori man duoti gydytojo licencijos, — išrėžė jis.

Ji tebespoksojo. Dabar prarasta. Ką gi. Viskas baigta.

— Ką tu darei?

— Ką dariau? Nieko. Jie nepripažįsta mano išsilavinimo, įgyto Kopenhagoje.

— Negali būti! — pasibaisėjo ji.

— Kristianijoje aukštiems ponams atrodo, kad gali! Taigi supranti, kad neturiu ko tau pasiūlyti.

Ji tebežiūrėjo. Nejaugi jai negana? Kad būtų palaidotas po žemėmis. Išnyktų. Tada jis išgirdo jos balsą.

— Noriu, kad man pasipirštumei. Licencija nieko nereiškia. Galiu duoti pianino pamokas. Galime auginti bulves štai anam lauke.

Iš netikėtumo jis prajuko.

Taigi nuspręsta. Nuspręsta, velniai griebtų! Visiems laikams. Ana ir jis!

— Ar eisi už manęs?

— Kada? — praktiškai paklausė ji.

— Kada tik nori! Rudenį. Ne, kuo greičiau!

Jis vos laikėsi ant kojų, jį pykino, tačiau krūtinėje netilpo didelis trapus džiaugsmas.

Ji visa švytėjo. Akys buvo skaisčiai mėlynos. Matė tokias ir anksčiau. Jos kėlė skausmą. Begalinį skausmą.

Kaip įstengti? Padaryti, kad jos akys džiaugsmu spindėtų visą likusį gyvenimą?

— Tavo akys...

— Kas akims? — sukuždėjo ji, prisišliejusi prie jo.

— Tu kada nors papriekaištausi man, kad pasakiau „taip".

— Aš myliu tave, Benjaminai!

Jis ją tvirtai apkabino. Ar ne per plonai apsirengusi? Benjaminas pajuto, kaip pasviro į ją. Išžergė kojas. Vieną ranką prispaudė jai prie klubų. Priglaudė ją prie savęs. Ji tokia liaunutė. Minkšta ir stangri.

Vaikiški mirusios Karnos keliai pilkšvame danguje. Iš jų tarpo šcherų link teka raudona upė.

Ar kada nors jis išdrįs su Ana turėti vaiką?

Moterų praktiškumas darydavo jį bejėgį.

Ana pasišovė tuoj pat grįžti į Kopenhagą rengtis vestuvėms. Jis atvyksiąs vėliau. Ir turinti parašyti namo laišką. Dar šiandien. Laiko ne per daugiausia. Viskas turį būti suplanuota iki smulkmenų. Kad mamos neištiktų šokas.

Jis užsiminė negalįs kelioms savaitėms palikti Karnos.

— Pasiimsi ją kartu. Jiems teks apsiprasti, jog turi dukterį, — kaip anksčiau, taip ir dabar.

Jį kiek sutrikdė atkaklus tonas. Tačiau ir pajuto palengvėjimą, nes jai tai atrodė natūralu.

Tą pačią popietę jis sušaukė visus namiškius, kad praneštų žinią.

Juodu su Ana susižadėję.

Jie išklausė spindinčiomis akimis. Nebuvo netikėta.

Olinė sėdėjo ant savo kėdutės virtuvės tarpduryje ir bambėjo, kodėl vestuvės ne Reinsnese. Tačiau tik dėl akių. Nesijautė pajėgi imtis tokios didelės atsakomybės. Ji negalavo labiau, nei pati norėjo pripažinti.

Andersas apsidžiaugė ir pabučiavo Anai ranką.

— Būčiau jaunas, dievaži nuvykčiau į vestuves.

— Turi atvykti! — tarė Ana.

Tada jis nusišypsojo ir pakštelėjo jai į abu skruostus.

Hanos veidas buvo išblyškęs ir sustingęs, kai priėjo pasveikinti. Tamsiosios akys smygsojo kažkur Benjaminui už nugaros. Toli toli.

— Reinsnesui reikia moteriškų rankų, — tyliai tarė.

Balse buvo justi pajuoka. Jam smilktelėjo. Vylėsi, kad Ana nesuprato. Turėjo Haną iš anksto tam paruošti. Bet kaipgi tai daroma?

Kitą dieną Hana pranešė, jog jai reikia grįžti į Stranstedą. Turinti pasiūti sukneles dviem Olaiseno seserims. Šios vykstančios į Bergeną.

Benjaminas pasisiūlė parplukdyti ją namo. Jos kambarėlį Stranstede pavadino namais, prieš dieną nebūtų to daręs.

Tačiau Hana jau buvo pasirūpinusi kelione. Vilfredas Olaisenas manęs atplaukti į Reinsnesą aptarti poros reikalų su Andersu. Taigi pats ją parvešiąs.

Pabrėždama žodį „pats", pažvelgė tiesiai į jį. Akys karštligiškai blizgėjo. Blakstienos plastelėjo ore ir kaip vėduoklės nusileido ant skruostų.

Jis linktelėjo. Na, tuomet ji būsianti gerose rankose.

Nešnekėjo su ja nuo sekmadienio ryto, kai matėsi antrojo aukšto koridoriuje. Nebuvo įsitikinęs, katras katro šalinasi.

— Apsilankysiu kurią dieną Stranstede pažiūrėti, kaip tau sekasi, — tarė Ana.

— Visada prašom! Ten kur kas kukliau nei Reinsnese, — atsainiai pasakė Hana.

Atbėgo Karna, ir Hana pasilenkė apkabinti mergaitės. Kai vėl atsitiesė, tarė Anai:

— Jai reikia mamos! Linkiu sėkmės!

Anos veidas susitraukė ir suglumo. Kai staiga ji suprato, jog Hana abejoja, ar ji sugebės tokia būti.

Vilfredas Olaisenas į Reinsnesą atvyko su jaučio odos portfeliu. Kaišiojo Benjaminui naujosios krantinės Stranstede brėžinius ir karštai postringavo apie bendradarbiavimą su Reinsnesu, gabenant krovinius.

Krantinėje jis planavo pastatyti namą. Ten įsikurtų paštas su atskira patalpa numatomam įvesti telegrafui. Paštas ir telegrafas jam esą gyvybiškai svarbūs. Norįs su Andersu aptarti verslo reikalus. Kiek girdėjęs, nekaip pavykę panaudoti uolas, kurias Tomas nuskutęs? Nieko iš to neišėję?

Benjaminas pritariamai linksėjo, kad ir ką vyriškis sakė, tačiau nesiklausė.

Labai palengvėjo, kai pagaliau Andersas svečią nusivedė į krautuvės kontorą.

Neprisiminė kada nors sutikęs žmogų, kurio būtų nemėgęs labiau nei Vilfredo Olaiseno, nors neturėjo tam nė menkiausio pagrindo.

Su tuo žmogumi Hana ir Isakas išplaukė per pasišiaušusią jūrą. Užuot lengviau atsipūtęs, Benjaminas stovėjo prie lango ir giliai širdy juto netekęs kažko svarbaus. Kas per velniava! Taip ir yra.

„Gulbė“ su Andersu iškeliavo į Bergeną. Pagaliau turės ją vien sau. Netverdamas džiaugsmu, jis nubėgo į salę ir rado Aną apsipylusią ašaromis.

Girdėjusi žmonių kalbas dvare. Hanai prastai. Ji sielvartaujanti. Nes Benjaminas pasirinkęs Aną.

— Kas, po velnių, kvaršina tau galvą tokiais dalykais? — išsprūdo jam.

— Girdėjau tarnaitę kalbant, esą ji manė, kad judu nuo Sekminių susižadėję. Jai nerūpėjo, kad galiu išgirsti, nors ta kita, Bergljota, ją tildė. — Ana išsišnypštė nosį, nusišluostė ašaras ir atžariai metė: — Sakė, kad judu elgėtės lyg sužadėtiniai.

— Ir tu tuo tiki?

— Karna pasakojo, kad „tikroji“ Hana prieš išvažiuodama verkusi, nes norėjusi likti su tėčiu, — sušnabždėjo Ana.

Jis užsiplieskė. Karna?

Įniršęs išlėkė iš kambario ieškoti vaiko. Nepaisė, jog Ana šaukia grįžti.

Jis puldinėjo po namus ir sodą šaukdamas Karną. Nuojauta sakė, kad nepavyks prisišaukti, kai toks piktas. O grįžęs į salę, rado ją Anos glėbyje.

Išplėšė mergaitę jai iš rankų. Toji išsigandusi ėmė klykti, tačiau jis tvirtai laikė.

„Dabar viską sugadinsiu, nes beprotiškai bijau prarasti Aną“, — pamanė jis, nešdamas spurdantį vaiką iš kambario.

— Aš noriu pas močiutę! — rėkė Karna.

Jis be žodžių pastatė ją žemėn ir atidarė angą į palėpę. Tuomet užnešė ją iki krašto ir kietai pasodino ant grindų.

— Pasakysiu močiutei, koks šiandien esi negeras!

— Sakyk, ką tik nori, bjauri mergiūkšte!

— Aš nebegrįšiu žemyn! — sušuko ji.

— Tada ateisiu parsinešti.

— Tu nerasi manęs.

— Rasiu, kad ir kur būtum! Visame pasaulyje esame tik mudu abu! — iškošė jis pro dantis.

— Ar tikrai, tėti?

Ji pasilenkė prie jo, abiem rankutėm įsikibusi į kraštą, kaip buvo ją mokęs.

Kol jis stovėjo žiūrėdamas į sunerimusį veidelį, pyktis atslūgo. Jo vietą užėmė bejėgiškos gėdos jausmas.

Jis įėjo pas Aną pasibeldęs. Ji buvo šalta, tačiau rami. Jis uždarė duris ir žengė jos pusėn.

— Atleisk, kad supykau!

Ji linktelėjo ir užsiėmė kažkuo prie komodos.

— Hana nelaiminga, — tarė ji, stovėdama nugara į jį.

— O kuo galime jai padėti? Tu ir aš? — neviltingai tarė jis.

— Galime elgtis kaip padorūs žmonės.

— Ir kaipgi tas mūsų padorumas turėtų pasireikšti? Gal reikėtų į savo sužadėtuves įtraukti ir Haną? Kad trise gyventume iš šarlatano pajamų?

Ji atsigręžė ir pažvelgė į jį.

— Nekalta, kad nori tavęs, — sušnabždėjo.

— Ar aš galiu kaip nors tai pakeisti?

— Nežinau, ar tu gali, tačiau aš nuvyksiu į Stranstedą su ja pakalbėti. Viena!

— Kam nuo to bus geriau? — paklausė jis — aštriau, nei buvo manęs.

— Nežinau, — sudvejojo ji.

— Tai kvaila, Ana!

— Visai ne, — užsispyrusi tarė.

12 skyrius

Jis nuplukdė ją į Stranstedą ir parodė kelią pas Haną. Pats nuėjo į vienintelę miestelio smuklę. Keturi laipteliai į rūsį. Susirado vietą prie apdulkėjusio lango, kur galės tykoti Anos.

Prabėgus valandai, pamatė ją leidžiantis nuo kalvos. Figūra buvo kumptelėjusi.

Kai jis išėjo laukan, ji tik linktelėjo ir be žodžių įsikabino jam į parankę. Dėl to buvo neįmanoma ko nors klausti.

— Užkąsime „Centre“, — nerūpestingai tarė jis.

— Aš nealkana.

— Bet aš alkanas, — nukirto jis.

— Kaip nori.

Kol jie ėjo Kranto gatve, jis bandė pasidalyti su ja mintimis apie savo daktaravimą šiame užkampyje. Gal norinti pamatyti varganą jo kabinetą? Nelikę tam laiko, kai anąkart lankėsi čia su Andersu.

— Dažnai ateinu pavalgyti į „Centrą“, nors maistas, suprantama, nėra toks geras, prie kokio esi įpratusi, — plepėjo jis.

Ir šiaip daug rado apie ką pašnekėti.

Valandėlę jam pasirodė, jog ji klausosi. Tačiau staiga ji suspaudė jam ranką ir pažiūrėjo į veidą.

— Kaip ji vargsta! Dieną naktį dirba! Negali pragyventi. Argi nesupranti, kad ji tikėjosi?

— Ko tikėjosi?

— Tikėjosi, kad grįžęs namo ją vesi.

— Ana, ji buvo ištekėjusi. Dabar našlė. Gyveno savo gyvenimą, man nenutuokiant, kad ko nors gali tikėtis.

— Tikrai esi toks abejingas? Ar tik apsimeti?

Jis stabtelėjo.

— Puiku, pasakyk, ką man daryti.

— Pasirūpink ja.

— Bandžiau. Ji nenori.

— Judu žadėjote susituokti?

— Ne, kodėl?

— Ji veikiausiai taip manė, kai tu su ja gulėjai! Prieš pat man atvykstant!

Jį kaip žaibas trenkė. Kraujas sustingo. Jis tik stypsojo. Atsidavęs Žemės traukos galiai.

— Ji taip pasakė?

— Tiesiai — ne.

Jis vėl pajudėjo iš vietos. Susimetė rankas už nugaros ir nuskuodė lyg vejamas. Netrukus suprato likęs vienas ir sustojo. Atsigręžė į ją.

Ji stovėjo ten pat, kur buvo palikta. Palikta? Kaip tik taip atrodė. Jis grįžo atgal ir apglėbė ją viena ranka.

Tačiau ji net galvos į jį nepasuko.

— Nesitikėjau, kad bus lengva. Tik vyliausi, jog tėvystė atvedė tave į protą. Betgi varaisi tomis pačiomis vėžiomis kaip ir studijų laikais? Argi ne?

— Ne. Ką pasakė Hana?

— Tai liks tik tarp mudviejų.

— Tu klausei ją? Važiavai į Stranstedą paklausti Hanos, ar gulėjau su ja?

— Kai sužinojai, kad noriu su ja susitikti... Kodėl tada man nepapasakojai? — sušnabždėjo ji.

Jis nedrąsiai paėmė jai už rankos.

— Kaip galima apie tai pasakoti, Ana?

Jie ėjo žvyrkeliu. Buvo paliję. Ji ištraukė ranką, kad apeitų balą. Jis jos palaukė.

Jau buvo beveik priėję baltą namą žaliomis durimis su iškaba „Centras“ tarp langų eilių. Prie pat laiptų ji pasisuko į jį.

— Kiekvieną naktį po to, kai susižadėjome... laukiau tavęs.

Jis taip apstulbo, jog ėmė mikčioti.

— Aš... Aš nežinojau, nemaniau... Man buvo gėda dėl to vakaro, kai taip nusigėriau.

Jis mostagavo rankomis. Užsikirsdamas atsiprašinėjo. Ji stovėjo laipteliu aukščiau nuplieksta raudonio.

— Ne tik tu esi gyvas žmogus, — sukuždėjo ji.

Jis pakratė galvą ir paėmė jos ranką. Pernelyg galantiškai atidarė duris, ir su dorovinga mina abu sužadėtiniai įžengė į „Centrą“ užvalgyti.

Patalpa buvo didelė ir šviesi. Per daug šviesi, pamanė jis. Juokingi krėslai siuvinėtais apmušalais. Nepatogūs sėdėti. Visi stalai užtiesti kraujo raudonumo aksomu su nėriniais ir valgio trupinių sluoksniu.

Kai jie užsisakė ir liko vieni, ji sušnabždėjo:

— Noriu tau kai ką pasakyti.

— Apie Haną?

— Ne, apie tą, kurį pažinojau.

— Veikiausiai jis yra tai, ką tavo mama pavadintų geresne partija? Visais atžvilgiais?

Ji neatsakė, tik stumtelėjo stalo įrankius.

— Aš niekada nebūsiu toks turtingas kaip tas... anglas?

— Škotas.

Ji pranašiai stebėjo jį pakreipusi galvą. Jį paėmė siutas.

— Beje, ar esi su juo gulėjusi?

Vos žodžiai išlėkė jam iš burnos ir jis pamatė jos miną, suvokė ką pasakęs.

Ji perdėjo pirštinaites nuo stalo ant tuščios kėdės.

— Ana! Man netyčia išsprūdo! Atsiimu savo žodžius!

Ji įsmeigė į jį žvilgsnį. Atvirą. Tarsi pamiršusi, jog jie pykstasi. Maža to — tarsi būtų linkusi atvirai pasipasakoti.

— Taip. Aš gulėjau su juo. Velse, tūkstantis trys šimtai penkiasdešimt penktaisiais metais statytos pilies bokšto kambarėlyje. Ten mes buvome toli nuo namų. O aš — tvirtai pasiryžusi nustumti užmarštin Benjaminą Grenelvą.

Jis būtų galėjęs prisiekti, jog sapnuoja. Sapnuoja tuos prakeiktus žodžius, kuriuos ji taško tarp jų. Jis susirado į ką spoksoti. Sieną jai už nugaros. Tapetų nebylystė tvilkė akių tinklainę.

Ji krenkštelėjo. Sausas moteriškas krenkštelėjimas, neturintis nieko bendra su juo.

— Jis manė, kad mes susituoksime. Ne jo kaltė, kad viskas nutrūko.

— O, nejaugi? — galų gale pratarė jis, nė nepasukdamas į ją akių.

— Išvažiavau kitą dieną. Galima sakyti, pabėgau.

— Štai kaip? — tarstelėjo kiek įmanydamas kandžiau.

Tačiau atrodė, lyg ji negirdi. Lyg atvirai pasakotųsi kokiai draugei apie kažką sunkiai įvardijama.

— Aš geriau pažinau save, — kalbėjo ji toliau, springdama ir nenuleisdama nuo jo akių. — Nuostabus jausmas! Galų gale pa-

dariau kažką, kas atrodė visiškai neįmanoma. Įstengiau būti tokia nedora! Ar supranti?

Pernelyg koktu, kad būtų tiesa. Ana tiesiog bando negražiai pajuokauti. Ir tiek.

— Jaučiausi nuostabiai nuodėminga. Žinai, Benjaminai, tai nenusakoma laisvė! Bet kai grįžau namo, netapau nei nėščia, nei dar kokia nors ir neįstengiau prisiminti, kaip jis atrodo, supranti... tada parašiau tavo mamai ir paklausiau, ar negalinti patarti, kaip išsisukti iš tokios kvailos padėties.

— Tu parašei... Dinai?

— Taip, negi galėjau pasipasakoti savo motinai? Juolab — tau? Ji atrašė, jog tokių dalykų ir anksčiau yra nutikę merginoms iš gerų šeimų ir kad man tereikia, nusipurčius nuodėmę, keliauti į Reinsnesą. Mat tu mažiausiai iš visų turįs teisę smerkti.

Jis matė lyg per miglą. Tačiau kaktoje jai buvo įsirėžusi nedaili raukšlė. Palaidinukės apykaklė gulėjo kreivai.

— Man tai padėjo. Todėl aš čia. Dabar viską žinai.

Jis niekada nesižavėjo apyšalčiais kepsniais su riebiu padažu. Tas, kurį jam atnešė, buvo tiesiog nevalgomas.

Tačiau negalėjo atplėšti nuo kepsnio akių. Savitas padažo pavidalas ir apyšaltė perkepta mėsa. Gyvulio mirtis buvo beprasmė.

Ji padavė per stalą dubenėlį. Ar tik nesišypso? Kas per velniava — ji gali šypsotis, kai jiems patiekiamas beviltiškas provincijos maistas? Jį apėmė tūžmastis.

Jis gausiai užsibėrė bruknių. Kai smeigė šakute, jos pasklido į šalis ir pranyko raudonoje staltiesėje.

Šakutė nepatogi. Jis paėmė ją į delną. Pakilnojęs nustatė, jog per sunkus kotas. Sveria prie lėkštės ranką. Tiesiog neįmanoma padoriai valgyti.

Jis bematant pasišaukė juočkę nėrinių prijuoste ir išrėžė, jog patiekalas nevalgomas, o įrankiai neišmanėliškai padirbti. Gal malonėsianti pakeisti?

— Taigi tais pačiais peiliais ir šakutėmis daktaras visada valgo, kai čia ateina. Bet galiu paklausti, ar turime kitus. O kepsnį gal pašildyti... mažumėlę?

Ji labai oriai paėmė iš jo kepsnį ir taikėsi Anos lėkštės.

Tačiau Ana draugiškai papurtė galvą.

— Ne, mieloji, suvalgysiu, kaip yra. Valgis puikus!

Tuomet juočkė iškalbingai pažvelgė į daktarą ir išžygiavo pro sukamąsias duris.

Jis persibraukė ranka per plaukus. Įprotis, kurio neapkentė, tačiau neįstengė atsikratyti, nes mostas buvo nesąmoningas.

Ji valgė nepakeldama akių. Iš lėto, užsičiaupusi kramtė. Beveik nepastebimai nurijo. Pasmeigė šakute kitą ne per didžiausią kąsnį. Mėsa, daržovės, truputis padažo, ir prasižiojusi įsidėjo į burną.

Tą akimirką ji buvo priversta sutikti jo žvilgsnį. Akys, žiūrinčios į jį, buvo mėlynos, blizgančios.

Ji turi man galios, pamanė jis. Verčia mane pasijusti bailiu. Per tuos metus, kai buvome išsiskyrę, jos žinojimas apie mano nevykėliškumą dar labiau sustiprėjo. Jis padėjo lengvai sugniaužtą kumštį ant stalo. Kitą ranką įsigrūdo į kišenę ir atsilošė krėsle, nugara skausmingai pajusdamas atkaltę.

Pakėlęs smakrą, stebėjo ją su profesionalia gydytojo atjauta. Ne per didele, kad nesukeltų savigailos. Maloniai, tačiau išlaikydamas santūrų atstumą. Lygiai taip, kaip žiūrėdavo į reiklius pacientus.

— Tai ką, Anute? — galiausiai ištarė. Klausiamai, tarsi ragindamas ją pasipasakoti, ko ji dar nedrįso atskleisti.

— Ką nori tuo pasakyti?

— Ką noriu tuo pasakyti? — atsainiai perklausė jis.

Ji kuo ramiausiai baigė kramtyti kąsnį ir nurijo.

— Jautiesi įskaudintas? — paklausė.

Nelabai ji ir moteriška, ir ne tokia patraukli kaip iš pirmo žvilgsnio, pamanė jis.

— Kaip, po velniais, galėjai? Su škotu! — karčiai iškošė jis.

Žvilganti juočkė tuo metu atnešė jo patiekalą. Praėjo visa *amžinybė, kol ji šaltai mestelėjo „prašom", tūptelėjo ir pasišali*no. Tai yra kampe ėmė lankstyti servetėles.

Tuomet jis grėsmingai į ją pasisuko.

— Gal bent galima nors kiek privatumo?

Žmogysta bematant pašoko ir dingo. Ant grindų liko gulėti nebaigta lankstyti servetėlė, rodydama kryptį, kurlink ji išnyko.

— Tu išties nepakenčiamas, — išrėžė Ana.

Ji baigė valgyti.

— Kaip galėjai taip pasielgti, jei nežiūrėjai į tai rimtai?

Ji žvelgė į jį mąsliai, kone apgailestaudama.

— Pati dorai nežinau. Jaučiausi tokia vieniša ir nereikalinga. Be paliovos girdėdavau, jog metai bėga, draugės viena po kitos

ištekėjo. Norėjau palikti tėvų namus, ilgėjausi laisvės. Troškau būti mylima... troškau mylėti tą, kuris mylėtų mane. Bent akimirką ar dvi. Juk žinai, kaip būna, Benjaminai?

Jis nelietė peilio nei šakutės.

— Valgyk, mielasis... dėl manęs, — tarė ji.

— Koks jis buvo?

— Ko gero, gražiausias vyras iš visų, kuriuos man kada nors yra tekę sutikti. Labai galantiškas, su savitu humoro jausmu. Tačiau ironijos niekada netaikydavo sau. Vis nukreipdavo į kitus. Herbas buvo kone visa jo gyvenimo esmė.

— Herbas?

— Taip, visur, net ant golfo lazdų. Suprantama, tai būdinga tų kraštų aristokratams, bet vis dėlto... Be abejo, ir mane išmokė kai kurių gudrybių.

— Kokių gudrybių?

— Ironijos. Nukreipti ją į kitus.

Jis susikaupė ir ėmė knebenti kepsnį. Šakutės ir peilio brūžavimas atsiliepė galvoje.

— Ką jis... na, tas... veikia dabar?

— Sėdi Kopenhagoje ir stengiasi tapti nepamainomu mano tėvui. Tyrinėja širdies ligas. Viską žino apie mano širdį. Ir apie visišką smegenų pavaldumą širdžiai — pagaliau. Ir chemines ypatybes! Kurios padarančios mus gerais arba blogais žmonėmis. Arterijų tonusą! Ir svarbiuosius širdies skilvelius. Valandų valandas galėdavo dėstyti apie dirgiklius, nuo kurių aš raudonuodavau.

— Tai ką čia veiki? — kandžiai paklausė jis.

— Vis dėl savo nenuoramos širdies, daktare Grenelvai, savo padūkėlės širdies. Negalėjau visą gyvenimą tupėti Londone ir raudonuoti už herbo skydo.

Jis gailiai pažvelgė į ją.

— Aš to nepakelsiu, Ana. Ką mes darysime?

— Susituoksime ir taip apmažinsime nuodėmes.

Grįžtant namo, jūra nuskaidrėjo, saulė apsitraukė ūku. Vakaruose raudonavo ir baltavo dangus.

Jis išskleidė burę, ir jie leidosi nešami silpno nuokrantės vėjo. Tuomet jis nukėlė vieną suolelį, ant balasto patiesė neperšlampamus drabužius ir atsarginę burę.

Ji išpūstomis akimis stebėjo kiekvieną jo judesį.

— Ana! Eikš! Mes vieni.

Nelabai ryžtingai ir dvejodama ji pasikėlė sijonus ir žengė per suolelį. Jis atsiklaupė ir ją sugavo. Šlaunys ir klubai po minkštu audiniu. Liemuo. Lūpos. Jis atsargiai prasagstė švarkelį ir suknelę ant krūtinės. Tada jie atsidūrė vienas pas kitą.

Tąvakar jūra alsavo pamažu. Kažkur anapus jis juto ilgąsias bangas. Galingą didelės gelmės valią. Laukiančią. Grėsmingą, tačiau ramią. Žaismingomis šlapiomis glamonėmis apgaubusią valties lentas.

Jie plaukė į jūrą. Tolyn. Ten, kur niekas jų nepasiektų.

Jis sugaišo tris nakties valandas, kol paryrė ją atgal į Reinsnesą.

13 skyrius

Olinė nubudo pajutusi galvoje keistą spaudimą. Atsikėlė ir užkaitė kavinį. Kai prisipylusi puodelį atsisėdo pažiūrėti, kaip alėjoje nardo paukšteliai, šmėžuodami smulkiais, greitais it žaibas šešėliais, ji su savotišku liūdesiu susimąstė apie savo gyvenimą.

Jai dingojos, jog mato save pirmą kartą įkėlusią koją į Reinsnesą. Nuo to laiko jai nė karto nešovė mintis, jog galėtų būti kur nors kitur. Jakobas Grenelvas jau kadai miręs. O jei ir gyventų, nieko nebūtų kitaip, tik dabar matytų jį pasenusį.

Šiandien žaizdos kojoje taip labai negelia.

Nepajutusi nieko daugiau, be smilktelėjimo galvoje, ji liko sėdėti mėlynoje Reinsneso virtuvėje.

Kol atėjusi Karna ją palietė, ir ji išsitiesė visu savo dideliu kūnu.

Tai buvo palengvėjimas. Ramybė.

Saulė buvo pasiekusi tvarto sienos apačią ir šulinio dangtį, kai jie susiglaudę parėjo nuo prieplaukos.

Jis paryrė namo ją ir suglebusią burę. Kūną maudė. Tačiau kai jie parplaukė įlankon, ji pastebėjo netoli kranto plekšint menkes ir užsigeidė pažvejoti.

Jis neprieštaravo. Matė viską jos akimis. Pakrantę, kalnus, saulės akį, jūrą. Spalvas. Porą valandų jis neskubėdamas irstė ją nuo vieno įlankos kranto prie kito.

O Ana velke gaudė žuvis. Išdykėliškai krykštaudama. Galiausiai vieną išdarinėjo pati, paleisdama kraujo čiurkšlę. Abu atsidavė žuvimis.

Kai išlipo į krantą, iš valčių pašiūrės jis atnešė kibirą žuvims. Tada nešė jį dviese keliu. Ji ėjo basa, pasikaišiusi sijoną.

Jis nešė jos batelius pasirišęs ant kaklo, rydamas ją akimis. Nuo to, jog mato ją, žengiančią jo žeme, visa ji pavirto šventove. Jos skliautai bolavo nepasiekiamoje aukštybėje, vienu metu de-

gė visos pasaulio žvakės. Jis — ir mažas berniukas, ir suaugęs vyras, o tai tas pat. Nes šalia Ana.

Viskas tarp jų nuskaidrėję. Jis nebeturi ko nuo jos slėpti. Apie save. Apie Tomą papasakos kitąkart, pasitaikius tinkamai progai. Ir apie rusą viržyne.

Vėliau.

— Įsėlinkim į virtuvę ir paieškokim ko nors užkąsti, — linksmai sukuždėjo ji.

Jis linktelėjo. Aplinkui nesimatė ir nesigirdėjo nė vieno žmogaus. Buvo tik penkta valanda ryto.

Ji pridėjo pirštą prie lūpų ir atsargiai pravėrė virtuvės duris. Tada plačiai atlapojo.

Jie tysojo ant grindų šalia vienas kito. Mažas kūnelis ir didelis kūnas.

Mergaitė gulėjo pusiau šonu, uždėjusi ranką senutei ant krūtinės. Kitos rankos pirštus buvo susikišusi į burną. Spoksodama į kažką, apie ką žinojo tik ji. Klausydamasi. Ne žingsnių grindimis ar durų rankenos paspaudimo. Kažko kito. Kažko, ką girdėjo pirmą kartą ir kas buvo nepanašu į visa kita.

Jis priėjo ir atsiklaupė šalia. Šnabždėjo Karnos vardą, bandydamas ją pakelti. Tačiau neįstengė. Ji gulėjo ant grindų sunki kaip švinas.

Didelės plačiai atmerktos akys buvo nepasiekiamos. Tačiau jis matė, jog tai nėra įprastas priepuolis.

Dar nesugraibęs Olinės riešo, suprato.

Jos nebėra.

Kai vėl paguldė žemėn rausvą jos ranką, po kėde nuriedėjo riestainis. Suskilo į kelias dalis, o šios gražiai pagal riestainio formą sugulė ant grindų.

— Olinė nenori suvalgyti savo sausainio.

Išgirdęs Karnos balselį, jis pamanė, jog tai jo paties balsas. Prieš daugel metų. O gal dabar?

— Kelkis, Karna, Olinei nebereikia sausainio.

Ji niekur nenorėjo eiti iš virtuvės, tad tėtis leido jai pasilikti ant kitos Hanos kelių prie krosnies.

Bergljota po kaviniu pakūrė žabų. Ne jos tai buvo darbas, bet Olinės. Kavinį apniko siauri, smailūs liepsnos liežuviai, ir jis pa-

juodo apaugęs suodžiais. Kažką ji neteisingai darė, Karna neabejojo.

Kita Hana kvepėjo neįprastai. Atsidavė žuvimis. O gal kvapas jaučiasi dėl to, jog prie atvirų priestato durų stovi skardinis kibiras, pilnas žuvų?

— Ar Olinė išvirs visas tas žuvis? — paklausė ji.

— Ne, ko gero, pačioms teks vėliau išsivirti, — tyliai pasakė kita Hana. Pernelyg tyliai.

Vienas po kito visi ėjo vidun. Tačiau netrukus išeidavo. Kai kas ašarojo. Kiti tik stovėjo ar sėdėjo tylūs ir rimti.

Stinė pasakė, kad Olinė jau kaži kada buvo sena. Ji prisipylė dubenį vandens ir nuėjo į kambarėlį, kur tėtis su Tomu ant lovos buvo paguldę Olinę.

Tomas išplaukė į Stranstedą karsto. Tas, kurį visada laikydavo daržinės pastogėje, atiteko vienam senyvam trobelninkui. Šis atgulė per giedrą ardamas lauką.

Olinė sakė, graži buvusi jo mirtis. Tai buvo seniau. Dabar vien dėl to jai neliko karsto.

— Ką tu darysi? — pasmalsavo Karna, kai Stinė prisipylė vandens.

— Prausiu Olinę.

Ji nusišypsojo savo rimtąja šypsena ir labiausiai iš visų buvo savimi.

— Ar galiu padėti?

— Ne, Olinė nori, kad būtume tik mudvi.

— Iš kur žinai?

— Žinau, ir tiek. Bet galėsi ateiti, kai baigsiu.

Vėliau Karnai leido įeiti. Jos buvo trise, Olinė atrodė visai kasdieniškai. Gal net kasdieniškiau nei visada. Išskyrus tai, jog gulėjo ant kepimo lentos, o ne po antklode ant čiužinio. Ir buvo baisiai, visokeriopai tvarkinga. Sunertomis rankomis ant krūtinės. Stinė tuo pasirūpino. Tačiau akių Olinė nenorėjo pramerkti. Nė už ką.

— Kodėl ji guli ant kepimo lentos?

— Kad būtų lengviau paguldyti į karstą nesuveliant.

— Ją tiesiog išversite? — paklausė Karna.

— Panašiai.

Šiek tiek padėjo, jog Stinės toks skaidrus balsas. Padėjo gelbėtis nuo viską apėmusios tylos.

Tada Stinė pakuždom paklausė, ar Karna negalinti kai ko pa-

daryti, bet tai turį likti tarp jųdviejų. Niekas neturįs žinoti, nei klausti, nei atsakinėti. Ar Karna suprantanti?

— Kas tai yra?

— Pirma turi pažadėti, tada sužinosi.

Karna pažadėjo.

Pasirodo, reikėjo tris kartus perlįsti po Olinės lova, kol Stinė už jas visas kalbės „Tėve mūsų“.

Karna sumetė, jog tai dėl nuomario, jūros gausmo, rudos ir mėlynos akių.

Stinė turbūt niekada nesiliaus jos gydžiusi, nors tėtis jai ir draudžia.

Per pirmą Karnos atmintyje išlikusį bandymą Stinė pertraukė ją per tuščiavidurį pušies kamieną, kalbėdama „Tėve mūsų“. Kartą davė jai kiškio kraujo. Tada tėtis supyko.

Tačiau gydymas nesiliovė. Žolelėmis, gėrimais, kurie atsiduodavo krauju ir derva, supuvusiomis bulvėmis arba negyvomis musėmis.

Karna ir šįkart padarė ko prašoma.

Niekis, nes močiutė sakė, kad po kurio laiko galės pasipasakoti tėčiui. Jeigu šis garbės žodžiu prisieks niekam daugiau nesakyti. Net Stinei.

— Niekada negali žinoti, kas padeda, — tarė Stinė ir prisimerkė. Tarsi kalbėdama su Dievu. — Nenoriu tavęs išgydyti nuo to, kas Dievo duota, tik noriu, kad taip baisiai nebegriūtum ir nesusikandžiotum burnelės, — kalbėjo ji.

Karna atsitūpė ir palindo po lova. Vieną, du, tris kartus. Pakėlusi akis į tamsų lovos dugną, ji gerai įžvelgė Olinės išgulėtą įdubą. Ši liko, nors Olinė guli ant kepimo lentos. Galbūt jeigu guli toje pačioje lovoje tiek daug naktų kaip Olinė, ji tampa tokia. Apvali.

Kai tik Karna iškišdavo galvą anapus lovos, Stinė ją pasitikdavo su „Tėve mūsų“ lūpose. Tris kartus Stinės liepiama ji palindo po lova ir prasklendė virš Olinės.

Karna ištiesė rankas, kojas ir tapo lengva kaip popierinis aitvaras ore. Tačiau Olinė gulėjo užmerktomis akimis ir nieko nenorėjo matyti.

Kai malantis po virtuvę ir Olinės kambarėlį praėjo beveik visa diena, iš Stranstedo grįžo Tomas. Parvežė ir tikrąją Haną, ir karstą.

Isakas taip pat atvažiavo. Tačiau iš jo nebuvo jokios naudos.

Jis atsisakė miegoti kambarėlyje su Karna. Nenorintis, kad jam už sienos būtų lavonas.

Hana žaibiškai čiupo jam už sprando. Vaikui ištryško ašaros. Tačiau nė necyptelėjo. Hana retai to griebdavosi. Tik iš didelio reikalo. Dažniausiai tada, kai neturėdavo galimybės paaiškinti, kas negerai.

Ir Karnai ji suėmė už sprando. Tačiau ne taip stipriai kaip Isakui.

Tėtis irgi bandė prabilti skaidriu balsu. Tačiau neatrodė labai stiprus. Gal todėl nieko nesakė. Net Karnai.

Tačiau vakare jis padėjo jai atsigulti į lovą. Dabar, kai jie buvo vieni, ji galėjo su juo pakalbėti.

— Ar ne aš taip padariau?

— Niekada neturi taip manyti.

— Ji nugriuvo ant žemės, kai paliečiau.

— Olinė jau buvo mirusi.

— Atrodė kaip visada. Nesugedusi... — „Visai kaip gagos paukščiukai“, — norėjo pridurti, bet susilaikė.

— Miręs žmogus nebūtinai atrodo sugedęs.

— Tai kaip matyti?

— Kiti mato.

— Negyvi neatsako, kai su jais kalbi?

— Ne.

— Jie ką nors girdi?

— Jiems nereikia girdėti.

— Ar jie negalvoja apie mus?

— Jiems nereikia galvoti.

— Bet, tėti, negi negalvosi apie mane, kai numirsi?

— Tada tu galvosi ir apie mane, ir apie save už abu!

— Man nepasiseks.

— Pasiseks!

— Nemirk, tėti!

— Laikysiuosi, kiek galėsiu. Bet Olinė buvo sena ir pavargusi.

— Tu irgi truputį senas...

— Ne toks senas kaip Olinė.

Ji apsimetė, jog tai ją nuramino. Iš tikrųjų nieko panašaus. Naktį prabudo ir ėmė šaukti. Tada tėtis nusinešė ją į salę. Ten gulėjo ir kita Hana. Buvo keista. Nežinojo, ar jai patinka.

Kita vertus, ta lova vienam per didelė.

— Ar gali mergaitė numirti anksčiau už tėtį? — paklausė ji už lovos užuolaidos.

Kita Hana nieko nesakė. Bet taip stipriai nebekvepėjo žuvimis.

— Visko būna. Bet tu nemirsi, Karna.

— Iš kur žinai?

— Nuojauta sako.

— Visada ją pasiklausk... kasdieną, — tarė ji ir užmigo.

Laidotuvės buvo didingos. Tokių pakasynų žmonės nematę nuo tada, kai paskutinėn kelionėn prie akmeninės bažnyčios išlydėta motušė Karena.

Kai kam atrodė, kad gerokai persistengta. Olinė juk ne giminė. Tupėjo sau ant kėdutės virtuvėje, ir tiek.

Tačiau nuomonė pasikeitė pamačius, kiek žmonių susirinko palydėti. Ko gero, ne tik Reinsneso gyventojai turėjo už ką ją prisiminti.

Į talką atvyko Hana, nes Stinė neįstengė apsidirbti viena.

Pamažu Reinsnesas paleido ją iš savo glėbio. Kuo daugiau ji minkė ir maigė, kuo daugiau pjaustė, lankstė ir šveitė, tuo labiau tolo Reinsnesas ir visas jos buvęs gyvenimas. Viskas praėjo. Baigta! Teks pratintis prie garlaivio ekspeditoriaus, pasišovusio statyti krantinę.

Duos jam žinią vos grįžusi į Stranstedą. Galės nusiųsti Isaką su antspauduotu laišku.

„Pone Vilfredai Olaisenai, turėjau pakankamai laiko apsvarstyti Jūsų pasiūlymą. Aš priimu jį. Pagarbiai — Hana Hervik“, — parašys.

Kaip tik taip. Ji nori pakilti iš skurdo, svajonių rūko, nebegali bergždžiai laukti kažko, ko niekada neįvyks.

Meilė ne tokioms kaip ji. Tačiau jai suteikta malonė tapti vyro su amerikiniu palikimu ir valia nuveikti didelius darbus išrinktąja.

Jis jai pastatys namą su drožinėtais lėkiais ir spalvotais verandos langų stiklais kaip Reinsnese. Ji turės aksomu muštą šezlongą kutuotais ranktūriais. Ir knygų spintą stiklintomis durimis!

Kada nors vėliau galbūt nusisamdys tarnaitę!

Dėl tokių minčių Hanos vadovaujamos laidotuvės ypač nusisekė.

Bažnyčioje ji krūptelėjo pastoriui prašnekus apie žmonių sugebėjimą rasti savo vietą pasaulyje. Kaip Olinė. Be pykčio ir neapykantos.

Tada Hana suvokė, kaip atsiranda neapykanta. Ji kyla, kai tie, kurie niekada nėra pajudinę piršto, gauna viską. Tokie kaip ji pasmerkti jiems pavydėti.

Paskui ji ėmė suprasti save. Veikiausiai nėra bloga iš prigimties. Ir visai ne dėl to kvailo žodžio. Meilė. Anaiptol. Jai nė motais! Tai tik pavydo kirminas, kaip apibūdino pastorius.

Jeigu turėtų teisę vadintis Grenelv, pavydas negraužtų. Nereikėtų, kad ją rinktųsi žvejas ar garlaivio ekspeditorius. Galėtų sėdėti sau ir jausti, kas yra meilė. Kaip miesčionė panelė.

Tačiau neapykanta blogiau už pavydą. Ją reikia žaboti. Kitaip nieko daugiau nedarysi, tik neapkęsi. O pavydą galima prisipažinti nepasmerkiant savęs pragaro ugniai.

Priekyje klaupte sėdėjo Benjaminas. Matė jį kaip per miglą. Veikiausiai Olinė jį nusinešė.

Laidotuvių dienos vakarą jis nulipo į virtuvę visoms padėkoti. Stinei, tarnaitėms ir jai.

Ji išsmuko pro priestato duris, prieš pat ateinant jos eilei. Jis nesivijo.

Tik grįžusi į Stranstedą ji įstengė apverkti Olinę taip, kaip ši buvo nusipelniusi.

14 skyrius

Paskutiniam rugpjūčio ketvirtadieniui Ana turėjo užsisakiusi kajutę į Bergeną ir iš ten į Kopenhagą.

Tačiau gedulas Reinsnese. Ir mažoji Karna. Ir Benjaminas. Jis beveik nekalba. Tarsi Olinė būtų buvusi jam motina.

Ana lig tol nežinojo, ką reiškia gedėti. Iš jos artimųjų niekas nemirė. Dabar ji nubusdavo naktimis, kai jis prisislinkdavo artyn ir įsitverdavo į ją vien tam, kad būtų šalia.

Vieną naktį jis neabejotinai buvo atsidūręs mūšio lauke prie Dybėlo. Kitą šaukėsi kažin kokio Levo.

Ana niekada anksčiau nepatyrė, jog kažkam jos reikia, iš jos tebūdavo reikalaujama tinkamai elgtis. Per savo gyvenimą ji padarė nedaug, tačiau esminių sprendimų.

Taip ilgai jutusi meilės ilgesį, ji manė turinti būti ten, kur meilė yra savo fiziniu pavidalu. Ir ta vieta ne Kopenhagoje, kur mama pasinėrusi į vestuvių rengimą.

Be to, dar tik rugpjūtis, daug laiko iki rudens audrų. Per audringąjį sezoną keliauti Norlanu nelabai kas ryžtasi. Tiek buvo girdėjusi.

Tačiau Benjaminas ragino ją vykti, kad mamos neištiktų koks mirtinas smūgis arba neįvyktų kita neką mažesnė blogybė — neimtų jo neapkęsti už tai, kad jos neišleidžia. Jis priminė, jog ganėtinai nemalonu vien tai, jog turės jos tėvams pasisakyti kol kas neturįs net teisės užsiimti gydytojo praktika.

— Tu juk apskundei sprendimą, viskas susitvarkys, matysi.

— Nesu taip optimistiškai nusiteikęs. Bet neprarandu vilties.

Jo balsas buvo veikiau niūrus nei viltingas.

Ana pasijuto atstumta, tačiau susikrovė reikalingiausius daiktus.

Naktį prieš jai išvykstant nė vienas nemiegojo. Juodu vaikštinėjo pakrante.

Nuo rasos Anos plaukai susivėlė, sijonų padurkai plakėsi į blauzdas.

Tarsi atgailaudama ji nusiavė batelius ir ramiai žengė per smėlį, nusėtą aštriomis kriauklelėmis, ir šiurkščias viksvas.

Pasivaikščioję mylėjosi salėje taip, tarsi tai būtų jų paskutinė naktis. O kai per dangų, tokį pat pilką kaip būsimi išsiskyrimo mėnesiai, iki jų prasiskverbė rytinė šviesa, abu pravirko.

Jis nuyrė ją prie garlaivio per saulės nutviekstą liūtį.

Ji žiojosi sakyti, kad nieko panašaus nėra mačiusi, tačiau apatinė lūpa ėmė tirtėti.

Kai jie pasiekė juodą laivo korpusą, kuris turėjo išsivežti Aną, nedrįsdamas į ją pažiūrėti, jis tarė:

— Aš juk atvyksiu, vos ateis pavasaris. Tada susituoksime. Žiema netruks prabėgti, ar ne?

Jūreivis iš viršaus šūktelėjo, jog krovinių nėra, ir suskato leisti virvines kopėčias. Tada jos veidas virto ryžtingumo kauke. Savita, daniškai intonuota norvegų kalba ji jam suriko:

— Aš apsigalvojau. Šiandien neplauksiu!

Jūreivis tūtele prisidėjo prie ausies ranką ir persilenkė per turėklą. Tuomet ji labai energingai pakartojo ką sakiusi.

Kaip viskas paprasta. Tereikėjo pranešti viešai.

Jis nieko nesakė. Kas būtų buvę geriau? Apgręžė valtį ir pasuko pirmagalį kranto link.

Vis dar nedrįso į ją pažiūrėti. Tik iš lėto irklavo duodamas jai laiko dar kartą apsigalvoti.

Tačiau ji prajuko. Kvatojosi taip, jog ištryško ašaros ir nuo kalnų atsiliepė aidas. O prisijuokusi iki valiai, uždainavo. Tai giesmę traukė, tai baladę.

Tada jis parimo ant irklų ir pagaliau pakėlė į ją akis.

Perprasti ją nelengva. Tačiau viena aišku kaip dieną: ji — kur kas daugiau, nei jis spėjo pažinti Kopenhagoje.

— Esu uždaryta kalne, ir nenoriu iš jo ištrūkti, — tarpais sugiedodavo ji porą posmų, šlovinančių Viešpatį.

Jį apėmė didžiulė rimtis. Neprisiminė, kad būtų jautęsis toks ramus.

Vakare linksmai skambėjo Dinos pianinas. Karnai Ana išdainavo ir išgrojo visas vaikiškas daineles, kokias mokėjo. Apie Kalėdas, Velykas, Sekmines ir Jonines. Tarpais pakeldavo vieną ran-

ką nuo klavišų ir, baksnodama mergaitę smiliumi, apsimestinai grėsmingu balsu sudainuodavo: „Tu negriūsi, tralialia, tik ne šiandien, ne, Karna nenugrius, oi ne“.

Karna spoksojo į ją išpūtusi akis ir purtė galvą.

Vieną rytą lovoje jis pasakė:

— Negerai taip gyventi. Gali netyčia ir pastoti. Manau, probstas neatsisakys mūsų slapta sutuokti. Žinoma, santuoką įteisintume tik laikinai, kad tavo mamos neištiktų koks mirtinas smūgis...

— Mama jau ne kartą mirė ir vėl prisikėlė. Jai ne paslaptis, kaip mudu gyvename. Nenorėjau tau rodyti jos paskutinio laiško.

Nesimatė, kad jai būtų bent kiek skaudėję širdį.

Benjaminas su Ana apsilankė pas probstą ir išsakė pageidavimą kuo skubiau patylom susituokti.

Probstas pritarė, jog sprendimas teisingas, susidėjus tokioms aplinkybėms. Kai jau kuris laikas jaunoji Ana niekaip negalinti išvykti į Kopenhagą. O kad jos giminei atsikraustyti iki pat Norlano visiškai neįmanoma, jis taip pat suprantąs.

Užsakus reikią paduoti toje pačioje parapijoje, kurioje gyvenanti mergina. Tačiau panelė Ana juk atvykusi čia visam laikui? Turinti visus pažymėjimus?

Ana linktelėjo.

Tuomet nesą jokių kliūčių paduoti užsakus, o tris savaites juk galėsią pakentėti?

Benjaminas su Ana susižvelgė ir raustelėjo nuo probsto žvilgsnio. Benjaminas atsikrenkštė nusprendęs, jog atsakyti reikia jam.

— Tris savaites? Gerai.

Po trijų savaičių probstas atvyko į Reinsnesą. Lyg atsitiktinai užvažiavo su lagaminėliu. Tačiau jame turėjo sutaną, pastoriaus apykaklę ir Šventąjį Raštą.

Andersas, neseniai grįžęs iš Bergeno, vienintelis žinojo, kas vyksta. Kitiems buvo pasakyta, jog norima paiškylauti Anfjūre. Nei namiškiai, nei įgula nenutuokė, koks tikrasis kelionės tikslas.

Andersas ir probstas sutarė, jog ceremonijos vietą reikia pripažinti tinkama, nors abu kiek dvejojo. Jei neįsitikinęs nei probstas, nei škiperis, Viešpats turėsiąs būti atlaidus.

Ūmiai pilkame jūros rūke Andersas davė komandą nuleisti bures. Be ilgų ceremonijų, rizikuodamas pakliūti į vyskupo nemalonę, probstas juos sutuokė laivo jute.

Andersas, vairininkas ir naujoji virėja, kurią ta pačia proga jie paėmė iš Ano salos, buvo liudytojai.

Grįžtant ėmė pūsti apysmarkis vėjas. Kertant Anfjūrą, nuotaka sublogavo. Tuomet probstas pats sau vienas pamąstė, jog jaunajam daktarėliui ir panelei Anai santuoka pačiu laiku. Viešpats jam atleis, kam pasidavė skubai ir nepriverté jų atlikti visų apeigų, kaip priimta bažnyčioje.

Vis dėlto probstas pasistengė tris kartus palaiminti jaunavedžių porą. Ir pasakyti gražią kalbą. Suprantama, daugiausia kalbėjo apie jaunąjį, nes jį geriausiai pažinojo. Užtat prisakė vyrui tinkamai rūpintis miestiete žmona, kuri, palikusi civilizaciją, atkeliavo į tokią tolimą šiaurę. Galimas daiktas, kad jau pirmąją žiemą ji imsianti ilgėtis namų, perspėjo jis, ir užbaigė kalbą ketvirtuoju palaiminimu. Šis buvo skirtas tik jaunajai.

Jie parplukdė probstą namo ir tik prieš pusiaunaktį pasiekė Reinsneso įlanką. Tuomet Andersas nusismaukė kepurę, prisidėjo prie burnos ruporą ir, pasisukęs į krantą, valdingu balsu paskelbė:

— Turiu garbės pranešti atvykstant daktarą Benjaminą Grenelvą su ponia Ana Grenelv, mergautine pavarde Anger. Šiuo metu jie lipa į valtį. Nedelsiant pakelti vėliavą! Ir patiekti punšo valgomajame, kad visiems būtų vietos.

Tie, kas jau buvo atsigulę miegoti, matyt, nelabai suvokė komandos esmę. Tačiau kai Andersas pakartojo trečiąkart, iš virtuvės kamino pasirodė dūmas.

Jaunutė Bergljota, taip greitai tapusi virtuvės ir namų vyresniąja, su apatiniais ir sijonu puolė kurti krosnies, kad patiektų punšo.

Taigi visos Reinsneso moterys atėjo į vestuves palaidais plaukais, apsivilkusios kuo pakliuvo. Vyriškiai — neskustomis žiaunomis, atsilapoję ir susivėlę.

Nors buvo jau po vidurnakčio ir gerokai sutemę, nepatingėta iškelti vėliavos. Ši smarkiame vėjuje įnirtingai plakėsi į stiebą.

Atslūgus pirmajam sutrikimui, visi paeiliui ėmė eiti prie jų ir spausti rankas. Nedrąsiai, gerai neišmanydami, kaip dera elgtis tokiose vestuvėse. Pamažu įtampa išgaravo, ir punšas buvo išgertas iki paskutinio lašo.

Antrą valandą nakties jaunikis pranešė esąs toks alkanas, jog mielai sukirstų gyvą jautį iš aptvaro. Naujoji virėja turėjo parodyti, ką sugebanti, nė nakties negavusi permiegoti Olinės lovoje.

Ketvirtą valandą virtuvė jau buvo sutvarkyta ir šeimyniškiai pradėjo skirstytis į savo lovas.

Išimtininkų troboje buvo tylu, tačiau Tomas ir Stinė nemiegojo. Jie sėdėjo virtuvėje prie stalo. Kaip tokią naktį gali tuoj eiti gulti?

— Vadinasi, paėmė miesčionę, — pasakė Tomas ir nusižiovavo.

— Taigi kad tik Reinsnesui ir Karnai į gera...

— Tu abejoji?

— Neduokdie ko nors prišnekėti! Peikti jos negali, nors šeimininkės iš jos nebus.

— Iš Dinos taip pat nebuvo, — sausai tarė jis.

— Ne, bet ji buvo visai kitokia. Ir bendram labui visur sugebėdavo pritraukti tinkamų žmonių.

Staltiesėje buvo raukšlė, kurią būtinai reikėjo ištiesinti. Ji kilstelėjo kampą ir kruopščiai išlygino.

— Aš mąsčiau apie tai, — po valandėlės pasakė.

Jis pasisuko į ją tikėdamasis daugiau išgirsti apie Diną.

— Tu gi žinai, aš turiu tuos pinigus... Nylso paliktus. Kuriuos Dina padėjo į banką. Jie visą laiką kaupėsi, taigi per šitiek metų suma labai išaugo.

— Ne kažkiek tikriausiai tų pinigų?

— Duodavau kartais Hanai. Jai juk reikėjo.

— Mergaitė turi gauti tėvo pinigų, kad ir koks anas būtų buvęs.

— Taip, bet likusius... Tomai, aš noriu, kad mes išvažiuotume į Ameriką!

— Ar išprotėjai?

— Pasiimsime Haną su berniuku, nes jai ateities Reinsnese tikrai nėra.

— Į Ameriką!

— Juk pats daug sykių kartojai. Dar neseniai, kai kankinaisi bandydamas gauti pelno iš tų ant uolų džiovintų žuvų. „Viską metam ir maunam į Ameriką!“ — kalbėjai.

— Taip, bet pasakyti — viena, o padaryti...

— Važiuojam! Kol dar nesusenome. Kam kiurksoti Reinsnese ir žiūrėti, kaip viskas griūva ir eina niekais, o gyvenimas bėga pro šalį plėšantis be naudos.

Jis išpūtė akis. Ji akivaizdžiai viską ne kartą permąstė, kol apie tai prasižiojo.

Žinoma, jis pasvajodavo ir pafantazuodavo. Kad Stinė turinti knygelėje pinigų, taip pat žinojo. Tačiau nemanė, kad jų pakaktų trims suaugusiesiems ir vienam vaikui nuboginti Amerikon.

Taip jai ir išdėstė. O ji atšovė, kad jis niekada neklausęs, ir tai buvo tiesa.

— O kaip Sara su Ole?

Ji padvejojo.

— Galės atkeliauti vėliau, kai būsime įsigiję žemės. Jei norės.

— Sara, ko gero, per jauna likti viena.

— Jie nepražus. Neturi tokios širdgėlos kaip Hana. Mačiau, kaip ji kenčia, kai buvo atvykusi rengti šermenų. Jai reikia išvažiuoti.

— Manai, norės gyventi prerijoje ir rausti žemę? Stranstede jai gerai.

— Pamatysim.

Po tos nakties jie turėjo didelę paslaptį. Sukišę galvas skaičiavo ir lygo. Ką turi ir ką gali parduoti. Ką pasiimti su savimi. Į ką kreiptis, kad juos nebrangiai nugabentų į šalies pietus. Su Andersu manė plaukti iki Bergeno. Įkarštis buvo jiems naujas jausmas.

Jie rašė laiškus ir kūrė planus. Vienas tolimas jo giminaitis jau buvo išvažiavęs. Tomas nusiyrė pas savo brolį, kad susižinotų adresą. Viskas stūmėsi labai pamažu. Tačiau buvo nuspręsta.

O Hana, kurią manyta vaduoti nuo širdgėlos, atsisakė su jais vykti. Į tokias avantiūras nededanti vilčių. Puoselėjanti kitus planus, apie kuriuos nenorinti kalbėti.

Be to, girdėjusi, kad žmonės kelyje paliegsta. Dantis pameta, spuogais apeina ir galą gauna, o paskui išmetami į jūrą, kur juos sudrasko rykliai ir kitokios pabaisos.

Nė už ką nesutinkanti važiuoti.

O pinigai — Stinės, ne jos, tad galinti keliauti, jei linkinti sau tokio blogio. Tik tegu pasiima Olę ir Sarą. Sarai jų reikia. Su tokia koja.

Tą nelemtą popietę, kai Stinė su Tomu apsilankė Stranstede norėdami pašnekėti su Hana, susijaukė visos jų svajos apie kelionę. Suglumę kaip išbarti vaikai jie išsiyrė namo.

Kai buvo nebetoli prieplaukos, Tomas pasispjaudė delnus ir, nukreipęs akis į jūrą, tarė:

— Baigta, nebevergausim svetimoje žemėje, kas, kad ji Benjamino. Vaikai kaip norės, taip darys, o mudu, Stine, važiuojam!

Ji kiek atlaisvino skarelę ir džiaugsmingu mažos mergaitės balsu tarė:

— Taip, Tomai, važiuojam!

15 skyrius

Olinės niekada nebebūdavo virtuvėje. Rytais nubudusi Karna pamanydavo, kad galbūt šiandien ras ją ten sėdinčią.

Tačiau niekada nerasdavo.

Jai pačiai tekdavo atsisėsti ant jos kėdutės ir dėtis Oline. Nelengvai eidavosi. Sugniauždavo gerklę. Nusmelkdavo krūtinę.

Niekas nematė, kad ji basomis kojomis, ir nedalijo riestainių. Jie įdėjo Olinę į karstą ir užkasė po žeme Stranstede.

Virtuvė buvo tuščias daiktas. Susitraukdavo apie ją ir tapdavo pernelyg ankšta. Arba nutįsdavo toli į kiemą, ir joje pasidarydavo šalta kaip lauke.

Į tamsiąją palėpę ji taip pat negalėdavo patekti, nes tėtis dar nebūdavo atsikėlęs. Ji nedrįsdavo jo per anksti žadinti.

Manė, dėl to, kad jis turi kitą Haną.

Vienu tarpu jai būdavo leidžiama su juo miegoti. Tačiau vieną vakarą jis pasakė:

— Pakaks. Karna miegos savo lovoje.

Kita Hana stovėjo prie širmos. Tada pamojo tėčiui, kad prieitų, ir kažką sušnibždėjo.

— Ne! — kone piktai atšovė tėtis.

— Ji tokia mažutė ir... — pradėjo kita Hana.

— Ne! — pakartojo tėtis ir išvedė ją į kambarėlį.

Iš pradžių ji manė pravirkti. Bet susitvardžiusi tarė:

— Tau kita Hana patinka labiau negu aš?

— Kas? Kita Hana?

— Ta viršuje. Taip ir maniau.

Tada ji vis dėlto pravirko.

Jis nešte nunešė ją paskutiniais laipteliais, koridoriumi ir kamara į kambarėlį. Pūtė jai į kaklo duobutę ir baubeno į ausį tol, kol ji prajuko.

Tačiau apklojęs rimtai pasakė:

— Ji — ne „kita Hana“, ir tu puikiai žinai. Jos vardas Ana! Supranti?

Ji turėjo linktelėti, nes tėtis buvo labai rimtas. Tačiau jis neatlyžo.

— Sakyk „Ana“! — griežtai paliepė jis.

— Ana...

— Dar kartą!

— Ana! — piktai metė ji.

Tada jis pasakė tai, ką ji labiausiai norėjo išgirsti:

— Tu viena esi tėčio Karna.

— Tada gal ji... Ana gali miegoti kambarėlyje, o aš — viršuje, — įsidrąsino ji.

— Ne, nes Ana yra mano žmona ir turi miegoti su manimi.

— Kodėl?

— Probstas taip liepė.

— Netikiu.

— Tai pasiklausk, kai atvažiuos kitą kartą!

Jis kalbėjo taip tvirtai, jog ji suprato, kad nemeluoja.

— Tada aš nieko neturėsiu, — sukūkčiojo ji.

— Kai užaugsi, susirasi vyrą.

— Betgi labai negreit. O iki tol turėsiu miegoti kambarėlyje viena...

— Gali pradaryti duris į virtuvę.

Ji papurtė galvą.

— Kita Hana tegu pradaro!

— Ana! — tarė jis.

— Na, Ana!

— Dar kartą!

— Ana, Ana, Ana! — išrėkė ji ir įsikniaubė į jį.

Į Reinsnesą atvažiavo Isakas. Mat Hana buvo labai užsiėmusi — ruošėsi tekėti už vieno tokio, vardu Olaisenas.

Isakas neatrodė nuliūdęs. Bernui ir Tomui padėjo kasti bulves.

— Šįmet daug bulvių, seneli, — pasakė jis ir, pamėgdžiodamas Tomą, ištiesė nugarą.

Ir Karna rinko bulves. Tik ne taip greitai kaip Isakas. Be to, šalo rankos, ir turėjo jas pakaitom šildyti burnoje.

— Kodėl tu Isakui senelis, o man — ne? — paklausė ji, bandydama išspjauti iš burnos žemes, nes tarp dantų grikšėjo.

Kai pažiūrėjo į Tomą, jai pasimatė, kad jo veidas keistai atrodo. Perkreiptas.

— Abiem aš toks pat senelis, — pagaliau ištarė.

Po to puolė smarkiai dirbti. Nusivarė toli į priekį.

Vakare to paties ji paklausė tėtį. Jis pritarė, jog Tomas gali būti senelis abiem. Tačiau balsas buvo kažkoks persimainęs, ypač kai jis paklausė:

— Ar tau kas nors sakė, kad Tomas — tavo senelis?

— Ne, — tarė ji, — tik aš sakiau. Nes man ne mažiau reikia Tomo, kaip Isakui!

Tačiau ji puikiai suprato, kad nereikia sakyti žodžio „senelis“.

Tada Karna pradėjo draugauti su Sara. Ji raiša, bet gerai mokėjo skaityti. Rašė į storus žurnalus krautuvės kontoroje. Retkarčiais Karna padėdavo jai ieškoti užsilikusių prekių, kai žmonės atbėgdavo į krautuvę pritrūkę tai šio, tai ano.

Andersas kalbėdavo:

— Sara yra mažas protingas žmogus.

Ji tiesiai atsakydavo, jei Karna ko nors ją paklausdavo. Ir kai Karna būdavo prastai nusiteikusi, ji pastebėdavo ir sumanydavo ką nors, kas ją pralinksmintų.

Ant nugaros Sara turėjo storą kasą. Kai išsileisdavo plaukus ir nejudėdama sėdėdavo ant kėdės, panėšėdavo į laumę iš paveikslėlio pasakų knygoje. Vos atsistodavo ir imdavo šlubikščiuoti po kambarį, vėl pasidarydavo panaši į save.

Karna bandė susidraugauti ir su Ole. Jo plaukai buvo raudonesni už jos. Dar raudonesni už Tomo.

Tačiau jis labai retai būdavo namuose. O jei ir būdavo, kalbėdavo, kaip važiuos kitur. Į Lofoteną ar į Finmarką. Paskui staiga atplaukdavo laivas ir jį pasiimdavo.

Iš kelionės parveždavo sutrupėjusių pirktinių riestainių. Arba milžiniškų žuvų su barzda pažiaunėje.

Olė ir jo žuvys kvepėjo vienodai.

Močiutė gyveno tamsiojoje palėpėje. Tačiau ne visada su ja būdavo linksma. Kartais Karna pati turėdavo prasimanyti, ką veikti. Arba močiutė atsisakydavo jai padėti kraustyti dėžes ir lagaminus.

Sykį, kai ji ištraukė suknelę, močiutė nenorėjo jos apsivilkti.

Karna pasiguldė savo lėlę į senąjį vežimėlį ir dėjosi nesuprantanti, kad močiutė ožiuojasi.

Kai tai negelbėjo, Karna atsisėdo ir ėmė ją kalbinti.

— Tau reikėtų užsivilkti suknelę, močiut.

Tyla. Neskaitant garsų, sklindančių pro angą iš apačios.

Ji girdėjo, kad Ana apačioje skambina pianinu. Greitai. Tarsi džiaugtųsi.

Aukštai ant sijos buvo daug didelių kablių. Ten kabojo galybė senų lempų. Stiklai buvo visai nupilkę. Tokie pilki, jog nesimatė, ar viduje yra dagtis.

Kai Ana išgaudavo kai kuriuos garsus, stiklai sugausdavo. Keista. Tas garsas jai spaudė ašaras.

— Nejau negali apsivilkti suknelės, kad nors ką turėčiau, — neatlyžo Karna.

Pagaliau suknia sukrutėjo. Išsigaubė. Pakilo. Sušlamo. Jai suskambo apyrankės.

— Olinės virtuvėje nebėra, — skubiai tarė ji.

Tačiau močiutė tylėjo.

— Atsakyk, kai klausiu, — griežtai subarė ji.

Negelbėjo.

— Tada nebežinau, ką man turėti!

Lempos vėl sugaudė. Tylutėliai.

Tuomet močiutė pakilo ir iškėlė virš galvos rankas. Gūstelėjo vėjelis. Voratinklis kertėje virš šleivos komodos ėmė sūpuotis.

— Eikš! — sušnabždėjo Dina.

Karna atsistojo ir įsikibo į močiutės sijoną. Tada aiškiai pajuto. Dina su ja šoka.

— Nenori su manimi šiandien kalbėti, močiut? — sušnibždėjo ji.

— Cit, — nutildė Dina ir ėmė ją sukti.

Reikėjo tik pasiduoti. Buvo gera ir taip. Suktis ir suktis ratu. Kol prarado nuovoką ir močiutė turėjo suspausti ją glėbyje.

Retsykiais Karna neturėdavo kur pasidėti. Tai nutikdavo tada, kai ji mąstydavo apie Olinę.

Vijoklinės rožės pradėjo dejuoti. Spygliais ir sudžiūvusiomis šakelėmis zulinosi į kambarėlio langą. Tai tebuvo triukšmas. Per artimas, kad būtų didelis. Per aštrus. Erzinantis.

Vis dėlto jie gimininga — rožių krūmas ir jūros gausmas. Didysis ošimas nušlavė nuo šakelių sniegą ir privertė jas brūžuotis į

langą. Keli lapai, susiraukšlėję ir sustingę, tebestyrojo tarp raudonai rudų rožių kekių.

Ne visada šitaip buvo. Prieš iškrentant sniegui, šviesoje kekės atrodė raudonos ir minkštos. Kaip oda. Arba raudonos ir sunkios, lietui lyjant. Seniai.

Dabar Ana uždėjusi jos pirštus ant juodų bei baltų klavišų ir juokiasi, kai ji išgauna garsus.

Tėtis beveik visada gerai nusiteikęs. Tikriausiai dėl to, kad Ana nesiruošia niekur išplaukti.

Kai Karna paklausė, kas įvyko „Gulbėje“, kai jie vedė, abu tik susižvelgė ir nusijuokė.

Jai nepatiko.

Tėtis ją pasisodino ant kelių ir pasakė, kad Ana bus jos naujoji mama, nes mirusioji Karna negali.

Tada ji išdrožė:

— Mes juk turime tikrą Haną.

Tėtis supyko.

Ji suprato, kad nevalia sakyti dviejų žodžių. Senelis ir Hana. Kaskart tuos žodžius prisiminus, prieš akis iškildavo sušalusių vijoklinių rožių už lango vaizdas.

Šaltis — kaip tamsa ir naktis. Ateina staiga. Iš kur?

16 skyrius

Benjaminas su Ana buvo pakviesti į pastoriją vaišių. Baigus valgyti, probstas prakalbo apie neįmanomą švietimo komisijos padėtį parapijoje. Ir niekam tikusį inspektorių, kurio prireikus niekada nerasi. Šis ką tik atsiuntęs laišką, kuriame prašosi šį rudenį atleidžiamas nuo pareigų, nes reikią nusikasti bulves ir kitokių darbų susikaupę.

Kai toks inspektorius, negali tikėtis, kad vaikai tvarkingai lankytų mokyklą. O baudas, kurios skiriamos tėvams, sunku išreikalauti.

— Iš tų vargšų net imperatoriaus įsakas nepadėtų nieko išpešti, — pasiskundė probstas.

Taigi jis teiravosi, ar Benjaminas nesutiktų perimti Larso Larseno pareigų. Reikią jauno žmogaus, kuris žino, ko verta knyginė išmintis, ir pažįsta apgailėtinas neturtėlių gyvenimo sąlygas. Daktaras kaip tik toks ir esąs.

Benjaminas sėdėjo nustebęs ir pamalonintas. Tačiau papurtė galvą ir atsiprašė probstą — nemanąs, jog tinka tokioms pareigoms. Va jei būtų kalbama apie dalyvavimą sveikatos komisijoje, jis jaustųsi labiau nusimanantis.

— Sveikatos komisijoje turime mūsų gerąjį apylinkės gydytoją, tačiau inspektoriaus pareigoms reikėtų tokio kaip jūs.

Probstui nepavyko perkalbėti Benjamino, bet jis toliau kalbėjo apie savo širdies rūpestį, augančiosios kartos išsimokslinimą.

Ir rūpėjo jam, ne kaip išreikalauti baudas, o tai, jog vaikai negauna mokslo, priklausančio jiems pagal įstatymą.

Ana paklausė, dėl ko tėvai neleidžia vaikų į mokyklą.

— Yra dvi pateisinamos priežastys. Viena iš jų — ligos, ypač užkrečiamosios, kaip daktaras žino, o kita — klimatas. Tačiau žmonės nori, kad vaikai būtų namie per darbymetį, žvejybos sezoną ir šiaip, kai atsiranda kokio darbo. Kai kurie taip nusi-

gyvenę, jog neįstengia vaikų aprengti ir įdėti jiems paviržio, kad šie galėtų eiti į mokyklą. Bet pernelyg išdidūs prašyti paramos iš neturto komisijos. Tada lengviau pasakyti, kad vaikas serga. Be to, įtėviai išnaudoja vargšus vaikus ir prasimano visokio melo, kad išlaikytų pigią darbo jėgą ir nereikėtų išruošti jų į mokyklą.

— Nejau nieko negalite padaryti? — paklausė Ana.

— Šįmet penkis vaikus pašaukėme į prievolinę mokyklą Stranstede, nes per visus metus pamokose jie nepasirodė nė dienos. Deja, nors padavėme du skelbimus, neatsirado mokytojo. Tikriausiai dėl atlyginimo. Tačiau vietos valdyba nesiima nieko spręsti. Be to, parapijoje ne tiek jau daug žmonių, tinkamų tokiam darbui. Su vaikais, patenkančiais į prievolinę mokyklą, paprastai nelengva dirbti.

Ana paklausė, kokie reikalavimai mokytojui.

— Laimei, nereikia samių kalbos, tačiau būtina išmanyti tikybą, gerai mokėti skaityti, rašyti ir skaičiuoti. Ir dar svarbu autoritetas. Kaip tik jo dažnai ir pristinga. Mokytojai mieliau griebiasi rykštės, užuot drausminę autoritetu.

— Gaila, kaip reikiant nemoku norvegų kalbos, — tarė Ana.

Probsto žmona buvo mažakalbė moteris, retai įsiterpdavusi į savo vyro pokalbius. Dabar ji atgijo.

— Ar ponia Grenelv jaučia pašaukimą mokytojauti?

— Nežinau, ar galėčiau apibūdinti tokiu skambiu žodžiu. Tačiau būtų smagu pabandyti. Mano tėtis pasirūpino, kad gaučiau gerą išsilavinimą, jei leisite pabūti nekukliai. Bet, žinoma, įgijau jį Kopenhagoje ir čia jis greičiausiai netiks? — pasakė ji ir žvilgtelėjo į Benjaminą.

Šis įspėjamai pažiūrėjo į ją. Žvilgsnis bylojo: „Ne, probstas nieko nežino apie tai, jog nesu gavęs leidimo verstis praktika“.

— Bet ponia Grenelv tikriausiai turi darbo per akis, rūpindamasi dideliais savo namais?

Ana nuraudo ir pasijuto kiek nejaukiai.

— Viskas eisis, kaip ėję — turime gerą šeimyną, — skubiai tarė Benjaminas.

Iki tol jis nežinojo, kad Ana mielai apsiimtų mokytojauti. Įtarė, jog ir ji pati nežinojo. Tačiau jam nepatiko matyti ją sumišusią.

Probstas, kuris suprato klydęs, kai manė tuokiąs besilaukiančią nuotaką, pagyvėjo.

— Jeigu sutiktumėte apsiimti šį gerą darbą, nemanau, kad danų kalba būtų kokia nors kliūtis. Ankstesnysis mokytojas buvo kvenas*, dorai nemokėjęs nei rašyti, nei šnekėti norvegiškai. Jūs kalbate gražia danų kalba, ponia Grenelv. Ir darbas — tik pora savaičių iki Kalėdų. Svarbu, kad galėtumėte įkalti jiems į galvas, kas būtiniausia, iš norvegiškojo katekizmo. O skaitytuvai juk suprantami bet kokia pasaulio kalba, — su šypsena pridūrė jis.

Benjamino nuostabai, Ana atsakė, jog yra pasiryžusi imtis darbo, jei tik probstas išdrįs ją rekomenduoti.

— Dėl Dievo meilės, — lipšniai tarė probsto žmona.

Probstas prižadėjo šnektelėti su švietimo komisija. Jie neturį iš ko rinktis. Kaipgi kitaip padėsi našlaičiams, kuriuos žmonės paėmę globoti ne iš krikščioniškų paskatų, o dėl nemokamos darbo jėgos?

— Tačiau lengva jums nebus! — pridūrė jis.

— Aš džiaugiuosi! — pasakė Ana.

— Kada jums atginti paklydėlių bandą į bažnyčios klasę?

— Bet kada.

— Na, ir pradžiuginot probstą. O jūs, daktare? Neprieštaraujate?

Benjaminas neturėjo kada pamąstyti, dėl ko galėtų prieštarauti. Tačiau šypsodamasis papurtė galvą.

— Puiku! Apie tai pranešiu švietimo komisijai. Bus sudarytos visos sąlygos. Kažko dar norėjau paklausti. A, ar kada nors esate stovėjusi prieš mokinius?

— Tik tuos, kuriems duodavau pianino pamokas.

— Pianino pamokas! Taip, tiesa. Jūs muzikali. Tokiu atveju jums reikia parūpinti giesmyną.

— Kiek bus vaikų? — paklausė Ana.

— Penki. Nuo dešimties iki penkiolikos metų. Keturi berniukai ir viena mergaitė.

— Ar ne geriau būtų surengti mokyklą Reinsnese? Ten daug vietos. Ir pianinas yra. Berniukai galėtų miegoti bernų kambaryje, o mergaitė — su dviem tarnaitėmis didžiajame name.

— Mieloji, tai labai svetingas pasiūlymas. Bet jums derėtų apsitarti prie keturių akių. Aš net nežinau, ar vaikai neaptekę niežais ir kitais parazitais.

— Šitų, manau, mokėtume atsikratyti, — atsainiai tarė Benjaminas, nors tiek visko vienu kartu jam jau buvo per daug.

---

* Norvegijos suomis.

Tačiau Ana, matyt, rimtai pasiryžo gelbėti Norlano beraščius. Taigi teks ir jam. O kol atėjo laikas vykti namo, Ana su probstu ir jo žmona jau tujinosi. Benjaminas pastebėjo, jog atsisveikindamas probstas labai natūraliai pasakė: „Sudie, mieloji Ana“.

Netrukus jiems buvo pranešta, jog prievolinė mokykla Reinsnese veiksianti dvi pirmąsias lapkričio savaites. Išlaidos penkių mokinių apgyvendinimui ir maitinimui, be to, ką šie turėsią iš namų, būsią apmokėtos. Tačiau mokiniai turį gauti paprasto kasdienio maisto.

Poniai Anai Grenelv, kuri parodžiusi gerą širdį ir prisiėmusi šią atsakomybę, būsią atlyginta dviem taleriais už savaitę.

Inspektuosiąs pats probstas, kad įsitikintų, jog pamokos vedamos tvarkingai, pagal Norvegijos įstatymus. Jis jau turėjęs progos įsitikinti, kad jos kalba lengvai suprantama, o dėstomų dalykų išmanymas puikus ir nekeliantis abejonių.

Ana atbėgo tekina, iškėlusi virš galvos laišką, ir džiūgaudama tėškė jį ant stalo priešais Andersą ir Benjaminą.

Benjaminas perskaitė jį balsu.

— Neblogai. Bet juk dar nežinote, kas per nevalos susirinks? — pasakė Andersas.

— Du jau pasiunčiau išsiutėliauti, — sukrizeno Benjaminas ir erzinamai dirstelėjo į Aną.

— Dabar tereikia žiūrėti, kad savo ėdrumu mūsų elgetomis nepaleistų, — išsakė Andersas kitą savo rūpestį.

— Jie juk turės pasiėmę iš namų, — tarė Ana.

— Kiek pažįstu Bergljotą, nebus taip, kad kiekvienas sėdės sau krimsdamas papelėjusią duoną iš savo dėžutės.

— Bet aš juk gausiu keturis talerius atlyginimo ir maistpinigių. Ir viskas truks tik dvi savaites!

— Žinoma, žinoma! — sumurmėjo Andersas ir neturėjo ko daugiau pasakyti. Aną jis laikė vieninteliu tobulu žmogumi Reinsnese. Jam būdavo be galo malonu sutikti beveik su viskuo, ką ji sako.

Sara padėjo Anai mokyti svetimus vaikėzus, nakvojančius bernų kambaryje. Ir mergaitę, kuri nežiūrėdavo į žmones ir nė karto nepravėrė burnos, tik tūpčiojo. Jos kojinės buvo tokios skylėtos, jog Stinė numezgė naujas.

Sakė, kad jie einantys į prievolinę mokyklą. Karnai taip pat leido lankyti pamokas su sąlyga, kad netriukšmaus. Jie sėdėjo

didžiausiame samdinių trobos kambaryje, ūžė krosnis, o Ana svetimus vaikus klausinėjo, pasakojo jiems, dainavo arba skaitė.

Ji kalbėjo taip lėtai ir aiškiai, jog ėmė miegas. Tačiau netikėtai pasakojime kas nors nutikdavo, tad nevertėjo nieko praleisti pro ausis.

Karna klausėsi, kaip Sara su Ana aptarinėja kitos dienos pamokas. Anai reikėjo priprasti prie norvegiškų žodžių knygose.

— Tu imli! — pasakė Sara.

Tuomet tėtis su Andersu nusišypsojo, o Sara užvedė kalbą apie Matildę, kuri niekada nepraveria burnos.

— Man rodos, ji nemoka skaityti, — nusiminusi pasakė Ana.

— Moka, kaipgi, skaito kiekvieną dieną. Ir mačiau, ir girdėjau, kai buvau samdinių troboje. Niekas tiek neskaito kaip ji.

— Bet kodėl ji tyli, kai klausiu?

— Tu sakai: „Papasakok, kiek žmonių Dievas sukūrė iš pradžių!" Bet, mano nuomone, reikia sakyti: „Perskaityk, kas parašyta knygoje".

— Kodėl? Juk neužtenka perskaityti, ji turi mokėti atmintinai.

Sara atsiduso ir pažiūrėjo į Andersą ir tėtį tikėdamasi pagalbos. Tačiau jiems, matyt, tai nerūpėjo. Jie buvo užsiėmę savais reikalais.

— Ji išsigąsta, kai reikia pasakoti. Mat mano neturinti ko pasakyti. Bet paprašyk perskaityti, kas parašyta knygoje, ir ji žinos, ką daryti.

Kitą dieną Ana pasakė mergaitei:

— Atsistok, Matilde, ir perskaityk pamoką, kurią vėl buvau tau uždavusi šiandienai, šventąją istoriją apie pasaulio sukūrimą!

Mergaitė atsistojo, pasmakrėj susinėrė rankas ir pakėlė akis į lempą, kabančią aukštai palubėje. Tada prabilo. Žodžiai iš jos liete liejosi, nepertraukiamu srautu. Apie Dievą, Adomą ir Ievą. Karnos galva, nė probstas nebūtų mokėjęs geriau papasakoti.

Mergaitės balsas buvo visai kitoks nei tada, kai šiaip kalbėdavo. Tai truko taip ilgai, jog Karna ėmė baimintis, kad ją prispirs gamtos reikalas. Baisu, kad užduotos pamokos gali būti tokios didelės.

Mergaitė neturėjo net kada kvėptelėti. Bėrė nesustodama ir įtraukdavo oro tik tuomet, kai imdavo dusti. Karna pamanydavo, kad Matildė tuoj tuoj nugrius. Bet ši nenugriūdavo.

Paskui ūmiai užbaigė. Ištarė „amen", tūptelėjo ir vėl atsisėdo.

— Ačiū, Matilde, niekada negirdėjau, kad kas nors būtų taip gerai išmokęs pamoką! — pasakė Ana. Ji atrodė ir nudžiugusi, ir išsigandusi. Karnos galva, labiau išsigandusi.

O Sara ir berniukai taip džiaugėsi, jog švietė visi dantys. Vieno iš didžiųjų vaikėzų burnoje Karna pamatė net raudoną liežuvį.

Nuo to karto Ana visada sakydavo: „Atsistok ir perskaityk pamoką“.

Vieną dieną Karna griuvo per vidurį pamokų nepasirėmusi rankomis.

Po to ji suprato — jie nebenori, kad ji ten būtų. Sakyti nieko nesakė, bet taip keistai žiūrėjo.

Ji paklausė tėtį, kodėl taip yra, ir šis paaiškino, kad vaikai bus kiek nusigandę, nes baisu, kai ji staiga griūva ir jie nežino, dėl ko. Nereikia dėl to sukti galvos.

Kol jie nežinojo, kad ji griūva nuomariu, kalbėdavo su ja ir pasiimdavo į paplūdimį žaisti. Dabar tik spoksojo.

Svetimi žmonės visada keistai žiūrėdavo į mėlyną ir rudą jos akis. Tai būdavo nesunku pakelti. Be to, ji beveik niekada niekur neidavo be tėčio.

Bet kai į ją ėmė keistai žiūrėti tie vaikai, atvažiavę į Reinsnesą, ji tetroško, kad jie greičiau dingtų.

Tėtis padėjo jai popieriaus lape nubrėžti penkis brūkšnelius. Kasdien ji turėjo perbraukti vieną brūkšnelį, kad išeitų kryžiukas. Taip ji matydavo, kiek dienų liko. Nuo to kiek palengvėjo, bet nelabai.

Kai ji su tėčiu, niekis, kad Ana užsiima su svetimais vaikais.

Karna norėjo, kad jis pasakytų, jog negali be jos būti. Kaskart to trokšdavo. Bet tėtis taip niekada nesakydavo.

Kartais tardavo:

— Karna! Mano mylimas vaikelis!

Visuomet ta keistąja kalba.

Kai ji paklausė, kodėl taip kalba, jis atsakė:

— Pas mus žmonės žodžiais pavadina daiktus ir pasakoja, ką daro. Kai kalbu daniškai, galiu pasakyti, ką jaučiu ir kaip jaučiuosi.

17 skyrius

Žiema pasitaikė speiguota, pavasaris neskubėjo ateiti. Sniegas slūgsojo kaip slūgsojęs. Tačiau balandį šaltis pamažu atlėgo ir pasimatė pirmieji pavasario ženklai. Tai buvo pirmas Anos pavasaris Norlane.

Apie tai ji daug nekalbėjo, tačiau vienu metu, kai žinojo, jog namuose, Danijoje, pavasaris, o tebeturėjo vilktis kailiais, akys buvo pilnos nevilties.

Vieną dieną jis rado ją apsikabinus ką tik išsprogusį beržėlį sode. Ir ji, ir medelis klimpsojo metrinėje pusnyje. Reginys jį sugraudino. Jis ilgai stovėjo priglaudęs ją prie savęs ir supdamas, kaip darydavo guosdamas Karną.

— Ana! Ana! Tau sunku?

Ji neatsakė.

— Nuvažiuok į Kopenhagą, — sušnabždėjo jis.

Bet ji papurtė galvą, apsikabino jam kaklą ir įsikniaubė.

Nuo tada jis ėmė ją saugoti. Bandė palengvinti jai dienas. Pasiimdavo į salas pietuose. Ten, kur iš fiordo atsiveria jūra, kur nėra sniego. Jam rodės, jai padėjo. Ji vėl prakalbo apie tai, jog norėtų mokėti tapyti ir įamžinti šviesą.

— Šviesa tavo krašte žalia. Stulpais krenta nuo debesų. Tik pažvelk! — šūktelėjo ji, savo susižavėjimu sujaudindama jį.

Vieną naktį birželio viduryje stojo vasariška šiluma ir ištirpo paskutinė pusnis už pavėsinės.

Iš ryto Ana atrado, jog po sniegu buvo sužaliavusi žolė. Ji įpuolė vidun jam dar neatsikėlus ir pakvietė laukan pažiūrėti.

O kai ji stovėjo basa ledinėje žolėje ir pasikūkčiodama verkė jam ant peties, jis pajuto savotišką dėkingumą. Anos akims, kurios mato ir džiaugiasi tuo, ką jis tik probėgšmais pastebi.

Jis iškart suprato. Laiškas iš Kristianijos. Ranką nutvilkė.

Ana stovėjo prie stalo ir laukė. Jis girdėjo, kaip ji įtraukia oro. Tačiau neiškvėpė.

Lauke kažkas nuėjo per žvyrą. Paleido į šulinį kibirą. Netrukus jis išgirdo sukamos rankenos čerškesį ir grandinės kalimą į geležinius apkaustus. Praėjo visa amžinybė, kol kibiras atsitrenkė į šulinio kraštą.

Jis žengė per kambarį peilio, tačiau jo nerado.

— Ana, kur peilis laiškams? — tyliai paklausė.

— Viešpatie, kam tau tas peilis?

Jis suprato, kad ji iškvėpė jam negirdint.

— Taip geriausia, — tarstelėjo.

Ji nusiskubino į kamarą ir grįžo su paprastu peiliu.

Paėmęs jį suvokė, kad turi atplėšti.

Ji stovėjo atkišusi rankas ir trypčiojo. Tarsi viską norėtų padaryti pati.

Tuomet jis atidarė voką ir ištraukė standų popieriaus lapą. Pakilnojo rankoje, kol dėjo voką ant valgomojo stalo, paskui išskleidė.

„... remiantis 1871 m. balandžio 29 d. įstatymu, Norvegijos piliečiui Benjaminui Grenelvui, gyv. Reinsnese, baigusiam medicinos studijas Kopenhagos universitete (Universitas Hafniensis), suteikiama *licentia practicandi,* leidžianti verstis gydytojo praktika Norvegijoje su tais pačiais įsipareigojimais, kurie galioja šalyje egzaminuotiesiems gydytojams, pvz.: pristatyti metines medicinines ataskaitas, siųsti pranešimus apie epideminių ir užkrečiamųjų ligų paplitimą, informuoti vietos vyriausiąjį gydytoją apie gyvenamosios vietos pasikeitimą ir kt.“

Jis padavė Anai laišką pratrūkdamas kriokimu, kuris nepriminė jokio žodžio.

Kelias savaites jautėsi nenugalimas.

Hanai tapus ponia Olaisen, jie matydavosi tik tada, kai to negalėdavo išvengti. Per retus vizitus, kuriuos planuojant jis stengėsi niekada nedalyvauti, taip pat — nedaryti nieko, kad jie įvyktų.

Jis susitaikė su garlaivio ekspeditoriaus dantų baltumu ir savimyla. Tą vyrą pasirinko Hana. Ką daugiau bepridursi?

Olaisenas pastatydino krantinę garlaiviui ir telegrafą. Supirko žemes nuo kalvų viršaus iki pat jūros, taip susigriebdamas visas geresnes uolas žuvims džiovinti. Kad visa, ką jis paliečia, virstų pinigais, į gera Hanai.

Kai jie susituokė, jis puolė statyti namą dar neišėjus įšalui. Dviaukštis iškilo ant kalvos. Baltai dažytas, su rantyta statinių tvora aplink sodą ir su karvelide, kuri iš esmės niekuo nesiskyrė nuo tos, kuri stovėjo Reinsnese.

Tai Benjaminui kėlė šypseną. Kaip ir ištaiginga stiklinė veranda spalvotais langų stiklais bei gaidžio formos vėtrungė ant kraigo.

Hana nebesiuvo žmonėms, tik darė vizitus. Kada ne kada apsilankydavo ir Reinsnese. Su turginiu krepšiu ir lagaminu, pilnu visokių dovanų Stinei ir Tomui.

Tačiau ji niekada iš anksto nepranešdavo Benjaminui ir Anai, jie tik pamatydavo ją atvykus.

Vieną birželio dieną ji sėdėjo ankštame Stranstedo laukiamajame kaip paskutinė pacientė.

Jis mandagiai pakvietė ją į kabinetą.

Kai ji pakilo ir žengė artyn, jam užgulė krūtinę. O užsivėrus durims, jis metė žvilgsnį į langą už širmos pažiūrėti, ar niekas nestovi. Kam? Juk žinojo, kad neįmanoma pamatyti, kas viduje. Vis dėlto į galvą įsismelkė nerimas, tarsi tą ketvirtadienį, priimdamas Haną kaip pacientę, darytų ką nors neteisėta.

Jis prisivertė paisyti kasdienės tvarkos ir, kaip visada, nuėjo prie praustuvės mazgotis rankų. Paskui kruopščiai nusišluostė ieškodamas paprastų žodžių.

— Kuo galėčiau šiandien padėti Hanai?

Ji neramiai stumtelėjo rankinę.

— Na, ko gero, man nieko nėra, nieko rimta...

Ji nutilo.

Jis bandė nuspėti, kas kamuoja Haną, ką jai sunku pasakyti. Slapčiomis ją stebėjo. Galbūt, kas įprasta neseniai ištekėjusioms moterims? Bet jis nemanė, kad tokiu atveju ji eitų pas jį, nes juk tai — ne liga.

— Aš tik norėčiau plaukti kartu į Reinsnesą, jei šiandien grįši namo.

Per tą trumpą valandėlę jis daug visko permąstė, tačiau tokia mintis jam neatėjo į galvą. Veikiausiai yra dar kažkas, ko ji nedrįsta prisipažinti?

Nebuvo jos sutikęs nuo Velykų. Dabar ji atrodė sveikesnė ir apkūnesnė, nei jis prisiminė. Matyt, bus, kaip pirmiausia pamanė. Jam pasidarė šleikštu.

Ji auksiškai švytėjo jam prieš akis. Kostiumėlio švarkelis prigludęs prie krūtinės.

Plaukti kartu? Žinoma, galinti plaukti. Tik jis turįs užsukti į Viką apžiūrėti siūlės, kurią ėmę skaudėti.

— Ne visuomet gerai gyja, nors ir gražiai užsiuvu, — atsainiai tarė jis.

Tai niekis, nes ji turinti pasiėmusi siuvinį. Laukdama galėsianti pasaugoti valtį nuo potvynio.

Blausiai šyptelėjo ir paklausė, kada jai būti pasiruošusiai.

— Jei, be namų ilgesio, niekas tavęs nekamuoja, galim plaukti tuoj pat, — pasakė jis.

Ji nuraudo, bet nieko neatsakė.

Kai jie išėjo, jis norėjo paimti iš jos pintinę. Ji tarė panešianti pati ir pakeitė ranką.

Jis vis tiek paėmė iš jos nešulį ir pasiteiravo apie Isaką.

— Ir mano vyro, ir Isako sveikata gera.

Balsas buvo slopus. Tarsi ji baimintųsi, jog pakelės griovyje gali kas nors gulėti ir klausytis, ką ji sako.

Kai namai praretėjo, jis įsidrąsinęs paklausė:

— O tu pati? Kaip einasi Hanai?

— Ačiū, gerai, — nutęsė ji.

— Atrodai puikiai!

Ji dirstelėjo į jį ir išbėrė:

— Mes laukiame vaiko.

Nesakė, jog laukiasi. Ne — „mes laukiame“! Tai buvo triumfas. Gal pašaipa? Iš kur jam žinoti.

Aišku, ji nėščia. Visa žydi. Jis atsikrenkštė ir žvelgdamas į ją nedrąsiai šyptelėjo.

Ji tokia mažutė. Dėl to jis visada pasijusdavo didesnis, nei iš tikrųjų yra. Juos užstojo prieplaukų statiniai. Patežusiame žvyrkelyje nesimatė nė gyvos dvasios, tad jis pamanė, jog gali ją paliesti. Palinkėti geros kloties ar šiaip ko.

Jis luktelėjo, kol jie atsidūrė prie pat prieplaukos ir jis galėjo pastatyti pintinę.

— Ekspeditorius dabar tikriausiai laimingas? — tarė jis ir uždėjo delną jai ant rankos.

— Laimingas? O, taip.

Jis atitraukė ranką ir užsimovė jūreiviškas pirštines, kad stumdamas valtį nesusižalotų daktariškų delnų.

— Bus kokie du mėnesiai?

— Keturi.

Jis kinktelėjo galva ir suėmė valtį. Ši staigiai čiūžtelėjo per glitų klojinį. Jis nespėjo atleisti rankų, pasijuto vėpla ir nerangus.

Kai valtis jau suposi ant vandens, o ji taisėsi prie jos bristi, jis šūktelėjo, kad palauktų. Tada stvėrė į glėbį.

Akmuo, ant kurio stovėjo, buvo slidus, tačiau jis išsilaikė. Apimtas svaigaus geidulio, apglėbė ją tvirčiau, nei buvo manęs. Akis aptraukė migla. Juto tik ją kvėpuojant į veidą.

Ji apsivijo jam rankomis kaklą kaip anksčiau. Kada tai buvo? Kas gali žinoti tikslų laiką?

Jis stovėjo kaip įbestas. Valtis tai nuslysdavo tolyn, tai dunkstelėdavo jam į šlaunį. Valtis buvo į kūną stuksenantis laikas. Ji tokia lengvutė. Paprastas auksaspalvis paukštelis. Tapęs svetimas ir tolimas.

Štai dabar jis stovi spausdamas ją glėbyje. Rankos iš senų laikų. Kaip ant šieno. Laukuose. Ant aukšto. Arklidėje. Vienoje iš didžiojo namo drabužinių. Galiausiai — miegamajame.

— Paleisk mane, — sušnabždėjo ji, tvirtai įsikibusi.

Jis padarė, ko prašomas, ir ji atleido rankas.

Tačiau jie nebebuvo svetimi.

Pūtė apysmarkis vakaris, tad ėjosi sparčiai, kai jis išskleidė burę.

Jis davė jai apsivilkti savo ruonenos puspaltį, ji susigūžė ir nekrutėdama sėdėjo pirmagalyje.

Kai jie pasuko į Viką, bangos ėmė plakti valties šonus. Jis įtvirtino vairą ir ištraukė atsarginę burę, kad ji galėtų apsigobti.

Ji apsisupo kaip įmanydama geriau, bet jis matė, kad ji jau sušlapusi.

— Nebijai? — šūktelėjo jis nuo vairo.

Ji papurtė galvą.

Kai prieplaukoje tapo tyku, jis pasakė:

— Nereikėjo taip greitai man plaukti — tu sumirkai.

— Kitaip nebuvo galima, — tarė ji.

Ji sėdėjo ant dėžės, įsmeigusi žvilgsnį į tolį, kai jis grįžo iš Vikos. Kuodas po kyku buvo išsileidęs. Plaukai smarkaus vėjo pastatyti piestu, lyg juodi dryžiai debesingame danguje.

Kojines ji buvo išpurčiusi ir padžiovusi vėjuje. Ant gretimų akmenų likę šlapi dryžiai. Kai jis priartėjo, ji po sijonu paslėpė rausvus kojų pirštus.

Jį apėmė silpnumas. Taip troško atsiklaupti priešais ir delnais suimti jos pėdas. Pasikišti po marškiniais ir laikyti, kol sušils.

Ji apsimovė kojines, įsiavė į batus ir nuo patogaus akmens pati įšoko į valtį.

Kai jie apiplaukė ragą ir vėjas ėmė pūsti iš dešinės, jam dingtelėjo, jog kelias gali būti sunkus. Jūra tapo priešiškesnė ir smarkumu, ir spalva.

Jis šūktelėjo jai į priekį, jog nusprendęs halsuoti išilgai kranto ir tarp salų, nors ilgiau truks.

Atsakymo neišgirdo.

Jis pasuko prieš didelę bangą, tačiau per vėlai — ši siūbtelėjo ant jų. Sukaustytas ledinio šalčio, juto, kad permirko kiaurai.

Kol iš paskutiniųjų stengėsi suvaldyti valtį, matė, kaip ji susigūžė ir įsitvėrė suolelio.

Tada prakiuro lyti. Pliaupte pliaupė. Tai stačiais kriokliais, tai gulsčiomis čiurkšlėmis. Dar įsisuko jūros banga. Ledinė, grėsminga.

Valtis šovė pirmyn ir nėrė į tarpbangį, paskui suvirpėjusi iškilo kaip nevaldoma gelda.

„Mums reikia į krantą“, — pamanė jis, bet neįstengė pakeisti krypties. Kurį laiką tik bandė išsilaikyti tarp bangų. Paskui kiek išdrįsdamas staigiau pasuko vairą ir nukreipė valtį artimiausios salelės link. Šiaip taip pavyko. Pirmagalis su milžiniška jėga rėžėsi į paplūdimio akmenis.

Per kitą gožą jis spėjo peršokti bortą ir ištraukti valtį į krantą. Ji išlipo pati ir jam padėjo. Galiausiai abu permirkę užsisvėrė ant valties krašto gaudydami kvapą.

Jie vienu metu pakėlė galvas. Ji kaleno dantimis, rankos tirtėjo.

— Vajė, kokia tu sušalusi, Hana, — sušvokštė jis.

Ji neatsakė.

Įtvirtinęs valtį tarp dviejų akmenų, jis iškėlė dėžę, daktaro krepšį, balastą, visą mantą ir pabandė apversti valtį dugnu į viršų.

Ji sugavo bortą iš kitos pusės. Žinojo, ką daryti. Ant žemės nubildėjo sėdynės ir suoleliai, iš po irklatrinkių šliūkštelėjo vanduo.

Jie užtempė valtį ant akmens, kad liktų pakankama anga jiems prasigauti. Jis stropiai apdangstė smėlį atsargine bure ir mostelėjo jai atlįsti.

— Tau reikia nusivilkti šlapius drabužius, — pasakė jis.

Ji tik susigūžė, rankomis apsikabindama kelius.

— Tikriausiai turi ką nors sausa pintinėje?

Jam dingtelėjo, kad ji nenori persirengti, kol jis šalia.

— Hana, aš nusisuksiu, — pabandė įkalbėti.

Ji neatsakė.

— Būk protinga, — tarė jis ir sugrubusiais pirštais ėmė tampyti jos švarkelio sagas.

Ji nesijudino, tik drebėjo.

Tada jis pats išsivilko iš šlapio švarko, marškinių ir nuogu stuomeniu nuropojo prie angos. Leidosi prausiamas lietaus, iš kažin kokio niršulio purtydamas karčius.

Jau taisėsi pusnuogis lįsti į lietų ir vėją, kad paliktų ją vieną, kai ant nugaros pajuto jos rankos plekšenimą. Ledinį ir drėgną.

— Paikiau, — pasigirdo iš po valties.

Praėjo kiek laiko, amžinybė, sekundė. Kas, po galais, tokią valandą gali žinoti. Tada jis atbulom grįžo po valties skliautu.

— Nagi? — pratarė kalendamas dantimis.

Tuomet ji tarsi nubudo. Kuitėsi po savo pintinę, kol surado baltinius, palaidinukę ir dar neįvardijamą drabužėlį.

Pusiau gulom, pusiau klūpom po žemu stogu pamažu nėrėsi iš drabužių.

Jis bandė nusukti į šalį akis.

Plaukai! Ji gręžė juos lyg nekenčiamą drapaną. Ir žėrinčios akys — lakstančios prietemoje. Žiburėliai juodoje jūroje. Meldžiantys ir kurstantys.

Kam ji visa išsirengė? Kodėl ne iškart pakeitė nusivilktą drabužį kitu? Kodėl?

Kai ji paėmė pirmą sausą drabužį, jis pametė protą.

Jie gulėjo kiek įmanoma toliau vienas nuo kito kietame, drėgname guolyje. Tačiau kai dantį ėmė galąsti naktis, jis prisislinko artyn ir užklojo abu viskuo, ką tik rado.

— Kad mirtinai nesušaltum, — sušnabždėjo jis.

Tik tuomet, kai į veidą ėmė plieksti rytinė saulė, jam toptelėjo, kad visa tai jiems gali kainuoti daugiau, nei jie kada nors įstengs sumokėti.

— Turi parplukdyti mane namo, į Stranstedą, — pasakė ji, kai juodu sulipo į valtį.

Jis nieko nesakė. Neklausinėjo.

— Išlaipink įlankėlėje į vakarus nuo bažnyčios, — tarė ji.

— Kodėl? Tau bus toli pareiti.

— Jis gali mus pamatyti, — vos girdimai pratarė ji.

Nori būti išsodinta slapta, kad jų nepastebėtų vyras.

— Hana, žmonės matė mus lipant į valtį. Mes nekalti, kad kilo audra, — pasakė jis ir prisivertė nusišypsoti.

Jie praėję pro viso žvejų kaimo langus. Jis nešęs jos pintinę.

— Nesvarbu. Aš nenoriu, kad mus dabar kas nors pamatytų.

— Gailiesi plaukusi su manim?

Praėjo kiek laiko. Kas, po velniais, gali būti tikras dėl laiko? Kol suvokia, kas vyksta.

— Niekada gyvenime, net jei dėl to mirčiau gimdydama!

Ji išpylė žodžius ir spjovė pavymui, tarsi užkeikė. Į jį įsmeigtos akys neturėjo dugno. Tamsūs plaukai buvo kietai suveržti po kyku, aukšti skruostikauliai švytėjo.

Aplink siuvo kirai — žuvavo ir pešėsi. Neramiame danguje tolydžio plykstelėdavo saulė. Vėjas kaip užsakytas nešė įlankėlės už bažnyčios link.

Sąsiaurio vidury ji tarė:

— Jei vėl pastosiu, ar išdrįsi su manim susitikti? Kaip dabar?

Jis ne iškart suprato, ką ji pasakė. Nuraudusi buvo net iki kaklo, tačiau atkakliai stebeilijo.

— Jei vėl pastosi? Kodėl taip sakai?

— Mano vaikai nebus pavainikiai. Nuodėmė kris tik ant manęs.

Jis bandė pajusti. Sugalvoti, ką atsakyti nepameluojant.

— Ne, Hana! Tačiau dėl nieko nesigailiu.

Tebesant toli nuo kranto, jis pririšo vairą ir nušliaužė pas ją į pirmagalį.

— Nepasidaryk man svetima, Hana. Pažvelk į mane!

Jie be žodžių prisispaudė vienas prie kito.

Pakeliui į namus atsėlino baimė.

Ar ji viską buvo iš anksto sumaniusi? Įtraukė ir jį? O pats? Tik ir laukė progos? Gal dar blogiau — vesti reikėjo Haną?

Ana ėjo iš proto nerimaudama dėl to, kas galėjo nutikti. Nerimas virto tokiu pat beprotišku džiaugsmu tą pačią akimirką, kai ji pamatė valtį aplenkiant vėliavos kalną ir įslystant į prieplauką.

Užsimetė šalį ir nubėgo jo pasitikti juokdamasi pro ašaras.

Jis apglėbė ją, tačiau tai buvo ne jis. Kitas. Žiūrintis į ją iš šalies ir jaučiantis, kokia ji tapo plona.

Tas kitas ramino jį, kad tokia ji negalėjo pasidaryti per naktį.

Ar taip rodės dėl to, jog glėbyje tebelaikė kitą?

Jis nenorėjo apie tai galvoti, tik juto bejėgiškumą, nes ji tapo tokia plona jam nepastebint.

— Tu visas šlapias! — pasibaisėjo ji. — Maniau, tave jūra pasiėmė!

— Ne, jai nepavyko ir šįkart. Bet dabar, dievaži, sutaisysiu kelią per kalnus, — sumurmėjo jis.

Kai jie vakare gulėjo lovoje su baldakimu, o jis pasakojo apie audrą ir naktį po apversta valtimi, viskas, ką sakė, atrodė skaidru ir gryna.

Hanos ten nebuvo. Todėl neužsiminė apie ją nė vienu žodžiu.

— Ir kaip tu įstengei vienas apversti valtį! — nusistebėjo ji.

Tas kitas vyras žiūrėjo Anai į akis, bučiavo nosį, glostė plaukus. Ir net nesijautė kaltas, kad jam taip lengvai sekasi.

18 skyrius

Berlyne buvo speiguota žiema, nors jau turėjo ateiti pavasaris. Tarnaitė visą dieną kūreno krosnį. Pagaliau sienos įšilo.

Dina sėdėjo išpuoselėtose rankose laikydama du laiškus. Pirmasis buvo iš Reinsneso, antrasis — nuo pažįstamo advokato.

Laiškas iš Norvegijos ją pasiekė greitai, o kitas ėjo nepaprastai ilgai. Nors abu parašyti 1878 metų vasario dvidešimt antrąją.

Ties ta diena kalendoriuje pavaizduotas akmuo. Ženklas tikėjimo, jog tądien šventasis Petras metąs į žemę įkaitintą akmenį, kad sušiltų oras ir imtų trauktis ledai.

Ji sėdėjo priešais didelį veidrodį. Plaukuose šviesavo sidabro gijos, bet raukšlės veikiau priminė šešėlius nei tikrąsias senėjimo žymes. Tarsi oda būtų užsigrūdinusi nuo senatvės ir veidą aptraukusi plonu apsauginiu sluoksniu.

Išbandymų metą arba netikėtai užklupus jausmams, kaip dabar, jis sueižėdavo ir tapdavo nesunkiai pastebimas.

Kambarys buvo didelis, bylojantis apie išrankų skonį, ir tuo pat metu kone skurdus savo paprastumu. Sienos nukabinėtos meno kūriniais. Vienoje kertėje stovėjo violončelė, kambario viduryje — fortepijonas. Virš jo kabojo milžiniškas krištolinis sietynas, kuris negarsiai sutilindžiuodavo, kai kas nors trinktelėdavo laukujes duris trimis aukštais žemiau arba pro šalį pravažiuodavo vežimaitis.

Balta koklinė krosnis užėmė visą kampą nuo grindų iki lubų. Tądien žalvarinės durelės buvo atidarytos ir ant taisyklingo parketo rašto atsispindėjo liepsna.

Advokato laišką ji sulankstė ir įdėjo į stalčių, pakišo po rašomuoju popieriumi ir vokais.

Kitą laišką nusinešė prie vieno iš trijų langų, žiūrinčių į judrią liepų alėją. Ji atidarė langą ir persisvėrė pro jį.

Diena ėjo vakarop, ore skraidė snaigės. Iš apačios ją pasiekė arklių kanopų, skubančių kojų, ridenamų statinių ir vežimų ratų garsai. Po medžių vainikais kybojo saulės šviesos kaspinai.

Ji išlankstė laišką ir, suspaudusi nykščiu ir smiliumi, leido jam lengvai pleventi tarp snaigių.

Tuo metu pro vartus taikėsi įeiti aukštas vyriškis.

Ji pamosavo laišku.

Kadangi jis nepažiūrėjo aukštyn, ji įsikišo į burną du pirštus ir sušvilpė. Tuomet jis pakėlė veidą, nusiėmė skrybėlę ir pamojavo.

Ji kilstelėjo ranką su laišku ir metė. Rimta mina, nešūktelėjusi ir nieko nepasakiusi, paleido jį skristi. Abu sekė laišką akimis.

Vyriškis pasistatė daktaro krepšį ir bandė lapą sugauti. Stiebėsi dideliu kūnu aukštyn, kad pagriebtų, bet veltui. Keletą kartų be jokios naudos paikai šoktelėjo.

Silpnas vėjelis žaidė laišku ir jį skraidino, o snaigės pamažu gėrėsi į popierių. Kai laiškas apsunkęs nusileido ant žemės, rašalas jau buvo susiliejęs.

Galų gale jis laišką nutvėrė ir pastovėjo palenkęs prie jo galvą. Tada vėl pakėlė veidą į langą.

Bet ji jau buvo užsidariusi.

Jis įteikė jai laišką ir pabučiavo. Tačiau ji nepaėmė. Akimirką laiškas buvo tarp jų. Užsimerkęs jis numetė jį ten, kur manė esant veidrodžio lentynėlę.

— Ragana! Kam erzini mane mesdama laišką, kad taptų neperskaitomas, kai galų gale jį pagausiu? Nuo ko jis? — sumurmėjo prie jos lūpų.

— Nuo Anos, — atsakė ji ir padėjo jam nusivilkti paltą.

Jis žengė tiesiai prie krosnies ir prieš šilumą ėmė trintis rankas. Pūtė ir trynė.

— Mat kaip, nuo Anos, — abejingai tarė. — Ką rašo?

— Apsigyvenusi Reinsnese. Bet dabar ten tamsiau negu vasarą.

— Kaip suprasti? — skubiai paklausė jis.

— Žiemą tamsiau.

— A, ta prasme... O Benjaminas?

— Pagaliau gavo gydytojo licenciją.

— Tie norvegai — visiški idiotai, — niršiai tarė jis.

— Bet jis ją gavo.

— Atšvęsim?

Jis pasisuko į ją ir mostelėjo galva į praviras miegamojo duris.

— Ne dabar.

— Kodėl tu tokia nemeili?

— Mąstau.

— Apie ką?

— Apie namiškius.

Jis nusijuokė ir apkabino ją.

— Ką apie juos išmąstei?

— Dar neišmąsčiau.

— Šit kaip. Ką dar Ana parašė laiške?

— Prašo mane atvažiuoti.

— Jie juk nuolat prašo. O mes imkim pagaliau ir nuvažiuokim!

— Mes?

— Taip, aš važiuosiu kartu.

— Ne.

— Kodėl?

— Šiaurėje manęs laukia vyras ir šeima, kuriuos palikau.

— Betgi tai buvo prieš pusę amžiaus. Vyras žino, kad tu, kad mes...

— Ir dėl to turėčiau jį skaudinti atsitempdama meilužį? Ne!

Ji ramiai nuėjo į miegamąjį ir užsidėjo skrybėlę.

Jis nusekė iš paskos ir, plaudamasis rankas, per petį stebėjo.

— Kur valgysime? — paklausė ji.

Jis apsisuko patėkšdamas pamuilių.

— Išsiskirk, — piktai rėžė.

Ji prismeigė skrybėlę smeigtukais ir paėmė veidrodėlį pasižiūrėti, kaip atrodo iš nugaros.

— Ne!

— Jau seniai laikas! Juk taip?

— Aš negaliu išsiskirti su Andersu.

Jis stvėrė rankšluostį ir šluostydamasis nusvirduliavo prie jos.

— Gal galima paklausti, kodėl?

— Neužtrauksiu gėdos broliui, kuris man visada darė tik gera.

— Viešpatie gailestingasis, vadinas, esi ištekėjus už brolio! Ir jau daug metų išvengei kraujomaišos. Be to, gėdą jam užtraukei dar tuomet, kai jį palikai.

— Cit!

Ji pridėjo pirštą jam prie lūpų ir papurtė galvą.

— Nė velnio, — ryžtingai tarė jis. — Dabar tu apsispręsi tam žingsniui. Važiuosi namo ir jam paaiškinsi. Andersas, seniokas, viską supras. Po to galėsime grįžti į Berlyną ir susituokti.

— Kada po to?

— Kai pamatysi, kad išvažiuodama, grįždama ir išsiskirdama su vyru, kuris tau nė kiek nerūpi, pasielgei teisingai.

— Akseli, tu nuolat pamiršti vieną dalyką.

— Kokį?

— Tu neturi galios pakeisti mano gyvenimo ar mano minčių. Be to, Andersas man rūpi.

— Ką gi. Dėkui už tiesų žodį! Važiuok viena. Rinkis! Arba aš, arba... tas ten. Puiku!

— Man rodos, šį pokalbį, ar kaip pavadinsi, jau esame turėję. Jis lygiai toks pat kaip ankstesnysis, po ano laiško.

— Velniava!

— Tiesa, yra vienas skirtumas.

— Koks?

— Šįkart važiuosiu. Paskirsiu tam vasarą. Viena.

Šito jis nesitikėjo. Sugniaužė rankšluostį į gniužulą ir sviedė sienon. Dideliais žingsniais perėjo kambarį, čiupo paltą ir skrybėlę. Negaišo vilkdamasis. Tik nėrė pro duris.

Ji padėjo veidrodėlį ant komodos, paskutinįkart apsižiūrėjo maudamasi pirštines. Tačiau į šviesių akių dugną jau buvo grįžusi tuštuma.

Kai ji išėjo pro vartus, jis traukė dūmą. Taip, tarsi nuo to priklausytų gyvybė ar mirtis. Jau gailėjosi pasikarščiavęs. Tačiau buvo per vėlu. Suprato tai sutikęs jos akių žvilgsnį. Ji tėškė ant stalo kortas.

ANTROJI KNYGA

1 skyrius

KAIP ŽIŪRINČIŲJŲ VEIDAI ATSIMUŠA VANDENYJE, TAIP ŽMONIŲ ŠIRDYS MATOMOS GUDRIEMS.

(Pat 27, 19)

Buvo vėsi tūkstantis aštuoni šimtai septyniasdešimt aštuntųjų popietė, susiėjimas svetainėje. Ana stovėjo prie lango dairydamasi Benjamino valties.

Sara buvo užėjusi paskaityti Andersui laikraščio, nes jo regėjimas smarkiai nusilpo. Kaip paprastai, klausėsi ir Ana su Karna. Kartais Sara juos smagindavo skaitydama garlaivio keleivių sąrašus. Pakeisdavo balsą ir kalbėdavo dailiai kaip poniutė arba griausmingu bosu, kai iš kur nors būdavo laukiama atvykstant garsenybių su kilniais titulais.

Pasišaipiusi iš apskrities viršininko ir anglų lordo, ji nuščiuvo.

Tyla truko taip ilgai, jog Andersas išsitraukė iš burnos pypkę ir nekantraudamas pratarė:

— Na?

Tuomet Sara tyliai, bet aiškiai perskaitė:

— Į šiaurę iš Hamburgo plaukiančiu laivu „Haraldas Gražiaplaukis", kuris gegužės trečiąją atvyko į Bergeną, keliauja ponia Dina Bernhoft.

Sara sėdėjo supamojoje kėdėje abi kojas susikėlusi ant skersinio, tačiau šįkart, tardama žodžius, nesisupo, kaip buvo įpratusi. Tykiai tūnojo tiesia nugara. Baigusi nuleido laikraštį ant kelių, nepakeldama akių į Andersą.

Niekas nekrustelėjo ir nepratarė nė žodžio.

Galų gale Ana atsigręžė nuo lango ir pažvelgė į Andersą.

Vyras akimirksniu perblyško. Dešine ranka griebėsi už krūtinės. Smakras nuknabo, jis užsimerkė, lyg persmelktas aštraus skausmo. Paskui atsitiesė kėdėje ir tarė:

— Perskaityk dar kartą.

— Aš noriu! — pareiškė Karna, siekdama laikraščio, ir Sara padvejojusi jai atidavė.

Teko luktelėti, kol ji prasigavo pro visas raides ir išsiaiškino, kaip jas sudėlioti į žodžius. Žodį „Hamburgas" buvo sunkiausia įveikti, tad Sara pakuždėjo.

Karna dėbtelėjo į ją įsižeidusi ir skaitė toliau.

Andersas kvėpė orą giliais trūkiais ir pūsčiojo lauk kone grėsmingu šnypštimu.

— Taigi! — tepridūrė.

Ana nuėjo į kamarą ir iš ąsočio pripylė vandens. Padavė stiklinę Andersui. Tačiau jis, rodos, nieko nematė. Tarsi būtų ligonis, ji atsistojo šalia ir jį girdė.

Jis pasėdėjo valandėlę krėsle, nusitvėręs neuždegtą pypkę, paskui iš lėto pakilo ir nuėjo ant aukšto.

Ana nuo jo neatlyžo. Nusekė į koridorių. Tačiau sustojo prie laiptų tarsi supratusi, kad sekdama toliau įžeistų senąjį jūrininką.

Galiausiai durys viršuje užsivėrė.

Ji stovėjo bejėgiška išraiška žvelgdama į tuščius laiptus. Paskui grįžo į kambarį ir paėmė iš Karnos laikraštį norėdama pati perskaityti, kas parašyta.

— Aš gi jau perskaičiau... — prasižiojo Karna, tačiau nutilo.

— Taigi, Karna, pagaliau atvyksta tavo močiutė! — tarė Ana. Balse nebuvo to džiaugsmo, kokį turėtų sukelti tokia naujiena.

Atplaukė Benjamino valtis. Niekas nepastebėjo, kol neišgirdo jo koridoriuje.

Karna šoko pasitikti garsiai pranešdama naujieną.

Sara pasilabino ir kukliai išslinko lauk. Taip žinia apie Dinos atvykimą pasiekė ir išimtininkų trobą.

Benjaminas valandėlę sustingo prie durų. Paskui pastatė daktaro krepšį ant lentynos ir stropiai ėmėsi atseginėti liemenę.

— Nieko sau... Kur Andersas?

— Užlipo į viršų, — sušnabždėjo Ana ir nuėjo į kambarį.

Karna liko šalia, prašėsi pakeliama ir pamyluojama. Tačiau jis, ko gero, užmiršo, ką reikia daryti. Tik paėmė jai už rankos ir nusekė įkandin Anos.

— Kaip jis sutiko žinią?

— Visai sugniužo. Manau, kažkas širdžiai.

Benjaminas užbėgo laiptais netaręs daugiau nė žodžio.

Ana vaikštinėjo pirmyn atgal.

— Kodėl jūs tokie? Nenorite, kad močiutė atvažiuotų? — paklausė Karna.

— Norime, mergyt! Tačiau nesitikėjome, — ramiai paaiškino Ana.

— Gal tik Andersas jos nenori? Ar todėl nuėjo ant aukšto?

— Andersas taip pat nori, kad ji atvažiuotų, bet nemanė, jog kada nors tai įvyks.

Benjaminas nulipo žemyn.

— Sako, buvo šokas. Nieko daugiau. Neskauda nei širdies, nei dar ko nors.

— Bet aš mačiau, kad jis prastai jautėsi, — atkakliai tarė Ana ir padavė jam laikraštį.

Jis atsisėdo ant kėdės krašto. Akys iškart nukrypo į laivo keleivių sąrašą.

— Taip! Čia bent naujiena! — tarė jis.

— Ir tu nesidžiaugi? — paklausė Karna ir užsiropštė jam ant kelių.

— Džiaugiuosi! — tvirtai pasakė jis.

— Tai kodėl jūs tokie keisti?

— Matai, viskas labai netikėta, — sumišo jis.

— Be to, ji nieko nepranešė, kad būtume galėję pasiruošti, — tarė Ana.

Karna žvilgčiojo tai į vieną, tai į kitą.

Ana atidarė duris į valgomąjį ir nuėjusi atsisėdo prie pianino. Išgavo kelis akordus, paskui apsigalvojo ir ėmė skambinti visai ką kita, pratrūkdama juoktis.

— Ei, pagaliau atvažiuoja žmogus iš didžiojo pasaulio! Galų gale bus su kuo pašnekėti! Pagroti! Žmogus, šį tą nusimanantis apie muziką! Benjaminai, nuostabu!

Štai ko trūko. Anos džiaugsmo proveržio. Karna tai pajuto ir apsikabino tėčiui kaklą.

— Nubėk į virtuvę ir pasakyk, kad atvažiuoja močiutė, kad aš alkanas ir noriu ko nors užkąsti. Gali būti pravėsę pietūs, — linksmai tarė jis.

Kai Karna dingo iš kambario, Ana liovėsi skambinti ir pasakė:

— Po trijų dienų ji bus čia, jei garlaivis nevėluos.

Karna parlėkė atgal ir sušuko:

— Bergljota klausia, ar močiutė žino, kad garlaivis čia nebeužplaukia ir jai reiks išlipti Stranstede!

Ana tarė, jog veikiausiai žinanti.

Benjaminas nieko nesakė, stovėjo nusisukęs ir žvelgė į įlanką.

— Štai kaip, naujieną atnešė prasimušėlių laikraštis, kurio pagrindinis akcininkas — Olaisenas. Ir išlips ji Olaiseno krantinėje! Mat kaip, — sumurmėjo kone pats sau.

— Argi tai svarbu, Benjaminai? — paklausė Ana ir priėjo prie jo.

— Žinoma, ne, — nusijuokė jis.

Apie savo galvosūkį dėl Dinos parvykimo Bergljota negalėjo lyg niekur nieko garsiai kalbėti. Pirmiausia ji atėjo patarimo pas Stinę. Tačiau ši neturėjo atsakymo.

Todėl Bergljota šnabždomis kreipėsi į Aną, bet ši nelabai suprato merginos žodžius.

— Ką nori sužinoti?

— Taigi jei ponia Dina gyvens... kur ji miegos? Anderso kambarėlyje ar?..

— Gali jį paklausti.

— Ne, dėl Dievo meilės... Jis tik vėl sunegaluotų. Kaip tada, kai sužinojo, kad ji atvažiuoja.

— A, dėl to... Aš išsiaiškinsiu.

Ana paklausė Benjaminą prie keturių akių, ir jis atsakė, kad Dina turėtų miegoti didžiajame erkeryje. Anderso nereikią varginti tokiais dalykais.

— Ar tai nereikš, jog atimame iš Anderso teisę spręsti? — nedrąsiai tarė Ana.

— Ne, paklausdami tik suglumintume jį. Būtų dar blogiau.

Pamačiusi Andersą vieną einant prie valčių pašiūrių, ji nusiskubino įkandin norėdama pakalbėti su juo akis į akį.

Ji paklausė be užuolankų, stengdamasi neatsilikti nuo jo didelių žingsnių.

Andersas nesutriko. Tik ūsai kilstelėjo, kai jis patempė burnos kampučius.

— Mūsų su Dina santuoka formali. Nemiegojome vienam kambary nuo tada, kai Benjaminas buvo dar vaikiščias, kurį reikėjo padėti jai užauginti. Nemanau, jog reikėtų ją varginti dėl smulkmenų. Dabar man tiesiog smagu, kad atvažiuoja pasisvečiuoti.

Ana žirgliojo toliau jo tempu, nieko nebesakydama. Tada jis stabtelėjo ir geraširdiškai suėmė jai ranką.

— Matai, daugelis žmonių, kurių namuose pakankamai vietos, turi po atskirą kambarį. Tik Ana su Benjaminu pašėliškai vienas nuo kito priklausomi.

Ana stebėjo jį. Su Andersu ją siejo savotiška draugystė. Nors ir labai nepanašūs, jie tyliai pasišnekučiuodavo apie daug ką. Ji

išmoko įsiklausyti, kas slypi už paprastų žodžių. Jis savo ruožtu sėdėdavo užsimerkęs, kai ji skambindavo pianinu. Dažnai jie būdavo tik dviese.

Stori žili plaukai. Šiurkštūs trumpi ūsai, glotniai nuskustos pažandės. Akys visada primerktos. Tarsi bandytų prasiskverbti į kažką, ko niekas daugiau nemato. Figūra tiesi ir prakauli.

— Prieš kiek laiko matei ją paskutinįsyk, Andersai?

— Visas amžius prabėgo. Seniai lioviausi skaičiavęs metus. Kitaip tapčiau skenduolio pamėkle.

— Skenduolio pamėkle?

— Taip, tai tas pabaisa ant apvirtusios valties.

Ji mąsliai linktelėjo. Tada suspaudė jam ranką ir į jį atsišliejo.

— Tu nerimauji?

— Hmm... Negalėčiau paneigti.

— Tebemyli ją?

— Rodos, ana ten lietus renkasi, — tarė jis ir delnu prisidengė primerktas akis.

Ji paslapčia stebėjo jį iš šono.

Tada kiek sumišęs jis kepštelėjo jai per petį ir tarė:

— Svarbiausia, kad tu atvažiavai pas Benjaminą. Tai — ateitis! O praeitis, matai, savo atsiėmė. Ji tokia, kokia yra. Neimk į galvą, Ana.

Karnai dingojosi, kad visi tapo svetimi. Žino kažką, ko nesako. Kas buvo prieš daugel metų, prieš jai gimstant. Kažką apie močiutę. Galėjai pamanyti, jog visi bijo Dinos grįžimo namo. Ją persekiojo nemaloni nuojauta, kad jie kalbasi apie tai, kai jos nėra kambaryje.

Andersas nebeužsibūdavo namie. Vienas zujo po pakrantės sandėlius ir kontorą. Prie stalo nebematydavo Karnos. Sėdėdavo tylus ir spoksodavo į kažką už jų galvų.

Šiaip visi aplinkui lakstė kas sau, norėdami viską suruošti didžiajam grįžimui, ir darė tai sulaikę kvapą. Ana ir Sara buvo mažiausiai svetimos, tačiau ir šios turėjo veidą, sakantį: „Nekalbink manęs! Aš mąstau!“

Ji užlipo į tamsiąją palėpę papasakoti močiutei, ko ši gali tikėtis. Užsinešė raudonąją suknelę ir, kaip visuomet, patiesė ją ant grindų.

Tačiau tądien močiutė nenorėjo jos vilktis.

— Turi apsirengti suknelę, močiut! — sušnabždėjo ji taip garsiai, kaip tik išdrįso. Pro atvirą angą juk galėjo kas nors išgirsti.

Tačiau nieko neįvyko.

Žinoma, ji suprato, kad močiutė keliauja pakrantės laivakeliu ir galbūt serga jūrlige. Bet tada galėtų pasisakyti. Užuot apsimetusi, kad ji jai visai nerūpi.

— Tai aš nieko negaliu turėti? Ar tai nori pasakyti? — piktai išrėžė ji.

Suknelė tebegulėjo visiškai ramiai, kaip ir buvo paguldyta.

— Jei neapsivilksi suknelės, suglamžysiu ją ir įmesiu į rūsį! — pagrasino ji ir palaukė.

Bet ne, močiutė šiandien nepasiekiama.

— Jei neapsivilksi suknelės, imsiu taip pat pykti, kam atvažiuoji, kaip ir visi kiti!

Nepadėjo nė tai.

Tuomet ji sumąstė, jog močiutė yra kažkur jūros gausme. Dėl to negali įlįsti į suknelę palėpėje. Bet jeigu ji grius, močiutė pastebės.

Karna atsistojo ir įsistebeilijo į dienos šviesą, kuri veržėsi pro angą. Spoksojo ir spoksojo. Šviesos spinduliai žaidė su dviem negyvom musėm prie laiptų. Silpnas vėjelis virpino standžius sparnelius.

Tačiau ji matė, kad musės negyvos.

Gal močiutė taip pat mirė? Prieš pat kelionės pabaigą! Gal dėl to nenori apsivilkti suknelės.

Ji iš paskutiniųjų bandė nugriūti, kad išsiaiškintų, tačiau neįstengė. Galiausiai atsisėdo ir, susiėmusi rankomis galvą, pravirko.

Ji girdėjo Aną, Bergljotą ir tarnaitę tvarkantis ir ruošiantis apačioje. Dėl to pasijuto labai vieniša. Veikiausiai bus praradusi močiutę, nes jos vietą užėmė nepažįstamoji, turinti atplaukti garlaiviu.

2 *skyrius*

Pučiant vakariui ir šiaušiantis dangui, jie dviem valtimis išplaukė į Stranstedą pasitikti viešnios.

— Tokiomis dienomis kaip ši pamanai, kad geriausia į Stranstedą būtų buvę plaukti „Gulbe“, — tarė Andersas.

Benjaminas neatsakė. Tai, jog jektą nupirko Olaisenas ir padarė iš jos į garlaivį, buvo viena. Kad žmogėnas gabeno juo masalą į Lofoteną ir Finmarką, semdamas didžiulį pelną, — kas kita.

Šiandien svarbiausia Dina.

Į Stranstedą garlaivis atplaukdavo po tris kartus per savaitę abiem kryptimis. Paštas būdavo atgabenamas dukart per savaitę, o ketvirtadieniais sezono metu ateidavo laivas iš Hamburgo.

Jie surado vietą valtims tarp Olaiseno krantinės polių. Ten buvo nuolatinės kopėčios, viskas tvarkinga. Kvepėjo šviežia dervuota mediena.

Kai sustugo laivo sirena, jie jau ilgokai buvo pralaukę krante. Į grindinio lentas trinksėjo statinės, pro sandėlių duris skardeno komandos, čirpė kranai.

Stoviniuodami jie padrikai šnekučiavo apie smulkmenas, dėl kurių šiaip niekas nebūtų aušinęs burnos.

Saulė nesirodė. Lijo lietus, tačiau vėjas aprimo, potvyniui ėmus slūgti.

Karna nepaleido Benjamino rankos. Ji vilkėjo naują žalią paltuką aksomine apykakle. Tačiau kaip ir visa kita, kuo būdavo aprengiama, jis atrodė taip, lyg norėtų nuslysti. Rodės, nenustygstantis kūnas neleidžia padoriems mergaitiškiems rūbeliams gulėti taip, kaip priklauso.

Pati dėl to nelabai suko galvą, tačiau suaugusieji kartais duodavo pastabą: „Susisagstyk švarkelį! Užsirišk batraištį! Kepurė ne į tą pusę žiūri!“

Kartais ji bandydavo jų paklausyti. Tačiau ne visuomet vienodai nuoširdžiai. Buvo akivaizdu, jog tokios pastabos jai nedaro įspūdžio.

Šiandien ji neišgirdo nieko panašaus, tad galėjo ramiai sau stovėti vėjuje atlapu paltuku. Daugiausia dėl to, jog pakeliui į Stranstedą du kartus vos neištiko priepuolis.

Benjaminas laikė Karnai už rankos ir sveikinosi į kairę ir į dešinę. Kiek įmanydamas trumpino pokalbius, bet stengėsi neįžeisti žmonių.

Ana, prisilaikydama kyką, plačiai atmerktomis mėlynomis akimis žvelgė į papilkavusią jūrą. Tarpais dirstelėdavo į Benjaminą ir nusišypsodavo.

Andersas stovėjo užpakalyje, nugara į dėžių stirtą sulig žmogum. Veidas neišdavė nieko, be to, ką žmonės visada galėjo matyti. Ką mąstė ar jautė, nebuvo skirta parodai. Tačiau jam net minties nekilo, jog galėtų neatvykti, kai iš didžiojo pasaulio grįžta Dina.

Kol laivas trinksėdamas ir ūkdamas varėsi krantinės link, jis keletą sykių pakaitomis užsidėjo akinius ir įsikando pypkę, negalėdamas nuspręsti, kaip geriausia.

Galų gale metė tą užsiėmimą ir abu daiktus padėjo į vietą. Stirksojo dešinę ranką įspraudęs į švarko antį, o kitą nusvarinęs žemyn.

Buvo pasklidęs gandas, kad praleidusi daug metų užsienyje, į namus parvykstanti Reinsneso Dina. Pasitikti Hamburgo laivo susirinko nemažai žmonių, norinčių savomis akimis pamatyti, kaip ją pakeitė metai. Ypač tų, kurie kadaise Diną pažinojo.

Ji nestovėjo prie turėklų, kol laivas švartavosi prie krantinės. Niekas nematė jos ir tada, kai buvo nuleistas trapas. Visi žvalgėsi. Mažesnieji stiebėsi ant pirštų galų, bandydami dirstelėti per petį vyrui su katiliuku, drūtai moteriškei su bulvių maišu ant nugaros, telegrafistui snapuota kepure ar ekspeditoriui su odiniu portfeliu.

Pats Olaisenas esąs per daug užimtas, kad eitų ekspeditoriaus pareigas. Tam reikalui aptaisė jaunuolį iš salų.

Kadangi Reinsneso Dina iškart nepasirodė, žmonės tuoj nukreipė dėmesį kitur.

Kai trapas ištuštėjo, vėl atsivėrė salono durys. Pro jas išžengė aukšta, liekna moteris tamsžaliu kelioniniu kostiumėliu. Veido jie neįžiūrėjo. Jį slėpė plačiakraštė skrybėlė su šydu, laisvai surišta pasmakrėje.

Andersas ir pažino ją, ir nepažino. Matė taip, tarsi ji žengtų per baltą pelkės rūką. Akiniai gulėjo kišenėje.

Jam buvo įdomu pamatyti, kokia ji dabar. Tai nereiškia, kad jis manė ją esant bjaurią ar seną, toli gražu, — tik švelniai permainytą spalvų ir formos niuansų.

Ji nebebuvo tokia apvali kaip anksčiau, jis aiškiai įžiūrėjo. Lieknumas jos nedarkė, tačiau pakeitė. Atrodė svetima. Galbūt gležnesnė smarkiame vėjuje? Blukesnė, su tamsiais ruožais palei siūles. Nelyginant daug mačiusi burė.

Jam dingtelėjo, jog yra matęs ją visokiausiose padėtyse. Ne visada tokią pat trykštančią sveikata ir tvirto žvilgsnio. Taip buvo lemta. Dabartinis jos vaizdas jam priminė tą vasarą, kai ji vos mirtinai nenukraujavo Folhavo jūroje.

Tačiau moteris, einanti į jį, neatrodė patekus į bėdą. Veikiau — radusi savo pavidalą? Arba ne?

Ji stabtelėjo priešais trapą. Dešine ranka įsitvėrė turėklo ir iš lėto, pakopa po pakopos, žengė jų link. Veikiausiai žinojo, kad ją smaigsto koks pusšimtis smalsių akių porų.

Jis pastebėjo, kad ji eina nuleidusi galvą. Suprantama, žiūri į trapą. Būtų nei šis, nei tas, jei atvykusi po tiek metų, sukluptų lipdama į krantą.

Andersas ištraukė ranką iš užančio ir dideliais žingsniais žengė jai priešpriešiais. Buvo išgyvenęs tai sapne. Begalę kartų priėjęs prie jos ir suėmęs už abiejų rankų.

Kai garlaivis dar užsukdavo į Reinsnesą, jis pats plaukdavo jos pasitikti. Ji būdavo nuleidžiama šalia jo ir visada tapdavo labai artima ir ryški. Ne vien dėl to, jog anuomet jis daug geriau matė. Tai buvo susiję su tuo, jog jis tebesinešiojo jos vaizdą. Ne tik galvoje. Ne — visame kūne.

Pastarosiomis dienomis jis nuolat pasitikinėjo ją Stranstede, kaip dabar. Daugybę kartų. Šiek tiek skirdavosi kai kurios detalės, darydamos susitikimą vis tobulesnį.

Tačiau jis niekada neįsivaizdavo, kad ji mūvės pirštinaites. Dėl to ji tarsi liko be odos.

Tiek to, jis suėmė jos pirštinėtas rankas ir kostelėjo. Tuomet garsiai ir raiškiai, kad visi aplinkui girdėtų, pasakė:

— Būk palaiminta, Dina! Sveika parvykusi į namus!

Tie žodžiai per artimiausias valandas apskriejo Stranstedą. Sklido kaip valgio kvapas alkaniems padienininkams. Tik pamanyk, po tiek metų galėjo šitaip pasakyti! Būk palaiminta, Dina! Sveika parvykusi į namus! Kas galėjo tikėtis, kad Reinsneso Ander-

sas, vienas kaip pirštas, paliktas su gėda, pasitiktų pabėgėlę šitokiais žodžiais? Tiesiog nesuvokiama!

Ir ko ji parsirado? Ką čia veiks?

Tebeatrodė puikiai, bet ne taip, kaip jie ją prisiminė. Kas, kad su miestietiška skrybėle, — anksčiau taip pat tokias dėvėdavo, tačiau vis tiek matyti, kad pražilusi. Ir sulysus, ar kaip pavadinsi? Akivaizdu, jog Berlyne ne vien pyragai buvo.

Tačiau tie, kurie prasistūmė taip arti, jog galėjo sutikti jos žvilgsnį, pastebėjo, kad ji puikios formos. Vienas kitas, nuo seno kaltas jai pinigų, pasijuto nepatogiai. Stiklinis žvilgsnis nesitraukė nė per colį. Neatrodė, kad būtų pamiršusi bent šilingą, nors su visais sveikinosi.

Ji išlipo į krantą, kaip paprastai, lydima mantą nešančių suplukusių vyriokų virtinės.

Akivaizdu, jog manė kurį laiką paviešėti. Trys dideli lagaminai atrodė kaip švininiai, nes nešikai nuo svorio svirduliavo. Dar jūreiviai į krantą išnešė tris kelioninius krepšius, tris skrybėlių dėžes ir violončelės dėklą. Taip, matyt, pabus netrumpai!

Bet kaip jis iškentė jos nenubaudęs? Andersas. Kas galėjo tikėtis, kad palaimins ją ir pasveikins grįžusią į namus? Taip, gero žmogaus poelgis.

Krantinėje jie susirinko ne tam, kad pažiūrėtų, kaip jis tyčiojasi, koneveikia ar švaistosi rykšte. Anaiptol! Tačiau laiminti ją — to jau per daug.

Kai kurioms moteriškėms sudrėko akys, jos manė, kad pasielgta gražiai. Širdis joms sakė, kad Andersas — tikras vyras. Garbingas žmogus. Kitos pritarė vyrams. Tik silpnabūdis gali visai nejausti apmaudo.

Niekam neatėjo į galvą, kad bemiegėmis naktimis Andersas buvo išmokęs, ką sakys ir darys, jei arba kai tai įvyks — ji parvažiuos.

Tie žodžiai. Rankų paspaudimas prie visų akių. Nežinodamas, ko imtis vėjui pasisukus šonu, toks žmogus kaip Andersas negalėtų buriuoti neapvirsdamas. Kai visa virto tikrove, jis darė, ką mokėjo, nesvarstydamas.

Jeigu jį kas paprašytų papasakoti, ką tuomet jautė, jis skaidriu žvilgsniu pažvelgtų į žmogų ir papurtytų galvą.

— Ką jaučiau? Nesuprantu.

Jeigu Karna būtų bandžiusi įsivaizduoti, kaip atrodo močiutė, tikrai būtų vaizdavusis ne tokią. Ši buvo ryškesnė ir kur kas grėsmingesnė nei ana iš tamsiosios palėpės.

Ir kitokia, negu nupasakojo tėtis ir Ana.

Močiutė šiek tiek priminė pageltusį atvaizdą, kurį turėjo tėtis. Ten ji sėdėjo po skėčiu, tiesdama ranką kažkam, kas nepakliuvo į nuotrauką.

Taip pat buvo keista matyti ją tokią žalią, nes Karna močiutę buvo mačiusi tik raudoną. Nuotraukoje ji juokėsi. Tėtis sakė, kad tai jai nebūdinga.

Iš tiesų Karna neįstengė įsivaizduoti šio susitikimo. Ar kaip atrodo močiutė. Tikriausiai manė ją atvažiuosiant su raudonąja suknele ir kad skambčios apyrankės, jai krutant.

Dabar suprato, kaip kvailai tikėjosi.

Visada, kai ji paklausdavo apie močiutę, visi, išskyrus tėtį, surimtėdavo ir persimainydavo. Todėl ji težinojo tiek, kiek jai papasakojo tėtis. O jis apie močiutę kalbėdavo taip, tarsi ši būtų viena jo ligonių, kurios nebematė nuo tada, kai ji pasveiko. Aukšto ūgio. Tamsių plaukų. Ne itin kalbi. Gerai mokanti plaukti laivu, skaičiuoti, joti. Ir griežti violončele. Tėtis nieką daugiau teprisiminė. A, dar kad galėdavusi taip perpykti, jog visa apsitraukdavę šerkšnu.

Kaip tik tai sunkiai sekėsi įsivaizduoti. Mat močiutė palėpėje nebuvo tokia. Tačiau Karna suprato, jog Dina skiriasi nuo Isako močiutės Stinės.

Tada nepažįstamoji dama išlipo į krantą, padavė jai šilkuotas rankas ir balsu, nepanašiu į jokį kitą Karnos girdėtą, pasakė:

— Karna! Išties! Buvai tokia mažutė, kai paskutinįsyk tave mačiau. Stebuklas. Štai kokia tu! Iš kur gavai tokius gražius plaukus?

Ji juk galėjo pasakyti, kad patys užaugo, bet...

O kai močiutė atsitūpė ir jos viena į kitą įsižiūrėjo, Karna suprato, kad geriausia, ką ši garlaiviu atkeliavusi močiutė turi, yra akys. Jos priminė stiklinius daikčiukus, kabančius ant sietyno virš valgomojo stalo. Jie kaip jūros gausmas — nepastovūs, ir vis dėlto tokie patys.

Močiutė nusimovė pirštinaites. Karna pamatė blykstelint keturis žiedus. Tada močiutė suėmė ją per liemenį, pakėlė ir ėmė sukti ratu. Sijonai išsiskleidė aplink jas kaip vėduoklės.

Žmonės krantinėje spoksojo ir turėjo suktis kartu. Dabar visi sūkuriavo. Greičiau, greičiau! Baimingos tėčio akys! Tikriausiai jis bijo? Kad ji negriūtų? Bet ji negali griūti, kai močiutė ją laiko, turėtų suprasti.

Ir niekis, kad močiutė iš garlaivio neturi apyrankių ir skrybėlės kraštas brauko Karnai per veidą, kad puošnūs moteriški dra-

bužiai taip keistai spragsi. Lyg kas būtų padegęs. Viską apgaubė nepažįstamas aromatas. Buvo taip nuostabu, jog galėjai pamanyti: kažkas balsu skaito jai knygą su kvapais ir visu kitu.

Kai močiutė pastatė ją ant žemės, plūstelėjo svaigulys ir šleikštumas. Bet ji atsigavo ir pagaliau tarė:

— Vienas vyras iš Tromsės suderino pianiną.

— Puiku!

— Ir mes tokią turime! — pasakė ji ir parodė į violončelės dėklą.

— Žinau.

— Iš kur?

— Ją man dovanojo žmogus, mokęs mane raidžių.

— Kas toks?

— Reiktų ilgai pasakoti. Galėsime apie tai pakalbėti vėliau.

Tai gal vis dėlto ji neprarado močiutės. Ji tik nulipo iš tamsiosios palėpės.

Apie tai, jog po šio susitikimo kitiems tapo lengviau pasisveikinti, Karna nepagalvojo. Galbūt pagalvojo Dina?

Benjaminas stengėsi būti kasdieniškas, lyg jie dažnai susitiktų. Tačiau Dinos veide jis įžvelgė, jog ir ji jaučiasi ne visai taip.

Paskutinį kartą jis matė ją Kopenhagoje prieš šešerius metus. Prieš aštuoniolika metų ji iškeliavo iš Reinsneso.

Jos akys! Buvo pamiršęs, kokios plačios ir šviesios. Pamiršęs šešėlius toje šviesybėje. Jis susigraudino. Pajuto gailestį abiem, nes nebeprisiminė, kaip ji atrodo.

Nuo ašarų išsigelbėjo. Tikrai nenorėjo viso Stranstedo akivaizdoje imti sriūbauti dėl to, jog pagaliau motina teikėsi jam pasirodyti. Juto, kaip susispaudžia lūpos vien pagalvojus apie tokią galimybę.

— Labas, Benjaminai, — paprastai tarė ji.

Jis galėjo paklausti, kaip sekėsi kelionė. Tačiau žandikauliai užsikirto. Ji juk turi matyti? Kiek gali pasenti vaiko įniršis ir vis dėlto likti toks pat gajus? Kaip smarkiai gali kraujuoti vaikystė, net jei vadiniesi daktaras Grenelvas?

Kai suėmė jos rankas ir suspaudė, pajuto siūbtelint apmaudo bangą, sumišusią su ilgesiu, kurį buvo numarinęs. Jos akys prisipildė ašarų, ir jis pamanė: „Ne, nebuvau numarinęs“. Veikiausiai dėl to, jog ilgesys ir viltis žmogų apleidžia paskiausiai.

Ana ruošėsi šiam susitikimui, tačiau jautėsi nedrąsiai. Paskutinį kartą ji matė Diną prieš šešerius metus per Jonines Diurehave-

ne. Tuomet ji jautėsi labai nelaiminga ir matė tik Benjaminą. Tačiau keli Dinos laiškai padarė ją ryškesnę.

— Sveika atvykusi! Labai džiaugiuosi, kad sulaukėme Dinos! — pasakė ji.

Viešnia atitraukė ją kiek nuo savęs ir įsižiūrėjo.

— Ana! Atsilaikei! Esi tokia, kokią pamenu. Benjaminai, tu — laimingas vyras!

Žmonės ištempę kaklus klausėsi. Ji kalbėjo taip aiškiai, jog visi galėjo išgirsti, kad savo marčia ji patenkinta. Gal vertinimas kiek skubotas. Marčios niekada nebūna tokios, kokios pasirodo iš pirmo žvilgsnio. Anytos taip pat nebūna. Juolab — Reinsneso Dina, jei gerai ją pamena.

Apie daktaro pačią negalėjai pasakyti nieko bloga. Tačiau ji nelabai lipo prie žmonių, nors ir perimdavo pamokas mokykloje, kai mokytojas būdavo užsiėmęs. Vaikams ji patiko. Niekada nesigriebė rykštės. Žmonės girdėjo ją giedant bažnyčioje. Buvo taip gražu, jog angelus galėtų pravirkdyti.

Šiaip, matyt, gerokai išpaikinta ir opi. Niekas nebuvo jos matęs prie šienapjūtės darbų. Tačiau kažkuo daktaro žmona juk turi būti patraukli, jei įtinka ir probstui, ir vaikigaliams. Tik pernelyg gležna ir laibo liemens. Užtat Reinsnesas ir nesulaukia atžalų.

Žmonės nieko nesakė, kol stovėjo krantinėje. Kur tau! Tuomet tik klausėsi ir spoksojo. Lyg veršeliai nekaltai seilėdamiesi.

Tačiau po to! Pasidaliję mažomis grupelėmis, geriausia po du, aptarė temą prie puodelio kavos. Pyrago gabalėliui tai suteikė išsiilgtojo skonio. Dienos įvykis, praskiestas senesnėmis naujienomis. Kaip žiupsnis brangaus šafrano, vietoj kurio paprastai beri ciberžolę.

— Atvežiau tau svogūnėlių ir sėklų, Stine. Gavau šio to iš draugo Olandijoje!

Džiaugsmas padarė auksišką Stinės veidą lygų ir spindintį. Tarsi kas būtų stebuklingai mostelėjęs ranka. Tai grožis, kurį mato ir prisimena išrinktieji, paversdami jį amžinu.

Tomas jį matė. Suvokė, jog išvažiavus Dinai, be jo, mažai kas mokėjo įvertinti Stinę.

O kai Dina paklausė, kuo Stranstede žmonės užsiima, jei galėjo pridygti šitiek namų ir garlaivis švartuojasi prie krantinės, kai pasakė nesitikėjusi tiek daug jų čia pamatyti, viskas tapo labai paprasta, ir Tomas atsakė, lyg jie būtų seni pažįstami.

Jis ėmė dėstyti, jog į Reinsnesą garlaivis nebeužplaukia ir tai esąs apgailėtinas dalykas, tačiau taip pat — žingsnis į priekį.

Andersas kelis kartus kinktelėjo galva pritardamas tokiai tiesai. Už visa reikią dėkoti Vilfredui Olaisenui, nes tam vyrui viskas klojasi taip, kaip sumano.

Dina pažadėjo sugrįžti vėliau ir apžiūrėti tą balaganą. Bet dabar norinti į Reinsnesą, atsisėsti mėlynojoje virtuvėje ir prisiminti Olinės žuvienės skonį.

Vesdama Karną už rankos, ji apžvelgė visus paeiliui ir nusistebėjo, kad ant kaulų jie turi tiek mėsos, nors Olinė nebečirškina ir nebeverda.

Tuomet Karna ketvirtą sykį tą dieną pajuto jūros gausmą.

Tėtis pamatė ir paėmė ją ant rankų, nors ir labai didelę. Ten ji sėdėjo įkniaubusi nosį į storą švarką, prisimindama, ką jautė, kai Olinė išsitiesė ir liko gulėti ant virtuvės grindų, nenorėjo su ja kalbėti. Trumpam diena pasidarė nebe tokia, kokia buvo iki močiutei paminint Olinę.

Tačiau suaugusieji jau kalbėjo apie ką kita, o močiutė ėjo tvirtai įsikibusi Andersui į parankę.

— Andersai, tu nepasikeitei! Tai prieštarauja gamtai!

Tada ji švelniu balsu kažką pasakė svetima kalba.

Karna nesuprato žodžių, veikiausiai nesuprato nė Andersas. Močiutė kepštelėjo jam, kaip jis kepšnodavo Karną.

Atsišliedama į tėtį ir jusdama jo šilumą, ji suprato, kodėl Andersas ją kepšnodavo kaip tik taip. Ir jis trokšdavo pažaisti su močiute.

Ji taip pat suprato ką kita: tai Stebuklo Diena, apie kurią kalbėdavo Stinė. Ji ateina labai retai. Reikia būti atidžiai, kad pastebėtum skirtumą tarp jos ir kitų dienų.

Tik pamanyk — garlaiviu atplaukė nepažįstama močiutė ir visus padarė kitokius! Kai Karna žiūrėjo į juos, rodės, lyg iš veidų spinduliuotų džiaugsmas. Apie tai, kokie buvo nedraugingi, perskaitę žinutę laikraštyje, jie veikiausiai pamiršo!

Kai pasiekė prieplauką, močiutė nusiėmė skrybėlę su šydu, nusiavė batus ir nusimovė kojines. Atlapu švarkeliu ir iki pusės blauzdų pakaišytu sijonu iššoko į ledinę jūrą. Tada juos visus ištraukė į krantą!

Karna nieko panašaus nebuvo mačiusi.

— Tai štai kaip viskas atrodo! Štai koks Reinsnesas! — sušuko močiutė, lyg pati čia būtų gyvenusi, o kiti — atvykę iš Berlyno. Tuomet pasileido basomis žvyrkeliu, medžiams atsargiai lankstantis ir plekšenant vėjuje.

Įkandin vilkosi kiti. Nešdami jos mantą. Sustodavo, kai ji stabtelėdavo. Paskutinįsyk — priešais laiptus.

Ten ji akimirką pastovėjo timptelėdama į vietą sijoną. Paskui atsigręžė, ištiesė rankas ir jiems sušuko:

— Eikite visi šen! Ateikit! Ateikit!

Ir jie suėjo. Dvaro gyventojai. Kas dirbo lauke ir kas triūsė namie. Tarnaitė, Bergljota ir Sara. Iš pradžių buvo drovūs. Paskui juos tarsi kas permainė. Apėmė džiaugsmas. Visai kaip kitus.

Karna pamanė, kad po jūros gaudimo džiaugsmas yra antras pagal didybę pasaulyje. Jis užkrečiamas. Apglėbė juos visus kaip stipri ranka.

Kažkas atsitiko Anai. Ji švytėjo.

Galbūt ne močiutė juos pakeitė. Bet tai, kad pati labai džiaugėsi. Kad parodė, kaip jai smagu būti pas juos Reinsnese. Ir kad jie šito nesitikėjo.

Tikriausiai jie laukė kitos, kaip ir ji?

Paskui viskas vyko labai greitai, ir pernelyg skubiai atėjo vėlus vakaras. Močiutė, kratanti galvą ir derinanti violončelę. Besiklausanti. Ana ir močiutė, palinkusios prie natų. Ana, prašanti Karną paskambinti.

Bet ji neįstengė. Delnai buvo sudrėkę, o širdis viską stelbė savo tuksėjimu. Ir visą dieną šitaip.

Ji papurtė galvą, ir Ana atlyžo.

Tada užgrojo jos dviese, Ana dainavo. Tėčio veidas pasidarė toks plynas. Kiti stovėjo aplink mirkčiodami. Andersas išsitraukė laikrodį, bet į jį nepažvelgė. Išsiėmė ir akinius. Bet nesidėjo.

Kaip gyvavo Reinsnesas iki ateinant džiaugsmui?

Kaip niekada neregėta močiutė, atplaukusi garlaiviu, galėjo viską pakeisti? Kai ji pati neišdrįso net pagroti gaidų, kurias taip puikiai mokėjo?

Kitą rytą močiutė nulipo iš antrojo aukšto vilkėdama geltoną šilkinį peniuarą, apsiūtą keliais sluoksniais plonyčių nėrinių.

Karna niekada nebuvo mačiusi tokios grožybės, tad sustingo sunėrusi rankas, kad geriau įžiūrėtų.

— Dabar man trūksta tik vieno dalyko, — pasakė močiutė.

— Ko? — paklausė Karna ir nusekė ją koridoriaus laiptais.

Močiutės plaukai buvo žili ir juodi. Kaitaliojo spalvą kedenami vėjo.

— Berlyno bažnyčių varpų.

— Ar Berlyne daug bažnyčių?

— Oi, kiek daug! Ir visos kitaip skamba.

— Gali jas atskirti?

— Artimiausias galiu. Tačiau dažnai jos skambina išvien ir gaudžia kaip choras. Kai kurių garsas atsklinda iš toli, beveik kaip aidas. Pora bažnyčių stovi visai arti. Vienų skambesys aštrus, kitų — švelnesnis.

Tuomet ji tai padarė! Visai kaip palėpėje. Iškėlė rankas virš galvos ir ėmė suktis ratu, lyg šokio žingsniu per kiemą judėdama išviečių link. Ten pametė šlepetes, bet paliko gulėti!

Buvo šalta. Paūksnėje tebedryksojo sniego lopiniai. Bet tai močiutei, ko gero, nė motais. Šiaip tik Karna lakstydavo išvietėn vienais apatiniais. Dabar jos dviese.

Karna stovėjo naktiniais marškiniais ir stebeilijo.

— Pas mus jūra skamba! Beveik visada! — drąsiai riktelėjo ji pavymui.

— Tiesa, to man labai trūko Berlyne! — neatsisukdama sušuko močiutė.

Karna prajuko. Grįžusi į savo kambarėlį, susirado atlasą ir smiliumi apvedė Berlyną, kaip mokė tėtis. Taip ir žinojo! Močiutė juk irgi turėjo žinoti? Ten nėra jūros! Kažin, kaip jie nusigauna iš vienos vietos į kitą neturėdami jūros?

Močiutė įėjo į jos kambarėlį ir sustojusi apsidairė.

Pamačiusi raudonąją suknelę, kuri visada sėdėjo ant motušės Karenos kėdės, ji priėjo ir palietė ją. Tuomet paėmė ir prisidėjo, niūniuodama melodiją, kurios Karna niekada nebuvo girdėjusi.

Aplinkui ją buvo be galo šviesu. Iš visų kerčių šliaužė šviesos keteros. Karna stovėjo prie lovos ieškodama atramos. Įsitvėrė į lovos galą. Tačiau to tarsi nepakako. Nebuvo kur įkišti pirštų.

Tada močiutė nusimetė nėriniuotą peniuarą ir, padėjusi jį ant lovos, virš galvos užsikėlė raudonąją suknelę. Kai sijono apačia čiūžtelėjo ant grindų, Karna pamatė, kaip šviesos strypas perskėlė močiutei galvą pusiau.

— Močiute, ne! — garsiai pasakė.

Ji degė! Baisiai skaudėjo. Negalėjai ištverti. Ji išgirdo savo pačios stugesį. Paskui viskas išnyko.

Prieš atmerkdama akis, ji skruostu pajuto močiutės suknelės aksomą. Kaip pirmą kartą tamsiojoje palėpėje. Tada suprato, kur esanti, nors virš savęs girdėjo tėčio balsą.

Ji gulėjo močiutei ant kelių. Ana stovėjo su vandens ąsočiu rankose. Buvo išblyškusi. Beveik neturėjo burnos. Tai sielvartas. Jis buvo labai ryškus, kai ji nugriuvo. Pati to nematė. Tačiau žinojo.

Kartais jai dingodavosi, jog mato jų mintis. Ypač Anos. Tarsi kas nors Anai būtų baisiai nusidėjęs ir nepaprašęs atleidimo. Apie tokią nuodėmę pastorius kalbėdavo iš sakyklos.

Šiandien ji girdėjo kažką tariant keistąjį žodį, kurio tėtis jai nebedavė, nes ji tik knapsodavo ir snūduriuodavo kaip senė. Bromas!

Jie krutino lūpas. Stovėjo ir žiopčiojo pasisukę į ją, kaip žuvys prie stačiosios uolos. Žiojosi ir čiaupėsi leisdami bromą. Po truputį. Tačiau burnoje ji vis tiek pajuto šleikštumą ir tapo svetima pati sau.

Močiutės veidas nutolo. Bet prieš tai ji pažvelgė į Karną taip, lyg žiūrėtų į nepažįstamą žmogų.

Galbūt ji ne Karna? Tik jie taip mano? Galbūt ji yra ta, kurios visi bijo, bet nedrįsta prisipažinti? Ta, kuri mato, ką jie nutyli?

Ji labai nuvargo. Baisiai nuvargo. Suknelės krūtinė visa permirko.

Močiutė kilstelėjo jai galvą, kad galėtų pagirdyti. Ji gėrė. Užsimerkė ir nuplaukė.

Du kartus prabudo, nes kambaryje kažkas buvo neįprasta. Šalia lovos sėdėjo močiutė ir žvelgė į ją. Abu kartus nusišypsojo.

— Čia tik močiutė...

Daug vėliau, kai vėl įstengė kalbėti, ji tarė:

— Nebeik į palėpę, močiut.

— Ar aš buvau palėpėje?

— Taip, bet tau nėra ko ten eiti.

— Kodėl, vaikeli?

— Tau ten pavojinga. Tu sudegsi.

3 skyrius

Dina ne kartą su reikalais vyko į Stranstedą. Siuntė telegramas, laiškus ir darė vizitus.

Andersas sukinėjosi apie pakrantės pašiūres. Pasirodydavo, kai atvykdavo svečių, ir šiaip nesišalindavo, jei jo prireikdavo. Tačiau vaikščiojo savais keliais. Tariamai iš būtinumo.

Prieš jai atplaukiant, jis turėjo tris dienas lūkesčiams susikurti. Laiko nedaug. Bet užtektinai, kad viduje kažkas sudužtų, kai ji atvykusi viską nubraukė.

Matyt, jis tikėjosi, kad Dina jį matys. Tačiau nesulaukė jokio panašaus ženklo. Ji buvo draugiška ir mandagi, nieko daugiau. Jis ėmė ruoštis jos išvykimui. Ir negalėjo atspėti, ko ji atkeliavo.

Paskui, po dviejų savaičių, ji atėjo pas jį į krautuvės kontorą. Pirmą kartą jie buvo vieni du. Jis pakvietė ją atsisėsti ir pagal paprotį, kai susitinka verslo partneriai, pasiūlė taurelę.

Mielai atsisėsianti, tačiau negersianti. Norinti pakalbėti apie Reinsnesą. Finansus ir buhalteriją.

Užsidėjęs akinius, jis padavė jai žurnalus su apskaita, kad pasiskaitytų pati. Ne kažin kiek to skaitymo, nepalyginsi su senais laikais.

Ji labai negraudeno. Tiesą sakant, nebuvo pratarta nė žodžio, kol ji, užsikišusi rašiklį už ausies, skaitė bejausmius skaičius. Jis matė, kad ji mintyse skaičiuoja tikrindama galutines sumas. Baigusi kone smagiai tarė:

— Atrodo bjauriai!

Andersas nudelbė žvilgsnį į stalą, nusiėmė akinius ir trumpam užsimerkė.

— Matyt, tau reikėjo susirasti geresnį valdytoją nei Andersas Bernhoftas, — karčiai pasakė jis.

— Aš manau kiek kitaip.

— Ką tu manai?

— Tu darei viską, kas buvo įmanoma. Naujieji laikai — ne juokas. Reinsnesą Stranstedas šiaip ar taip būtų užsmaugęs. Dabar štai paveržė garlaivio aptarnavimą ir paštą.

— Kalbi kaip Olaisenas. Bet „Gulbę“ jis gavo dėl to, jog man buvo užėjusi pinigų krizė.

— Argi tavo krizė nėra Reinsneso krizė? — pasakė ji.

— Manai, kad tokie ūkiai kaip mūsų pasmerkti žlugti?

— Yra pagrindo taip manyti. Neturime padoraus uosto, o vienintelis susisiekimas sausuma — status kelias per kalnus, pavojingas griūtimis.

— Kad juos kur griausmas tą Olaiseną ir Stranstedą su lentpjūve, kalve ir visa erzelyne. Su telegrafu ir paštu! Kad nelabieji visais pragaro žaibais ištrankytų ir pelenais paleistų!

Ji pasirėmė alkūnėmis, o akys, atsuktos į jį, virto pora linksmų plyšelių.

— Dar!

Pyktis atslūgo, ir jis nusijuokė.

— Paimsiu burnelę iš tos širdgėlos. Tu nori?

Ji linktelėjo ir su trenksmu užvertė paskutinį žurnalą.

Kai jis, bandydamas įpilti be akinių, nepataikė į mažą taurelę, ji nukreipė žvilgsnį kitur, nesakydama nieko.

Bet jis pastebėjęs suglumo.

— Sunkiausia įžiūrėti, kas arti, — tarė nubraukdamas gėrimo klanelį.

— Ne tau vienam šitaip.

— Daugelis sugeba įžiūrėti degtinės stikliuką, bent kol neištuština.

Jie pakėlė taureles ir vienas kitam linktelėjo.

— Atvažiavau ne vien tam, kad pamatyčiau, kokia vargana padėtis, — pranešė ji tiesiu žvilgsniu.

— Štai kaip.

— Noriu pabandyti išgelbėti, ką dar galima išgelbėti.

— Kokiu būdu?

— Žinai, šį pavasarį kai kas įvyko. Gavau pinigų, kurių nesitikėjau gauti.

Jis įdėmiai pažiūrėjo į ją netardamas nė žodžio.

— Nusprendžiau išmokėti visas skolas ir suremontuoti Reinsneso trobesius.

Po valandėlės, lyg būtų išgirdęs žinią, kuri jo visai nedomina, jis tylomis ištarė:

— Tai bent naujiena.

— Tu nė kiek nenustebęs?

Tuomet jis nunarino galvą, tarsi bandydamas kažką prisiminti ir dėl to negalėdamas atsakyti iš karto.

— Žinia staigoka, visų pirma... Antra, tu gi praleidai namuose dvi savaites nieko neprasitardama. Trečia, Reinsnesas — tavo ūkis, nors pernelyg ilgai buvo mano galvos skausmas.

Tiek tepasakė. Tada ėmė naršyti po kišenes kažko veltui ieškodamas.

— Rodos, man priekaištauji, Andersai?

— Kam nuo to būtų geriau? Aš juk žinau, kodėl išvažiavai... Bet, tiesą sakant, nenutuokiau, ko parvykai namo... po aštuoniolikos metų. Dabar suprantu — kad padengtum skolas ir galbūt perdažytum valčių pašiūres.

— Pinigus būčiau galėjus atsiųsti.

— Teisybė, — vangiai tarė jis.

Ji pažvelgė į jį. Nuogu žvilgsniu.

— Tau nėra reikalo mokėti dėl manęs skolų, nes jekta jau Olaiseno. Aš pats, ko gero, tik ją ir teturėjau.

— Darau tai dėl savęs. Ir dėl Karnos.

Jis maktelėjo galva.

— Bet ar protinga kišti tuos pinigus į Reinsnesą, jei pati man ką tik išaiškinai, jog Reinsneso dainelė sudainuota? Juk galėtum už juos gerai gyventi Berlyne.

— Išmokėti skolas yra garbės reikalas.

— Išties! Geri žodžiai! — tarstelėjo jis, pagaliau pažvelgdamas jai į akis. Aštriai.

— Matyt, turiu tau papasakoti porą dalykų, — ramiu balsu pasakė ji.

— Taigi ir man kilo tokia mintis...

Jis sėdėjo kinknodamas galva, tarsi klausytųsi muzikos. Ant krėslo ranktūrių rymojo vėjo nugairintos plaštakos. Nykštys nelyginant vąšas vidinėje pusėje. Išorėje tvirtu lanku išlinkę kiti pirštai. Akivaizdžiai įpratę prie kitokio gniaužto.

— Turiu statybos firmą ir prekybos nekilnojamuoju turtu įmonę. Berlyne ir Hamburge. Ten dirba žmonės, kuriais galiu pasitikėti. Gaunu nemažą pelną.

Ką jis mąstė, pasiliko sau, tačiau žandikauliai malė greitai ir kietai.

— Nuostabu, kiek tu pasiekei, Dina!

— Visai ne! — kone piktai nukirto ji ir išsiblaškiusi ėmė grabalioti už ausies rašiklio. Neradusi ėmė pašyti plaukus, kol jis barkštelėjo ant stalo.

— Paveldėjau iš vieno žmogaus. Daug metų padėjau jam tvarkyti apskaitą ir verslo reikalus. Įdomumo dėlei buvau nusipirkusi keletą jo firmos akcijų.

— Matyt... turėjai kuo jam padėti.

Išryškėjo atsikišęs žandikaulis. Smakras pūpsojo kaip akmuo.

— Kurį laiką su juo gyvenau.

Tuomet jis pasviro toli į priekį, pakildamas nuo kėdės. Delnai nuo ranktūrių atsiplėšė paskiausiai.

— Nemindžiok mudviejų garbės, Dina. Kam knaisiotis praeityje. Nieko nenoriu apie tai girdėti, esu per senas gilintis į žmonių poelgius! Nepyk, bet bus geriausia, jei visa tai pasilaikysi.

Jis atsitiesė ir skvarbiai žiūrėjo į ją, kol ji nuleido akis.

— Nenoriu, kad tarp mūsų liktų kas nors neišsakyta, — tarė ji.

— Su tokiomis išpažintimis tau vertėtų kreiptis į pastorių, ne į mane. Niekada nesiėmiau duoti žmonėms išrišimo.

— Bet tu artimiausias.

— Seniai nebesu tau artimiausias, Dina.

Jis susidėjo rankas už nugaros, tarsi staiga pajutęs, kad jos per sunkios nešioti, ir priėjęs prie lango atsistojo nugara į ją.

— Pasakyk, apie ką mąstai, Andersai! — po valandėlės tarė ji.

— Apie ką mąstau? Prašom, galiu pasakyti. Mąstau, kada vėl išsiruoši Berlynan. Ar kur kitur.

— Nori, kad išvažiuočiau?

Prie lango buvo tylu. Taip tylu, jog galėjai girdėti Aną skambinant didžiajame name. Muzika plaukė pro atvirus langus kaip priminimas apie kažką.

— Ne, velniai rautų! Bet vienam iš mudviejų, ko gero, teks susirasti kitą ūkį. Negaliu čia trintis su tavim kaip senas vienišas puskvaišis! Tiek turėtum suprasti, nors ir daug laiko praleidusi užsieniuose ir grįžusi namo su dideliais pinigais!

Jis buvo įsiutęs bulius, laukiantis bizūno už tai, kad dūrė ragais.

— Gal pasivaikščiotum su manimi aplink vėliavos kalną, čia nėra kuo kvėpuoti, — tylomis tarė ji.

— Ne, šįkart man reikalingos sienos!

Ji dar mažumą pasėdėjo, tada pakilo. Atidarė duris ir išslinko lauk.

Išgirdęs ją einant per žvyrą, jis nusisuko nuo lango ir griebėsi už krūtinės. Kol susirado kėdę, užgrūdintas veidas nusidažė žiemos spalva.

Viena po kitos plaukė valtys ir švartavosi prieplaukoje. Arba buvo rišamos prie senų polių. Svečiai linksmai kėlėsi į krantą keltuvu ir leidosi ant gana netvirto prieplaukos grindinio.

Jie traukė po kelis ir pavieniui, visai kaip anais laikais, kuomet krautuvė dar nebuvo virtusi dulkėta skyle, kurioje niekas nei perka, nei parduoda. Pirmiausia atkako mokytojas su žmona susižinoti naujienų iš svetur ir priminti Dinai, jog jie esą giminės. Tiesa, tolimi.

Paskui atvyko probstas, norėdamas Andersui ir Dinai pasakyti, jog jie laukiami bažnyčioje. Taip pat ketino prašyti Aną pagiedoti per vasarvidžio mišias. Tikėjosi žmonių antplūdžio ir gero oro.

Į probsto kalbą gana nemandagiai įsiterpė Karna, patikliai pranešdama, jog močiutė pasiilgusi Berlyno bažnyčių varpų, tad jie visi mielai apsilankysią bažnyčioje.

— Matai, — maloniai tarė probstas, — jaunimas viską žino.

Vėliau atvyko žmonių iš Stranstedo. Trobelninkas Hartvigsenas, kadaise ėjęs lažą Fagernese pas lensmaną Holmą, atsivežė net visą šeimą norėdamas pasveikinti Diną grįžus namo.

Jis palikęs kaimą ir įsidarbinęs vežiku vienintelėje apylinkės arklių stotyje. Tad jeigu Reinsneso Diną, žinoma, ir Andersą, reikėtų kur nors pavėžėti, kai jie neplauks savo valtimis, jam būtų vienas malonumas.

Apsilankė telegrafo valdytojas. Liesas vyriškis baltai ir juodai dryžuotomis kelnėmis, su smailia ožio barzdele. Jam tekę girdėti, jog Dina Bernhoft, arba Dina Mėr, kaip kai kas kažkodėl ją vadina, turinti verslo reikalų Berlyne. Taigi jis mielai pasirūpinsiąs visa jos korespondencija telegrafu.

Dina tarė, jog jai malonu girdėti, tačiau jos verslo reikalai, ko gero, bus tapę ta skiedra, iš kurios čia, namie, bemat priskaldytas vežimas malkų. Mėr esąs jos darbinis slapyvardis užsienyje, pripažino ji.

— Bet kaip telegrafistas Vogė sužinojo apie mano verslo reikalus?

— Na, iš kur gali telegrafistas žinoti? — pasipūtėliškai tarė jis ir apsidairė svetainėje, lyg ši jam priklausytų.

— O ką žino telegrafistas, tą žino visi? — kandžiai paklausė ji.

— Ne, nemanykite taip. Tik jei kalbu su padoriais žmonėmis, — pasakė vyriškis, noriai vaišindamasis portveinu.

Kuo daugiau vaišinosi, tuo labiau panėšėjo į telegrafistą, kalbantį su padoriais žmonėmis. Dina daug sužinojo apie Stranste-

de vykstančius sandorius ir transakcijas, advokato klientus ir neprilygstamą Olaiseno verslininko uoslę.

O Vilfredas Olaisenas atsivežė visą šeimą — Haną su mažyliu. Ir Isaką, kuris per pastarąjį laiką buvo labai surimtėjęs.

Olaisenas nusišypsojo balta išdidžia šypsena ir iškart užvedė kalbą apie reikalą. Kalbino Diną įdėti kapitalo į naująją laivų statyklą, kurią manąs statyti Stranstede.

Dina santūriai pakartojo, kad jos kapitalas čia, namie, matyt, sukėlęs daugiau domėjimosi, nei yra vertas.

Vilfredas Olaisenas, dėdamasis diskretišku visažiniu, pavadino ją perdėm kuklia.

Jis užsirėmė ant stalo ir jai vienai skyrė visą savo pagarbą ir dėmesį, nepaisydamas vyrų kambaryje.

— Transportas yra šių laikų simbolis! Laikraščiai. Garlaiviai. Įmonės! Duodančios darbo ir pelno. Matote, ponia Dina, ratai niekada neturi užrūdyti! Jie privalo suktis. Aš pats pasiryžęs įsukti visus mažus krumpliaračius. Kad jie, kibdami vienas į kitą, kurtų visuomenę. Nieko daugiau neturėjau, tik menką dėdės palikimą ir dvi darbščias rankas. Jei man būtų priklausiusi solidi įmonė užsienyje kaip jums... Šiaip ar taip, pavyko! Po kelerių metų viskas klesti. Per daug nesigiriant. Darbštiems žmonėms — skalsi duona. Pakrovimas, iškrovimas. Taip, išties! Esame girdėję apie anuometinius ponios Dinos gabumus verslui. Bėgant metams, žmogaus protas nemąžta! Tikiuosi, atleisite, jog primenu, kad laikas eina. Nė vienas nesame nuo to apsaugotas.

— Dėkoju, kad priminėt! — įsiterpė ji ir atsistojusi pareiškė, jog atėjęs metas jos vakariniam pasivaikščiojimui aplink vėliavos kalną.

Ar neprieštarausianti, jei palydėsiąs? Galėtų ją supažindinti su darbų tvarka ir piniginiais reikalais. Su planuojama laivų statykla.

— Ne, ačiū, pone Olaisenai. Matote, tokiu laiku visada vaikštau viena.

Apsigobusi pečius šaliu, ruošdamasi išeiti iš kambario, ji maloniai tarė:

— Manyčiau, iš Reinsneso Olaisenas jau yra gavęs didžiausią investiciją.

— O? — sumišo vyriškis.

— Haną! Argi ne?

Vilfredas tuoj susitvardė. Verslo reikaluose neapsimoka įsižeisti. Jis kaip įmanydamas pritarė.

— Ji graži, darbšti ir su galva, — pasakė nužvelgdamas Haną žinovo žvilgsniu.

Hana susirado tašką sienoje už Dinos. Į jį sudėjo savo gėdą. Jai dingojosi, jog Dina pašiepia jos vyrą. Privertė ją pažeminti pačiam to nesuvokiant.

O Benjaminas? Jie vargu ar apsikeitė žvilgsniais nuo tada, kai ji atvyko. Čia, savo namuose, jis jai svetimas. Gal pagelbės? Ne! Atrodo bemaž taip, tarsi ir jam smagu.

Burnos kampučiuose Hanai įsirėžė raukšlelės ir visą dieną nenyko.

Tačiau Dina jokiu būdu nenuvertino jaunojo steigėjo. Dar tą pačią dieną, išvykus svečiams, Ana, Benjaminas, Andersas ir Dina susėdo kambaryje pavakaroti. Tuomet ji atskleidė savo mintis.

— Vilfredas Olaisenas... Nuo kada jis pirmauja Stranstede?

Andersas ir Benjaminas klausiamai susižvelgė.

— Manau, viskas prasidėjo apie tą laiką, kai Benjaminas grįžo namo. Septyniasdešimt antraisiais. Jis atvyko dirbti garlaivio ekspeditoriumi, — pasakė Andersas.

— Girdėjau Stranstedo mokytoją užsimenant, jog jis numatytas viršaičio pareigoms, — netikėtai įterpė Ana.

Tuo metu Benjaminas buvo jau kadai pasisotinęs Vilfredo Olaiseno asmeniu. Jis nusižiovavo ir arogantiškai linktelėjo.

— O taip, iš jo tai bent išeitų viršaitis.

Ana pažvelgė į jį su nuostaba, kaip visuomet, kai jo pastabos peržengdavo priimtas takto ir gero tono ribas. Bet nieko nepasakė.

— Kiek jam metų? — toliau kamantinėjo Dina.

— Trisdešimt penkeri, — atsakė Ana.

— Žiūriu, kai kas informuotas, — kandžiai tarė Benjaminas.

Ana nutylėjo, Dina praleido pro ausis.

— Trisdešimt penkeri — geras amžius jo kalibro mašinai.

Vyrai įdėmiai į ją pažiūrėjo. Tarsi ieškodami prasmės. O Ana nieko nelaukusi paklausė:

— Ką nori tuo pasakyti?

— Nejaugi patys nematot? Juk pažįstate jį. Tas žmogus pasiekia ką užsibrėžęs.

— Argi tai yda? — paklausė Ana.

— Ne, tai dovana visiems. Tik turime pakęsti jo būdą, kad paskui peštume naudos.

Dabar ir Andersui ėmė įgristi Dinos domėjimasis Olaisenu. Jis palinkėjo labos nakties.

Tuoj pat pakilo ir kiti du.

Dina kiek pasėdėjo, paskui nusinešė taurę į pavėsinę, kaip senais laikais. Tačiau buvo vienas skirtumas. Ištuštinusi taurę, ji nėjo ieškoti butelio, tik dar pasivaikščiojo ant vėliavos kalno.

— Kodėl tu nemėgsti Vilfredo Olaiseno? — paklausė Ana.

Benjaminas vilkosi liemenę.

— Kas sakė, kad jo nemėgstu?

— Aš sakau. Tačiau visiems aišku kaip ant delno. Hanai skaudu.

— Nežinau, — pratarė jis ir kiek paniuręs nusižiovavo.

— Ar dėl Hanos?

Jis dirstelėjo į ją.

— Kodėl dėl Hanos?

— Nes jai reikėjo išeiti už kito.

— Galbūt.

— Vilfredas juk niekuo dėtas.

— Taip, Vilfredas niekuo dėtas.

— Kodėl esi toks atžarus?

— Olaisenui?

— Man.

Jis skubiai nusismaukė paskutinį drabužį ir liko stovėti nuogas priešais langą birželio šviesoje.

— Aš nenorėjau, — tarė jis apglėbdamas ją.

— Kartais būni nepakenčiamas!

— Juk ne tau?

— Pasitaiko! Kaip šiandien, kai kalbėjome apie Olaiseną. Aš to nepakęsiu!

— Stengsiuos pasitaisyti, — sumurmėjo jis, įsikniaubęs jai į plaukus.

— Ar gailiesi?

— Taip! Ir prižadu pasitaisyti! — sumurmėjo jis.

— Gerai.

Ji tokia blaivi. Bemaž tobula. Visai be aikščių ar blogų minčių. Geriausia jo draugė. Tačiau jis negali pasišnekėti su ja taip, kaip galėdavo su Akseliu. Ji nepuola teistis, tik įsižeidžia. Netinka į priešininkus kitur, nei diskusijose apie meną ir muziką.

Kai ji šukuodavo savo rudus plaukus, kaip prieš akimirką, ir jie bangomis krisdavo jai ant pečių, jį apimdavo džiaugsmas. Nes ji kartu su juo. Kai įspirdavo į jį savo dideles mėlynas akis, kaip dabar, ir už ką nors jį trinkdavo, jis pajusdavo stiprų nepasitenkinimą. Kone pyktį. Ypač dėl to, jog dažnai ji būdavo teisi, bet jis vis tiek imdavo gintis.

Tik ne šį vakarą. Jis troško, kad būtų Anos viršus, nesvarbu, ką ji sakytų. Stovėjo rankomis vedžiodamas jos kūno linijas. Lūpos geriau už bet ką kita išduodavo, kaip ji jaučiasi. Kartais būdavo siauros ir bekraujės kaip apsnigti rožės žiedlapiai. Arba raudonos ir prisirpusios nelyginant geidžiama vyno taurė. Šįvakar jos buvo apysiaurės ir griežtos.

— Tu išskobta tikro menininko. Apskaičiuota pagal matematines formules, išreiškiančias visatos planetų harmoniją. Anos nei per daug, nei per mažai. Ji — žvaigždė, bet gyva, — sukuždėjo jis, delnais apvesdamas jos galvos kontūrus. — Tavo protas, Ana, kaip krintanti žvaigždė. Kometa! Graži, tačiau pavojinga. O tavo žodžiai sminga mėnesienos apkvaitintam vilkui į širdį. Šitaip jį prijaukini.

Ji atlošė galvą ir užsimerkusi nusikvatojo.

— Arba šįvakar, kai vilkas ją įskaudino, nes jam įkyrėjo Dina ir Vilfredo Olaiseno liaupsinimas. Ana jį permatė kiaurai ir lengvai būtų galėjusi pašiepti. Tačiau pavojingoji kometa pasivertė deive, kuri ne žemina, o saugo! Ji verčiau pasako esanti įskaudinta pati, užuot pajuokusi kvailą vilką. Žino, kad jeigu iš jo pasišaipytų, jis perkąstų jai gerklę. Štai šitaip!

Ji stovėjo plonais naktiniais marškiniais, prigludusi prie jo nuogo kūno, ir leidosi švelniai kandžiojama. Jis apsidžiaugė pajutęs, kad ji atlyžta.

Daug vėliau, kai jau manė ją miegant, išgirdo:

— Kaip sakai, ar mes neturėsime vaikų?

Jis pasisuko į ją ir tvirtai apkabino.

— Apie tai per anksti kalbėti.

— Dveji metai — pakankamai ilgas laikas... kad pradėtum kalbėti.

— Ką gi, jei tau taip atrodo... Ką mąstai?

— Kad tau reikėtų vaisingesnės.

— O ką su ja veikčiau, ko negaliu su tavim? — nusijuokė jis.

— Dabar nukalbėjai.

Jis pasitraukė nuo jos ir susidėjo rankas už sprando.

— Bandau aiškinti, jog galbūt tai mano kaltė, — tarė jis.

— Tavo kaltė? Apie tai nepagalvojau.

— Pagalvok ateityje.

Valandėlę jie patylėjo.

— Tu juk turi Karną.

— Gimus Karnai, tapau kitoks. Tad kodėl negalėjo pasikeisti ir tai.

— Tu tik bandai guosti... prisiimi dalį kaltės.

Jis susivokė ką pasakęs tik tuomet, kai išsprūdo:

— Gali bent nebijoti pagimdyti vaiką, kuris...

Menkas žodelis „kuris“. Ar ji išgirdo? Ar susiejo su Karnos motina? Ar dar kuo nors? Ar susiejo?

Kodėl apie bevaikystę ji prašneko būtent šį vakarą? Po to, kai čia lankėsi Hana?

Jei išgirdo, kaip jis pabrėžė „kuris“, tikrai nepamanys apie Haną.

O gal jis klysta? Ar pažįsta Aną? Ar liovėsi bandęs geriau ją pažinti tą dieną, kai ji apsigyveno jo namuose?

Ana niekada nezyzė, kad jis priimtų jos tėvo paramą ir tęstų studijas. Imtųsi tyrinėjimų. Tik jis apie tai užvesdavo kalbą.

Gal ji geriau už jį patį suvokia, kad jis tos galimybės nesvarsto rimtai? Gal todėl nesuka jam galvos? Gal jis linkęs tūnoti Norlane, kad Karna turėtų kur saugiai griūti: negąsdindama, nepiktindama žmonių ir nekeldama jiems gailesčio? O gal jį stabdo nežinomybės baimė?

Jis prisitraukė ją ir sušnabždėjo:

— Ačiū, kad daliniesi mintimis! Reinsnese, prieš tau atvykstant, man to trūko.

— Taigi...

— Noriu tave kai ko paklausti... Ar manai, kad meilė tėra tai, apie ką rašoma laiškuose, o kartu gyvenant sutrupa ir pranyksta? — tarė jis.

— Ar taip jauti?

Jis išgirdo, jog jam vėl nepavyko. Jos neužgauti.

— Ne, tačiau bijau, kad tu taip jauti. Kad pamatei mane nesant tokį, kokiu laikei. Kad per vėlai suvokei.

Ji susimąstė. Taip ir yra, po velnių, ji dvejoja! Tarsi jis būtų palietęs skaudžiausią tašką. Pasidarė nemalonu.

— Aš nesirinkau. Viskas ne taip paprasta. Be tavęs negalėjau gyventi. Juk sakiau, labai stengiausi, bet nepavyko.

Jis atsikvėpė. Gal ji tik guodžia. Meluoja. Iš kur jam žinoti? Bet jam to reikia. Dingtelėjo, kad nedrįsta paklausti, kaip ji iš tikrųjų jaučiasi gyvendama su juo. Nuo pirmojo pavasario, kai ji taip akivaizdžiai ilgėjosi namų.

— Tu kažko ėmeisi. Atvažiavai. Aš tik sėdėjau čia, rašiau laiškus ir svajojau apie meilę, — tarė jis.

— Tie laiškai viską palaikė, — nusišypsojo ji.

— Tačiau jie nėra tikroviški. Neatskleidžia visos tiesos.

— Kas yra tiesa? Akimirka, Benjaminai! Tik akimirka. Nesileisti suvedžiojamam to, kas buvo, ir nesvaičioti apie tai, kas bus. Ji yra dabar! Tai, kad guliu šalia tavęs ir dalijamės tuo, kas mums atrodo svarbu. Ir kad esi vienintelis žmogus, kurį myliu, nors niekas neliepė to daryti. Tai yra tiesa būtent dabar.

4 skyrius

Vieną rytą Dina pareiškė viena plauksianti į Stranstedą. Norinti pažiūrėti, ar po tiek metų dar ką nors sugebanti. Karna akimirksniu pasišovė vykti kartu.

— Matai, prieš imdama keleivius, turiu įsitikinti, kad įstengiu nuplukdyti save, — tvirtai pasakė Dina.

— Jei nežinai, ar pavyks išsilaikyti valtyje, negali plaukti, nes nuskęsi, — tarė Karna.

— Manau, pavyks. Bet pirmą kartą bus labai smagu pabandyti vienai. Ir Benjaminui nevalia plaukti kartu. Paimsiu tave kitąsyk, pamatysi.

Karnai, sekiojančiai paskui Diną nuo tada, kai ji atvyko, tai buvo bloga diena. Tačiau, nors niekas jai nesakė, ji suprato, kad ožių rodyti močiutei neverta.

Tarp kyšulio ir gilios fiordo atšakos gyvenvietė plėtėsi tolyn už savo pirmykščių ribų. Kaip smarkus potvynis, ūmiai atslūgdamas, palieka rąstų, sielių, dumblių ir valčių nuolaužų ruožą.

Akmeninė bažnyčia stovėjo kaip stovėjusi atokiai, kitoje kyšulio pusėje, gerokai nutolusi nuo pasaulietiško erzelio aplink uostą ir pirklių pakrantę.

Laukai daugiausia plytėjo vakarinėje kyšulio dalyje, arčiau įlankos, ir virš morenos, į kurią nesikėsino prekybininkai.

Stranstedas glaudėsi užuovėjoje, šlaite už salų ir šcherų. Gerai apsaugotas nuo trauksmo iš trijų įlankų ir poliarinės jūros.

Abipus garlaivio krantinės riogsojo keletas skirtingos būklės ir dydžio prieplaukos sandėlių. Prie gatvių be tvarkos buvo išsibarstę gyvenamieji namai, malkinės, arklidės ir tvartai. Aplink krantinės ir prekių sandėlių teritoriją įsikūrusi saujelė prekybininkų, paštas, arklių stotis ir telegrafas.

Ant nedidelės aukštumos, kaip tik matomas įplaukiantiesiems į uostą, stovėjo baltai dažytas „Centro“ viešbutis tamsžaliais langų apvadais ir pjaustiniais.

Ant stogo stūksojo keturi stambūs kaminai. Dūmai turėtų rūkti bent iš dviejų, kad žmonės manytų viešbutį gerai uždirbant. Prie erkerio antrajame aukšte šliejosi veranda, kurią laikė trys tvirtos sijos su įžambia atrama. Su medžio pjaustiniais buvo panaši į karūną.

Dina pakreipė galvą ir šypsodamasi pažiūrėjo, tada žengė toliau.

Gatvės rangėsi tarp namų eilių ir kilo į kalvų viršūnes, kur atokiai nuo kitų stovėjo didelis namas su dažyta statinių tvora, prižiūrėtais raudonųjų serbentų krūmais ir žaliais šermukšniais.

Priėjusi artėliau, išvydo jauną maumedį ir rožių kerus pietiniame kampe tarp stiklinės verandos ir kambario sienos. Atrodė, jog kažkas, užsilipęs ant stogo, bando iškilti virš savo luomo. Arba panūdo įkūnyti svajonę apie gyvenimą kitose platumose.

Vieni tikriausiai tai laikė egzotika ir neslėpė susižavėjimo, tuo tarpu kiti akivaizdžiai niekino pastangas tapti kažkuo daugiau, nei esi iš tikrųjų.

Kad Hana, samės ir krautuvės tarnautojo, gyvenimą baigusio kilpoje, pavainikė, svajojo turėti tokį pat sodą kaip Reinsnese, kai kam, matyt, atrodė kone šventvagystė.

Tačiau einant artyn darėsi vis aiškiau, kad poniai Olaisen leidžiama viskas. Baltu smėliu su kriauklelėmis nubarstyti takai ir rieduliais apkraštuotos lysvės, maumedis ir raktažolės masino žmones eiti pasivaikščioti įkalnėn, kad galėtų paganyti akis anapus tvoros.

Paskui tie patys smalsuoliai laikraščio redaktoriui porindavo, esą, sunku patikėti, kad ponios Olaisen motina gimusi samiškoje žeminėje.

Gandas, jog Hana nusisamdė žmogų kasti ir lyginti žemės, nuėjo iki pat Reinsneso. Tarsi iki Olaisenams pasistatant ant kalvos namą, niekas Stranstede nebūtų turėjęs sodo. O viralinė buvo aiškiai per didelė! Lyg ruoštųsi ten sukrauti ir sukabinti devynias galybes skerdenų.

Galbūt žmonių širdis minkštino bent tai, jog Isako sliekyną skaisčiai žaliais lapais stelbė paprasti rabarbarų stambai.

Hana vaišino viskuo, ką turėjo geriausio. O kokios vaišės be rabarbarų pyrago. Dina garsiai pareiškė, jog jis pranoksta Olinės. Ar bent ne prastesnis.

Hana keliskart šyptelėjo ir vis paragindavo valgyti, kaip liepė paprotys. Dina buvo kitokia, negu ji ją prisiminė. Rodos, draugiška ir ne tokia kandi. Pamiršo, kad anksčiau jos prisibijojo.

Kone užsidegusi ji postringavo apie savo aistrą rabarbarams. Dar nuo tų laikų, kai būdama maža mergaitė sulaukdavusi vasaros. Prisimenanti, kaip Benjaminas ir ji... (čia stabtelėjo ir, metusi žvilgsnį į vyrą, prabilo vėl) valgydavo juos žalius, tik ką nuskintus. Stovėdavo, raukydami nosis, kol rūgštis sutraukdavo burną, o nuo aitrumo suskausdavo paausiai. Arba Olinė jiems užbarstydavo cukraus.

Įsikarščiavusi ji kalbėjo toliau. Papasakojo dažniausiai verdanti sriubą arba gražios raudonos spalvos košę, nes ją mėgstantis Vilfredas. Tiesa, greit senka bulvių krakmolas. Bet, jei gali sau leisti, kaip sakoma, tikrai verta. Įdėjusi vieną cinamono lazdelę ar dvi ir nepagailėjusi cukraus, gauni valgį, kokio nebūtų gėda patiekti pačiam apskrities viršininkui.

Dina paėmė dar vieną gabalėlį ir pagyrė, kad Hanos rabarbarų pyragas neprilygstamas. Gandai apie jį pasiekę net Reinsnesą.

Vilfredas Olaisenas buvo vaišingas šeimininkas ir, nepaisydamas, kad jis — vyras, damoms ir sau pilstė kavą. Žinoma, ir portveiną.

Jis aprodė Dinai erdvų namą. Visur buvo tvarka — nuo rūsio iki palėpės. Žmonelei reikią dėkoti, kaip gražiai pats pasakė.

Dina mielai leidosi stebinama. Ji nusimanė apie porcelianą bei stalo įrankius ir noriai apžiūrinėjo stalčius ir spintas, kai jie buvo atverti, kad parodytų savo grožybes. Gyrė baldus ir audeklus. Naują alėją, dar ne visai spėjusią prigyti. Ir stiklinę verandą su spalvotais langų stiklais kelio pusėn.

— Ar ji neturėjo žiūrėti į jūrą? — buvo vienintelė kritiška jos pastaba.

Tačiau Olaisenas apie jūrą žinojo viską. Ji buvo jam nusibodusi. Pro raudono, geltono ir žalio stiklo skritulius jis pageidavo stebėti žmones. Pabrėžė žodį „žmones“, apdovanodamas Diną viena iš plačiausių savo šypsenų. Jis norįs matyti, kas važiuoja pro šalį, kas pėsčias praeina, kas raitas prajoja. Keliai — tai ateitis, to Dina neturinti pamiršti.

Ne, tikrai nepamiršianti. Bet garlaivis? Juk neseniai sakęs, kad garlaivis yra ateitis.

Tą popietę Olaisenas buvo gerai nusiteikęs, tad paaiškino jai, kad garlaivis esąs tarpinė grandis. Argi neužsidirbęs didelių pi-

nigų perstatydamas jektą „Gulbė“ į garlaivį ir gabendamas silkes masalui į Lofoteną ir Finmarką? Dar prieš keletą metų kalbėjęs Andersui, kad jiems reikėtų investuoti į garlaivį. Siūlęs tapti kompanionu, kai statė krantinę. Tačiau Andersas nedrįsęs tuo užsiimti.

Viską padaręs vienas. Statęs už savas lėšas. Ir, žinoma, ėmęs paskolą. Turint reikiamų pažinčių, paskolą įmanoma gauti. Svarbu, kad ne per daug. Jokiu būdu per daug nesiskolinti. Kad naktį galėtum ramiai miegoti.

Taip pat perpirkęs iš Anderso silkių tinklus. Ir uolas žuvims džiovinti. Tiesą sakant, tai dar nedavė kažin kokio pelno. Bet jei neturėtum ko svarstyti, kuo tikėti, nė neatrodytų, kad gyveni.

Blogiausia, ką galima įsivaizduoti, yra pražiopsoti ką nors, kuo tiki. O silkės — jos kaip metų laikai. Kartojasi, bet kasmet skirtingai. Reikia tikėti. Turėti kantrybės. Laukti.

Vieną dieną stebuklas įvyks! Tuomet viską lems tik tinklai. Nesiterliosi su meškerytėmis ir panašiais reikmenėliais. Sidabrą reikia susemti taip, kaip atsiuntė Dievas. Dideliais tuntais!

Dina įterpė porą žodžių apie tai, jog tinklus veikiausiai gavęs pusdykiai, jei paėmęs visus tris, o Andersas ne tuoj išsimokėjo, ką buvo už juos skolingas Bergene.

Tačiau apie tai Olaisenas nieko nežinąs. Jam esą skaudu girdėti. Galėjo būti ir taip, kad Andersas mokėjo kitą skolą. Tiesa, gavęs tinklus už pusėtiną kainą. Abiem šalims. Pamiršęs tikslią sumą. Nieko nepadarysi. Bet kaina tikrai nebuvusi begėdiškai žema. Anaiptol.

Dina tarė, jog jis nėra labai šykštus verslininkas, jei nepamena trijų tinklų kainos. Nenuostabu, kad naktimis jam gerai miegasi. Taigi tikriausiai jo miego netrikdė ir tai, kad silkių kainos pastaraisiais metais nebuvo itin aukštos?

Jis pažvelgė į ją nustebęs, kad ji taip gerai gaudosi, ir pripažino, jog kainos žemos, o žuvų kiekis nevienodas. Tačiau jis turįs pastovų pelną, nes dar tiekia jauką. Šviežią jauką!

Per pastaruosius metus visas Stranstedas išaugęs. Ponia Dina juk pamena, kaip čia viskas atrodė prieš išvykstant į Berlyną? Juk ne kažin kas? Tikrai ne. Tačiau jis pats kiek paspartinęs augimą ir pažangą! Jei bus leista pabūti nekukliam? Darbu žmonės vaduojasi iš skurdo. Miestelis turi keturis naujus prekybininkus. Jau apstatyta Jūros gatvė, Šcheras ir Uostas.

Tačiau trūksta drąsių žmonių. Visi tokie nepatiklūs. Ir atžangūs. Bijo, kad kitas užsidirbs keletą kronų.

Pavyzdžiui, „Centras“. Savininkas atvyko iš Tronjemo norė-

damas provincijoje prasigyventi iš viešbučių verslo. To pakako žmonių neprielankumui sukelti. Rėksminga žmona padėties nepataisė. Žmogelis ėmė ir pasimirė. Visą grožybę perėmė svainis, tas kepėjas, ir į rūsį perkėlė savo kepyklą.

Jis nė nemanąs užsiimti viešbučiu. Jam per akis darbo prie duonos. Žinoma, palei visą pakrantę ir sausumos kelius jis skleidžia gerą nuotaiką ir gyvenimo džiaugsmą. Tačiau viešbučio iš to nebus.

Be to, ant kaklo jam užsikorė našlė, tikra jo sesuo. Jai vis reikia įkišti trigrašį, nors nieko, be naujausių paskalų, neišmano. Todėl viskas ir nuėjo šuniui ant uodegos! Gal Dina mano, kad jis sutinka parduoti? Nieku gyvu!

Olaisenas turįs planų statyti naują viešbutį. Galbūt nupirkti „Centrą"... kai bus išvaržytas. Jei susidomėjimas mažas, varžytinių kaina dažnai palanki.

Kad viešbutis apsimokėtų, nepakanka vien duonos ir kavos. Reikia mokėti gaminti valgį ir patiekti geresnių desertų! O, taip!

Valdyti viešbutį — ne toks jau baisus darbas. Tiesiog turi rasti savo braižą. Ir kapitalo. Žinoma, visų pirma — kapitalas! Todėl jis nori įtraukti ponią Diną. Beje, ar į ją kreiptis pirmo ar antro vyro pavarde? Matęs, kad naudojanti abi, o gal klystąs?

— Olaisenas daug žino, bet klysta, — trumpai atsakė ji neaiškindama, kur jo klaida. Paprašė jį papasakoti, kokiais tempais tiesiamas kelias į pietus. Ar ilgainiui galės viešbučio lankytojų atvažiuoti kinkiniais iš toli? Stotis juk jau veikia.

Olaisenas pagyvėjo ir tarė, kad ji pataikė kaip pirštu į akį. Tikriausiai pažįstanti žmogų, kuriam priklauso stotis? Kai miestelis turės teismo pastatą ir vyks kasmetinės mugės, tada pamatysianti ko nemačiusi. Tikroji ateitis — keliai. Transporto priemonės. Juk negalinti nepritarti. Reikia žiūrėti į priekį. Neužsibūti prie to, kas praėjo. Viskas eina taip greitai, taip greitai. Jei tik dabar galėtų pradėti...

— O jei kepėjas parduos, kad išvengtų bankroto?

— Vargšelis neturi jėgų tuo užsiimti. Nieko daugiau, be savo kepimo krosnies, nemato.

— Olaisenas labiau linkęs statyti naują? Konkuruoti?

Jis smagiai nusijuokė.

— Kepėjas man joks konkurentas.

— O kas nors kitas? Jei kepėjas parduotų?

— Būtų vienas malonumas. Bet ką čia dar norėjau pasakyti? A, jeigu jau tiek visko prikalbėjome, dabar man labiausiai rūpi pradėti laivų statyklą.

Čia jis trumpam nutilo ir paslaugiai dar įpylė į jos taurelę.

— Jei ponia Dina galėtų skirti kapitalo...

Ji kilstelėjo antakius ir tiriamai į jį pažiūrėjo vos vos šypsodama.

— Mielas Olaisenai, rimtus verslo reikalus esu pratusi aptarinėti prie keturių akių. O šis mano vizitas grynai asmeniškas — atėjau aplankyti Hanos.

Olaisenas tuoj perėjo prie kitos kalbos. Tačiau po kiek laiko davė Hanai ženklą žvilgsniu. Ši pakilo pasakiusi, kad reikia guldyti mažąjį.

Olaisenas turėjo progą pasikalbėti, apie ką taip troško. Prie keturių akių.

Kai Dina išėjo, jis pagavo zuiti nuo vienos sienos prie kitos, džiaugsmingai skėsčiodamas rankomis. Hanai pranešė, kad sėkmė garantuota.

Stranstede verslininkas Vilfredas Olaisenas būsiąs nepralenkiamas! Nes jie su ponia Dina Grenelv statysią laivų statyklą. Drauge, su dvišaliais įsipareigojimais. Pakrantėje, šalia garlaivio krantinės.

Dabar tereikią pradėti tvarkyti formalumus ir laukti valdžios patvirtinimo, jo paskolos ir ponios Dinos kapitalo iš užsienio.

Tačiau ji įspėjusi. Turįs laikyti liežuvį už dantų, kol ji pranešianti artimiesiems.

Po susitikimo su Olaisenu Dina nuėjo tiesiai į „Centrą“ ir pasiprašė kambario vienai nakčiai.

Gerai ištyrinėjo viešbučio patogumus ir apžiūrėjo tris kambarius, kol išsirinko tokį, kuriame įmanoma miegoti. Nepakenčianti triukšmo, paaiškino.

Svetainėje ir valgomajame buvo per daug apdulkėjusio pliušo, nutrintų baldų ir įsisenėjusio maisto tvaiko. Tai nesunku ištaisyti. Langai, kiek matyti, geri. Tačiau būtina kai ką pertvarkyti viduje ir išorėje.

Įsitaisiusi mansardoje prie lango, ji išsitraukė iš atminties pretenzingas Olaiseno sąmatas, kiek kainuotų pastatyti naują namą, medienos ir stiklo kainas. Jis minėjo, kad stogas ir kaminai sveiki.

Paskendusi savuose skaičiavimuose, kuriuos ji atliko kur kas didesniais užmojais nei Olaisenas, ji ėmė patyliukais švilpauti. Pamažu košė pro dantis orą nelyginant laikraščių pardavėjas Berlyne, kai gerai einasi prekyba.

Patarnautoją valgomajame ji paklausė, ar yra kepėjas Nikolaisenas ir ar turi laiko pakalbėti su Reinsneso Dina.

Ji buvo palydėta į privačias patalpas. Kepantis viešbučio savininkas atrodė draugiškas, tačiau nenuovokus. Daug kas rodė, jog Olaiseno pastebėjimai teisingi. Kas, kad susišukavęs plaukus ir nusivilkęs kepėjo chalatą.

Tačiau vyriškis buvo nekvailas, o batai veikiausiai nauji. Gurgžda. Vis dėlto ji praleido dalį priimtų mandagybių, be kurių nebūtų apsiėjusi Berlyne, ir gana greitai paklausė, ar gandai, jog jis parduoda viešbutį, turi tiesos.

Jis susigėdo ir puolė teisintis. Tačiau buvo tiek įžvalgus, jog paklausė, iš kur tai žinanti.

Girdėjusi ne iš vieno žmogaus, prisipažino ji. Tačiau niekas negalėjęs pasakyti nieko tikra. O kadangi neturinti įpročio narplioti gandų, atėjusi čia pasiklausti.

Vyriškis mažumą suglumęs linktelėjo. Pasiskundė lankytojų stoka. Žmonių nenoru mokėti, kiek kainuoja nakvynė ir duona. Juk turįs atlyginti už darbą kepyklos padėjėjui ir viešbučio patarnautojai. Jo sesuo visko nespėjanti.

Ji supratingai išklausė, tada pasidomėjo, kokią įsivaizduojąs kainą. Po dar vieno skundo parodžiusi visišką supratimą, ji išgavo iš jo sumą.

Tuomet skubiai pareiškė mokėsianti grynaisiais į rankas, jei kainą sumažinsiąs perpus.

— Į rankas? — greitai ir kiek per karštai perklausė vyriškis.

— Į rankas! Bet į kainą taip pat turės įeiti rūsys ir kepykla su visa įranga. Tačiau leisiu išsinuomoti penkeriems metams.

Jis kiek susigūžė. Paskui smarkiai papurtė galvą. Kepykla esąs vienintelis jo turtas.

Ji viską suvokianti, tačiau negalinti pirkti namo, kai jo rūsys ir žemė priklauso kitam savininkui. Turįs suprasti.

— O jeigu gaučiau teisę naudotis iki gyvos galvos?

Ne, nes į senatvę jis galįs sukvailėti ir savininku likti tik popieriuje. Tada jai reikėtų rūsyje pakęsti kokį nors nesugyvenamą jauniklį. Negalinti pirkti tokiomis sąlygomis.

Vyriškis nukabino smakrą, paskui nenoriai linktelėjo.

— Tai liks tik tarp mūsų, kol viskas bus sutvarkyta? — tarė ji.

Jis dar kartą maktelėjo galva ir padavė jai ranką. Ši buvo balta kaip sniegas ir beveik be nagų.

5 skyrius

Vieną vakarą Andersas sėdėjo ant suoliuko prie vėliavos stiebo, kai atėjo Dina.

Ji atsistojo tarp jo ir saulės. Juodas siluetas žėrinčiu apvadu.

Jis prisidengė ranka akis ir pažvelgė.

— Sėdi, Andersai?

— Turiu tokį įprotį vasarą.

— Anksčiau tavęs čia nematydavau.

— Taip, nes sakeisi norinti viena vaikščioti ant vėliavos kalno.

— Ir lioveisi čia ėjęs? Dėl manęs?

— Galima taip sakyti.

— Bet ne šiandien.

— Ne šiandien.

Jis atlaisvino jai vietos ant suoliuko.

Ji atsisėdo kiek atokiau netarusi nė žodžio. Tada jie sėdėjo žiūrėdami į kažką tolima jūros žvilgesyje. Drauge.

— Gražus vakaras, — prabilo jis nekrustelėdamas.

— Taip.

Į juos pamažu plaukė valtis. Irkluojama. Tarpais išnykdavo tarp lėkštų bangų. Jūra buvo didelis judrus veidrodis.

— Dažnai būni Stranstede?

Ji spoksojo tiesiai į saulės obuolį.

— Kai paskutinįkart kalbėjomės, supratau, kad tau sunku... kai aš čia. Kad žmonės šneka.

Kažkada Andersas buvo įsipjovęs riešą. Žaizdos vietoje liko didokas randas. Dabar dešine ranka pasitikrino, ar jis vietoje. Nykštys iš lėto nuslydo nedidele iškiluma.

— Jeigu nors kiek pamąstytum, turbūt suprastum, ką iš tiesų norėjau pasakyti, — ramiai tarė jis.

— Supratau tave pažodžiui ir įsigijau kitą ūkį.

Jie vienu metu atsigręžė vienas į kitą.

Ji pasuko visą kūną. Kažkas tame judesyje atrodė grėsminga. Tačiau kai ji prakalbo, balsas buvo kone džiugus.

— Nusipirkau „Centro“ viešbutį ir ruošiuosi jį pertvarkyti.

Jis dorai nežinojo, ką išgirdo, nei ką jam atsakyti.

— Tu rimtai ar niekus paistai?

— Rimtai.

— Pasigailėk, Viešpatie... — suglumęs tarstelėjo jis.

— Man labiau reikėtų to prašyti, — atsiliepė Dina.

— Kam tau tas viešbutis?

— Valdysiu jį! Gyvensiu tenai. Bent kol kas.

Jis pliaukštelėjo delnais per šlaunis.

— Ar aš per savo paikumą pastūmėjau tave šiai nelemtai beprotystei?

Į tai ji neatsakė, tik tarė:

— Taip pat įdėjau pinigų į Olaiseno laivų statyklą. Aš tuo tikiu.

— Ar Benjaminas apie tai žino? — pasibaisėjęs paklausė jis.

— Ne, tau pirmam sakau.

— Benjaminas pasius!

— Olaisenas nėra raupsuotasis, turi retą steigėjo talentą. Jam reikia kompaniono. Tai išeis į naudą! Reinsnesui.

— Iš to niekada nieko gero nebus. Bet tavo valia.

— Taigi, — nerūpestingai tarė ji.

— Vadinasi, dažnai nebematysim tavęs Reinsnese.

— Tik duok žinią, ir aš atvyksiu. O žmonėms negaliu uždrausti apie mane kalbėti — jie visada kalbėjo. Manau, plakė liežuviais ir per tuos metus, kai manęs čia nebuvo.

— Kodėl taip manai?

— Žmonės, kurie man išvažiuojant dar nebuvo gimę, atpažįsta mane gatvėje.

— Keista... Ką turėjai galvoje... sakydama „duok žinią“?

Ji palietė delnu jam plaštaką. Greitomis. Lyg vėjas, pasirodė jam.

— Žinau, kad negaliu tikėtis to, kas tarp mūsų buvo iki man išvažiuojant. Aš viską sugrioviau. Bet jei tik nori, aš sugrįžusi. Pas tave!

Jiems virš galvų praskriejo keli vangūs kirų klyktelėjimai. Valties dėmelė tarpais vis dar pranykdavo tolumoje, menkių žūklės plotuose.

— Matyt, žvejoja, — pratarė jis.

Abu patylėjo.

— Ar gedėjai, kai jis mirė, Dina? — netikėtai paklausė.

— Žinoma! Kaipgi kitaip. Nors jis mane daug metų keikė, nes palikau jį, kai jam tikrai reikėjo žmogaus. Taigi gedulas buvo savotiškas.

— Ir jam reikėjo žmogaus?

— Taip.

— Ir vis tiek paliko tau, ką turėjo? O tu grįžai namo — statyti, pirkti ir pertvarkinėti. Pasidalyti su mumis, Reinsnese ir Stranstede.

Ji sumirkčiojo žiūrėdama į jį. Keliskart. Tarsi nebūdama tikra, ar jis jos netraukia per dantį.

— Šiaip ar taip, darau tai dėl savęs. Dabar yra proga. Tad pasistengsiu šį tą nuveikti. Pagaliau! Turiu už daug ką atsakyti. Nuo kažko reikia pradėti.

Jis prikišo delną prie jos rankos. Pasistengė, kad prisilietimas būtų lyg vėjas, visai kaip jos. Tada apsigalvojo. Vėl uždėjo delną. Ir nebeatitraukė.

— Neturiu daug kapitalo įdėti į naująjį ūkį, bet dar nesu miręs. Tik akys nebe tos. Turiu tai pripažinti.

Pažiūrėjo tiesiai į ją, kad ir menkai primatydamas, ir kalbėjo toliau:

— Nežinia, kaip viskas klostysis toliau. Bet kai pavargsi būti Stranstede ir trumpam grįši namo... norėčiau, kad miegotum pas mane, Dina. Jei pati nori?

Ji sėdėjo sustingusi. Jis negalėjo jos aiškiai matyti, nes buvo pernelyg arti. Tačiau ranka po jo delnu suspurdo. Šiandien be pirštinės.

Ji klupdama ėmė pasakoti. Iš pradžių jis nepagavo minties. Kažkas apie kambarį. Paskui suprato, jog tai — jos būstas Berlyne. Ji aprašė vaizdą pro langus. Aukštus medžius.

Matyt, nori jam ką nors duoti, nes jis nepaminė, kad kada nors būtų ką pasakojusi. Bent ne su tiek žodžių.

Kitoje gatvės pusėje gyvenęs nekilnojamojo turto agentas. Juokinga veido išraiška, tarsi nelabai žinotų, kur esąs. Tarsi ne visai priklausytų tai vietai. Lygiai kaip ji. Jo gimtoji kalba buvo lenkų. Veikiausiai dėl to taip atrodė. Tačiau jis mokėjo puikiai elgtis. Jam primestu gobšumu niekada jo negalėjai įtarti. Taip tik žmonės šnekėjo.

Jai pasakojant, Andersas ėmė suprasti — ne vyriškį Berlyne, bet ją. Kaip ji, pašalietė, ten jautėsi.

Ji pavaizdavo upę, ir jis suvokė, kad tai — ne šiaip kokia nors upė. Mielai būtų paklausęs, kaip ji vadinasi, bet negalėjo įsiterp-

ti į jos pasakojimą. Apie begalinę vandens tėkmę tarp dviejų krantų. Visada tarp dviejų krantų. Ne kaip čia, namuose, kur žvilgsnis atsiremia į horizontą. Viskas nesuvokiamai kitaip. Vanduo pasmerktas tekėti viena vaga.

Ji papasakojo apie medžius. Galingus ir ošiančius. Nežinodamas galėdavai pamanyti, jog tai — jūros gaudimas.

Ne kartą iškildavo dalykų, apie kuriuos jis būtų mielai paklausęs, nes jam tai atrodydavo įdomu. Tačiau nebūdavo kada apie juos pagalvoti. Nė akimirkos. Paskui, jai dėstant mintis toliau, jie dingdavo iš atminties.

Į tą patį pasakojimą apie medžius ji atsargiai įterpė vyro paveikslą. To paties agento, kurį jam norėjo užkarti dar krautuvės kontoroje. Su kuriuo gyveno? Ar kaip iš tikrųjų?

Klausydamas jos, Andersas ėmė puikiai suprasti, jog tas, kuris keliaudamas užeina medį, nejučia gali atsidurti po šakomis. Ne dėl aistros, tiesiog medis su savo pavėsiu pasitaiko kelyje tada, kai jo reikia.

Kol žiūrėjo į ją, jį apėmė keistas silpnumas. Ji skendėjo baltumoje. Kas tai — šviesa nuo jūros? Ar migla jo paties galvoje?

Vis vien. Jis juk žino, kaip ji atrodo. Lūpos, kurios apgaubia žodžius. Šnervės, kurios išsiplečia, kai kvapas juos išstumia iš burnos. Blakstienos, plazdenančios virš skruostų. Viešpatie, pasigailėk senio! Jos kaklas. Tikriausiai vis dar švelnus ir stiprus, nors paženklintas metų.

Jos ranka teberimo po jo delnu, o ji jam vaizdavo. Save. Žalius krantus. Štai dabar ištarė pavadinimą — Šprė. Ir stogus, kiek akys užmato. Kur kas daugiau negu Bergene. Ir kaminus. Kurių neįmanoma suskaičiuoti.

Nepastebimai metai išnyko. Beviltiškai vieniši, neapkenčiami metai, kai jis lyg skenduolio pamėklė tūnojo Reinsnese.

Rodės, ji nė nebuvo išvažiavusi. Dar geriau nei prieš tai. Juk ir iki jos išvykimo ne visos dienos būdavo šviesios. Bet kam prisiminti, kai ji čia? Kam reikalingi klausimai ir atsakymai, kai seniai esi suvokęs, kad žmogui teduota gyventi kelias akimirkas.

Jo valanda štai čia, būtent dabar. Juodu sėdi ant suolo vėliavos kalne, drauge keliaudami jūra, galingomis upių žiotimis į didelį miestą, kur svetima šneka.

Todėl jis sėdėjo nuščiuvęs, ir tai, ką pasakys žmonės, jam rūpėjo ne daugiau už uodo zyzimą. Tikras vyras nepaiso tokių niekų. Jam tai nė motais.

Ką žmonės, kurie knaisiojasi po purvą ir pelėsius, gali žinoti

apie tai, kas svarbiausia? Net suskaičiavę visus tuos metus, kai ji buvo išvykusi, jie neišmanytų nieko. Apie pasakojimą, kurį ji jam vienam dovanojo. Apie nuostabųjį žodį, kurį kadaise turėjo, bet pametė. Ir dabar, nepakrutinęs nė piršto, atrado. Apie meilę.

Prielankumas, kurio negalėjo nuslėpti, kažką padarė ir jai. Kalbėdama ji vis arčiau lenkėsi prie jo. Suėmė jam už rankos, pasakodama negirdėtus dalykus apie muziką Berlyne. Orkestrus. Operą.

Ir nors turėjo žinoti, kad, be to, ką pati kadaise jam grojo, muzikos jis beveik nepažįsta, pažadėjo jam dar tą patį vakarą pagriežti ypatingą kūrinį. Mananti, kad jam patiksią. Kol gyvas bus, nepamirš, kaip ji pavadino: Johano Bramso *Wiegenlied*. Jis manė paklausti, ką reiškia *Wiegenlied*. Tačiau nesiryžo, nes būtų turėjęs ją pertraukti.

Kol klausėsi jos balso, kūne ėmė srūti kraujas. Ne kaip paprastai, kad tik palaikytų gyvybę. Ne — lyg upė Šprė savo vaga. Galinga jėga, žinanti kelią. Turinti tik vieną tikslą tarp dviejų krantų.

Tereikėjo pasakyti sudie skenduolio pamėklei.

Kadangi atvyko Dina, jie, kaip senais laikais, savaitgaliais arba sulaukus svečių, pavalgė vėlyvą vakarienę. Tądien Andersas nuėjo į kamarą ir pasivedėjo Bergljotą į šalį.

— Būk gera, praplatink mano ištraukiamąją lovą! Ir pasirūpink, kad iki einant gulti ten būtų dvi antklodės ir dvi pagalvės!

Bergljotos veide nesujudėjo nė raumenėlis. Ji linktelėjo ir tūptelėjo, liemenį prie kojų prilenkdama taip pat uoliai, kaip kerpa žirklės per avių kirpimo sezoną. Tačiau prie Anos ji neišlaikė.

— Ponia Ana, — sušnabždėjo vos pasitaikius progai. — Ponia Ana! Andersas liepė pakloti lovą su dviem antklodėm ir praplatinti lovą.

Ana iškilmingai linktelėjo, tarsi Bergljota būtų atlikusi darbą, už kurį nusipelno didelės pagarbos.

— Puiku, mieloji Bergljota! Puiku!

6 skyrius

Stinė su Tomu atvyko į Stranstedą pranešti, jog dėl datos ir transporto jau sutarta. Tačiau Hana nieko nenorėjo apie tai girdėti. Amerika! Jie gali žūti! Būti apiplėšti ir suluošinti! Ar dar blogiau.

Žinoma, ji gerai ištekėjusi ir jai nieko netrūksta. Bet Olė ir Sara? Kaipgi jie?

Stinė pasakė, jog jie keliausią kartu.

Tomas išėjo apžiūrėti sklypo laivų statyklai, o Hana su Stine liko vienos kambaryje.

— Tai paliekat mane! — tarė Hana.

— Pameni, kviečiau tave, kai mes nusprendėme? Kai dar buvai našlė. Norėjome paimti Isaką ir...

— Taip. Bet tuomet nebuvau pasiruošusi taip toli išvažiuoti.

— O jei nebūtų pasipainiojęs Olaisenas, Hana? Ar tada būtum važiavusi?

Netikėtai Hana pravirko.

— Būtum galėjus susirasti laimę anapus. Tapti laisva!

— Laisva nuo ko?

Tyla truko taip ilgai, jog Hana pakartojo: „Laisva nuo ko?“

— Nuo Olaiseno! — išgirdo tylų atsaką.

Stinė stovėjo ir lankstė lininius rankšluosčius, kuriuos atvežė Hanai. Pati buvo išaudusi.

— Jis išgelbėjo mane nuo skurdo. Niekas, be jo, nėra bandęs padaryti mane laisvą, mama.

— Vienu metu maniau, jog liksi Reinsnese. Didžiajame name...

— Kodėl taip manei? — atšiauriai paklausė Hana ir nusišnypštė.

— Tariau matanti iš jo elgesio.

— Kieno?

— Pati žinai, kam vardą minėti.

— Skurdžių godas godoji, mama.

Stinė nudelbė žvilgsnį ir iškart neatsakė. Ūmiai, suspaudusi rankšluostį į gniutulą, padėjo jį į šalį ir atsisėdo ant gretimos kėdės.

— Tau reikėjo tekėti už Benjamino! — išrėžė garsiai ir budriai apsižvalgė, ar niekas negirdi.

— Tau tik šnekėt...

— Ir dabar matau! Judu turėjot būti kartu. Dar daugiau matau — nė katram nėra laimės. Tu vėl laukiesi, o jam negimė nė vienas. Toji... temoka skambinti ir mąstyti.

— Mama! — pasigirdo šūksnis.

— Olinė man papasakojo... tu su juo... per Sekmines... Be reikalo tekėjai už to Olaiseno! Jis tau nerūpi. Aš matau.

— Mama, nustok! — suvaitojo Hana ir susirangė kertėje prie krosnies.

— Nieko gera nelauk, kai neįstengi mylėti.

Hana pasisuko į ją juodomis akimis.

— Mylėti? Tai tik ponams. Tiems, kurie visą gyvenimą gali rinktis ką panorėję. Ar tu galėjai? Ar aš esu duktė tos, kuri galėjo mylėti?

— Taip, Hana, esi! Tavo tėvas buvo pirmasis. Jei būtų pakvietęs važiuoti su juo į Ameriką, nebūčiau dvejojusi. Dabar už tuos pinigus vykstame mudu su Tomu. Tai išsipildymas. Tomą aš myliu, jei nori žinoti!

— Na, ir keliaukit į tą Ameriką! Puiku! Keliaukit!

Stinė abiem delnais susibraukė plaukus, tarsi lauktų svečių. Nežiūrėdama į veidrodį ir negalvodama, ką daro. Grakščiu nevalingu judesiu.

— Jis į tave tebežiūri, Hana. Tu žinai...

— Nutilk!

— Tau jis teberūpi, Hana.

— Duok man ramybę!

— Kai laukeisi, pas mane užėjo viena moteriškė iš Stranstedo. Labai nustebo sužinojusi, kad judu dar nesugrįžę, nes mačiusi jus drauge lipant į valtį... Buvo tikra, kad daktarėlis ruošėsi namo į Reinsnesą.

— Kokia moteriškė? Kada?

Stinė stebėjo ją žvilgančiomis akimis.

— Juk sakiau. Kai laukeisi Rikardėlio.

— Ką tu jai pasakei? — sušnabždėjo Hana.

— Kad Benjaminas turi ligonį saloje, tad pirmiausia plaukęs aplankyti jo, ir kad judu netrukus pasirodysit.

Hana visiškai liovės ašarojusi ir nudelbė žvilgsnį į grindis, nežinodama, kur dėti rankas.

— Benjaminas parsirado namo tik kitą rytą. Vienas, — toliau kalbėjo Stinė. — Tačiau ji jau buvo išvykusi.

Hana susirado ant grindų siūlo galą ir įsmeigė į jį akis. Paskui nėrė pro duris, į koridorių ir laiptais aukštyn į kambarį su didžiąja ąžuoline lova.

Stinė nesekė iš paskos. Pasakė, kas reikėjo. Tačiau dabar, likusi viena, porą sykių nusišluostė paakius.

Norėtų turėti būgnelį. Stebuklingą. Užsiliptų į akmenyną ir įbubintų meilės jėgą ten, kur jai dera būti. O žmones iš Kopenhagos parsiųsdintų, iš kur atsibastę, nė plaukas nuo galvos nenukristų. Išgintų visus rūpesčius ir įpūstų džiaugsmą. Ir derlių išburtų? Taip, visų pirma derlių.

Tądien, kai Tomas, atėjęs į didįjį namą, apsiskelbė, jog viskas nuspręsta, Benjamino nebuvo namie. Pavasariop keliausią į Ameriką. Padėsiąs surasti nuomininką ūkiui.

— Kaipgi tu nieko anksčiau nesakei? — tarė Andersas.

— Nebuvo ko pasakoti, kol viskas nepaaiškėjo.

Dina nepamokslavo.

— Visada galima grįžti namo, aš juk įrodžiau, — tarė ji ir pasisiūlė padėti kraustantis. Jei prireiksią pagalbos. Žvilgsnyje, kurį ji metė Tomui, buvo justi pripažinimas.

— Liūdna bus mums, pasiliekantiems. Tačiau linkiu kuo geriausios kloties, — pasakė Ana ir iškilmingai padavė jam ranką.

Išgirdęs naujieną, Benjaminas per kiemą žengė išimtininkų trobon. Buvo aišku, jog nori susitikti su Stine, nes Tomas švytravo dirvoje.

Pradėjo kalbą nuo to, kad, jo galva, tai esąs drąsus žingsnis. Paskui perspėjo dėl pavojų, galinčių tykoti tokioje kelionėje.

Ji neatsakė, tik prisilipino šypseną ir atnešė jam puodelį kavos su riestainiu lėkštutėje.

— Aš jaudinuosi ne dėl mūsų, išvažiuojančiųjų, — romiai tarė ji. — Dėl Hanos...

— Dėl Hanos?

Proga buvo tinkama. Ji kalbėjo nudūrusi akis į stalą, nenorėdama jo daugiau gluminti. Papasakojo apie moterį iš Stranstedo. Perspėjo. Kas, jei žmonės dar turės kuo nusistebėti? Mananti, kad geriau to išvengti.

Gandas — lyg medžio puvinys. Vis didėja. Reikėję pasakyti anksčiau. Jis jai kaip sūnus nuo tada, kai ką tik užgimęs žindo iš

jos krūtų. Pieną, turėjusį atitekti mirusiajam vaikeliui. Kuriam nebuvo lemta išgyventi.

Jis klausėsi nepertraukdamas. Bandė įsijausti į kūdikio netektį. Tačiau galvoje sukosi vien mintys apie Haną ir moteriškę iš Stranstedo.

— Mes pakliuvome į audrą. Teko išsilaipinti salelėje, — paaiškino jis ir susikaupė, kad galėtų pažiūrėti jai į akis.

— Čia Hana taip ir nepasirodė.

— Buvo peršlapusi, išsekusi ir...

— Keista, kad nekalta širdis bando slėptis. Hana niekada apie tai neužsiminė. Sužinojau iš moteriškės, kuri judu matė.

Jis išklausė kaistančiu veidu.

— Tikriausiai bijojome, kad kas ko nors nepamanytų.

Jis mažumą susigūžė priešais šią nedidukę moterį, į kurią visą gyvenimą žiūrėjo kaip į kažką savaiminga. Jam dingtelėjo, jog niekada nesusimąstė apie tai, ką ji mato ir jaučia. Ar tiesiog — kaip gyvena.

— Kad ir kas būtų, Benjaminai, noriu tave kai ko paprašyti. Mainais už kadaise gautą pieną.

Jis linktelėjo galva.

— Ar galėsi pažiūrėti Haną, kai išvažiuosiu? Matau, kad šiame gyvenime ji nieko daugiau nenori. Ta jos baisi valia, išdidumas... tai priveda žmones prie kilpos. Jos tėvą privedė. Jie atsiduria ten, kur aplink vien tirštas rūkas. Tada nebeišgali. Mes, motinos, dėl to kaltos. Kol Dievas be kaltės, tik mes galime ją prisiimti. Ar pažiūrėsi Haną?

Jis nežinojo, ko griebtis. Persibraukė ranka plaukus, laukdamas išganingos minties. Tačiau ji dar nebaigė.

— Reinsnese niekada nebuvo priimta kalbėti apie tai, kas neduoda ramybės. Nekalbėjau ir aš. Bet kadangi dabar išvažiuoju... O ką matome kitų, nebūtinai teisybė. Jei bandome pasikeisti dėl žmonių akių, nieko iš to gero. Jie mato, ką įsivaizduoja. Todėl noriu į Ameriką. Ten niekas nežino, kad aš tik samė. Ar pažiūrėsi dėl manęs Haną?

— Aš pažiūrėsiu dėl tavęs Haną, — kaip įmanydamas tvirčiau pasakė jis.

— Tada viskas gerai, — tarė Stinė ir maloniai į jį pažiūrėjo.

Rugsėjo keturioliktąją senoviniame kalendoriuje buvo pavaizduotas kryžius. Tomas visada laikė garbės reikalu iki tos dienos suvežti į namus derlių. Savo paskutiniais metais Reinsnese jis suspėjo laiku.

Tačiau Tomo Dina nepakvietė, kai priešpiet pareiškė norinti juos matyti krautuvės kontoroje. Andersą, Benjaminą ir Aną. Turinti pakalbėti apie svarbius reikalus.

— Matyt, bus ką nors sugalvojusi, — linksmai sušnabždėjo Benjaminas Anai, kai abu aniedviem iš paskos žengė alėja.

Dina nesėdo į kėdę už rašomojo stalo. Nei į Benjamino daktaro krėslą. Susirangė ant senojo šezlongo ir paprašė kitus susėsti, kaip jiems patinka. Tada atlaisvino batus, išsispyrė ir prisidegė „Velso princą“, prieš tai pasiūliusi kitiems. Benjaminas ir Ana atsisakė, Andersas liko ištikimas pypkei.

Kol ji godžiai traukė pirmus dūmus, jie žiūrėjo į ją. Andersas vienintelis buvo deramai pasiruošęs. Tai jis įkalbėjo Diną taip ilgai laukti.

Ji pradėjo, kaip jis patarė.

— Gavau didelį palikimą. Panaikinau visas Reinsneso skolas, o pavasarį pradėsime tvarkyti trobesius. Dar šį rudenį imsimės didžiojo namo stogo.

Kambaryje stojo tyla. Tarsi bet koks krepštelėjimas būtų pragaištingas.

Benjaminas suraukė kaktą. Tuomet ištiesė kojas, susidėjo rankas už sprando ir šypsodamasis pasakė:

— Nesuvokiamai gera naujiena! Kiek suprantu, visa kainuos krūvą pinigų. Kas gi tas geradarys?

— Vienas verslininkas iš Berlyno, su kuriuo buvome pažįstami daug metų. Ilga istorija. Papasakosiu kada vėliau.

— Nuostabu! — tarė Ana ir, priėjusi prie Dinos, ją apkabino.

— Dabar sužinojai? Gavai telegramą? — paklausė Benjaminas.

— Ne, sužinojau pavasarį.

— Ir tylėjai nuo pat gegužės mėnesio?

— Na, taip, — maloniai tarė ji.

Metęs žvilgsnį į Aną, tą temą Benjaminas atidėjo.

— Turbūt pirmiausia imsimės gelbėti krautuvę? Ar ne, Andersai? — pasakė jis.

— O gal kambarius? — pasiūlė Ana, žvilgčiodama tai į vieną, tai į kitą.

Andersas neatsakė. Jį gaubė tirštas dūmų debesis.

— Detales aptarsime vėliau, — dalykiškai tarė Dina. — Noriu dar kai kuo pasidalyti.

Patylėjusi prabilo vėl.

— Mudu su Olaisenu tapome kompanionai ir drauge statysime laivų statyklą!

Benjamino veidas akimirksniu subliūško. Raumenys varžėsi tarpusavyje negalėdami vienos išraiškos atskirti nuo kitos, nes jos pernelyg greitai mainėsi — įtarumas, pyktis, įžeistas orumas, pašaipa. Jo balsu prabilo pastaroji.

— Turi tiek pinigų, jog dabar gali švaistyti?

Ji trumpai paaiškino, kas jai priklauso užsienyje, neminėdama skaičių. Ir neatsakydama į įžeidimą. Tačiau baigdama pasakė, kad versle kai kada reikia numoti į asmeninį neprielankumą. Veikiant svarbiausia tikėti preke.

— Nemaniau, jog teturi tiek proto, kad kiši pinigus į to prasisiekėlio bendrovę! — išrėžė Benjaminas.

Tačiau Dina taip pat turėjo aiškią nuomonę. Galimas daiktas, kad Olaisenas — prasisiekėlis, tačiau sugeba padaryti ką užsibrėžęs. Žmogus su uosle. Čia, šiaurėje, tokių žmonių reta. Visi tik laukia, kad kas gatavai paduotų. Niekas nenori išsiskirti su pinigais. Per du mėnesius spėjusi pamatyti. Reinsnesas gyvuos tik įsijungęs į prekybą Stranstede ir prisitaikęs prie naujųjų laikų. Ji įdėjusi pinigų ne vien į Olaiseno laivų statyklą — iš kepėjo Nikolaiseno nupirkusi „Centrą“.

— „Centro“ viešbutį! Kuris vos galą su galu suduria! — šūktelėjo Benjaminas. — Ar visai be galvos palikai?

— Kepėjas nieko nenutuokia apie tą verslą. Be savojo, nėra gyvenęs jokiame viešbutyje. Aš žinau, kaip jį padaryti pelningą, — žvaliai atsakė Dina.

— Tomas su Stine išvažiuoja į Ameriką. O tu bandai įsitvirtinti Stranstede!

— Teisingai! Kai tie žemės dirbėjai išvažiuos, nebeliks nieko, kas primintų senuosius laikus. Turime sugalvoti ką nors nauja. Be jektos ir prekybos su Bergenu, krautuvės ir garlaivio aptarnavimo, čia nieko nėra. Nė vienas iš mūsų nemoka dirbti žemės! Nemoki nė tu, Benjaminai! — aštriai tarė ji.

Jis trenkė kumščiu į stalą, jog net jūreiviška Anderso peleninė šoktelėjo. Pelenai išsižarstė, aplipo jam ranką.

— O tu! Parsiveži namo pinigų ir sukiši Vilfredui Olaisenui! Ir į viešbutį — dėl pramogos. Ar tam sugrįžai?

Po kiekvieno naujo proveržio Anai trūktelėdavo burnos kampučiai. Ji tūžmingai žiūrėjo į jį, tačiau tylėjo.

Dinos veidas nieko neišdavė, tačiau jam nutilus ji kone draugiškai tarė:

— Esi toks pat karštakošis kaip senasis lensmanas. Turėtum labiau valdytis.

Paskui ji pasakė, kad jis klysta, ji atvykusi ne tam, kad nusipirktų „Centrą“. Tiesą sakant, tikėjusis čia rasti prastesnį vaizdą. Maniusi, jog viskam gresia varžytinės. Nesą išeities. Tačiau taip juk nėra. Turint sveikatos ir galvą, galima daug ką nuveikti. Tik pirmiausia jiems būtina įsijungti į tai, kas vyksta Stranstede.

— Tau, Benjaminai, reikia turėti nuolatinį kabinetą, ne tą vargana užkaborį, į kurį gali patekti tik jūra. Jeigu judu su Ana ketinate likti čia, šiaurėje, jums, matyt, teks kraustytis į Stranstedą. Anai juk patinka vesti pamokas, kai mokytojas užsiėmęs savais reikalais. O tau, ko gero, bus pasiūlyta tapti apylinkės gydytoju, pasitraukus senajam daktarui.

Vyrai lyg pagal komandą pakėlė galvas. Kas jai sakęs?

— Naujojo laikraščio redaktorius.

Benjaminas negalėjo nuslėpti paniekos:

— Redaktorius — Olaiseno liežuvininkas!

Dina šaltai į jį pažiūrėjo, paskui nusivilko švarkelį ir pareiškė tikėjusis didesnio susidomėjimo tuo, ką jie kartu gali nuveikti dėl Reinsneso ateities. Tarkim, laukusi klausimų apie biudžetą ir įdėtą kapitalą.

Ji išsitraukė portfelį ir nutrintą šezlongą nuklojo popieriais. Išskleidė brėžinius ir dokumentus, nebedėdama pastangų savo sumanymams apginti.

— Pradėkim nuo laivų statyklos.

Ji pasakojo, rodė, minėjo skaičius, perskaitė sutartį apie turtinius šalių įsipareigojimus. Nelaukdama, kol jie pritars ar išreikš abejonę, ėmė aiškinti brėžinius. Karkasą planuojama pastatyti iki pirmojo sniego. Pavasarį jie priimsią pirmus užsakymus. Vasarą, 1879-ųjų birželį, laivų statykla turėsianti būti baigta!

Andersą pagavo jos įkarštis.

— Tačiau trūksta penktadalio pinigų? — tarė jis.

Dina parodė sutarties punktą, kuriame buvo parašyta, jog Olaisenas ir ji įdeda po du penktadalius grynaisiais. Likusią dalį Olaisenas skolinasi užstatydamas savo namą. Tai jau esą sutvarkyta. Kiekvienas iš jų įgyja pirkimo pirmumo teisę, jei kompanionas dėl kokios nors priežasties pasitraukia arba nevykdo įsipareigojimų. Be to, jie sudarę raštišką susitarimą: jei tarp šalių kiltų rimtų vidinių kivirčų, bet kuri šalis iškart, be išankstinio perspėjimo, galėtų atsiimti įdėtas lėšas.

— Kas bus, jei judu susipyksite ir jis atsiims pinigus? — paklausė Andersas.

— Manau, galėsiu pakelti, — šypsodamasi atsakė ji.

— O jeigu atsiimsi tu? — paklausė Ana.

Dina gūžtelėjo.

— Čia Olaiseno rūpestis. Skolindamasis užstatė namus, tad veikiausiai norės to išvengti.

— Šiaip ar taip, Olaisenas turi penktadalį viršaus, taigi daugumą, — tarė Andersas.

— Ir teisinga. Jo idėja. Jo įdirbis. Jo rizika. Aš juk pinigus dedu vien tam, kad ateityje gaučiau pelno.

Ji apžvelgė visus iš eilės. Kai niekas nieko nepasakė, sudėjo į krūvą paskutinius popierius.

— O jeigu viskas žlugs? — niauriai paklausė Benjaminas.

— Iki šiol niekas, ko ėmėsi Olaisenas arba aš, nežlugo. Kodėl uoslė mus turėtų apgauti dabar? Laivininkystės įmonės naudojasi laivų statyklomis pietuose. Olaisenui reikėjo vykti į Tronjemą, kad „Gulbę" perstatytų į garlaivį. Galbūt ateityje galėsime tai daryti vietoje. Bet pradėsime pamažu, nuo medinių laivų, paskui bus matyti. Plieninių laivų statykla! Ką apie tai manote?

— Tu pamišusi, — sumurmėjo Benjaminas. — Ką išmanai apie plieninių laivų statyklas?

— Nieko, tačiau yra kas išmano. Vokietijoje — tikrai.

— Už tuos pinigus galėtum Reinsnesą ant kojų pastatyti.

Tuomet tapo aišku, jog jai pabodo taikstytis. Suraukusi antakius, Dina užgesino cigarą ir pasviro į jį.

— Kuo Reinsnese mes galime verstis? Ir iš ko Reinsnesui ir mums visiems gyventi, kai pasibaigs pinigai? Gal iš tavo daktarystės?

Benjaminas atsistojo persimainiusiu veidu.

— Daryk kaip išmanai! — tarstelėjo ir taikėsi eiti pro duris. Nuo slenksčio paklausė, ar mananti likti šalyje, kol bus statoma laivų statykla.

— Taip! Čia ir Stranstede.

Jis stebeilijo į ją neviltingos pašaipos kupinu žvilgsniu.

— O Andersas? Taip pat važiuos į Stranstedą? Ar jis ne kasdieniam naudojimui?

Tuomet Ana atsistojo ir puolė jį. Ėmė daužyti kumščiais jam krūtinę. Iš jos sklido keisti garsai. Tai nebuvo verksmas.

Dina ėmė garsiai kvėpuoti. Šniokščiamai.

— Benjaminai! — su grėsminga ramybe ištarė ji.

Jis išėjo iš kambario. Įsitaisė ant kėdės už krautuvės prekystalio. Ėmėsi paeiliui spoksoti į stalčius. Kai kurie buvo ištraukti ir skleidė šimto metų senumo kvapus. Šimto? Ar kur kas daugiau?

Staiga jis panūdo sužinoti, kiek Reinsneso krautuvei metų. Istorija pamažu išnyko, nes niekas piršto nepakrutino jai išsaugoti. Nė jis pats.

Jį užplūdo pažįstamas bejėgiškumo jausmas. Mažas berniukas laukė, kol jo galingoji motina Dina baigs aptarinėti verslo reikalus kontoroje.

Galvoje lyg žalčiai ėmė slinkti prisiminimai. Jie pažadino įniršį, kokio jis neįstengė valdyti. Galiausiai atsidūrė raudoname rūke, kur niekas nieko nereiškia.

Nespėjęs nė atitokti, vėl pasijuto stovįs kontoros viduryje. Blankiai suvokė, jog visi trys vėl palinkę prie Dinos popierių. Apgulę pultą. Tačiau jis nė nemanė to paisyti. Norėjo tarti jai keletą žodžių.

Jie pakėlė galvas, kai jis įbildėjo vidun.

— Gali išvažiuoti ir vėl grįžti kiek tinkama, Dina, bet vieną dalyką tau pasakysiu: nemosuok mums po nosimi pinigais, kurie būtų galėję išgelbėti Reinsnesą, kai jau esi viską sukišusi į Olaiseno svajones!

Dina pirmiausia įveikė apstulbimą.

— Tai buvo aiški kalba. Bet aš neužstačiau Reinsneso. Priešingai — stiprinu jį. Tam nesiskolinau nė grašio.

Jos tonas jį dar labiau įsiutino.

— Tarkim, pabėgai iš Reinsneso nuo manęs, nuo Anderso, bet nuo negyvėlių negali pabėgti!

Ji pasirėmė abiem delnais į stalą ir atsisėdo į supamąją kėdę. Ši negarsiai sučirpė.

— Galėtum kalbėti ir aiškiau, — sušnabždėjo ji ir metė drąsų žvilgsnį.

— Rusas! Ar per tuos metus esi mačiusi rusą? Šūvis, paleistas vėlyvą penkiasdešimt šeštųjų rudenį?

— Benjaminai! — kažkur kambaryje sugriaudėjo Andersas laivo vado balsu.

Tačiau Benjaminas nenorėjo paklusti.

— Pameni, kaip jis gulėjo? Kraujuose!

Andersas nebeįsakinėjo, tik meldė.

— Nesutrypk viso mūsų orumo... dėl Dievo, Benjaminai...

Tačiau šis pylė vieną pamazgų kibirą po kito. Jai tiesiai į veidą. Kol visi tapo taip apdergti, jog nebegalėjo aiškiai matyti. Kalba ėjo apie berniuką iš Reinsneso, nežinojusį, kas jo tėvas, kol Kopenhagoje neišsimokė daktaru! Apie žveją naujoką, slėpusį vėmalus po deniu. Sezonas po sezono. Dabar viskas išvirto

lauk. Visi tie kartai, kai ji buvo labiau Dina Grenelv nei motina. Pasmerkė jį visą gyvenimą gyventi su negyvėliu. O paskui paliko! Pabėgo! Jis jai esąs ne svarbesnis už skrybėlių dėžę, kurią randi kur padėjęs. Andersas — taip pat. Dabar štai Reinsnesas. Ji išmėžia juos! Kaip mėšlą!

Žodžiuose buvo svaigulys arba ginklas. Jie blykčiojo aplink jį. Pagaliau!

Kartą paklaususi, kas yra meilė, — ar prisimenanti? Meilė? Kas, po velnių, ją regėjo? Būdavo sutrypiama vos pasirodžiusi Reinsnese. Jai už tai reikia dėkoti. Štai šitai!

Jis baksnojo pirštu, jog būtų galėjęs pavydėti bet kuris pragaro pranašautojas. Nematomas vėjo malūnas varė iš jo žodžius. Norėdami deramai pasirodyti, tarpusavyje varžėsi viso gyvenimo bejėgiškumas ir pavydas.

Kol pasijuto išsisėmęs. Susitraukė kaip neišdirbta šermuonėlio oda. Tempas dėl to sulėtėjo, tačiau jis nesustojo. Vėl paprašė ją nupasakoti rusą. Kaip gulėjo viržyne.

— Nužudytas! — galiausiai riktelėjo, tarytum išradęs žodį. Paskui tik šnopštė. Lyg ir nurimo.

Ana žiūrėjo išpūtusi akis. Į vyrą, kokio niekada lig tol nebuvo mačiusi. Sukryžiavo rankas ir lyg gindamasi apglėbė save.

Dina nenuleido nuo jo akių. Tačiau buvo praradusi spalvą. Kai pagaliau Benjaminas nutilo, ji giliai, trūkčiojamai atsikvėpė. Lyg būtų sulaukusi palengvėjimo.

— Ar viskas, Benjaminai? — sušnabždėjo ji.

Tuomet jų ausis pasiekė tylus brazdesys ir jie suvokė, jog Andersas labai neįprastai sėdi. Susmukęs. Jo ranka siekė liemenės ančio. Paskui nusviro. Kūnas bandė išsivaduoti iš kėdės, tačiau iki galo neįstengė. Mat kairė ranka geležiniu gniaužtu buvo įsitvėrusi ranktūrio.

Netrukus pasigirdo baisus bilsmas, tačiau jį sukėlė ne Anderso kūnas, o kėdė. Ši buvo labai kampuota, su daugybe aštrių iškyšų. Pats Andersas ant grindų nuslydo tyliai, likdamas pusiau gulomis strygsoti apvirtusioje kėdėje.

Tačiau jis grąžino į kambarį orumo jausmą.

Po akimirkos — o gal praėjo visas gyvenimas? — daktaras Grenelvas, parpuolęs ant virpančių kelių, nustatė, jog Andersas miręs.

Neatlaikė širdis.

Karna dar iš tolo išgirdo, kad tėtis baisiai įpykęs. Tačiau turėjo bėgti vidun ir pranešti žinią. Skubią!

Sustojo prie durų kaip įbesta, gerai nesuvokdama, ką mato. Tėtis nebesiplūdo.

— Paplūdimiu atlėkė vyras iš Plaseno, ten kažkas smarkiai kraujuoja! — išbėrė ji ir liko stovėti laikydamasi už durų.

Močiutė mostelėjo ranka, lyg norėdama nutildyti. Bet nieko nesakė. Ranka pakilo nuo grindų, kur ji sėdėjo apsiskleidusi plaukais.

Prie jos paslikas tysojo Andersas. Karnai dingtelėjo, kad gulinčio Anderso kojos atrodo gerokai ilgesnės negu einančio.

Visi keturi tūnojo prieblandoje ant grindų. Labiausiai Andersas. Staiga jis tapo nebe Andersas, bet Olinė. Paskui vėl atvirto į Andersą.

Karną apėmė tirpulys. Lūpos nebenorėjo ramiai glūdėti veide. Ėmė tirtėti. Ji bandė burną užčiaupti. Tačiau ši vėl prasivėrė.

Tėtis buvo akmeninis, nežiūrėjo į ją ir nieko nesakė.

— Eikš, Karna! Matai... Ką tik mirė Andersas, — tarė močiutė ir uždėjo delną Andersui ant veido.

Kai atitraukė ranką, jis nebeturėjo akių. Tiesiog gulėjo. Lyg snaustų ir jį reikėtų pažadinti, nes atėjo Sara jam paskaityti laikraščio.

Ji neįstengė žengti nė žingsnio. Keliai buvo sustingę.

Tėtis netvirtai pakilo, vos neparpuolė.

— Dina! Ana! Dovanokite man! Viešpatie, Andersai! Dovanok!

Žodžiai jam sklido iš pilvo. Ji girdėjo juos raudant, nes jie norėjo ištrūkti.

— Vargšė mergaitė, teko toks tėvas! — sušnabždėjo jis ir išeidamas paglostė jai plaukus. Ausis pasiekė jo žingsnių krautuvės grindimis aidas. Paskui Karna išgirdo jį bėgant namų link.

Ana atsistojo ir pasileido iš paskos. Karna nebuvo tikra, ar pavys. Gavęs žinią, jog kas nors kraujuoja, jis lekia labai greitai. Tačiau Anai, matyt, reikėjo. Jį pasivyti.

Karna ėmė drebėti. Negalėjo sustoti. Burnoje kaukšėjo dantys.

— Eikš, atsisėsk, — išgirdo balsą iš labai žemai, kur buvo močiutė ir Andersas.

Tada ji pabandė. Apgraibom nusiyrė į priekį ir susmuko prie pat močiutės kūno. Dantys griežė taip baisiai, jog ji susigėdo. Nežinojo, kaip sustabdyti. Galiausiai įsikando šalį ir pajuto vilnonį audeklą pasiduodant, burną užkišant siūlais.

Ar taip visada būna? Jie ima ir parkrenta? Visi, kurie jai brangūs? Ne kaip ji. Ne. Jie griūna tik vieną kartą.

— Su kuo dabar Ana kalbėsis? — išgirdo save klausiant. Nežinojo turinti tokių minčių.

Močiutė neatsakė, tik tvirtai apglėbė ją viena ranka, o kita pataisė Andersui plaukus.

— Jis sakė, kad Stinė žadėjo jį apkirpti, — tarė Karna.

Jos tebesėdėjo, kai išgirdo kažką bėgant keliu ir smėliu prieplaukos link. Jūroje atoslūgis, batai šliurkši klampojant per dumblius.

Matyt, tėtis su nepažįstamuoju velka valtį per grįstą ir stumia per akmenis. Jokių balsų. Tik garsai, tiek sykių girdėti. Karna juto, jog vien nuo to kvailo brazdesio galėtų pravirkti.

Tada ilgiau neištvėrė, turėjo paklausti:

— Kodėl tėtis pasakė, kad aš vargšė mergaitė, kuriai teko toks tėvas?

— Jis pasijuto labai nelaimingas, nes širdo ant manęs prieš pat numirštant Andersui, — paaiškino močiutė.

— Ar jis dėl to kaltas?

— Ne! Niekada neturi taip manyti, — tarė Dina.

— Kodėl jis taip širdo?

— Kažkada padariau tai, ką jam buvo sunku pakelti. Palikau jį ir išvažiavau į Berlyną.

— Tai jūs dabar susipykę?

— Ne! — pasakė močiutė, sūpuodama Andersą.

Taip pat ji sūpuodavo ir Karną.

Pasigirdo daug žingsnių. Iš pradžių lauke. Paskui grindimis. Atėjo Ana, Tomas, Stinė, Sara ir Olė. Stinė atnešė žvakių. Be žodžių uždegė po vieną abipus jų, tačiau Karna žinojo, kad jos skirtos Andersui. Ant jų trijulės nusileido geltona akimirka.

Balti stori plaukai ir didelis smakras pagelto. Ir juokingi balti ūsai. Keistasis gumulėlis kaklo priekyje, šokinėdavęs aukštyn žemyn, kai Andersas valgydavo ar juokdavosi.

Močiutės rankos ant jo.

Paskui liepsnos tapo baltos ir aukštos.

7 skyrius

Su visais drabužiais gulėdama lovoje, Ana išgirdo tolimą traukiamos valties trinkesį. Ji akimirksniu atsidūrė koridoriuje, stvėrė nuo sienos pirmą pasitaikiusį apdarą ir pasileido paplūdimio link.

Sutiko jį alėjos gale.

Jis pastatė krepšį ant žemės ir nudūrė žvilgsnį jai į batus. Veidas buvo pilkas ir apšepęs, akys — didelės ir tuščios. Jis neturėjo puspalčio, nors naktis pasitaikė vėsi. Nei šaliko, nei kepurės. Viena švarko rankovė šlapia. Visa išvaizda atrodė lyg sukritusi. Jau ne ilgakojis vyras — per keletą valandų tapo kresnas, stangrus kūnas tarsi susitraukė. Galva smūksojo giliai tarp pečių. Tarsi norėdama pasislėpti. Viršum veido, kuriame gyvasties neturėjo net akys, šiaušėjo tamsių banguotų plaukų veltena.

Dabar, kai jis stovėjo priešais ją visas sugniužęs, ji pamanė: „Taip! Aš myliu jį. Jis — mano išrinktasis! Tačiau vis dar jo nepažįstu. Kaip gali taip būti?“

Tačiau pasakė ką kita:

— Žinau, jog esi pavargęs, bet gal galėtume čia kur nors užeiti?

Nieko netaręs, jis paliko daktaro krepšį ir žengė jai priešais, ne į krautuvės kontorą, bet į Andreaso prieplaukos sandėlį. Didžiulių durų vyriai sučirpė. Viduje tvyrojo prietema ir ledinis šaltis. Tarsi čia būtų tūnojęs visų išsiilgtųjų pavasarių speigas.

Jis pravėrė duris jūros pusėn, kad įeitų šviesos. Žingsniai tapo griausmu po keliamuoju įtaisu su geležiniu kabliu. Šis kybojo nuleistas į šachtą, kurią sudarė angos dvigubose grindyse.

Ana tik porą kartų buvo čia užėjusi. Ir vasarą. Nuo sijų karojo senų tinklų virtinės ir lynai. Kur ne kur žybčiojo žalios stiklinės plūdės, lyg akys. Po skylėtomis grindimis į akmenis ir rąstus teliūškavo bangelės. Poroje vietų tarp plyšių buvo matyti vanduo.

Jis sustojo ir įsikibo į medinį buomą tvirtais geležiniais apkaustais, kabantį priešais pat angą. Dar nebuvo ištaręs nė vieno žodžio.

Ji atsisėdo ant dėžės. Nors buvo ruošusis, nežinojo, ką jam pasakyti.

— Manau, turi man papasakoti, kas būtiniausia, — prabilo ji.

Praėjo kiek laiko. Jis nežiūrėjo į ją. Ji pajuto tarsi vienišumo jausmą. Nežinojo, savo ar jo.

— Man rodos, pakankamai prisakiau. Daugiau nei pakankamai! — Jo balsas buvo perdėm jaunas ir stebėtinai švarus.

— Kaip galiu būti vienintelė, kuri nieko nežino? Kol nesuprasiu, negalėsiu pateisinti.

— Pateisinti?

— Taip. Juk negaliu imti tavęs neapkęsti, Benjaminai.

— Gal taip būtų geriausia, — sušnabždėjo jis.

Sienos pasigavo žodžius ir sviedė atgal.

Ji nunarino galvą ir užsidengė rankomis veidą.

— Nebepažįstu tavęs.

— Aš nepažįstu savęs. O tai, ką padariau šiandien, vargu ar įmanoma pateisinti.

— Kodėl taip pasielgei? Kaip galėjai pasakyti tokį siaubingą dalyką? Žmogžudystė?

— Viskas, šiaip ar taip, pavėluota. Tai, ką pasakiau ir kaip išliejau, atėmė Andersui gyvybę!

Ji neprieštaravo. Sėdėjo tylomis, bandydama sugauti jo akių žvilgsnį. Pilną nevilties.

— Kur jį pašarvojo? — po valandėlės prabilo Benjaminas.

— Šeimyninėje.

Ana pajuto palengvėjimą.

— Ar tai buvo netyčinis šūvis? — paklausė ji.

— Ne, girtų vaidas dėl butelio degtinės. Mušta aštriu daiktu. Padaryti keli maždaug centimetro pločio kampuoti įkirčiai. Kaip lapių spąstų dantimis, — neatsikvėpdamas išbėrė jis. Lyg būtų išmokęs atmintinai, kol plaukė valtimi.

Ji išpūtė akis.

— Nori pasakyti, kad ji nužudė žmogų, girtiems susivaidijus dėl butelio degtinės?

Tuomet jis prajuko. Juokas perėjo į pratisą stūgsmą. Vos supratusi, kad jis verkia, Ana prišoko ir jį apkabino.

— Benjaminai, — sumurmėjo negrabiai tapšnodama jam per nugarą. Užuodė prakaituoto, jūros permerkto vyro tvaiką. Sūrų

ir gaižų. Sumišusį su kitu, vaistų ar dezinfekcinių priemonių, kurį visada parsinešdavo grįžęs iš ligonių. Saugus vaikystės kvapas. Kol nebuvo sutikusi Benjamino, visada jį siedavo su tėvu.

Jis priglaudė galvą prie jos ir nurimo.

— Kalbėjau apie šiandieninę žaizdą. Jis išgyvens. Anoji žaizda... padaryta medžiokliniu šautuvu... Ten niekuo nebebuvo galima padėti.

— Ji nušovė žmogų?

— Neklausk! — tarė jis.

Ana neapdairiai sėdosi ant dėžės. Prišokęs Benjaminas apglėbė ją per pečius, kad ji nenugriūtų žemėn.

— Dina nušovė žmogų! — pakartojo ji, kabindamasi tai į dėžę, tai į jį.

Jis neatsakė.

— Ir niekam negalėjai to patikėti? Iki šios dienos? Niekam!

— Pasakiau Akseliui, kai norėjo važiuoti paskui ją.

— Akseliui? Bet ne man?

— Turėjau jį perspėti. Kas gali nutikti...

— Ką nori tuo pasakyti?

— Manau, rusas ruošėsi ją palikti, dėl to...

— Ji šovė... nes jis išdavė?

— Manau, taip.

Ji prisitraukė jį prie savęs ant dėžės. Įsikibo į jį. Norėjo apglėbti, visą iškart.

— Kur tuo metu buvai?

— Viršuje, ant morenos.

Jis mostelėjo galva kalnų pusėn.

— Viską matei?

Jis įsikniaubė į ją. Nebenorėjo grįžti į šviesą.

— Kiek tau buvo metų? — paklausė sulaikiusi kvapą.

— Gal vienuolika.

Ji laikė jį apkabinusi. Stipriai. Kažką kuždėjo. Nerišliai ir nesuprantamai, veikiau pati sau. Tačiau padėjo. Jis nurimo.

— Ar įstengei jai atleisti? — netrukus paklausė ji.

Jis delsė. Šniokštavo.

— Taip. Kas man beliko? Tačiau nesvarbu. Ne mano atleidimo jai reikia. Kad ir iš ko būtų drėbta, nemanau, kad jai būtų buvę labai lengva.

Ranka, kuria ji buvo apkabinusi jo sprandą, užčiuopė nuo jūros vandens sukietėjusius plaukus. Prie lūpų jam buvo įsirėžusios gilios raukšlės. Anksčiau jų nepastebėjo.

— Tavo tėvas, apie kurį nieko nežinojai, kas jis? — paklausė Ana.
— Ji sako, kad Tomas.
— O jis? Ką sako jis?
— Nieko.
— Tai reiškia, jog pažįsti jį visą gyvenimą, ir jie... ir jis?..
— Taip.
Tarstelėjęs „taip“, ėmė juoktis. Negalėjo sustoti. Ji irgi prajuko. Iš pradžių nelabai noriai. Atsargiai. Lyg baimindamasi, kad juokas ir šįkart neišvirstų į verksmą. Tačiau kai jis nenutrūko, Ana taip pat ėmė kvatotis. Jie sėdėjo tvarstydamiesi vienas kito ir juoko.
— Jei būtum žinojęs, juk nebūtų buvusi nelaimė? — springdama ištarė ji.
— Nelaimė? Ne. Jakobas, šiaip ar taip, buvo miręs.
— Kam ji slėpė? Iš gėdos?
— Veikiausiai tam, kad man atitektų Reinsnesas. Esu pasakojęs apie Johaną, Jakobo sūnų iš pirmosios santuokos. Ji, matyt, nenorėjo, kad jis pareikštų savo teises į Reinsnesą.
— Bet jis juk vyresnis?
— Taip. Ir savo dalį atsiėmė mokydamasis pastoriumi. O jei aš — Jakobo sūnus, jai buvo paprasčiau įrodyti mano teises. Johanas, kiek jį pažįstu, nelinkęs mosuoti kumščiais. Tiesa, kartą man sudavė.
— Už ką?
— Na, aš ir vaikystėje ne visada būdavau meilus.
— Tu nelabai panašus į Tomą.
— Ne, juk girdėjai, ką ji šiandien pasakė. Aš atsigimęs į senąjį lensmaną, jos tėvą.
— Ar jis buvo bjaurus?
— Manau, kad taip.
Tada jie vėl prapliupo juoktis. Negalėjo sustoti.
— Dabar eime gulti, — kvatodama pratarė ji.
Tada jis sustingo, ir juokas nutrūko.
— Tu eik! Pirma turiu nueiti į šeimyninę, pas Andersą.
— Aš eisiu kartu! — pasakė ji, „aš“ ištardama norvegiškai, tačiau nė vienas to nepastebėjo.
Kai jie stojosi eiti, jis aiškiai tarė:
— Kartą, būdamas dar vaikas, paklausiau Andersą, ar negalėtų būti man tėvas.
— Ką jis atsakė?

Kvėpavimas virto šniokštesiu, ir Benjaminas vos ne vos išlemeno:

— Sėdėjome čia, prieplaukoje, kaip tik šioje vietoje, ir lopėme tinklus... Jis pasakė: „Jei manai, jog dėl to tapsi laimingesnis, galiu būti tau tėvas". Ir paspaudė ranką.

Karna prabudo nuo savo pačios balso nakties tamsyje. Atsimerkė, tačiau miegai neišlakstė. Ji buvo viena didelėje tuščioje erdvėje. Nesklandė ore ir negriuvo. Nesiruošė niekur keliauti ir nežinojo kur esanti. Tuomet lango šviesumoje išvydo stovint tėtį. Perblyškusiu veidu, be akių. Kol ji spoksojo į jį, kažkas atsitiko. Jis griuvo! Griuvo!

Ji šaukė, bet riksmas buvo ne jos. Toks pratisas. Neatrodė, jog kada nors liautųsi. Ji be perstojo šaukė tolydžio įkvėpdama. Šaukė ir šaukė.

Plyšodama suprato, jog niekas nepakeis to, jog tėtis guli ant grindų. Jis griūna tik vieną kartą.

Paskui suvokė, kad šalia močiutė. Ir kad ji kalba. Tačiau negirdėjo, ką močiutė sako, tad tik rodė tą vietą, kur parkritęs tėtis.

Močiutė uždegė lempą, taigi turėtų jį pamatyti. Tačiau nepamatė. Karna turėjo jai pasakyti. Kad tėtis parkritęs. Tačiau neįstengė. Nebuvo vietos niekam daugiau, tik riksmui.

Ji muistėsi norėdama pati ten nueiti, bet močiutė ją tvirtai laikė. Baisiai tvirtai. Net skaudėjo, kaip tvirtai laikė. Kol bandė pajusti, kur skauda, riksmas nutrūko. Tarytum kas būtų ją užkišęs kaiščiu.

— Tėtis parkrito, dabar ten guli! — mostelėjo ji lango link.

Močiutė ją ten nusivedė. Karna norėjo paliesti jį ir pažiūrėti, ar nesugedęs. Pakėlusi ranką, pamatė. Jo ten nėra. Jis dingęs!

Kambarėlio tarpduryje išniro Bergljota, atrodydama taip, tarsi taip pat būtų mačiusi parkrentant tėtį. Tada Karna pravirko.

Paskui, gulėdama močiutės lovoje, ji sužinojo, kad tai, ką matė, buvo netikra.

— Tau prisisapnavo, jog tėtis parkrenta, nes bijai, kad nenumirtų ir nepaliktų tavęs, kaip Andersas.

— Betgi jo nėra salėje. Pati matei?

— Ir Anos ten nėra. Tikriausiai abu išėjo pasivaikščioti į paplūdimį arba ant vėliavos kalno.

— Gal ir Ana parkrito?

— Ne, jie greitai sugrįš. Mačiau, valtis stovi prieplaukoje. Palauksime, ir jie pareis.

— Bet aš mačiau. Tėtis parkrito.

— Ką matai, nebūtinai yra tiesa... Arba tau prisisapnavo.

— Ne. Buvau atsimerkusi! Tu taip sakai, nes nenori, kad šaukčiau.

— Man nusispjaut, ar šauki, ar ne. Jei nori, šauk. Ir matyti dėl manęs gali, ką tik nori. Dabar praveriu duris į koridorių. Ir pažadu tau, pamatysi, kaip netrukus Benjaminas pareis ir paklaus, kam pradarėme duris. Ana — taip pat.

Ji suprato, jog nieko kita nelieka, tik laukti.

Durys į Dinos kambarį buvo pravertos. Jie stabtelėjo prie laiptų turėklų. Benjaminas apsisprendė ir žvilgtelėjo vidun.

— Kodėl pradarytos durys? Ar man...

— Karnai prisisapnavo baisus sapnas, tad ji labai norėjo pamatyti, jog tebesi gyvas, — iš kambario tamsos atsiliepė Dina.

— Priepuolis? — paklausė jis.

— Ne, šįkart sapnas, — tyliai atsakė ji.

Jos balsas buvo toks, lyg nieko nebūtų įvykę. „Kaip ji taip sugeba?“ — pamanė jis.

— Dėl manęs nesijaudink, tėti, aš guliu čia, nes mačiau, kaip tu parkritai.

— Parkritau?

— Visai kaip Andersas.

Jis įėjo į kambarį, apgraibomis ieškodamas Karnos. Tačiau tamsoje rado jas abi. Pajuto tvirtą Dinos rankos spustelėjimą.

Paskui jis išsėlino lauk ir atsargiai užvėrė duris.

Ana balsu perskaitė pranešimą lensmanui. Buvo ką tik perrašiusi į švarraštį.

„Rugsėjo keturioliktą dieną, priešpiet, buvau iškviestas pas Giunarą Olseną iš Plaseno, kuris pasisakė, jog Peteris Pedersenas jam smogė į galvą. Visi plaukai ant galvos buvo sulipę krauju. Kruvini skruostai ir išoriniai ausų kanalai. Trijose vietose prakirsta galvos oda. Viena žaizda aukštėliau kairiojo smilkinio, antroji — pačiame viršugalvyje, trečioji — dešiniau ant kaktos. Žaizdos pleišto formos, pakrypusios į kairę pusę. Galvos oda prakirsta įkypai, iš dešinės į kairę, vienas odos gabalėlis nurėžtas nuo kaulo. Kaulas ir antkaulis pažeisti, žaizdos kraštas suknežintas, ne įpjautas ar įkirstas. Smogta aštriu daiktu su nemaža

jėga. Nors gydytojo pagalba suteikta nedelsiant, neišvengta gumbų, patinimo ir karščio. Visa tai atslūgo nuo gydomųjų kompresų.“

Benjaminas atsidūsėdamas pasirašė po pranešimu.

— Ačiū! Kaip gerai, kad pačiam nereikėjo rašyti! Man bloga vien pamačius tai popieriuje, — tarė jis.

— Lig šiol tikrai nesupratau, kad nuo žaizdų tau darosi bloga.

Jis pamanė, jog ji veikiausiai būtų iš jo pasijuokusi, jei ne Anderso mirtis.

Tada ji ėmė ir nusijuokė!

— Ne nuo žaizdų. Nuo kraujo, — pataisė jis ir taip pat prajuko.

— Tai kaipgi tu ištveri?

— Nežinau. Matyt, savotiška atgaila. Gal už rusą.

Ūmiai jis suvokė, koks palengvėjimas. Pripažinti. Kalbėti apie tai. Žinančiam žmogui ištarti paprastą žodį: „rusas“.

Juodu stovėjo abipus sekretero. Jis — su pranešimu rankoje.

— Noriu kai ko paklausti, — tarė ji.

— Klausk.

— Kaip dėl ginklo? Kodėl nerašai, kuo, tavo manymu, jis smogė?

— Galiu klysti. Mano darbas — ne tirti įvykį, bet aprašyti žaizdą.

Ji linktelėjo.

— Ir dar. Žinau, kad įvyko labai daug liūdnų dalykų... bet norėčiau, kad šiandien nusiskustum! Dėl manęs, — pasakė ji ir suėmė rankomis jo veidą.

Jis padėjo pranešimą ir prisitraukė ją.

Pajutęs minkštą gyvą odą prie savosios ir supratęs, kad ji jau kuris laikas apie tai galvojo, niekuo neišsiduodama, užsidegė.

Dvelktelėjo gaivus levandos aromatas, kai jis atsegė suknelės krūtinę.

Jis jautė jos rankas plaukuose. Ant sprando. Ji spaudėsi prie jo. Jos lūpos buvo didelės ir drėgnos. Netverdamas džiaugsmu pajuto Anos valią. Norėjo pasislėpti joje. Nuskęsti. Kur visa kita nieko nereiškia.

Jie padėjo vienas kitam nusiplėšti, kas būtiniausia. Daug nereikėjo. Ji ėmė tankiai alsuoti, veidas tapo pasitenkinimo veidrodžiu.

Tą akimirką, kai nugrimzdo, jis pajuto švelnumą. Pripildantį burną ir gerklę. Persimetantį į pilvą, kirkšnis. Kaip banga. Pasidavimas. Tuomet kaip siena stojo nuovargis. Kūnas neklausė. Nuplaukė tolyn.

Iš pradžių jis nenorėjo to pripažinti. Bandė save įveikti. Paskui suvokė, jog beprasmiška, ir tik tyliai gulėjo slėpdamas pas ją savo pralaimėjimą.

Tada Ana apsivijo jį kojomis, rankomis ir ėmė iš lėto linguoti. Jis suglebęs sūpavosi joje. Ir gėda, kurią iš pradžių juto, išgaravo abiejų alsavime.

Veikiausiai jis numanė, tačiau dabar ir suprato, jog tarp Anos ir jo pralaimėjimo nebūna.

Laidotuvės truko nuo penktadienio iki sekmadienio. Kiek siekė žmonių atmintis, Reinsnesas dar nebuvo matęs tiek pririštų ar į krantą išvilktų valčių. Dina viskam vadovavo, tarsi po tiek metų užsienyje būtų grįžusi vienu tikslu — ištaisyti savo antrajam vyrui pakasynas.

Virš sodo vartų ji pastatydino portalą. Jam išpuošti paaukota bent pora dešimčių spygliuočių. Mat turįs būti amžinai žalias, lyg rojus. Vienas vaikinas iš Stranstedo medžio plokštėje pjūkleliu išpjaustė įrašą. „Tavo kilniuose darbuose atminimas gyvens". Abipus juodavo po kryžių. Po vėliava iš kadugio šakelių Sara nupynė raides A ir B. Dailiai viena į kitą įterptos, atrodė kaip karūna širdyje.

Jei kas nors ir abejojo, dabar savo akimis galėjo įsitikinti, jog Andersas Bernhoftas buvo mylimas, gerbiamas ir žymus. Kas nerado dingsties užsukti į Reinsnesą, iškilus apeiginiam portalui, virtinėmis yrėsi ir buriavo pro šalį. Greitai pasklido gandas, jog Reinsneso Dina pastačiusi tokį didingą paminklą Andersui, jog jį tiesiog privalu pamatyti. Net nuotraukoje turėjęs būti įamžintas.

Dalyvavusieji ceremonijoje pasakojo, kad ji, prieš vykstant į bažnyčią, prie karsto tvirtu balsu pasakiusi kalbą. Ir vyrui violončele sugriežusi pasaulietišką melodiją, kai jis gulėjo tarp žvakių, pašarvotas šeimyninėje. Pavadinusi tai Johano Bramso „Lopšine". Neįprasta groti lopšinę suaugusiam vyrui. Bet gražu!

Kas dorai nežinojo, ką manyti, ramiai laukė, kol savo nuomonę pareikš telegrafistas su redaktoriumi. Jei šiems atrodys, jog buvę nepaprasta ir nuostabu, vadinasi, bus galima tarti, jog meilė po visų metų užsienyje suvešėjo visu smarkumu.

Iš lūpų į lūpas ėmė keliauti senos istorijos apie Diną, kurių nespėta išpasakoti prieš jai atvykstant, istorijos, pradedant tais laikais, kai ji, dar mergiūkštė, buvo ištekinta už Jakobo Grenelvo. Žaibiškas Dinos skaičiavimas mintyse ir naktinis girtuokliavimas tik truputį jas gardino, nes joms ir taip netrūko pikantiš-

kumo. Buvo perpasakojamos šalikelėse ir laukuose, retkarčiais ir virtuvėje, nors galėjo nugirsti šeimininkai.

O svarstant apie Reinsneso Dinos bendrystę su Vilfredu Olaisenu, pastarasis buvo pripažintas vienu iš nedaugelio išrinktųjų. Kažkuo ypatingas turi būti vyras, kurį lanko ir su kuriuo posėdžiauja ponia Dina.

Ne vienas sakėsi žinąs, jog ji pervedusi nemažą sumą Olaiseno laivų statyklai. Po kiekvieno tokio patikinimo gandai apie Dinos turtus augo.

Tik nedaugeliui pavyko išlaikyti pakankamai blaivią galvą. Vienas iš jų buvo Olaisenas. Tačiau jis mėgavosi pagarba, kurią jam teikė buvimas Dinos patikėtiniu, kaip pats kukliai įvardijo.

Dėl paminklo Andersui žmonės labiau ėmė gerbti ir Haną. Nors motina tik samė, Reinsnese ją augino ir auklėjo beveik kaip dukrą. Pati Dina! Ar Hana ne taip pat mokyta skaičių ir raidžių, visokių įmantrybių ir katekizmų, kaip daktaras Grenelvas? Ar neturinti lengvos rankos visokiausioms geresnėms medžiagoms, apvadėliams ir raukiniams ir ar nesugebanti meistriškai sukurti puikiausių apdarų, lyg tie būtų tiesiog iškirpti iš žurnalų arba pirkti Bergene ar Brėmene?

Moterys, ypač pasiturinčiųjų žmonos, aimanavo, kad tapusi ponia Olaisen, ji nebeimanti užsakymų, užtat pati apsisiuvanti kaip karalienė. Hana Olaisen, važiuodama į bažnyčią, vilkėjo kavinį aksomo paltą. Apkraštuotą balta kiškena, su storomis šilkinėmis kilpelėmis, net pati apskrities viršininko žmona būtų galėjusi pavydėti!

Kiti ėmėsi spėlioti, kas išginė Diną į užsienį ir kas paskatino grįžti namo. Atrasdavo visokių priežasčių, kuriomis įtikėdavo ir pusbalsiu perduodavo toliau. Ji sirgusi paslaptinga liga, kuriai išgydyti reikėję pagalbos.

Mokytojo žmona tvirtino, jog Dina buvusi tokia išpuikėlė, jog užsigeidusi tapti garsia pianiste. Ar kaltas tas didelis smuikas, kaip ten jį vadina? Tačiau dideliame mieste ją paviliojęs nerūpestingas gyvenimas. Pasinėrusi į linksmybes su kunigaikščiais ir generolais, užmetusi pianiną. Taip vėjais paleidusi visą savo gyvenimą.

Kalvio pati buvo įsitikinusi, jog Diną iš namų išginė nuobodulys, mat ji nesupratusi, kad Andersas jai tinkamiausias. Bet grįžusi atgalios, suvokė padariusi klaidą. Tai esą akivaizdu, užtenka pamatyti portalą, žalią kaip rojus.

Telegrafistas teigė, kad ji apleido muziką susidėjusi su finansininku, ko gero, žydu! Ir kad tapusi jo kompanione, nes verslo uoslė padariusi ją neįveikiamą.

Prie fiordo atšakų ir salose, net ir Stranstede, žmonės gyveno be spalvų ir pavojų. Neskaitant Olaiseno, beveik nebuvo apie ką įdomiau pašnekėti. Tik kad žvejai grįždavo iš Lofoteno ir Finmarko žūklės arba medžiotojai — iš ledynų. Išimtį dar sudarė žinutės laikraštyje apie girtavimą, nuodėmes ir muštynes.

O ir tai, kas įvykdavo, būdavo taip menka, jog būtum galėjęs surišti į mazgelį ir įsikišti kišenėn. Žmogelio gyvenimas kartais taip stokodavo įvykių, jog pats vargiai prisimindavo, kuriais metais konfirmuotas.

Tačiau tą akimirką, kai pasklido gandas, jog Reinsneso Dina Anderso garbei virš sodo vartų pastatydino portalą, imta kalbėti apie karališkas laidotuves. Lyg kas prie pinties būtų prikišęs skiltuvą. Liepsna plito prikeldama virtinę nerišlių, prieštaringų pasakojimų. Apie Diną. Reinsneso giminę ir visus tuos, kurie ten kada nors pelnėsi duoną.

Buvo prisimintos Dinos vestuvės. Kai jaunoji nuotaka, visus pašiurpindama, įsilipo į medį, nes jaunikis ėmė meilintis, kai ji dar nebuvo pasirengusi. Prisiminta ir nelaimė, ištikusi velionį Jakobą. Ir rusų šnipas, kuris dėl jos nusišovė. Tik pamanyk, kokia meilė!

Kad į bažnyčią Dina atvyko nuo galvos iki kojų apsitaisiusi juodais Vienos nėriniais ir veidą paslėpusi po perlais siuvinėtu šydu, senųjų istorijų nenublankino.

Galiniame bažnyčios klaupte dvejetas lūkuriavo, kol artimieji atlydės karstą. Tie galėjo papasakoti, kaip Dina kartą nudobusi nuosavą arklį. Pati viena!

Virš juodų figūrų gaudžiant vargonams, visų akys buvo įsmeigtos tik į našlę. Niekas nebuvo regėjęs tokios našlės.

Bet paskui jie prisiminė ir daktaro žmoną, kuri chore Anderso garbei giedojo Peterio Daso giesmes. Balsas nė nevirptelėjo. Ten, aukštai, ji stovėjo kaip nulieta.

Tie, kas vogčiomis žvilgčiojo atgal pamindami visas gero elgesio taisykles, ją pamatė. Ji buvo ne šio pasaulio.

8 skyrius

Močiutė ją pasiėmė į Stranstedą. Kažkur, ką jie vadino laivų statykla. Ten vaikštinėjo šeši vyrai, paišini nuo galvos iki kojų. Vienas iš jų tebuvo vaikėzas. Taip pat išsijuodinęs veidą. Panašus į Anos skulptūrėlę. Ji vaizdavo rimtą uniformuotą negrą, kuris nešа padėklą. Ant to padėklo Ana laikydavo savo natas.

Šis uniformos nevilkėjo. Jei ir būtų vilkėjęs, Karna nebūtų žinojusi, kaip ji atrodo. Mat buvo toks paišinas. Kai jis prasižiojo norėdamas pasisveikinti su močiute, dantys buvo kaip kaukolės daktariškoje tėčio knygoje.

Tačiau tą akimirką, kai vaikinas nusismaukė kepurę, pamatė, kad jo plaukai auksiniai, piestu stovintys virš kaktos. Tada ji suprato, kad jis nėra negras: aplink kaktą, kur būta kepurės, švietė baltos odos žiedas.

Ji pasijuto apgauta, nes mielai būtų pamačiusi tikrą negrą.

— Kaip sekasi, Pederi? —paklausė močiutė ir kepštelėjo paišinam vaikėzui per petį.

— Ačiū, negaliu skųstis, — atsakė šis.

Tada ji išvydo, kad jis turi tikras akis, kurių baltymas juosia kažką baisiai mėlyna su šviesele viduryje. Lyg saulėtą dieną žvelgtum į jūrą šcherų link.

— Šiandien atsivežiau Karną, — tarė močiutė.

Vaikinas ištiesė juodą ranką ir pažiūrėjo į ją. Tada nusilenkė Karnai, lyg sveikintųsi su suaugusiu žmogumi.

— Laba diena, Karna Grenelv, — pasakė jis ir dar kartą nusilenkė.

Jam kalbant, už juodų lūpų matėsi rausvas žiedas. Mainėsi kartu su tariamais žodžiais.

Paskui ji dar ilgai regėjo tą rausvą žiedą.

Siaurų laiptų gale buvo tai, ką močiutė vadino „statybos kontora“. Viduje sėdintis Vilfredas Olaisenas pakvietė ją: „Eikš, jaunoji panele“.

Karna priėjo artyn ir tūptelėjo. Jis buvo švarus nuo galvos iki kojų. Ranka priminė tėčio plaštaką. Tik tėčio nagai švaresni.

Močiutė taip pat paspaudė jam ranką. Atrodo, jai patinka būti „statybos kontoroje“, nes griovelis tarp antakių bemaž išnyko, o lūpų kampučiai žiūrėjo aukštyn.

Olaisenas kalbėjo daug, ką sunku buvo suvokti, bet kartais jis taip pat žvilgtelėdavo į Karną ir kreipdavosi į abi, lyg ji būtų suaugusi moteris.

— Kalvėje sutikome tavo brolį, — tarė močiutė.

— Pederis gerai dirba, nors dar trūksta metų ir išminties. Jis stiprus! — išdidžiai pasakė Olaisenas.

— Na, į galiūną nelabai panašus. Kiek jam metų?

— Gruodį sueis penkiolika. Jis turi gerą galvą! Manau, reikėtų jį leisti į mokslus. Bet pirma tegu išmoksta dirbti rankomis ir pienas nuo lūpų nudžiūna, — pasakė Olaisenas.

Karna nepaminė mačiusi, kad vyras taip gražiai šypsotųsi kaip Olaisenas, kai šis kalbėjo apie tą savo brolį, atrodantį beveik kaip negras.

— Kuo jis mokysis? — paklausė močiutė ir atsisėdo ant senos medinės kėdės, kurią jai pastatė Olaisenas.

— Jei aš prisiimsiu išlaidas, turės mokytis taisyti laivus. Nešvaistau pinigų vėjais.

Močiutė nutylėjo. Daugiau kėdžių nebuvo, tad ji pasisodino Karną ant kelių.

Tuomet Olaisenas puolė iš kambario ir grįžo nešinas suoleliu su išdžiūvusių dažų dėmėmis.

— Prašom sėstis! — pasakė jis.

Karna atsisėdo ir tapo didesnė, nei buvo.

Olaisenas nusivilko švarką ir pakabino ant vinies sienoje. Po to pasistiebė ir vėl nusileido ant kulnų. Tada ji suprato, kodėl Olė jį vadina Hanos žaisliuku. Jis priminė skardinį meškiną, kurį ji gavo dovanų, kai Andersas paskutinį sykį grįžo iš Bergeno. Nugaroje buvo raktelis. Kai jį pasukdavai ir pastatydavai meškiną ant grindų, šis žengdavo dešimt stingių žingsnių.

Olaisenas tris kartus pasikėlė ant kulnų. Tada baigė.

Kai jis vėl atsisėdo, močiutė pasiteiravo, kaip Rikardėlis, ar pradėjęs vaikščioti.

— Ne, jam tik lapkritį sueis vieneri, — tarė Olaisenas.

— O kaip Hana? — paklausė močiutė.

— Puikiai, sveika kaip ridikas, — skubiai atsakė jis ir prakalbo apie tai, jog laivų statykla greitai būsianti baigta ir jiems reikėtų pasiskelbti laikraštyje.

Tuomet močiutė iš rankinės išsitraukė lapą popieriaus ir ėmė balsu skaityti, Olaisenas sėdėjo atsilošęs, surėmęs pirštų galus.

„Firmos pristatymas. Tromsės magistratui. Remiantis 1874 metų birželio 3 dienos firmų registrų įstatymu, pranešama, jog žemiau pasirašiusieji, Vilfredas Olaisenas ir Dina Bernhoft, bendromis lėšomis įkūrė kalvę ir laivų statyklą. Firmos pavadinimas — „Olaisenas & Co". Abu vykdo įsipareigojimus, tačiau tik aš, Olaisenas, turiu parašo teisę. Įmonė stovi Stranstede, šalia garlaivio krantinės.

Stranstedas, 1878 metų spalio 30 diena.

Vilfredas Olaisenas Dina Bernhoft"

Kol ji skaitė, Olaisenas sėdėjo užsimerkęs. Dabar pravėrė akis, pašoko iš vietos ir vėl paspaudė močiutei ranką.

— Kaip Dinai atėjo į galvą parašyti „tik aš, Olaisenas, turiu parašo teisę"? Neregėtas kilnumas! Niekada nebūčiau taip sumąstęs.

— Tokiuose skelbimuose taip priimta, — tarė močiutė.

Tada jie abu lape pasirašė. Olaisenas įkišo jį į voką ir užantspaudavo.

Iškilmingasis smalkos kvapas buvo visai kaip namie.

Močiutė įsidėjo laišką į rankinę, kad jį išsiųstų.

Tuomet Olaisenas pripylė taureles. Karna taip pat gavo lašelį. Tačiau negėrė.

Močiutės manymu, jiems reikia nusisamdyti daugiau vyrų, kad viskas būtų baigta iki žiemos.

— Gerai, kad pradėjai pagrindinius darbus be mano kapitalo. Kitaip būtume praradę pavasario sezoną.

Tada ji užsikišo Olaiseno rašiklį už ausies ir ėmė sklaidyti popierius, kuriuos jis sukrovė prieš ją. Tačiau netrukus ji sudėjo visus į krūvelę.

— Pasiimsiu į „Centrą". Rytoj grąžinsiu, — pasakė močiutė.

Olaisenas surado vyniojamojo popieriaus, virvelę ir padarė ryšulėlį, nes jai netilpo į rankinę. Ši ir taip buvo išsipūtusi.

— Ar nenorite pernakvoti pas mus su Hana? — paklausė jis ir atsistojo pripilti močiutei taurelės.

— Ne, mes apsistojome „Centre". Bet jeigu jau apie tai užsiminei, Olaisenai, gali pasveikinti mane, kaip viešbučio savininkę.

— Viešbučio savininkę? — Olaiseno balsas nuskambėjo kaip

kirtis, ir jis ūmiai nusileido ant abiejų kulnų. Sutirtėjo plaukai ir skruostai.

— Aš nusipirkau „Centro“ viešbutį. Viskas užsitęsė, nes buvau pasinėrusi į mūsų laivų statyklos reikalus. Bet dabar jis mano.

Vyriškio veidas pasidarė toks keistas. Pasikeitė spalva. Galiausiai jis tapo kone rožinis. Atrodė nekaip. Karna pasijuto, lyg su močiute plauktų ant ledo lyties. Nelabai malonus jausmas. Tačiau nieko nebūtų keitusi.

Olaisenas persimainė lyg užkerėtas. Ūmiai. Joms žiūrint.

Jis prisimerkė ir pažvelgė į močiutę, tarsi ši ką tik būtų metusi į jį sniego gniūžtę.

Karnos jis nebepaisė. Keletą kartų krenkštelėjo ir ėmė leisti šnypščiamus garsus.

— Ir apie tai sužinau kaip apie įvykusį faktą!

— Taip. Niekada nekalbu apie nebaigtus sandorius.

Ir netrukus pridūrė, jog galbūt kaip tik tuo jie ir skiriasi.

Olaisenas vėl sėdėjo už stalo. Taisėsi apykaklę ir nieko neatsakė. Karna matė jo burnoje kažką krutant. Tarsi bandytų išstumti dantyje įstrigusį mėsos kąsnelį.

— Kiek pamenu, pasakojau, kad noriu pirkti viešbutį, — pasakė jis tuo pačiu šnypščiamu balsu.

— Kiek aš pamenu, sakeisi, jog nori statyti naują, — pataisė močiutė. — Žinoma, geriau, kai viskas kvepia naujai nuobliuotu medžiu.

Karnos delnai sudrėko nuo prakaito.

Jis tėkštelėjo sąskaitas ant kontoros pulto ir piktai pastūmė rudą sukamąją kėdę.

— Maniau, mes kompanionai?!

— Laivų statyklos, bet ne viešbučio.

Karna matė, kad Olaisenas iš paskutiniųjų stengiasi tramdyti pyktį. Buvo įsiutęs! Bet nenorėjo rodyti. Staiga jis įgavo grėsmingą išvaizdą.

— Bet ne viešbučio, štai kaip. Štai kaip.

— Olaisenai! Nedaryk nesąmonių suaugusios moters akivaizdoje. Gali nevaidinti įžeisto. Verslo pasaulyje esu mačiusi ir baisesnių dalykų. Geriau pasistenk prisilipinti pokerio žaidėjo veidą, kad būtų įdomu su tavimi konkuruoti. Dabar, kai šitaip elgiesi, imu abejoti, ar esi man tinkamas kompanionas!

Močiutė pasidarė visiškai svetima. Tada ji atsistojo.

Olaisenas nebebuvo rožinis. Jis tapo violetinis.

Dina užsimovė pirštinaites ir paėmė ryšulį su sąskaitomis. Kai šastelėjo pro šalį, Karna spėjo panerti tarp jos sijono klos-

čių. Dar sugebėjo pasisukti ir tūptelėti vyriškiui už stalo. Prie pat durų močiutė atsigręžė ir kone linksmai tarė:

— Pabandyk iki rytojaus apsiprasti su ta mintimi, tada atnešiu popierius! Viešbutį noriu pervadinti „Grand Hotel"!

Joms išeinant juodasis Pederis kilstelėjo kepurę, nors, suspaudęs replėmis, kažką laikė didelėje liepsnoje. Buvo jau pavakarys ir ganėtinai tamsu. Vis dėlto ji galėjo matyti, kad jo akys spindi. Tačiau jis nieko nepasakė.

Karna močiutės viešbutyje valgė maltinius, o deserto gavo rabarbarų košės. Tai buvo nepaprastas įvykis.

— Močiute, ar stalas ir kėdės taip pat tavo?

— Taip. Beje, dėkui už pagalbą pas Olaiseną!

— Kokią?

— Jeigu nebūtum ten buvus, jis tikrai būtų labiau supykęs, kad nusipirkau viešbutį.

— Kodėl?

— Be jokios abejonės! Jis suprato, kad mes dviese! — rimtai tarė močiutė.

Ji kilstelėjo aukštą vyno taurę, o Karna pakėlė savąją su aviečių sultimis. Buvo lygiai taip pat iškilminga kaip bažnyčioje, tik smagiau.

Kai pagalvojo apie bažnyčią, žodžiai atsirado savaime:

— Ar pasigendi Anderso, močiut?

— Taip, vaikštančio po namus ir vakare atsigulančio į savo lovą... Bet manau, kad turiu jį prie savęs. O tu?

— Ar kalbiesi su juo? — sušnabždėjo ji.

— Kartais. Bet ne garsiai, kaip su tavimi. Na, būna, kad ir balsu pašneku, — nusišypsojo ji.

Linktelėjusi Karna nudūrė žvilgsnį į lėkštę, o akys prisipildė ašarų.

— Žmonės neturėtų mirti.

Iš pradžių močiutė sėdėjo nejudėdama, paskui ranka per stalą prislinko prie jos.

Karna pakėlė akis. Tada močiutė pusbalsiu tarė:

— Džiaugiuosi, kad grįžau namo prieš jam numirštant.

— Aš irgi, — tarė Karna, nors neprisiminė, kad būtų apie tai galvojusi.

Jos pasėdėjo tylėdamos.

— Tu žinojai? Ar dėl to sugrįžai, močiute?

— Tikriausiai mąsčiau, kad vieną dieną gali būti vėlu. Ne

vien, kad kas nors gali numirti... Tada atėjo laiškas... ir piešinys su negyvais gagos jaunikliais, pameni? Paskui dar Benjaminas su Ana. Ir Andersas... Manyčiau, buvo ne viena priežastis.

— Žinai, močiute, aš tuos kiaušinius sutrypiau. Tai dėl to.

— Panašiai ir maniau.

— Tu esi padariusi ką nors tokio baisaus?

— Daug, daug baisiau.

— O ką?

— Papasakosiu, kai užaugsi.

Močiutė užmerkė akis tarsi mąstydama apie tai, kas baisiau. Paskui atsimerkė ir šypsodamasi pažiūrėjo į Karną.

— Šiandien mums reikia atšvęsti!

Lapkričio pradžioje apylinkės gydytojas pasikvietė Benjaminą ir pranešė, jog pasiprašęs atleidžiamas iš pareigų. Ketinąs vykti į pietus ir ten karšti. Į savo vaikystės miestą, kur žmonės grebluoja ir kur nuo balandžio gali sėdėti lauke vienmarškinis nė kiek nesušaldamas. Jis norėjo, kad Benjaminas siektų apylinkės gydytojo vietos.

— Tada perpirksi iš manęs šį namą ir padėsi atsikratyti instrumentų, griozdų ir šlamšto. Abu liksime patenkinti. Bent jau aš!

Pastaruoju metu esąs pasiligojęs, tad gal Benjaminas galėtų šią žiemą perimti porą vizitų bažnytkaimiuose? Pasirūpinsiąs, kad jam būtų skirti trys nuolatiniai keltininkai. Priimti ligonius atlaidų dienomis — grynas vargas. Arba jie kreipiasi dėl kokių nors menkniekių, arba ligos esti taip įsisenėjusios, jog joms nebėr vaistų. Būtų gerai, jei išvyktų šeštadieniais ir būtų ten prieš antrą valandą, o popietę skirtų ligoniams. Na, taip, būna, kad nusitęsia ir į vakarą, kiek šeimininkai ištenka žibalo lempai. Tačiau Benjaminas juk jaunas, pačiame žydėjime.

— Tik stenkis iš ten dingti iki sekmadienio pamaldų, nes kitaip vietiniai, pabuvę bažnyčioje, sumanys, kad mirtimi galuojasi. Tą dieną namo nebegrįžtum.

Ir dar vienas reikalas jam neduodąs ramybės: ar Benjaminas negalėtų juo iškart užsiimti kiek įmanoma sumaniau? Reikia parašyti laišką neturto komisijai dėl sergančios beturtės Kristinės Olsen. Turinti venerinę ligą, trečios stadijos sifilį, kuris taip išplitęs ir toks sunkus, jog jai būtinas gydymas ligoninėje.

— Aplankiau vargšę moterį, skyriau jai vietą Tromsėje. Tačiau turime gauti lėšų iš neturto komisijos, ir nedelsiant. Velniai

žino, kur ji tą ligą susigriebė. Per valandą, kol ten buvau, iš jos neištraukiau nė žodžio. Mano žmona sakosi girdėjusi, kad Finmarke jos vyrą užkrėtusi suomė. Bet jis kadai ją palikęs.

— Reikės jį surasti? — pasakė Benjaminas.

— Taigi ir aš taip manau, — karštai pritarė senukas. — Tu tokiems dalykams turi daugiau spėkų. Ir paskutinis reikalas šią dieną: Sesilija Andreasdater, dvidešimt ketverių metų, ją kamuoja stiprūs epilepsijos priepuoliai. Tau ne naujiena, esu apie ją kalbėjęs. Turi patirties, tad pamaniau, galėtum pasirūpinti, kad jai būtų skirta, ką numato įstatymas... Priepuoliai kartojasi kas parą, paprastai naktimis, šiaip ji gana apsnūdusi. Dažniausiai maloni, bet kartais, įerzinta vaikų, ima pavojingai smarkauti. Tėvai neturtingi, net patalynės užtektinai neturi, taigi reikia surašyti laišką neturto komisijai, kad būtų galima skirti jai globą. Kaip numato įstatymas.

— Koks įstatymas?

— Psichinių ligonių, devynioliktas paragrafas.

Benjaminas persimainė.

— Taip, žinau, kad esi kitos nuomonės, nes tavo Karna anaiptol ne pamišėlė. Ta mergina — taip pat ne. Bet ji nieko neturi. Tik tie vargingi namai...

— Bandysiu išrūpinti globą ten, kur gyvena.

— Tavo ketinimai gražūs. Bet ją ir savi uja. Ji turi išvykti. Surasti tinkamus globėjus daug kainuotų. Todėl reikia pasiekti, kad jai būtų taikomas paragrafas ir mokėtų neturto komisija.

— Negaliu paskelbti jos pamišėle, kad gaučiau pinigų.

— Gali, dar ir kaip, jei nėra kitos išeities. Nejau nori, kad ji užtrokštų nuo savo pačios išmatų? — įtūžęs išrėžė senukas.

Ne pirmą kartą apylinkės gydytojas laimėjo mūšį. O punšu buvo vaišinama ir tą vakarą.

Tačiau visą laiką Benjaminui vaidenosi išverstos Karnos akys, putomis aptekusi burna ir mėšlungio traukomos galūnės. Tai matydamas jis jausdavo savo širdies smūgius.

Kai susiruošė eiti, senukas tarė:

— Teisingumu sotus nebūsi. Taigi mes, turintieji galios, įstatymus turime kaip galima geriau išnaudoti.

Kadangi Benjaminui teko nemažai apylinkės gydytojo darbų, jis daugiausia laiko praleisdavo Stranstede. Savęs netausojo. Kartais turėdavo nusnūsti pakeliui iš vieno ligonio pas kitą. Laimei, oras pasitaikydavo pakenčiamas.

Senasis gydytojas tesėjo duotą žodį — Benjaminas gavo nuolatinius keltininkus, kurie savaitgaliais jį plukdydavo į bažnytkaimius. Jis juto palengvėjimą, jog nebereikia vienam keltis per tamsią, pasišiaušusią jūrą. Tačiau teko pakęsti svetimų vyrų artumą. Neretai jis atsiguldavo tarp dviejų kailinių apklotų ir dėdavosi miegąs.

Ana ir tą rudenį apsiėmė rengti prievolinę mokyklą. Dar turėjo pamokų Stranstede ir kitose apylinkės gyvenvietėse, nes mokytojas norėjo pasiruošti Lofoteno žūklei.

Tai veikiau buvo dingstis nesirodyti mokykloje. Mat jį kaltino taip sukapojus vienam mokiniui rankas, jog šis turėjo praleisti pamokas.

Benjaminas padėjo tėvams parengti skundą švietimo komisijai, nes pats gydė berniuko kaulų lūžius ir raumenų sumušimus.

Atsakydamas į skundą, inspektorius pareiškė, jog mokytojas skyręs švelnią bausmę — po tris kirčius per delną plokščiąja liniuotės puse. Tik norėdamas pabausti berniuką už nemokšiškumą. Mokytojas teigė Pontopidano* negalėjęs atpažinti nė raidės, kai mokinys buvo pakviestas atsakinėti. Tvirtino, jog tėvai berniuką sumušė namie norėdami nuslėpti, kad jų atžala yra slunkius ir nestropus moksle.

Galiausiai švietimo komisija paskyrė tėvams baudą, nes neleidžia sūnaus į mokyklą.

Benjaminas padėjo jiems surašyti dar vieną skundą. Netrukus inspektorius pareiškė priekaištų Anos darbui. Pavyzdžiui, už tai, kad ji, mokydama Reinsnese, grojanti ir dainuojanti pasaulietiškas dainas. Per pamokas, kurios turi būti skirtos Viešpačiui šlovinti.

Ana švietimo komisijai nusiuntė atsakymą. Tvirtino turinti teisę dainuoti ir groti pasaulietiškas dainas, kol atliekanti kitas priedermes. Tačiau inspektorius, jo paties žodžiais tariant, nebuvo pratęs, kad bobos „įkyriai keltųsi į padanges, be paliovos rašinėdamos laiškelius“. Na, o Ana nebuvo pratusi, kad ją vadintų boba, tad pradėjo aštrų susirašinėjimą su švietimo komisija. Sukeldama probsto susirūpinimą, mat šis nenorėjo jos prarasti.

Benjaminas susirašinėjimą sekė su šypsena. Ėmė atpažinti jos braižą, būdingą laiškams, kuriuos buvo atsiuntusi jam.

---

*Erik Pontoppidan (1698—1764) — danų teologas.

Kai kuriomis dienomis jos burna tapdavo panaši į mažą raudoną kaištelį, tik mėlynos akys švytėdavo žiemos tamsumoje.

Vieną šeštadienį, kai niekur nevyko atlaidai ir jam nereikėjo priiminėti ligonių, grįžęs namo rado Aną įpykusią. Gavo dar vieną laišką. Ne iš švietimo komisijos, bet nuo inspektoriaus.

— Aš to nepakęsiu! Važiuosiu į Stranstedą ir pakalbėsiu su probstu.

Inspektorius rašė gavęs Olės Tobiaseno, globojančio dvylikametį Larsą, skundą. Jis papasakojo, kad Ana į klasę atsivesdavo savo podukrą Karną, kuri porą kartų, tąsoma traukulių, griuvo. Išgąsdindama ir sutrikdydama mokinius. Abu sykius ji apsiputojusi ir ant grindų spjaudžiusi visokią bjaurastį. Todėl inspektorius laikąs savo pareiga raštu įspėti Aną, kad nebeimtų to vaiko į klasę.

Girdėjęs ne vieną atsiliepimą, jog geriausia, jei mokytojas būtų vyras, galįs dėstyti gimtąja mokinių kalba. Be to, Ana Grenelv, nepaisydama įspėjimų, pamokų pradžioje ne kartą dainavusi pasaulietiškas dainas ir tik po to perėjusi prie dienos teksto. Maža to, nereikalaujanti, kad vaikai atmintinai mokytųsi Pontopidaną. Ir tai esą apgailėtina.

Benjaminas prajuko.

— Tau labai juokinga?

— Ne, bet sunku žiūrėti rimtai. Žmogėnas tavęs bijo. Ir dar nesuvokė, jog Žemė apvali.

— Bet čia kalbama apie Karną.

— Ką atsakei?

Ana nuėjo prie sekretero ir atsinešė atsakymą.

„Gerbiama švietimo komisija, gerbiamas pirmininke!

Gavau inspektoriaus laišką, su kurio kopija, manau, esate susipažinę. Jis man uždraudžia imti savo podukrą Karną į klasę. Pranešu, jog pamokose mergaitė sėdi ramiai, moka skaityti ir skaičiuoti, yra puiki dainavedė, o pavasarį jai sueis septyneri metai. Draudimą inspektorius aiškina tuo, jog Karną retkarčiais ištinka epilepsijos priepuoliai.

Pasakysiu trumpai: inspektoriaus reikalavimo neketinu vykdyti!

Tačiau pageidauju, kad švietimo komisija paragintų inspektorių vykdyti tiesiogines savo priedermes.

Nepaisydamas daugybės mano prašymų, jis neįpareigojo Oskaro Pederseno įtėvių pasirūpinti, kad berniukas ateitų į mokyk-

lą neapiplyšęs ir turėdamas ko pavalgyti. Tris Advento savaites jis dėvėjo tuos pačius drabužius, kurie nė karto nebuvo išskalbti. Be to, neturėjo kuo numalšinti alkio ir dėl to nesmagiai jautėsi prieš kitus vaikus. Šie, supratę, kad dalinuosi su juo savo paviržiu, pravardžiavo jį skurdžiumi.

Berniukas praleido daug pamokų teisindamasis tik tuo, jog neturėjo apavo, maisto arba nebuvo kam atvežti. Nors šias išlaidas įtėviams yra apmokėjusi neturto komisija.

Šiuo atveju inspektorius parodė menką sugebėjimą matyti vaiko poreikius, ir tai esu jam sakiusi ne kartą. Todėl darau išvadą, jog inspektoriaus susirūpinimas vaikais, turinčiais pakelti mano podukros epilepsijos priepuolius, yra tariamas.

Atsakydama į priekaištą, jog nedėstau gimtąja vaikų kalba ir nesu vyras, noriu švietimo komisijai priminti, jog mokykloje įdarbintas mokytojas, tiesa, vyriškos lyties, neturi tinkamo išsilavinimo. Jo išprusimas ne didesnis už bet kurio kito, ruošto konfirmacijai. Be to, jis suomių kilmės, taigi jo kalba negali būti suprantamesnė už mano danų.

Prašau ponus dar kartą peržiūrėti mano atsiųstus pažymėjimus ir nuodugniai patikrinti kalbą. Taip pat esate maloniai kviečiami apsilankyti mano pamokose.

Dėl *Katekizmo*, Pontopidano *Aiškinimo* ir Herslebo *Biblijos istorijos skaitymo būdo* turiu pripažinti, kad nesistebiu, jog kai kurie mano mokiniai neįstengia jų išmokti atmintinai. Visų pirma, jie per retai pasirodo mokykloje, antra, per sunkiai dirba namuose, trečia, per menkai pavalgę ir apsirengę.

Drįstu teigti, jog be trupučio iš artimojo meilės kylančio supratimo, jog vaikui namuose reikia poilsio ir ramybės, jam nieko neįmanoma išmokti.

Už tai negalima kaltinti mokytojos, nors ji — moteris.

Iš to, kad kai kurie mokiniai, įbauginti savo mokytojo arba jo liniuotės, nesugeba žodžio išlementi, jei jis neparašytas knygoje, kyla ne žinojimas, bet baimė. O tai daug blogiau, nei pakelti nekaltą mažos mergaitės epilepsijos priepuolį.

Baigdama noriu švietimo komisijai priminti, jog du kartus esu nusiskundusi, jog tas pats inspektorius nepasirūpino transportu, kai man reikėjo vykti į kitas apylinkės vietoves. Sykį tris valandas klampojau per pusnis į sodybą, kur turėjo vykti pamokos. Kai nusigavau į vietą, mokyklos dėžė dar nebuvo atgabenta, tad neturėjau jokios pagalbinės priemonės, net giesmyno ar grifelio.

Kai pas tą patį inspektorių nusiunčiau žmogų, jis teisinosi blogu oru. Drįsau jam priminti, kad jis gyvena šiaurės Norvegijoje, nors net Danijoje giedro dangaus ir ramios jūros niekas nelaiko blogu oru. Esu pasirengusi jam tai pakartoti bet kuriuo metu švietimo komisijos akivaizdoje.

Išvados: 1) inspektoriaus nurodymo aš nevykdysiu; 2) naudodamasi proga, reiškiu nepasitenkinimą tuo pačiu inspektoriumi, nes nesilaiko jam privalomų instrukcijų; 3) jeigu švietimo komisija dėl tos priežasties pageidaus atleisti mane iš darbo, tai vaikų sąlygų nepagerins, tačiau inspektoriui neabejotinai suteiks palengvėjimą.

Pagarbiai Ana Grenelv.“

— Na, ką pasakysi? — paklausė ji.

— Aš didžiuojuosi tavimi! Išsiųsk!

Andersas tebegyveno šalia, nors ir miręs. Ana kasdien apie jį kalbėdavo. Tarsi būtų nusprendusi viską ištraukti iš užmaršties.

Benjaminas pastebėjo, kaip daug kas tampa paprasčiau.

Tik ramybės jai nedavė laiškai. Po Kalėdų parašė motina, pranešdama, kad pavasariop su tėvu atvyksianti į svečius.

Jis tikėjosi, jog žinia pakels jai ūpą, tačiau keletą dienų ji buvo sutrikusi ir nekalbi.

Kai rado ją vis tokią pat, po kelių dienų grįžęs iš Stranstedo, paklausė, ar ji nerimauja dėl to, kad darbininkai, iki atvykstant jos tėvams, nespės baigti remonto? Ar kad atrodo, jog negalės tinkamai jų priimti?

— Tu nemanyk, kad aš taip galvoju! — pasakė ji ir išgąstingai pažiūrėjo į jį.

— Tai kas tau yra?

— Jie man pasidarė tokie tolimi... Gyvenimas Kopenhagoje — toks svetimas. Bijau, kad tai mums sukels nerimą. Kad pradėsime įsivaizduoti, jog yra kitų vietų.

— Turime susitaikyti su tuo, jog esama kažko daugiau. Jei bus per sunku, turėsime išsikelti.

— Bet tu juk prašaisi į apylinkės gydytojo vietą.

— Nesu tikras, ar ją gausiu.

— Gausi. Dina sako...

— Dinai metas baigti tvarkyti mano gyvenimą! — piktai atrėžė jis.

— Benjaminai, — sudraudė ji. — Vėl grįžti ten pat!

— Taigi.

Ji nusijuokė ir ištiesė abi rankas, lyg grasintų jam ginklu.

— Kadangi esi tokia draugiška Dinai, parodysiu, kad puikiai sugebu priimti tavo tėvus.

Jie buvo vieni salėje, ji į švarraštį perrašinėjo jo laišką neturto komisijai. Po valandėlės pakėlė akis.

— Ar pasikalbėjai su Dina apie tai, kas įvyko, kai mirė Andersas?

— Labai trumpai, — išsisukdamas tarė jis.

— Ar galiu paklausti, kaip sekėsi?

— Paprašiau atleisti už šiurkštų elgesį.

— Ir ką ji atsakė?

— Tvirtino, jog nesą už ką atsiprašinėti. Tikriausiai tai reiškė, jog turėčiau prašyti atleidimo tave ir Andersą...

— Nesakei, kad jau atsiprašei?

— Ne, Ana, nejau nesupranti? Su Dina neįmanoma kalbėtis!

— Keista, kodėl aš galiu?

Jis atsiduso.

Po kiek laiko, perskaitęs pranešimą, tarė:

— Norėčiau ir aš taip mokėti dėstyt mintis!

— Mums nebūtina mokėti tą patį, — linksmai atsakė ji. — Pasistenk atlikti, kas tau priklauso, ir bus gerai!

Jis stumtelėjo ją, pargriaudamas ant lovos.

— Ne dabar! — pagrasino ji rašaluotu smiliumi. Tačiau akys spindėjo.

9 skyrius

Vakarais likęs Stranstede, Benjaminas ne kartą taisėsi eiti į Olaisenų namus ant kalvos. Dina juk nuolat ten lankosi, kai dabar daugiausia laiko praleidžia „Grand“ viešbutyje, prižiūrėdama pertvarkymo darbus.

Tačiau jis nerado pakankamai svarbaus reikalo. Porą kartų buvo sutikęs Olaiseną. Jis kažkaip keistai žiūrėjo. Po to Benjaminas tikino save, jog jam pasirodę, kad vyro žvilgsnis tūžmingas.

Vieną sausio priešpietę, kai rengėsi plaukti namo, prie valties ant akmens rado sėdint Haną. Vos atpažino ją, apsimuturiavusią šiltais drabužiais.

Ji pakilo ir be žodžių stypsojo.

— Nori plaukti kartu? — dvejodamas paklausė jis, net nepasilabinęs.

Ji linktelėjo.

— Jei neprieštarausi. Noriu aplankyti mamą. Prašė padėti kai ką suruošti kelionei į Ameriką... ir...

Jis pajuto, jog džiūsta burna.

Tačiau įkėlė ją valtin, visai kaip anąsyk. Pasodino ant suolelio ir atsistūmė.

Abu tylėjo. Jis prietemoje stebėjo laivakelį ir juto per drabužius smelkiantis šaltą drėgmę. Kai valtis priartėjo prie salelės, kurioje jie glaudėsi praėjusį kartą, jis labiau išskleidė burę.

— Laikas bėga, daug kas keičiasi, — prabilo ji.

Jis neatsakė.

— Turiu tau kai ką pasakyti.

— O?

— Jis įsitikinęs, kad kūdikis, kurį dabar nešioju, yra tavo!

Benjaminas buvo atsistojęs pataisyti burės. Dabar susirado atramą ir pasvirduliavęs atsisėdo.

— Tu turbūt juokauji? — kimiai tarė.
— Jis nejuokauja, — atrėžė ji.
— Kaip jam šovė į galvą? — paklausė nežiūrėdamas į ją.
— Kažkas matė mane sėdint prie tavo valties.
— Bet, Hana! Nuo tada praėjo ne vieni metai!
— Visai ne. Bandžiau su tavim susitikti... Tačiau pasitraukdavau, kai kas nors ateidavo.
Tai buvo pernelyg nepanašu į tikrovę. Kur, po velniais, dingo protas?
— Ir vis tiek šiandien atėjai? — paklausė jis.
— Taip.
— Bet argi tai nėra rizikinga, jei jis mano?..
Ji nusisuko nuo jo, tarsi stebėtų laivakelį.
— Turėjau su kažkuo pakalbėti... Atsargiai, šcheras! — riktelėjo ji.
Jis žaibiškai pasuko vairą, ir akyse šmėkštelėjo pilka uolos ketera. Jie praslydo pro šalį.
— Kaip jis tai sugalvojo? — balsu paklausė pamanydamas: „Jūroje kitaip. Gali garsiai išrėkti, ką šiaip sakytum pašnibždomis“.
— Viena moteriškė iš Stranstedo matė mus anuosyk lipant į valtį. Ir žinojo, kad nepasirodžiau Reinsnese. Vilfredas ne per seniausiai nugirdo.
— Ar papasakojai, kaip viskas buvo?
— Ne. Pasakiau, kad turėjau grįžti, nes visa permirkau. Bet jis manimi nepatikėjo. Nuo tada įsivaizduoja mus turėjus daugiau progų...
Ten, priekyje, ji buvo stebėtinai tiesi. Lyg kalbėtų apie kažką, kas su ja visai nesusiję.
— Kokių progų? — paklausė jis.
— Paskutinė — kai lapkričio mėnesį „Gulbe“ buvo išplaukęs į Tronjemą. O tu dažnai nakvodavai Stranstede, padėdavai senajam daktarui.
— Hana! Tai beprotybė! Aš pakalbėsiu su juo.
— Nemanau, kad padės.
— Ką jis sako?
Hana susigūžė. Lūpų kampučiai nusviro. Tada ji išspaudė tai, kas baudėsi sudrumsti ramybę.
— Kad tu, būdamas moterų daktaras, turi ištraukti ką įsegęs. Savo namuose jis nenori matyti to vaiko.
— Taip ir pasakė?

Ji tylėjo.

— Jis taip nemano, Hana. Jis tik...

Benjaminas nuščiuvo, kai ji ėmė sagstytis paltą ir vyniotis nuo savęs šalius.

„Hana persitempė, — pamanė, — aš kaltas“.

— Nereikia. Šalta. Hana! — sušuko jis.

Tačiau ji rengėsi toliau, nirtulinga išraiška ir stipriai užmerktomis akimis.

— Hana! Liaukis!

Jis puolė į valties priekį, norėdamas sutrukdyti jai apsinuoginti. Kai paleido vairą, jie nukrypo nuo kurso. Valtis pasviro, tad jam teko grįžti ir atitaisyti.

Vėl pakėlęs akis, išvydo ją sėdint nuoga krūtine ir kaklu. Ėmė gaudyti kvapą negalėdamas patikėti tuo, ką mato.

Vieną krūtį, siekdama kaklą, kirto plati šašu apsitraukusi žaizda su mėlynai geltonais lopais aplinkui.

Nuo įtūžio Benjaminui viskas persivertė pilve, jo rankos grasinosi sutrėkšti vairo lazdelę.

— Iš kur visa tai? — kimiai paklausė.

Ji neatsakė. Tik vėl ėmė vilktis drabužius.

Jis sėdėjo sutrikęs, daugiau netardamas nė žodžio. Tuomet pasuko valtį pavėjui į atvirą jūrą, pritvirtino vairą ir ištiesė į ją rankas.

Hana atšliaužė artyn ir atsisėdo ant suolelio priešpriešiais. Jis apkabino ją, priglaudė prie jos kaktos savąją. Sprandą nutvilkė lediniai Hanos pirštai.

— Kada tai įvyko? — paklausė kuo ramiau.

— Praeitą savaitę.

— Ar yra taip buvę anksčiau... kol negalvojo apie tą vaiką?

Ji pakėlė galvą ir linktelėjo.

— Ar dažnai?

— Porą kartų...

— Dėl ko?

— Isakas tiek daug kalbėdavo apie tave... ir apie Reinsnesą.

Jis jau norėjo apšaukti Vilfredą Olaiseną velniu ir prašyti Haną, pasiėmus vaikus, kraustytis į Reinsnesą. Tačiau migloje pro šalį praplaukė Ana. Greitai. Pakėlusi galvą, įsispitrėjo į jį savo rimtuoju žvilgsniu. Tada tarė: „Benjaminai, kokią turi teisę?“

Jis norėjo praskleisti drabužius ir apžiūrėti žaizdą. Tačiau ji nustūmė jo ranką.

— Apžiūrėsiu, kai grįšime namo, — dusliai tarė jis.

Ji papurtė galvą.

— Galbūt išeisi iš jo? — nedrąsiai ištarė jis.

Tada ji pažvelgė į jį didelėmis akimis.

— Kur man eiti, Benjaminai? — sušnabždėjo. Nesulaukusi atsako, sušuko į jūrą: — Kur man eiti? Vedinai dviem vaikais, su trečiu pilve? Kur? Ar gali man atsakyti?

— Aš pakalbėsiu su juo, — ryžtingai tarė jis. — Turės aprimti, kai supras, jog klysta, ir į viską pažiūrės blaiviau. Ir sužinojęs, kad aš žinau.

— Tu jo nepažįsti, — tepasakė ji.

— Ne, bet jis neturi teisės tavęs žaloti, nors jo ir nepažįstu. Ar jis namie?

— Ne, Lofotene.

— Kada turi grįžti?

— Po dviejų dienų.

— Puiku! Plauksiu su tavimi į Stranstedą ir pakalbėsiu su juo.

— Tada jis mane užmuš.

— Negalės, kai aš ten būsiu.

— Visada nebūsi...

— Galbūt verta pašnekėti dar su kuo nors. Tarkim, su apylinkės gydytoju... Kad atvestų jį į protą.

— Mes plaukiame į jūrą, — staiga tarė ji, kaip visada, ūmiai grįžusi prie praktiškų dalykų.

Jie buvo gerokai nutolę nuo kraštinių uolasalių.

Benjaminas atleido vairą ir ėmėsi gręžti valtį. Tai užėmė laiko. Vėjas nepadėjo, burė buvo šlapia.

— Bijai? — tarė jis.

— Jūros? Ne! — atrėžė Hana. Netrukus paklausė: — O tu jo? Bijai?

Jis dirstelėjo į ją.

— Ne, nebijau. Baisiausia, kad jis tave muša...

— Tau gali baigtis kur kas blogiau.

— Kaip?

— Jis ruošiasi pakalbėti su Ana.

— Ne!

— Jis taip pasakė.

— Žinojau, kad jis — niekingas velnias, bet kad toks...

— Jis, ko gero, ne blogesnis už kitus. Tiesiog turi savų ypatybių.

Jis įsispoksojo į ją, paskui ėmė juoktis. Ji atsakė tūžmingu žvilgsniu.

— Tu jį gini?

— Ne, neginu nė vieno iš judviejų!

Jam dingtelėjo, jog lygiai taip jie sėdėdavo ir vaikystėje. Bet jeigu dabar būtų vaikai, jis būtų puolęs ją kumščiais. Išplūdęs. Už tai, kad priskiria jį prie tos pačios padermės kaip ir tą žmogų. Pajuto, kaip apsiblausia žvilgsnis, o vairo lazdelė tampa priešu.

Vis dėlto mintimis grįžo į praeitį. Pasiėmė ją kartu. Hana visada būdavo ką nors nusibrozdinusi, ir tuomet. Reikėdavo ją guosti. Jie šokinėdavo ant kvepiančio šieno, nors buvo nevalia to daryti. Galįs užsidegti, sakė suaugusieji, draudę jiems miegoti toje pačioje lovoje. Mat esą per dideli. Tačiau jie visada surasdavo vietų. Gal viskas tebėra po senovei? Jie su Hana turi būti drauge?

Pro šalį vėl praslinko Ana. Žiūrėjo į jį. Ne priekaištaudama. Labiau nustebusi. Tarsi sakydama: „Niekas tavęs nevertė, Benjaminai".

— Na, gerai, Hana! Tu negini nė vieno iš mudviejų. Bet vis tiek parplukdysiu tave į Stranstedą, kai jis turės grįžti.

— Ne, parplukdysi dabar, — tarė ji.

— Mes juk greitai būsime Reinsnese! Apžiūrėsiu žaizdas.

— Jau apžiūrėjai. O aš pasakiau, ką turėjau.

— Visą laiką žinojai, kad grįši atgal? — sušuko jis.

Ji neatsakė, tik vėl nušliaužė į pirmagalį.

— Kodėl? — kiek ramiau paklausė jis.

— Norėjau pašnekėti su tavimi niekam negirdint! Nejau nesupranti? Nekalbėjome vieni du nuo tada, kai...

Jis norėjo paklausti, kam ji sėdiniavo prie jo valties duodama vyrui dingstį juos įtarti. Dabar, praėjus tiek laiko. Tačiau nutylėjo.

— Ką man daryti? — tepaklausė.

— Parplukdyk mane namo į Stranstedą. Išsodink įlankoje už bažnyčios, kad niekas nematytų. Gal bent tau pavyks išnešti sveiką kailį.

Jis kietai suspaudė lūpas, nieko daugiau nesakydamas. Po jos žodžių jam tapo lengviau apsigręžti.

Jis pakilo iš brūzgų, kai Benjaminas ją išlaipino į krantą. Buvo gerokai sutemę. Tačiau abu jį atpažino. Paltą ir liemenę buvo gražiai sulankstęs ir pasidėjęs ant akmens, kur nepasiekia vanduo. Aukštas, plačiapetis, atraitytomis marškinių rankovėmis apledijusiame kraštovaizdyje. Šviečianti baltų dantų vora. Akys

skaidrios ir smigios. Jau kuris laikas žinančios, ko laukia. Jis pasitiko juos tvirtai išsižergęs, prilenktais dilbiais.

Benjaminui dingtelėjo, jog norint su šiuo vyru kautis, vargu ar pakanka mokėti gerai irkluoti. Pajuto, kaip krūtinės apačią sukausto šalta įtampa, ir tarė:

— Labas vakaras, Olaisenai!

Vyriškis neatsakė. Tik artėjo prie jų ištiesęs rankas, lyg norėdamas juodu apglėbti. Galima būtų ir taip pasakyti.

Jau pirmas smūgis parbloškė Benjaminą ant paplūdimio akmenų. Tačiau jis įstengė atsiklaupti ir paprašyti vyrą susivokti.

Antras smūgis buvo sunkiau pakeliamas, nes nusviedė jį ant didesnio akmens.

Jis išgirdo trakštelint kremzlę. Tikriausiai ausis. Tačiau nieko nejuto. Matyt, šokas jį padarė bejausmį.

— Aš pamokysiu daktarą, kaip įtaisyti svetimai bobai vaiką. Še tau!

Vyriškis užsimojo ir taikliai spyrė jam į tarpkojį. Skausmas. Blogumas. Jis juto, jog pilve viskas prašosi lauk. Svarbu gulėti ramiai. Būti kaip negyvam. Šitaip...

Kai Olaisenas pakėlė koją dar vienam spyriui, jis susikaupė ir abiem rankomis stvėrė jam už kulkšnies. Didysis Stranstedo steigėjas taip pat griuvo kaip ilgas. Veidu į lediną purvą.

Benjaminas puolė ant jo ir gniaužtais surakino jam ant nugaros rankas. Atgavęs kvapą, pabrėždamas kiekvieną žodį, tarė:

— Hana papasakojo, tu nori, kad ištraukčiau jai iš įsčių vaiką, nes manai, jog aš tėvas. Bet aš nesu tėvas! Fiziškai neįmanoma! Supranti?! Ir neprivaryk Hanos iki tokios nevilties, jog sugalvotų skandintis. O jei dar pakelsi prieš ją ranką, kreipsiuosi į lensmaną!

Vyriškis iškošė kažką veidu į smėlį. Negalima buvo pagauti prasmės. Benjaminas paleido jį, kad, kiek įmanoma, pasiaiškintų.

Olaisenas sunkiai apsivertė. Tada jie liko sėdėti ant smėlio spoksodami vienas kitam į veidą.

— Prakeiktas paleistuvis! — suurzgė Olaisenas. — Kaip musę galėčiau sutrėkšti!

— Taip! — sušnypštė Benjaminas. — Esi stiprus lyg pabaisa! Bet nedrįsk mušti Hanos!

— Kur jūs buvote?

Benjaminas pamažėliais įkvėpė oro.

— Radau ją sėdint ant akmens, atėjęs prie valties. Kaip nesavą. Jai buvo būtina su kuo nors pakalbėti po to, kai pritalžei ją ir

apkaltinai baisiausia nuodėme! Aš gi vienintelis, kaip nesupranti, žmogau?

— Taigi jai reikėjo plaukti su tavimi į salas pasiguosti?

— Mes kojos nekėlėme į jokią salą!

— Tai kam ji lipo į valtį? Tarnaitei pasakė, kad vakare grįš namo.

— Ji tik norėjo pakalbėti...

Olaisenas pasisuko į Haną ir sušuko:

— Su šituo norėjai pakalbėti? Pamiršus vaikus?

Hana stovėjo prie valties. Benjaminas jos nematė. Negirdėjo, kad būtų ką nors atsakiusi ar sukrutėjusi.

— Taip! Nėščia moteris gali pulti į neviltį, kai vyrui aptemsta protas! Tu gi pamišęs, žmogau, nejau pats nesupranti? — tyliai ir įtaigiai tarė jis.

— Tu, prakeiktas...

Vyriškis grėsmingai atsistojo. Benjaminas pakilo nuo žemės, kad negautų spyrio į galvą. Po akimirkos pajuto jo kumščius. Bandė išsilenkti. Tačiau tas vyras nesimušdavo girtas. Smūgiavo taikliai.

Benjaminas stengėsi išsilaikyti ant kojų. Nusiteikė ryžtingai. Jei parkris, žuvęs.

Tris kartus buvo parblokštas ant žemės. Tačiau sugebėdavo vėl atsistoti. Tarp kirčių įkvėpdavo oro. Aiškino. Ramino. Taip kalbinamas pasibaidęs arklys. Pamiršo, kad pats yra dalyvis.

Ilgainiui jis suvokė, kad vyras iš tiesų nori juo tikėti. Nieko labiau nenori. Staiga tarsi ėmė gailėtis. Kai Benjaminas vėl buvo begriūnąs, sugriebė už rankų ir pasodino ant dumbliais apžėlusio akmens. Visai neblogai pavyko.

Benjaminas nusišluostė panosę ir nustebęs persibraukė plaukus svaigdamas, nesuvokdamas, kas vyksta. Pro šalį šmėkštelėjo Ana. Atrodė patenkinta, bet nieko nesakė. Ties fiordo ir jūros riba jis aiškiai regėjo pašvaistę. Tai jau daug. Nosis buvo suknežinta, tačiau dantys visi.

Per raudoną miglą matė, kaip vemia Hana, abiem rankomis įsitvėrusi valties. Vadinasi, tai tikra. Jis pamanė, kad turi susiimti ir viską sudėlioti į vietas. Todėl springdamas išlemeno:

— Veskis dabar ją namo ir daugiau nemušk. Ar nematai, kad visiškai palūžusi?

Pats liko sėdėti žiūrėdamas jiems pavymui. Jam dingtelėjo, jog, ko gero, jie visi trys vienodai apgailėtini.

Vyras skubiai žengė priekyje, ji vilkosi iš paskos. Kai jų šešėliai dingo iš akių, jį suėmė drebulys.

Nežinojo, kiek laiko praėjo, kol išvilko į krantą valtį. Dar manė užsikurti pypkę, bet suprato, kad nėr jėgų. Tad sėdėdamas negrabiai braukė nuo savęs kraują ir smėlį.

Dienos būta pakankamai ilgos. Teks šiąnakt pasitenkinti kambarėliu už Stranstedo kabineto.

Jį pažadino beldimas į sieną. O gal į duris? Išsiropštė iš lovos ir nušlitiniavo prie kabineto lango. Už jo tamsoje stovėjo nedidukė žmogysta.

Jos vaizdas akimirksniu išbudino. Jis pakniopstom puolė į ankštą koridorių, kuris buvo ir laukiamasis, atidarė duris. Bet niekas nepasirodė.

Pats turėjo išeiti į lauką ir ją įsivesti.

Veidas buvo neatpažįstamas. Plaukai ir kraujas. Iš ten į jį žvelgė degančios akys.

Jis paėmė ją glėbin ir įnešė į kabinetą. Pasodinęs į kėdę priešais rašomąjį stalą, uždegė lempą.

Ji buvo tokia kruvina, jog sunkiai matėsi, ką reikia daryti. Atsargiai pakėlė jos veidą į šviesą. Nubraukė plaukus ir apžiūrėjo žaizdas.

Vyras pasidarbavo iš esmės. Lūpa buvo perskelta, virš akies žiojėjo gilus kirtis. Visa galva žaizdota.

Nieko netaręs, jis užvirė vandens ir išsitraukė reikmenis. Dvi išsprogintos akys sekė jo judesius. Tolydžio ji bandė stotis, tačiau vėl susmukdavo ant kėdės. Galiausiai kilstelėjo ranką ir parodė į apačią.

Jis nuleido žvilgsnį nuo sužaloto veido. Prie kojų telkšojo tamsus klanelis.

Jis padėjo jai atsigulti ant gydytojo stalo ir nurengė. Kažkokiu būdu sugebėjo išsiaiškinti, jog nieką daugiau gali padaryti, tik laukti.

Ji gulėjo užmerktomis akimis, kol jis ją apžiūrinėjo. Benjaminas mąstė, kaip padaryti, kad ji nesijaustų tokia pažeminta. Tačiau nieko nesugalvojo. Nuojauta jam sakė — jei ne sužalotas veidas, būtų likusi namie, rizikuodama mirtinai nukraujuoti.

Po dubeniu jis pakišo porą pagalvių, tarpukojyje uždėjo du kompresus ir užklojo. Ją purtė drebulys, tad jis atnešė antklodę.

Sugirdęs tiek romo, kiek drįso, nuplovė ir šešiais dygsniais susiuvo žaizdas. Dievagojosi, kad randų neliksią nė žymės. Dėjosi esąs tvirtas, nors toks nebuvo. Visa truko nemažai laiko.

Hana neišleido nė garso. Ūmiai jis turėjo sustoti, nes ji ėmė tirtėti taip, jog buvo neįmanoma dirbti. O gal jis tirtėjo?

Apie trečią valandą jis nunešė ją į lovą.

Apimtas nuovargiu atmieštos panikos, susivokė, jog reikia patikrinti, ar gerai uždaryti langai ir durys.

Kambarėlyje pakūręs krosnį, atsisėdo ant kėdės prie lovos. Nepastebėjo, kad langelis į pašiūrės pusę aklinai užsnigtas.

Ji tolygiai kraujavo, o kaimyno gaidžiui paskelbus naujos dienos pradžią, išėjo gemalas. Kartu su jos verksmu!

Triūsdamas apie ją, jis galvojo: „Padėk man! Padėk man, Viešpatie! Kad Hana neprarastų jėgų".

Tačiau negalėjo net paglostyti jai plaukų, nes rankos buvo užimtos. Kažkur smegenyse pajuto atsiveriant žaizdą.

Tada jam dingtelėjo, jog ji pasijustų geriau, jei jis įstengtų kalbėti. Iš pradžių nieko neišėjo. Pabandė dar sykį. Galiausiai išspaudė keletą žmogui suprantamų žodžių. Kad pašildysiąs pieno su medumi. Visai kaip Olinė. Kad žaizdos sugis, jai tereikės pabūti ramiai. Netrukus ateis rytas ir ji į viską pažiūrėsianti kitaip. Ji stipri ir graži. Be galo stipri! Visada tai žinojęs. Ji ištversianti! Jis padėsiąs jai rasti išeitį. Viskas susitvarkys.

Krosnį kabinete jis prikrovė žabų ir anglių. Pasiklausė pašėlusio ūžesio. Nuėjo prie krosnies kambarėlyje. Ši irgi gerai kūrenosi. Tačiau visur tvyrojo šaltis.

Tada jis grįžo prie lovos. Ar jaučianti šilumą?

Jis trynė jai rankas ir pėdas, kol ji nustojo virpėti. Atsargiai kilstelėjo kojas ir dubenį, švariai perklojo lovą.

Pienas išbėgo, tad jis užkaitė naują. Buvo justi šleikštus prisvilusio pieno ir kraujo kvapas. Su pienu jis sugirdė jai migdomųjų. Pro vieną burnos kraštelį. Pusė išsilaistė.

Hana nebandė kalbėti. Jis baiminosi, kad padėtis blogesnė, nei atrodo. Mintyse svarstė, ko būtų galima griebtis. Permąstė įvairius variantus. Kas galėtų būti jo sąjungininkė? Čia reikia moters, be jokios abejonės.

Stinė? Jis apie tai užsiminė, tačiau ji atsakė modama nuo savęs abiem rankomis.

Kai Hana užsnūdo, jis stebėjo jos veido spalvą, spėliodamas, kiek kraujo ji galėjo prarasti prieš ateidama pas jį.

Bandė viską suplauti ir išvalyti, kaip įprasta po dramatiškų apsilankymų. Tokie darbai į naudą sutalžytiems kūnams. Triūsdamas guodėsi. Kad Hanos kraujas niekuo nesiskiria nuo bet kurio kito paciento kraujo. Tačiau jis save permatė. Užėjo blogumas.

Per tuos metus jis matė gimstant šešis negyvus kūdikius. Užmerkė akis keturioms moterims, kurių neįstengė atgaivinti. Kas-

kart nunykdavo dalis jo gyvenimo. Įgudimas tapo stipresnis už baimę suklysti. Prisivertimas atlikti kasdienį darbą reiškė atgailą. Už tai, jog nesugebėjo išsaugoti Karnai gyvybės. Kuo labiau įgudęs daktaras Grenelvas, tuo mažesnė nuodėmė ant jo krinta. Ar tikrai jis tuo tiki?

Benjaminas bijojo, kad kada nors ateityje teks pagelbėti Anai. Ana! Dabar suprato jaučiąs palengvėjimą dėl to, jog ji nepastoja.

Jis sėdėjo knapsėdamas prie lovos, apsisupęs vilnoniu apklotu. Basas kojas sukišo po antklode prie jos. Ištraukė ant viršaus jos ranką, kad nesunkiai galėtų jį pasiekti.

Snausdamas juto drėgną jos šilumą. Pirštus, kurie jai užmigus išsitiesė. Paskui ji netikėtai juos surietė ir suleido nagus į jį, lyg palaikiusi priešu.

Paskui jis plaukė su ja ramia jūra toli anapus salų. Ji žiūrėjo į jį tokiomis spindinčiomis akimis. Jis jai tat pasakė, o ji šypsodamasi išsiėmė abi akis ir padavė. Jis pamanė, kad taip negerai, tačiau paėmė. Kai užčiuopė jas rankomis, ji pasikeitė, ištirpo jūroje.

Jis nieko negalėjo padaryti, ir jos vietoje jau sėdi Ana. Be akių. Iš juodų àkiduobių srūva pūliai. Kuo ilgiau jis žiūrėjo, tuo labiau sruvo.

Pamanė, kad galėtų jai duoti Hanos akis, bet pirma reikia išvalyti akiduobes. Tačiau delnuose laikydamas po žibančią akį, suvokė, jog negali jų išvalyti užimtomis rankomis.

Ji sugriebė jam už pėdos. Jis ūmiai atsisėdo. Iš garsų lauke suprato, kad žmonės pradėjo naują dieną.

Vos galėjo ją įžiūrėti prie tamsios sienos. Bolavo tik tvarstis.

— Kaip jautiesi? — sušnabždėjo ir paėmė jai už riešo. Pulsas buvo silpnas. Ji truputį karščiavo, tačiau ne daugiau, nei galėjai tikėtis. Matyt, bandė kažką pasakyti, tačiau neįstengė. Turbūt siūlės skauda.

„Sausį tamsu kaip pragare“, — pamanė jis ir atsistojo pripilti į lempą žibalo, nes ištuštėjusi ėmė rūkti. Netrukus gali atidundėti Olaisenas. Dar vienam ratui.

Kažkur giliai Benjaminas uždarė įtūžį. Vėlesniam laikui. Jis buvo toks juodas, jog nedrįso jo rodyti. Nes tada pralaimėtų. Tas žmogus pavojingas. Bet kartu silpnas, bailus ir tuščias.

Ūmiai paklausė save, ar jis taip būtų galėjęs. Kažkam iš įsčių išmušti gyvybę. Jei būtų nusigėręs. Sužinojęs, kad Ana...

Ne! Atsakymas tikrai „ne". Tačiau jis turi tik žodžius. Jam dingtelėjo, jog šie taip pat gali užmušti.

Išgirdęs ją kūkčiojant ir bandant kažką pasakyti, jis vėl nuskubėjo prie lovos.

— Jis viską matė! — išspaudė ji.

— Kas?

— Isakas...

— Isakas buvo tame pačiame kambaryje? — išgirdo jis savo nepatiklų balsą.

— Taip. Sužinojo, kokią turi motiną...

Jis norėjo ją apkabinti, tačiau nežinojo, iš kurios pusės galėtų prieiti. Tad suėmė jos rankas.

— Nurimk, Hana! Aš pasirūpinsiu, kad Isakas iš ten būtų paimtas! Jis juk negalėjo berniukui ko nors padaryti?

— Ne... — atsiliepė silpnas balsas, lyg ketindamas dar kažką pasakyti.

Jis laukė.

— Jis jo nematė... Isakas... atėjo iš už nugaros. Su žlėgtuvu. Suriko: „Bėk, mama! Bėk!"

— Ar matei, kuo viskas baigėsi?

— Ne, — sukūkčiojo ji. — Vilfredas gulėjo ant grindų, o Isakas daužė... ir daužė.

— Kodėl nepasakei naktį?

— Tik dabar prisiminiau! — sustugo ji ir buvo besikelianti iš lovos.

— Nusiramink, Hana! — griežtai tarė jis, spausdamas jos pečius prie lovos. — Aš pakviesiu Diną.

Ji padarė judesį. Turėjo būti linktelėjimas. Ranka jo delne susigniaužė.

Jis pašaukė pro langą, pamatęs pro šalį dardant kepėjo padėjėją. Paprašė jį palikti vežimėlį, nulėkti atgal į viešbutį ir pakviesti Diną. Skubu.

— Tikrai daktaras prastai atrodo! — išsigandęs pasakė berniukas ir nubėgo.

Benjaminui dingtelėjo, jog prieš kalbant su žmonėmis derėjo pasižiūrėti į veidrodį. Vaizdas, keliantis šypseną. Tačiau jis neįstengė nusišypsoti. Pasidarė savęs gaila. Mėlyni ne tik paakiai, bet visas veidas. Nors žaizdos ne tokios jau baisios.

Jis pašaukė vaikigalį, kuris skuodė pro šalį, ir paprašė skubiai nubėgti į Olaisenų sodybą ir surasti Isaką.

Išgirdusi minint Isaką, Hana lyg gindamasi ėmė mosuoti rankomis. Jis uždarė langą ir priėjo prie jos.

— Pasakysiu jam, kad esi čia, tau niekas negresia ir kad niekam nieko nesakęs eitų į „Centrą" ir lauktų, kol grįš Dina. Viskas bus gerai.

Jis stovėjo ant skardžio ir žiūrėjo į rusą raudonuose viržiuose. Juto aitrų uždegto parako kvapą. Matė ją nuleidžiant medžioklinį šautuvą. Iš vamzdžio rūko. Kone taikus dūmas. Kaip nuo užgesinto ugniakuro. Jos išraiška, kai puolė į priekį ir apkabino ruso galvą. Sėdėjo su raudona galva. Akys. Kai kas turi akis, atlaikančias viską. Įsideda po ranka buvusį sielvartą ir žiūri.

Vaikėzas grįžo nieko nepešęs ir įsispoksojo į daktarą.

— Isakas išplaukęs prie rago žvejoti.

— Kalbėjai su Olaisenu?

— Ne, su tarnaite. Šeimininko negalima trukdyti.

— Gerai! Užeik kurią dieną, gausi monetą.

— Ar daktaras gavo su durimis per galvą?

— Ne, su meškinu galynėjausi, — šyptelėjo jis ir atsisveikino kilstelėdamas du pirštus.

— Kad jį kur perkūnas, — nusistebėjo vaikėzas ir buvo beeinąs sau.

— Ar padarytum man dar vieną paslaugą? — paklausė Benjaminas.

— Žiūrint kokią.

— Gali man paduoti vieną kepalą iš kepėjo vežimėlio?

— Ne, aš nevagiu!

— Aš užmokėsiu, kai jis sugrįš.

Berniukas kiek dvejodamas pažiūrėjo į jį, tačiau padarė ko prašomas.

— Kaip daktaras gali valgyti... taip atrodydamas?

— Dantys liko sveiki! — pasakė jis ir užvėrė langą.

Dina atėjo veikiai. Jis puolė atidaryti durų.

Ji metė į jį skubų žvilgsnį ir net nemirktelėjo.

— Na? — buvo vienintelis jos pasisveikinimas.

— Hana čia! Olaisenas ją smarkiai sumušė. Ji prarado kūdikį. Isakas pabėgo į jūrą, nes bandė ginti mamą žlėgtuvu. Rodos, jam nieko neatsitiko.

Pats girdėjo, jog kalba taip pat trumpai ir dalykiškai kaip ji.

— Žiūriu, ir tu pašventintas! — tarė ji ir įžengė į laukiamąjį. Skubiai apsidairė kabinete. Nusivilkusi paltą ir švarką, numetė ant kėdės.

Kambarėlyje akimirką stabtelėjo, paskui priėjo prie lovos.

— Išeik! Uždaryk duris! — pasakė neatsisukdama.

Prie lango prastovėjo visą amžinybę žiūrėdamas, kaip kirai kelia puotą prie dėžės su žuvų viduriais, kurią kažkas jiems pastatė paplūdimyje, kai pagaliau durys atsivėrė ir Dina paliepė:

— Atvesk Olaiseną!

Jis įsispitrėjo į ją lyg stabo ištiktas.

— Tau galvoj pasimaišė?

— Ne. Keliauk!

— Niekur aš neisiu.

— Kodėl?

Skėstelėjęs rankomis, jis suurzgė:

— Nenoriu daugiau to žmogaus matyti!

— Rodos, nė vienas to neišvengsime. Tad kodėl nepradėjus iškart?

— Apie ką judvi kalbėjotės?

— Ne tavo reikalas!

Kol jie stovėjo spoksodami vienas į kitą, jis išgirdo Hanos verksmą. Labiau priminė tylų užsikimšusio nuotako gurgenimą.

— Supranti, ką sakau? — tarė Dina ir uždarė duris.

— Aš negaliu atvesti to padaro, — nukirto jis.

— Kartais tenka padaryti, ko negali.

— Kam nuo to bus geriau? Jis pamišęs!

— Reikia, kad tai, ką vyras padaro nakties tamsoje, jis pamatytų dienos šviesoje!

Įsisprendusi į šonus, ji linksėjo tardama kiekvieną žodį. Paskui tyliai paklausė:

— Kur padėjai gemalą?

— Dina! — pasibjaurėjęs šūktelėjo jis.

— Kur jis?

— Cinkuotoje dėžėje... pašiūrėje.

Šleikštulys. Taiklų Olaiseno spyrį į paslėpsnį Benjaminas juto kaip geležinį gniaužtą. Jis kalė. Kalė visose arterijose.

— Aš neisiu jo kviesti, — tvirtai tarė jis.

Dina nelaukė, tik apsivilko paltą ir išnėrė pro duris.

Praėjo valanda. Užtektinai laiko pasijusti bailiu. Girdėjo skardininką užsidarant pietų ir kepėjo padėjėją pratarškant tuščiu vežimėliu. Jis dar pakaitino Hanai pieno ir sugirdė. Tačiau nebandė išpešti, apie ką jiedvi su Dina kalbėjosi.

Ji beveik visą laiką gulėjo užsimerkusi. Jis nustatė, kad karštis kyla, o veido spalva kiek pagražėjusi.

Vėl šmėstelėjo viena kita mintis apie kaltę. O Dina? Kiek ji suprato? Ką pasakė Hana? Tačiau jis neklausė.

Jis suvalgydino jai kelis gabalėlius duonos iš kvepiančio kepalo. Ji sunkiai alsavo. Jam dingtelėjo, jog gali būti pažeista krūtinė. Galbūt vyras ten spyrė ar smogė? Jis priėjo artyn ir paklausė, kad nereikėtų be reikalo varginti ją apžiūrint. Ji papurtė galvą ir parodė, kad nori nusišnypšti. Jis pasilenkė prie jos padėti.

— Hana, — tarė jis, — ar pameni, dėl ko jis vėl puolė mušti?

Ji dar kartą nusišnypštė į skudurėlį, kurį jai prilaikė. Jis atsargiai ją nušluostė ir laukdamas liko sėdėti ant lovos krašto.

— Taip! — iš subjaurotos burnos pasigirdo tvirtas balsas.

— Ką tu jam pasakei?

— Kad gali mane užmušti, nes aš tik tave myliu...

Tada jie atėjo. Dina nuvedė jį į kambarėlį. Atitraukė užuolaidas, kad pilka sausio šviesa kristų ant būtybės lovoje.

Olaisenas sustojo ten, kur jį paliko. Viduryje kambario. Nusvarintomis rankomis ir sučiauptomis lūpomis. Veidas buvo pilkas, tačiau ką tik nuskustas.

— Kur Isakas? — pasigirdo nuo lovos.

— Jūroje, — niūriai atsiliepė vyras.

— Sveikas?

— Taip, kodėl neturėtų būti sveikas? Hana, aš... — neryžtingai pasakė, tačiau neįstengė užbaigti. Tik bejėgiškai vedžiojo akimis nuo vieno prie kito.

— Na? — klausiamai tarstelėjo Dina.

Ji nelaukė atsakymo, tik stovėdama kažko dairėsi kambaryje. Tada nutraukė nuo stalo staltiesę, apsisuko ant kulnies ir dingo. Po akimirkos vėl grįžo su ta pačia staltiese rankose.

— Eikš, Olaisenai, — kone draugiškai pakvietė. Jis noriai griebėsi progos pabėgti iš kambarėlio. Vos atsidūrė kabinete, ji koja uždarė duris ir atsistojo priešais jį plynu veidu. Tada kilstelėjo staltiesę jam prie akių ir praskleidė.

Kabinete pasklido keistas garsas. Lyg ką smaugtų. Vilfredas

Olaisenas akimirką paklaikęs spoksojo į staltiesę. Po to tvirtos jo blauzdos sulinko ir su trenksmu parvertė jį ant grindų.

— Štai ir viskas, — tarė Dina, palikdama jį gulėti.

Daktaras Grenelvas girdėjo bildesį, tačiau nieko nesiėmė. Stovėdamas prie lovos, iš šaukštelio girdė Haną vandeniu. Kažkur galvoje sukosi mintis: „Nejau būtų galėjusi tą mušeiką partrenkti ant žemės?“

Atidaręs duris, pamatė vyrą vieną gulint ant grindų.

— Benjaminai, privalai jam padėti... — sušnabždėjo Hana.

Jis nuėjo prie vyro, įveikdamas šleikštulį, stringantį gerklėje vien nuo to žmogaus artumo. Atlaisvino marškinių apykaklę, patikrino kvėpavimą ir širdies darbą.

— Jis tik nualpo, — tarė pasisukęs į lovą ir dar daugiau prasegė marškinius. Staiga ant sprando ir kaktoje pastebėjo nudegimus primenančias žlėgtuvo žymes. Buvo visai pamiršęs.

Apčiupinėjo galvą. Poroje vietų patinę. Jokių žaizdų. „Vadinasi, Olaisenų žlėgtainė medinė“, — su kartėliu pamanė.

Grįžo Dina, dirstelėjo į Olaiseną ir atsainiai pasakė:

— Lieku tau skolinga naują staltiesę, Benjaminai. — Tada, įėjusi pas Haną, tarė: — Mielai išgerčiau kavos, o tu?

Kaip per rūką Benjaminas girdėjo ją tarškinant viryklės lankainiais, kai ji taisėsi kaisti kavinį. Paskui ji atlapojo langą ir įkvėpė gaivaus oro. Loštelėjusi atgal, praskėstomis kojomis, įsisprendusi.

— Viešpatie, koks čia gaivus jūros kvapas! — atsidūsėjo. Tada nusisuko nuo lango ir nuėjo prie vyro ant grindų.

Benjaminas buvo atsistojęs ir pasitraukęs prie kabineto pulto. Iš ten stebėjo juos įsivaizduodamas, kad jo čia nėra. Mėgavosi mintimi, jog tikrove ne visada verta tikėti.

Ji pasilenkė ir pažiūrėjo į vyriškį. Ne tūžmingai ar pašaipiai, kaip galėjai tikėtis. Veikiau su švelniu susidomėjimu.

— Turime surasti moteriškę, kuri galėtų viskuo pasirūpinti Olaisenų namuose, vienos tarnaitės dabar neužteks. Reikia vaikus prižiūrėti, kol Hana serga, — tarė Dina, palinkusi prie Olaiseno, lyg kalbėtų kurčiam.

Vyras atsigavo ir bandė atgauti šiokį tokį orumą.

— Ar ne taip, Vilfredai?

— Padėk jam! — pasakė Hana su netikėta jėga.

Kaip per miegus Benjaminas atnešė pagalvę ir pakišo jam po galva.

Netrukus Olaisenas buvo ant kojų. Įėjo į kambarėlį ir atsisėdo prie stalo. Po valandėlės net kavą gėrė. Benjaminas išsiskubino lauk, kad pabėgtų nuo jo kuo toliau.

Tačiau turėjo sugrįžti. Kažkas jį traukė. Hana? Noras pamatyti, koks bus kitas Dinos žingsnis?

Vyriškis kaip šuo sekiojo ją akimis. Tarsi dar kartą visiems laikams į galvą jam būtų įkaltas jo paties posakis: „Verslo reikaluose neapsimoka įsižeisti".

— Pavydas — apgailėtinas dalykas. Užgožia smegenis ir atpalaiduoja, kas žmogaus blogiausia, — pasakė ji ir visiems keturiems pripylė kavos.

Benjaminas nebuvo nusiteikęs klausytis likusios monologo dalies ar aiškinti, kad Hana iš puodelio gerti negali. Tačiau matė Olaiseną keletą kartų maktelint galva. Galiausiai vyriškis pakilo ir nuėjo prie lovos. Suklupęs priglaudė galvą Hanai prie krūtinės.

Benjaminas galvojo: „Dabar jį užmušiu! Kažin, kokiu daiktu?" Tada ant rankos pajuto Dinos delną. Netrukus jie atsidūrė kabinete, o durys pas anuos du užsivėrė.

Ji buvo pasiėmusi gėralo. Atkišusi lūpas sriūbčiojo iš kaušo kavą. Nenuleisdama nuo jo akių.

— Negalime jos ten palikti su tuo! — suurzgė jis, taikydamasis grįžti.

Ji pasistatė kaušą ir užtvėrė jam kelią.

— Manau, šiuo atveju būsi padaręs ir tai, kas tau pridera, ir kas nepridera.

— Ar nesupranti, kad jis pavojingas?

— Paaiškinau Stranstedo steigėjui, kad jei dar kartą ją palies, atsiimsiu savo kapitalą ir jį sužlugdysiu.

— Manai, jis to paisys?

— Pažiūrėsim.

— O Hana? Lauksim, kol ją negyvai užplumpins?

— Hana taip pat turi galvoti, kas jai naudinga, o kas — ne. Ji jau daug prarado. Nė vienas iš jūsų nėra be kaltės, argi ne?

Jis pašnairavo į ją ketindamas atrėžti, tačiau nepavyko. Neįstengė pradėti to pokalbio. Dabar, kai už sienos Olaisenas.

Vyriškis išėjo iš kambarėlio pragiedrėjusiu veidu. Nebūtum patikėjęs, kad praėjusią naktį suluošino Haną. Nemirksėdamas žvelgė tiesiai į juos nuoširdžiu, liūdnu žvilgsniu. Šviesūs plaukai lengvai krito ant aukštos, gaubtos kaktos. Nosis buvo tiesi

ir tvirta. Juslios lūpos sielvartingai išlinkusios po dailiai pakirptais ūsais.

Jis priėjo prie Dinos ir ją apkabino. Dėkojo. Kai atkišo ranką Benjaminui, taip pat norėdamas padėkoti, šis atatupstas atsitraukė prie durų.

Tačiau vyras nusekė jam iš paskos. Maldavo. Galbūt kaip nors galima atitaisyti, priešingu atveju visas jo gyvenimas žlugęs. Norėjo padėkoti už tai, kad pagelbėjo Hanai, kai ši atėjo. Žemai nusilenkti. Niekada neturėjęs tokių ketinimų... Nesupranta, kas jam pasidarė. Kaip jis galėjo... Bet jei daktaras Grenelvas žino, kas yra neviltis, gal galėtų paduoti jam ranką...

Dina stovėjo kabineto viduryje. Jis juto ant savęs jos žvilgsnį. Ji stebėjo, ką jis darys. O Hana lovoje? Ką mąsto ji? Kaip geriausia Hanai? Ir jam pačiam... Anai! Ana šmėkštelėjo prieš akis nieko nesakančiu veidu. Tačiau dabar prisiminė, jog turi jai nusiųsti žinią, kodėl praėjusį vakarą negrįžo namo. Ir tą netikrovišką akimirką, spausdamas paduotą ranką, pamanė: „Ana jaudinasi dėl manęs“.

Kai prisiminė Aną, galvoje kiek praskaidrėjo, ir jis galėjo ištarti:

— Olaisenai, mums reikia pakalbėti apie tai, ką būsiu priverstas parašyti pranešime lensmanui ir sveikatos komisijai.

Olaiseno akys prisipildė ašarų. Jis atsisėdo ant pacientams skirtos kėdės prie rašomojo stalo ir tuščiu žvilgsniu įsispoksojo priešais save.

— Maniau, tai nebūtina.

— Šiąnakt mano kabinete įvyko persileidimas. Jei nepranešiu, pažeisiu įstatymą.

— Ką parašysi?

— Kad Hana Olaisen buvo sumušta ir suspardyta — privalau smulkiai aprašyti žaizdas, jų vietą, dydį ir gydymą. Taip pat turiu aprašyti gemalą ir priešlaikinio gimdymo eigą. Ir pateikti išvadą, kad jis įvyko dėl smurto arba jo sukelto šoko. Be to, turiu kreiptis į apylinkės gydytoją su prašymu išskrosti gemalą, kad būtų išsiaiškinta, ar jis pažeistas motinos įsčiose.

— O gal tu pats galėtum? — maldaujamai tarė vyriškis.

Benjaminas negalėjo patikėti savo ausimis.

— Ne, — tepasakė.

— Kodėl? Nes jis tavo?

Benjaminas sugniaužė kumščius.

Į jų tarpą nepastebimai kaip didelis šešėlis įslydo Dina.

— Aš dalyvausiu. Dėl Hanos. Jei tai tau įrodys, kad nesu tėvas, — iškošė jis.

Vilfredas Olaisenas tyliai pravirko.

— Ar parašysi, kas tai padarė?

Benjaminas nesuvokė, kaip gali taip būti, tačiau pajuto jam keistą gailestį. Nors dar prieš kelias minutes nemanė įstengsiąs jo gailėtis.

— Ne, laimei, tai neįeina į mano pareigas. Tačiau lensmanas paklaus Haną. Ji spręs, apskųsti ar ne...

Dina tebestovėjo tarp jų. Dabar palietė Olaisenui petį.

— Vadinasi, kaip susitarėme? — paklausė ji.

Jis pakėlė žvilgsnį suglumęs, tačiau su akivaizdžiu palengvėjimu. Iš jo lūpų pratisai ir nuoširdžiai nuskambėjo „taip".

Benjaminui pasidarė silpna. Kaip, po galais, ji tai sugeba?

— O dėl ko mes susitarėme?

— Hana gyvens pas tave, kol pasveiks...

— Ir?

— Ir aš jos daugiau nebemušiu! — sušuko jis ir užsidengė rankomis veidą.

Benjaminas nusisuko ir išėjo į laukiamąjį. Atsisėdo ant vienos iš trijų kėdžių. Priminė sau, kad ant grindų tebėra likę kraujo.

Kai Olaisenas išsiskubino rogių ir arklio, kad galėtų nugabenti Haną, iš pašiūrės išlindo Isakas. Iš jo nieko nebuvo įmanoma ištraukti, jis tik kartojo, kad nori pas Haną ir kad paskui plauksiąs su Benjaminu į Reinsnesą.

Tačiau vos valandėlę pabuvęs pas Haną, išėjo ir pranešė:

— Aš jį užmušiu, kai tik suaugsiu.

— Pirmiausia turėtum apie tai gerai pagalvoti, — rimtai tarė Dina.

— Argi jis nenusipelnė? — šniurkštelėjo berniukas.

— Žinoma, nusipelnė! Tačiau tu per geras vyras, kad teptumeisi rankas tokiu juodu darbu. Bus geriau, jei nuplauksi į Reinsnesą ir padėsi skersti gyvulius. Tu gi žinai, Stinė su Tomu netrukus išvažiuoja į Ameriką, tad jiems jau dabar reikia išskersti dalį gyvulių. Iki pavasario visoms avims neišteks pašaro.

— Ir aš norėčiau važiuoti į Ameriką.

— Tu rimtai? — paklausė ji.

— Taip! Negaliu gyventi pas tą pabaisą! Tačiau reikia saugoti mamą.

— Manau, ir mes pajėgtume. Dabar, kai sužinojome, ko galima tikėtis.

Jis valandėlę patylėjo, pirštais nusibraukė panosę.

— Tik be Olaiseno pinigų nėra už ką.

— Ir Reinsnese turi artimų žmonių, — pasakė Benjaminas.

— Bet jie neturi tiek pinigų, juk dėl to ir gyvename pas Olaiseną. Ne dėl ko nors kito! — tyliai tarė Isakas ir žvilgtelėjo į kambarėlio duris.

Dina pasiuntė jį su žinia į viešbutį. Lai prikūrena didįjį kambarį antrajame aukšte, kad mama nešaltų. Paskui jis turįs pavalgyti virtuvėje ir gultis į kokią nors lovą miegoti.

— Dabar? Dieną?

— Berniukai, kurie nemiega naktimis, turi miegoti dieną! — griežtai tarė ji. Ar viską prisimenąs?

Jis linktelėjo ir dingo.

Benjaminas padėjo įkelti neštuvus, Hana visa apmuturiuota gulėjo rogėse. Nesimatė nė kraštelio sužaloto veido. Jis pasilenkė prie jos ir garsiai pasakė:

— Paprašysiu, kad tave prižiūrėtų senasis daktaras. Aš ateisiu po poros dienų.

Paskui kreipėsi į Olaiseną:

— Isakas su manimi plauks į Reinsnesą. Ar gali paprašyti tarnaitę atsiųsti drabužių keletui dienų?

Olaisenas draugiškai pasisveikino su vežiku ir linkčiojo į visas puses. Viską padarysiąs kaip įmanoma geriau. Be jokios abejonės. Tada jis palinko prie Hanos.

— Turbūt dabar labiausiai norėtum namo, Hana?

Ji gulėjo užsimerkusi. Tik blakstienos vos vos virpėjo.

— Ar ne taip, mieloji Hana, dabar nori tik namo? — pakartojo vyriškis.

— Olaisenai! — perspėjo Dina.

Tuomet įvyko kai kas nelaukta. Hana kailiuose linktelėjo. Paskui dar kartą. Ir Olaiseno veidas ūmiai persimainė. Išnyko rūpestis, liūdesys. Jis nušvito!

— Ji nori namo! — pasakė visus iš eilės vedžiodamas akimis. Pagaliau suėmė vežikui už rankos ir draugiškai paliepė: — Gražiai parvežk ją namo!

Olaisenas vėl prisiartino su atkišta ranka. Tačiau Benjaminas apsimetė, kad jos nemato. Vežikas spoksojo niekaip nesuprasdamas, kas yra poniai Olaisen, jei nežinia, ar ją reikia vežti namo.

Klausimai, kurių nedrįso ištarti balsu, pripildė jį nerimo, šis persidavė arkliui. Neštuvai susvyravo.

Benjaminas pamatė, kaip Hana užsimerkė iš skausmo.

— Valdyk, po velniais, savo arklį! — suriko vežikui, tas krūptelėjo ir atitoko.

Užplūdęs bejėgiškumas jį vėl atvarė prie rogių. Jų žvilgsniai susitiko. Jos akys buvo tuščios. Tarsi jis būtų lopinėlis balto žiemos dangaus. Nevalia jos ten leisti! Ne dabar! Nesvarbu, ką ji prisivertė išreikšti. Pasilenkęs prie jos, garsiai pasakė:

— Dina vis tiek keletui dienų tave pasiims į viešbutį. Tau reikia ramybės. Jei daktaras sako, vadinasi, taip ir bus!

Olaiseno veidas ištįso. Jis žiojosi kažko sakyti, bet nutylėjo.

Dina nepratarė nė žodžio. Kai pažvelgė į Benjaminą, veide šmėkštelėjo kreiva šypsenėlė.

Olaisenas palydėjo iki viešbučio ir padėjo užnešti. Jam tai buvo niekų darbas. Pats vienas nešė galvūgalį, o vežikas su daktaru laikė kojūgalį.

Tačiau kai Hana buvo paguldyta viename iš suremontuotų kambarių antrajame aukšte, Dina padėkojo ir visus išprašė.

Benjaminui išeinant kartu su kitais, ji pasakė norinti kai ką įduoti į Reinsnesą, tegu eina į jos kambarius ir ten palaukia.

10 skyrius

— Mudu beveik nesikalbėjome nuo tada, kai mirė Andersas, — pradėjo Dina.

— Ne, — tarstelėjo Benjaminas ir staiga pajuto, kad nebenori matyti jokio žmogaus. Jis sunkiai klestelėjo ant sofos. Tetroško mažumą nusnūsti. Trumpai. Tik tiek, kad galėtų plaukti namo.

— Tą dieną, kai mirė Andersas, išrėžei man kalbą, Benjaminai. Nieko nenutylėjai.

— Manai, dabar tinkamiausias laikas tai priminti? — sušnabždėjo jis.

— Noriu išnaudoti progą, kol esame vieni du. Kito karto gali tekti ilgai laukti.

Jis užsimerkė ir atsilošė.

— Neturi sau priekaištauti dėl Anderso mirties, — išgirdo.

Jis nesugalvojo atsako, kuris turėtų kokią nors prasmę, taigi tylėjo.

— Manau, tau bus geriau, jei skirsi jėgas gyviesiems. O dėl tos pamokos, kurią man davei, tu teisus! Viskas buvo teisybė. Privalau ją pakelti. Taigi apie tai negalvok. Jeigu galvoji?

— Dėkui už žodžius! Bet Andersas nepakėlė.

— Būdamas daktaras, turi žinoti, kad jei ne ta valanda, būtų atėjus kita ir parmetusi Andersą ant žemės.

— Bet tai padariau aš! Neprieštarausi, jei trumpam nuvirsiu? Jaučiu, kad man reikia pamiegoti...

Jis ėmė trauktis nuo kojų aulinius batus.

— Kol esame vieni, pasakysiu: pamaniau, keista, kad į Tomą mažiausiai atsigimei, bet paveldėjai bloguosius Jakobo įpročius, nors niekada nesi jo sutikęs.

Jis nusiavė ir kaip ilgas krito ant lovos. Kur dabar taikanti?

— Matai, Tomas yra ištikimas, o Jakobui vienos buvo negana.

Jis ūmiai atsisėdo. Žiojosi kandžiai atkirsti, jog šia prasme, ko gero, galėtų būti atsigimęs ir į motiną.

Pro šalį praslinko Ana irzliu veidu, koks dažnai būdavo, kai ji neturėdavo noro atsakinėti į jo pastabas.

Taigi jis užgniaužė viską savyje ir liko sėdėti.

— Namuose laukia Ana, mananti, kad viskas gerai. O čia, viduje, guli leisgyvė Hana, pridaužyta dėl tavęs. Žinok, ne tokie dalykai puošia vyrą, jei kartais turėtum susidaręs klaidingą nuomonę.

Tuomet jis nusprendė vaduotis iš viso to miegu.

Tačiau Dina patogiai įsitaisė kėdėje šalimais ir kalbėjo toliau:

— Man buvo aštuoniolika, Jakobas — vyresnis už mano tėvą. Vis tiek jam nepakako manęs. Keista. Gyvenimas pilnas negyvėlių... Pargriuvo girtas ir susilaužė koją. Radau jį miegamajame pas našlę, ji gyveno kaip tik tuose kambariuose, kuriuos tu turi. Hana ir Jakobas tame pačiame kambarėlyje. Taigi.

Tuomet ji padarė tai, ko jis mažiausiai tikėjosi, — atsistojo, iškėlė virš galvos rankas ir nusižiovavo.

— Sau pačiam apsunkinsi gyvenimą, jei bandysi išlaikyti abi. Man rodos, tavo nugarkaulis tam per silpnas. O štai Olaisenas niekada nepražus.

— Liaukis pagaliau! — vangiai tarė jis ir vėl atsigulė.

Kaip nesupranta, kad dabar jai geriau išeiti.

— Kodėl nepasirinkai Hanos, jei negali be jos gyventi?

— Ką tu tariesi žinanti?

— Pakankamai daug! Nenoriu nei tartis, nei žinoti, aš kalbuosi su tavimi.

— Tas vaikas buvo ne mano!

— Na, tiek aš supratau, — sausai tarė ji.

— Tu neturi teisės kištis!

— Ne, bet vis tiek kišuosi.

— O kodėl pasirinkai Andersą, jei galėjai be jo gyventi? — išdrožė jis ir prisivertė gulėti užmerktomis akimis.

Ji neatsakė, tik kalbėjo toliau, tarsi nebūtų nė išgirdusi.

— Išvažiuok į Kopenhagą! Ar dar kur nors. Pasiimk Aną!

— Aš prašausi į apylinkės gydytojo vietą.

— Tai persikelsit į Stranstedą?

— Ne, aš plaukiosiu.

— Ana ir dabar per daug būna viena.

— Ar ji taip sakė? — niauriai paklausė jis.

— Jai nereikia sakyti to, ką vyras pats turėtų suprasti. Ir dar vienas dalykas.

— Nagi?

— Stranstede gyvena Hana!

Jis neatsakė.

— Benjaminai?

— Taip.

— Yra dalykų, kurių neįmanoma pakeisti, — kažkur kambaryje tarė tylus balsas.

Jis suprato, kad ji kalba apie save. Nežiūrint visko, pasidarė lengviau alsuoti.

— Žinau, — tarstelėjo jis.

— Taigi tau reikia žiūrėti į priekį, Benjaminai!

— Iš kur žinoti, kas teisinga, Dina?

— Teisinga?

— Meilėje, — sumurmėjo jis.

Pasidarė taip tylu. Tikriausiai ji išslinko iš kambario.

— Kai kurie žmonės to nežino, kol nepasidaro per vėlu. Tikėjausi, kad tu nebūsi iš jų.

— Neturiu jėgų apie tai kalbėti, — tarė jis.

Dina daugiau nieko nesakė, tačiau jis girdėjo, kad ji yra.

Nespėjęs pamanyti, kad tuoj tuoj užmigs, išgirdo savo paties balsą:

— Karnai reikia turėti vietą, kur jaustųsi saugi, negaliu visur jos tampytis, kur žmonės spokso ir stebisi, kai ją ištinka priepuoliai.

— Neretai tik išbandymai padeda kuo nors tapti.

— Kuo nors tapti?

Jis atsimerkė. Ji stovėjo šešėlyje tarp dviejų langų. Kambarys pasidaręs toks tamsus. Jis turi grįžti, kol dar šviesu!

— Karna turi dovaną, kurios neišnaudos, jei bus nutekinta į kokią skylę prie fiordo, kur žmonės jos gailėsis ir nedrįs su ja kalbėti vien dėl to, jog ji kartais parkrenta. Tu ne visada būsi šalia ir galėsi ją apsaugoti, Benjaminai!

Jis girdėjo, kaip ji atidaro kažkurias duris ir vėl uždaro. Pamanė, kad išėjo. Tačiau ji grįžo iš miegamojo ir apklojo jį pledu. Po akimirkos ant kaktos ir plaukų jis pajuto jos ranką.

— Neatrodai labai gražus. Manau, tau pačiam taip pat reikėjo daktaro, — išgirdo jis.

Ranka buvo vėsi, o balsas beveik šiltas.

— Pažiūrėk už mane, kaip laikosi Hana, tik nevargink jos visokiais tauškalais! Kalbėti leidžiama tik daktarui.

Pro blakstienas jis neaiškiai įžvelgė jos šypseną.

„Ji viską žino!“ — pamanė jis, kai pabandė sutikti jos žvilgsnį. Ana stovėjo koridoriaus tarpduryje, jį pasitikdama. Veide tvyrojo keistai skaidri ramybė. Tarsi jam iširti neleistų valia, o ne oda.

Tačiau ji leidosi apkabinama kaip visada, jam dar nenusivilkus kailinių.

— Kaip tu atrodai, Benjaminai! — sušuko ji ir delnais suėmė jo veidą.

Paskui paleido ir liko stovėti sukryžiavusi rankas ant krūtinės.

Atbėgo Karna, norėdama gauti, kas jai priklauso. Ji kvepėjo ką tik išplautais plaukais ir kadugių nuoviru. Jis pauostė ją ir pasakė, kad ji kvepia savaitgaliu.

— Bet esi sunki kaip akmuo. Reikės nusipirkti kraną, kad galėčiau tave kilnoti! — pajuokavo jis ir pabandė mirktelėti Anai.

Tačiau ji tik spoksojo į jį. Taigi, matyt, viską žino?

— Tėti! Ką tu pasidarei veidui? — sušuko Karna.

— Nieko baisaus. Tai padarė piktas dėdė, kuris nenorėjo, kad padėčiau jo žmonai.

— Jis tave sumušė?

— Taip, bet viskas praeis.

— Ar lensmanas jį suims?

— Jei apskųsiu.

— O tu neapskųsi?

— Pažiūrėsiu, — nerūpestingai tarė jis.

— Mes laukėme dvi dienas! Ar parvežei pirktinį riestainį?

— Pamiršau. Matai, buvo tiek darbo.

Pro atviras duris įsisuko sniego sūkurys. Karna sudrebėjo ir nubėgo į kambarį.

Slenkstis buvo apledėjęs. Durys gerai neužsidarė. Jis išsitraukė kišeninį peilį, pasilenkė ir nugrandė.

— Ana, turėjau tau atsiųsti žinią, kad tą dieną negrįšiu, bet buvo tiek daug...

— Kas tai padarė? — paklausė ji.

Jis greitai mąstė. Ji vis tiek viską žino.

— Olaisenas, — trumpai atsakė.

Tada atsistojęs uždarė duris. Nusivilko kailinius ir pakabino. Kai atsisuko, ji atsidūrė šalia ir, vėl suėmusi jo veidą, įdėmiai apžiūrėjo.

— Už ką? — aštriai paklausė.

Ką ji sau mano? Ruošiasi jį tardyti girdint tarnaitėms virtuvėje?

— Einu į viršų, — tyliai tarė jis.

Tada įkišo galvą pro virtuvės duris ir šūktelėjo, kad jam užneštų į salę kokio paprasto valgio. Valgysiąs bet ką. Tik ne košę. Ir vandens nusiprausti! Du ąsočius.

— Aš turiu žinoti, Benjaminai!

— Žinoma. Tik leisk man... Aš gerokai pavargęs.

Ji stovėjo, kol jis nusiavė batus ir pradėjo lipti laiptais.

— Turiu tau parodyti laišką. Bernas paėmė paštą, kol tavęs nebuvo.

„Matai kaip! Olaisenas parašė Anai laišką!" — pamanė jis.

— Ar galiu pažiūrėti vėliau?

— Tai svarbu!

— Ką gi, — be išraiškos tarė jis ir toliau lipo laiptais.

Reikėtų juos perdažyti. Be to, priešpaskutinė pakopa išklebusi.

Ji neatėjo į viršų, kol jis nebaigė praustis ir valgyti. Bergljota pasibeldusi atnešė grogo.

Jis sėdėjo apsivilkęs chalatą ir įpusėjęs taurę, kai su laišku rankoje įėjo Ana.

Stengėsi išlikti ramus.

Ji atsisėdo jam ant kelių. Kam taip daro? Kad kūnu pajustų, kaip jis reaguos? Kai viskas bus iškelta aikštėn?

Ji vėl jam suėmė veidą ir įdėmiai pažiūrėjo.

— Už ką jis mušė?

— Ar neparašyta laiške?

Jos kūnas sustingo. Rankos paleido jo kaklą.

— Laiške? — paklausė ji keistai nusilpusiu balsu.

— Taip, ar Olaisenas tau visko nepaaiškino?

Ji akimirką spoksojo į jį.

— Laiškas nuo probsto...

Ji nutilo ir įkvėpė, tada prakalbo dar silpnesniu balsu:

— Ką Olaisenas turėjo paaiškinti?

Jis palinko prie stalo siekdamas grogo taurės. Ištuštino taurę ir atsilošė.

— Jis apkaltino Haną... Nedaug trūko, kad būtų negyvai užsaid daužęs. Ji atėjo pas mane... ir šiąnakt prarado savo kūdikį.

— O Viešpatie! Kur ji dabar?

— Pas Diną.

— Ar jis mušė tave dėl to, kad ji atėjo pas tave pagalbos?

Jis greitai mąstė ir nieko nesakė.

Ji tūnojo jam ant kelių lyg pati viena. Jis negali leisti jai sėdėti tokiai vienišai. Nedrąsiai apkabino, bet ji greičiausiai nepastebėjo.

— O Isakas? Ir mažylis?

— Isaką parplukdžiau Stinei. Apie mažąjį nieko nežinau... Jie juk turi auklę.

— Reikėjo tau jį pasiimti!

— Ne, negalėjau.

— O jis? — paklausė ji. — Pas lensmaną?

— Ne, namie.

— Tu privalai jį įduoti!

— Hana turi nuspręsti.

— Benjaminai! Ne ji turi nuspręsti, o tu! Ji negali grįžti pas tą žmogų!

Ko jis tikėjosi? Tardymo, per kurį būtų priverstas prisipažinti, jog Olaisenas manė jį esant naujojo vaiko tėvu? Ko gero. O dabar ji jam priekaištauja, kad jis neįskundė vyro.

— Dina ištraukė iš jo pasižadėjimą.

— Pasižadėjimą? Ar judu su Dina tikite, kad įmanoma ką nors išreikalauti iš vyro, kuris gali kumščiais ir kojomis išmušti žmonai iš įsčių kūdikį? Ar jums galvoj negerai? Visai netekot proto?

Ji įnirtingai apsidairė, įsmeigė žvilgsnį į duris ir, skubiais žingsniais išėjusi į koridorių, stvėrė pirmus pasitaikiusius aulinukus.

Benjaminas nuėjo įkandin ir bandė ją nuraminti kartodamas jos vardą.

— Mes turime vykti pas lensmaną, — pasakė ji, vargdama su kairiojo aulinuko raišteliais.

— Dar neparašiau medicininio raporto. Ir turiu susitarti su apylinkės gydytoju dėl skrodimo... — tyliai pasakė jis, norėdamas nusivesti ją atgal į salę.

— Skrodimas? Viešpatie! Bet koks smurtas privalo...

Viena apauta koja, kita — kojinėta ji įšlubavo į salę. Ten atsisėdo ant kėdės ir įsispoksojo priešais save nieko daugiau nesakydama.

Tada jis apsisprendė.

— Ana, tai dar ne viskas...

Jis uždarė duris į koridorių ir priėjo. Pastovėjo, paskui prisistūmė kėdę ir atsisėdo.

— Jis manė, kad kūdikio tėvas yra kitas, — tyliai tarė.

Ji pamažu atsisuko į jį. Apžvelgė mėlynes ir patinimus. Stebeilijo prasižiojusi. Tada sumirksėjo ir kilstelėjo ranką, lyg norėdama iš akies išsiimti krislą.

Jis matė, kad vidinę dešinio didžiojo piršto pusę ji, kaip įprasta, išsirašalavusi. Prie pat nago.

— Tu? — aiškiai paklausė ji.

— Taip.

Ji suėmė suknelės apykaklę ir nusigręžė. Pirštai negailestingai glemžė smulkučius nėrinius.

— Ar jis mano teisingai? — paklausė po kurio laiko. Vis dar nežiūrėdama į jį. Balsas buvo savotiškai nuoširdus.

— Ne, — tvirtai atsakė jis ir atsuko ją į save.

— Kas jį paskatino šitaip manyti?

— Nesusipratimas, apkalbos, iš kur man žinoti?

Ji ištrūko iš jo rankų ir nuėjo prie lango.

Jis nusekė.

— Ana... — sušnabždėjo ir pabandė ją paliesti.

Tada ji ūmiai atsigręžė žaibuojančiomis akimis:

— Juk turiu tavimi patikėti, kai šitaip sakai. Kitaip negalėčiau gyventi. — Šnopuodama kalbėjo toliau: — Tačiau net jeigu būtų jo tiesa, jis neturėtų teisės taip pridaužyti Haną, jog vaikelis... Niekam negali tiek priklausyti kito kūnas!

Tyloje, kuri stojo po to, jis žvelgė į jos rankas. Jos gniaužė viena kitą. Tada ji vėl ėmė alsuoti. Tolygiai, lėtai. Vėjo, pustančio sniegą virš lango skersinių, ritmu. Tylus, neišvengiamas ritmas. Kažką atiduodantis ir grįžtantis į save. Be paliovos.

Buvo keista, kad Isakas, atplaukęs su tėčiu, apsigyveno pas Stinę ir Tomą. Iki jam atsikraustant, Karna nieko apie tai nežinojo.

Kai jie rogutėmis nučiuožė keliu krautuvės link ir suvirto į sniego pusnį, ji paklausė, kiek jis manąs pabūti.

— Kol išvažiuosiu į Ameriką! — kaip tikras vyras atsakė jis ir užsimovė pirštinę, kurią buvo pametęs.

— Negi tu važiuosi į Ameriką? — nusistebėjo ji.

— Man nieko kita nelieka, kai Olaisenas toks mulkis.

— Kodėl mulkis?

Jis apsivertė ir išsitiesė sniege.

— Jis muša mamą, — tarė nebe taip vyriškai.

— Už ką?

— Negaliu sakyti, nes tu esi tik maža snarglė, — pasakė jis.

Tada ji pamatė, kad Isakas arti ašarų.

— Bijai pasakyti, — tarė Karna.

Padėjo.

— Jis sako, kad daktaras yra vaiko tėvas. To, kuris jai turėjo gimti...

— Koks daktaras?

— Tavo tėvas!

Ji juk žinojo, kad tai neįmanoma. Vis tiek pasijuto taip, tarsi būtų pamiršusi užkabinti išvietės duris, o kažkas ėmė ir įėjo.

— Jis mano tėtis, todėl to negali būti, — skubiai pasakė ji.

Isakas suraukė kaktą ir pasidarė kietą sniego gniūžtę. Nusimovęs abi pirštines, pašildė. Aptirpdė. Ji apledėjo. Pasidarė kieta ir glotni. Tačiau ne iš karto.

— Taip ir žinojau! Esi tik maža snarglė. Nežinai, kaip atsiranda vaikai.

Isakas pasidarė kaip nesavas. Ji nesiryžo tvirtinti, jog žino, ir išvis nebenorėjo apie tai kalbėti. Mat jis atrodė labai nusiminęs. Tarsi jam būtų buvę skaudžiausia, kad ji tėra snarglė.

— Kada gims tas vaikas? — paklausė, kad nors truputį jį prablaškytų.

— Jis gimė per anksti, todėl neišgyveno. Bet tavo tėtis mamą susiuvo. Ir galvą.

— Iš kur žinai?

— Aš ten buvau. Bandžiau užmušti Olaiseną. Bet nepajėgiau... — pasakė jis ir sviedė sniego gniūžtę į krautuvės sieną, jog net sudundėjo.

Popiet valgomasis likdavo tuščias. Sara nebeateidavo paskaityti Andersui. Ir močiutė gyveno Stranstede. Tebuvo Ana ir ji. Šiandien dar atsirado tėtis. Baisiausia tyla ta, kuri šlama.

Tėtis ką tik atsivertė laikraštį ir nenorėjo būti kalbinamas.

Ana atsisėdo prie pianino. Ant natų stovelio dvi dienas stovėjo Mocarto sonata. Tiek Karna mokėjo perskaityti, bet ne pagroti.

Jis vėl sušlameno!

— Kaip Olaisenas gali mušti Haną dėl to, kad tu esi Hanos vaiko tėtis?

Ji iškart suprato. Jie žino! Ir Ana. Ji taip ir nepradėjo skambinti. Susidėjo rankas į skraitą. Tarytum nusišluostė į sijoną.

— Kas skleidžia tokias nesąmones? — pasigirdo iš už laikraščio.

— Isakas.

Tėtis pernelyg tvarkingai sulankstė laikraštį. Tarsi norėdamas jį išsaugoti. Jis to niekada nedarydavo. Tik Ana.

— Isakas važiuos į Ameriką su Stine ir Tomu. Sako, negali gyventi su tokiu kaip Olaisenas.

Ana beveik be garso uždengė klavišus dangčiu. Paskui per daug gražiai pasidėjo rankas ant kelių.

— Pasakiau jam, kad to negali būti, — nedrąsiai tarė ji ir norėjo, kad jie į ją pažiūrėtų.

Tada tėtis ūmiai pakilo ir padėjo laikraštį ant stalo.

— Gerai, kad pasakei, — tarė keistu balsu.

Bet ji negalėjo suprasti, ką jis turi galvoje. Ar gerai pasielgė pasakydama Isakui, kad to negali būti, ar kad jiems apie tai papasakojo.

Kai jau žiojosi klausti, tėtis tarė:

— Kur dabar Isakas?

Jis buvo pernelyg rimtas. Ji juto, kad ją spiria į būdelę.

— Rodos, išimtininkų troboje, — ištarė.

Tada tėtis išėjo ir uždarė koridoriaus duris.

Pagaliau ji suprato, ką jai reikia daryti. Ji išbėgo paskui jį į sniegą vienomis šlepetėmis.

— Nepyk ant Isako, tėti!

Jis atsisuko, grįžo atgal ir atsitūpė priešais ją. Snaigės gulė ant jo sumušto veido. Gražu, bet nebuvo kada apie tai galvoti.

Tėtis trumpai ją apkabino.

— Aš nepykstu ant Isako. Tik pašnekėsiu su juo. Kad nemanytų, jog Olaisenas sako tiesą. Ir kad niekam nepasakotų, ką jis kalba, nes tuomet žmonės gali patikėti.

— Ar pavojinga?

— Gėdinga! Tik Olaisenas gali būti Hanos vaikų tėvas.

— Bet, tėti, kodėl jis tada taip smarkiai muša?

— Nežinau, Karna. Nebegalvok apie tai!

Tėčio balsas neatrodė labai tvirtas.

Tada jie išgirdo svetainėje skambinant Aną. Tai buvo didelis, triukšmingas garsas. Ne Mocarto sonata.

— Eik dabar pas Aną, — sukuždėjo tėtis ir atsistojo.

Ana nepakėlė akių, kai Karna įėjo į vidų. Jos sprandas buvo tiesus, pečiai pakelti iki ausų. Iš pradžių muzika buvo kaip griausmas, be jokios prasmės, paskui tapo ramesnė, bet tokia pat smarki. Jos rankos lakstė visą laiką greta. Lyg būtų priešės ir vai-

kytųsi viena kitą. Arba lyg ji purtytų kažką nuo savęs, bet negalėtų nusikratyti. Tai į vieną pusę, tai į kitą. Skambindama ji taip mindė pedalą, jog šis dūsavo.

Ana žiūrėjo į kažką, apie ką Karna nežinojo. Labai įtemptai. Palinkdavo į priekį ir įsmeigtu žvilgsniu trenkdavo per klavišus. Jai tarp antakių žiojėjo griovelis. Bet ji vis tiek skambino.

Karna pamanė, kad ji panaši į melžėją, kai ta, sėdėdama vasaros tvarte per patį uodų gėlimą, melžia paskutinę karvę. Tarsi galvotų: „Nagi! Greičiau baigti! Kad juos kur velniai!“

Ir kol galvojo apie vasaros tvartą, prisiminė visų žalių atspalvių mirgėjimą palei taką. Spalvos tarytum pasiliko Anos garsuose. Lyg žaibai apjuosė Anai galvą. Dabar puolė prie jos, Karnos. Jie nebuvo vien malonūs. Bet pašėlę, žali. Aštrūs ir minkšti. Viskas kartu! Švysčiojo tarp jos ir Anos. Dabar pakilo ir nuo grindų. Žalias ir baltas kaip stipri šiaurės pašvaistė.

Apgaubė ją skardingu balsu. Ne vien kaip Anos garsai. Veikiau kaip purtoma šlapia paklodė, prieš džiaunama ant virvės.

Tikriausiai dėl to, kad ji galvotų apie ką nors kita ir negriūtų.

11 skyrius

Tą vienintelį kartą, kai Hanos aplankyti atėjo Benjaminas, o ne apylinkės gydytojas, kambaryje sėdėjo Vilfredas Olaisenas.

Iš pradžių Benjaminas pamanė, jog atsitiktinai. Vėliau paaiškėjo, kad vyrą buvo liepusi pakviesti Dina.

Senajam daktarui nepatiko įvykio aplinkybės. Traumos akivaizdžios. Kas padarė, taip pat aišku. Tačiau Hana griežtai atsisakė lensmano ir pareiškė neigsianti Olaiseno kaltę, jei šis bus įskųstas.

Taigi tebuvo nusiųstas pranešimas sveikatos komisijai, kuriame po paantrašte *Visum et repertum* pateikta išvada: „Vyriškos lyties gemalas, maždaug penkių mėnesių amžiaus, normaliai išsivystęs, tik ką miręs, gimęs neišnešiotas. Galima priežastis — stiprus motinos kūno sužalojimas ir šoko būsena nuo smūgių arba griuvimo."

— Tas įvykis man kelia šleikštulį, — pasakė apylinkės gydytojas ir prisimerkęs pažvelgė į Benjaminą.

Pranešimą pasirašė abu.

Benjaminas be žodžių linktelėjo.

— Tu juos pažįsti... Ar tikėtina, kad tai pasikartos?

Jis turėjo pažvelgti senukui į akis. Svarbu.

— Su Olaisenu nesu taip gerai pažįstamas. Maniau, jog pažįstu Haną. Bet...

Jis bandė laimėti laiko. Pasverti žodžius.

— Vyras apkaltino mane esant Hanos vaiko tėvu.

Balsas trūkčiojo.

— Tai štai kaip! — tarė senukas ir įdėmiai į jį pažiūrėjo.

Benjaminas atrėmė žvilgsnį, tačiau juto, kad nelabai sėkmingai.

— Nieko sau... O žiūrint paprastų žmogelių akimis, yra įrodymų?

— Tačiau tai netiesa, — tvirtai tarė Benjaminas.

Senasis daktaras turėjo vešlius antakius, kurie priminė sukarpytus balintus lininius siūlus. Kai jis smarkiai susijaudindavo, kaip dabar, šie imdavo smarkiai tirtėti.

— Apylinkės gydytojas niekada, jokiomis aplinkybėmis neturi užsitraukti tokios nešlovės! — grėsmingai pasakė jis ir prisimerkęs nužvelgė Benjaminą nuo galvos iki kojų.

— Suprantu.

— Todėl reikia tik džiaugtis, kad Hanai Olaisen užteko proto nuslopinti skandalą. Tai išgelbės visų kailius.

— Išskyrus jos pačios.

— Kaip pažiūrėsi, — pasakė senukas. Ir po valandėlės tarė: — Išsiunčiau teigiamą rekomendaciją apie tave, kaip savo įpėdinį. Yra pagrindo manyti, kad taip ir bus. Todėl nieko apie šį reikalą nežinau.

Reinsnese vis daugėjo kraustymosi ženklų. Jaudulys plito kaip liga. Samdiniai nežinojo, apie ką leidžiama kalbėti ir ko reikia vengti. Net menkiausias žodis galėjo baigtis išgąsčiu. Kaip tada, kai kažkas paklausė Sarą, ar ji ketinanti į Ameriką vežtis kačiuką. Arba ar jie pasiims Stinės audeklus. Arba kur apsistos nuvykę į didelį miestą anapus vandenyno.

Stinė su Tomu vieni rengėsi savo ilgai ir varginančiai kelionei. Vežamų daiktų sąrašas, nuolat trumpinamas, sukėlė daugiausia dūsavimų.

Isakas turėjo vykti kartu. Pas Olaisenus jis neparsikraustė ir dabar kumščiuose, sukištuose į kelnių kišenes, gniaužė verksmą. Kitaip nei Sara, jis buvo apsisprendęs.

Vieną dieną kelio atgal neliko. Laikraštyje pasirodė skelbimas apie varžytines:

„Išvykimo į Ameriką proga Reinsneso ūkyje balandžio dvyliktą dieną rengiamos savanoriškos varžytinės, per kurias bus išparduodami įvairūs namų apyvokos reikmenys, kubilai, nauja kepimo krosnis, baldai, patalynė, įnagiai, pūkų apdorojimo įrankiai, žemės ūkio padargai, maišeliai ir dėžutės su žolėmis ir kt.“

Sara garsiai perskaitė drebančiu balsu, klibinkščiuodama po kambarį.

— Kaip mes versimės iki kelionės, viską išpardavę?

— Ką nors sugalvosime. Svarbiausia, jog žinosime, kiek kišenėje turime kronų, — pasakė Stinė.

Sara pasipasakojo Karnai niekaip nenusprendžianti, važiuoti ar ne. Jai taip baisu.

Dar ta jūrligė. Ištisas savaites plaukti bekrašte jūra! Girdėjusi, kad žmonės nuo to miršta. Galiausiai išvirstančios ir žarnos. O kai viduriai išlenda, atgal nebesustumsi.

Benjaminas ją guodė sakydamas, kad tokie atvejai medicinai nežinomi ir kad tuos baisumus veikiausiai išgalvoję žmonės, kurių ypač laki vaizduotė. Tačiau Sara nesileido įtikinama. Pasidarė nevalgi ir dažnai verkė. Ana patarė jai pamąstyti, ar tikrai nori keliauti, ir bandė paaiškinti, jog ir pasilikusi namie nebus viena.

Tačiau jai nepasidarė geriau. Rodės, neįveikiamas pasirinkimas graužia ją iš vidaus.

Dina atvyko į Reinsnesą, kad iš anksto nupirktų tai, kas, jos galva, turi likti Reinsnese. Išgirdusi apie Saros kančias, išsiruošė į išimtininkų trobą pašnekėti su ja.

Ji pareiškė, kad Sarai pasisekė, nes turi tėvus, kuriems pakanka ryžto kurti naują ateitį. Lengva nebus, tačiau viskas išeis į gera.

Nuo jūrligės dar niekas nemirė. O šalyje anapus vandenyno aibės galimybių jaunoms merginoms. Ten kur kas daugiau kuo užsiimti. Toks aukštas dangus.

Kad Sara, tokia protinga ir apsiskaičiusi, norėdama galėtų patekti į mokyklą, Dina nė neabejojanti. O išmokti naują kalbą jai būsią vieni niekai. Kol jaunas, įveiki bet ką. Palyginti su Sara, Dina buvo senė, kai išvažiavo. Ir vis tiek išmoko vokiečių kalbą.

O kiek žmonių ji sutiks! Jaunų vyrų... Ne, turinti tik džiaugtis.

Sara išgirdo, kaip sekėsi Dinai, kai ji atsidūrė Berlyne neturėdama nieko daugiau, tik violončelę ir mažumą moteriškos mantos, kaip ji pavadino. Ir Sarą iš tikrųjų pavyko perkalbėti.

Stinė jautėsi tokia dėkinga Dinai, kad ši nuramino Sarą, jog pasišovė išimtininkų troboje palikti jų pačių pirktą naują kepimo krosnį. Dina primygtinai siūlė sumokėti.

— Nesistenk manęs padaryti tokios menkos ir neišgalinčios. Žinau, kad apmokėjai Isako kelionę, kad jam nereikėtų imti iš ano... Ir tai labai daug!

Dina nusileido ir apie tai nebeužsiminė. Nei apie „aną“. Jos turėjo kitos kalbos. Apie tai, kas praėjo. Kas niekada nepasakyta balsu. Atėjo laikas išsikalbėti. Kelias per vandenyną ilgesnis negu iki Berlyno, ir niekas šiame pasaulyje dėl nieko nėra tikras.

Galiausiai Dina paprašė Stinę leisti pasišnekėti ir su Tomu. Apie tai, kas kadaise įvyko. Jaunystėje. Apie ką niekada nebuvo prasitarta.

Stinė pasirūpino, kad troboje neliktų pašalinių ausų ir akių, užsirišo skarelę ir porą valandų vaikščiojo paplūdimiu, kad jie galėtų pabūti vieni.

Dina sėdėjo virtuvėje, kai Tomas grįžo po darbo.

Jis išplėtė akis ir paklausė, kur Stinė. Ji trumpai jam atsakė:

— Atėjau pasikalbėti su tavimi apie šį bei tą.

Jis veikiausiai suprato, kad pagaliau atėjo laikas. Galbūt nujautė, kai stovėjo krantinėje, — neįtikėtino sugrįžimo liudininkas. Vėliau, matyt, pasistengė užmiršti. Kad juodu turi kai ką neišsakyta.

— Benjaminas žino, kad tu jo tėvas, — išdrožė ji.

Jis šyptelėjo. Kalbėti užuolankomis niekada nebuvo jos būdui.

— Taigi jis žino daugiau, nei pats esu girdėjęs. Kas jam pasakė?

— Aš.

— Šiandien?

— Ne, kai studijavo Kopenhagoje.

— O dabar, po tiek metų, leidžiama sužinoti ir man?

— Galima pažiūrėti ir taip.

— Ir ką man dabar daryti?

— Šito nežinau, Tomai.

Jis girdėjo, kad ji jam leidžia laimėti. Leidžia sakyti bet ką, nekirsdama atgal. Krūtinėje kažkas ėmė graužti. Jis nebegalėjo išspausti žodžio. Visa, kas praėjo, kas nepadaryta ir neišsakyta. Ėdė iš vidaus.

— Kaip jis sutiko žinią? — išspaudė.

— Kaip ir buvo galima tikėtis.

— O ko buvo galima tikėtis?

— Nepatiklumo. Pykčio. Visko.

Jis buvo pamiršęs, kad turi rankas. Dabar nebežinojo, ką su jomis veikti. Buvo nešvarios. Pasidėjo jas ant stalo ir palinko prie jos.

— Jaunystėje visiems laikams pavarei mane ir prisiekei, kad jis ne mano. Pagal tai gyvenau iki šios dienos. Neprimečiau Benjaminui, kad jo tėvas — trobelninko sūnus. Tačiau prižiūrėjau jo ūkį taip, tarsi būtų mano nuosavas.

Virtuvės stalas suklibėjo, kai jis atsistojo ir nuėjo prie praustuvės. Skardiniame dubenyje nusiplovė rankas ir kruopščiai nusišluostė. Juk tam ir atėjo į vidų.

Nepagalvojo, kad paprastai jis dar nusivilkdavo marškinius ir nusiprausdavo kaklą ir krūtinę. Todėl iš pradžių nesuprato išgirdęs:

— O marškinių nenusivilksi?

Tomas pažvelgė į grublėtą veidrodį. Dina sėdėjo galustalėje įsmeigusi į jį akis.

Jis nieko negalėjo padaryti. Metai pranyko. Veidrodžio atspindyje viskas tapo trapu kaip stiklas. Bet artima. Jaunystė.

Metai iš metų jis tampė rąstus ir arė žemę manydamas, kad viskas bergždžia ir laikina. O ji atėjo ir vienu žvilgsniu grąžino jam jaunystę.

— Marškinius? Kodėl? — kimiai paklausė.

— Pamenu, tu juos nusivilkdavai... kai prausdavaisi... grįžęs iš tvarto.

— Tikrai?

— Norėčiau pamatyti tavo nugarą... prieš tau išvažiuojant.

Jis spoksojo į jos atspindį. Tos akys! Nežinojo, kad apsisprendė. Kol pastebėjo, kaip virpa rankos, iš lėto segdamos sagas. Vieną po kitos.

Tomas bandė pajusti pyktį. Kad pasiduoda. Bet pyktis buvo išsemtas daugiau kaip prieš trisdešimt metų.

Ir tada, jai bežiūrint, jis atsitiesė ir nusivilko marškinius. Nebežinojo, kur juos padėti, tad sugniaužė rankoje į kietą kaip akmuo gniužulėlį.

— Neatsisuk, — išgirdo jis.

Ne, jis nesiruošė atsisukti. Kodėl turėtų? Juk mato ją. Jis giliai įtraukė oro ir pakėlė smakrą.

Ji sėdėjo nekrutėdama, kol abu turėjo vienas kitą grublėtame veidrodyje. Kelis kartus jis giliai įkvėpė ir sulaikė kvapą. Taip suprato, jog laikas eina.

Dina negalėjo matyti jo veido, tačiau jis matė josios. Kai bruožuose išvydo pasigėrėjimą, jį apėmė keistas neatimamas jausmas.

— Tavo nugara, Tomai... tavo nugara... — sušnabždėjo ji.

Jis matė atsiveriant jos burną. Ir vėl užsiveriant. Jos balsas. Žodžiai. Jie pakibo ore. Įsiskverbė jam į kūną. Sulindo į kerteles. Jis norėjo juos pasiimti anapus vandenyno. Į svetimus laukus. Bet po ta pačia saule.

Tačiau tikrovę reikėjo taip pat pakelti. Ką galėjai atsakyti į tokią šneką? Turbūt niekam žemėje to neteko. Kodėl jam tenka?

— Ko nori, Dina?

— Paklausti, ar gali man atleisti už tai, ką kadaise per paikumą tau užkroviau?

Jis vis dar neatsisuko. Žodžiai? Ji juos ištarė?

— Ką pasakei?

Dina pakartojo. Jis stovėjo. Nugarą juto kaip žaizdą. Be priedangos. Be atsako. Ar kada nors pamanė, kad turės į ką nors panašaus atsakyti?

— Rodos, taip, — sušnabždėjo jauno vaikino balsu.

Iš pradžių ji sustingusi sėdėjo ant taburetės. Paskui veidą perplėšė keistas judesys.

— Ačiū, Tomai!

Jis norėjo užsivilkti marškinius, tačiau ji greitai pakilo.

— Ne... nereikia... Aš eisiu. Atėjau tik dėl to. Sukoriau ilgą kelią. Iš pat Berlyno.

Jis neatitoko, kol ji neuždarė paskui save durų.

12 skyrius

Prieš pat atvykstant profesoriui su žmona, buvo sutaisytas stogas ir kaminai, didysis namas nudažytas, o krautuvė sutvarkyta iš išorės. Viduje viskas turėjo pasilikti kaip yra, kol svečiai išvažiuos.

Šiais metais jiems juk atkrito šienapjūtė. Žemė buvo išnuomota vienam Vikos ūkininkui. Gyvulių nebebuvo. Liko vien vištos, karveliai ir Saros kačiukas.

Benjaminas norėjo užleisti salę Anos tėvams, tačiau Ana nesutiko.

Jis erzinamai pažiūrėjo į ją.

— Bijai, kad jiems čia per daug patiks?

— Pati buvau įkurdinta salėje. Ir tebesu čia! — nusijuokė ji.

— Gailiesi?

— Ar panašu, jei nenoriu iš čia išsikraustyti?

Jis dorai nežinojo, ar būtina klausti, tačiau pastebėjo, kad ji beveik nebeskambina ir nebedainuoja artėjant jų atvykimui. Nors Bergljota išvadavo ją nuo daugelio pasiruošimo darbų.

— Kodėl nebegroji? Net su Karna? Ir nedainuoji.

— Bandau atprasti.

— Kodėl?

— Mamai nuo mano skambinimo visada įsiskaudėdavo galvą. Ar nuo to, kad nepakankamai gerai skambindavau...

— Ką tu darydavai Kopenhagoje?

— Naudodavausi mokytojo instrumentu.

— Bet... niekada negrodavai namie?

— Tik kai turėdavome svečių, kurie ateidavo pasiklausyti tam tikro repertuaro, kurį buvau ištobulinusi pagal visas meno taisykles.

— Vaje! Niekada nepasakojai!

— Ne, laimei, laikas su tavimi leido man tai pamiršti.

— Verčiau duosim jai ko nors nuo galvos skausmo. Bet tu turi skambinti!

— Pažiūrėsim, — atsiduso ji.

— Na, aš supratau, kad tu kitokia nei tavo mama, bet...

— Savo mamos aš neapkenčiu! — pasakė ji gan ramiai. Tada atsisėdo ant pianino kėdutės, bet nepradėjo skambinti.

Jis nustebęs pažiūrėjo į ją ir užsirėmė ant instrumento.

— Kodėl?

— Ji bandė paversti mane jaukiu kambariniu šunyčiu, kurį žmonės glostytų ir kuriuo žavėtųsi. Turėjau tik vizginti uodegą, bet neloti. — Pamačiusi, kad jis šypsosi, ji su tramdomu įniršiu kalbėjo toliau: — Neapkenčiu jos už tai, kad Sofiją sugebėjo paversti pudeliu, taigi esu priversta nemėgti ir jos.

— Kodėl man to nepasakojai?

— Pažiūrėk į save ir prisimink, ką pats nuslėpei!

Jis žaibiškai dirstelėjo į ją. Ką ji turi galvoje? Iš pradžių manė paklausti. Bet nutylėjo.

— Pagrok man! Ką nors, ko seniai nebegrojai! Ką nors, ko visiškai nemoki! Ir taškas! — pasakė užuot klausęs.

Ji įnirtingai pasklaidė natas, atvertė dangtį ir užgrojo.

Kai tėvai atplaukė, Anos nerimas, rodės, išnyko. Ji ėmėsi šeimininkės vaidmens, dėl ko ne vien jis slapčia stebėjosi.

Ji pusbalsiu įsakinėjo Bergljotai ir tarnaitei, ką reikia daryti. Keletą kartų subarė Karną už menkniekius, kurių šiaip būtų nepaisiusi. Viską darė su stebėtina ramybe. Jis užklupo save mąstant, jog tai — ne Ana.

Buvo birželio pradžia. Lyg pagal užsakymą sniegas pasitraukė aukštai į kalnus, medžiai susigrąžino lapus, sužaliavo pievos.

Pirmąjį vakarą, kai atvyko Anos tėvai, Karnai buvo leista kartu vakarieniauti.

Tėtis pabarškino į savo taurę ir pasveikino atvykusius į Norlaną. Tada padėkojo už tai, kad gavo Aną, ir išgyrė, kokia ji sumani ir visapusiškai gera. Galiausiai pakėlė taurę ir pasisuko į kiekvieną atskirai. Taip pat į Karną.

Anos tėtis išrėžė ilgą prakalbą. Pasakė norįs pakalbėti prieš valgydamas. Kitaip jam sugenda apetitas.

— Ar jums taip pat, ponia Dina? — paklausė močiutę.

Ši neatsakė, tik nusišypsojo.

Tada jis prašneko apie tai, ką vadino „pažadėtąja Anos žeme, kur nenusileidžia saulė". Pasakė, kad Reinsnesas primena pasaką, ir padėkojo tėčiui už tai, kad juos priėmė. Kalbėjo apie nepaliestą gamtos pasaulį, kuriame jie atsidūrę.

— Tu moki puikiai rašyti, dukra, tačiau šią vietą reikia pajusti! — tarė profesorius ir atrodė, lyg tuoj apsiašaros. Keista. Kaip ir tai, kad sakė „dukra"!

Karna pabandė įsivaizduoti Aną, kai ši buvo maža dukrelė, tačiau neįstengė.

Kol jis kalbėjo, Anos mama linkčiojo arba, ištarusi „taip!", smarkiai maktelėdavo galva. Keista, kad ji nesėdėjo ramiai, nes juk nemandagu pertraukti kitų žmonių kalbą. Ana visada taip sakydavo. Ir šiaip Ana, rodės, daugiau už savo mamą žino, kaip dera elgtis.

Anos mama įdomiai raukė nosį. Prieš vakarienę Karna matė, kaip ji, praeidama pro veidrodį, ištiesė pirštą. Perbraukė juo staliuką kaip Bergljota, kai ši turėdavo nuspręsti, ar reikia valyti dulkes.

Karna priėjo prie jos ir pasakė:

— Dulkės nušluostytos!

Tada Anos mama krūptelėjusi atitraukė pirštą. Ir suraukė nosį.

Kai profesorius baigė kalbą, staiga ir jis, ir Anos mama tapo beveik kaip visi kiti žmonės.

Karna aiškiai girdėjo, kad Anos tėtis šliurpia sriubą. Dorai nežinojo, kodėl ji neįsivaizdavo, kad tai įmanoma. Tikriausiai dėl to, jog Bergljota daug savaičių kalbėjo: „...kai profesorius atvažiuos, tada turėsime..." Arba: „...tai tam, kad profesorius su žmona nepamanytų..."

Jai rodės, kad profesorius yra kur kas aukščiau nei probstas ar apskrities valdytojas. Todėl buvo keista girdėti jį šliurpčiojant.

Anos mama kelis kartus prašneko su kąsniu burnoje. Ir tai buvo keista. Juk Ana visada į ją pasižiūrėdavo, kai ji taip darydavo. Nieko nesakydavo. Tik pažiūrėdavo.

Kai Bergljota tris kartus papildė profesoriaus taurę ir vieną ar du sykius — kitų taures, jis pasilenkė prie Karnos ir tarė:

— Gaila, kad tavo teta Sofija negalėjo atvykti. Matai, jai ką tik gimė vaikelis. Betgi pati turi atvažiuoti į Kopenhagą ir susitikti su savo teta!

Karna neprisiminė, kad būtų jos pasigedusi, taigi nieko nesakė.

— Ji Karnai ne teta, — tarė Anos mama ir vėl suraukė nosį.

Tuomet visi nuščiuvo. O Ana ėmė patylomis kalbėtis su savo tėčiu apie Kopenhagą.

— Aš gimiau Kopenhagoje! — išrėžė Karna ir apsidairė.

Jie dirstelėjo į ją, paskui pradėjo šnekėti. Bet ne su ja.

Išgėrus kavą, Benjaminas nusekė paskui Aną į kamarą ir paprašė paskambinti.

Ji pažvelgė į jį, vengdama jo akių.

— Mama pavargusi. Po vakarienės visada būna labai irzli.

— Taip būna Kopenhagoje. O čia tu visuomet groji, kai mes turime svečių! Jai teks su tuo susitaikyti.

Jos veidas nušvito. Akimirksniu. Ji nusijuokė.

— Tu teisus! Čia, savo namuose, aš groju, kai mes turime svečių.

Netrukus iš valgomojo ėmė sklisti Grygo muzika. „Važiuoja jaunųjų palyda" veržėsi į rūkomąjį, pro langus į kiemą, išimtininkų trobą, tuščią išvalytą tvartą, alėja iki prieplaukos sandėlių.

Anos mama sėdėjo rūkomajame, nes ten buvo Dina. Ji nervingai palietė sau kaklą. Lūpų kampučiai nusviro. Bet ne tiek, kad pakenktų jos grožiui. Ji prasižiojo kažko sakyti.

Profesorius pamatė ir norėjo mesti perspėjamą žvilgsnį pro valgomojo duris. Tačiau akys nukrypo į Diną, kuri sėdėjo paskendusi savo cigaro dūmuose. Veide švietė pasimėgavimas.

Dina vėl iškeliavo į Stranstedą. O Anos tėtis, lydimas Olės ar Tomo, su kuprine, pypke ir paviržiu eidavo į kalnus arba, apsirūpinęs atsarginėmis kojinėmis, plaukdavo su Benjaminu lankyti ligonių.

Ana nesiskundė, tačiau Benjaminas suprato, jog tarpais mama jai įgrisdavo. Vakarais salėje ji pasakodavo dienos nutikimus su tramdomu įniršiu ir sarkastiškomis adatos aštrumo pastabėlėmis. Kaip tada, kai kalbėdavo apie mokyklos inspektorių.

— Šiandien ji man pamokslavo, kad mums reikėtų kurti šeimą. Pasak jos, būtų kur kas smagiau!

— Ir ką tu atsakei?

— Neatsakiau nieko.

— Kodėl?

— Ji mane įskaudino. Ir dėl to, jog vis dar leidžiuosi įskaudinama.

— Vadinasi, tik liūdnos naujienos?

— Ne. Karna man labai padeda. Nepatikėsi, ką ji šiandien mamai pasakė.

— Ne, bet, tikiuosi, nebuvo labai baisu?

— Mama buvo ką tik pareiškusi savo nuomonę apie manąją Grygo interpretaciją ir kad aš skambinanti per lėtai. Esą negalima groti pilnu skrandžiu. Tada Karna išdrožė: „Šiuose namuose su Ana niekam nevalia taip kalbėti!“

— O ką ji?

— Subliūško ir užvedė kitą kalbą. — Ana nuoširdžiai nusijuokė. — Man rodos, kol mama čia, visą laiką vedžiosiuosi Karną.

Po geros vakarienės su lašiša ir nemažo skaičiaus vyno taurių Anos tėčiui greičiausiai pasirodė, kad šis vakaras jo. Kreipdamasis į Benjaminą, pareiškė, jog laikas pašnekėti apie ateitį.

Jis pagyrė Reinsnesą ir Norlaną, tačiau primygtinai pageidavo, kad Benjaminas su Ana persikraustytų į Kopenhagą.

— Negalima viso gyvenimo paskirti menkniekiams. Esi labai daug kam gabus, mielas žente, — pasakė jis.

Benjaminas prisipažino, kad jaučiasi pamalonintas, nes uošvis juo tiki. Tačiau dideliam persikraustymui nepasirengęs.

— Metai labai greitai bėga, — tarė profesorius, — tik kol jaunas...

Tada ėmė postringauti apie tai, jog skrandžio sulčių išsiskyrimas priklauso ne vien nuo nervo klajoklio, įtakos gali turėti ir cheminiai arba mechaniniai vietinio pobūdžio veiksniai.

— Švietimas liaudžiai būtinas! Žinių trūksta mums visiems! Tarkim, apie tai, jog riebalai ir angliavandeniai lėtina baltymų apykaitą, taigi mažina jų poreikį, — kalbėjo jis.

Profesorius ėmė pasakoti apie vieną jauną mokslininką, kuriuo labai tikįs. Šis priėjęs išvadą, jog pieno mėginių riebumas proporcingas riebalų rutuliukų skaičiui ir skersmeniui. Beje, skersmens matavimo duomenys patikslinti atsižvelgiant į difrakcinį užlinkimą.

Tuo momentu Anos mama pasikasė smakrą. O Ana atsistojo ir pasakė, kad kava bus paduota svetainėje.

Eidamas į kitą kambarį, profesorius įtikėjo, jog Benjaminas turi chirurgo talentą. Pats matė kartu lankydamas ligonius. Tiesa, ten tebuvo įaugęs nagas. Tačiau jis turi rankas.

Stabtelėjęs vidury kambario, spėjo gana plačiai apsakyti, jog vieni svarbiausių tyrinėjimų šiais laikais atliekami odos transp-

lantacijos srityje. Ne juokas! Pažįstąs H. Filipseną, kuris padaręs pasakiškų bandymų. Ir su žmonėmis.

Prie pat rūkomojo durų Benjaminas įsiterpė į monologą atsargia pastaba:

— Mano širdis linksta prie ginekologijos studijų. Labai apmaudu, jog miršta tiek moterų ir kūdikių.

Profesorius pagyrė už idealizmą. Tačiau, jo nuomone, tokios rūšies tyrinėjimai medicinoje vargu ar turi ateitį.

— Tau reikėtų pakliūti pas Holmerį. Jis — kaip tik tas žmogus! Turi vietų studentams ir gydytojams iš visų Šiaurės šalių.

— Holmeris — viengungis ir gyvena su motina. Ar seserimi? Be to, neapkenčia moterų! — įsikišo Ana.

Anos mama griežtai pažiūrėjo į ją, bet veltui. Ana nusijuokė, paėmė savo tėčiui už parankės ir įvedė pro duris.

— Ar vaikui ne laikas į lovą? — paklausė Anos mama.

— Ne, mieloji mamyte! — pasakė Ana ir vėl prigludo prie tėčio.

Karna atsisėdo ant suoliuko prie Benjamino kojų. Pamatęs mergaitę, profesorius pakeitė temą.

— Šiandien kalnuose iš Tomo kalbos supratau, kad jūs giminės?

Benjaminas pasijuto taip, lyg ant galvos jam kas būtų užmaukšlinęs maišą.

— Paini ta giminystė, mielas uošvi, — tarė jis.

— Tolima?

— Nelabai.

— Karnutė tai įrodo. Labai įdomu! Giminystė akivaizdi. Tos akys — mėlyna ir ruda! Vienas mano kolega padarė neeilinių atradimų eugenikos srityje ir atliko įdomius žmogaus savybių tyrimus. Veikale *Inquiries into Human Faculty* eugeniką jis apibrėžia kaip mokslą apie biologinius ir socialinius veiksnius, kurie gali pagerinti arba pabloginti būsimųjų kartų kūno ar dvasios kokybę. Teigiamosios eugenikos tikslas yra ugdyti pageidaujamas savybes, o neigiamąja eugenika norima slopinti nepageidaujamas. Pavyzdžiui, genetiškai paveldimas ligas ir defektus.

Pamažu tardamas žodį „defektus“, jis paėmė Karnai už smakro ir įsižiūrėjo jai į vyzdžius.

Ana pakėlė kavinuką, norėdama įpilti tėvui kavos. Bet šis nepastebėjo.

Karna atstūmė profesoriaus ranką nuo savo veido ir paklausė:

— Kas yra defektai?

— Tai rimtos ydos ir trūkumai, pavyzdžiui, žmonių, — maloniai paaiškino profesorius ir leido įpilti kavos.

Jai pasidarė bloga. Norėjo išbėgti lauk. Bent išeiti ant laiptų. Tačiau neįstengė. Lubos virto grindimis, sienos sugriuvo. Tada ji išgirdo jūros gaudimą. Galingą. Jis traukė visus daiktus į save. Didžiuliu greičiu. Baldus, langus, veidus, kambarines gėles, tapetų raštą, cigarus, dūmus.

Kai ji pabudo, virš jos buvo palinkę tėtis ir Anos tėvas. To kito neturėjo būti. Tik tėtis! Bet ji nepajėgė pasakyti. Tik išspjovė pagaliuką ir užsimerkė.

Girdėjo, kad jie apie ją kalba. Tas kitas kamantinėjo tėtį visokiausių dalykų. Kaip dažnai ji griūnanti. Kokio sunkumo priepuoliai. Kada prasidėjo.

— Visada šitaip? Be niekur nieko? Su putomis, traukuliais ir atviromis akimis? — klausinėjo tas kitas.

Ji neturėjo jėgų klausytis, ką sako tėtis. O gerdama iš stiklinės, kurią Ana jai laikė prie lūpų, išgirdo Anos mamos žodžius:

— Mačiau, kad vaikas pavargęs. Jai seniausiai reikėjo būti lovoje!

Tada ji panoro, kad tų kitų čia nebūtų. Troško taip stipriai, jog pajuto artėjant kitą priepuolį.

Norėdama apsisaugoti, prisiminė „Tėve mūsų“, kaip buvo mokiusi Stinė. Nors niekas nesakė, ji juto, kad prisišlapino.

Kažkas apklojo ją pledu. Tikriausiai Ana.

— Jums reikėtų ją nuvežti į Kopenhagą, — išgirdo ji.

— Galbūt. Tikėjausi, kad išaugs.

Tas kitas prikišo prie jos nosį ir papurtė galvą. Jo buvo tokios didelės šnervės. Iš jų želė plaukai. Jie pasidarė tokie ilgi. Užkrito jai ant veido, ir ji negalėjo nubraukti. Pasidarė labai sunku kvėpuoti.

— Epilepsijos priepuoliai. Galvos trauma. Galbūt gimstant, — išgirdo ji, dusdama po šiurkščiais juodais plaukais.

Pagaliau tėtis paėmė ją ant rankų ir nunešė į kambarėlį. Paguldęs į lovą ir permovęs švariomis kelnaitėmis, tarė:

— Nereikia dėl to jaudintis. Matai, jis profesorius. Jie kartais taip šneka, bet nieko bloga nelinki.

Nuo to karto ji stengėsi nebūti tame pačiame kambaryje su tuo kitu, kad nereikėtų galvoti apie tai, kokia ji ydinga. Arba kad tėtis nesijaustų bejėgis, jai parkritus. Bet nebuvo kur dėtis, nes Ana nuolat vedžiojosi ją už rankos. Lyg jai reikėtų Karnos šalia.

Laimei, jos nebeištiko priepuolis, kol anie pas juos gyveno. Tačiau ji suprato, jog turi ydingą galvą ir kad niekas iki tol jai nebuvo to sakęs. Keistasis žodis „defektas" yra ji pati, nes griūna be žado.

Tėtis turėjo ją vežti į Kopenhagą, kad jos atsikratytų. Tačiau ji žinojo, jog taip niekada nepasielgs.

Porą kartų ji nuėjo į pavėsinę ir mąstė, ką tas žmogus pasakė apie Tomą ir jos akis. Kad jie giminės. Nieko bloga nematė, nes Tomas geras.

Bet geriausia būti panašiai į tėtį. Nors jis kartais supyksta. Atvirai sakant, į nieką daugiau nenorėjo būti panaši, tik į jį.

Tėčio akys visiškai vienodos. Tiesa, jūroje jos pažaliuodavo, o vakarais, kai grįždavo į krantą, papilkėdavo.

Kai profesorius su žmona išvažiavo ir Ana liovėsi vedžiojusis ją už rankos, ji sekiodavo paskui Tomą ir žiūrėdavo jam į akis. Jos niekada jai neatrodė bjaurios, nes jas pažinojo. Dabar tokios pasidarė. Mat anas pasakė, kad jos turi defektą.

Žiūrėdama į savo atspindį veidrodyje, ji žvelgdavo tiesiai į akis Tomui. Smarkiai ir ilgai mirksėdavo, kad pakeistų jų spalvą. Taptų panašesnė į tėtį. Tačiau nieko neišeidavo.

Vieną dieną ji nuėjo į Andreaso prieplauką, kur Tomas krovėsi daiktus į dėžes ir skrynias. Palaukė, kol jis atsitiesė ir paspjaudė galąstuvą prieš galąsdamas peilį. Tada ėmė ir paklausė:

— Kodėl tik mudviejų tokios akys?

Tomas liovėsi galandęs. Peilis pakibo ore. Tarsi jį laikytų šviesa, o ne Tomas.

— Profesorius sakė, kad mes giminės. Ar tikrai?

— Pasiklausk savo tėtį, vaikeli.

— Dabar jo nėra.

Tada jis padėjo peilį su galąstuvu ir nusibraukė nuo veido prakaitą.

— Eikš, prisėskim mažumėlę, — tarė jis ir išskėstais keliais klestelėjo ant kelioninės skrynios. Barzda ir rusvi plaukai styrojo.

Ji atsisėdo šalia ir laukė.

— Mano galva, bus geriausia, jei Benjaminas pats tau papasakos, kas Reinsnese giminės.

Tiek ji suprantanti.

— Ar jam taip ir pasakyti?

Tomas palietė jai galvą. Lengvai.

— Gali savo tėvui pasakyti, jog ši giminystė man nebūtų nemaloni.

Ji linktelėjo ir pakilo eiti, nes čia nebebuvo ko sužinoti.

Karna mąstė apie tai visą dieną, su Isaku išplaukusi prie uolų žvejoti kuojų. Bet jam nepasakojo. Tą patį vakarą, kai Benjaminas atėjo palinkėti labos nakties, ji tarė:

— Tomas sako, jam nėra nemalonu, kad mes giminės.

Iš pradžių tėtis suglumo. Tada trumpai nusijuokė ir skėstelėjo rankomis, tarsi ūmiai pasiduodamas.

Tačiau netrukus surimtėjo ir persibraukė plaukus.

— Ko gero, Tomas yra tavo senelis, nors to beveik niekas nežino ir neparašyta bažnyčios knygose.

— Kodėl niekas nežino?

— Nes tai gėdinga. Dina ir Tomas nebuvo vedę, — pasakė tėtis.

— Jeigu gėdinga, niekas neturi žinoti? — paklausė ji.

— Matyt.

— Ir aš niekam negaliu pasakyti?

— Gali, jei nori, bet tavimi dėtas nesakyčiau niekam.

— Net Anai?

— Anai gali sakyti viską.

— Ar močiutė žino apie tą gėdingą dalyką?

Tėtis nusišypsojo ir pasakė, kad ji pati jam papasakojo.

— Ne, tėti, tu pamiršai! Profesorius pasakė!

Tada tėtis garsiai nusijuokė. Taip ji suprato, jog tai nėra taip baisu, kaip iš pradžių manė.

— Bet juk tu su Ana esate vedę, ir vis tiek ji nėra mano mama. Ar tai gėdinga?

— Ne! — atsakė tėtis.

— Kodėl?

— Visi tai žino, taigi viskas gerai.

— Vadinasi, jei visi sužinos apie Tomą, nebebus gėdinga.

Tada jis apkabino ją ir suklekeno į ausį:

— Bijau, kad nėra taip paprasta. Tačiau dabar bent tu žinai.

Tada jam teko įveikti. Pokalbį su Tomu. Nuėjo su juo į aukštumą iš pievos parnešti baslių.

Vėliau mąstydamas apie tai, neįstengė atkurti pokalbio. Tik nuotrupas. Pernelyg priartėjo vaikystė. Jis matė save vieną braidant po kalnų pievas. Juto tuštumą išvažiavus Dinai. Matė Tomą einant apie gyvulius. Prisiminė jį kaip gana tolimą žmogų, užsiėmusį savais reikalais.

O kai pamatė drovingą vyro veidą, kone pasigailėjo ką nors pasakęs. Šiaip ar taip, buvo per vėlu.

Geriausiai iš pokalbio jis prisiminė, kaip jie, sukrovę baslius prietvartyje, paspaudė vienas kitam ranką. Net jis suprato, jog tas mostas neįeina į žemdirbio kasdienybę.

13 skyrius

Vieną iš paskutinių dienų prieš kelionę Stinė pasikvietė Karną į išimtininkų trobos virtuvę.

Ten nieko nebuvo kaip paprastai, viskas suversta. Karna stengėsi nežiūrėti.

Virtuvinis stalas su taburetėmis tebestovėjo. Tad jos ten susėdo, o Stinė jai į arbatos puoduką pripylė kavos su pienu.

— Kai manęs čia nebus, neturi pamiršti, ką tau esu sakiusi apie Dovaną, Karna. Tau skirta nuveikti didelių darbų, — tarė Stinė.

Karna linktelėjo, nors ne iki galo suprato.

— Turi kuo dažniau skaityti Bibliją ir kalbėti „Tėve mūsų", tada taip smarkiai negriūsi. Juk žinai?

— Močiutės Biblijos raidės sunkiai įskaitomos. Senovinės, raitytos. Ji tokia sena, kad mane iš jos krikštijo, — atsakė ji.

— Tu juk puikiai įveiki ir tas raides, pati girdėjau.

— Bet vargina, jei nori žinoti. Ir tėtis sako, kad daugiau išmokčiau skaitydama kitas knygas.

— Bet ne apie nuomarį ir didžiąją tiesą. Tam reikia skaityti Bibliją.

Karna dar kartą linktelėjo.

— Ar pažadi kalbėti „Tėve mūsų" pajutusi, kad tuoj parkrisi? Jei suspėsi?

— Taip.

— Ir visada turėsi su savimi Bibliją, kad ir kur būtum?

— Taip, — pakartojo Karna ir labai greitai gurkštelėjo iš puodelio. Truputį išsiliejo. Bet nieko baisaus, nes ant stalo nebuvo staltiesės.

— Tėtis pasakė, kad ta Biblija mano. Nes gavo ją iš močiutės. O močiutė paveldėjo iš savo mamos, Jertrūdos. Bet ji sena ir juoda... Kodėl Biblija turi būti juoda?

Stinė nežinojo, bet patikino, kad Dievo Knygai juoda spalva puikiai deranti.

— O tu savo Bibliją pasiimsi į Ameriką?

— Taip, gali neabejoti!

— Juk tu niekada negriūni.

— Matai, Viešpaties žodis apsaugo nuo visų nelaimių ir vargų.

— Bet aš juk nenustoju griūti.

— Jei mudvi nebūtume meldusios Dievo ir skaičiusios Biblijos, būtų kur kas blogiau.

— Aš tebenešioju ant rankos siūlą, — pasakė Karna ir pažvelgė į nutrintą siūlelį ant riešo.

— Saugok jį! O jei pamesi, būtinai parašyk, kad galėčiau kuo nors jį pakeisti.

— Gerai. Ar visus pyragėlius sukrovei?

Stinė dar buvo palikusi.

Tada jos kurį laiką sėdėjo valgydamas po pyragėlį, gerdamos kavą iš arbatos puodelių ir kalbėdamos apie tai, kur dabar galėtų būti gagų jaunikliai.

Stinė seniausiai buvo nulydėjusi juos pajūrin, kad pirmoje kelionėje į pasaulį jų neužkapotų kirai ir šarkos. Kai nešė juos prie kranto, pakulinė prijuostė tirteno, purtėsi ir cypsėjo.

Karna su Ana sekė įkandin atsilikusios, lyg traukiamos nematomo siūlo. Niekaip nebuvo galima atsispirti.

Priekyje žengė Stinė su paukščiukais prijuostėje, įdurmais klegėdamos krypavo gagos. Iš paskos ėjo Ana ir ji. Tačiau sustojo prie didžiojo akmens kalvos papėdėje. Iš ten žiūrėjo, kaip Stinė ima po vieną gagiuką ir stato ties paplūdimio riba.

Kai Stinė ėjo su išsipūtusia pakuline prijuoste, pilna gyvybės, atrodė kaip ne šio pasaulio. Neįmanoma buvo įsivaizduoti, kad jai galėtų nutikti kas bloga.

Tačiau kai grįžo tuščia prijuoste, jos veidas buvo pilkas, o akys krypo į šoną.

Galbūt pamanė, kad pati netrukus patrauks per vandenyną.

Karnai neatrodė, jog tėtis būtų ką nors suvokęs, kol neatėjo toji diena. Jis nepratarė beveik nė žodžio, kol išvykstančiuosius į Ameriką jie lydėjo Stranstedan.

Stinė laikė suspaudusi kelioninį krepšį, kurį jai dovanojo Ana, ir be atvangos dairėsi į visas puses. Tai buvo nepanašu į ją.

Tomas atrodė lyg ką tik iš miegų. Nudūręs akis, stebeilijo į savo aulinius batus tarsi saugodamas, kad nepabėgtų. Nešdamas ir nešdamas daiktus, skaičiavo vadinamuosius kraustulius. Medines dėželes, maišus ir skrynias.

Olė nešė taip pat, tačiau pajuokaudamas ir dėdamasis tikru vyru. Vilkėjo švarką su dviem blizgančių sagų eilėmis ir mūvėjo naują kepurę su snapeliu.

Kai viską reikėjo sugabenti į garlaivio denį, Isakas pasakė padėsiąs Tomui ir grįšiąs į krantą atsisveikinti. Bet taip ir nepasirodė.

Sara atrodė kone susenusi, kasą buvo apsukusi aplink galvą. Įsitvėrusi pintinės, ėjo ratu ir spaudė žmonėms rankas. Apkabindavo, pasakydavo žodį kitą. Bet labiausiai kabinosi į savo pintinę.

Kai atėjo Karnos eilė, suplokštėjusiu ir sumenkusiu veidu ji iškilmingai paspaudė ranką ir pasakė „sudie". Karna krūptelėjo, nes ligi tol nebuvo girdėjusi, kad Sara kam nors būtų sakiusi „sudie".

Ji neišspaudė atsako, tik žemai tūptelėjo. Tai darydama suprato, kad niekada anksčiau nebuvo tūptelėjusi Sarai.

Hana ir Olaisenas atvažiavo briku, kuris sustojo prie aukštos dėžių stirtos tolėliau trapo.

Kai Hana su mažuoju berniuku ruošėsi lipti iš vežimo, Olaisenas abu iškėlė. Tada jie susiglaudę pastovėjo. Kai žengė krantine, Karna matė, kad Hana taip susikrimtusi, jog nesisveikina su žmonėmis.

„Matyt, dėl Isako", — pamanė. Ir nusprendė niekada nepalikti tėčio.

Kad Olaisenas mušė Haną, ji niekam neprasižiojo. Taigi galėjo save laikyti pakankamai suaugusia, kad ir ką tai reikštų.

Viena ranka Olaisenas nešė berniuką, kita prilaikė Haną. Visi galėjo matyti, kad jie drauge.

Kai Stinė priėjo prie jų atsisveikinti, iš Hanos išėjo pratisas garsas. Ir Karna suvokė, kad Hana verkia. Paskui ji tarsi perlūžo pusiau ir pakibo Olaisenui ant rankos. Be paliovos skleisdama tą garsą.

— Na, na, — tyliai ramino Olaisenas.

Buvo matyti, jog nežino, kur dėti vaiką, nes jam per akis užtenka Hanos. Močiutė tikriausiai suprato, nes priėjo ir paėmė berniuką.

Tada Olaisenas pakėlė Haną lengvai lyg pūką. Jos šalis plaikstėsi apie jį, kai stovėjo ir sūpavo ją, lyg būtų jo vaikas.

Karnai pasirodė, kad Olaiseno plaukai panašūs į angelo plaukus vėjuje. O Hanos sijonai apgaubė juos abu kaip didelė raudona burė, kai jis nešė ją į briką.

Buvo taip neįprasta. Ir gražu. Ji pamanė, jog niekas kitas taip nesielgia krantinėje, kitiems matant. Ir tai, ką Isakas buvo pasa-

kojęs apie Olaiseno bjaurumą, sumenko, kai ji išvydo, kaip atsargiai jis pasodino Haną į briką ir pats įlipo iš paskos. Ten sėdėjo ją apkabinęs, kol atėjo laikas garlaiviui išplaukti.

Tačiau kai pakilo triukšmas ir turėjo būti nukeltas trapas, kažkas atsitiko! Nuo stataus trapo parlapeno Sara. Pasileidusi kasa kaip storas lynas vilkosi jai iš paskos. Ji net neturėjo pintinės. Bet skardžiu, ryžtingu balsu šaukė:

— Hana! Aš grįžtu! Niekur nevažiuoju! Girdi? Ir taip daug išvažiuojančių. Noriu likti su tavimi, Hana!

Visi įsmeigė į ją akis. Ir tėtis. Jie spoksojo į Sarą taip, lyg ji būtų prisikėlusi iš mirusiųjų. Karna prisiminė pasakojimą, kaip Jėzus atgaivino negyvėlį.

Ant denio stovėjo Tomas ir šaukė Sarai sugrįžti. Kad bilietas apmokėtas. Bet Karna girdėjo, jog jis nepiktas. Tik truputį pavargęs.

O Sara keliais dideliais šuoliais pasiekė Olaiseno briką ir į jį įsilipo. Po to Karna nebeatrinko, kur Hana, o kur Sara. Jos buvo tarytum viename drabužių gniutule.

Garlaivis ėmė tolti nuo krantinės, o Hanos garsas liovėsi.

Močiutė stovėjo su vaiku ant rankų. Laikė kiek atokiau nuo savęs. Lyg dorai nežinotų, ką su juo veikti.

Netrukus priėjo Olaisenas. Linktelėjo tėčiui ir Anai, tiesiai į juos nežiūrėdamas. Tada padėkojo močiutei už pagalbą ir paėmė berniuką. Tačiau sustojęs mojavo, kol garlaivis pasislėpė už šcherų.

Vėliau, kai Sara ir Olaisenai išvažiavo, o Karna šiek tiek paėjo į šalį nuo kitų, ji išgirdo, kaip viena moteris pasakė kitai:

— Tik pamanyk, ponia Olaisen nė nepamojavo savo motinai!

O kita, įsmeigusi akis į jūrą, lyg ko nors lauktų, atsakė:

— Bet Olaisenas koks šaunus vyras! Ar matei, kaip stvėrė...

— Ką jau ir kalbėti! — pritarė toji, kuri pradėjo kalbą.

Pastebėjusios Karną, jos nuėjo krantine tolyn.

Kai tik jie pasuko į prieplauką, ji išgirdo, kaip viskas nutilę. Garsai, kurie iškeliavo į Ameriką, plūduriavo kliurkčiodami guveiniuose. Vos vos dilgtelėjo, kai tėtis padarė paskutinius yrius ir jie atsitrenkė į krantą.

Pasitikti atsliūkino tik šuo, kuris vasarą niekada nelindėdavo viduje. Namie tebuvo Bergljota ir tarnaitė. Bernai išvykę.

Tėtis papasakojo, jog vienas įsidarbino laivų statykloje pas močiutę, o kitą nusisamdė pastorius.

Vyrams čia nebebuvo ko veikti. Nebent šluoti laiptus ir žiemą valyti sniegą.

Kai jie atėjo į kiemą ir sustojo žiūrėdami į uždarytas duris ir langus, tėtis tarstelėjo:

— O!

Ana, atrodė, suprato, ką jis nori pasakyti, nes įsikibo jam į parankę.

Vėjuje girgždeno šulinio velenas, sodo varteliai praviri. Anksčiau nebūdavo galima taip jų palikti, nes gėlių lysves visuomet reikėdavo saugoti nuo kokio nors gyvulio.

Karvelidė tuščia.

Vieną vėlų vakarą, kai jie manė ją miegant, ji girdėjo, kaip Tomas juos sukvietė. Ne įprastu tyliu vakariniu burkavimu. Bet išgąstingai, lyg perspėdamas apie ką nors bloga.

Iš ryto buvo taip klaikiai tylu.

Isakas papasakojo, kad Tomas prie karvelidės prikišo maišą. Ir jie ten sulindo.

Per pagalvę ji tarsi girdėjo slopų burkavimą, kai jis juos nešė.

Po karvelide buvo pribyrėję žvilgančių plunksnų. Ji surinko jas į tabakinę. Paskui vaikščiojo ieškodama balandžių mėšlo duobėje ir grioviuose už tvarto. Tačiau nerado. Olė paaiškino, kad Tomas viską padarė nuodugniai. Ji nesuprato, ką tai reiškia, bet neįstengė paklausti.

Dabar ji nebeužuodė iššiūruotų pieno kibirų kvapo. Jie kabodavo padžiauti ant stulpelių prie išimtininkų trobos.

Tomas iškuopė tvartą, ūkinius trobesius ir pašalino viską, kas ten buvo. Išimtininkų troboje už suvertų langų it vaiduokliai dryksojo užuolaidos. Nesimatė veidų.

Viduje, ko gero, beveik tuščia. Atėję svetimi žmonės išsinešė Stinės ir Tomo daiktus.

Kai Benjaminas su Ana įžengė į didįjį namą, ji nuėjo ten. Bet vidun nesiryžo kelti kojos. Sustojo priemenėje, kur tebetvyrojo Tomo kvapas. Ir dar kažkoks. Dervos?

O kai atsisėdo ant laiptų į palėpę, ant jos pažiro Stinės žolelės. Keista, nes visos kertės buvo tuščios.

Ji apsikabino kelius ir dairėsi aplinkui, bandydama apie nieką negalvoti. Tada aiškiai pajuto kūne atsivėrusią didžiulę tuštumą.

TREČIOJI KNYGA

1 skyrius

DABAR MES REGIME LYG VEIDRODYJE, MĮSLINGU PAVIDALU, O TUOMET REGĖSIME AKIS Į AKĮ. DABAR PAŽĮSTU IŠ DALIES, O TUOMET PAŽINSIU, KAIP PATS ESU PAŽINTAS.

TAIGI DABAR PASILIEKA TIKĖJIMAS, VILTIS IR MEILĖ — ŠIS TREJETAS, BET DIDŽIAUSIA JAME YRA MEILĖ.

(Kor 13, 12 ir 13, 13)

Atėjo tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimt ketvirtųjų metų rugpjūčio dešimtoji, kuri senoviniame kalendoriuje buvo paženklinta grotelėmis, nes tą dieną sudegintas kankinys Laurencijus.

Garlaivio krantinėje būriavosi žmonės, mat juos pasiekė gandas, jog į krantą bus iškelta neregėto didumo dėžė, skirta „Grand“ viešbučiui Kranto gatvėje.

Kai kas teigė žinąs, jog tai — naujas pianinas. Kiti sakė, kad fortepijonas, tiesiog retenybė, atplukdytas iš paties Hamburgo. Tik nedaugelis buvo ką nors panašaus matęs.

Kai dėžė atplaukė, vienas krovikas, ją išvydęs, suabejojo, ar keltuvas atlaikys tokį krovinį. Kitas pasiūlė apversti ją galu į apačią, kad geriau laikytųsi pakabinta ant virvių.

Tuomet trapu strimgalviais užlėkė ponia Dina, kažką šaukdama vokiškai, ko niekas nesuprato. „Tikriausiai plūsta“, — pamanė tie, kurie mokėjo kalbą.

Vilfredas Olaisenas nužingsniavo jai įkandin. Pasisakė norįs patikrinti važtaraštį. Kol tikrino, krovikai apspitę dirsčiojo jam per petį.

Ką gi! Ši dėžė ne sunkesnė už daugelį geležies krovinių, kuriuos iškeldinęs prieš kelias dienas. Jis padrąsinamai linktelėjo Dinai. Po to spyruokliuojamais žingsniais užlipo ant tiltelio asmeniškai prižiūrėti, kad viskas būtų daroma kaip reikiant. Argi čia ne jo krantinė ir keltuvas? Ne jo atsakomybė?

Dina sekė keliamą krovinį akimis. Tarpais prasižiodavo kažko sakyti, bet vėl užsičiaupdavo. Porą kartų vos nenuvirto nuo dėžės, ant kurios buvo pasilypėjusi, nes kūnu atkartojo netvirtus

fortepijono judesius. Tačiau paskutinę akimirką atgaudavo orumą atsiremdama į laivo turėklus.

Kai brangenybė bejėgiškai pakibo tarp dangaus ir krantinės, iškilo kitas keblumas. Nuvairuoti ją į vežimą, turėsiantį gabenti toliau. Tikslumas buvo nepakankamas, nors krovinį galima valdyti prie kablio pritvirtintu plieniniu lynu.

Krovinį teko nuleisti tiek, kad būtų galima prikabinti dar vieną trosą. Atliekant tą darbą, dėžė grėsmingai įsisiūbavo. Visi sulaikė kvėpavimą. Dulkė lietus, iš jūros slinko tirštas rūkas. Dar blogiau. Troso tvirtinimas ir naujas bandymas vyko labai pamažu. Olaisenas porą kartų nervingai šūktelėjo. Žmonės ėmė nekantrauti.

Kepėjo padėjėjas leido laiką vienam iš kalvės darbininkų įrodinėdamas, kad dėžė, kabaliuojanti virš krantinės, niekaip neįlįs pro „Grand“ viešbučio duris.

Įžūlus vaikėzas, Olaiseno kalvėje šluojantis šiukšles, suriko paleisti dėžę tiesiai į vežėčias, tada visi išgirs, ar gerai skamba.

Jo panelė kumštelėjo jam į pašonę ir baimingai dirstelėjo į ponią Diną. Ji buvo ką tik įdarbinta kloti lovų „Grand“ viešbutyje, taigi gąstelėjo, kad jos dauguižis nerodo deramos pagarbos. Ji pasitaisė kyką ir įžeista pasišalino, palikusi kavalierių stovėti vieną.

Karnai buvo sunku gerai matyti, nes vėjas išardė kasą. Rusvi plaukai tarpais užklodavo visą veidą. Be to, ramybės nedavė sparvos įgelta blauzda. Ji turėjo vienu metu lenktis pasikasyti, braukti nuo veido plaukus ir akimis sekti kabaliuojančią dėžę.

Svarstė, *kaip fortepijonas atrodo iš tikrųjų.* Pas močiutę buvo mačiusi nuotrauką. Pagal visas taisykles turi būti pagamintas iš aukščiausios lakuoto palisandro rūšies su ryškiomis, tamsiomis rievėmis. Stovelis gaidoms — lyg papuošalas, jį galima pakelti ir nuleisti.

Jo garsas turėtų eiti per visą Stranstedą, lygiai kaip laivų sirenos, kad net daktaro sodyboje ji galėtų girdėti, jog močiutė „Grand“ viešbutyje groja.

Dar privalu žalvariniai ratukai ir aptakios linijos. Kad, be viso to, instrumentas sunkus ir nelengvai pajudinamas, reikia tiesiog susitaikyti. Pasak močiutės, net norint jį pastumti ant ratukų grindimis, reikia dviejų vyrų jėgos. Apie pakėlimą negali būti nė minties. Tačiau kaip pargabensi nekėlęs. Keltuvo gervė klykė ir klykė.

Ji kelias savaites pyko ant močiutės, nes ši nusprendė, jog Karna neskambins pirmajame koncerte. Garbė išbandyti fortepijoną teko Anai. Močiutė grieš violončele, o Karna — tik dainuos.

Ji iš atminties galėjo sugroti daug kūrinių, nors ir nemokėjo Bramso. Tačiau močiutė tvirtino, jog ne bet kas gali skambinti nauju instrumentu. Kai ištarė „ne bet kas“, Karna supyko, bet tylėjo.

Ji pasiskundė Anai, tačiau ši pasakė, jog koncertas močiutės ir fortepijonas močiutės.

— Stengsimės pasirodyti kuo geriau. Tu labai labai gražiai dainuoji, — tarė Ana ir nebenorėjo judinti tos temos.

Karna pasiguodė ir tėčiui, bet jis tepasakė, kad ji protingai pasielgė nebelįsdama močiutei į akis. Mat kiek pažįstąs Diną, ji galinti apsigalvoti ir nebeleisti Karnai nė dainuoti.

— Tau dvylika, esi pakankamai didelė suprasti, kad fortepijonas močiutei yra kone šventenybė.

— Nevalia dievinti negyvų daiktų, — pasakė Karna.

— Pasilaikyk sau tuos biblinius tauškalus, — tarė tėtis.

Bet kadangi jie buvo vieni kambaryje ir niekas nematė, jis papūtė jai į sprandą kaip anuomet, kai buvo maža. Išėjo kvailas garsas ir sukuteno. Karna prajuko.

Kadangi jos kasdien repetavo programą, ji negalėjo nesimatyti su močiute. Tačiau Karna su ja nekalbėjo, nebent būtinai reikėdavo.

Paskui ji naktį sapnavo, kad tamsiojoje Reinsneso palėpėje abi su močiute groja Bramso sonatą violončelei ir fortepijonui. Ten nebebuvo taip tamsu. Šviesa sklido iš visų pusių, keldama garsų ūžesį.

Sapne ji visas gaidas mokėjo atmintinai. Tiesiog atsisėdo ir ėmė skambinti, o močiutė nieko nesakė. Tuomet suprato, jog garsai sklinda ne iš naujojo Dinos fortepijono, bet iš jos pirštų. Muzika ėjo iš jos. Priklausė jai.

Nežinojo, ar močiutė tai supranta, nes ji toliau griežė violončele. Staiga Karna suvokė, jog nebeišeina nė garso. Močiutė grojo ir grojo, tačiau ničnieko negirdėti!

Ir kol aplinkui pokšėjo šviesa, močiutė išnyko. Liko tik violončelė. Strykas braukė stygas, tačiau be jokio garso.

Pabudusi ji nebegalėjo pykti ant močiutės.

Prie pat vežimo stovintis stambus vyriškis darbiniais drabužiais prisiminė tuos laikus, kai prieš keletą metų „Grand“ viešbutyje dirbo staliumi. Po to jis gavo užsakymų ir iš banko valdytojo, ir iš Olaiseno. Galiausiai — iš viršaičio.

Prieš kelias minutes jis suprato tai, dėl ko ilgai laužė galvą. Kas jam ilgai buvo neįminta mįslė.

Ponia Dina nepaisė jo mandagaus prieštaravimo, kai liepė jam užpakalinėje namo pusėje įstatyti dvivėres duris, tiesiai į valgomąjį. Jis įtikinėjo, jog tai neturi prasmės. Niekas pro užpakalinę pusę nevaikšto, be to, didingų durų nesimatys iš gatvės. Žiemą pro jas eis šaltis.

— Tuomet teks geriau pakūrenti, — tarė ji, nė nemanydama nusileisti. Ir jis pamanė, kad ji deramai neįvertina žiemos išbandymų, nes pamiršo nebegyvenanti didžiajame užsienyje. Kur nėra žiemų ir šalčio, o gėlės žydi kiaurus metus.

— Na, gerai, bet paminėsite mano žodį, bus tikrai šalta! — tuokart pasakė jis.

Tačiau, kol fortepijonas tabalavo pakibęs tarp pilko dangaus ir baisių Olaiseno kalvės ratų, stalius suvokė, koks nepaprastai svarbus tas baldas. Keletą metų užpakalinėje viešbučio pusėje jo laukė užslėptos dvivėrės durys. Vienintelio krovinio! Taip, nes vargu ar kada nors bus iš ten išgabentas.

Jis jau džiaugėsi galėsiąs paskelbti žmonėms nuostabią žinią, jog ponia Dina liepusi jam įstatyti niekam nematomas duris dėl vieno instrumento!

Kitai bobai nebūtų užtekę proto apie tai pamąstyti anksčiau, kol darbininkai neįstrigo su milžiniška dėže, taigi reiktų griauti sieną. Viską ji numatė prieš daugelį metų. Neprilygstama!

Dar labiau pagarbą kėlė piniginė. Ir kaip gali būti, kad ji tokia turtinga? Reinsnesas nė iš tolo nebėra prašmatnus ūkis. Stovi tuščias. Paskiausiai iš ten išsikraustė jaunasis daktaras su žmona. Ar tiesą žmonės šneka, kad ji, moteriškė, užsienyje prekiaujanti namais, medžiais ir plytomis? Nebūdama ten pati? Ar teisūs kiti, sakantys, kad ji pardavusi namą ir viską įdėjusi į popierius? Staliui nesuvokiama, kaip žmonės gali pasiturimai gyventi iš popierių, taigi pastarosiomis kalbomis abejojo.

O gal ji viską ima skolon ir bando juos apgauti, jog yra turtinga? Bet ne, negali būti. Visi, kas jai dirba, gauna atlygį. Gobšumu jos taip pat neįtartum.

Tačiau ji turi vieną gudrybę, kurią pati vadina derybomis, o stalius — lygimu. Esmė tokia: jei tam tikrą darbą per tam tikrą

laiką jis padaro už vieną užmokestį, kitą darbą jam bus leista padaryti už kitokį.

Kai tik pradėjo jai dirbti, tie jos planai ir daugybė skirtingų atlygių jam įvarydavo nepakenčiamą galvos skausmą. Kol jis galiausiai sumetė, jog reikia dėtis, kad jos skaičiavimus supranta geriau nei iš tikrųjų.

Žinoma, iš pradžių viską perskaičiuodavo ant vyniojamojo popieriaus, niekaip negalėdamas susekti, ar ji jo neapgaudinėja. Tačiau įtarimas buvo toks didelis, jog galiausiai turėjo ją išsiklausinėti.

Ji pasikvietė jį į kabinetą už viešbučio priimamojo stalo. Tada, tarp savęs ir jo padėjusi švarų popieriaus lapą, ėmė braižyti ir aiškinti. Su skaičiais, skliausteliais, pliusais ir minusais. Tarpais pažvelgdavo į jį ir paklausdavo:

— Supranti?

Taip, žinoma, supranta! Bet jeigu nepadarys visų darbų, kuriuos jam pavedusi. Jei neįstengs...

Tada užmokestis sumažės, nes ji turės samdyti kitą stalių. Galbūt iš Tjelsuno ar net Tromsės. Galimas daiktas, tas stalius apsiims atlikti viską, taigi jis taps nebereikalingas ir visai nebegaus darbo.

Jis nusileido, tačiau norėjo sužinoti, kodėl už baigiamąjį darbą jam žadamas didesnis atlygis negu už tą, kurį gavo iš pradžių.

— Visi žino, kad užbaigti sunkiau nei pradėti. Štai darbų atlikimo terminas, — pasakė ji ir raudonu pieštuku apvedė datą, užrašytą lape. — Supranti?

Galiausiai jis sutiko su sąlygomis. Tačiau labai bijojo, kad kas nesužinotų, jog galbūt leidosi apmulkinamas moteriškės, tad niekam apie savo dvejones neprasitarė. O dabar štai stovi krantinėje ir giria ponios Dinos įžvalgumą. Kokiu pasakišku būdu ji numačiusi, kaip milžinišką dėžę įgrūsti į kambarį, kuriame niekada anksčiau nestovėjo toks didelis baldas. Ir visa tai – prieš kelerius metus!

Jis taip pat pasipasakojo, jog dirbti „Grand“ viešbutyje buvę nuostabu. Kiekviena diena nepanaši į praėjusią. O dar pati ateidavo pažiūrėti, kaip sekasi, prisispyrusi klausinėdavo ir džiaugsmingai šūkčiodavo. Jis pasijusdavo kone Šebos karalienės staliumi!

Jos priglaustos kepyklos kvapų, kurie pakildavo iki pat mansardos, nei to, kaip ateina blizgančia šilkine suknele dėvinti mergina, iš mėlyno gėlėto kavinuko įpila jam kavos ir indelyje su

kojele patiekia ką tik iškeptų sviestinių pyragėlių, jis kaip gyvas nebesitikėjo patirti.

Baisu pagalvoti, kiek toks pyragėlis kainuoja pas kepėją. Gal tai buvo išskaičiuota iš atlyginimo? Anaiptol! Maža to, jis visai atsitiktinai turėjo prie savęs popierinį maišelį ir porą pyragėlių įsidėjo. Kad turėtų džiaugsmo vaikai, subėgę prie jo krepšio jam grįžus namo.

Tuo laiku jis gerai miegodavo naktimis. Tiesą sakant, niekada gyvenime nėra geriau miegojęs. Švilpiniuodavo, nors iš prigimties tylus. Ir niekuomet taip nepasitikėjo savaisiais staliaus sugebėjimais, kaip dirbdamas „Grand" viešbutyje. Argi nei probstas, nei viršaitis nesakė, kad ponios Dinos rekomendavimu nusamdytas įrengti naujosios mokyklos?

Argi ji pati nėra to sakiusi? Kad jis nepaprastai nagingas ir kruopštus. Taip moka suderinti lentelių profilius, jog atrodo kaip išpjautos iš to paties medžio gabalo. Atvirai kalbant, ji teisi.

Praregėjimo akimirką jis nusprendė, kad prisisegs tvarkingą apykaklę ir ateis į didįjį atidarymo koncertą. Tą, apie kurį ji visur iškabino skelbimus.

Jei sueis tiek žmonių, jog negalės prasibrauti į vidų, pastovės prie durų. Norėjo sau pasidžiaugti ponios Dinos ir daktaro žmonos muzikavimu.

Ne dėl to, jog tartųsi išmanąs muziką, bet dėl to, jog įstatė duris ir šios naudojamos pagal paskirtį. Įsileisti fortepijoną iš Hamburgo.

Betgi negali, išpakavęs instrumentą, tuoj pat sėsti groti. Oi, ne. Jį reikia suderinti. Todėl koncertas buvo atidėtas, kol iš Tronjemo atvyks derintojas.

Kad ponia Dina pati negalinti susiderinti, esąs grynas išlepimas, tvirtino našlė to, kuriam iki kepėjo priklausė viešbutis. Viskas daroma tik norint pasipuikuoti, kad jai nieko nereiškia nusamdyti žmogų ir apmokėti daugelio dienų kelionę dėl menko krapštulio, kuriam padaryti ir vąšiuko būtų gana. Neregėtas iškilumas!

Arklių stoties viršininko žmona galėjo papasakoti, jog derintojai iš Tronjemo būdavo kviečiami ir į Reinsnesą derinti klaviatūros. Tačiau nepatiklieji purtė galvą. Kas plepama apie Reinsneso didybės laikus, šiomis dienomis skamba kone juokingai. Lyg pasakos ir legendos. Šiaip ar taip, Reinsnesui nepadėjo, kad Andersas mirė, o Tomas su Stine išvažiavo į Ameri-

ką. Ar ne septyniasdešimt devintaisiais? Tais pačiais metais, kai baigta laivų statykla?

Benjaminas Grenelvas juk negalėjo leisti žmonai ir keistuolei dukrai kamuotis išmirusiame Reinsnese, pats dirbdamas apylinkės gydytoju Stranstede. Tai visi supranta.

Olaisenas kalbėjo, jog dabar visi persikelia į Stranstedą. Atvykę net du rusai ir vienas vyras iš Suomijos. Neskaitant Vestlano ir Helgelano vaikinų. O kur dar merginos iš Steigeno ir Lofoteno. Žmonės kraustosi ir iš žemyno gilumos. Visi aplinkinių namų užkaboriai ir kambariai prisikimšę.

Naujieji laikai, pasak Olaiseno, atvėrę naujus kelius ir naujas galimybes. Slėnių gyventojų, kurie, atsikraustę su visa manta, plėšia dirvonus šiaurinėje pusėje ir sąsmaukoje, taip pat nereikia pamiršti. Jie Stranstede perkasi batus ir miltus, kaip ir kiti žmonės. Reinsnesas mirusiesiems. Greitai ten nebeliksią jokio gyvio, išskyrus peles ir skruzdėles.

Tačiau „Grand" viešbutis laikosi gerai, tvirtino banko valdytojas. Ponia Dina į Stranstedo Taupomąjį banką neseniai įdėjusi nemažą sumelę. Kiek tiksliai? Ne, tokiais klausimais jis itin skrupulingai paisąs konfidencialumo!

Advokatas galėjo papasakoti, jog daktaras Grenelvas veikiausiai gavęs piniginę paramą iš motinos, kai pirko senojo daktaro namą. Jis nenorėjo daugiau su niekuo to aptarinėti, išskyrus laikraščio redaktorių, tačiau vis tiek paaiškėsią.

Jie susirinko. Aukšti ir žemakilmiai, jauni ir seni. Žymūs žmonės ir visi kiti. Buvo parašyta plakatuose ant stulpų ir sienų. Širdingai prašomas kiekvienas! Veltui!

Stranstede į savo namus niekas bet ko nekviesdavo. Miestelis iškilo, nes kažkas turėjo ką parduoti. Augo kaip ant mielių, tad žmonės įtikėjo, jog tai svarbiausia. Pirkti ir parduoti. Kuo vargšai šiaip užsiima vien tam, kad pramistų, iš esmės nesvarbu. Tegu džiaugiasi tuo, kas yra.

Žmonės sėdėjo ant kėdžių ir stoviniavo pasieniuose. Visi langai atlapoti, nes tiek liaudies skleidė kelių koklinių krosnių šilumą. Lengvos baltos užuolaidos kaip burės skleidėsi ant palangių.

Pačiame priekyje nurodytoje vietoje kartu su Olaisenu sėdėjo Sara. Girdėjo, kaip jis Anai ir Dinai pasakė, jog Hana, deja, susirgusi. Iš dalies tiesa. Ji nenorėjo dabar apie tai galvoti.

Jos akys krypo į didžiulį rudmargį blizgantį daiktą salės gale. Jis buvo atidarytas. Stovėjo atskleidęs visus savo slaptuosius vidurius.

Liauna lazdelė laikė dangtį. Rodės, jis gali bet kada užsitrenkti kirsdamas per rankas ar kaklą stovinčiajam šalia. Ant kėdės, beveik pasislėpusi už palmės, sėdėjo Ana dangiška aksomine suknele. Ji turėjo pirmoji skambinti fortepijonu.

Sara prisiminė tuos kartus, kai trumpam prisėsdavo prie pianino Reinsnese. Tačiau jai niekada nepavykdavo pasimokyti. Vis kas nors sutrukdydavo. Kai atvyko Ana, ji suprato, kad niekada negalės taip groti. Taigi liovėsi.

Šiuo metu, be rūpinimosi Hana ir dviem berniukais, nebelabai kam likdavo laiko. Skųstis nesiskundė, nes vargo nematė. Ir džiaugėsi, kad ji — ne Hana. Keletą kartų taisėsi apie viską parašyti į Ameriką. Tačiau nenorėjo jiems kelti rūpesčių. Dabar jie turėjo žemės ir gerus kaimynus.

Atėjo probstas su žmona ir atsisėdo į pirmąją eilę. Šypsodamiesi linktelėjo Anai. Ši atsakė nepasikeitusia išraiška. Prisispaudusi prie savęs laikė natas.

Probstui patiko švelnioji daktaro žmonelė, netikėtai galėdavusi sutramdyti juos visus. Sunku buvo pamiršti jos skundus, laiškus, į kuriuos turėdavai atsakyti.

Nelengva buvo įtikinti švietimo komisiją, jog dirbti į naująją mokyklą reikia paskirti ją, o ne suomį, kuris mokinius daugiau lupa, nei moko.

Vis dėlto geriausia Anos Grenelv savybė tai, kad jo prašoma gieda bažnyčioje. Kai jis, stovėdamas presbiterijoje, regėdavo ją aukštai chore, ji būdavo neįkainojamas instrumentas, ne — atgijęs šventas paveikslas.

Parapijiečiai padorumo dėlei turėdavo sėdėti nugara, taigi ją matydavo tik jis.

Kartais, ypač giedodama Peterio Daso giesmes, ji taip pakeldavo rankas, jog jis prisimindavo šventąjį Ambraziejų. Švelnus autoritetas, įsikūnijęs sąžiningumas.

Probstas pastebėjo, jog tais sekmadieniais, kai būdavo pasikvietęs Aną, žmonės kitaip klausydavosi pamokslo. Tarytum paklydusių avių bandai giesmėmis ji suteikdavo ramybę ir atverdavo protus Dievo žodžiui. Probstas mielai ateidavo pasiklausyti, kai ji skambindavo pianinu „Grand“ viešbutyje, tačiau tikrasis jos pašaukimas buvo perteikti šventus dalykus. Kai gie-

dodavo akmeninėje bažnyčioje, darydavo tai Viešpaties — ir probsto — garbei.

Pasienyje sėdėjo ta, kuri daktarą Grenelvą pažinojo nuo jaunystės laikų. Atėjo ne dėl koncerto, bet pamatyti daktaro. Tačiau neišsidavė. Tai nereiškia, kad ji nemyli savo vyro, gink Dieve! Kas čia blogo, jei pažiūrės į žmogų, kuris prisimerkęs klausosi muzikos.

Ji visada ateidavo pasiklausyti, kai grodavo ponia Dina arba daktaro žmona, nes tuomet dažnai būdavo ir jis. Jeigu, viskam pasibaigus, ji neskubėdavo išeiti, jis su ja pasisveikindavo ir pasiteiraudavo apie dvynukus, kuriuos priėmęs.

Ji taip džiaugdavosi nors retkarčiais galėdama regėti tas tamsias blakstienas. Ilgas ir riestas, svyrančias ant skruostų. Žiūrėjo į tamsų sprandą ir pečius. Kumpos nosies profilį, išdidų smakrą. Ir lūpų kamputį, kuris visada taikydavosi kilti aukštyn. Kiek atsikišusią apatinę lūpą. Duobutę smakre. Tarsi Kūrėjas būtų sumanęs ją įdėti į skruostą, bet paliko nepasiekęs tos vietos.

Ji juto keistą džiaugsmą. O gal vis dėlto liūdesį? Dabar jis persibraukė ranka plaukus. Bejėgišku judesiu. Tarsi žinodamas.

Advokatas, sėdintis su žmona antroje eilėje, daugiau mąstė apie daktaro silpnavališkumą. Kartais, kai būdavo linksmai nusiteikęs, patraukdavo jį per dantį sakydamas, jog galiausiai daktaras pats turės susimokėti už tai, kad žmonės leidžiasi jo gydomi.

Tiesa, kodėl jam nebūti gailiaširdžiam, jei motina visko pertekusi.

Žmona nemėgo tokių šnekų, taigi jis apie tai nekalbėdavo prie moterų.

Advokatui į akis krito naujas daktaro kostiumas, kurį šis vilkėjo su atsainiu natūralumu. Tai jį šiek tiek suerzino.

Keli vyrai rūkė lauke prie atvirų durų. Zakristijonas pranešė redaktoriui, jog daktaras buvo atėjęs į neturto komisijos posėdį ir įrodinėjo, jog reikia padidinti šalpos fondą.

Redaktorius pakuždėjo, jog daktaras, be jokios abejonės, turi politiko gyslelę. Galbūt jį net remia įtakingi žmonės? Pavyzdžiui, ponia Dina? Jis pats nelinkęs skintis kelio alkūnėmis. Betgi ne visada prasimušėliams dera būti priešakyje. Zakristijonas pritarė. Tačiau baiminosi, kad Olaisenui pasirodys savaime suprantama, jog jis — senojo viršaičio įpėdinis.

Redaktoriui tai buvo ne naujiena, tačiau jis pasakė, jog nuomonės, matyt, pasidalijusios apylygiai. Zakristijonas įsikarščiavęs puolė tvirtinti, jog daugumą sudaro tie, kuriems Olaisenas kaip krislas akyje. Jis pernelyg ūmus ir nepakenčia, kad jam kas prieštarautų. Be to, ir taip turi didelę valdžią. Kiltų grėsmė, kad viską pakreips sau naudinga linkme.

Staiga redaktorius nieko nebenorėjo apie tai žinoti. Zakristijonas prisiminė, kas jį įdarbino.

— Taigi! — gana garsiai sukuždėjo jis.

Įsismaginęs pareiškė, jog iš kopenhagietės profesoriaus dukros išeitų geresnė viršaitienė negu iš sodininkės Hanos Olaisen, kuri amžinai su pilvu.

Į tokias pastabas redaktorius neatsakinėjo. Viskam yra ribos. Vis dėlto arčiausiai stovintys sumetė, kas ir kaip. Tą patį vakarą pasklido gandas, jog kada nors daktaras Grenelvas taps viršaičiu.

Banko valdytojas santūriai sėdėjo prie sienos. Atėjo vienas, nes žmona jau senokai sirguliuoja. Jis buvo į septintą dešimtį įkopęs ponas, nusimanantis ne vien apie banko indėlius.

Šįvakar įsidėmėjo, jog ponia Dina vilki juodą matinio šilko suknelę. Jai pajudėjus rasdavosi įdomūs šešėliai ir formos. Iškirptė buvo tokia gili, jog masinte masino žvilgsnį. Net ir tų, kuriuos tai piktina, pamanė jis. Suknelės liemuo gana standžiai prigludęs. Jis matė, kad ji be korseto. Gal kiek nepadoru, bet kodėl gi ne? Taip pat jokio nėrinio ar papuošalo.

O timpą ant rankos užsirišo be reikalo. Tikriausiai pasiskolino iš daktaro, kad plati rankovė neužkristų ant violončelės stygų.

Ilgus tamsius plaukus su ryškiai žilomis gijomis buvo sukėlusi ir laisvai sugnybusi sagtimi, kuri jam priminė vėžlio kiautą. Iš po sijono blausiai švietė šilkinės kojinės.

Banko valdytojas ramiai apžiūrinėjo formas po gilia iškirpte. Užmesdamas koją ant kojos, timptelėjo klešnę, kad išsaugotų briauną, ir prisiminė praėjusį koncertą. Laukė, kad ponia Dina įsitaisytų prie violončelės, pasilenktų prie jos ir — atsiduotų.

Jaunesnysis Vilfredo Olaiseno brolis Pederis stoviniavo šalia durų neapsispręsdamas, ar jam būti lauke, ar viduje. Tačiau kai viešbučio patarnautoja uždarė duris, nutarė įeiti.

Jis neturėjo su kuo šnektelėti ar atsisėsti kartu, tačiau prie to buvo pripratęs. Kadangi jam neatrodė, jog ką nors nusimano

apie orą, niekada nesugalvodavo, ką pasakyti. Ir taip nuo tada, kai vasaros pradžioje grįžo iš Tronjemo. Ten, brolio remiamas pinigais, išsilaikė vidurinės mokyklos egzaminus.

Jo akį patraukė daktaro mergaitė varinėmis garbanomis. Ji sėdėjo už palmės su daktaro žmona. Šiandien plaukus buvo susišukavusi aukštyn ir prispaudusi lankeliu.

Sakoma, ji keistoka ir galinti nei iš šio, nei iš to nugriūti tampoma traukulių. Be to, rankinėje visur nešiojasi juodą Bibliją, nes mano, kad nuo to išgis. Šiandien ji vilki ilgą balto muslino suknelę ir atrodo pikta. O gal tokia ir yra.

Dabar Dina žengė į priekį ir visus pasveikino susirinkus pagerbti naujojo namų instrumento. Ji papasakojo apie kelionę jūromis, kurią jam tekę atlaikyti. Tą patį kelią įveikusi ir pati. Tada pašnekėjo apie Henrio E. Steinvėjaus sūnus, kurie iš Amerikos atvyko į Hamburgą dirbti fortepijonų.

„Hamburgas — puiki vieta!“ — pamanė Pederis Olaisenas. Ten turbūt ir laivus stato.

Kas anksčiau nebuvo lankęsi „Grand“ viešbutyje ar negirdėję jos kalbant, suprato nežinoję, jog ponia Dina nesustodama gali išberti tiek žodžių. Ji turėjo kažko, kas neskatino noro su ja bičiuliautis.

Kažkuo grėsminga moteris, kuri gali, viską palikusi, tarytum dingti iš šio pasaulio. Paskui be baimės sugrįžti ir nusipirkti viešbutį bei pusę laivų statyklos.

Kad su redaktoriumi, banko valdytoju ir probstu ji akivaizdžiai lengviau rasdavo bendrą kalbą negu su poniomis, niekam ne geriau.

Advokatas spėjo, kad visa turėtų atrodyti nepaprastai keista varguomenei, arti ištvirkimo ribos — daugumai žmonių ir kone įtartina — privilegijuotiesiems. Jam buvo smagu. Miestelyje jis gyvena tik metus, bet jau puoselėja viltį pakliūti į rinktinę draugiją.

Ana Grenelv nuėjo prie fortepijono, atsisėdo ir abiem rankomis susibraukė aplink save sijonus. Tada atsivertė natas ir pasakė paskambinsianti Roberto Šumano „Noveletę“, Opus 21, Nr. 1. Paskui savotiškai svajinga išraiška atkragino galvą.

Staliui kažkas atsistojo skersai gerklės, ir jis nieko negalėjo padaryti. Liaunutė daktaro žmona tarytum varė piktąsias dvasias.

Ir paskui jas guodė tylutėliais kliunktelėjimais. Kaip šnabždesys ar tai, ką galima tik nujausti. Sakytum, angelas skambina arfa dangaus skliauto aukštybėse. Tik išrinktiesiems.

Ir staiga — šėlsmas. Kaip jos kūne gali slypėti šitiek jėgos? Lyg dirbtų stogdenge ar akmenskalde. Ir staigūs stabtelėjimai. Kūnas sustingdavo, o garsai gyvendavo nuosavą gyvenimą tarp sienų. Kaip varpelis ar aidas iš anapus?

Kai jis jau tardavosi išsigelbėjęs, ji ūmiai liuoktelėdavo ant visų juodų ir baltų klavišų, lyg nuo to priklausytų gyvybė ar mirtis.

Pirštai lakstė pasiutusiu greičiu, kūnas purtėjo, plaukai plaikstėsi ant kaktos. Dangiškai žydra būtybė tai gūžėsi, tai tiesėsi! Nugara išsiriesdavo, lyg laukdama smūgio lazda, o po akimirkos išsitiesdavo iki pat viršugalvio. Kaip triumfuojanti banga.

Iš kur ėmėsi tiek spėkų? Juk niekaip negalėjo kilti iš smulkutės kopenhagietės? Ir kaip ji įstengė jas ten išlaikyti? Įsivedė ir nustūmė, kad lyg skiedras blaškytų šėlstanti jūra.

Stalius užgniaužė kosulį kepure prisidengdamas veidą. Jis nekaltas, jog kažkas atsistojo skersai gerklės. Kentė tol, kol ištryško ašaros.

Kai mirė paskutiniai garsai, tapo nepakeliamai tylu. Niekas nedrįso pajudėti. Ploti niekam neatėjo į galvą. Kol nepradėjo Dina. Ramiai, tačiau gan įsakmiai.

Žmonės suprato. Paleido, ką ilgai laikė užspaudę, ir susižavėję ėmė pliaukšėti delnais. Plojimas persimetė į porcelianą spintose ir ropines ant bufeto.

Ana atsistojo ir nuleidusi rankas žemai nusilenkė. Paskui dar kartą ir dar. Tačiau plojimams nebuvo galo. Niekas nenorėjo susitepti tuo, jog liovėsi pirmutinis, nors ponia Dina seniausiai nebepliaukšėjo.

Galiausiai ji pakilo ir šypsodamasi pasakė, kad koncertas jokiu būdu dar nesibaigė, nes dabar dainuos Karna, akompanuos Ana.

Pederis Olaisenas žiūrėjo į mergaitę, kuri atsistojo prie fortepijono virš pilvo sunertomis rankomis. Ji praskėtė kojas, kol daktaro žmona pranešė, kad jos atliks Šuberto „Aklą berniuką“ ir „Upėtakį“. Dar pasakė, kieno žodžiai, bet jis neįsidėmėjo. Pederis matė tik būtybę šalia fortepijono. Jis susikišo rankas į kišenes ir atsišliejo į sieną. Taip jautėsi stovįs tvirtai.

Ji buvo dar vaikas. Jis vos įžiūrėjo dvi mažas sagutes suknelės krūtinėje. Tačiau atrodė kone senyva.

Jis niekada nesusimąstė, ar jam patinka dainavimas. Ir žodžių daug nesuprato, nors ir kaldavo vokiečių kalbos pamokas. Tačiau blyškus piktas veidelis, apsuptas varinės veltenos, buvo keisčiausia, ką jam kada nors teko regėti.

Balsas plaukė labai minkštai, beveik kaip juokas, ir visai nepanėšėjo į rimtą jos veidą.

Pederis pajuto lengvą spaudimą po krūtine. Tas jausmas nepaliaujamai augo, kol jis spoksojo ir rijo seiles. Spoksojo ir rijo seiles.

Neatitoko, kol vėl neprapliupo audringi plojimai.

Ponia Dina atsisėdo su violončele tarp kelių ir pranešė, kad toliau jos su Ana pagros Bramso sonatą violončelei ir fortepijonui, pirmą ir trečią dalį. Tarp dalių neplojama.

Kai ji taip pasakė, net tie, kas nebuvo suvokę anksčiau, suprato, kad klausytis fortepijono ir violončelės muzikos nėra tas pat, kaip klausytis rylos ar keliaujančių muzikantų.

Reikia prisitaikyti prie tam tikros tvarkos. Yra taisyklės, kurių privalu laikytis. Negali kada įsigeidęs reikšti susižavėjimo. Ar pagarbinimo — kaip atverstieji, pamokslininkui pasakius „amen“. Čia turi laukti, kol gausi visą paskirtą kąsnelį.

Kokio dydžio jis bus, paslaptis. Tiesiog reikia sulaikyti kvėpavimą ir laukti, kol kas nors iš nusimanančiųjų pradės ploti, o tada su dideliu palengvėjimu galėsi pagausinti plojimus.

Tačiau ir tie, kas iš paskutiniųjų visada stengdavosi tinkamai elgtis, pajuto subtilią nuotaiką, kuri įsivyravo nuo pirmosios gaidos.

Ponia Dina palinko prie violončelės, lūpų kampučius nuleisdama kiek žemyn, tarsi būtų bulius, puolantis juos panarinta galva.

Tada įsiterpė fortepijonas, ir instrumentai lydėjo vienas kitą su savotiška lygiaverte ramybe. Kaip apsivalymas arba didelis liūdesys. Nuo pirmojo stryko judesio juos įtraukė Dinos susikaupimas. Kūnas, atkartojantis ritmą. Strykas, pratęsiantis ranką. Kaip šaka. Arba lyg ji būtų savo pačios rankos vergė. Pasmerkta grėsmingam, tamsiam dudenimui iš violončelės gelmės.

Ir vėl tas ritmas, tarsi trauktų jį iš savo pačios vidurių. Žaismingas siautulys. Kur pati jėga nematoma, neįvardijama.

Probsto žmona nuoširdžiai žavėjosi. Kad įmanoma, jog Ana Grenelv, sėdinti prie didžiojo instrumento, gali sekti violončelę, rodos, net nepersimesdama su ponia Dina žvilgsniu. Kad drąsina juos visus, šviesesnėmis gaidomis praskaidrindama tamsų melancholišką skambesį.

Jai dingtelėjo, jog muzika vienaip ar kitaip susijusi su gyvenimu ir žmonėmis. Joje susipina visos būties nuotaikos ir įvykiai.

Violončelė grumeno tarytum jos vyras, kuris beveik niekada nepasakydavo pikto žodžio, tačiau ūmiai įtūždavo ir kirsdavo, kai to mažiausiai tikėdavaisi, kaip šįryt. Grumeno ir grumeno. Kol protestuodamas trenkė fortepijonas, jau sotus violončelės tamsios tironijos. Tas įtūžis išsiliejo į melodingą išsivadavimą, abiejų pašnekesį.

Klausydamasi ji suprato, jog ne iš blogos valios jis išliejo ant jos savo pyktį, nors ji niekaip negalėjo būti kalta. Suprato dar daugiau. Kad ji turi teisę gintis, kaip šįryt.

Dievas ir jai davė balsą. Jos neturi graužti sąžinė dėl to, jog praranda kantrybę, kai vyras elgiasi neteisingai.

Maža to, ji yra instrumentas, kurį Dievas pastatė jam prie šono, kad aiškintų ir rodytų kelią. Todėl ir ji turi teisę būti išklausyta. Lygiai kaip fortepijono balsas.

Kai jos užbaigė koncertą Bramso kūriniu „Minnelied“, probstienė pajuto, tarsi dienos nesutarimas būtų grįžęs atgal, į jų kūnus. Su krauju nukeliavęs tiesiai į širdį. Taip atėjo apsivalymas ir atleidimas. Tai, ko ji troško nesumanydama ko nors paprašyti.

2 skyrius

Daktaro namas buvo baltai dažytas, su žaliais langų apvadais. Stūksojo kiek nuošaliau, tarp keturių nedidelių šermukšnių kalvos viduryje. Turėjo trejas laukujes duris, vieneriomis daugiau nei Reinsnese. Mat į tėčio kabinetą pirmame aukšte galėjai patekti tiesiai iš lauko. Šiaip namas, Karnos galva, nebuvo kuo nors ypatingas. Mat nepriminė Reinsneso.

Iš savo kambario antrame aukšte ji galėjo matyti jūrą. Bet turėdavo žvilgsniu persikelti per lauką, pilną sniego arba rūgštynių, tris apgriuvusius tvartus, du žemus pilkus namus be apdailos ir daug bjaurių prieplaukos sandėlių.

Pakrantės čia tokios nykios. Akmenuotos ir rudos nuo dvokiančių dumblių. Smėlio su kriauklelėmis beveik nėra. Iš pradžių ją tai pykdė. Tada ji liovėsi vaikščioti į paplūdimį. Dabar čia gyvena ketverius metus ir beveik pamiršo, kad esama baltų krantų.

Kai jie nuvykdavo į Reinsnesą, ji prisimindavo. Vis dar apsipildavo ašaromis, kai priartėdavo ir kai išplaukdavo. Tėtis su Ana jos nebeguosdavo. Palaukdavo, kol nusiramins, tada kalbėdavo.

Kai Reinsnesą ji pamatė pirmą kartą po išsikraustymo, ją ištiko toks stiprus priepuolis, jog neprisiminė, kaip buvo iškelta iš valties ir nunešta į namą. O atsipeikėjusi jų nepažino.

Vėlai vakare suvokė, jog šalia Ana. Sėdėjo prie lovos ir šnekėjo, kad dėl visko kalta ji. Norėjo su Karna persikelti atgal į Reinsnesą. Bet jie abu suprato, jog neįmanoma.

Kitą dieną tėtis pasikvietė ją ir pasakė, kad tokie stiprūs priepuoliai neturi pasikartoti.

— Verčiau pasistenk priprasti prie Stranstedo, nes gyvensime čia!

— Tu tik su manimi taip negražiai kalbi. Niekada su kitais ligoniais! — atsakė ji.

— Tu nesi ligonė! Tiesiog eikvoji jėgas dalykams, kurių neįmanoma pakeisti!

— Aš net neturiu teisės griūti? — sušuko ji.

— Juk gali pabandyt atsispirti! — pasakė tėtis.

— Nemaniau, kad tu toks kvailas! — pravirko Karna ir pagrasino, jog kitą kartą prieš griūdama nuo visų pasislėps, ir jie niekada jos nesuras.

Tuomet Ana suėmė tėčiui už rankos. Kol laikė, pirštai tapo baltutėliai.

— Man geriau griūvančios mergaitės negu kvaili vyrai! — tarė ji.

Kai jie manė ją miegant, pro kambario duris ji nugirdo, kaip jie apie tai kalba. Ana vis dar pyko ant tėčio ir vadino jį neprotingu.

— Turiu išbandyti viską! Pagalvok, jei galėčiau ją priversti, kad sukauptų visas savyje slypinčias jėgas? Prieš nuomarį.

— Juk neįmanoma, — tarė Ana.

— Yra žinoma, jog tai vyksta smegenyse. Tad kodėl gi ne?

— Bet tu negali jai to užkrauti.

— Kaip kitaip tai padaryti?

Tada ji išgirdo Anos juoką. Paskui tėčio. Taigi jie nesusipyko dėl jos.

Vėliau ji mąstydavo apie tai. Tėtis tiki, jog gali padėti jėgos. Karnos jėgos. Jeigu manytų kaip profesorius, kad jos galva turi defektą, taip nesakytų.

Stinė sakė, ji turi nešiotis Bibliją, o tėtis kalba apie jėgas. Ji pavargo nuo viso to. Kodėl ji ne kaip kiti, kurie laksto sau ir niekada negriūna?

Nors tada ji buvo maža, gerai prisiminė, nuo ko prasidėjo kraustymasis. Vos tik kas nors ištardavo žodį „Stranstedas“, jai suskausdavo pilvą.

Ten išvykdavo tėtis, palikdamas jas vienas. O kai jo nebūdavo, Ana papilkdavo. Ten močiutė buvo taip užsiėmusi, jog labai retai užsukdavo į svečius. Ten Ana ją pasiimdavo, kai turėdavo pamokų.

Prieš išsikraustant ji su niekuo negalėjo artimiau susipažinti, nes vaikai tik laukdavo, kada ji grius, kad galėtų pasižiūrėti.

Kai Ana būdavo šalia, jie su ja kalbėdavo. Bet kai ji likdavo su vaikais viena, tie tik spoksodavo. Galbūt matyti, kad jos galva turi defektą.

Ji guodė save prisigalvodama apie Stranstedą visokios bjaurasties. Kad žmonės, kuriuos ten sutinka, atrodo šlykštūs. Kad tik nedaugelis namų nudažyti. Kad vaikai snarglėti. Keliai — tokie purvini, jog lyjant lietui reikia šokinėti per akmenis. Kad niekas iš pažįstamų žmonių, išskyrus probstą, neturi stiklinės spintos su knygomis. Ir daug kitų dalykų prisimindavo reikalui esant, paskui vėl pamiršdavo.

Iš tikrųjų kraustymasis prasidėjo tuokart po Kalėdų, kai tėtis nelauktai paskyrė dieną ligoniams priimti. Ana baisiai įniršo. Pasidarė ne pilka ir nelaiminga, bet raudona, iš jos liejosi žodžiai. Galiausiai, vaikščiodama priešais pianiną, ji sušuko:

— Jie gali be tavęs apsieiti! Girdi?

— Ne, negali! — tyliai atsakė tėtis ir mostelėjo galva Bergljotai išeiti iš kambario. — Karna, būk gera, atnešk „Praktinės medicinos žurnalą“. Pasiimsiu. Jis guli ant mano naktinio staliuko.

Ana vėl susitraukė.

Karna nusprendė palaikyti Aną, nors žinojo, kad teisus tėtis.

— Nenešiu! — atrėžė.

Tėtis pažiūrėjo išplėstomis akimis. Tada persibraukė plaukus ir pasisuko į Aną.

— Tu kurstai vaiką!

Jo balsas buvo ledinis. Tarsi Ana būtų blogiau visko.

— Nedrįsk taip kalbėti su Ana! — sušuko Karna, pajutusi atkaklumą.

Tėtis priėjo prie jos ir suėmė už sprando kaip kokį šunytį.

— Sėskis! — paliepė tarsi šuniui.

Atsisėdo ir pats.

— Ana! Karna! Dėl Dievo meilės! Nesipykime! Kitaip man šis gyvenimas bus nebemielas.

Tuomet Ana pravirko.

— Atleisk man! — pasakė ji ir išlėkė iš kambario.

Greitai grįžo su tėčio žurnalu ir įdėjo jam į krepšį. Ji nebeverkė.

Kol Anos nebuvo kambaryje, tėtis nė kartelio nežvilgtelėjo į Karną.

Netrukus jis iškeliavo, o ji jo nepalydėjo į prieplauką.

Tačiau po tos dienos buvo nuspręsta, kad jie kraustysis į Stranstedą.

Prieš kraustymąsi ji dažnai mąstydavo, jog močiutė kalta, kad jie turi išsikelti. Nors žinojo: viskas dėl to, jog tėtis tapo apylinkės gydytoju ir ištisai turi būti Stranstede.

Dar dėl Anos. Ji tapo beveik permatoma. Ypač po to, kai jie atšventė Kalėdas ir visi, kurie buvo atvykę į svečius, iškeliavo. Tėtis irgi.

Ji vaikštinėjo po namus apsisupusi dviem šaliais ir visą laiką kartojo:

— Bergljota! Čia juk šalta?

Bergljota nešė anglis, malkas ir be paliovos kūreno.

Išimtininkų troba buvo taip užpustyta, jog nesimatė virtuvės langų. Katė dergė kampuose, nes nenorėjo eiti į lauką.

Vieną dieną ir Bergljota susikrovė mantą. Turinti padėti močiutei viešbutyje. Mat negalėjo atsisakyti metinės dviejų šimtų kronų algos, nemokamo valgio ir pastogės.

Parkeliavus močiutei, visi ėmė palikti Reinsnesą. Karna nusprendė, jog tai močiutės kaltė.

Tačiau svečiuodamasi „Grand" viešbutyje suprasdavo, kad močiutė čia perkėlė džiaugsmą. Ana juokdavosi ten būdama. Jos trise grodavo ir dainuodavo.

Tą dieną, kai tėtis grįžęs namo pranešė, jog telieka susikrauti daiktus ir keltis, džiaugsmą ji pamiršo. Nuėjusi į kambarėlį, suniurkė raudonąją suknelę. Juto, kokia minkšta, bet nepaisė. Negailestingai pagrūdo po lova.

Tačiau naktį Karna pabudo, nes suknelė per čiužinį degino. Tiesė į ją raudonas rankas. Taigi teko atsikelti ir ją ištraukti.

Ji pasiėmė ją po antklode. Prie savęs. Suknelė kvepėjo ta močiute, kuri kadaise gyveno palėpėje.

Kol gulėjo ir klausėsi, kaip vijoklinės rožės spygliais brūžuoja į lango stiklą, prisiminė, ką buvo užmiršusi. Kad močiutė atvežė į Reinsnesą džiaugsmą. Paskui pasiėmė į Stranstedą, taigi nenuostabu, kad Anai pasidarė liūdna.

Bet jeigu džiaugsmas pas močiutę Stranstede, vadinasi, ten taip pat galima gyventi?

Tikriausiai ir Ana tai suprato. Nes kitą dieną po to, kai jai pasakė, kad jie išsikels, Ana kasė sniegą. Nukasė visą kelią nuo namo iki jūros.

Grįžo vidun nebepilka. Panėšėjo į ranka pieštą porcelianinį angelą ant kalėdinės eglės.

Kai tarnaitė jai priminė, kad jau seniai praėjo trylikta diena po Kalėdų, Ana pasakė:

— Paliksime eglę iki Velykų. Tada vis tiek išsikelsime!

Tarnaitė išsigandusi spruko į virtuvę ir uždarė duris. O Ana atsisėdo prie pianino ir visą priešpietę grojo ir dainavo velykines giesmes.

Kai viskas buvo išversta ir daiktus reikėjo sukrauti į dėžutes ir dėžes, ji nubudo vidury nakties taip perpykusi ant močiutės, jog diegė vidurius. Pyktis atėjo iš sapno, nors jo negalėjo prisiminti.

Kol stengėsi išsibudinti, pajuto artėjant priepuolį. Tikriausiai spėjo atsistoti, nes atsipeikėjo ant grindų skaudama galva, lyg būtų susitrenkusi. Ji neįstengė pašaukti Anos ar tėčio, nes dar nejuto liežuvio.

Tada pro uždarytą langą įėjo Stinė. Atsisėdo ant stalo ir pamažu mataravo kojomis, žiūrėdama į Karną.

— Pamiršai, ką tau sakiau? Turi skaityti Bibliją.

Buvo taip šalta. Šiluma seniausiai išėjusi. Ji norėjo ką nors atsakyti, tačiau nepajėgė.

Tada Stinė nušoko nuo stalo ir padėjo jai nusigauti iki knygų spintos. Turėjo tvirtas rankas, nors ir buvo Amerikoje.

Iš pradžių Karna negalėjo atsistoti, kad atidarytų spintą, bet Stinė ją stumtelėjo. Ir balsas buvo toks aiškus.

— „Jie grimzta ir krenta, bet mes stovime tiesūs“. Prisimink tai!

Galiausiai Karnai pavyko atidaryti spintą. Prietemoje vos galėjo ją įžiūrėti. Bibliją. Kai paėmė ją, pajuto. Ji gyva.

Didžioji knygų spinta veikiausiai stovėjo čia dar nuo tada, kai tėtis buvo mažas berniukas ir kambarėlyje gyveno motušė Karena. Karna perskaitė daug knygų. Ir Ana skaitydavo jas balsu. Prie kai kurių jos grįždavo ir grįždavo.

Kai Karna buvo visai maža, jai leisdavo tik žiūrėti į knygas per stiklą. Ji prisiminė, kaip atsitūpusi šaltame paviršiuje spausdavo pirštų atspaudus.

Kai kurios knygos alsavo. Tos, kurių nugarėlės ir kampai buvo tikros odos. Kaip Biblija. Ji dažnai apie tai galvodavo. Kažkas turi mirti, kad pasakojimai taptų gyvi.

Pažvelgusi į karvės ar arklio akis, tai matydavo. Tokiose akyse prasideda visos istorijos.

Kai jie persikraustė į daktaro namą, spinta buvo atvežta ir pastatyta svetainėje. Tai štai koks Stranstedas. Negali sau turėti net knygų spintos.

3 skyrius

Dina dažnai prie keturių akių šnektelėdavo su jaunuoju Pederiu Olaisenu. Tas vaikinas tiko viskam. Galėjo dirbti mūrininko, kalvio, raštvedžio, tinklininko darbą. Be to, buvo geras taikytojas kilus nepasitenkinimui tarp darbininkų.

Paprastai jis daug nekalbėdavo. Dėl to vyresni vyrai netekdavo amo, kai išgirsdavo jį trumpai ir aiškiai pasakant tai, ką jie, rodės, visada galvojo.

Pats Olaisenas ilgainiui paskendo begalėje reikalų ir skundėsi Dinai, jog visur reikia įdarbinti vis daugiau žmonių.

Pederio dantys buvo beveik tokie pat balti kaip brolio, bet šiaip giminystė nekrito į akis.

Diną, matyt, labiau domino skirtumai nei panašybės. Kuo geriau pažino Pederį, tuo aiškiau darėsi, jog jis ir galva dirba kitaip negu brolis.

Kai Vilfredas postringaudavo sūpuodamasis ant kulnų taip, jog šviesūs karčiai tirtėdavo, Pederis, apkritęs neklusniais gelsvais kirpčiais, rimtai klausydavo. Kitaip ir būti negalėjo turint galvoje jo jauną amžių.

Nors taip pat gimęs atokiame šhere, kur turėtų vien jūrkrankliai ir kirai perėtis, Pederis baigė mokslus Tronjeme. Per tuos metus, kol buvo išvykęs, Vilfredas suprato, kad brolis yra nepamainomas.

Pederis norėjo tapti inžinieriumi. O tam, kad sukauptų reikiamą sumą pinigų, dirbo pas savo galingąjį brolį ką tik nutverdamas.

Iš pradžių nemokamai gyveno pas Olaisenus. Kol Vilfredui pasirodė, jog Hana jam pernelyg maloni. Tada Pederis buvo perkeltas į nedidelį kambarėlį už kalvės. Šis buvo toks mažas, jog Pederis turėjo nupjauti dalį lovos ir miegoti pusiausėdom.

Niekas negirdėjo, kad jis skųstųsi. Be to, vargu ar jam labai skaudėjo širdį išvengus brolio priežiūros ir kieto kumščio. Tur-

būt sunkiau buvo pakelti tai, jog žinojo antausių gaunant ir Haną.

Vilfredas turėjo savų silpnybių, kurias paveldėjo iš jų bendro tėvo. Taigi šchere Pederis kentėdavo nuo abiejų. Galvai apsaugoti išmoko keleto paprastų gudrybių. Svarbiausia išsilenkti smūgio ir niekada nekirsti atgal.

Tėvo kumščiai, laimei, ilsėjosi kapinėse. O Vilfredo buvo kaip audra. Niekada nežinodavai, kada užgrius. Tik būdavo aišku, kad praeis. Iki kito karto.

Pederis buvo pernelyg drovus, kad būtų išdrįsęs pažiūrėti į Haną, kol nekrito pirmieji smūgiai. Tada juodu tarsi suartino bendras likimas. Jis matė, kad Hana graži, nors kartais būdavo vienos mėlynės ir niekur neidavo iš namų.

O su Sara jis galėdavo iš reikalo persimesti keliais žodžiais neimdamas mikčioti. Ji raišavo. Dėl to jautėsi ramus, jog neims iš jo šaipytis.

Pačią persikraustymo dieną pylos gavo tik Pederis. Viskas dėl to, jog padėjo Hanai pernešti komodą į miegamąjį, kai namuose nieko daugiau nebuvo. Kaip tik tuo metu Vilfredas grįžo namo.

Brolio įtūžį Pederis sutiko kaip gamtos gaivalą. Apmaudauti būtų bergždžia. Vyras, kaupiantis pinigus tam, kad taptų inžinieriumi, tiesą sakant, neturi laiko tokiems dalykams. Tiesiog reikia stengtis pasprukti prieš trenkiant griausmui.

Tačiau tada jis susimąstė apie tai, ką išgyvena Hana.

Vieną dieną Dina užėjo į kontorą po to, kai Olaisenas ir vyrai buvo išėję namo.

Pirmiausia išvydo kėdutę, ant kurios buvo kepaliukas duonos ir kavos puodelis. Kertėje atsukęs nugarą stovėjo Pederis, šiūruodamasis puskubilyje su vandeniu. Ji skubiai praėjo pro šalį ir užlipo į kontorą.

Po valandėlės nulipo žemyn ir užvedė kalbą neišsiduodama, kad jį matė. Paaiškino pasiėmusi mėnesinę sąskaitą, kurią pateikęs Olaisenas. Mat popierius tvarkanti ji, nors parašo teisė, kaip sakoma, priklauso jam.

Pederis linktelėjo bandydamas įvertinti paties nukaltą sraigtą. Primerkė vieną akį ir įsižiūrėjo. Buvo apsivilkęs beveik švarius marškinius.

Dina priėjo artyn.

— Vargai po darbo valandų gamindamas sraigtą? — paklausė ji.

— Tai ne vargas. Tiesiog pabaigiau. Rytoj galėsiu imtis ko nors kito.

Ji apžiūrėjo gaminį.

— Mokeisi kalvystės?

— Mačiau, kaip kiti daro, — droviai atsakė jis.

Ji pastovėjo tylėdama, paskui tarė:

— Kas atsitiko, kad nebegyveni pas Olaisenus?

Jis dirstelėjo į ją.

— Man ir čia visai gerai.

— Bet ne taip kaip pas juos?

— Na, ne.

— Susipykote?

Jis nusigręžė ir padėjo sraigtą.

— Geriau, kad gyvenu čia.

— Ar tai kaip nors susiję su tuo, kad Hana nepasirodė koncerte ir dvi savaitės neišeina iš namų?

Sutrikęs jis pažvelgė į ją žydru žvilgsniu. Tada be žodžių maktelėjo galva.

Kai Dina nusipirko viešbutį, paaiškėjo, jog su pirkiniu jos žinion perėjo ir buvusio savininko našlė.

Olaisenas įspėjo, jog ši moteris veikiausiai sukels daugiau rūpesčių, negu duos naudos. Vis dėlto Dina kol kas pasiliko ją virtuvėje. Iš pradžių toji Rūta noriai dirbo kartu, buvo kone nuolanki.

Tačiau po kurio laiko pasirodė, kad ji nesuvokia, jog pasikeitė savininkas.

— Mes visada šitaip darėme! — pareikšdavo Rūta ir manydavo, jog tuo viskas pasakyta.

Dar blogiau, kad sudarius sandėrį jautėsi ir pati apmulkinta, ir kepėjas apgautas. Ne tas pats, ar valdai viešbutį, ar kepi duoną išsinuomotame rūsyje. Kai pasiskųsdavo broliui, jis visada atsakydavo žodžiais, kurie jam suteikdavo šiokio tokio pranašumo:

— Parašas, duotas vargui prispaudus, pakeitė ne vieno bėdžiaus gyvenimą.

Kepėjas nurydavo išdidumą ir sesers nepasitenkinimą.

Tačiau Dina neturėjo tiek kantrybės.

Vieną dieną, atėjusi į valgomąjį, ji išgirdo Rūtą rimtai kertantis su žuvų kokybės tikrintoju iš Bergeno, kuris pusryčių užsisakė kiaušinienės su lašiniais.

— Tokių patiekalų mes negaminame, mums per brangu! — griežtai atšovė Rūta.

Dina gana šaltai paprašė ją eiti į virtuvę kepti kiaušinienės ir atsiųsti padavėją.

Tada paaiškėjo, jog Rūta jai buvo davusi laisvadienį. Dina įsivedė ją į kambarėlį tarp valgomojo ir virtuvės ir paklausė:

— Vadinasi, nenorite dirbti vien virtuvėje, pageidaujate būti ir padavėja?

Niekas gyvenime našlės Olesen nebuvo pavadinęs padavėja! Ji nulėkė į virtuvę ir iš nuoskaudos apsiraudojo.

Tačiau kas naiviai tiki, jog moterų ašaros reiškia pasidavimą, menkai jas pažįsta. Dina, ko gero, pažinojo geriau.

Tiesa, klientas akimoju gavo kiaušinienės su lašiniais, tačiau per tą laiką spėjo subręsti planas, kaip iš esmės susidoroti su Dina.

Savaitę platinamos paskalos apie asmeninius Dinos įpročius ir ne pačias geriausias savybes, jos išlaidumą ir didybės maniją pagaliau pasiekė Dinos ausis.

Iš pradžių tai tebuvo nuogirdos, kurias pavyko sugaudyti Sarai. Mat ši jau kadai labinosi su visais, su kuriais vertėjo.

Rūtai Olesen teko išeiti iš darbo tą pačią dieną.

— Ar taip atsidėkojama mano velioniui vyrui?! — sušuko moteris.

— Aš jūsų vyro nepažinojau. Tiesiog nusipirkau viešbutį. Tai verslo reikalas. Ir pageidauju, kad čia dirbantys žmonės linkėtų gero viešbučiui ir jo klientams, — atsakė Dina.

— Kurgi man pasidėti?

— Jums teks pasitarti su broliu. Pirmiausia turite išmokti valdyt liežuvį! Negaliu laikyti žmonių, kurie skleidžia apkalbas ir šmeižtą. Noriu, kad būtų elgiamasi pagal sąžiningo verslo taisykles.

Tikriausiai niekada jokia moteris, dama, tarnaitė ar kekšė, kitai nėra sakiusi tokių siaubingų dalykų. Našlė pagražino kaip įmanydama ir visiems, kas netingėjo klausytis, dėstė, kad Reinsneso Dina turinti tiek įžūlios puikybės, jog negali pakęsti, kad pas ją dirbtų žmonės, nesielgiantys pagal verslo taisykles!

Tai tapo priežodžiu, kuris prigijo ir vartotas įvairiomis progomis. Kas, kad buvo iš verslo srities. Jam suteikta daugybė kitų prasmių. Pavyzdžiui, „elgtis pagal verslo taisykles“ galėjo reikšti „bizūnu palaikyti namuose drausmę“ ar „cukraus gabalėlis pasi-

dalijamas lygiai perpus, trečiajam asmeniui nė nenutuokiant, jog išvis kas nors buvo dalijama“.

Priežodis taip pat nuskambėdavo vyriškuose pokalbiuose, paaiškėjus, jog visi vyrų nutarimai eina šuniui ant uodegos, kai bobos juos įvilioja į pinkles norėdamos pasiekti savo.

Šiaip ar taip, Dina Stranstede įsigijo priešę. „Grand“ viešbučio rūsyje ši turėjo brolį kepėją.

Dina, matyt, žinojo, kad kiekvienam nedraugui atsverti pravartu turėti bent dešimt sąjungininkų. Ji siuntinėjo kvietimus Stranstedo įtakingiesiems. Pirmąjį kartą pakvietė ir žmonas.

Jaunojo telegrafisto buvo mažoka kepurė ir pernelyg didelės ausys. Tačiau gudrumo jam nestigo, nes apie gautas ar išsiųstas telegramas kalbėdavo tik su išrinktaisiais.

Kitas asmuo, kuriam vertėjo skirti tam tikro blaivaus atvirumo, buvo redaktorius, užkietėjęs senbernis, taigi jam niekas netrukdė mąstyti kelias mintis vienu metu.

Tas atvirumas ne tiek reiškė viešus susitikimus, kiek asmeninį bendravimą prie šachmatų lentos. Dina su juo žaisdavo savotišką grogo žaidimą. Tais vakarais visas „Grand“ viešbutis pakvipdavo cigarų dūmais.

Svarbiausia būdavo ne šachmatų lenta, juolab ne grogas. Būdavo žaidžiama ne tylomis, kaip būtų pageidavę drausmingi šachmatininkai. Tačiau pašnekesiai vykdavo pusbalsiu, apšviesdami ir vieną, ir kitą.

Kad redaktorius sėdi privačioje Dinos Grenelv svetainėje už uždarų durų, kartais užtrukdamas ilgiau kaip iki pusiaunakčio, galėjo pasirodyti nepadoru, tik žmonėms neatėjo į galvą.

Visų pirma, tai buvo jokia paslaptis. Antra, redaktorius ne iš tų, kuriuos žmonės tuoj pat siedavo su kūniškais paklydimais ir tuo, kas neįvardijama. Trečia, galingųjų teisė būti nepakaltinamiems.

Redaktoriaus įtakingumas ir padėtis visuomenėje niekam nekėlė abejonių. Neapsimokėjo skleisti apie jį paskalų. Be to, jis žinojo, ko nenutuokė telegrafistas. Įrodymų tam netrūko. Pakakdavo vieno jo sakinio nedidelėje žinutėje, kad vargšas žmogus pasijustų netekęs garbės ir sužlugdytas.

Dinos padėtis buvo ne tokia aiški. Tačiau moters, kuri žmones permato kiaurai, verčiau pasisaugoti. Jei nesi tiek įskaudintas kaip Rūta Olesen. Savo nuomonę ji išsakydavo ir pašte,

ir krautuvėse. Kartais ir garlaivio krantinėje, kur žodžiai skriedavo vėjo greičiu ir, nespėjus nė apsidairyti, tapdavo bendra nuosavybe.

Tačiau kai kam Dinos šachmatų partijos su redaktoriumi sukėlė nerimą, ir tai buvo laikraščio globėjas ir krikšto tėvas Vilfredas Olaisenas.

Išgirdęs apie tai pirmą kartą, po redakcijos susirinkimo jis tarė:

— Girdėjau, vakar vakare žaidei šachmatais su mano kompanione?

— Kas sakė? — trumpai paklausė Olufas Liungas, čiupo skrybėlę ir, nelaukdamas atsakymo, atsisveikino.

Kad redaktorius, kurį pats įdarbino, taip nemandagiai elgiasi, jog net nelaukia atsakymo, Vilfredą Olaiseną įžeidė. Jis nuėjo į laivų statyklą ir valandą zujo tarp lango ir kontoros pulto.

Tačiau nebuvo iš tų, kurie ilgai giežia apmaudą. Po valandos Olaisenas užsimetė išmokti žaist šachmatais.

Parėjęs namo, atskleidė savo sumanymą Hanai. Ši nei suniekino, nei palaikė, tik priminė, jog šachmatai yra žaidimas dviem. Vadinasi, net Hana žino, kad jo nuosavo laikraščio redaktorius su Dina žaidžia šachmatais prie keturių akių?

Tačiau Olaiseną greit atvėsino mintis apie kapitalą. Absoliučiai nepamainomą kapitalą, kurio ji neabejotinai turi daugiau.

Jis nusprendė susitaikyti su padėtimi ir verčiau visą dėmesį skirti tiems, kurie turi galios padaryti jį viršaičiu. Banko valdytojui, kuris paskolino jam pinigų laivų statyklai. Telegrafistui, kuris minėjo, jog Dina turtingesnė, nei pati skelbiasi. Galbūt dar senajam viršaičiui?

Hanai jis tai sakė ne kartą. Kai taps viršaičiu, į viską bus galima pažiūrėti iš teisingo taško. Stranstedui jis reikalingas. Juk dabar kaip išmanydami tvarkosi sukriošę bejėgiai seniai.

Argi ponia Dina nėra tiesiai pasakiusi?

— Ko gero, tapsi viršaičiu, Olaisenai!

Ir argi nepasidarė Stranstede taip, jog kai ką nors pasako Dina, visi pamiršta, kad ji moteriškė? Ar jie ne kompanionai?

Bendraudama su Vilfredu Olaisenu, Dina griežtai skyrė verslo reikalus nuo asmeninių. Kalbos apie verslą vykdavo kontoroje ir niekur kitur. Kai Hana ar kas kitas būdavo šalia, — arba pobūviuose, — ji niekada nedarydavo jam akibrokštų. Vis dėlto susidarė šiokį tokį vaizdą, kas per mašina yra Vilfredas Olaisenas.

Tai užduočiai ji įdarbino ir Sarą. Nei privačiuose, nei dalykiniuose pokalbiuose nematė būtinybės priminti vyriškiui, kas atsitiko Hanai senajame Benjamino kabinete. Tačiau kai paaiškėjo, kad Hana vėl laukiasi, Dina vienintelė jo nepasveikino.

Ne visi Dinos šalininkai buvo taip akivaizdžiai matomi kaip redaktorius Liungas. Nedraugai — tuo labiau. Įskaudinta padavėja galėjo pridaryti daug žalos. Tačiau neverta pamiršti ir to, kiek tinklų tamsiose kertėse gali priregzti įžeistas padlaižys.

Tokioms žinioms surinkti galėjo būti naudinga pasikviesti šlakelio kavos kepėjo padėjėją, kai jis būdavo apėjęs ratą su duonos vežimėliu. Ir duoti šio to prie kavos.

Diena Malvinui prasidėdavo, kai kitiems žmonėms dar būdavo naktis. Jis pažinojo daugumą lapinų, dirbančių savo juodą darbą. Mat kad ir kokie būtų, duonos jiems reikia.

4 skyrius

Vieną dieną Karna nugirdo juos šnekantis apie ją. Durys į koridorių buvo pravertos. Ji tylutėliai stovėjo ant laiptų, norėdama išnarplioti iki galo vieną mintį. Tada išgirdo Aną.

— Karna labai imli mokslui. Bet atmintis tokia trumpa. Nemanau, kad galėtume ją siųsti į Tromsę mergaičių mokyklon.

— Pažiūrėsime. Juk dar keleri metai, — pasakė tėtis.

Karna suprato, kad jie kalba apie jos ydingą galvą.

Kaip įmanydama tyliau ji vėl užlipo laiptais į viršų, nes juk žinojo, kad verkti nėra prasmės. Ji taip pat žinojo, kad Ana nenorėjo nieko pikta taip pasakydama.

Vis dėlto ji ėmė galvoti apie tai, jog girdėjo ją suklystant du kartus, kai ji skambino pirmajame fortepijono koncerte.

Močiutė sakė niekada negirdėjusi Anos taip gerai skambinant. Ir tai galėjo būti tiesa. Tačiau viduryje greitos frazės trečiojoje Bramso dalyje Ana padarė klaidą! Močiutė juk taip pat turėjo išgirsti? Ir vis tiek ji nusprendė, kad koncerte gros Ana, o ne Karna.

Ar dėl to, kad močiutė bijojo gėdos, kurią būtų patyrusi jai nugriuvus?

— Kitą kartą, — pažadėjo močiutė. — Galėsi išmokti visą programą, kurią pati grosi. Vien tu!

Bet tai nebuvo tas pats.

Ana suklydo! Ir kadangi tokie dalykai Aną taip paveikdavo, jog ji tapdavo kaip nesava, Karna negalėjo jos net paerzinti. Bet Ana, ko gero, jautė, kad ji žino.

Kai kada Ana su ja šnekėdavosi apie viską, kas tik šaudavo į galvą. Jos grodavo ir dainuodavo. Gal dėl to, jog Ana teturėjo močiutę ir ją? Tėtis nesiskaitė, nes jis buvo ir visų kitų.

Neretai Ana pasakodavo tokius dalykus, apie kuriuos Karna neturėjo žaliausio supratimo. Kartais ji pamanydavo, kad Ana mielai norėtų turėti mažą vaikelį. Bet ji nesiryžo paklausti.

Šią vasarą močiutė į „Grand“ viešbutį kartu su jais pakvietė kavos ir Olaisenus. Tėtis ir Ana veikiausiai nustebo. Bet jie nieko nesakė.

Karna pastebėjo, kad Anos veidas keistai persimainė, kai tėtis pasisodino mažiausią Olaisenų berniuką ant kelių, nes šis pargriuvo ir užsigavo. Iš viso jų buvo trys. Du jauniausi beveik pametinukai. Ana pakilo ir prie kiekvieno prinešė lėkštę su sumuštiniais. Keista. Močiutė turi tarnaičių tokiam darbui.

Kai Olaisenai išėjo, močiutė pasakė, kad Hanai turėtų būti nelengva su tiek mažylių. Ana pasidarė tarsi nereikalinga ir nepratarė nė žodžio.

Tėtis pernelyg linksmai pridūrė:

— Turbūt kiek įgrysta, kai aplinkui nuolat šurmuliuoja tiek gyvybės!

Močiutė pavedžiojo akimis nuo vieno prie kito, paskui Karną paklausė, kaip jai ir visiems kitiems sekasi mokykloje pas naująjį seminaristą.

— Jis nemoka taip įdomiai pasakoti kaip Ana. Tik klausinėja mus užduotų pamokų.

Ana pasakė, kad seminaristas gabus, tik gal per jaunas.

— Jis juk draugiškas, ar ne, Karna?

Ana visada gindavo žmones, jeigu jie jai nieko pikta nebūdavo padarę. Pastaruoju metu Karna dažnai įsigeisdavo jai paprieštarauti pati nežinodama kodėl. Tiesiog taip pasidarė.

— Jis moka tik dvi dainas ir porą giesmių. Ir tas pačias dainuoja klaidingai. Be to, Emą šaukia Edna, o Britą — Berita ir supyksta, kai jos neatsiliepia.

— Ką jis daro, kai tu nugriūni? — paklausė močiutė.

— Tada lekia į pradinės mokyklos klasę kviesti Anos. Kartą, kai Anos ten nebuvo, vienas iš berniukų pasakė, kad tai nepavojinga.

— O pati? Kaip pati jautiesi? — paklausė močiutė.

— Aš? Na, aš bandau neatrodyti pavojinga.

Tada močiutė nusijuokė. Tėtis su Ana taip pat prajuko. Buvo savotiškai gera. Kad jie juokiasi.

Vėliau, kai Karna sulakstė į kiemą ir vėl norėjo eiti į valgomąjį, išgirdo, kad jie kalbasi apie Olaisenus.

— Suprantu, bet ar būtinai reikėjo pakviesti juos čia kaip tik tada, kai turėjome ateiti mes? — susierzinęs pasakė tėtis.

— Taip, retkarčiais reikia, — tarė močiutė.

— Nuo to žmogėno man... man...

— Bet tu juk turėsi susitikti su juo bendraudamas su sveikatos ir neturto komisijomis.

— Kaip?

— Jis bus viršaitis.

— Jau nuspręsta?

— Taip.

— Kas sugebėjo jį prastumti?

— Man reikia kompaniono mero.

— Dina!

— Tu esi daugeliu atžvilgių protingas, Benjaminai. Žmonėms reikia tokių kaip tu. Bet būtent dabar man reikalingas Olaisenas. Todėl išrinktas bus jis.

Karna įėjo, bet niekas jos nepaisė. Ji matė, kad tėtis supykęs, tačiau jis susivaldė ir gūžtelėjo.

— Kaip tu sugebi, Dina? — paklausė Ana ir sukikeno.

— Darau taip, kad tam tikri asmenys patikėtų, jog tai buvo jų mintis.

— Įdedi pinigus į banką ir žaidi šachmatais su redaktoriumi? — paklausė tėtis ir taip pat nusijuokė.

— Juk negali laikyti pinigų skardinėje dėžutėje. O redaktorius yra geras šachmatininkas. Be to, aš pati pasirinkau šią vietą.

— Stranstedą? Kuris parklupdė Reinsnesą? — pasakė tėtis ir nustojo šypsotis.

— Todėl ir pasirinkau, — tarė močiutė. Ir dar pasakė: — Ana! Karna! Žemiškiems dalykams sugaišome visą dieną. Bet aš gavau natų iš Kristianijos. Vakaras bus skirtas sieloms!

Tėtis sėdėjo ir klausėsi. Tačiau neprimerkė akių ir neatsilošė kaip paprastai. Sėdėjo ant kėdės krašto ir atrodė taip, tarsi būtų kelyje, kažkur kitur.

Ir kol skambėjo muzika, o Karna dainavo „Ich fuhr über Meer“, ji suprato, kad tėtis visiškai vienišas.

Karna buvo prigulusi, bet vėl atsikėlė. Prieš nueidama prie lango, taip pat mąstė apie tėtį. Tikriausiai dėl to ir neužmigo.

Iš galvos nėjo Hanos berniukai. Ji prisiminė, ką jai kažkada pasakojo Isakas. Kodėl Olaisenas muša Haną. Ir ką paklaustas atsakė tėtis: „Tik Olaisenas gali būti Hanos vaikų tėvas“.

Ir kažką apie gėdą. Gėda? Turbūt tai blogiau negu būti neturtingam. Šįvakar tėtis paėmė Hanos vaiką ant kelių. Ir Olaisenas akimirką liovėsi tarškęs apie inžinierių ir kelią į pietus. Bet Ana visai be reikalo visiems prinešė sumuštinių lėkštę.

Gamtovaizdis ir namai šmėkšojo lengvame rūke neryškūs ir netikroviški. Ji prisiminė, kaip žiūrėdavo pro kambarėlio langą Reinsnese. Lygiai kaip dabar. Ir kol ji šitaip stovėjo, kontūrai už lango tarsi sutirpo, išnyko. Ji mąstė apie Aną, kuri irgi kone išnyko, kai tėtis pasiėmė ant kelių mažėlį. Ar tėtis matė Aną?

Paskui ji pagalvojo apie tėtį, kuris iš tikrųjų visada nepritaria močiutei, bet valdosi, kaip šįvakar. Ji matė daug kartų. Ir Ana, ir jis varinėja mintis, apie kurias niekada neprasitaria. Net vienas kitam?

Veidu ėmė riedėti ašaros. Tačiau ji negalėjo pasakyti, ar dėl kitų, ar dėl savęs.

O dar tas kitas dalykas. Persimainymas. Kūnas be paliovos keičiasi. Pastaruoju metu ji jautėsi taip, tarsi būtų nebe jos.

Šiurpu, kai kūnas ima taip panašėti į suaugusios moters. Ji nežinojo, ar to nori. Suaugėliai visą laiką kažkuo apsimetinėja. Galbūt jie taip pat apsimeta ją mylį?

Ana kartais pasakodavo, ką išgyvena ir kaip jaučiasi. Bet tėtis liovėsi apie tai kalbėjęs. Kažką padarė Stranstedas, manė ji.

Galbūt tėtis nebepastebi Anos ir jos? Gal jos tapo kaip Reinsnesas? Yra ten visą laiką, ir tiek. Ir niekam nerūpi.

Kai Karna tą rudenį pradėjo eiti į naująją mokyklą zakristijono sodyboje, ji įsikalbėjo su mergaite, vardu Birgita. Atsitiko taip, kad Birgita pargriuvo ir susižeidė, taigi Karna parsivedė ją namo, kad tėtis iš kelio išrankiotų žvirgždą.

Birgita gyveno prie pat laivų statyklos. Jos akys buvo tokios išgąstingos, kad dėl tos išraiškos beveik negalėjai suprasti, kaip ji pati atrodo. Veidelis buvo siauras ir išblyškęs, plaukai, primenantys geltonojo vasarinio močiutės šalio kutus, labai tvarkingai supinti.

Jos motina skalbė žmonėms ir visada dėl ko nors pykdavo. Blogiausia būdavo ne žodžiai, bet tai, kaip ji juos ištardavo. Jos riksmas panėšėjo į pavasarinį katinų koncertą.

Birgita susigūždavo ir labiausiai, ko gero, norėdavo sprukti lauk, kai jos mama prabildavo. Bet ne visada galėdavo.

Vieną dieną Karna pietavo kartu su Birgitos šeima, nes Birgita pasakė, kad ji daugybę kartų valgė daktaro namuose.

Ji nebuvo pasiruošusi išvysti tiek šnairų žvilgsnių prie stalo. Dviejų vyresniųjų Birgitos brolių ir tėvų. Visi turėjo įprastas mėlynas akis. Visiškai vienodas.

Iš pradžių jie nieko nekalbėjo. Siuntė ratu bulves, lupo jas ir dėjo lupenas tiesiai ant ceratinės staltiesės. Birgitos motina tiesiog iš puodo padalijo žuvies. Puodas stovėjo ant plokščio akmens, pakloto vidury stalo.

Galbūt jie spoksojo todėl, kad jos keistos akys, arba laukė, kada ji grius. Iš tiesų jai tereikėjo pasakyti, kad šiandien to nebus. Bet nepasakė. Juk negali būti visai tuo tikra.

Ji nusilupo bulvę ir paliko lupenas ant lėkštės krašto. Tada kažkas atsitiko.

Pro virtuvės langą praėjo sena moteris, ir Birgitos mama garsiai suaimanavo. Senutę ji vadino Degtinės Stela.

— Šiandien vėlyva! — sučirškė ji ir išsiviepė, tarsi kalbėtų apie ką nors šlykštaus.

Birgita susigūžė ir į nieką nežiūrėjo. Karna pamanė, kad draugei būtų geriau, jei kas nors ką pasakytų.

— Kaip? — paklausė ji.

Bet tada vėl visi išpūtė į ją akis. O Birgitos mama tarė:

— Velkasi pro čia kiekvieną dieną. Lekia į Olaiseno laivų statyklą ir prašinėja anglių. Bet ji kojų nepavelka.

— Girta, ar nematai? — nusišiepė vyriausiasis brolis.

Tada jis pašoko nuo stalo, pabeldė į langą ir pagrasino senei kumščiu.

— Sėsk ir ėsk! — sugriaudėjo Birgitos tėvas.

Tačiau brolis jo nepaisė. Jis pamėgdžiojo, kaip ji sliūkina pro šalį su cinkuotu kibiru vienoje rankoje ir lazda kitoje.

— Ji pametė kibiro ąsą! Prisirišo virvę! Che che che! Ar matei tą jos apskretusią languotą prijuostę? Ką? Ta pati vasarą ir žiemą, — nusiviepė brolis ir linksmai pažiūrėjo į Karną.

— Tikriausiai kad nesusiteptų nešdama anglis, — pasakė ji.

Tada broliai susižvalgė.

Karna nebenorėjo bulvių su žuvimi. Buvo soti.

Birgitos motina ėmė kalbėti apie Degtinės Stelą, tarsi būtų nuodėmė nešioti prijuostę ant šalio ir megztinio.

— Kodėl jai niekas nepriveža tiek anglių, kad užtektų visą žiemą? — tyliai paklausė Karna.

Tada visi nustojo kramtyti.

Birgitos tėvas pražiojo burną. Tarp dantų buvo žuvies. Tada jis užsičiaupė ir pačiulpė. Atrodė, tarsi kažką būtų sumanęs, bet apsigalvojo. Pasmeigė peiliu gabalą ir įstūmė gerklėn.

Vis dar niekas jai neatsakė. Karna suprato ne to paklaususi.

Ana būtų pasakiusi, kad elementaraus mandagumo taisyklės reikalauja atsakyti, kai kas nors klausia. Galima pasakyti, tarkim: „Deja, nežinau“. Arba: „Apie tai, matyt, reiks pasiteirauti ką nors kitą“. Bet atsakỳti reikia.

— Ji tokia girta, jog visur valkiojasi, apskretusi savo mėšlu, — galiausiai tarė Birgitos mama ir ėmė tvarkyti stalą, dar visiems nebaigus valgyti. — Ji turėtų būti uždaryta! — kalbėjo toliau nuo virtuvės stalelio.

— Ar ji pavojinga? — paklausė Karna ir pati išgirdo, kad balsas ne visai tvirtas.

— Cha! Pavojinga — ne... Bet tikrai pamišusi! — pasakė Birgitos tėvas.

Jis sodriai atsirūgo ir sunkiai pakilo nuo stalo.

Nuo tos dienos ji tapo Birgitai draugiškesnė. Per pertraukas dalijo jai spalvotus paveikslėlius ir pyragaičius. Gerai nežinojo, ar dėl to, kad jos gaila, ar kad ją mėgsta.

Birgita atsidėkojo paklausdama mokytoją, ar negalinti sėdėti šalia Karnos, nes niekas daugiau ten nesėdi. Jai buvo leista. Bet mokytojas įspėjo, kad ji turinti nepamiršti, jog Karna kartais griūna.

— Man nusispjaut, — sušnabždėjo Birgita silpnu balseliu.

Nuo tada Birgita ir ji buvo tarsi viena.

Karna, bendraudama su Birgita, turėdavo progų sutikti įvairiausių žmonių. Jos mama priklausė blaivybės draugijai. Taigi ir ji ten nuėjo. Išgirdo apie pragaištį, šlykščiuosius velnio lašus. Matyt, dėl to Birgitos mama taip nemėgo girtuoklės Stelos.

Karna suprato, jog ir Reinsnese, ir daktaro namuose baisiai daug pragaišties. Ką jau kalbėti apie „Grand“ viešbutį pas močiutę.

Suaugusieji gėrė vyną, degtinę, konjaką — visko nė neišvardysi. Skyrėsi, matyt, tik tuo, jog nebuvo vargšai ir neprašinėjo anglių. Ana kas vakarą prieš miegą išgerdavo taurę portveino. Tačiau Birgitai ji apie tai neprasitarė.

Birgitos mama taip pat eidavo klausytis keliaujančio pamokslininko. Kai ji apie tai pasakė tėčiui, šis pareiškė, kad geriau vaikščioti į bažnyčią. Bet paprastomis dienomis ten nieko nevykdavo. Taigi ji su Birgita lankėsi pas pamokslininką.

Jis rengė susirinkimus vežiko troboje. Ten buvo tamsu, ankšta ir kvepėdavo kepta žuvimi. Tačiau Karna juto, jog jai ten pa-

tinka. Pliušas, kutai ir kambarinės gėlės. Be to, žmonės juokiasi, verkia ir puola ant žemės. Ir gieda!

Atėjusi pirmąkart, ji garsiai giedojo kartu su visais ir nepastebėjo, kad galiausiai stojo tyla. Vėliau stengdavosi susilaikyti. Bet nebūdavo lengva.

Pamokslininkas paglostė jai galvą ir pagyrė, kad gražiai giedanti Dievui. Tuomet ji susigėdo, nes žinojo giedanti pati sau.

— Karna visada nešiojasi krepšyje Bibliją, — sušnabždėjo Birgita.

Pamokslininkas labai susijaudino ir paprašė parodyti. Sprukdama pro duris išgirdo jį klausiant, kas ji tokia.

— Tai daktaro Karna, ji serga nuomariu, — pasigirdo balsas jai už nugaros.

Ir pamokslininkas pašaukė ją grįžti, tada užtraukė „Šlovė Viešpačiui". Tačiau ji nieku gyvu nebūtų išdrįsusi atsisukti.

Dvi dienas ji pyko ant Birgitos, kam toji išplepėjo apie Bibliją. Paskui tarsi pamiršo. O gal atsileido dėl to, jog Birgitos veidas visai pajuodo.

Po kurio laiko ji vėl įsidrąsino ten nueiti. Stengėsi negiedoti. Tačiau neįstengė. Ji nesiryžo neštis Biblijos. Taigi bet kada galėjo nugriūti. Bet nesijaudino. Mat žmonės tolydžio klaupėsi ant kelių ir tampėsi. Nors tėtis nebūtų to pavadinęs stipriais traukuliais. Kai kurie verkė ir be atvangos kalbėjo apie nuodėmingus žmones ir girtuoklystės pragaištį.

Ji negalėjo žiūrėti nė į vieną žmogų nepagalvodama, kaip jie gyvena su savo kaltėmis. Ar jie tokie kaip Birgitos mama, kuri ieško tik svetimų nuodėmių? Karna nujautė, jog turbūt sunkiausia pamatyti kitų nuodėmes. Juk negali tiksliai žinoti. O nuosavos visada kartu.

Ji surado, kas apie tai pasakyta Jertrūdos Biblijoje, ir išsiaiškino, jog visa, ką nuodėmingi ir girtaujantys žmonės šiais laikais daro, žudydami savo sielas, darė ir anuomet. Nuo to jai kiek pasitaisė nuotaika. Vadinasi, Ana, tėtis ir močiutė nėra blogesni už daugelį biblinių herojų.

Ji perskaitė apie nuodėmę, kuri, matyt, yra baisiau nei nužudyti žmogų. Tai paleistuvybė. Tada tokius nusidėjėlius užmėtydavo akmenimis. Dabar taip nedaroma. Tačiau Olaisenas, ne kas kitas, turi būti Hanos vaikų tėvas.

Jis apkaltino tėtį tuo, ko niekam nevalia sakyti. Todėl ji nemėgo Olaiseno, nors šis būdavo malonus ir niekada negailėdavo gražių žodžių močiutei ir jai, kai jos ateidavo į laivų statyklą.

Karna suprato, jog ne visuomet smagiausia kalbėtis su tais, kurie knaisiojasi po kitų nuodėmes. Bent ne akis į akį. Tačiau pas pamokslininką visi vienu metu murmėdavo ir šūkaudavo. Būdavo kraupoka, bet įdomu.

Namai, kuriuose ji lankydavosi su Birgita, dažniausiai būdavo skurdūs, bet labai švarūs. Keturiuose iš jų kabojo Jėzaus, tildančio audrą, atvaizdas. Gražu. Jėzus — kaip iš akies trauktas Olaisenas. Tai nepatiko.

Niekur ji nematė jokios knygos, išskyrus katekizmą, giesmyną ir Bibliją. Nei pianino.

Kai žmonės imdavo pasakoti, kalbėdavo apie tai, kas įvyko krantinėje arba už lango.

Karnos supratimu, antras pagal nepatrauklumą žmonių užsiėmimas, po buvimo tikru vargšu, kaip girtuoklė Stela, yra ieškoti nuodėmės. Taigi nenuostabu, jog retkarčiais jiems reikia susirinkti į krūvą pagiedoti ir paklūpčioti.

Jai atrodė, jog žmonės, gyvenantys salose ir toliau nuo jūros, palei fiordus, kitokie. Kartais tėtis ją pasiimdavo kartu, taigi ji girdėdavo juos meldžiantis ir giedant, kai kas nors sunkiai sirgdavo.

Bet jie nešnekėdavo apie nuodėmę. Jiems taip pat buvo nė motais, kas parašyta laikraštyje ar kas nuspręsta valsčiaus taryboje. Kas atvyko į Stranstedą ir kurie gaisrai yra padegimai. O dar nesibaigiančios kalbos apie žuvis...

Galėjai pamanyti, jog žmonės, gyvenantys užkampyje, kur tėra vienas namas ar du, dar nesurado nuodėmės. Jie atrodė visiškai ramūs prieš Dievą. Kalbėdavo apie Jį lyg apie savo pusbrolį. Panašiai, kaip šnekėdavo Stinė.

Karna manė, kad visas tas triukšmas dėl nuodėmės būdingas tik Stranstedui.

Kitas dalykas, jai įstrigęs Stranstede, buvo kalbos apie pinigus. Kad ir apie ką visi šnekėtų, iš paskos it vikriai sprunkančios pelės uodega vilkdavosi didelės ir mažos pinigų sumos.

Kartais ir močiutė prašnekdavo apie pinigus. Bet niekada neminėdavo skaičių. Vadindavo kapitalu ir pelnu. Ir niekada neprasižiodavo apie tai prie stalo.

Karnos supratimu, Stranstede viskas kilo iš to, jog namai taip glaudžiai sustatyti. Iš tikrųjų vietos netrūko. Visi būtų galėję turėti nemažą laisvos žemės plotą tarp savęs ir kaimyno. Ar bent nedidelį lopinėlį. Tačiau namai kone šliejosi vienas prie kito.

Kai gyveni taip arti, juk viską matai ir galbūt nebereikia tiek daug aiškinti. Išskyrus tuos du dalykus. Nuodėmę ir pinigus.

Tik persikėlus gyventi į Stranstedą, ją ėmė graužti Reinsneso ilgesys. Pirmąją vasarą ji nuplėšė dvi poras batų, nes labai dažnai spardė akmenis. Galiausiai tėtis pasakė, kad jai teks vaikščioti basai.

Tada ji nusiavė ir basomis kojomis kelias valandas vaikščiojo po akmenuotą paplūdimį. Kai grįžo namo, tėtis turėjo jas sutvarstyti. Jis plūdo ir tvarstė. Daugiau tvarstė, nei plūdo.

— Aš eisiu namo į Reinsnesą! — pareiškė ji.

— Nepajėgsi. Per tolimas kelias, — atsakė jis.

— Aš pykstu ant tavęs, kad mes turime čia būti!

— Tai ne pyktis, tik sielvartas, — tarė tėtis.

— Kas tai yra?

Jis valandėlę pagalvojo, tada pakėlė rankas prie veido, lyg būtų užkliudęs voratinklį ir dabar norėtų jį nusibraukti.

— Kai buvau tokio amžiaus kaip tu, man buvo lygiai taip pat, ir negalėjau prisipažinti, jog sielvartauju.

Tada ji linktelėjo, nes, matyt, taip ir yra.

Tėtis pasisodino ją ant kelių, sūpavo ir pūtė į sprandą.

— Atrodo, svarbiausi dalykai gyvenime prasideda arba baigiasi sielvartu. Turi džiaugtis, kad jis aplankė tave pradžioje, taigi viskas praeis, — pasakė jis ir dar papūtė jai didįjį kojos pirštą.

Vėliau ji visada prisimindavo, kaip jis atrodė prikišęs burną prie jos kojos ir iš apačios rimtai žvelgdamas į ją.

Ji pamanė: „Ar tėtis, kokį matau dabar, toks yra iš tikrųjų?“

5 skyrius

Jo pakviesti atėjo Sara. Konradėlis jau trečia para karščiuojąs ir nepažįstąs nei Hanos, nei jos.

Daktaro namuose buvo ką tik po vakarienės. Benjaminas nuėjo į kabinetą pasiimti, ko jam gali prireikti. Paskui užsimetė paltą ir išlėkė.

Pūgoje jie akimirksniu pabalo. Pūpsojo aukštos pusnys. Jei ne namų eilė, būtų buvę sunku matyti, kur kelias.

Sara bėgo greitai, nors ir šlubčiodama, bet mažumą atsiliko įkalnėje. Po valandėlės jį pasivijo.

— Kodėl anksčiau nekvietėte daktaro? — sušniokštė jis.

— Hana nenorėjo.

— Kodėl?

— Dėl Olaiseno.

— Ar jis nenori kviesti daktaro, kai vaikas serga?

— Nežinau, — pasakė ji uždususi.

Jie brido užpustytu keliu, į nugarą pučiant vėjui.

— Papasakok, kaip vaikas jaučiasi.

— Baisiai kreguoja. Dreba krečiamas drugio. Kosėja kaip tikras senis.

— Kada prasidėjo?

— Prieš tris dienas, vis blogyn ir blogyn.

Jis paspartino žingsnį, bet ji neatsiliko.

— Kaip sekasi naujajam viršaičiui? — staiga paklausė.

Ji ne iškart atsakė, bet paskui tarė:

— Tai geriau, tai blogiau.

— Ką reiškia blogiau? — sušnypštė jis.

— Kai ima siautėti, — sušvokštė Sara.

— Ar žinai, kas jam sukelia tą siautulį?

— Paskutinį kartą tai, kad Dina už savo pinigus vėl išleido Pederį į Tronjemą. Jis mokysis taisyti mašinas, o Olaiseno nebuvo nė atsiklausta.

— Jis juk išmetė savo brolį iš namų.

— Taip niekas nesako.

— O kaip sako?

— Kad Pederis turi pieną nuo lūpų nusidžiovinti.

Jis pamanė, jog Dina galėtų ir nesikišti į Olaisenų šeimos reikalus. Vadinasi, dabar dėl to kenčia Hana ir vaikas.

— Ar jis namie?

— Ne, Lofotene su „Gulbe".

— Kada išplaukė?

— Šįryt.

— Kodėl iškart neatėjote?

— Hana visada mano, kad jis vėl sugrįš.

Jis ūmiai stabtelėjo ir atsisuko į ją.

— Ar taip yra buvę?

— Taip! — suriko ji prieš vėją ir nuklampojo toliau.

Hana mynė po kambarį su šnopuojančiu Konradu ant rankų. Jam tebuvo pora metų.

Ji nepakėlė akių, kai jis įėjo kartu su Sara.

— Labas vakaras, — pasisveikino Benjaminas.

Lūpos sukrutėjo, bet balso nebuvo.

— Kur galėčiau gauti šilto vandens rankoms susišildyti?

— Čia! — tarė Sara ir nuvedė jį į virtuvę.

Kai jis grįžo vienas, Hana su vaiku atatupsta pasitraukė į kertę.

Jis apsimetė, jog nepastebėjo, paėmė iš jos berniuką ir, paguldęs ant stalo, apžiūrėjo. Krūtinėlė sunkiai kilnojosi. Įkvėpimų ir iškvėpimų skaičius per minutę labai didelis. Šnervės išsiplėtusios, oda karšta ir drėgna. Nebuvo reikalo matuoti temperatūros. Visas kūnelis purtėjo. Jis pasiklausė ir pastukseno krūtinę. Garsas neleido suklysti.

— Rodos, plaučių uždegimas, — galiausiai pasakė ir pabandė sugauti jos žvilgsnį. Tačiau jis nukrypo į šalį.

— Kur tu jį guldai? Reikia paremti pagalve, kad būtų lengviau kvėpuoti.

Ji linktelėjo ir pirma užlipo į antrąjį aukštą. Kambaryje tebuvo viena lova ir vaiko lovelė. Krosnis ūžė.

— Reikia jį numaudyti drungname vandenyje, kad nors kiek atvėstų. Ir sulčių su vandeniu. Pasirūpinsi?

Ji dingo iš kambario, o jis pabandė nuslopinti kosulio prie-

puolį. Kai stovėjo laikydamas drebantį kūnelį, apėmė pažįstamas silpnumo jausmas. Bejėgiškumas. O jeigu nepavyks?

Ji grįžo su nedidele vonele ir nurengė berniuką. Jos rankos virpėjo, teko jai pagelbėti. Panardino tirtantį kūnelį į vandenį, bet neatrodė, kad padėtų. Paskui įsuko jį į rankšluostį, kurį ji laikė paruoštą.

Jie nesikalbėjo. Tik tada, kai jis atsisėdo su ja prie lovos, ji tarė:

— Tau nereikėjo pasisodinti jo ant kelių, kai buvome pas Diną.

Jis iškart suprato, ką ji turi galvoje. Vis tiek atsainiai atkirto:

— Juk tai buvo prieš pusę metų. Berniukas negali susirgti pasėdėjęs ant kelių.

— Ne, bet dėl Vilfredo.

Vaikas ėmė kosėti. Ji stvėrė jį ir priglaudė prie savęs.

Benjaminas paėmė vaikišką antklodėlę ir norėjo ja abu apsupti. Ji krūptelėjo, o jis liko stovėti su antklode rankose.

Berniukas, purtomas baisaus kosulio, nusitvėrė jai už suknelės. Kai ji tvirčiau suėmė vaiką, atsilapojo kaklas. Ant kaklo ir žemiau, ant krūtinės, pasimatė didelės nagų žymės ir tamsūs lopiniai.

— Hana!

Ji dirstelėjo į save ir užsidengė vaiku.

— Paguldyk jį į lovą, kad nesušaltų, — gergždžiančiu balsu tarė jis. Šnopavimas nuo vaiko lovelės buvo vienintelis garsas kambaryje.

Jam kilo absurdiška mintis, jog lova juos saugo. Lovatiesė, praustuvė, komoda, naktinis staliukas. Vilfredo akys tykojo kiekvienoje raukšlėje.

Ji pakvietė daktarą savo vaikui, o dabar laukia priekaištų ir smūgių iš vyro, kuris taip toli, jog grįžti jam prireiktų ištisos dienos. O jis? Kaip pykinimą juto įvykio senajame kabinete šiurpą.

Jis turi apie tai kalbėti. Paguosti ją. Bet kaip? Jis atėjo dėl vaiko. Visa kita palauks.

— Dabar tau reikia išeiti! — staiga pasakė ji.

— Ne, Hana!

Jis girdėjo Sarą koridoriuje kalbant su dviem vyresniaisiais berniukais. Varė juos miegoti.

Hana išėjo ir uždarė duris. Jis girdėjo, kad ji kažką sako, bet negalėjo suprasti ką. Tada ji vėl grįžo ir ėmė neramiai vaikščioti tarp vaiko lovelės ir lango.

— Berniukas serga. Tai rimta. Pabūsiu čia kurį laiką. Supranti?

Ji neatsakė.

— Tu gali būti kitame kambaryje, kol aš budžiu.

Ji papurtė galvą ir priėjo prie lovelės. Atsisėdo ir suėmė mažyliui ranką.

Po pusvalandžio ji tebebuvo palinkusi prie vaiko ir jis negirdėjo jos kvėpuojant.

Jis pasiuntė Sarą pranešti Anai, kad kol nepraeis krizė, jis pabus čia.

Kai pamatė, jog berniukas ištroškęs, ir pabandė jį pagirdyti, šis viską atkosėjo. Jis iškėlė jį iš lovos ir prispaudė prie savęs, įkišdamas jam į burną skudurėlį, pamirkytą sultyse.

Berniukas godžiai žindo šnopuodamas, užsimerkęs.

Benjaminas jautė, kad ji sėdi ir žiūri į jį išplėstomis akimis. Jis padrąsinamai šyptelėjo. Ji neatsakė į šypseną, tik pažiūrėjo į berniuką. Po to paėmė skudurėlį ir, kol Benjaminas jį laikė, nušluostė berniukui galvą.

Staiga jis kažką atpažino. Nervingą prakaituoto moters kūno kvapą. Aptakią ranką. Braukimą skudurėliu per išblyškusią kaktą. Karna prie Dybėlo.

Buvo vėlu. Sara grįžo ir parnešė linkėjimų nuo Anos. Patyliukais pasisukiojusi, atnešė jiems kavos.

Skaniai kvepėjo. Jis godžiai gėrė. Bet Hana nė nežvilgtelėjo puodelio pusėn.

— Išgerk kavos, Hana. Kitaip negalėsi budėti, — pasakė Sara ir vėl nušlubčiojo prie durų. — Einu miegoti, bet pabelskite, jei manęs prireiktų.

Kai ji išėjo, o vaikas kiek aprimęs snaudė, nutarė su ja pakalbėti.

— Žinau, kad ne laikas dabar tai sakyti. Bet tu negali metai iš metų taip gyventi.

Ji beveik nustebusi pažvelgė į jį. Kaip tada, kai dar buvo mergaitė ir matė gamtoje dalykus, kurie ją stulbino. Žaibą. Potvynį.

Apie trečią valandą nakties persmelkė aiškumas, jog artėja galas.

Jie tik galėjo būti liudininkai, kaip mažas kūnelis iš paskuti-

niųjų kovoja, kad galėtų kvėpuoti. Ji norėjo pakelti vaiką, bet jis užbėgo jai už akių, ir ji neprieštaravo. Dusimo garsai kankino kaip fizinis skausmas. Blankioje lempos šviesoje Hanos vyzdžiai išsiplėtė į jį. Akimirką jam atrodė, kad juose mato savo veidą.

Negalvodamas, ką daro, jis įkišo berniukui į gerklę pirštą. Stipriai, taigi berniukas jį apvėmė. Išsipylė gleivės ir tai, kas buvo skrandyje. Mažylis kovojo taip, jog visus tris išpylė prakaitas.

Vienu metu jis visas suglebęs karojo jam ant rankų. Tarsi gyvi būtų tik plaučiai. Paskui užėjo naujas vėmimo priepuolis.

Ji ištiesė rankas. Padavęs vaiką, jis paglostė Hanai plaštaką, ranką, plaukus. Bet suvokė tik vėliau.

Vaikas susmuko ant jos rankų.

Galas, pamanė jis. Lyg per miglą suvokė, jog stovi apkabinęs juos abu.

Iš pradžių nepatikėjo, kai vėl išgirdo greitą kvėpavimą. Bet po valandėlės berniukas alsavo. Vis dar sunkiai šnopuodamas. Bet alsavo!

Jis nedrįso į ją pažvelgti. Tik pabandė nusišypsoti kažkur į kambarį, paimdamas iš jos berniuką ir paguldydamas į lovą. Pasiklausė jo. Atsargiai pastukseno krūtinę. Suskaičiavo atsikvėpimus. Paguldė į vaiko lovelę.

— Manau, gera permaina, — pasakė jis ir pagaliau įstengė į ją pažiūrėti.

Kai ji nė nekrustelėjo, jis paėmė jos ranką. Buvo šalta ir glebi.

Valandėlę sėdėjo laikydamas jos ranką delnuose, klausydamasis berniuko alsavimo.

— Pabandyk jį pagirdyti, — sušnabždėjo jis.

Ji atitraukė ranką, pasilenkė virš lovelės ir davė berniukui sulčių. Mažylis gėrė godžiai, nekosėdamas.

Padėjusi puodelį, pažvelgė į jį. Atvėrė burną ir vyptelėjo — nei verksmas, nei juokas.

— Ačiū! Dabar gali eiti!

Po valandėlės jis pakilo ir žengė prie krosnies. Įmetė keletą pliauskų ir atsargiai uždarė dureles. Tada pamažu atsisuko į ją.

— Taip, dabar galiu eiti. Bet turi ką nors atsiųsti manęs pakviesti, jeigu vėl reikės. Nežiūrint į nieką! Girdi?

Jis palaukė, bet neišgirdo atsakymo. Uždarė daktaro krepšį. Dar luktelėjo. Skubiai perėjo kambarį ir paspaudė durų rankeną.

Tada ji atsidūrė šalia. Jis juto apsivijusias rankas ir ieškančią burną ant kaklo.

Jis pakėlė rankas. Stovėjo iškėlęs jas į orą. Tada apkabino ją ir prisispaudęs ėmė sūpuoti. Lingavo ir lingavo. Kaip sūpuodavo Karną, kai ji pabusdavo po priepuolio.

— Na na, — šnabždėjo jai į plaukus. — Na na, mieloji Hana. Dabar galės pabūti Sara, tu eik miegoti. Miegoti, miegoti. Vėliau ką nors sugalvosime.

Jis nežinojo, kiek laiko jie šitaip stovėjo. Bet kai ketino išsilaisvinti ir eiti, ji karštai paprašė:

— Neišeik! Nepalik manęs!

6 skyrius

Balandis praėjo be pavasario ženklų, išskyrus kirų klyksmą ir žuvų kvapą. Ir blyškų ratą kažkur aukštai pūgoje, tik tokį, kad aišku, jog saulė ten yra.

Tačiau Dinos ir Vilfredo Olaiseno laivų statyklos užsakymų žurnalas buvo nuolat pilnas, ir „Grand“ viešbutyje neretai būdavo kūrenami visi kambariai.

Atvykdavo žmonių, kurių niekas ligi tol nebuvo matęs ir kurie iš pažiūros neturėjo ko veikti Stranstede.

Taip pat pasirodydavo vienas kitas žuvų kokybės tikrintojas, komivojažierius ar kapitonas. Ir vyrai, kurie turėjo pažymėti pakrantės laivakelį. Valgomajame vykdavo valsčiaus tarybos posėdžiai. Kada ne kada apsistodavo apskrities valdytojas su žmona. Mielai pernakvodavo vyskupas, kai atvykdavo vizituoti arba pakalbėti su probstu. Taip pat pagyvendavo vienas kitas keliaujantis pamokslininkas, iš tų, kurie žino, kaip surinkti aukas.

Bet daugiausia būdavo ponų su kišeniniais laikrodžiais ir apkaustytais lagaminais, laukiančių laivo į pietus ar į šiaurę. Dėl kažkokios priežasties jų vis daugėjo. Tarsi apsilankymas ponios Dinos viešbutyje Stranstede — būtinybė prieš plaukiant į Tromsę arba arklių kinkiniu važiuojant į pietus.

Vienu tarpu mansardoje gyveno būrėja. Tačiau kai paaiškėjo, kad ji nepajėgi apmokėti sąskaitos, nežiūrint daugybės vyrų, kuriems ji būrė, virtuvės darbininkė prunkšdama papasakojo savo draugėms, kad ponia Dina pristatė moteriškę skusti bulvių ir kaip užstatą paėmė stiklinį rutuliuką. Būrėja pabėgo pro virtuvės duris su žveju iš Gratango, tačiau be stiklinio rutuliuko.

Būdavo, jog žmonės, atrodantys patikimi ir, žinoma, visai nekaltais veidais, bandydavo iškvosti Bergljotą, ar kas nors iš keliauninkų nesisukioja privačiojoje viešbučio dalyje. Ir atsakymą gaudavo.

— Šeimininkė privačiojoje dalyje su redaktoriumi žaidžia šachmatais ir priima daktaro šeimą. Ten ne vieta pobūviams ar pašaliniams žmonėms!

Kai kas girdėjo, jog Vilfredas Olaisenas kviečiamas pas ponią Diną. Atseit jis taip trokšta, kad laivų statykla turėtų darbo, jog ima remonto užsakymus be būtinų ekonominių garantijų. Tačiau Bergljota tai savaip paneigė.

— Ji niekada nekalba apie verslo reikalus privačiuose kambariuose. Kaipgi atrodytų? Ką šneka kontoroje, aš negaliu girdėti. Ką turite galvoje? Niekada negirdėjau, kad Olaisenas ir ponia Dina vienas kitam būtų pasakę blogą žodį.

Tačiau privačioji „Grand" viešbučio dalis ir toliau aitrino smalsumą. Durys, pro kurias žmonės kuo padoriausiai gali įeiti ir išeiti bet kuriuo paros metu, ne vien Rūtai Olesen kėlė galvos skausmą.

Pasklido gandas, jog Olaisenas ir Dina statys naują elingą ir plės įmonę. Ir kad dėl to Pederis Olaisenas išsiųstas į Tronjemą.

Telegrafistas tiksliai žinojo, kad Dina iš zakristijono nusipirko be galo ilgą pakrantės ruožą. Ką ji su ta žeme ruošiasi veikti, buvo neaišku. Tačiau toks siauras ruožas netinka niekam kitam, išskyrus lynų fabrikėlį. Tokiu atveju ji užbėgo Olaisenui už akių. Mat jis seniai apie tai kalba.

Zakristijonas, po Olaiseno didžiausias žemvaldys, pripažino, jog dumbliais apterštas ir akmenuotas paplūdimys parduotas poniai Dinai. Bet jam galva neišneša, kam jį panaudos, nes juk netinkamas žuvims džiovinti.

Sara, stovėdama už uždarytų privačiosios pusės durų, tepasakė porą žodžių. Net neturėjo kada prisėsti. Ir išėjo pro užpakalines duris. Jos čia nė nebuvo!

Dina apsiavė gerais batais, apsivilko storą paltą ir patraukė pas Olaisenus. Nekviesta. Hana nesikelianti iš lovos, o Vilfredas Olaisenas su „Gulbe" išplaukęs į pietus. Kur ar kuriam laikui, Sara nežinanti.

Buvo daugiau nei akivaizdu, jog čia gyvena žymiausias Stranstedo žmogus. Garbingai, su trimis sūnumis, žmona ir jos seserimi. Namai atviri pažįstamiems ir verslo partneriams. Viršaitis išlaikė dvi tarnaites ir auklę, be to, vyrą, padedantį prižiūrėti sodą ir kasti žemę.

Hanai tai pravertė. Ką daugiau gali pasakyti. Niekas ir nesakė. Dina girdėjo žmones kalbant, kad Vilfredas Olaisenas ūmaus būdo.

Tačiau tame pačiame sakinyje jie imdavo žavėtis, kaip jam sklandžiai sekasi. Viskas, prie ko jis prisiliečia, tampa darbo vietomis. Visi laiku gauna atlyginimą. Jis padėdavo surasti būstą ir visais rūpindavosi.

Matyti jį kartu su berniukais — tikra šventė. Nerasi meilesnio tėvo už Vilfredą Olaiseną. Nerasi draugingesnio ir geriau nusiteikusio žmogaus. Tiesa, tas ūmumas. Bet kas neturi ydų? Pirma reikia į save pažiūrėti!

Olaiseno durys turėjo plaktuką. O tarnaitė, kuri atidarė duris, ryšėjo standžią prijuostę. Išgąstis, ant laiptų pamačius ponią Diną, permainė visą išblyškusį veidą.

— Ne, ponia Olaisen nekaip jaučiasi ir nepriima svečių, be to...

— Suprantu. Todėl ir atėjau, — pasakė Dina ir stumtelėjo tarnaitę į šoną.

Toji liko stovėti prie uždarytų koridoriaus durų, grąžydama rankas, kol Dina lipo laiptais.

— Kur ji guli?

Atsakymas buvo nerišlus, bet jo pakako tam, kam ne naujiena didelis namas su daug kambarių.

Užuolaidos buvo užtrauktos. Vos juntamai dvelkė rožių vandeniu ir jodu. Viskas spindėjo ir buvo idealiai sutvarkyta. Lova plati, su šydo lengvumo užuolaidomis, kurios krito nuo lubų. Savotiška pasakos nuotaika, galinti nukelti į „Tūkstantį ir vieną naktį".

Hana gulėjo užsimerkusi didelėje lovoje. Ji nepravėrė akių ir kai Dina įėjo. Kaktą ir vieną akį buvo užsidengusi rankšluosčiu kaip savotišku kompresu. Šiltu ar šaltu? Viršutinė lūpa ištinusi, skruostas mėlynas. Tiek tesimatė iš po antklodės.

Dina uždarė duris, paėmė kėdę ir atsisėdo prie lovos netardama nė žodžio.

Hana prasimerkė. Stumtelėjo rankšluostį į šoną, kad galėtų matyti abiem akimis. Žvilgsnis buvo blausus. Tarsi ne viską suvokiantis.

— Tu? — išleido ji žodį.

— Matau, ne vien užkliuvai už demblio, — pasakė Dina.

Hana neatsakė. Pabandė kiek pasikelti, bet neįstengė. Vis tiek ištiesė ranką prie vandens stiklinės, stovinčios ant naktinio staliuko.

— Jis vis dar nesiliauja? — paklausė Dina, padėdama jai.

Hana vėl pamažu atsigulė.

— Būk gera, atidaryk langą, — vos girdimai paprašė.

Dina atidarė. Pastovėjo valandėlę, žiūrėdama į gražiai sutvarkytą sodą. Jauna mergina ten žaidė su vaikais.

— Kaip dažnai jis muša? — paklausė ji, vėl atsisėdusi.

Hana prieštaraudama pamojavo ranka.

— Dabar, šiaip ar taip, primušė? Taigi gali su manimi kalbėti.

Nuo lovos pasigirdo slopus pypimas. Bet žodžių, matyt, nebuvo. Hanos ranka gulėjo ant apkloto. Mėlyna, su didele atvira žaizda.

— Kaip tavo ranka tokia pasidarė?

— Jis avėjo gerais kelioniniais batais. Apkaustytais geležimi.

Dina išpūtė orą pro vieną burnos kamputį. Šnervės išsiplėtė.

— Liepsiu pakviesti Benjaminą, galbūt kas nors lūžo?

— Ne! — suspurdo Hana. — Sugis!

Pro atvirus langus jas pasiekė skambūs berniukų balsai. Vyresnysis bandė kažką paaiškinti kitiems dviem.

— Ar dar mataisi su Benjaminu? — netikėtai paklausė Dina.

Hana spoksojo į ją tuščiu žvilgsniu ir nieko neatsakė.

— Atėjau čia ne pamokslauti. Tik išsiaiškinti, ką reikia daryti, — tarė Dina.

Iš pradžių kalba buvo nerišli ir beveik nesuprantama. Tarsi Hana būtų taip įpratusi meluoti, kad apsigintų, jog prarado nuovoką, kai to nebereikėjo.

Benjaminas lankėsi čia vieną žiemos vakarą. Konradas sirgo plaučių uždegimu, o Vilfredas buvo išvykęs.

— Sara nuėjo pakviesti Benj... daktaro...

— Visas Stranstedas žino, kad mažylis žiemą sirgo. Tai kas dabar pasidarė?

— Aš nepasakojau Vilfredui, kad kvietėme daktarą. O kai mes sėdėjome ir valgėme... Rikardas netyčia prasitarė, kad daktaras čia buvo...

— Ar berniukai matė, kaip jis mušė?

— Ne, jis palaukė. Kol namuose tapo tylu.

Dinos veidas akimirką išsidavė. Nepatiklumas. Pasibjaurėjimas. Įniršis.

— O tarnaitės? Jos juk turėjo girdėti?

— Jis jas paleido. Jos išėjo į šokius... Viskas, ko jis imasi... pavyksta.

Balsas buvo tuščias. Nė menkiausio priekaišto.

— Tai turi liautis! — pasakė Dina.

— Kitą kartą... galbūt primuš pakankamai stipriai.

— Šito nė vienam neleisiu patirti. Ar jis nepasidarė švelnesnis po to, kai tau atsitiko ta nelaimė?

— Tai buvo taip seniai.

— O Pederis? Kas tada įvyko?

— Nesupratau, kaip viskas blogai, kol jis nepradėjo įtarinėti savo brolio, dar berniuko...

Dina valandėlę pasėdėjo. Apsidairė. Apžiūrėjo užuolaidas. Naktinę lempą. Galiausiai pažvelgė tiesiai į Haną.

— Vadinasi, tada supratai? Kad jis manė turįs pagrindo?

Hanos veidas suiro.

— Pabūsiu čia, kol jis grįš, — po valandėlės tarė Dina.

— Bus tik blogiau.

— Žiūrėsim, kas ką įveiks! — pasakė ji susiaurėjusiomis akimis.

Vakare Vilfredas Olaisenas susigalvojo grįžti namo. Oras nebuvo pats geriausias. Pusiaukelėje jis įsakė apsisukti. Vairininkas to tikėjosi. Ne dėl oro, bet dėl Olaiseno išvaizdos, kai jis nei iš šio, nei iš to pasišovė plaukti į Lofoteną be krovinio.

Olaisenas nujautė, kad jo bus laukiama. Taigi patraukė į laivų statyklą. Ilgai ir išsamiai kalbėjosi su meistru ir darbininkais. Tada aplankė laikraščio redaktorių ir apie devintą valandą užsisakė, kad jį parvežtų namo.

Tarnaitė atsiskubino prie durų, kaip visada, kai ponia Olaisen negalėdavo. Angelėliai, kaip Olaisenas juos vadino, tikriausiai jau lovoje. Jis tai žinojo, bet vis tiek pasiteiravo. Atsakymas suteikdavo tokią ramybę.

Jis sustingo, kai pamatė paltą, kabantį koridoriuje.

— Svečiai?

— Ponia Dina. Tiesiog užėjo... Ponia silpnai jaučiasi, — pridūrė nežiūrėdama į vyrą ir tokiu balsu, lyg pati būtų dėl to kalta.

— Ahaaa, — nutęsė Olaisenas. Bet veidas sugriežtėjo. Tada įvyko permaina, kurią net tarnaitė mokėjo išsiaiškinti. Ji padėjo jam nusivilkti paltą ir jį pakabino. Pasitraukė į kertę, tūptelėjo ir paklausė, ar jis ko nors valgysiąs. Jis atsisakė.

Likęs vienas koridoriuje, Olaisenas užtruko priešais veidrodį. Paprastai vaikščiodavo greitai ir ryžtingai, bet šįvakar ramiai nuėjo į svetainę ir įsipylė taurelę.

Nors judesiai buvo lėti, galva dirbo visu smarkumu. Dar nebuvo ištuštinęs taurelės, kai viskas buvo parengta susitikti su Dina. Jis užlipo laiptais ir pabeldė į nuosavo miegamojo duris.

Niekas nepakvietė vidun, taigi jis luktelėjo, nors tai buvo neįprasta. Galėjai pavadinti būtinu taktu.

Dina užstojo tarpdurį, bet jis įžiūrėjo būtybę lovoje.

— Betgi, Hana, kas atsitiko? — šūktelėjo jis visas nesavas. Nesulaukęs atsakymo kalbėjo toliau: — Koks šokas! Jei būčiau žinojęs, kad tau gresia pavojus, būčiau neplaukęs! Laimei, turėjome apsisukti. Oras taip subjuro. — Jis taip nuoširdžiai tuo įtikėjo, kad varė toliau: — Jei tik būčiau žinojęs, kad sergi...

— Kur galime pasikalbėti prie keturių akių? — nepasisveikinusi paklausė Dina.

Jis norėjo įeiti. Bet ji įrėmė jam į krūtinę delną, išstūmė į koridorių ir pati išėjo. Užvėrė duris.

— Norėjau pakviesti daktarą. Bet ji neišdrįso.

— Ar labai rimta? — susirūpinęs paklausė jis.

— Aš neatsakinėju į tokius naivius paistalus. Ar galime nulipti į svetainę?

Taip, žinoma. Jis buvo labai dėmesingas ir praleido ją pirmą dėkodamas, kad ji čia. Tai esą nepakartojama.

— Liaukis! — pasakė Dina ir žengė laiptais žemyn.

Svetainėje jis pats uždarė duris į kambarius, kad būtų visiškai vieni. Visą laiką jis dėmesingai į ją žiūrėjo. Kažkas juk turi išlikti ramus.

— Sėskis! — paliepė ji ir mostelėjo į kėdę prie koklinės krosnies, tarsi jis būtų atėjęs į svečius, o ne ji.

Jis patogiai įsitaisė. Tada mostelėjo ranka, parodydamas jai vietą. Išlaikyti jos žvilgsnį jam buvo visiškai lengva.

Tačiau Dina liko stovėti įsisprendusi. Jis nujautė, kad ji jau yra taip stovėjusi.

— Aš tave perspėjau! Ir vis tiek tu pakėlei ranką!

Jis spoksojo į ją atviru klausiamu žvilgsniu.

— Neapsimetinėk! Tu vėl ją visą sudaužei!

— Mieloji... Jei ponia Dina pažiūrės į tai kiek ramiau, tada galbūt galima...

— Kad tu manai, jog Hana susideda su tavo broliu ir Benjaminu, ne mano reikalas. Bet kad vėl muši, tikrai mano reikalas! Aš turiu su tavimi verslo sutartį, Vilfredai Olaisenai. Tu sulaužei savo įsipareigojimus. Tai kur kas rimčiau, nei tu įsivaizduoji.

Ji priėjo arčiau. Dar žingsnis, ir jis būtų galėjęs ją pasiekti. Sėdėjo pabalęs, burna persikreipė ir subjaurojo visą gražų veidą.

— Nesuprantu.

— Ar pamiršai, ką tau pasakiau tą dieną, kai parodžiau gemalą, kurį išspyrei iš Hanos kūno? — sukuždėjo ji.

Jis pakėlė ranką, bet vėl padėjo ant kelių.

— Ar pameni, ką sakiau?

Veido spalva persimainė. Įtūžis subyrėjo. Dailiai išlenktos lūpos buvo virpantis vyriškas meno kūrinys.

Amūro lankas po išpuoselėtais ūsais nervingai išsitiesė.

— Ar Hana skleidžia melą vien tam, kad?..

— Jai nereikia meluoti, pati matau.

— Tai melas! Melas!

Kol jis gynėsi, kažkas atsitiko balsui. Tapo maldaujamas kaip mažo berniuko, užklupto sukčiaujant.

Tada ji žengė paskutinį žingsnį prie jo, suėmė už marškinių krūtinės ir pasuko užkabindama ir gyvaplaukius.

— Ne didesnis melas negu tai, kad stoviu čia ir metu tau iššūkį. Trenk man! Trenk stipriai! Nes trokštu smogti atgal. Už tai, ką padarei, pritvatyti tave taip, kad vos pašliaužtum!

Jis pabandė išsivaduoti, bet ji laikė. Tada mėgino atsistoti. Bet ji visu kūnu palinko prie jo.

— Trokštu taip išperti tau kailį, kad pasigailėtum palietęs Stinės mergaitę.

Ji apsiputojo, tačiau šypsojosi, lyg visa tai jai teiktų malonumą.

Vilfredas Olaisenas nebuvo pratęs prie tokių dalykų. Būtų galėjęs partrenkti ją ant grindų vienu smūgiu. Bet kaip dabar muši savo kompanionę? Neapsimoka.

Vilfredas Olaisenas nieko nepasakė. Pakėlė priešais save rankas. Ne grasindamas. Tik pereidamas į gynybą. Suvokė turįs priešininką.

Buvo sunku patikėti, kai ji paleido jį ir jis išgirdo:

— Drąsiau, vaikine! Trenk!

Jis dirstelėjo į šonus. Tarsi norėdamas pasprukti. Įsiklausė į duris ir langus. Ar kas nors girdėjo tą beprotybę?

— Aš nesuprantu... Juk neturiu jokio pagrindo...

— Ne, bet tuoj turėsi!

Jis stovėjo kaip stabo ištiktas.

— Nedrįsti? Parodyk, kad esi vyras, kuris gali trenkti! Trenk pagaliau! Stipriai! Padaryk, ką tikrai moki! Mušti moteris! Nagi! Trenk!

Jos šnabždesys griausmu griuvo ant jo. Bet kas gi mušasi su savo kompanionais? Viskam yra ribos.

— Drąsiau! — šnabždėjo ji viršum jo.

— Gerai, kad mūsų niekas nemato. Tai beprotybė, — pagaliau išspaudė jis.

— Nedrįsti? Ar man trenkti pirmai?

Jis pakraipė galvą ir kilstelėjo ranką ją ramindamas.

Tuomet ji pakėlė kumštį ir smogė jam į nosį. Negarsiai trakštelėjo. Kraujas aptaškė marškinių krūtinę.

Jis suglumęs užsidengė veidą rankomis. Tada atsistojo.

Ji žaibiškai atsitraukė atatupsta du žingsnius ir pastvėrė žarsteklį.

— Na! — sušniokštė spindinčiomis akimis.

— Tu pamišusi! — nepatikliai tarė jis.

— Žinoma.

Jis matė ją, abiem rankomis suspaudusią žarsteklį. Tykančią. Kažkoks keistas žvilgsnis. Stiklo skaidrumo ryžtas. Ji bus apgalvojusi. Planavusi. Ji gali taip pasielgti.

Jis žengė žingsnį prie jos ištiesęs rankas. Kaip žvėris, kuris paklūsta. Bet ji žaibiškai pakėlė žarsteklį.

Kol Vilfredas Olaisenas bandė apskaičiuoti, kiek ji gali turėti jėgos arba kaip jam pasiekti jos dilbį, išnyko tikrovė. Jis ir juto, ir nejuto. Geriausiai girdėjo. Ir vis tiek atrodė neįtikėtina. Kad ji smogė.

Matyt, jis parkrito, nes kai atsipeikėjo, gulėjo ant apvirtusio stalo. Žarsteklis dailiai kabojo savo vietoje.

Tarnaitė, išgirdusi triukšmą, stovėjo tarpduryje.

— Olaisenui nepasisekė, trenkėsi į krosnį. Atnešk skudurėlį ir apšluostyk jį, — išgirdo jis.

— O Viešpatie! — sušuko mergina.

— Jei nepraeis, turėsime šaukti daktarą, — griežtai tarė Dina.

Jos padėjo jam nusigauti prie sofos, tarnaitė padavė vandens.

— Verčiau duok man ko nors stipresnio, — dusliai sudejavo Olaisenas.

Tarnaitė atnešė taurę ir ropinę.

— Gali eiti. Jam reikia ramybės, — tarė Dina, paėmė stiklinę ir pridėjo jam prie lūpų.

Jis žiūrėjo į ją keista išraiška.

— Nebandyk trenkti dabar, jau per vėlu, — išsišiepė ji.

— Galėjai užmušti, — tarė jis ir palietė galvą.

— Kitą kartą galbūt pataikysiu ne ten, kur reikia... Bet, man atrodo, bus smagiau tave nuvaryti į bankrotą. Viskas tavo valioje. Kai tik vėl pakelsi ranką...

Jie tyrinėjo vienas kito išorę, kad, jei įmanoma, išsiaiškintų, kas slypi viduje. Kažkas tarp jų atsirado. Šviežia neapykanta? Tam tikra keršto ištroškusiųjų sąjunga? Smalsumas? Ar tiesiog beprotybės suvokimas?

Ar dėl to, ar todėl, kad dar nebuvo atsigavęs po smūgio, — sunku pasakyti. Bet Olaisenas akimirksniu persimainė.

— Aš nenorėjau. Nežinau, kas man pasidarė. Bet jie turi kažką bendra. Vis dar. Aš žinau! — pasakė jis, lyg užėjus atvirumo akimirkai. Kalbėjo ne kaip verslo partnerei, bet kaip motinai. Jis įgrūdo ranką į kišenę ir išsitraukė nosinę. Atrodė natūralu. Juk perskelta galva. Tada jis tarė porą žodžių apie blogiausia, ką galima įsivaizduoti. Būti apgautajam. — Manyje tarsi atsivėrė baisi ertmė, tiesiai į pragarą. Ji mane stumia... Iš tikrųjų aš nesu toks.

Dina atsisėdo.

— Bet tu turi saugotis. Nes muši stipriai. Kitą kartą užmuši ją negyvai. Ar to nori?

— Ne, dėl Dievo meilės, nenoriu. Ir berniukai, angelėliai žemėje. Aš juk nieko nenoriu padaryti jų mamai. Nereikia taip manyti.

Jis pasiruošė nosinę, nes klaikiai skaudėjo galvą.

— Nemanau, kad pakelsi, jei užmuši ją negyvai. Mąstyk apie tai dieną ir naktį, kol suvoksi. Kai Hanos nebebus, neturėsi jos daugiau, nei turi dabar.

Ji konstatavo faktą, lyg būtų kalbama apie tai, kiek darbininkų gali atlikti užsakymą, kad jis nebūtų nuostolingas.

Jis klausėsi apimtas savotiško mandagaus išgąsčio.

— Ar išnešiosi visa tai po miestelį? — po valandėlės paklausė.

Ji su užuojauta pažiūrėjo į jį.

— Aš? Ne, kiti išnešios. Jau girdėjau. Olaisenas mušąs savo žmoną.

— Kas taip sako?

— Kad ir tavo vyrai laivų statykloje. Tarnaitė, manau, taip pat pasakoja.

Jis dviem pirštais atsargiai apsičiupinėjo pakaušį.

— Velnias, kaip skauda!

— Taip, tikiu. Bet juk gerai baigėsi.

Jis prisipylė dar vieną taurę, pamiršdamas pasiūlyti jai.

— Ar jie dar ką nors sako? Kad Hana ir tas...

— Ne, tai tik tavo galvoje. Bet jeigu nuolat muši, gali pradėt

manyti, kad esama priežasčių. Juk išmetei savo brolį. Vaiką! Veikiausiai žmonės turės iš ko pasijuokti, kai jiems paaiškės, kad viršaitis — kvailys.

Jis susigriebė.

— Nori išgerti? — paklausė.

— Ne, lioviausi skandinusi sielvartą gėrime. Laikas parodė, kad taip geriau.

Ji šyptelėjo, bet jis neįstengė jai atsakyti.

— Kažkas ten yra. Tarp anų dviejų!

— Lengva pramanyti tai, kas blogiausia, apie du žmones, kurie kartu žaidė nuo tada, kai dar nemokėjo vaikščioti, miegojo toje pačioje lovoje, kol užaugo, kartu verkė ir juokėsi. Ėjo aplink kalėdinę eglę. Guodė vienas kitą...

— Ar tu žinotum, jei kas nors būtų? Ar jis pasakytų?

— Ne, bet jis nemoka meluoti.

— Bet visi tie susitikimai... visur... man nieko nežinant.

— Nejau ji negalėjo Konradui pakviesti daktaro?

— Bet prieš tai? Valtyje? Negaliu to pamiršti...

— Tai išvaryk ją! Bet nemušk. Ilgainiui tą kovą pralaimėsi.

Stojo tyla.

— Ar ne taip? — paklausė ji, išsitiesė ir uždėjo delną jam ant kelio.

Jis krūptelėjo.

— Kokia gėda, jei žmonės ką nors žino, — sumurmėjo.

— Kada mušei pirmą kartą?

Jis susiėmė galvą.

— Kada? — pakartojo ji.

— Kai pirmą kartą lankėmės Reinsnese po vedybų. Man pasirodė, kad tarp jų kažkas yra.

— O Ana? Ir jai pasirodė?

— Nežinau, ar Anai tokie dalykai rūpi.

— Pažiūrėk į mane! Kas, tavo galva, taip sukurtas, kad nerūpėtų tokie dalykai?

— Tu! — tarė jis ir kone patikliai pažiūrėjo į ją.

Tada ji prasižiojo tarsi norėdama nusijuokti. Tačiau nepavyko.

— Tau teks nueiti į viršų pas Haną ir paklausti, ar ji tavęs vis dar nori. Jei nenorės, protingai pasielgsi jos neliesdamas. Geriau ateik į „Grand“ viešbutį ir pasiimk kambarį. Aš moku.

— Tu — velnio moteris!

— O! Vis dėlto dar gyvas?

Kai ji stovėjo prie durų ir ruošėsi išeiti, lyg tik ką prisiminusi pasakė:

— Aš paprastai tesiu, ką pažadėjusi. Advokatas tau viską praneš. Ir nebandyk to pakartoti!

Ji užtrenkė duris jam nespėjus nieko pasakyti.

Sunku spręsti, ar Diną ištiko minkštaširdiškumo priepuolis, tačiau ji atsiėmė tik pusę kapitalo, kurį buvo įdėjusi į laivų statyklą. Užtat nusamdė žmones statyti lynų fabriką. Tai įvyko taip greitai, jog Olaisenas suprato, kad ji jau senokai viską paruošusi.

Olaisenas turėjo ryšių banke. Jis pasiskolino trūkstamą sumą ir užlopė skylę. Kaip užstatą, bankas gavo jo prabangų namą. Viskas buvo sutvarkyta tyliai.

Dina sužaidė šachmatų partiją, taigi laikraštis apie tai neparašė.

Tačiau ji atsisakė tvarkyti sąskaitas, ir Olaisenui teko įdarbinti sąskaitininką.

Po vieno sezono laivų statyklos pelnas smuko, nors verslo sąlygos buvo palankios.

Žmonės prakalbo, kad Olaisenas degina žvakeles iš visų galų. Net iš tų galų, kurių neturi. Per daug esąs tiesiantis kelius viršaitis ir garlaivio škiperis ir per mažai — įmonės vadovas.

Be to, neturėjo ten savo brolio, kuris galėtų padėti. Tas vaikinas vis dar mokėsi Tronjeme norėdamas tapti kažkuo dideliu.

Užtat tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimt šeštųjų pavasarį iškilo Dinos lynų fabrikas. Kaip dervuota žarna dryksojo lygioje vietoje atokiau laivų statyklos. Ir noriai priimdavo darbininkus, kuriuos atleisdavo Olaisenas.

7 skyrius

Močiutė juos pakvietė, jos žodžiais tariant, į muzikinę vakarienę viešbutyje. Buvo darganotas gegužės pradžios sekmadienis.

Virš fiordo tankiai biro kruša. Purvinas sniegas, kuris seniausiai turėjo būti ištirpęs, pasidengė plonu žvilgančių kruopų sluoksniu.

Močiutės patiekalai, kaip visada, buvo puikūs. Vėsiame valgomajame jie tesėdėjo keturiese. Kitoje durų pusėje ant rankenos kabojo užrašas: „Uždaryta ryšium su privačiu renginiu".

Karnai patiko didelė salė, kurioje tvarkingai stovėjo tušti stalai. Ir fortepijonas viename jos gale. Dabar ji mokėjo juo groti. Bet ne taip gerai kaip Ana. Močiutė turėjo daugybę vietos. Beveik kaip Reinsnese. O kai pakabindavo ant durų lentelę, viskas būdavo jų vienų.

Valgant desertą, Ana papasakojo šį tą iš mokyklos gyvenimo. Kai ji baigė, močiutė maloniai tarė:

— Kol nepamiršau... Akselis atplaukia kitu garlaiviu.

Ana buvo ką tik prie burnos pakėlusi tris konservuotas tekšes. Dabar ramiai padėjo jas atgal į dubenėlį. Pernelyg ramiai.

— Tai bent naujiena! — pasakė ji.

Tėtis, nė nepažiūrėjęs į močiutę, tarkštelėdamas padėjo šaukštą.

— Akselis? Čionai? — išspaudė.

Karna iškart sumetė, jog tas Akselis nėra geriausia, ko galima laukti. Jai sudrėko delnai.

— Koks Akselis? — paklausė ji ir apžvelgė visus paeiliui.

— Mūsų pažįstamas iš Kopenhagos, — atsakė Ana.

— Kieno svečias jis bus? — paklausė tėtis tokiu balsu, lyg kalbėtų apie Olaiseną.

— Jis bus „Grand" viešbučio svečias, — gana linksmai atsakė močiutė.

— Ar tai įmanoma?

Vos jis tai ištarė, Karnai dingtelėjo mintis, kad ji neprisimena, jog tėtis kada nors būtų klausęs to, kas įmanoma.

Močiutės veidas suskeldėjo statmenomis raukšlelėmis, lyg tėtis būtų papasakojęs ką nors juokinga.

— Manau, tu pamiršai, kad judu su Akseliu kadaise mėgavotės studentišku gyvenimu. Esu šį tą girdėjusi apie biurgeriškų manierų laužymą. Beje, „Grand" viešbutis skirtas būtent keliauninkams.

Karna pastebėjo, kaip tėtis skubiai dirstelėjo į ją. Jam, matyt, nepatiko, kad ji klausosi, apie ką jie kalba.

— Mes, rodos, tapome tikrais biurgeriais, — šypsodamasi pasakė Ana ir atsišliejo į tėtį, lyg jį reikėtų paguosti.

— Kas jis, tas Akselis? — paklausė Karna.

Ana ir tėtis susižvelgė.

— Bendras draugas. Iš pradžių Anos. Paskui Benjamino. Pastaraisiais metais daugiausia buvo mano. Dar deserto? — paklausė močiutė ir padavė jai tekšes.

Karna įsidėjo, bet kiti papurtė galvas.

— Ko jam čia reikia? — tyliai paklausė tėtis. Balse buvo kažkas grėsminga.

— Jis plaukia į viengungišką kelionę, prieš vesdamas vieną damą iš Hamburgo, — pasakė močiutė ir žalvariniu varpeliu paskambino tarnaitei.

— Kavą gersime privačiojoje dalyje, — tarė ji ir galvos mostu parodė tarnaitei vėl pasišalinti.

— Maniau, žinia jus pradžiugins, — nusišypsojo močiutė, kai ši išėjo.

— Tu visą laiką palaikei su juo ryšį? — paklausė tėtis.

— Nelabai dažnai, bet reguliariai. Rodos, pagaliau jam ėmė sektis praktika. Jis veda merginą iš laivų statytojų šeimos. Gerai juos pažįstu.

Tėtis atrodė taip, lyg negalėtų nuspręsti, kur jam dėti rankas. Ir Ana tikriausiai pastebėjo.

Kai niekas nieko daugiau nebepratarė, Karna paklausė:

— Ar jis remontuoja laivus?

— Ne, jis gydytojas. Benjaminas ir Akselis kartu studijavo Kopenhagoje. Pažinojau jį visą gyvenimą, — paaiškino Ana.

— Kodėl apie jį niekada nešnekėjote?

— Tikrai nešnekėjome? — pasakė Ana ir nužvelgė kitus.

— Kodėl jis išvažiavo į Berlyną, jei pats iš Kopenhagos?

Stojo tyla.

— Dėl manęs, — pagaliau tarė močiutė.

— Dina! — įspėjo tėčio balsas.

— Benjaminai, tu turi polinkį į veidmainystę, — taip pat grėsmingai atitarė močiutė.

Karna pasijuto nesmagiai, bet turėjo įsigilinti. Turėjo žinoti, kuo tai gresia.

— Kaip dėl tavęs? — paklausė ji ir prisivertė pažiūrėti į močiutę.

— Manau, metas eiti kavos į privačiąją dalį, — tarė ši ir pakilo.

— Ar šįvakar negrosime? — paklausė Karna.

— Grįšime čia vėliau, — atsakė močiutė ir paėmė tėčiui už parankės, lipdama laiptais į viršų.

Močiutė pati pilstė kavą. Karna taip pat gavo.

— Tu kai ko klausei, Karna. Atsakysiu tau. Mudu su Akseliu buvome labai geri draugai. Mylimieji.

Tėtis atrodė piktas. Jis pakilo, susidėjo rankas už nugaros ir atsistojo priešais langą.

Karna greitai ginė mintis ir žvilgčiojo tai į vieną, tai į kitą.

— O Andersas? — sušnabždėjo ji.

— Andersas buvo čia. O Akselis — Berlyne. Tai štai kaip viskas klostėsi.

Kažkas plyšo jai priešais akis. Ji negalėjo matyti. Taip skaudėjo, jog ją apėmė įniršis. Rijo seiles ir mostagavo. Turėjo kažką pasakyti. Verkti. Tačiau to nepadarė. Ji atsistojo taip staigiai, jog užkabino kavos puodelį ir šis apvirto. Kava išsipylė ant lėkštutės ir staltiesės. Niekas puodelio nepastatė. Jis gulėjo ten ir vartaliojosi.

Ji nenorėjo su tuo susitaikyti. Per bjauru. Andersas ant grindų, jo galva močiutei ant kelių. Andersas, ant vėliavos kalno visada būdavęs vienas, kol iš Berlyno grįžo močiutė.

Karna stovėdama pasidarė tokia mažutė.

— Kaip šlykštu! Šlykštu! — sušnabždėjo ji.

— Taip, — pritarė močiutė ir aplink stalą priėjo prie jos. Laimei, nelietė Karnos. Sustojusi pasakė: — Maniau, bus geriausia, jei sužinosi tai iš manęs.

Ana sėdėjo nudelbusi žvilgsnį į grindis, ir jos tarsi nebuvo. Tada pažiūrėjo į močiutę, lyg niekada iki tol nebūtų mačiusi.

Tėtis priėjo prie stalo ir įnirtingai dairydamasis atsisėdo. Paėmė savo servetėlę ir tekštelėjo ją ant rudos kavos dėmės burbtelėdamas:

— Ar būtinai reikėjo?

— Manau, taip. Akselis juk atvažiuoja, — rimtu veidu atsakė močiutė.

— Ir vėl išvažiuos! Rodos, tau nepatinka būti paliktai, — tyliai išspaudė tėtis. Tarsi suurzgė pro vieną lūpų kamputį.

Kodėl taip yra?

— Akselis niekada manęs nepaliko, Benjaminai. Aš išvažiavau. Dabar jis veda.

— Tai ko jam čia reikia? — paklausė tėtis.

— Galėsi pasiteirauti, kai atvyks. Aš jį priimsiu. Viskas.

— Ir jam nė plaukas nenukris, kai norės išvažiuoti? — tarė tėtis. Ji vos galėjo suprasti, ką jis sako.

— Ne, — atsakė močiutė.

— Ką nuotaka sako apie tą... tą safarį? — lote sulojo tėtis.

Ana atrodė pavargusi.

— Tikiuosi, jis pajėgus kalbėtis su savo nuotaka be mano įsikišimo, — išpyškino močiutė. Ir po valandėlės: — Tikiuosi, neatsisakysite pasimatyti su Akseliu, kai jus čia pakviesiu?

— Žinoma, ne, Dina, — pasakė Ana.

Tėtis neatsiliepė.

— Taip pat noriu pakviesti Haną ir Vilfredą Olaiseną.

— Nuostabu! — kandžiai tarstelėjo tėtis.

— Taip. Viršaitis turi pratintis, kad Haną matytų ir kiti, ne vien jis. Manau, šiuo atveju Akselis yra tinkamas mokytojas.

— Nejau? — piktai nusijuokė tėtis.

— Jis stiprus, — tarė močiutė.

Tėtis akimirksniu persimainė. Visas išraudo. Karna pajuto nerimą, kurio negalėjo paaiškinti.

— Ar galime dabar eiti į apačią pagroti? — paklausė ji.

— Taip, dabar metas pagroti, — tarė močiutė, tačiau žiūrėjo į tėtį.

Ana sėdėjo daktaro vietoje prie rašomojo stalo. Porą kartų per savaitę ji pildydavo žurnalus ir perrašinėdavo laiškus.

Benjaminas vaikštinėjo aplinkui, dėliojo instrumentus ir tvarkėsi. Jie priprato savotiškai bendradarbiauti. Abu vertino tas susikaupimo valandėles už uždarų durų. Dažnai pakalbėdavo apie dalykus, kurių negalima aptarinėti tame pačiame kambaryje esant tarnaitei arba Karnai.

Ana buvo sistemintoja. Ji tvarkė ir privačias sąskaitas, ir daktaro popierius. Tikrindavo vaistinei skirtus sąrašus ir prižiūrėjo, kad viskas būtų suregistruota.

Dirbti ji pradėjo tada, kai jie persikėlė į Stranstedą. Reinsnese tai buvo neįmanoma. Šalta apgriuvusi krautuvės kontora nenuteikė tokiems darbams.

O čia kabinetas buvo vienas jaukiausių namo kambarių. Ana jį mėgo. Kvapas. Atmosfera. Blizgantys instrumentai. Stikliniai indeliai. Dideli langai į jūrą.

Labiausiai jai patiko, kad jie dviese. Kai įeidavo ir uždarydavo duris, tapdavo savaime suprantama, jog niekas jų negali trukdyti. Net Karna.

Anai dažnai atrodydavo, jog čia jie artimesni nei miegamajame. Žinoma, ten kūnai. Oda. Visas tas artumas, kuriam nereikia žodžių. Bet čia buvo netrukdomi pokalbiai. Žvilgsniai.

Nuo koridoriaus ir likusios namo dalies kambarys atskirtas dvigubomis durimis. Galėjai, neužgaudamas pašalinių ausų, karštai pasiginčyti. Miegamajame plonomis sienomis to nepadarysi.

Jei Benjaminas būdavo išvykęs, ji dažnai ten nueidavo dingstimi, jog reikia dirbti. Būdavo, kad tik skaitydavo arba rašydavo laišką. Jo vietoje prie stalo.

Dabar jis sėdėjo ant pacientams skirtos kėdės ir vartė medicininį žurnalą, kurį atsiuntė jos tėvas. Ji matė, kad jam vis dar neduoda ramybės žinia apie Akselio atvykimą. Ne kartą juto jo žvilgsnį. Tarsi norėtų ko nors paklausti, bet nesiryžta.

Ji padėjo plunksną ir prabilo:

— Karna labai audringai reagavo į tai, ką Dina pasakė apie Akselį ir save. Ji tampa suaugusi.

— Aš juk taip pat reagavau, o tu...

— Man rodos, tai pasakydama ji pasielgė sąžiningai, net drąsiai. Karna vis tiek būtų supratusi jam atvažiavus. Viskas galų gale paaiškėja.

Benjaminas pakėlė akis nuo žurnalo.

— Šiandien ji nenorėjo ten eit groti, — tarė jis.

— Ne, bet pasakiau, kad reikia. Ji pyktelėjo ant manęs. Buvo gana įžūli, — pasakė Ana.

— Ar subarei ją už tai?

— Ir taip, ir ne.

— Kaip?

— Pasakiau, kad jeigu kas nors jai neduoda ramybės, tegu pasisako užuot draskiusi akis.

— Esi pernelyg atlaidi. Negalima...

— Tu ją taip pat auklėji. Ir ne visada esi toks atlaidus.

Jis nieko nebesakė, tik nusišypsojo.

— Bet ji nuėjo?

— Taip. Iš pradžių man paskaitė iš Biblijos. Apie paleistuvystę. Ir močiutei norėjo paskaityti.

— Ką tu jai pasakei?

— Kad nors Bibliją gavo iš močiutės, nežinia, ar Dinai patiks toks skaitymas balsu.

Jis užvertė žurnalą.

— Manau, jos išsiaiškins, — nerūpestingai tarė jis.

Ana nušluostė plunksną ir, prieš užversdama žurnalą, sugeriamojo popieriaus voleliu prispaudė paskutinius įrašus.

— Galbūt, — mąsliai tarė ji. — Karna atrodė labiau supykusi ant mūsų nei ant močiutės. Ko gero, sunku matyti tuos, kuriuos myli, tokius, kokie yra iš tikrųjų...

Jis pajuto savotišką baimę. Ar ji pastebėjo jo nerimą?

— O kaip Akselis? Kaip jį sutiksime po tiek metų? — paklausė jis ir greitai pakėlė akis.

Ji stebėjo jį su lengva šypsenėle.

— Gal bandai iškvosti, ar jis atvažiuoja pirštis tavo mamai ar man?

Jis nusijuokė, susikrovė kojas ant stalo ir atsilošė kėdėje.

— Jis juk veda trečią asmenį. O tu dar nesi našlė, mieloji Ana.

— Na, tada piršis Dinai, — tarė ji.

— Ar negirdėjai, kad jis ruošiasi vesti?

— Manau, tyčia gąsdina, kad ji pradėtų nerimauti, — tarė ji.

— Vaidini detektyvę?

— Ne. Įdomu, kaip tau patiks, kai Akselis taps tavo patėviu.

— Po velniais, to nepakęsiu! — Kai suvokė, kad ji kalba rimtai, išrėžė: — O ką jis veiks čia, Norlane?

— Jis juk gali dirbti savo posūnio asistentu, — paerzino ji.

— Rodos, tavęs niekada negąsdina tai, ką daro Dina? — suirzęs atkirto jis.

— Po to, ką papasakojai Andreaso prieplaukoje, nebe.

— Ar pasakei jai, kad žinai?

— Ne, juk pats supranti. Bet manau, ji pati greitai pasipasakos.

— Kodėl?

— Pradeda nuo mažų dalykų... apie Akselį.

— Ar bjauriesi ja dėl to, ką ji padarė?

—Bjauriuosi? Ne. Kurį laiką prisibijojau. Vaizdavausi, kad ji vėl gali taip pasielgti. Bet jeigu tu susigyvenai, kodėl gi aš negalėčiau.

Kol jis žiūrėjo į ją, jam dingtelėjo, kad mokiniai ją mėgsta, nors ji ir reikalauja drausmės.

— Be to, pripažįsta mane tokią, kokia esu. Tai nebūdinga anytoms, — pridūrė ji.

— Iš kur žinai, ką ji pripažįsta?

— Ar nepastebėjai, kad ji labai aiškiai parodo, kai kas nors jai nepatinka?

— Norėjau pasakyti: ką tu išmanai apie anytas? — nusijuokė jis. Nuotaika vėl praskaidrėjo.

— Susirašinėju su savo seserimi.

— O, tai jūs dalijatės patirtimi apie anytas?

— Ne, ji skundžiasi anyta ir vyru. Aš — ne, — rimtai tarė ji.

— Kodėl?

— Pati pasirinkau.

Jis persisvėrė per stalą, suėmė jos rankas ir pabučiavo pirštų galiukus.

— Manai, mes patys pasirenkame?

— Taip. Ir kai pasirenku, nusmelkia taip, jog būnu tikra.

— Ir nusmelkė? Su manimi?

— Aš pasirinkau visą savo ankstesnįjį gyvenimą.

Jis žiūrėjo į jos trumpai nukirptus nagus.

— Dėl manęs?

— Dėl savęs. Man reikėjo tavęs.

Ji sukrutino pirštus jo delne. Jis pajuto lengvą raibuliuojantį prisilietimą.

— Kartais jaučiuosi, tarsi mes būtume tik sėklos, pabertos pavėjui. Tu ir aš, Ana. Ir kad tai mano kaltė.

— Nes negali ištrūkti?

— Taip. Ar tu nusivylusi, kad nieko daug nepasiekiau? Kad tu ir tavo tėvas galėtumėte manimi didžiuotis?

— Nebūk kvailas. Tai, ką darai čia, tūkstantį kartų vertingiau, negu knopsoti prie mikroskopo Kopenhagoje. Argi pats nematai?

— Kartais jaučiuosi nusivylęs savimi.

— Tai kodėl čia būni?

— Nežinau... galbūt trūksta pasiryžimo?

— Turi jo pakankamai, bet kažkas tave laiko, — tarė ji ir pažvelgė jam į akis.

Kol ji kalbėjo, jį ūmiai apėmė gėda. Jis pabandė pažiūrėti į save iš šalies. Kas, po velniais, jis yra iš tikrųjų?

Dabar štai sėdi ant pacientų kėdės ir čiulpia Anos pirštus. Jis pajuto kylant geismą ir įsiaudrino pastebėjęs, kad ji mato.

Tačiau kažkur kūne glūdėjo Hanos padūkusios akys. Jis to nenori. Ir nori! Vis dėlto virš stalo išgirdo savo flirtuojantį balsą.

— Ponia daktare, ar galėtumėte man išrašyti vaistų nuo silpnumo ir bailystės?

— Ne, mielasis pone Grenelvai. Jų nėra vaistinėje. Turite juos ištraukti iš savo vidaus.

— Ar ponia daktarė mano, jog aš turiu vidų?

— Be jokios abejonės. Tačiau pastaruoju metu jūs linkęs rūpintis vien išore ir leisti dienoms eiti pro šalį. Be to, tampate toks nepamainomas savo pacientams, jog nepastebite, kad bėga ir naktys.

— Ką man daryti, ponia daktare?

— Turite pasistengti anksti eiti į lovą su žmona, kad jumis būtų galima bent kiek pasidžiaugti, jei jau neturite jėgų temptis jos į Kopenhagą, kad ten prilipęs prie mikroskopo gadintumėte akis.

— Ar tai kvietimas?

— Ne, rimtas pasiūlymas.

Jie pažiūrėjo vienas į kitą aistringomis akimis. Jis — geidulingai apžiojęs jos pirštus.

8 skyrius

Karna suprato, kad tas vyras baisiai elegantiškas. Turėjo lazdą blizgančia rankena. Barzda buvo didelė ir susivėlusi kaip trolio. Jis nulipo trapu įsikandęs didžiulį rūkstantį cigarą.

Vos pastatė koją ant krantinės, viskas pasikeitė. Jam, rodos, buvo nė motais, kad reikia paduoti žmonėms ranką ir pasakyti „laba diena“ ir „malonu vėl jus matyti“.

Jis plačiais šuoliais prilėkė prie močiutės, pakėlė ją ant rankų ir ilgai taip laikė. Paskui pastatė ant žemės, nykščiu ir smiliumi suėmė cigarą ir kažką sududeno jai į krūtinę.

Karna apsidairė. Buvo taip, kaip ir manė. Visi spokso. Joks suaugęs vyras taip nesielgė garlaivio krantinėje.

Tačiau močiutė juokėsi ir nesistengė jo sulaikyti. Ilgą laiką jis matė tik ją. Karna nusprendė jo nemėgti.

Laimei, jis vėl įsikišo į dantis cigarą ir ėmė berti žodžius. Paskui vėl bandė prisiglausti prie močiutės, bet suprato, kad trukdo cigaras. Tada, pasisukęs į šoną, išspjovė jį ir paliko gulėti ant dervuotų krantinės lentų ir smilkti, o pats prikišo nosį močiutei prie veido.

Du jūreiviai išnešė jo daiktus į krantą. Dvi dėžes su ženklais, kurie išdavė, kad jose vynas ir degtinė. Galiausiai — lagaminą ir daktaro krepšį.

— Jokių natų! Jokios prakeiktos knygos neatvežiau! — sušuko jis ir sumostagavo rankomis.

Kai danų milžinas pastebėjo tėtį, paleido močiutę ir net nepasisveikinęs storu balsu sududeno:

— Po galais, kaip tu susenai, Benjaminai!

Jis sugriebė tėtį, sukinėjo jį ir kraipė, apkabino kaklą ir lyg verkdamas priglaudė kaktą.

— Bet ne toks riebus kaip tu! — atsakydamas sušuko tėtis, kad žmonės net krūptelėjo. Paskui tėtis įrėmė kumštį vyrui į pilvą, o šiam net užgniaužė kvapą.

Karnai pasirodė, kad danas panašus į paveikslą probsto laiptinėje. Jame pavaizduotas Galijotas. Stambus ir susivėlęs. Raumenys, aštrus žvilgsnis ir grėsminga burna.

Niekas visame pasaulyje nebuvo pavadinęs tėčio senu!

Sveikindamasis su Ana, vyras žemai nusilenkė ir pabučiavo jai abi rankas, netardamas nė žodžio. Tačiau prieš palinkdamas prie jos, tarsi užvertė akis ir šnairai pažiūrėjo į ją. Lyg ji jam priklausytų.

Karna atsuko nugarą ir norėjo nueiti, bet tėtis ją pašaukė sugrįžti. Ji turėjo pasisveikinti.

— Tai čia tas žmogutis iš Kranto gatvės? — Žodžiai sklido tarytum iš pilvo ir burna atrodė linksma, nors baisi. Jis atsitūpė priešais, lyg ji būtų mažas vaikas. Karna dygiai spoksojo jam tiesiai į veidą.

— Stokis! Tavo paltas guli purve! — pasakė ji ir padavė jam ranką. Tik tam, kad žinotų, koks tai jausmas.

Jis žaibiškai atsistojo ir pabučiavo jai ranką. Jos plaštaka visa sudrėko, ir ji pajuto, kaip kaista žandai.

Tai žmogus, kurį reikėjo užmėtyti akmenimis už paleistuvystę.

— Po galais, Benjaminai! Kaip vyras su tavo išvaizda gali turėti tokią gražuolę dukterį? Iš kur, po velniais, tie plaukai? Ar gali man pasakyti, ko yra tame vėjuje, kuris padaro tokias moteris? Pažiūrėk į Aną! Ir į Diną. Viešpatie danguje, tai vis dėl tų žuvų, kurias traukiat iš jūros! — sušuko jis.

„Grand“ viešbučio valgomajame abiejuose sietynuose buvo uždegtos vaškinės žvakės. Už durų ant rankenos kabojo lentelė.

Kartą Akselis pasilenkė prie močiutės ir kažką patylomis vokiškai jai pasakė.

— Mes čia šiek tiek suprantame vokiškai, — tarė Karna.

— Tikrai? Ir ką aš pasakiau? — paerzino vyras.

Visi nusijuokė. Tėtis taip pat. Karna paraudo ir nieko neatsakė. Jai atrodė, kad Ana bando įsiteikti. Kai ji kreipdavosi į Akselį, skruostai parausdavo ir akys suspindėdavo. Lyg jis būtų karalaitis.

Olaisenas be atvangos šypsojosi sėdėdamas Anai iš kitos pusės ir vadino ją ponia. Hana ir Karna sėdėjo tėčiui iš šonų. Tačiau Hana beveik nekalbėjo.

Močiutė įsitaisė galustalėje. Ji buvo susikėlusi plaukus. Atrodo svetima, pamanė Karna.

Tėtis šnekėjo su Akseliu per stalą, lyg būtų berniukai. Dėl to jis atrodė paikai. Be to, visą laiką baisiai greitai kalbėjo daniškai.

Vilfredas Olaisenas, žiūrėdamas į močiutę, aiškino, jog reikėtų įkurti garlaivių transporto bendrovę.

Močiutė atsakė, jog puiki mintis. Tuomet Olaisenui pasitaisė nuotaika, ir jis ėmė postringauti norįs įtikinti valsčiaus tarybą pritarti, kad būtų pailgintas kelias į pietus.

— Ponia Dina pastebės, kaip gerėja apyvarta — tarė jis.

— Be abejo, — tarstelėjo močiutė. Tada paklausė Haną, kaip sekasi berniukams.

— Ačiū, labai gerai! — tyliai atsakė Hana.

Ant jos lyg kiautas buvo uždėtas. Ar ji visada tokia, tik Karna nepastebėjo? Po tuo kiautu ji tarsi gyveno savo slaptą gyvenimą ir tapdavo nerami, jei kas nors norėdavo ten įlįsti.

Karna beveik liovėsi klausytis, ką jie kalba. Verčiau žiūrėti. Tada geriau viską galima suprasti.

Pietūs buvo pasibaigę ir patiekta kava, kai močiutė pasakė, kad jeigu jie pažada netarškinti puodeliais ir taurėmis, Ana paskambinsianti.

— O tu negrosi, Dina? — paklausė Akselis.

— Ne, ne šįvakar.

— Tada, dievaž, turėsi man pagriežti solo, kai svečiai išeis, — sududeno Akselis.

— Kitą dieną, — tarė močiutė ir uždėjo delną jam ant rankos.

— Ne, dabar, šįvakar! Kitaip išplauksiu namo pirmu pasitaikiusiu garlaiviu!

Močiutė pasiduodama nusijuokė ir nuėjo į viršų violončelės. Keista. Močiutė niekada nesileisdavo perkalbama, jei jau pasakydavo „ne“.

Kai Dina grįžo, visi ėmė ploti. Ana ir ji patyliukais pasišnekėjo virš natų, linktelėjo ir įsitaisė prie instrumentų. Tarsi įgrisusios viena kitai.

Akselis pasisuko į Haną.

— Ar galiu pakviesti ponią Olaisen pašokti, jei jau bus grojama? Ar galima? — pridūrė kreipdamasis į Olaiseną, o tas paspringo pypkės dūmu ir turėjo atsikosėti.

— Ar galima? — pakartojo Akselis.

Olaisenas linktelėjo.

Tada Hana pažiūrėjo į Akselį išplėstomis akimis. Tarsi išlindo iš savo kiauto. Iš pradžių kiek baimingai, tarsi manydama, jog jis per aukštas, kad su juo būtų galima šokti.

Paskui akys atgijo. Ji vilkėjo aukso spalvos suknelę su kaviniais kaspinais. Juodi plaukai ant sprando buvo susukti į sunkų kuodą, kuris sužaibuodavo jai pasukus galvą. Hana baisiai graži, kai išlenda iš savęs, pamanė Karna.

Ana šypsodamasi atsisėdo prie fortepijono, o močiutė palinko prie violončelės.

Tada jos užgrojo čigonišką melodiją, kuri buvo ir liūdna, ir džiaugsminga.

Akselis nusilenkė Hanai ir nusivedė ją į šokių aikštelę tarp stalo ir fortepijono. Laikė jai už rankų, tarsi būtų trapi lėlytė. Lankstė ją, sukiojo ir matė tik ją vieną. Rodės, visas liemuo, sprandas ir didelė galva veržiasi pas Haną.

Ir Karnai staiga dingtelėjo, jog nežinia, ar tie, kuriuos reikėtų užmėtyti akmenimis, yra patys blogiausi. Jai patiko, kaip jis laiko Haną. Kiek atitraukęs nuo savęs, tarsi bijodamas, kad ji neįsidurtų į jį. Bet laikė taip tvirtai, jog jai beveik nereikėjo dėlioti kojų ant grindų.

Olaisenas tikriausiai irgi pastebėjo. Jis prasisegė marškinių apykaklę ir tampė rankogalius. Keletą kartų gerai nusitaikė ir, primerkęs vieną akį, pažiūrėjo į savo konjako taurelę, lyg norėdamas pamatyti joje skylę.

Vėliau Akselis bandė pašokdinti ir Karną. Bet ji nieku gyvu nebūtų išdrįsusi. Tada jis toliau šoko su Hana, neklausdamas Olaiseno leidimo.

Jos grojo kažką greita, ji nežinojo, ką, o Akselis iškėlė Haną aukštai į viršų ir apsuko ratu. Kai jie baigė, tėtis ėmė ploti, o Hana nebebuvo išblyškusi.

— Olaisenai, turiu jums padėkoti, kad buvote toks dosnus! Turite nepaprastą žmoną! — tarė Akselis ir, pabučiavęs Hanai ranką, nuvedė ją prie Olaiseno.

— Karna! Padainuok mums! „Du bist die Ruh“, — paprašė močiutė.

Karna manė, kad jos ją pamiršo. Kad močiutė niekada nepaprašys. Vis dėlto paprašė. Ana susirado natas jai dar nespėjus prieiti prie fortepijono.

Karną apėmė džiaugsmas. Kol sutelkė visą svorį kojose, kad stovėtų tvirtai, ji tarsi nebelietė grindų. Išsivadavo iš visko. Lyg

mokėtų skraidyti. Pati ir visas pasaulis tapo tokie lengvi. Tik alsavimas.

Ana sugrojo pirmuosius akordus. Tada ji atsidūrė ten. Džiaugsme, kuris toks didelis, jog panašus į liūdesį. Jie pagaliau nori jos klausytis. Tikrai nori!

Ji atvėrė burną ir iš garsų ėmė traukti žodžius. Atsargiai. Atsargiai. Visi kiti išnyko, nors ji gerai žinojo, kad jie sėdi. Tyliai. Tyliai. Dėl jos.

Kai ji padainavo Gėtės „Der König in Thule“, smarkiai plodamas priėjo Akselis. Karna pastebėjo kažką keista. Milžino dano akyse spindėjo ašaros. Ar tikrai buvo taip liūdna?

Vėliau, kai iš tiesų ji jau turėjo miegoti, Akselis vėl tapo toks kaip krantinėje.

Jis prakalbo apie tai, ką pats vadino „medicinos mokslo bėdomis“.

— Moterys vis dar pjaustomos. Lyg kokios telyčios.

— Vaje! — tarstelėjo močiutė.

— Kas čia bloga, jei sugebama pagydyti žmones operuojant, — tarė Ana.

— Pagydyti! Aizekas Beikeris Braunas metų metus taip bijojo vadinamosios moterų isterijos, epilepsijos ir psichozės, jog suluošino šimtus moterų, kol buvo sustabdytas.

— Tikriausiai jis anglas? Istorija parodė, kad kai kurie iš jų turi įprotį išnarstyti žmones po gabalėlį, kad pamatytų, ką galima dėti į pudingą, — tarė Ana.

Tėtis nustebęs dirstelėjo į ją.

— Benjaminai! Mums reikėtų tyrinėti moterų ligas. Kartu! Turėtume jas išgelbėti.

— Tai kodėl negelbėjate? — paklausė Ana.

— Taip, kam vien plepėti apie žygdarbius? Kodėl ko nors nenuveikus? — paerzino močiutė.

— Nori pasakyti, jog apėmusi savotiška manija pjaustyti moteris? — nepatikliai paklausė tėtis.

— Viešpatie! Tu juk neseki tos beprotybės. Grynas tamsybiškumas ir fanatizmas. Operuojama dėl šlovės ir įgūdžių. Rezultatas — suluošintos nelaimingos moterys, kurios net nežino, kad joms išplėšti gyvybiniai organai ir jausmai.

— Nusikaltimas! — sušuko Ana. — Ar tai nuolat vyksta?

— Taip, bet ne tokiu mastu kaip septintame dešimtmetyje. Dabar suluošintosios ima pastebėti pasekmes. Ir jų neįmanoma atitaisyti. Dažnai operuojama be vyrų sutikimo.

— Be vyrų sutikimo? Argi kūnas jų? — ramiai paklausė močiutė.

— Ką jie pašalina per operacijas?

Karna turėjo to paklausti. Pamatė, kad jie buvo ją pamiršę.

— Nustačius salpingitą, iš moterų įsčių pašalinamos gyvybinės dalys, net ir tuomet, kai nėra medicininės būtinybės. Nusikaltimas! Dalis chirurgų tikrai verčiau turėtų pasiprašyti darbo mėsinėje, — pasakė Akselis.

Ji norėjo paklausti, kas yra salpingitas, bet staiga pasijuto labai pavargusi. Tėtis padrąsinamai pažvelgė į ją, tarsi norėdamas pasakyti: „Toks jau jis yra. Nesijaudink dėl to".

— Bet ką norima tuo išgydyti? — paklausė Ana.

— Nervų sistemą. Moterišką isteriją ir epilepsijos priepuolius, galbūt psichozę...

— Epilepsija nėra moteriška isterija ar psichozė! — lediniu balsu pasakė tėtis, įbedęs akis į Akselį.

— Žinau, žinau. Bet įrodyk tiems mėsininkams! Jaunesni, neapsnūdę gydytojai žino, jog tai — gryniausia operavimo manija. Arba operavimo isterija, jei patinka. Tačiau net Darvinas pateikė įrodymų, jog...

— Akseli, mielas drauge, būtų protingiausia, jei susilaikytum nuo ilgų pranešimų!

Močiutės balsas buvo griežtas, tarsi ji kalbėtų su žmogumi, nepakankamai gerai atlikusiu darbą. Ir Akselis linktelėjo visu kūnu.

Olaisenas sėdėjo prasižiojęs ir ilgai nepratarė nė žodžio.

Hana visą laiką sekiojo Akselį akimis, tarsi negalėtų iki galo patikėti, jog jis tikras. Tačiau Ana atrodė įtūžusi.

— Ar epilepsija taip pat įsčiose? — Karna išgirdo savo pačios šnabždesį.

— Ne! — atrėžė tėtis ir piktai pažiūrėjo į Akselį.

Tada Akselis tarytum kažką prisiminė. Jo galva pasidarė baisiai raudona, jis priėjo prie Karnos ir paėmė jos ranką.

— Atleisk kvailam ir nemandagiam seniui!

Kol juto jo odą, užėjo blogumas. Ji nustūmė jį ir norėjo atsistoti. Tačiau daiktai ir veidai jau sukosi ratu. Iš pradžių lėtai, paskui greičiau ir greičiau. Tada ji nuplaukė į kūno kvapą. Tik pajuto, kad nugriuvo ant kažko, kažką užsigavo.

Desertinė šakutė paliko raudoną žymę Karnos skruoste. Akys užsivertė virš karališkojo danų porceliano. Varinio rudumo mergaitės galvos smūgis buvo toks stiprus, jog lėkštutė perskilo pusiau.

Ant rankų ją sugavo Akselis, nes ten stovėjo. Tačiau Benjaminas prišokęs išnešė ją iš kambario.

— Mane reikėtų nuteisti myriop! — pasakė Akselis ir bejėgiškai apsidairė.

Niekas neatsakė.

Ji juto tėčio rankas. Silpną cigaro kvapą, kai jis palinko ir nušluostė jai veidą, kaip įprasta, tardamas jos vardą. Visame pasaulyje tebuvo juodu.

Daug vėliau, kai Ana užėjo pas ją su švariais drabužiais, pasėdėjo prie jos, o tėtis paklausė, ar norinti, kad ją parvežtų namo, ji įstengė tai pasakyti.

— Aš niekada nevažiuosiu į Kopenhagą, kad mane tirtų! Nes jie norės operuoti, kai pamatys, kokia esu.

— Ne, niekas tavęs neoperuos! Niekas tau nedarys, ko pati nenorėsi. Galėsi ramiai griuvinėti. Daužai tik galvą... ir porcelianą, — nusišypsojo tėtis. Tačiau šypsena nebuvo tikra.

— Niekam daugiau taip nebūna. Tai kodėl man?

— Tu esi labai ypatinga ir nepanaši į kitus. Daugelis didelių asmenybių turėjo nuomarį.

— Kas yra didelės asmenybės?

— Žmonės, kurie kai ko pasiekė gyvenime.

— Dabar aš jaučiu tik pyktį, — beviltiškai tarė ji.

— Praeis.

— Tėti, paskaityk septynioliktą Evangelijos pagal Matą dalį. Nuo penkioliktos eilutės. Kad įstengčiau pareiti namo, — sušnabždėjo ji.

Tėtis nuėjo atnešti rankinės su Biblija. Ji pati atsivertė reikiamoje vietoje. Tada tyliu raiškiu balsu jis perskaitė:

— „Viešpatie, pasigailėk mano sūnaus! Jis per miegus vaikščioja ir labai kankinasi. Neretai įpuola į ugnį ar vandenį. Aš atvedžiau jį pas tavo mokinius, bet jie neįstengė išgydyti.“ Tada Jėzus atsakė: „O netikinti ir sugedusi gimine! Iki kol man reikės su jumis būti! Kaip ilgai jus kęsti? Atveskite jį čia pas mane.“ Jėzus sudraudė demoną, jisai išėjo, ir tą pačią akimirką berniukas pasveiko.

Karna atsiduso ir užsimerkė.

— Ne galvai ir ne įsčioms kažko trūksta? Svarbu tikėjimas! Ar ne, tėti?

9 skyrius

Birgita papasakojo Karnai, jog žmonės kalba, esą danų milžinas nėra paprastas keliauninkas. Mat jis užsibūna „Grand" viešbučio mansardoje neturėdamas ko ten veikti. Jau krantinėje jie matė, kad ponia Dina ir jis artimai pažįstami.

— Akselis kartu su tėčiu studijavo Kopenhagoje.

— Bet kodėl negyvena daktaro namuose?

— Jis labiau mėgsta klausytis fortepijono nei pianino. Jam baisiai patinka fortepijonas.

Birgita keistai pažiūrėjo į ją, bet daugiau neklausė.

Akselis sukinėjosi po laivų statyklą ir žvejų ūkelius su visais plepėdamas. Karna nujautė, kad žmonėms turėtų būti keista, kai suaugęs vyras vaikštinėja dykas vidury dienos. Veikiausiai jie nesuprato visko, ką jis kalba, nors matė, kad linkčioja ir šypsosi.

Vieną dieną, kai Karna atėjo į „Grand" viešbutį, Akselis stovėjo lauke ties privačiosios dalies langu ir šaukė:

— Dina! Jei ne tu, man nebūtų kilę minties palaidoti save šitame rūke taip toli nuo civilizacijos!

Močiutė iškišo galvą.

— Baik pagaliau skųstis ir keliauk sau!

— Būsiu čia, kol mane išmes! — sušuko jai Akselis.

Kai Karna ruošėsi išeiti, Akselis koridoriuje stukseno kepėjo padėjėjui krūtinę.

— Ar nesikreipei į apylinkės gydytoją, jaunuoli? — paklausė Akselis.

— Kreipiausi, bet ne dėl kosulio.

— Atsikosėji miltais?

— Nieko negaliu padaryti.

— Turi užsirišti burną, kai minkai tešlą. Kitaip vieną gražią dieną gali ir uždusti, — tarė Akselis ir pliaukštelėjo berniukui per krūtinę taip, jog net suskambėjo.

Ir įvyko kai kas nuostabaus. Kai minkydamas kepėjo padėjėjas ėmė užsirišti burną ir nosį skarele, kosulys praėjo. Nuo to laiko jis nuolat sekiojo Akseliui iš paskos, norėdamas pasipasakoti apie kosulį, kuris išnyko.

Akselis išsiirdavo pažvejoti. Karna girdėjo jį dejuojant, kad esąs labai prastas irkluotojas. Tad pasisiūlė kitą kartą plaukti kartu, kad jis nesumanytų nuskęsti.

Laikas su juo neprailgdavo. Jis traukė į valtį viską, kas pakliūna. Visokių dydžių ir formų. Užsirašydavo į užrašų knygelę, kokio dydžio žuvys ir kaip ji jas vadina. Darinėdamas nurėždavo po pusę žuvies.

— Aš tikras stuobrys, kai reikia atskirti kaulus, — sakė jis.

Buvo sunku irkluoti su tokiu dideliu vyru. Kartais jis tik knopsodavo valties gale ir atrodydavo miegąs. Bet kartais pradėdavo niūniuoti melodijas, kurios neatrodė gražios.

Kartą jis pasakė:

— Labai maloniai elgiesi irstydama mane. Iš tikrųjų tu pyksti ant manęs.

— Kas taip sako?

— Turiu akis.

Ji liovėsi irkluoti ir susimąstė. Tada vis dėlto ryžosi.

— Buvau maniusi užmėtyti tave akmenimis už paleistuvystę!

Jis krūptelėjo ir atsisėdo tiesiai.

— Čia dabar!.. Už ką?

— Nes tu buvai močiutės mylimasis, kol ji pagal Dievo įsakymą priklausė Andersui.

— Bet kodėl užmėtyti akmenimis tik mane, mielas vaike? Mes juk buvome dviese.

— Ar esi girdėjęs, kad kas nors užmėtytų akmenimis savo močiutę?

Jis pasėdėjo žiūrėdamas į ją, tada kone liūdnai tarė:

— Ne, išties nesu.

Ji vėl ėmė irkluoti, gana ramiai.

— Kada tai turėjo įvykti?

— Kokį vakarą, kai būtum atsidūręs po tiltu kelyje pas zakristijoną. Aš būčiau buvus viršuje, prisiruošusi akmenų. Bet apsigalvojau.

— O? Kodėl?

— Nežinau, — tarė ji, ir tai buvo tiesa.

Kai jie beveik priplaukė laivų statyklos prieplauką, kur turėjo būti palikta valtis, jis pasakė:

— Tu keista mergaitė!

— Nieko nepadarysi, — atsakė ji.

— Bet stipri irkluotoja.

— Kai ką žmogus juk turi galėti pats, — pasakė ji taip, kad būtų aišku, kam taiko.

Kai jie išlipo į krantą, jis nuėjo su kibiru į „Grand“ viešbučio virtuvę ir pareikalavo keptos žuvies. Tarnaitėms žuvys buvo įgrisusios iki gyvo kaulo. Bet Akselis sugebėjo jas pralinksminti. Jis mokėjo bjaurių anekdotų, skirtų ne moterų ausims. Tačiau vis tiek juos pasakodavo. Ir žuvys būdavo kepamos — sekmadieniais ir kitomis dienomis.

Jis tvirtino valgąs žuvis vien tam, kad pataisytų išvaizdą ir galėtų vesti.

Kambarinė pašnabždomis pasakojo, kad jis pusnuogis bastosi koridoriais arba vidurdienį užsisako pusryčius. Kai tarnaitė ateidavo su maistu, jis paprastai sėdėdavo prie lango ir skaitydavo vos prisidengęs apatiniais. Tad vargšelė nežinodavo, kur jai akis dėti.

Tada Bergljota supyko ir paliepė jai liautis tauškus niekus.

— Kitą kartą pastatysi padėklą koridoriuje ir pabelsi į duris, kad jis pats pasiimtų.

— Ne tai norėjau pasakyti, — kiek užgauta pasakė tarnaitė.

Kartą, kai Karna atėjo nekviesta, Akselis sėdėjo privačiojoje dalyje nuogas iki pusės. Karna niekada nebuvo mačiusi tokio gauruoto vyro.

Kai močiutė ją įleido, jis nutaisė balsą ir sušuko lyg nelaimės ištiktas:

— Neįleisk bausmės angelo, jis negyvai užmėtys mane akmenimis!

— Nebūk paikas! — ne itin supykusi tarė močiutė.

Dekanato mokytojų draugija rengė konferenciją. Ir kai kurie mokytojai sumanė apsistoti „Grand“ viešbutyje, nes namo grįžti toloka.

Karna turėjo jiems dainuoti.

Mokytojai susižvalgė pamatę ant laiptų sėdint Akselį ir geriant alų.

Karna nuėjo pas močiutę ir jai pasakė.

— Tu turi Akseliui nusukti ausis. Jis geria ant laiptų alų ir visiems mums daro gėdą! Daro gėdą Anai, kuri taip pat turi dalyvauti konferencijoje!

— Akselis negali mums padaryti gėdos. Jis atsako tik už save. O jam patinka sėdėti ant laiptų ir gerti alų.

— Bet jūs juk susituoksite?

Močiutė kažką veikė prie sekretero, tikriausiai tvarkė savo popierius.

— Nežinau, iš kur ištraukei, bet mudu su Akseliu nežadame tuoktis.

— Tai kodėl jis sėdi privačiojoje dalyje be marškinių?

— Nes nusivilko juos čia būdamas, — rimtai atsakė močiutė.

Karna visai neteko nuovokos. Tarsi neberado žodžių, kad galėtų dar ko nors paklausti, taigi nutilo ir nudelbė akis. Močiutė vėl nusisuko prie popierių.

— Maniau, jis čia atvažiavo tau pasipiršti, — pabandė Karna iš kitos pusės.

— Jis ir pasipiršo.

— Tai tau jis nerūpi?

Močiutė šyptelėjo, lyg pagalvojusi ką nors smagaus.

— Man jis labai rūpi.

— Bet tu jo nenori?

Močiutė sėdėjo taip, lyg negirdėtų, ką sako Karna. Bet tada ji atsigręžė.

— Negalima ko nors imti vien dėl to, jog nori žmogaus. Tai atneša tik nelaimę.

Vakare Karna nugirdo, kaip vienas iš mokytojų draugijos narių kitam pašnibždėjo. Girdi, matęs, kaip tas alų plempiantis danas iškėlė ponią Diną iki pat sietyno.

— Tikriausiai tarp jų kažkas yra!

— Ir jis daug jaunesnis už ją. Kas, kad su didele barzda.

„Tarp jų kažkas yra“ buvo ištarta taip bjauriai.

Tačiau po vakarienės Ana, močiutė ir ji koncertavo. Tada jie, matyt, viską pamiršo. Daug kas dėkojo spausdami ranką ir sakė, kad koncertas buvusi geriausia visos konferencijos dalis.

Kai vienas seminaristas paklausė močiutę, kiek kainuoja toks koncertas specialiai jiems, močiutė atsakė, kad vienas malonumas džiuginti viešbučio lankytojus.

Akselis negėrė alaus, bet padoriai sėdėjo ant kėdės ir klausėsi muzikos.

Po to, eidama pro duris, Karna išgirdo porą kalbant:

— Negerai dėl blaivybės judėjimo, kad vaikai vidury baltos dienos mato alų geriančius vyrus. Betgi negali priekaištauti poniai Dinai.

Kitas pritardamas sušnabždėjo:

— Po koncerto juk nebuvo vaišinama jokiais stipresniais gėrimais. Tik kava ir šokoladas. Ir puikūs sviestiniai riestainiai. Visiškai dykai!

Ji nežinojo, kada pirmą kartą suprato, jog Aną graužia sielvartas. Tačiau tai buvo gerokai prieš vasarą, kai atvažiavo močiutė Dina.

Net prieš tą popietę, kai Ana pakilo nuo pianino apsiašarojusi.

Karna pamiršo, kas buvo grojama, tik aiškiai prisiminė, kaip drebėjo Anos rankos, kai ji, tolydžio klysdama, tūžmingai spaudė klavišus.

Galiausiai ji pakilo ir užvožė dangtį. Valandėlę pastovėjo palinkusi prie blizgančios plokštumos. Tada atsitiesė ir apsidairė tokia išraiška, lyg būtų įkalinta.

Karna ir vėliau tai regėdavo. Tik ne taip ryškiai. Ji ėmė manyti, jog šito Ana nerodo tėčiui. Tačiau nebuvo tikra.

Kartais netyčia Aną užklupusi, Karna išvysdavo nuotaikos pėdsakus. Tarsi sklandytų ore aplink ją. Niekada nemokėdavo įvardyti, kas tai, tik neaiškiai pajusdavo.

Iš to, kaip ji pasilenkdavo prieš atsisėsdama groti, vieną į kitą susišildydavo rankas, prisimerkdavo prileisdama kambarį pirmųjų garsų. O tada paskęsdavo muzikoje.

Galbūt viskas kaip nors susiję su tėčiu. Kuo nors, ką jis padarė ar pasakė. Taigi ir Karna pasijusdavo kalta.

Vieną dieną Ana atėjo pas ją į kambarį. Pasakė norinti pasikalbėti. Karna pamanė, jog dėl namų darbų. Ji nesimokė tiek, kiek turėtų. Taigi maktelėjo galva ir laukė.

Tačiau Ana atsisėdo ant lovos šalia jos ir atrodė labai draugiška.

— Turiu pasišnekėti su tavimi, kol dar ne vėlu, — tarė ji.

Karna pajuto, jog padrėko delnai.

— Apie tapimą moterimi. Suaugusia moterimi.

Tada pasigirdo keisčiausia kalba, kokią Karnai buvo tekę girdėti. Ji prasidėjo nuo to, jog Karna vos drįstanti pakelti akis, ir baigėsi tuo, jog abi kartais paašarojančios.

Ana atvėrė jai savo sielvartą — kad tėtis ir ji neturi vaikų. Tuo pat metu Karna sužinojo, kas jos pačios laukia. Apie kraujavimą, kuris nėra pavojingas. Apie moterų ir vyrų troškimą būti

kartu ir būtinybę sulaukti skirtojo. Apie skausmus. Ir džiaugsmą. Visų pirma — džiaugsmą.

— Aš esu ir tavo, nors esu tėčio, — pasakė ji nežinodama, ar nori paguosti Aną, ar save.

— Taip. Mes turime tik tave, — tarė Ana.

Taip ji tapo Anos sielvarto dalimi.

Bet iš tiesų Karna buvo tik tėčio. Jie turėjo teisę pykti ir šaukti vienas ant kito. Kai tėčiui ji įkyrėdavo, jis prapliupdavo žodžiais, kokių probstas nieku gyvu nebūtų leidęs.

Sykį Karna taip garsiai užriko ant tėčio, jog vežiko arkliai atsistojo piestu, o priekurtis kiemsargis palindo po serbentais. Mat jis pažadėjo ją pasiimti kartu, tačiau apsigalvojo sužinojęs, kad vyras, pas kurį iškviestas, veikiausiai serga šiltine.

Vis tiek ji tėčio. Niekas negali to pakeisti. Tą dieną, kai tėtis mirs, mirs ir ji!

Dėl Anos ji abejojo. Ana šalia. Ji tėčio. Ne, Benjamino. Taip pat kaip tėtis — Karnos. Visiems reikia ką nors turėti.

Bet dabar ji Anai pasakė, kad ji yra ir jos. Žodžio teks laikytis. Tik nežinojo kaip.

Tačiau ėmė kas vakarą prieš užmigdama po truputį galvoti apie Aną. Mąstė, kad jeigu Anos nebūtų buvę, ji nebūtų išmokusi groti iki atvažiuojant močiutei. Ir nieku gyvu nebūtų išmokusi tiek dainų.

Taip pat nebūtų buvę kam balsu paskaityti straipsnių ir knygų, kurios tėčiui atrodo nuobodžios.

Niekas nevaikščiotų su ja gatvėmis ir neskintų laukuose gėlių. Ir niekas nepasirūpintų, kad šventėms ji gautų naują suknelę. Be to, tėtis tikriausiai būtų papilkėjęs ir piktas, kelias dienas nesiskustų barzdos.

Be Anos griežtumo ji būtų apsiėjusi. Ne visada lengva jį pakelti. Niekaip kitaip negalėdavai Anai paprieštarauti, kaip tik išeidama iš kambario. Ji nesibardavo, bet ir neleisdavo pamiršti, kaip viskas yra iš tikrųjų.

Ana iškeldavo nesutarimą į dienos šviesą ir palikdavo, kad pabaltų. Tėčiui Ana galėdavo pasakyti:

— Vakar mudvi su Karna aptarėme, ar protinga vaikščioti pakrante taip arti bangų, jog apsemia blauzdas. Pasakiau, kad neprotinga. Tačiau ji man nepritarė. Taigi šiandien peršalusi.

Tokiu būdu Ana rodė, kad jų nebijo — nei pavieniui, nei kartu. Taip ir tėtį priversdavo atsižvelgti į tai, kas protinga ir kas ne.

Kartais jis nusijuokdavo, kai kada atrodydavo pavargęs ir nusiminęs. Retsykiais pasakydavo pritariąs Anai. Dar rečiau — kad pritaria Karnai. Bet kai taip atsitikdavo, Ana niekada neužpykdavo, ji galėdavo pasakyti:

— Ką gi, du prieš vieną. Teks susitaikyti.

Po to, kai jos su Ana pasikalbėjo, kūnas pasidarė nebe toks bjaurus.

Juk moterų kūnai tokie, kokie turi būti. Tik jai buvo atgrasu. Tikriausiai manė galėsianti tai sustabdyti. Tačiau norom nenorom turėjo pasiduoti.

Karnai atrodė, kad Anai pasisekė, jog neturi vaikų. Tačiau to nesakė. Ji mažai buvo mačiusi kūdikių, bet tie, kuriuos matė, be paliovos triukšmavo.

Pati niekada nenorėjo turėti vaikų. Ji vengs viso to, ką Ana jai paaiškino apie moterų ir vyrų sueitį. Nemanė, kad reikėtų turėti kokių nors reikalų su vyrais. Ir berniukai nepatiko. Jie kvaili ir skleidžia ne itin gerą kvapą.

Jei jie būtų kaip tėtis, būtų galėjusi juos pakęsti.

10 skyrius

— Patekau į damų „Grand" viešbutyje nemalonę, ir mano gyvenimas virto katastrofa! Atėjau pas tave paverkti, — pasakė Akselis ir klestelėjo į geriausią namų krėslą.

Benjaminas matė, kad vyras gerokai apgirtęs.

— Ką padarei? — paklausė jis.

— Sutrukdžiau Dinai ir Anai erotiškai santykiauti su Bramsu.

— Kaip?

— Giliais bučiniais liežuviu.

— Su katra iš jų?

— Su abiem.

— Gėdos neturi? Su mano motina ir mano žmona! — nusijuokė Benjaminas. Bet pasijuto nesmagiai.

— Gėdos? Kodėl? Išgerti turi? — gailiai paklausė Akselis.

— Ar negavai iki soties?

— Šiuo metu negaunu nieku. Nieko, girdi?! — užbaubė Akselis.

— Nutilk, pažadinsi Karną ir tarnaitę, — tarė Benjaminas ir pripylė dvi taureles.

— Aš bailys! — sumurmėjo Akselis ir ištuštino stikliuką.

— Tikriausiai toks buvai daug metų, — paguodė Benjaminas. Vyriškis palinko į priekį ir liko sėdėti tokia poza. Po kurio laiko maldaujamai atkišo taurelę, ir Benjaminas vėl pripylė.

— Na? Ar papasakosi, kas atsitiko?

— Ji mane išmetė.

— Būtų galėjusi padaryti blogesnių dalykų, — suburbėjo Benjaminas.

— Pažvelk į mane, senas drauge! Ar aš toks, kurio niekas negali mylėti?

Pokalbis iškart tapo grėsmingas.

— Turi būti lengva tave mylėti, — tyliai tarė Benjaminas.

— Tu taip manai?

— Žinoma, taip manau, velniai rautų!

— Tai kodėl to neįvyksta?

— Veltui gaišai laiką su Dina, — negailestingai atrėžė jis.

— Apie tai tu nieko nesupranti. Man ji įaugo į kraują. Tai karštis ir uždegimas, prakaitas ir išsivalymas. Viskas! Bet tu, prakeiktas moterų garbintojau, nieko neišmanai apie meilę! — sušuko jis.

— Dabar žinosiu. Bet pritildyk kakarinę, chame!

— Ar ganduose yra tiesos? — suniauzgė Akselis.

— Kokiuose ganduose?

— Kad viršaitis Olaisenas muša savo žmoną, nes ši laksto paskui apylinkės gydytoją.

Benjaminas pastatė taurelę.

— Kas taip sako?

— Kepėjo sesuo, kuo ji ten vardu? Pora vyrų laivų statykloje taip pat visai nekaltai pasišaipė...

— Vaikštai ir renki apkalbas kaip kokia boba?

— Na na, kam taip karščiuotis? Matyt, esama tiesos? — prunkštelėjo Akselis.

Karna žinojo, kad tai neskirta jos ausims. Jie jos nematė, nes portjera tarp kambario ir kamaros buvo užtraukta. Bet durys atviros.

Ji niekada nevaikščiodavo labai tyliai. Bet kodėl kaip tik šiandien? Tikriausiai dėl to, jog išgirdo, kad yra svečių, o ji vilkėjo naktinius marškinius. Iš tikrųjų jau buvo atsigulusi, nes vėlu. Bet paskui atsikėlė stiklinės vandens.

Tai buvo Akselio balsas. Ji stabtelėjo ir liko stovėti.

— Po velniais! Vis dar tuo užsiimi?

Tėtis kažką atsakė, bet ji neišgirdo.

— Tačiau vyras gal nesimėto žodžiais? Negi muš žmoną taip, kad ta nebegalėtų pasikelti, vien įtardamas? Kažkur juk turi būti teisybė?

— Aš tau atsakiau, kai paklausei, kuo jis teisinasi. Maniau, galiu patikėti tau... kaip draugui.

— Aš savo noru atsisakiau Anos, kad ji galėtų būti su tavimi.

— Nevaidink šventuolio! Tu jau buvai įsikibęs Dinos sijono! Baikime šį pokalbį, kol dar rimtai nesusikirtome.

— Vadinasi, pavyduolis Olaisenas teisus?

— Akseli, liaukis! — tyliai tarė tėtis.

— Man nuo tavęs bloga, — pasakė Akselis.

— Kitiems tu pamokslauji. O pats atvažiuoji pas Diną, nors ruošiesi vesti kitą. Ar pasipasakojai nuotakai, kad ne į kalnus ketini lipti?

Pasirodė, jog kažkas trenkė. Stipriai. Tada pasigirdo dar vienas pliaukštelėjimas! Paskui stojo tyla. Tik alsavimas. Vienas, o gal abu, užsidegė cigarą. Ir ji išgirdo Akselio balsą. Ne visai tvirtą.

— Ne. Ir dar kai kas yra.

— Štai kaip!

— Atvažiavau pasiimti jos arba čia pasilikti. Apie vedybas parašiau vien tam, kad... Bet ji, velniai rautų, manęs nenori! Manęs, jauno ir gražaus! Ar girdi, kvaily?

Akselis pratrūko savotišku juoku. Tai nieko gera nežadėjo.

— O tu! — toliau kalbėjo Akselis. — Turi viską ir netausoji.

Karna pajuto artėjant priepuolį. Tėtis neturi jos čia surasti. Ji užlipo laiptais ir valandėlę pasėdėjo ant grindų, galvą suspaudusi tarp kelių. Blogumas pamažu ištirpo.

Ar užmėtyti akmenimis reikia tėtį?

Taurelės buvo tuščios.

— Benjaminai, kur tavo miglotas orakulo atsakymas? Dėl Olaiseno Hanos... Ar jauni judu mylėjot kits kitą? — paklausė Akselis ir marškinių rankove nusišluostė nosį. Švarkas gulėjo suveltas ant grindų.

— Mes kartu užaugome. Kai grįžau iš Kopenhagos...

— Kopenhagoje taip jos ilgėjaisi, kad reikėjo įtaisyti vaiką kitai! Ir taip pririšti prie savęs Aną, kad niekada neatsiplėštų, — apmaudžiai tarė Akselis.

— Ar būtinai tau reikia viską iškreipti į bloga?

— Ne, pats tai sugebi! Tik ar verta?

— Eik po velnių! Buvau ją sutikęs kelis...

— Štai ir išsprūdo! — prunkštelėjo Akselis.

— Na, taip. Retkarčiais susitikdavom. Jai ko nors reikia. Ir sako, kad jis vis tiek muša...

Akselis išsižiojo.

— Atnešk dar vieną butelį, — sušnypštė.

— Ne, pakaks!

Abu vyrai sėdėjo palinkę į priekį savo krėsluose ir spoksojo vienas į kitą.

— Aš neįstengiu to paaiškinti. Negaliu mąstyti... Ir ji negali. Mes to nevaldome.

— Ar jis teisus? Vaikas tavo?

— Ne!

Akselis bandė atsistoti, bet susmuko atgal ir pagarbiai tarė:

— Ar jūs ir toliau susitikinėsite?

— Miestelis mažas. Neįmanoma nesusitikti, jei tai turi galvoje. Bet aš su ja neguliu! Kalbuosi su ja! Ar supranti, avine?

— Velniai rautų! Ką tik pamačiau kupranugarį adatos skylutėje!

— Ką čia paistai?

— Tu tikrai pateksi į dangų.

Valandėlę jie tylėjo. Akselis išsišnypštė į gražiai sulankstytą nosinę, prieš tai ja mostelėjęs.

— Jei sužinosiu, kad apgaudinėji Aną, aš tave užmušiu!

— Tu girtas, — tarė Benjaminas.

— Ačiū, kad pasakei! Butelis baigėsi! — dalykiškai burbtelėjo Akselis. Netrukus atsiduso ir pridūrė: — Turėjau suprasti eidamas. Kad tu viską apversi aukštyn kojom ir visas vakaras sueis kalboms apie tave ir tavo reikalus.

Benjaminas nuėjo naujo butelio.

Kai Ana grįžo namo, jie apsikabinę gulėjo ant grindų priešais knygų spintą. Benjaminas sunkiai šnopavo Akseliui į barzdą. Į lubas kilo balsingas knarkimas duetu.

Iš pradžių ji sustojo ir žiūrėjo į juos. Kiek suglumusi. Paskui nusišypsojo ir atsargiai užtraukė užuolaidas. Nestatė apvirtusio stalo ir jo netvarkė, tik užklojo juos pledu ir ištykino iš kambario.

Ji parašė raštelį tarnaitei ir prilipdė prie durų: „Netrukdyti, daktaras užmigo svetainėje!“

Akselio išvykimo dieną pūtė smarkus vėjas. Močiutė jo nepalydėjo į krantinę. O kai Karna pas ją atėjo, ji vos pravėrė duris.

— Šiandien negaliu kalbėti su žmonėmis. Net su tavimi, — pasakė pro plyšį.

Atrodė, lyg būtų verkusi.

Karna linktelėjo ir vėl išėjo į vėją. Garlaivis yrėsi per bangas, dar neaplenkęs Tjuvholmo.

Tėtis jau buvo toli įkalnėje, taigi ji nuėjo pas Birgitą. Ten ją įsileido, nors krosnis springo — kaminas nepakėlė darganoto oro.

Po kurio laiko Birgitos mama tarė:

— Karna būtų graži mergaitė, jei retkarčiais nusišypsotų.

Tačiau Karna nematė jokio reikalo šypsotis. Ji įtraukė lūpų kampučius į skruostus.

— Aš esu rimtas žmogus, — tarė ji. Sumąstė būtent tada, kai prireikė. Tikriausiai kur nors buvo perskaičiusi. Tačiau Birgitos mama to negalėjo žinoti.

— Tau reikėtų nešioti palaidus plaukus, kad žmonės matytų, kaip gražiai jie garbiniuojasi, — neatlyžo Birgitos mama.

Birgita visa susigūžė.

— Biblijoje neparašyta, kad taip reikia daryti, — pasakė Karna ir ėmė vilktis lietpaltį. Viduje tapo pernelyg šilta.

Po akimirkos ji vėl atsidūrė žvarbiame vėjuje. Nebuvo tądien kur pasidėti.

Grįžusi į savo kambarėlį, ji dar kiečiau susipynė kasas ir surangė jas ant sprando, lyg būtų pagyvenusi dama. Paliko nepaslėptus tik ausų lezgelius.

Taip nešios plaukus iki mirties!

Apžiūrėjusi save veidrodyje, nulipo pas tėtį ir Aną.

— Kaip manote, ar turėčiau plaukus nešioti nepintus, kad geriau matytųsi?

Tėtis nepakėlė akių nuo laikraščio, tik pradėjo Anai pasakoti, jog apskrities valdytojas nepritaria viršaičiui, kad reikia skirti tiek daug lėšų kelionei į pietus.

Ana tarstelėjo „štai kaip“, irgi nežiūrėdama į ją, nes buvo gavusi laišką iš Kopenhagos.

Karna priėjo prie tėčio ir pakartojo klausimą.

— Ir taip užtektinai matyti. Bet jei pačiai atrodo, tada... Man tas pats, — atsakė jis, neatitraukdamas akių nuo laikraščio.

Karna nuėjo į virtuvę. Ten kabojo žirklės. Ji išėjo su jomis ant laiptų ir pakėlė prie galvos. Ir čekštelėjo žirklėmis.

Ana pirmoji pastebėjo, kaip pro langą praskriejo vario spalvos sruogos. Ji išlėkė pro duris ir rado Karną, lyg kokią kalinę, su styrančiais nukirptų plaukų kuokštais.

Buvo likusios septynios dienos iki konfirmacijos, kai ji Dievui ir parapijiečiams turės parodyti šventųjų tiesų išmanymą.

— Ką tu darai?

Anos balsas buvo toks pat kaip Birgitos mamos.

Tada tarpduryje pasirodė tėtis. Iš pradžių nustėro. Paskui griebė jai už rankos ir sušuko:

— Ar proto netekai? Iškaršti tave reikėtų!

— Juk sakei, tau tas pats. Ir kad užtektinai matyti.

— Stovėsi prie altoriaus kaip koks ežys? — užriko tėtis.

Atrodė grėsmingai. Visas išbalęs. Ir labai arti. Ji juto ant veido jo alsavimą ir purslus. Tačiau nesuprato visko, ką jis sakė.

Tada įsimaišė Ana.

— Elkimės ramiai, — pasakė ji, lyg kalbėtų su Edevartu, kurį mokykloje pravardžiavo kvailučiu.

Ana paėmė iš jos žirkles ir paslėpė už nugaros. Gal manė, jog Karna ruošiasi nukirpti ir tėtį?

— Iš kur galėjau žinoti, kad mano plaukai tokie vertingi, jei niekas man to nesakė? Kol nesužinojau iš Birgitos mamos. Juk sakei, kad tau tas pats?

Tarnaitė iškišo galvą pro virtuvės duris ir išsižiojusi spoksojo į juos.

— Eime į kambarį, — tarė Ana.

— Velnias, ne vaikas! — sušuko tėtis ir po akimirkos pridūrė: — Kokia tu panaši į Diną!

Jis tai pasakė pasibjaurėjęs, apsisuko ant kulnies ir nudrožė į kabinetą.

Anai teko apkarpyti, kas buvo likę. Ji ištrinko plaukus, praskalavo kadugių nuoviru, nusausino storu rankšluosčiu ir gražiai sušukavo, dešinėje padarydama sklastymą.

Tada atidžiai įsižiūrėjo su savotišku pasibaisėjimu, pereinančiu į pagarbą. Galiausiai atnešė segtuką su perlais iš nuosavos papuošalų dėžutės ir įsegė jį viename šone. Valandėlę pastovėjo pakreipusi galvą, vertindama kūrinį.

— Tau tinka, — nusprendė ji.

Pavasarį pastorius tvirtino, jog Karna per jauna būti konfirmuojama vasarą. Ana pakalbėjo su juo, ir buvo nutarta padaryti išimtį.

Tačiau kai prasidėjo rengimas konfirmacijai, pastorius pasiskundė Anai. Karna Grenelv turinti gerą galvą, bet mokosi tik tai, kas jai patinka. Ir įsivaizduoja Bibliją išmananti geriau už pastorių. Elgiasi nedraugiškai ir nekalba su kitais mokiniais, nebent iš reikalo. Išdidžiai neprisileido jų artyn, tada tie liovėsi ją kalbinę ir ėmė jos šalintis. Be to, užuot atsakiusi paprastai, pamokas giedote išgiedanti, nesvarbu, yra melodija ar ne. Taigi jai tenka visas dėmesys. Negerai, kas, kad daktaro dukra.

Ana ir tėtis buvo vienodai griežti, kai prašneko apie tai. Karna suprato, kad jie apsitarę. Taigi nulenkė galvą ir netarė nė žodžio.

— Privalai elgtis žmoniškai! — pasakė tėtis.

Ji jam neatsakė. Tik tada, kai Ana primygtinai paprašė pamąstyti, jog ji, stovėdama prie altoriaus, turės išsižadėti blogio ir išpažinti tikėjimą, tarė:

— Aš nepadariau nieko bloga. Bet jei prašai, daugiau taip nesielgsiu. Viską galėsiu iškalbėti — ir tai, kas turi melodiją.

Konfirmacijos dieną Karna pasijuto lyg paskutinė visos padermės palikuonė. Tarsi būtent jos gyvenimą būtų nulėmusi kibirkštėlė prieš daug šimtų metų. Šiaip ar taip, gerokai anksčiau, nei kas nors apie tai susimąstė. Tarytum visi iki tol stovėjo čia tam, kad galiausiai ateitų jos eilė.

Ji matė rimtus suaugusiųjų veidus. Storas akmenines sienas. Vaizdą raibino šviesa ir šešėliai. Tarsi gyventų atskirą gyvenimą.

Tikriausiai pats Dievas žvelgia į ją nuo medžių viršūnių, todėl kibirkščiuoja langai. Ir kaskart, kai Viešpats pasislenka, kad geriau ją matytų, šviesa ir šešėliai medžių marginyje susikeičia vietomis.

Šešėliuoti kampai išryškėja, o sienos panyra į tamsą ir beveik išnyksta. Vien dėl to, jog Viešpats palenkia medžio šakas, kad geriau ją matytų.

Visa tai gaubė pastoriaus balsas — su pamokymais, priesakais ir nuosprendžiais. Pastoriui, matyt, nė motais, ką daro Viešpats.

Ji griuvo, kai klūpodama turėjo apžioti Jėzaus kūną. Pasidarė taip šleikštu. Be to, tėtis tebepyko už tai, kad ji nusikirpo plaukus.

Atsipeikėjo zakristijoje. Tačiau neapsišlapino ir tėtis nebuvo piktas. Vėliau pastorius ją užmiršo. Taigi iš tikrųjų ji negavo švenčiausiojo sakramento, kaip kiti žmonės.

Ji ėmė manyti, jog nėra kaip reikiant konfirmuota ir kad visi apie tai pamiršo.

Galiausiai ji paklausė tėtį, ar jos nereikia konfirmuoti.

— Tu juk esi konfirmuota, — nusistebėjo jis.

Ji neatlyžo, taigi jis pažadėjo pasikalbėti su pastoriumi. Bet šis buvo išvykęs dirbti į naują parapiją toli pietuose. O probstas težinojo tiek, kad bažnyčios knygose parašyta: Karna Grenelv

konfirmuota tūkstantis aštuoni šimtai aštuoniasdešimt šeštųjų metų liepos trečiąjį sekmadienį.

Karna negalėjo patikėti. Bažnyčios knygose parašyta, jog ji konfirmuota, nors netiesa!

— Svarbu tik tai, kas parašyta knygose, — tarė tėtis.

— Formalumai nieko nereiškia, svarbiausia — kas mintyse. O tu juk atėjai į bažnyčią konfirmuotis, — paguodė Ana.

— Kaip jūs galite sakyti, kad priimti Kristaus kraują ir kūną yra formalumas, jei taip nustatė Dievas?

— Dievas nenustatė. Taip sugalvota, kad būtų lengviau atskirti, kurie parapijiečiai suaugę. Kiek man žinoma, šitai nustatė bažnyčios patriarchai, — paaiškino tėtis.

Karna nuėjo į savo kambarį ir atsisėdo skaityti. Tačiau atsakymo nerado.

Anos rūpesčio dėka probstas pasikvietė ją į tuščią akmeninę bažnyčią ir konfirmavo dalyvaujant tėčiui, Anai ir močiutei.

Pajutusi, kad Šventoji dvasia tuoj ją praris, kaip praėjusį kartą, ji pakėlė akis į šoninį altorių dešinėje.

Tuomet šventa Ona nusileido ant žemės ir priėjo prie jos su didele knyga rankoje. Klūpodama Karna pajuto jos alsavimą.

— Ar išsižadi velnio, visų jo darbų ir visos jo esybės? — draugiškai paklausė probstas.

— Taip, — tarė Karna, o šventos Onos apsiaustas sušiugždėjo.

— Ar tiki Dievą Tėvą, Sūnų ir Šventąją dvasią?

— Taip, — sušnabždėjo Karna.

Tačiau šventai Onai pasirodė per tyliai, tad ji pakartojo už ją:

— Taip!

— Ar su Dievo malone liksi ištikima krikšto aktui iki paskutinės valandos? — paklausė probstas.

— Taip, ji liks ištikima! — atsakė šventa Ona.

Nuo baltintų akmeninių sienų atsimušė aidas, o lubos išnyko. Bet Karna tebeklūpojo, negriuvo.

— Tai duok man ranką sutvirtindama šiuos žodžius, — geraširdiškai tarė probstas.

Tačiau ji paspaudė ne probsto ranką, bet šventos Onos. Ir šventos Onos balsas galiausiai pasakė:

— ...tvirtumo tavo tikėjimui, kad būtų išganyta tavo siela. Amen.

Vėliau, galvodama apie pirmąją konfirmacijos dieną, ji negalėdavo tiksliai jos prisiminti. Ir apeigos bažnyčioje, ir pobūvis tarsi išsitrynė iš atminties. Tačiau vienas dalykas dažnai iškildavo mintyse, kai ji atsiguldavo miegoti. Tėčio kalba.

Jis gražiai apie ją kalbėjo ir sakė, kad esanti dovana. Tačiau taip pat įvardijo penkias moteris, kurių pagalba Karnai ir jam buvusi neįkainojama. Tai Olinė, Stinė, Hana, močiutė ir Ana. Daugiausia šnekėjo apie Aną.

Kalbėdamas apie Aną, močiutę ir ją, jis žvelgė į jas. Tačiau dėkodamas Hanai, kuri visus tuos metus Karnai buvo krikštamotė, ir pasakodamas, kaip ji pasitiko juos Bergene, jiems atplaukus iš Kopenhagos, visą laiką buvo nudūręs akis į lėkštę.

11 skyrius

Dina pakvietė įtakinguosius asmenis į pobūvį ir koncertą. Nusižengdama savo principui nepainioti verslo su linksmybėmis, pranešė, kad Vilfredas Olaisenas ir ji žada plėsti laivų statyklą ir statyti naują elingą jos sklype, kuris ribojasi su lynų fabriku. Jis būsiąs baigtas kitą pavasarį ir duosiąs papildomai darbo vietų. Ji pridūrė, jog jaučiasi saugi turėdama kompanioną viršaitį.

Redaktorius ir telegrafistas klausėsi ištempę ausis.

Dina nepaminėjo, kaip Vilfredas Olaisenas padidino savo asmeninę skolą laiduodamas namu, kad išlaikytų tempą.

Tačiau banko valdytojas žinojo.

Nepaisant to, viršaitis Olaisenas tapo vakaro pažiba. Atsistojęs padėkojo Dinai už pasitikėjimą, kurį jam rodanti, ir pareiškė esąs įsitikinęs, jog bendradarbiavimas bus sėkmingas. Jam priklausanti didžioji laivų statyklos dalis, jai — elingo. Šypsodamasis pridūrė, jog iš tiesų būtų natūralu viską sujungti.

Jie šalinosi vienas kito. Hana ir Benjaminas. Susitikus jis išmoko perprasti jos skubų žvilgsnį. Tą vakarą ji negalėjo žiūrėti jo pusėn.

Buvo nutarta, kad Ana mokys Karną dar vieną žiemą, o paskui žiūrėsią. Karna turi daug laiko. Groti, dainuoti ir griūti. Kol bus išsiųsta iš namų kažkuo tapti.

Su kapelionu ji kalė lotynų kalbą. Jis buvo geras mažakalbis žmogelis, šnekėdavęs beveik vien tai, už ką gaudavo atlyginimą. Benjaminas tvirtino, jog Karna mokanti daugiau nei jis, būdamas jos metų.

Tačiau ji abejojo. Jis sakė žodžius kažkur į orą, ir jie neatrodė įtikinami. Kartais pamanydavo, kad su Ana ir ja tėtis draugiškas tik dėl to, jog visada nuklydęs kur nors kitur.

Močiutė su tėčiu kalbėdavo apie viską, kas turi būti nuveikta Stranstede, valsčiaus taryboje ir sveikatos komisijoje. Kar-

tais pokalbyje dalyvaudavo Ana, papasakodavo apie švietimo komisiją.

Tėtis dirbdavo kabinete, būdavo išvykęs į salas, sausumos keliais — į pietus arba su kuo nors susitikdavo „Grand“ viešbutyje. Kas tie žmonės, jis retai užsimindavo. Kartais, grįžęs namo, kvepėdavo cigarais ir punšu.

Tai ir buvo toji naujovė. Politika. Žodis, kuriuo galėjai pavadinti visa, ką reikia padaryti už daktaro namų sienų.

Ana daug grodavo su Dina. Jos rengdavo atvirus muzikos vakarus. Kartais leisdavo dalyvauti ir Karnai. Bet dažniausiai ji likdavo nuošaly.

Vieną žiemos dieną pašte Karna sutiko Haną. Ji laikė už rankos jaunėlį ir tramdė jį, nes ėmęs rodyti ožius.

— Ar galėtum jį pažiūrėti, kol sutvarkysiu vieną reikalą? — paprašė Hana, kai vaikas apsiramino.

Karna nežinojo, kaip išsisukti, tad užsisodino vaikioką ant pečių ir apsimetė esanti arklys. Kai Hana grįžo, kartu patraukė gatve.

Prie daktaro namų Konradas jos nenorėjo paleisti, tad ji rogutėmis ėmė vežti jį kalnan.

Hana ėjo įkandin ir nieko nesakė.

Pas Olaisenus vartų stulpeliai vos kyšojo iš pusnies, bet šiaip sniegas gražiai nukastas. Daktaro namuose ne visada taip būdavo.

Eidamas tėtis šokinėdavo per pusnis. Ana neretai pamiršdavo paprašyti kepėjo padėjėją nukasti jiems sniegą.

— Gal nori pažiūrėti suknelę, kurią siuvu? — paklausė Hana.

— Noriu, — netvirtai atsakė Karna.

Viduje buvo jauku. Sara išvirė kakavos, be paliovos išsišiepusi. Hana taip pat porą kartų nusišypsojo.

Tada virš virtuvės stalo tarytum nušvisdavo skaisti saulė.

Tuoj pat po to močiutė su Ana garlaiviu išplaukė į Tromsę pasiklausyti smuikavimo, o ji turėjo likti namuose ir mokytis.

Kai baigė ruošti pamokas, tėtis dar buvo negrįžęs. Namai atrodė tušti ir nykūs, nes tarnaitė turėjo išeiginę dieną.

Užsidegusi žibintą, ji išėjo pas Haną ir Sarą, nes žinojo Olaiseną „Gulbe“ išplaukus į šiaurę. Karnai norėdavosi, kad kai matydavosi su Olaisenu, močiutė būtų šalia.

Buvo sniegingas vasario vakaras. Po kojomis net negurgždėjo. Sniegas panėšėjo į šilką.

Senu įpročiu ji užlipo virtuvės laiptais. Kai norėjo pabelsti, iš priestato išgirdo tylius balsus.

Širdis sudunksėjo. Galva keistai apmirė. Negalvodama, ką daro, ji nulėkė laiptais žemyn ir nėrė už namo kampo.

Netrukus jis išėjo. Tėtis. Išėjo pro Olaisenų virtuvę.

Kai jo figūrą prarijo tamsa, ji stovėjo ištisą amžinybę. Paskui ėmė mąstyti, kodėl pasislėpė už namo kampo. Kodėl nepasirodė, neįspraudė jam į delną rankos ir kartu nepatraukė namo? Ir kodėl pasidarė nebeįmanoma pabelsti į Hanos duris? Koridoriaus ar priestato. Nebeįmanoma.

Parėjusi namo, ji nutykino koridoriumi. Bet jis išgirdo ir pašaukė į svetainę.

— Kur buvai taip vėlai?

— Buvau pasivaikščioti, lauke taip gražu, — atsakė ji.

— Nereikėtų vienai vaikščioti tamsoje.

Jis buvo išskleidęs priešais save laikraštį, bet kalbėdamas patraukė į šoną. Šypsodamasis. Lyg niekur nieko. Ji prisiminė visus tuos kartus, kai matydavo jį tokia pat išraiška kalbantis su ja arba Ana.

Būtų galėjusi pasakyti, kad ėjo pas Haną pažiūrėti, ką ji siuva, ir matė jį išeinant pro virtuvę. „Kodėl?" — būtų galėjusi paklausti.

Tačiau ji tik palinkėjo labos nakties. O jam, kaip visada, atkišus skruostą, pajuto, kad tuoj pravirks. Paskubom glustelėjo lūpomis.

Jis buvo ne gyvas, o padarytas iš audeklo skiautės.

Tarnaitė buvo pakūrusi krosnį, Karnos laukė „Apskrities viršininko dukterys"* ir lotynų kalba pažengusiesiems į priekį. Tačiau nebuvo noro ko nors imtis.

Ji nepapasakojo tėčiui, kaip jaučiasi ir ką mąsto. Prarado jį.

Prisiminusi smulkmenas, balsą, paaiškinimus, žvilgsnius, suvokė, kad jei ir nemeluoja, jai visko nepasakoja.

Kadangi nebegalėjo kalbėti žodžiais, kurie būdavo įprasti vaikystėje, nieko ir nesužinodavo. Be to, kas ir taip visiems kitiems žinoma. Net kai vieni sėdėdavo valtyje, jis nebebūdavo toks kaip anksčiau. Ar dėl to, jog ji tampa suaugusi?

---

*Norvegų literatūros klasikės Camilla'os Collett (1813—1895) romanas. *(Vert. pastaba.)*

Tik atsitiktinai paaiškėjo, kad jis vaikšto pas Olaisenus pro virtuvę, kai Olaiseno nėra namie. Šiuo žmogumi pasitiki Ana. Tas žmogus gydo ligonius ir guodžia žmones, kai jų artimuosius ištinka mirtis. Jis tėtis. Ir ne tėtis.

Ji atsigulė su visais drabužiais.

Karna nubudo vidury nakties. Viską susapnavusi. Iš naujo. Tai buvo ne sapnas, bet mintys apie tikrovę. Tos, kurias nemiegodama vijo šalin. Kad Sara pasiėmė berniukus į Reinsnesą. Ir paklausė Karną, ar nenorinti vykti kartu. Į Tromsę pasiklausyti smuikavimo jai nebuvo leista keliauti.

Ji atsikėlė, uždegė lempą ir pakūrė židinį. Lediniu vandeniu nusiprausė veidą ir apsirengė vilnonį švarkelį. Buvo trečia valanda, tamsa ją gąsdino. Nors paprastai to nebūdavo.

Drebėdama ji atsisėdo su drabužiais po antklode, laukdama, kol sušils. Sėdėdama apsisprendė. Pasikalbės su juo. Dabar, iškart. Kol nepraėjo narsumas.

Ji pasiėmė lempą ir patyliukais išsėlino iš kambario, kad nepažadintų tarnaitės. Prie Benjamino ir Anos miegamojo durų stabtelėjo ir įsiklausė. Tada negarsiai pabeldė.

Tėtis neatsiliepė. Pabeldė dar sykį. Nė garso. Karna paspaudė rankeną ir, pakėlusi lempą, įėjo vidun. Lova buvo tuščia. Negulėta.

Koridoriuje ant staliuko nepalikta jokio raštelio, kaip paprastai, kai naktį jį iškviesdavo pas ligonį. Be to, ji visada nubusdavo kam nors atėjus, nes jos kambarys durų pusėje.

Ji stovėjo šalto koridoriaus tamsoje, apnikta keisto jausmo, jog yra mirusi. Stačiomis tūno kape.

Po valandėlės galvoje ėmė suktis mintys, turinčios prasmę. Apsirengti, nueiti pas Olaisenus ir jį parsivesti. Bet tai visiems būtų nepakeliama.

Ji užlipo į savo kambarį ir pakurstė židinį negirdėdama, jog tarškina durelėmis. Tada atsisėdo prie lotynų kalbos veiksmažodžių.

Juto šleikštulį, bet nepaisė. Priešinosi jam. Čiupo lotynų kalbos vadovėlį ir iš visų jėgų šveitė į sieną. Grindis pamažu nuklojo popieriaus lapai. Paskui stojo tyla.

Ji vėl pakilo ir nuėjo prie židinio. Tada išgirdo jį pareinant. Žingsniai ant laiptų buvo kaip vagies. Ji sulaikė kvapą, po to nuplaukė.

Atsipeikėjo lovoje, tėtis vaistais tepė jai ranką. Vadinasi, griuvo ant židinio.

Netrukus pajuto skausmą. Gerai. Bent jau žinos, ką skauda. Veidas buvo šlapias.

— Na na, Karna, Karna! — girdėjo ji. — Viskas praeis. — Jo balsas buvo kaip senais laikais. Reinsnese, valtyje. Bet kur.

Ji vėl norėjo paskęsti, kad tik šitai nesibaigtų. Stipriai užsimerkė, kad nereikėtų jo matyti. Nes dar nežinojo, ar sugebės pakankamai stipriai jo neapkęsti.

Jis prisiglaudė ją prie savęs ir sūpavo, kaip visada. Ji nieko negalėjo padaryti, kad skausmas apmažo, bet neišsidavė. Žinojo, kad kol neišsiduos, jis ją laikys apkabinęs ir kartos jos vardą. Nuolatos.

Ji nusprendė atsimerkti tik tam, kad matytų, ar pataikys, kai į jį spjaus. Tačiau pamačiusi jo akis, neįstengė net spjauti.

— Nereikėjo taip anksti kurti židinio, kol žmonės dar neatsikėlė, — sušnabždėjo jis.

Ji nepaklausė, kodėl jis su visais drabužiais, snieguotais plaukais. Sugebėjo vėl nuo jo nuplaukti. Toli toli už šcherų.

Kitą rytą pasijuto serganti. Kažkas buvo pasidarę langui. Pats atsidarinėjo ir užsidarinėjo. Stinė norėjo jai kažką pasakyti, bet ji negalėjo jos įžiūrėti.

Tėtis atėjo ir nustatė, kad ji karščiuoja. Langas buvo užsidaręs, kol jis ten buvo, ir jai atrodė, jog junta Hanos kvapą.

Ji bandė kęsti jo prisilietimus. Bet kai jis ištarė jos vardą ir paklausė, ar jį girdinti, neturėjo noro atsakyti.

Jis atsisėdo, ir Karna suprato, kad jis pasiliks, jei neatsilieps. Ji neištvėrė.

— Aš sveika, — piktai pasakė.

— Tu karščiuoji ir verki, — tarė tėtis.

— Ne, — sukūkčiojo ji.

— Gera girdėti tavo balsą, — linksmai tarė jis ir nusišypsojo. Tada ji vėl užsimerkė.

— Paklausyk! Man reikia į sveikatos komisijos posėdį, bet ilgai neužtruksiu.

Ji neatsakė.

— Ana grįš popiet. Bet aš grįšiu gerokai anksčiau. Kristinė ateis pakurti židinio. Atneš pavalgyti. Ir tada pasijusi geriau, ar ne taip?

Ji girdėjo, kad jis stojasi išeiti, bet suspaudė lūpas.

— Ar ne taip? — pakartojo jis.

Ji juto jo burną, kai jis papūtė jai į sprandą. Buvo šlykštu. Prieš akis ji matė Haną. Tikriausiai dėl kvapo.

Kai grįžo Ana, pasidarė ir blogiau, ir geriau. Ji buvo gerai nusiteikusi, bet susirūpinusi dėl Karnos. Atsisėdo ant lovos krašto ir norėjo sugirdyti jai sulčių. Be paliovos kalbėjo apie kelionę į Tromsę. Jai labai išėję į naudą. Kitą sykį plauksiančios abi su Karna. Tikrų tikriausiai.

Karna papurtė galvą.

— Niekur aš neplauksiu, — pasakė ji.

— Kas tau neduoda ramybės? — po valandėlės paklausė Ana.

— Ar nematai, kad griūdama nudegiau ranką?

— Matau, bet dėl kažko jautiesi dar ir nelaiminga.

— Netiesa, — pasakė Karna ir susigėdo. Taigi ji palaiko tėčio pusę. Meluoja dėl jo.

Ana visą popietę skambino Mendelsoną. Tarpais užlipdavo į viršų ir kalbėdavo apie Tromsę ir apie tai, kad Stranstede galėtų būti smuikininkas.

Karna sėdėjo savo kambaryje sutvarstyta ranka. Skausmas buvo pakenčiamas. Tačiau visą laiką bėgo ašaros.

Langas vėl pradėjo atsidarinėti. Tai buvo ne Stinė, bet Hana. Ji atrodė geidulinga ir draskė nagais užuolaidas. Bet nesugebėjo patekti į kambarį.

Taip jos atrodė. Biblijos paleistuvės. Ir staiga ji suprato, kad jis turi ją mušti. Olaisenas. Tikriausiai mato, kad ji nusidėjėlė, kurią reikia užmėtyti akmenimis.

Hanos veidas ant tamsaus lango paviršiaus iširo. Iš akiduobių, burnos ir nosies ėmė lįsti gyvatės ir kirmėlės. Ji susitraukė ir galiausiai visai išnyko.

Tačiau Karna girdėjo ją draskantis lauke.

Ji galvojo, ar jai atsikelti ir susemti ją su anglių semtuvėliu. Įmesti į ugnį pragaro kančioms. Tačiau mintis nuplaukė.

Kitą dieną priešpiet tarpduryje negirdomis pasirodė močiutė.

— Sužinojau, kad sergi, — linksmai tarė ji, numetė švarką ant lovatiesės ir prisitraukė prie lovos kėdę.

— Kas sakė?

— Senukai apačioje.

Karna pabandė kiek atsisėsti.

— Jie sako, kad turėjai priepuolį ir griuvai ant židinio, karščiuoji ir esi blogai nusiteikusi. Taigi dabar turime surasti vaistų.

Ji išsitraukė didelę tūtą su ledinukais ir pasiūlė.

Karna vieną įsidėjo į burną. Pajutusi gerą rūgštoką skonį, pravirko.

Močiutė valandėlę pasiklausė. Tada išsitraukė nosinę, kurią, kaip ji tvirtino, apnėrusi geriausia Vienos nėrėja. Padavė Karnai, kad nusišluostytų ašaras. Bet nepadėjo.

Močiutė uždėjo ranką jai ant kaktos ir dėbtelėjo į lubas.

— Šalta kaip ledas, — tarė.

— Tegul sau ją užmuša! — patys išsprūdo žodžiai, Karna jų neieškojo.

— Ką?

— Haną, paleistuvę!

Močiutė iš lėto pakilo, šastelėjo prie durų, atidarė jas lyg norėdama išeiti ir vėl uždarė. Tada atsisėdo prie lovos.

— Smarkiai pasakyta, — tarė ji.

— Ji tempiasi pašaliečius pro priestato duris, kai nieko daugiau nėra namie. O Ana groja tik Mendelsoną.

Močiutė atrodė taip, lyg ją būtų perpūtęs žieminis vėjas.

Karna liovėsi verkti.

— Kas tas pašalietis? — paklausė močiutė.

Karna pajuto, kad išsigando. Močiutės akių. Ir vis dėlto turėjo pasakyti, kaip yra.

— Tėtis.

— Tu matei?

— Taip.

Bet ji pamiršo pasakyti, kad jis nemiegojo savo lovoje. Arba dėl ko taip atsitiko. Nepasakė.

— Paklausyk, Karna, tai nebūtinai kas nors bloga. Bet neturi apie tai kalbėti su Ana. Pašnekėk su savo tėvu, bet netrikdyk Anos!

— Ar ji turi būti vienintelė, kuri nieko nežino? Bus tik melas... viskas...

— Benjaminas turi pasakyti, ką reikia pasakyti. Ne tu! Supranti?

— Bet, močiute, jeigu jis jai tik meluoja?

— Gali būti, kad tu ką nors neteisingai supratai. Taigi dar labiau neblogink padėties. Ar pažadi?

— Bet kaip aš galiu apsimesti, kad nieko neįvyko? Neįstengsiu.

— Tau nereikia apsimesti. Gali paklausti Benjaminą, kodėl jis lenda pro priestato duris į Olaisenų namus, kai Olaiseno nėra.

— Ar galiu paklausti?

— Gali.

— Bet kaip man tai pasakyti?

— Tais žodžiais, kuriuos aš pasakiau. Tiesiai.

— Bet jeigu jis pasakys, kad aš neteisingai supratau?

Močiutė vėl atsistojo ir ėmė lakstyti po kambarį. Po valandėlės sustojo priešais lovą.

— Tokiu atveju jo laukia sunkus laikas, Karna.

Jos valandėlę pasėdėjo tylėdamos.

— Ar dabar kelsiesi? — paklausė močiutė.

— Man rodos, niekada daugiau nesikelsiu.

— Tada gulėsi su visomis mintimis ir negalėsi nieko nuveikti.

— Ką turi galvoje, močiute?

— O, mano galvoje daug šlamšto, patikėk. Bet daugiausia galvoju apie tai, jog tau nelengva suaugti. Bet ši diena daug žada. Gal gali apsirengti, eisime į „Grand“ viešbutį. Uostas pilnas valčių, ir šiandien, rodos, pamatysime saulę.

Karna nusišluostė nosį. Linktelėjo.

Kai Ana abi pamatė apsirengusias, nustebusi paklausė:

— Eisi į lauką, Karna? Ar protinga? Karščiuodama?

— Jau praėjo. Ji ne labiau karščiuoja kaip kiras, — tarė močiutė.

Kai jos ėjo gatve, Karna paklausė:

— Kodėl viskas taip bjauru?

— Kai tas viskas kiek nutols, galėsi galvoti apie tai, kas gražu.

— Kas yra gražu?

— Viešpaties kūrinija. Menas. Muzika. Viena kita mintis. Vienas kitas žodis.

— Bet žmonės šlykštūs!

— Ne visada.

— Ar manai, kad žmonės gali mylėti vienas kitą nemeluodami, močiute?

Močiutė vėl pradėjo eiti, bet atsuko veidą.

— Nežinau. Manau, gali. Bet nereikia tikėtis, kad žmonės būtų tik dėl tavęs. Jie yra dėl savęs. Nors ir myli tave, gali būti, kad negali visko pasakoti. Nežinau, ar tai melas. Svarbiausia, kad turėtum ką mylėti.

— Kaip?

— Reikia matyti meilę, kai ji yra, neleisti jai praeiti pro šalį. O jeigu ji nori praeiti pro šalį, tegul eina. Ji turi būti laisva. Tik taip galima ją išsaugoti.

— Ar tu leidai jai būti laisvai?

— Ne, aš pasielgiau kaip tu su gagos jaunikliais.

— Kodėl? — sušnabždėjo Karna, beveik nekvėpuodama.

— Nes jis nenorėjo pasilikti.

— Bet juk pati sakei, kad Akselis...

— Ne Akselis, o toks iš jaunystės laikų. Jo vardas Levas. Maniau, jis priklausė vienai man.

— Bet nepriklausė?

— Ne, jis buvo laisvas paukštis, o aš nesupratau.

— Tu sumindei meilę?

— Taip.

Karna atsiduso.

— Ką man beliko daryti? Kai jis nenorėjo.

Močiutės akys buvo pilnos linksmumo. Ar verksmo?

— Manai, ir tėčiui taip?

— Tikėjausi, kad jis bus protingesnis...

— Ar negali su juo pakalbėti, močiute?

— Tu jį įtari, taigi pati su juo ir kalbėk.

— O tu jo neįtari?

— Man nėra reikalo jo įtarinėti.

— Ką nori pasakyti?

— Man nereikia jaustis įskaudintai to, ką daro Benjaminas.

— Bet ar tau nerūpi Ana?

— Rūpi. Bet negaliu gyventi už Benjaminą ir Aną. Tik jie gali gyventi savo gyvenimą.

— Kalbi taip, tarsi būtum pati sau, ne kartu su mumis.

— Aš esu su jumis. Tavo, Karna, labai gležna išorė. Bet niekis, nes į tavo vidų atsitrenki kaip į uolą. Man — priešingai. O kai nepridengta uoliena suskyla, viskas užgriūna ant to, kas stovi arčiausiai.

Jos jau atėjo į Kranto gatvę. Tada išlindo saulė. Ji apsigyveno močiutės veide ir nesitraukė iš ten, kol jos neįžengė pro laukujes duris.

Pietūs buvo bausmė. Ji nežinojo, kur jai pasidėti.

Ana buvo kone linksma ir pasakojo šį bei tą apie kelionę į

Tromsę. Sutikusi ponią Andręją, odžiaus našlę, kuri dabar duodanti nakvynę jauniems vyrams.

Tėtis sumurmėjo, kad jis ten gyvenęs, kai lankęs Tromsėje mokyklą.

— Ji mielai sutiko apgyvendinti Karną, nors mieliausiai imanti berniukus. Tvirtino, kad su jais mažiausiai vargo, — tarė Ana ir nusijuokė.

— Negali būti nė kalbos! — nukirto tėtis ir piktai padėjo stalo įrankius.

— Sutinku. Su mergaitėmis juk mažiau...

— Karna ten negyvens!

— Kodėl? Ji ką tik ištapetavo kambarį. Gražus ir...

— Nė kalbos!

— Bet, mielasis, kodėl?

— Apie tai išvis negali būti kalbos!

— Ar ji buvo tokia baisi? — paklausė Ana.

Karna nieko nesakė, nėra reikalo. Taip buvo nusprendusi.

Tėtis piktai dėbčiojo tai į vieną, tai į kitą.

Karna ir Ana susižvelgė. Ana ėmė juoktis.

— Ar ji nedavė tau valgyti?

— Liaukis! Karna tenai negyvens!

— Atvirai pasakius, man teko pavargti, kol radau kambarį. Namas arti mergaičių mokyklos, o moteris atrodė maloni ir tvarkinga. Ar gali pasakyti, kas negerai, kad tavimi patikėčiau?

Karna išgirdo tik „pasakyti, kas negerai, kad tavimi patikėčiau". Tokia buvo Ana. Kai kas nors jai įrodydavo, kad negerai, ji patikėdavo.

— Ji buvo... nebuvo, noriu pasakyti, buvo... nepatikima! Trumpai ir aiškiai.

Karna giliai įkvėpė. Paveikslas tarp langų kabojo kreivai. Beveik negalėjai jo matyti.

— O kas patikimas? — išlėkė žodžiai.

Tėtis pakėlė akis. Ji prisivertė atremti jo žvilgsnį. Kažkas atsitiko. Tai, kaip jis pajudino ranką. Ir kad jis nemirksėjo. Tik spoksojo. O paskui, tuoj pat po to, nurijo, nors nieko neturėjo burnoje. Skruostų duobutėse nugulė tamsūs šešėliai.

Ana kažką pasakė, bet garsas jos nepasiekė. Tada ir tėtis sududeno. Kalba niekaip nebuvo susijusi su tuo, ko ji paklausė. Visą laiką jis žiūrėjo į ją.

Karna pirmoji nudelbė akis. Neįstengė.

Ji išmoko lotynų kalbos pamoką ir į švarraštį perrašė vokiečių kalbos rašinėlį, kurį Ana buvo uždavusi. Tačiau neturėjo noro skaityti „Apskrities viršininko dukterų“. Knyga pasirodė pernelyg liūdna. Ji ir taip turi pakankamai rūpesčių.

Turėjo tai padaryti. Močiutė įpareigojo. Kai išėjo paskutinis pacientas, ji pabeldė į kabineto duris.

Viduje atsidavė vėmalais.

Jis stovėjo nugara į stiklinę spintą.

— Tu? — tarstelėjo ir pasisuko į ją.

Ji liko stovėti prie durų sunėrusi rankas.

— Noriu tave kai ko paklausti.

— Klausk.

— Tu turi atsisėsti.

— Nieko sau, — pasakė jis ir nusijuokė. Tačiau atsisėdo už rašomojo stalo. — Nagi?

Ji taip pat atsisėdo. Ant kėdės pacientams. Tėčio veidas buvo toks plokščias. Mintyse ji skubiai ieškojo, ką pasakyti, kad nereikėtų kalbėti apie tai, dėl ko ji atėjo. Bet ten buvo tuščia. Išskyrus tą vieną klausimą, nieko daugiau nebuvo. Ničnieko!

Staiga ji prisiminė. Kažką kita. Ir vis tiek tai buvo tas pat.

— Kodėl tu nematai Anos?!

Jis atrodė nustebęs. Ar tikrai?

— Aš nematau Anos? Kodėl taip sakai?

Karna nusičiupo savo diržo kutus. Nejausdama, ką daro, nupynė standžią kaselę. Ploni lininiai siūlai raižė pirštus, bet ji nejuto.

— Nes mačiau, kaip tu išėjai pro Hanos virtuvę, — sušnabždėjo ji.

Tai sakydama nežiūrėjo į jį. Norėjo duoti jam kiek ramybės ir leisti atsitokėti. Visiems to reikia. Bet kai tyla tarp jų tapo tokia sunki, jog ji nebegalėjo tverti, turėjo pakelti akis.

— Seki mane, Karna? — tyliai paklausė jis.

— Ne. Aš nebuvau pažiūrėti, ar nuėjai ten dar kartą, kai nenakvojai namie.

Ji girdėjo jo alsavimą. Matė, kaip jis išima plunksnakotį iš rašalinės ir įdeda į dėžutę. Jo ranka. Braukianti plaukus.

— Aš nuėjau ten dar kartą, — ramiai tarė jis.

Jo veidas jai išnyko. Jis plaukiojo dumbliais apkreiktame paplūdimyje. Buvo po vandeniu. Turbūt nuskendo. Nieko negalėjai pakeisti.

— Ir ką, tavo galva, tai reiškia? — išgirdo jį klausiant. Vadinasi, dar ne visai miręs.

— Anos sielvartą...

Tėtis neturėjo spalvos. Jo neliko.

— Aš esu daktaras, Karna.

— Ir naktį?

— Ir naktį.

— Tą naktį?

— Taip.

— Kas gi buvo nutikę?

— Negaliu pasakyti.

— Meluoji!

Ištarta, ir nebegali atsiimti žodžių. Niekada.

— Karna...

— Tu bjaurus! — sukūkčiojo ji ir bandė išpinti raudonų lininių siūlų kaselę. Kai nepavyko, įtūžusi ėmė ją tampyti, ir siūlai išsileido.

— Ar kankinai dėl to Aną?

— Ne, močiutė sakė taip nedaryti.

— Vadinasi, močiutė...

Ji neapkentė jo už tai, kad jis nebeturi veido. Tai įrodė, kad yra teisi. Kodėl jis negali rasti bent vieno pasiteisinimo, kuriuo galima patikėti? Tada galėtų užmiršti. Ir viskas vėl būtų kaip anksčiau.

— Turi pasakyti Anai, — sušnabždėjo ji.

— Nėra ko Anai pasakoti, — trumpai atkirto jis.

— Tada gali pasakyti, ką pasakei man, tada nesijausčiau kaip melagė dėl to, kad negaliu nieko prasitarti.

— Kuo tu iš tikrųjų kaltini savo tėvą? — paklausė svetimas balsas.

Ji neįstengė pasakyti. Net nebuvo išmokusi to įvardyti. Biblijoje buvo parašyta „paleistuvystė“. Bet negalėjai tėčiui sakyti to žodžio. Būtų galėjusi tiesiog paskaityti iš Biblijos, bet rankinė gulėjo ant aukšto.

Ir visa, ką Ana su Sara jai buvo papasakojusios apie kūną, meilę ir pastojimą, daugybę kraujo, kuris, kaip ji žinojo, turi išbėgti iš jos iki pasenstant, — viskas susiliejo į bjaurų, šleikštų skonį burnoje. Lyg dėl visko būtų ji kalta.

Jis per stalą padavė jai nosinę.

— Tu nebeturi ten eiti! Girdi?

Iš pradžių jis atrodė taip, tarsi negirdėtų, ką ji sako, paskui parėmė abiem rankom skruostus ir rimtai į ją pažiūrėjo.

— Jei kam nors pas Olaisenus reikia daktaro, aš turiu eiti. Pati žinai, Karna.

— Jie gali pasikviesti kitą daktarą.

— Gali, — pritarė jis ir vėl atgavo veidą.

Po valandėlės persisvėrė per stalą.

— Tu juk žinai, kaip gerai mudu su Hana vienas kitą pažįstame? Todėl ji tariasi su manimi, kai kas nors atsitinka.

Žodžiai buvo netikri. Tik barškesys vėjuje.

12 skyrius

Karna buvo mačiusi jį laivų statykloje. Iš tiesų jo nematydama. Net iš tolo ji pastebėjo, koks išsitepęs. Suodžiais. Tepalais ar dar kuo. Bet ji juk žinojo, kad po tais nešvarumais yra Pederis, mokantis remontuoti mašinas. Jis grįžo į Stranstedą dirbti močiutės ir Olaiseno elinge.

Ji girdėjo pagyvenusius vyrus ant krantinės suolo kalbant, kad yra didelis skirtumas tarp laivo ir paprastų valčių. Jie sakė, kad jis taps inžinieriumi ar kažkaip panašiai. Taigi tada remontuos laivus. Jie sakė, kad elingas tam kiek per mažas, nors ir naujas.

Vieną dieną, kai pas Birgitą svečiavosi Karna, ši jai parodė, kas išeina, kai suglaudi nykščius su smiliais ir prispaudi prie virtuvės lango. Jei nykščius kiek įlenki, ant lango pasidaro apversta širdis. Birgitai pasirodė gražu, ir ji panoro sužinoti, kas ją išmokė.

Ūmiai Karnos širdyje atsirado žmogus. Apsuptas saulės šviesos žiedo. Tai truko tik akimirką. Ji taip apstulbo, jog net nepasisveikino. Pasisveikino Birgita. Po akimirkos Pederis Olaisenas jau buvo toli.

— Jis buvo tavo širdyje! — kaip nesava sušuko Birgita.

— Tikriausiai pamanė, kad tu iš jo šaipaisi, — pasakė Birgitos mama.

Ir tada ėmė pasakoti, jog Pederis viliojąs merginas į nuodėmę. Jos lipte limpančios prie jo, nes jis gerai šoka. Kad nors su viena būtų. Dabar vien nuodėmė ir gėda.

Griežtomis akimis pažvelgusi į Karną ir Birgitą, ji persižegnojo. Bet netrukus veikiausiai tai pamiršo. Vyras, siųstas į Tronjemą mokytis, ne bet kas. Jam dvidešimt penkeri, o atrodo lyg aštuoniolikinis. Kažkokios nepaprastos akys.

— Tokios akys tų, kurie anksti netenka motinos, vargšelis... — pasakė ji.

„Vargšelis“ nuskambėjo nelabai įtikinamai.

Parėjusi namo Karna atsistojo priešais veidrodį. Bandė pastebėti savo vargšiškumą. Tačiau jos akys buvo nepaprastos tik spalva. Kur turėtų slypėti našlaitystė, ji nesugebėjo įžvelgti.

Įsidrąsinusi paklausė Aną, kai jos baigė ruošti pamokas:

— Ar galima žmonių akyse matyti, kad jie neturi motinos?

Apie tai Ana niekada nebuvo susimąsčiusi. Bet ji nesijuokė. Pakreipusi galvą įsižiūrėjo į Karnos akis. Tada papurtė galvą.

— Kodėl klausi?

— Birgitos mama sako, kad Pederio Olaiseno tokios nuogos akys, nes jis neturi motinos.

— Štai kaip... galbūt ir yra tiesos, — rimtai tarė Ana.

— Aš juk turiu tave, todėl nieko nematyti.

Tuomet Ana nusišypsojo ir padėkojo už pasitikėjimą. Šiaip ar taip, nekokia mama, pasakė ji.

Karna išsigandusi pažiūrėjo į ją.

— Nekalbėk taip! Kas iš tėčio ir manęs būtų išėję? Be tavęs? Ir kas gi būtų išmokęs mane groti?

— Ar pameni, kad iš pradžių vadinai mane Hana?

Karna paraudo. Viskas pasidarė grėsminga.

— Turbūt nemokėjau ištarti vardų, — sumurmėjo ji.

— Galbūt tau reikėjo tokios mamos?

— Nesakyk taip! Draudžiu! Girdi? Aš nepakęsiu...

Ji nutilo ir nuleido akis į sąsiuvinį. Jos tokia bjauri rašysena.

Vėliau, kai abi sėdėjo prie kakavos puodelių, nes Anai atrodė, kad jos nusipelnė, ši paklausė:

— Ar pažįsti tą Pederį?

Karna papurtė galvą.

Tada ji papasakojo, kaip būdama maža su močiute lankėsi laivų statykloje. Jis buvo toks juodas, jog pamaniusi, kad negras.

Ana nusijuokė.

Karna pajuto, kaip visa iškaito.

— Visai jo nepažįstu! — skubiai pasakė ji.

— Simpatiškas jaunas vyras. Benjaminas ir aš sutikome jį pas Diną, kartu su Hana ir Vilfredu. Žinoma, jis atsidūrė savo brolio šešėlyje. Bet taip juk visiems nutinka.

— Kodėl?

— Hmm, tas Vilfredas kažkuo ypatingas. Tarsi viską pasiima. Paklausk Diną. Ji išmano tokius dalykus, — tarė Ana ir nusišypsojo.

— Apie ką jūs kalbėjote?

Ana susimąstė.

— Dina su vyrais, rodos, kalbėjo apie laivų statyklą ir elingą. Ir Stranstedo kapitalą, kaip banko valdytojas vadina. Tačiau Pederis Olaisenas labiau norėjo išgirsti apie Kopenhagą ir Berlyną. Jis tvirtino, kad turįs išvažiuoti į pasaulį ir išmokti daugiau. Tik reikia sukaupti kiek pinigų. Vilfredas Olaisenas nenorėjo nė girdėti, nes jis jam reikalingas įmonėje.

— Ar Olaisenas gali tai nuspręsti?

— Ne, nemanau.

— Bet jis juk visą laiką buvo išvykęs, — tarė Karna.

— Jei nori kuo nors tapti, kito kelio nėra.

Karna nežinojo, ar ji kalba apie Pederį Olaiseną, ar apie ją, tad nebenorėjo klausti. Nebuvo tikra, ar nori tapti kuo nors daugiau, nei yra.

Kitą dieną Karna sėdėjo privačiojoje viešbučio dalyje ir valgė kyšius, kaip močiutė vadino. Ji gaudavo dėžučių su džiovintomis slyvomis, razinomis, džiovintais obuoliais, saldžiaisiais migdolais ir figomis.

— Ar tai nuo Jono A. Jieverio? — paklausė Karna.

— Ne, šįkart nuo Olės M. Giunerseno, — atsakė močiutė. Ji nebevalgė. Rūkė cigarą. Per dūmus žiūrėjo į Karną ir papsėjo. Dėl to cigaras tarp dantų pasislinko, iš dešinės į kairę. Paskui jai, matyt, atsibodo, ir ji cigarą išsiėmė.

— Birgitos mama sako, kad iš žmonių akių gali suprasti, ar jie neturi motinos.

Karna palaukė. Įprato, kad kai kuriems atsakymams reikia laiko.

— Hmm. Nėra taip neįtikėtina. Visa, kas yra žmonių viduje, pro kažkur turi išlįsti. Ir akys galbūt yra ta vieta. Bet, manau, svarbiau, kas tu esi, o ne kad našlaitis. Ar ji tave turėjo galvoje?

— Ne, Pederį Olaiseną.

— A, Pederį... — tarė močiutė, atrodydama taip, tarsi mąstytų apie kažką kitą.

— Ar tu tai matei?

— Hmm, — numykė močiutė ir padėjo cigarą ant pyragaičių

lėkštės. — Pederis yra tvirtas vyras. Taip, kai pasakei, akys kažkuo ypatingos.

— Ne aš taip sakau, bet Birgitos mama, — patikslino Karna ir pajuto veide karštį.

— Jei jau užsiminei apie Pederį... Laikas atsižvelgti į kai kurias jo savybes. Ačiū, kad priminei!

— Ką nori pasakyti?

— Benjaminas sakė, šalpos kasa labai ištuštėjusi, kai paskutinį kartą buvo valsčiaus taryboje. Mes surengsime puotą! Šalpos kasai papildyti. Sukviesime visus, kurie šokamo amžiaus. Seniai galės mokėti ir saugoti dorovę. Ana ir aš atsakome už muziką.

— O aš?

— Tu šoksi, mano mergyte!

— Nelabai moku.

— Pederis galės išmokyti. Aš pagrosiu.

— Geriau mirti! — pasakė Karna.

— Apsaugok Viešpatie! — tarė močiutė ir nusijuokė lyg nė kiek tuo netikėdama.

Pederis Olaisenas net nenumanė, kad jo akys kažkuo ypatingos ir išduoda, jog nuo tos žiemos, kai jam suėjo dvylika, jis gyvena be motinos.

Nors ir drovus, juk išdrįsdavo pašokdinti merginas šeštadienio šokiuose. Kai viskas pasibaigdavo, jis įstengdavo tik nusilenkti ir pareidavo į kambarėlį, kurį nuomojosi pas pirklį Holę.

Ir ištverdavo, kai Vilfredas ar ponia Dina nuspręsdavo jį pasodinti prie stalo su padoriais žmonėmis. Juk tereikia gražiai kramtyti ir pasilaikyti mintis sau.

Todėl nesutriko, kai vieną vakarą, kai buvo vienas, į elingą atėjo Dina. Jis dažnai pasilikdavo padirbėti kitiems jau baigus darbą.

Ji paprašė pabūti jai atspirtimi per viršaičio puotą skurstantiesiems ir ligoniams paremti. Ieškanti žmogaus, kuriuo galėtų pasitikėti.

Pederis įrėmė į ją tiesų klausiamą žvilgsnį.

— Apie tai aš nieko nenusimanau, — tarė jis.

— Tu esi tas žmogus. Esi Petras, Uola! — kuo rimčiausiu veidu pajuokavo ji.

Iš pradžių jis kratėsi. Tačiau Dina nuleido negirdomis. Jai reikią didesnio darbo įkarščio, jei jis suprantąs? Stranstede vis-

kas taip sudėtinga. Žmonės viduje tokie pasenę. Jai reikia jo, Pederio!

Jis pasikrapštė galvą ir dvejodamas pažiūrėjo į Diną. Bet kadangi buvo jai skolingas didelę padėką už tai, kad be procentų paskolino pinigų mokslui, negalėjo atsisakyti.

— Pabandysiu, — tarė jis ir nuėjo prie laivo korpuso, kurį remontavo. Jame žiojėjo didžiulė kiaurymė.

— Dar vienas dalykas. Noriu, kad padėtum man su skaičiais. Užuot stovėjęs čia bet kokiu oru. Ar gali padėti man tvarkyti apskaitą?

Jis kaip buvo sulinkęs, taip ir sustingo. Tačiau atsakymo nepasigirdo.

— Tokiu būdu galėsi išmokėti paskolą ir dar užsidirbti keletą kronų. Aš klausiu tik vieną kartą. Supranti?

Pederis Olaisenas atsitiesė. Pastovėjo, pamindžikavo. Padėjo į šalį įrankį ir nusišluostė rankas į drožlių gniutulą. Kruopščiai. Ir tarpupirščius. Tada santūriai linktelėjo.

— Pažiūrėsiu tuos skaičius.

Pasirodė neregėtas skelbimas, kad „Grand" viešbutyje vyksianti puota. Buvo išspausdintas ir laikraštyje. Tačiau žinia, kad reikia tiek daug mokėti, nes lėšos bus atiduotos skurdo komisijai, nubrėžė tam tikras skiriamąsias ribas.

Vadinasi, tai ne tarnaitėms ir ne laivų statyklos darbininkams. Ne anglių išvežiotojams ir ne vežikams.

Tačiau banko valdytojui, pastoriui, mokytojui, laikrodininkui, advokatui ir Holei su antrosiomis pusėmis. Ir ne vien jiems. Iš tikrųjų buvo pakankamai daug norinčių parodyti, kad turi pinigų išrengti savo atžalas į puotą padorioje muzikinėje aplinkoje.

Užsirašė tokia gausybė žmonių, jog Dina paprašė leidimo panaudoti bendruomenės namus, kad sutilptų visi norintieji.

Valsčiaus taryba susiginčijo, ar pageidautina rengti šokius salėje, kuri skirta tik padoriems dalykams, turint galvoje, kuo visa tai gali grėsti.

Vilfredas Olaisenas paprašė žodžio ir paakino susirinkusiuosius atsižvelgti į kilnų tikslą, kultūrinį įvykį ir unikalią progą Stranstedo jaunimui. Žmonės užsirašė net iš Tromsės. Jaunimas galįs susirinkti ir taikiai pasibūti. Galinga Olaiseno ginamoji kalba susilaukė aplodismentų. Kai jis atsisėdo, manė, kad klausimas nuspręstas.

Tačiau paštininkas, parapijos tarybos globėjas ir narys, atsistojo ir paprieštaravo, kad bendruomenės namai būtų atverti šokiams ir žaidimams. Tai galį kai ką papiktinti. Be to, žmonėms reiks ne tik mokėti pinigus, bet ir turėti kuo pasipuošti. Ir jis su pasibaisėjimu galvojo apie tuos, kurie spaus paskutinę kroną, kad patektų į tą Sodomą ir Gomorą. Ir kaip skaudu bus tiems, kas negalės ten pakliūti? Ar kas nors pamąstė, kas laukia neturtingųjų? Vargšų. Betėvių, tų, kuriems šiame pasaulyje nėra vietos... vardan Jėzaus.

Visi nudelbė akis į stalą ir daugiau ar mažiau apie tai susimąstė.

Daktaras, tam tikra prasme suinteresuotasis asmuo, nes pirmininkavo skurdo komisijai, vis tiek paprašė žodžio. Ar leista bus pateikti papildomos informacijos ir konkretų pasiūlymą?

Olaisenas į susirinkusiuosius atsuko skaidrų nustebusį veidą. Žinoma, apylinkės gydytojas gali pateikti informaciją. Ir pasiūlymą. Bet trumpai!

Benjaminas Grenelvas pasakė: užsirašymas parodęs, jog Stranstedas nepakankamai rūpinasi savo jaunimu. Be darbo ir namų, jie neturi jokių bendravimo formų, tad puota — puiki proga susitikti jauniems žmonėms ir, suprantama, papildyti ištuštėjusiai skurdo komisijos kasai. Tačiau norint išvengti nesmagumo, jog kas nors negalės dalyvauti dėl pinigų stygiaus, jis siūlo, kad pasiturintieji mokėtų kur kas daugiau, nei kainuoja išrengti atžalas. O tie, kurie nieko neturi, galės įeiti nemokamai. Mokama turi būti gerokai iš anksto ir kitoje vietoje, kad niekas nebūtų išstatytas pajuokai.

Tai buvo vienas iš nedaugelio kartų, kai Olaisenas ir apylinkės gydytojas pasisakė dėl to paties dalyko. Jie pasiekė, ko norėjo.

Dinai buvo atpasakota svarstymo eiga. Ji atnešė dvi taureles šildančios kaduginės. Vieną Benjaminui, kitą sau.

— Gal judviem dažniau reikia suvienyti jėgas, tau ir Olaisenui? Galbūt jus sieja ne tik Hana?

Benjaminas, nepalietęs taurelės, išlėkė pro duris. Bet po akimirkos grįžo vidun.

— Ką, po velniais, turėjai galvoje? — paklausė jis ir išlenkė taurelę.

— Žinai, ką turėjau galvoje. Karną. Šią žiemą. Saugokis, žmogau!

Jis sukiojo delne tuščią taurelę.

— Aš nematau jos dažniau, negu kad mus pakviečia į tą patį pobūvį, — sušnabždėjo jis ir pažvelgė jai į akis.

Ji pasilenkė prie stalo, vėl pripylė ir atsisėdo.

— Dabar paklausyk, Benjaminai, ką aš manau dėl puotos...

Probstas pakvietė bažnytinės kavos. Ir tądien buvo kalbus. Užsidegęs. Mat bažnyčioje sekmadienis praėjo puikiai.

Jis gražiai kalbėjo apie savo parapijiečius. Daktaras Grenelvas svarbus Stranstedui. Jo darbas, jo sugebėjimas megzti kontaktus daro jį nepakeičiamą. Argi jis kone prieš savo valią neįsitraukė į politiką? Argi pirmiausiai negalvoja apie pacientus ir savo artimą?

Argi jis nėra svarbus mokesčių mokėtojas ir šilta atrama skurdo komisijai? Argi nėra nepakeičiamas, kai žmogui atsitinka nelaimė? Argi jo nesišaukiama, jei kyla sunkumų ir gimdant, ir išeinant iš gyvenimo? Argi jis nesistengia, kad Stranstede atsirastų vaistinė?

Probstas net sušilo kalbėdamas ir apsidairė kambaryje. Sėdėjo dauguma svarbių žmonių, bet daktaras su šeima buvo išėjęs. Todėl jis galėjo šnekėti laisvai, niekam nekeldamas nepatogumo. Viršaičio su šeima bažnyčioje nebuvo.

Redaktorius sėdėjo prie stalo nunarinęs galvą. Tačiau santūriai linktelėjo.

Daug kas linktelėjo smarkiau nei jis. Tarp jų buvo banko valdytojas.

Hanai nebereikėjo siūti. Vis tiek kada ne kada tuo užsiimdavo. Dėl Dinos ir Anos. Jos paragino ją atidaryti siuvyklą. Žinoma, su samdomomis siuvėjomis.

Vieną vakarą, kai visi buvo pas Diną, Ana tarė:

— Hanai reikėtų atidaryti drabužių parduotuvę.

— Taip, kodėl gi ne, — tarė Benjaminas ir pažvelgė į Haną. Jam juk buvo galima bendrauti tokiomis aplinkybėmis. Tačiau taip atsirado jaudinantis netikrumo jausmas. Kaip balansuojant ant lyno virš bedugnės.

Ir vis tiek jis išdrįso. Dar kartą į ją pažiūrėjo. Tik iš šono, padilbomis. Į mažytį randelį ant lūpos. Amūro lanką, kurį jis susiuvo tą naktį prieš daug metų.

Lūpa kiek pakilo. Tapo kone gražesnė, negu buvo anksčiau. Jis atitaisė žalą, kurią padarė Olaisenas, ir įdėjo Hanai savo žymę.

— Taip, nebloga mintis, — patenkintas tarė Vilfredas ir viena ranka apglėbė Haną.

Kai jie trise ėjo į kalną namo, Ana tarė:

— Kaip dėl šeimyninės kelionės į Reinsnesą? Hana, Vilfredas su vaikais ir mes?

— Ne! — atrėžė Karna, nespėjusi nė pagalvoti. Labai daug tų „ne". „Ne" galima pasakyti daugybe būdų. Ne! Sudundėjo galvoje kaip akmenų griūtis. Ji neįstengė pažvelgti į Aną. Nei į tėtį.

— Kodėl ne? — Anos balsas buvo nustebęs. Pernelyg nustebęs. Ar Ana žino? Ar ką nors nujaučia? Ar tėtis žino, kad Ana nujaučia?

Jis labai pritarė Karnai. Bet jo „ne" nebuvo toks stiprus. Balsas skambėjo švelniai. Jis nepakenčiąs tiek žmonių, tiek triukšmo. Esąs pavargęs. Pernelyg daug pacientų. Per daug politikos. Susirinkimų. Jos turinčios suprasti. Ar ne?

Ir Ana suprato.

— Tačiau nors ir niekaip negali pamėgti Vilfredo Olaiseno, Hanos juk negalima už tai nemėgti, — pasakė ji.

— Žinoma, — maloniai pritarė tėtis.

— Noriu pakviesti ją į Reinsnesą be tavęs, — pasakė Ana. — Ir vaikus.

— Kodėl?

— Man reikia patikėtinės. O ji manęs šalinasi, kai jūs, vyrai, esate šalia.

— Daryk, kaip išmanai, — draugiškai tarė tėtis.

Buvo nesmagu.

— Pamiršau savo rankinę pas močiutę, — pasakė Karna ir vėl pasileido pakalnėn.

Salė buvo padabinta medžių lapais ir laukų gėlėmis. Visas komitetas triūsė. Motinos ir tetos, padedamos jaunimo. Neskaitant vieno kito savanorio tėvo, kuris galėjo išsilaisvinti nuo pareigų, kad čia padarytų ką nors nenaudinga.

Visa tai stebėjo Pederio Olaiseno žvilgsnis. Ramus kaip giedra. Budrus kaip vanagas.

Bet kas privertė vyrą iš laivų statyklos imtis tokių kvailų darbų? Vilfredas erzino jį, kad užsiimąs bobiškais reikalais ir nesąmonėmis. Vienas dalykas — kalbėti valsčiaus taryboje, kad puota galėtų įvykti, arba duoti pinigų, bet kabinėti girliandas ir rikiuoti kėdes — vaikų ir moterų užsiėmimas.

Pederis pritarė, kad nereikėtų gintis. Jo abejingo pasakymo: „Taip, tu, dievaži, teisus, bet kai ji paprašė...“ brolis nepuolė.

Dar vaikas būdamas išmoko, kaip reikia atsakyti Vilfredui. Mat jeigu nutylėdavo, antausiai galėdavo pasipilti be įspėjimo.

Vilfredas turėjo būti teisus jį pašiepdamas. Tuo pat metu Pederiui reikėjo saugotis, kad neliktų be savo nuomonės. Tai blogiau už bet ką. Jis turėjo nulenkti galvą ir dūsauti dėl savo paties paikumo. Ne per daug, nepradėdamas iš savęs juoktis, nes tai galėjo sukelti įtarimą. Tik jaustis susigėdęs.

Jis matė, kad Hana dar neišmoko tos gudrybės. Dėl to jam buvo neramu. Bet niekam apie tai neprasitarė.

Pederis gerai išsiprausė. Tik juodi panagių lankeliai išdavė, kur jis pelnosi sau kasdieninę duoną. Švarius marškinius taip pat apsivilko. Juk turi atrodyti kaip žmogus, kai eis į talką bendruomenės namuose.

Jis nubraižė eskizą, kaip viskas turės būti: čia stovės stalai, salės gale — vieta pianinui ir muzikantėms. Šokama bus tarp instrumentų ir stalų. Stalus sustatys abipus atviro koridoriaus. Nuo durų iki šokių aikštelės vietos turės pakakti.

Ar Dinai pasiūlymas atrodo priimtinas? Ji pritarė ir pagyrė eskizą. Ir girliandas. Kaip jis sugalvojo? Tiesiog nuostabu!

Ana ir Dina turėjo susipažinti su akustika. Pederis pats atnešė Dinos violončelę. Su didele pagarba. Tačiau be tos baimės, kurią žmonės dažnai rodo dičpilviui smuikui. Jis dėžėje, mąstė sau. O viskas, kas taip supakuota, pakenčia ir gabenimą.

Palaukė su girliandomis, kol visi išsivaikščiojo. Gali atrodyti kvailai, kai jis, užsikabinęs rankomis ir kojomis, kabaliuos palubėje, taigi geriausia likti vienam.

Jis neskubėjo ir pasvarstė, kaip padaryti, kad kopėčios stovėtų tvirtai.

Karna iškart jį pažino. Jis kabojo žemyn galva palei geležinį strypą, kuris ėjo per visą namą. Aukštai nuo grindų, laikydamasis ranka ir koja.

Kvepėjo dagiais, dobilais ir medžių lapais.

Besileidžianti saulė krito pro aukštus langus, vėrė jo ausies kremzlę ir geltonus plaukus.

Ji sustojo ir įsistebeilijo.

Kiek dešiniau, ant stalo, stovėjo aukštos išskečiamosios kopėčios. Ar jis pataikys ant jų, kai norės nulipti?

Tada jis į ją pažiūrėjo. Iš aukštai žvilgsnis buvo kaip žaibas. Ir mėlynas! Baisiai mėlynas.

— Atsargiai, panele! Kitaip ant galvos nukris vyras! — kuo rimčiausiai pasakė jis. Balsas buvo sodrus ir aiškus. Pernelyg aiškus, turint galvoje, kad jis ant rankos ir kojos pakibęs palubėje.

Ji pasitraukė atatupsta, bet nenuleido nuo jo akių.

Jis numetė koją ir akimirką pakibo ant vienos rankos. Tada ir kita ranka įsikibo į geležinį strypą ir pasislinko iki kopėčių. Kai palietė jas, šios su trenksmu nuvirto nuo stalo.

Ji sulaikė kvapą ir bejėgiškai apsidairė.

— Gal būtum tokia gera ir pastatytum kopėčias? — sušniokštė jis viršuje.

Kalančia širdimi ji pabandė užkelti sunkias kopėčias ant stalo. Tuo pat metu turėjo stebėti, kad jis nenukristų.

Raudona buvo ne tik ausies kremzlė. Viskas, ką ji matė, garavo nuo įtampos.

Pagaliau kopėčios stovi vietoje. Ji jas laiko.

Jo kojos amžinybę sukiojosi aplink viršutines pakopas, kol tvirtai atsistojo. Kol jis bandė atgauti pusiausvyrą, kad galėtų paleisti geležinį strypą, ji suprato, kad tai geruoju nesibaigs.

— Palauk, aš užlipsiu ant stalo, tada galėsi už manęs pasilaikyti, — paliepė ji.

Jis pakluso ir pakaitomis viena ranka laikėsi už geležinio strypo. Tarsi ilsindamas kitą.

Ji pristūmė dar vieną stalą ir ant jo užlipo.

— Duok ranką! — pasakė ji.

Netrukus pajuto jo pirštus suspaudžiant savuosius. Šiurkščius ir šiltus. Ji laikė kopėčias ir suteikė atramą jo rankai, kol jis svyruodamas surado pusiausvyrą. Tada ją paleido. Ir pamažu, pakopa po pakopos nulipo.

Galiausiai jie stovėjo ant stalų, abu laikydami kopėčias.

— Galėjo blogai baigtis, — tarė ji.

— Ačiū! Bet ne su tokia gera pagalbininke.

Vis tas sodrus balsas. Kuris tarsi sklido iš kalno, o ne iš vyro, sugebančio kaboti ant geležinio strypo kaip beždžionė.

Kažkas suvirpo jo krūtinėje, kol jis tai pasakė. Tačiau neatrodė, kad suvoktų kūne turįs tiek muzikos.

Ji paraudo prisiminusi, jog kartą pamanė, kad jis negras. Nuostabu, kaip žmogus, kuris buvo toks juodas, gali tapti toks baltas!

Tie jo lūpų kampučiai. Traukėsi gilyn į mažas duobutes. Kaip paslaptis. Trumpi šviesūs plaukai nepaklusniai sūkuriavo virš kaktos. Ji matė — ne vien dėl to, jog jis kabėjo žemyn galva. Tikriausiai nėra prasmės tokių plaukų šukuoti su vandeniu.

Jo kakta stūksojo kaip uola. Stati. Neapeinama. O po baltais antakiais kibirkščiavo. Vaizdas nuplaukė. Į kažką baisiai šilta ir mėlyna.

Susigėdusi ji suvokė, kad tuoj apsiašaros. Jokio reikalo verkti, juk jis nenukrito. Tačiau nieko negalėjai pakeisti.

— Tu grosi puotoje? — paklausė jis. Vis dar nesumirksėjęs. Blakstienos buvo baltutėlės.

Kur jai pasidėti? Neturėjo kur dingti, taigi teko stypsoti ir žiūrėti jam į akis varvant ašaroms. Ji norėjo pasprukti. Ir nenorėjo.

Tada jis, matyt, baisiai jos susidrovėjo. Nušoko nuo stalo ir padavė jai rankas, kad ir ji galėtų nušokti.

Šleikštulys jai priminė, kad turi alsuoti. Ramiai ir giliai, antraip grius. Bet jis buvo ten, po ja. Kaip jėga. Valdanti jos alsavimą.

Salė ėmė suktis. Ratu. Jis taip pat sukosi. Jo akys. Apačioje, jūroje. Šviesoje. Dugne. Ji plaukė ten. Nedrįso. Bet turėjo.

Lyg per miglą ji suvokė jo virpančią jėgą. Tokią minkštą ir kartu baisiai kietą.

Pederis Olaisenas niekada nebuvo matęs ko nors griūvant nuomariu, juo labiau — sugavęs. Jis suvokė laikąs glėbyje žmogišką būtybę. Pažiūrėti negyvą. Nejau bus ją mirtinai išgąsdinęs?

Per savo gyvenimą nebuvo perskaitęs jokio romano. Tačiau girdėjo, kad jautrios moterys nuo persitempimo galinčios mirti. Matyt, kopėčios buvo pernelyg sunkios.

Ji spoksojo į jį ir, matyt, buvo gyva. Bet iš burnos pasirodė putos. Jos krūtinėje gurgėjo ir cypė, ji visa purtėsi.

Jis pusiau paguldė ją ant stalo. Bandė ištiesti. Kai palietė ją, atrodė, lyg būtų įkišęs ranką į krosnį. Jis staigiai atitraukė ranką. Vėl pabandė. Norėjo ją apkabinti. Bet nebuvo lengva. Jos kūnas lanku išlinko viršum stalo. Gargaliavo, o rankos ir kojos trūkčiojo.

Galiausiai ji suglebo ir liko tylutėliai gulėti. Galūnės išsitiesė. Burna buvo praverta, tačiau nebeputojo. Tik akys nejudriai į kažką stebeilijo.

Matyt, nebėra vilties.

Pagaliau jis prisiminė turįs balsą. Ėmė šauktis pagalbos. Ištisai. Kol jie atėjo. Pora jaunuolių, kurie stovėjo kieme ir šnekučiavosi.

Visi įsispoksojo į negyvą kūną ant dviejų sustumtų stalų su kopėčiomis.

Tada jis pamatė, kad jos sijono priekyje išplito dėmė. Pajuto didžiulį palengvėjimą. Kažkas iš jos sunkiasi. Vadinasi, nėra mirusi.

Ir su supratingumu, kurio nežinojo turįs, negrabiai apgaubė sijonais, ką jauna mergina sunkiai pakęsdama gali rodyti pasauliui. Tada pakėlė ant rankų ir liko stovėti. Kad jauna smulki mergaitė būtų tokia sunki!

Tuomet į jos akis grįžo gyvybė. Ji užmerkė jas ir atsiduso.

Jis pusiau pasodino ją ant stalo. Bet negalėjo paleisti, nes tada jie pamatytų dėmę. Kažkas atnešė puodelį vandens.

Jis uždengė ją kūnu ir staiga prisiminė matęs pledą.

— Atneškit pledą iš lentynos koridoriuje! — paliepė.

Nebežinojo, katro iš jų širdies smūgiai dunksi krūtinėje. Galvoje. Smilkiniuose.

Tada ji ėmė drebėti. Kakta žliaugė prakaitas. Jis davė jai atsigerti iš puodelio. Ji gėrė mažais gurkšneliais. Paskui atsimerkė ir pažiūrėjo į jį. Niekas į jį nebuvo taip žiūrėjęs.

Ji pakėlė rankas ir apsigraibė apačioje. Jis juto jos pirštus per plonus marškinius. Rankos stabtelėjo ties dėme, ir ji slopiai sukūkčiojo.

Tada jis tvirčiau ją apkabino.

— Niekas nematė, — sušnibždėjo.

Ji padėjo galvą jam ant peties. Tikriausiai neįstengė laikyti pakėlusi. Jos rankos pasitraukė iš slėptuvės tarp jų. Bet ši atsidūrė taip arti jų kūnų. Iki tol nebuvo to patyręs.

Kažkas kažką atnešė. Ne pledą, bet jos paltą. Jis apvilko ją ir kruopščiai viena ranka susagstė, kita laikydamas apkabinęs.

— Ji dažnai griūna. Atsigaus, — kažkas tarė.

Jis neatsakė. Turėjo vienintelį tikslą. Laikyti ją.

— Galime parvežti ją namo Larso vežėčiomis, — pasakė kažkuris.

Jis papurtė galvą. Kol juto svorį ir tą šiltą drėgną dėmę prie pilvo ir marškinių krūtinės, ji buvo tokia lengva. Tai niekaip neatrodė susiję su raumenų jėga. Nei pykčiu ar įtampa. Jis norėjo ją laikyti.

— Nunešiu pas ponią Diną. Čia netoli, — pasakė spausdamas ją.

Ji, matyt, bandė kažką pasakyti. Tačiau tik alsavo, abiem rankom suglaudusi paltą.

— Ar tau padėti? — paklausė vienas.

— Ne, nereikia, — atsakė Pederis ir ją išnešė.

Kai nešė, ji atsidūrė taip arti. Daug arčiau nei tos merginos, su kuriomis jis šokdavo ir kvailiodavo. Arba tos, kurias bandydavo nusitempti ant šieno daržinėje arba už žuvų dėžių ir durpių krūvų. Daug arčiau už tas, kurių kūno jis matė daugiau, nei tiko krikščioniui.

Kai pamatė „Grand" viešbutį, dar nesijautė pavargęs. Ponia Dina pati atidarė duris ir palydėjo juos į privačiąją dalį.

— Paguldyk ją ant mano lovos, — pasakė ji.

Kai jis viską paaiškino ir suprato, kad turi eiti, ji paėmė jam už rankos ir pažiūrėjo keistu žvilgsniu.

— Ačiū! Aš taip ir maniau. Tu esi Uola.

13 skyrius

Plaukai buvo sušukuoti su vandeniu. Verpetas vis tiek šiaušėjo kaip audra. Gerokai nunešioto juodo švarko rankovės buvo trumpokos. Kaklaraištis atrodė lyg pasiskolintas tai progai, o tamsiai pilkos kelnės pjovėsi su kitais drabužiais.

Tiesi, plati nosis ir ryškios lūpos bylojo ir apie silpnumą, ir apie ryžtą.

Atsargiai, bemaž kaip miegeivis aštriu žvilgsniu, jis žengė palei sienas susėdusių merginų eilės link.

Karna su jauduliu sekė, kaip jis artėja ir artėja.

Žemas, kimokas balsas užpildė orą tarp jų. Jis lengvai nusilenkė, ir tik po kiek laiko ji suprato, ką jis kalba.

— Ar galiu pašokti su tavimi, panele Karna?

Tos akys. Įtikino ją, kad jis liktų stovėti, nors ji pasakytų nenorinti šokti. Paskatino atsistoti ir paduoti jam ranką. Ji prisiminė, kad apsišlapino ir jis tai žino, bet visai to nepaiso. Priėjo prie jos.

Kai jis švelniai ją apglėbė ir savo pirštais ji pajuto šiltą, šiurkštų jo delną, tereikėjo išplaukti į salę, pakilti girliandos link, sūkuriuoti virš geležinio strypo. Nes jis skraidino ją muzikoje.

Jis krestelėjo galvą — iširo sklastymas, kai pravėrė burną — pasigirdo duslus juokas. Susirangė jos galvoje kaip kačiukas ir pasiliko.

Rudeniop nusistovėjo darbų tvarka. Kiekvieno ketvirtadienio vakarą Pederis padėdavo Dinai tvarkyti apskaitą ir korespondenciją. Jie sėdėdavo prie sekretero privačiojoje viešbučio dalyje.

Pederis turėjo dailią stačią rašyseną. Ji tiko ne vien aktyvui ir pasyvui registruoti. Be to, jis kalbėdavo tik tiek, kiek būtina. Ji gerai jausdavosi jo draugijoje.

Apie tą keistybę, jog Karna atrasdavo reikalą ateiti pas močiutę būtent ketvirtadienio vakarais, Dina neužsimindavo. Tik tardavo:

— Po valandos gali mums atnešti karštos kakavos su sausainiais. Septintą valandą. Lygiai!

Pasakydavo tokiu balsu, kokiu prie svečių šnekėdavo su patarnautoja. Bet Karna vargu ar išgirsdavo. Močiutės balsas visai nieko nereiškė. Bent jau ketvirtadieniais.

— Ar panelė Karna dažnai alpsta? — paklausė Pederis, kai Karna išėjo ir jis atsivertė apskaitos žurnalą.

— Taip, neretai. Ją kamuoja nuomaris.

— Nuo ko?

— Manau, niekas dorai nežino. Bet gali pasiklausti jos tėvą.

— Ar tai pavojinga?

— Ji atsigauna, ir vėl viskas gerai. Jei nesusitrenkia. Bet nieko smagaus, kaip tikriausiai pats tąkart įsitikinai.

Ji rodė jam kvitus. Galbūt abejotinus įrašus. Kalbėjo apie aiškią skaičių tendenciją. Aukštyn. Su kreiva šypsenėle. Kad tai turi likti tarp jų.

Žinoma, tiek jis suprantąs.

Vilfredas Olaisenas nebuvo minimas. Kam jį minėti, kai jie puikiausiai vienas kitą supranta.

— Bet galbūt ji serga? Gal galima ką nors padaryti? Kol dar ne vėlu? — pasakė jis.

— Ją apžiūrėjo vienas profesorius iš Kopenhagos ir daktaras iš Berlyno. Jie nežinojo, kuo galima padėti.

Ji žvilgtelėjo į susirūpinusį jaunojo Pederio veidą. Tada kepštelėjo jam per petį.

— Ji dar tik mergaitė. Apie ką mąstai?

— Kad padėsiu jai pasveikti, — dalykiškai atsakė Pederis.

— Kiek tau metų?

— Dvidešimt penkeri.

— Vaje, koks vyras! — sušuko Dina ir paguodžiamai patapšnojo jam ranką. Nužvelgusi jį negailestingai pridūrė: — Vis tiek esi per senas! Mūsų Karnai. Pažiūrėsim... po penkerių metų.

Tada jis smarkiai išraudo ir nebežinojo, kur sustojęs apskaitoje.

— Manote... po penkerių metų? — drąsiai tarė jis.

— Tau teks ją pačią paklausti. Ji jauna, tačiau gali pasakyti, ką mąsto. Tik nereikia pamiršti, kad bet kada gali apsigalvoti. Jos dažnai taip daro.

— Ar poniai Dinai atrodo, kad reikia paklausti ir daktarą?

— Palūkėk. Gali jį mirtinai išgąsdinti.

— Ar reikia būti turtingam, kad įeitum į Reinsneso giminę?

Ji nužvelgė jį nuo galvos iki kojų.

— Ne! Bet reikia turėti pakankamai proto, kad galėtum savimi pasirūpinti!

— Aš prie to pratęs, — tarė jis ir pasitempė.

— Žinoma, — rimtai pritarė ji.

Jie užsiėmė savo darbais ir tarpais prašnekdavo apie skaičius.

— Ar tu mušiesi? — staiga paklausė ji.

Jis pažvelgė į ją atviru žvilgsniu.

— Ne! — kone liūdnai atsakė.

— Gerai!

Tada jį apėmė savotiškas užsispyrimas. Iš burnos išsprūdo akivaizdi įžūlybė:

— O jūs mušatės?

Ji nuostabos nenuslėpė, bet akys buvo linksmos.

— Visko pasitaiko.

Vilfredas Olaisenas su šypsena žiūrėjo į jaunėlio brolio ketvirtadienių apskaitą. Kol sumetė: galima pasinaudoti Pederiu ir susipažinti su ponios Dinos reikalais. Tada atsitrenkė į sieną. Be menkiausios spragos. Pederis tiesiai atsakė, kad negali nė žodžiu prasitarti apie jam patikėtą apskaitą.

Kai Vilfredas įtūžo, nuo jo pykčio Pederis apdairiai išsmuko pro kontoros duris. Laivų statykloje jautėsi saugus. Ten daug kumščių ir daug akių.

— Aš pirmas apmokėjau tavo mokslą! Turėtum dirbti man! Olaiseno laivų statykloje! — pavymui sušuko Vilfredas.

— Aš ir dirbu, — per petį ramiai atsakė Pederis. — Išskyrus ketvirtadienio vakarus.

— Kuo ta boba ypatinga, kad ji pasiekia, ko nori? — tą patį vakarą tarė Vilfredas Hanai. Pasipasakojo apie brolio išdavystę.

— Bet ir tu toks esi, Vilfredai? — drąsiai atšovė Hana.

— Aš — verslininkas!

— Nežinau, kas ji tokia, bet turbūt panašaus plauko.

— Tik tol, kol aš to norėsiu. Bet kada galiu grąžinti jai pinigus.

Hana būtų galėjusi jam priminti sunkų laiką po to, kai Dina atsiėmė dalį kapitalo ir jie turėjo imti paskolą laiduodami na-

mu. Bet nutylėjo. Pastaruoju metu visada taip elgdavosi. Dėl to vieninteliai jų pokalbiai būdavo tie, kuriuos pradėdavo pats Vilfredas. Net prie kitų žmonių ji negalėdavo pasakyti savo nuomonės.

Jeigu pasielgdavo kitaip, tekdavo skaudžiai atkentėti, kai jie pareidavo namo, vaikai būdavo suguldyti, o tarnaitės negalėdavo girdėti. Būtinybė nuolat save tramdyti ir būti budriai pagimdė joje savotišką šaltį. Ne tik Vilfredui, bet visiems žmonėms. Net vaikams.

Žiemą, kai suvokė, kad laukiasi ketvirto, nutaikė progą, kol buvo viena, ir patykojo Benjamino. Sara išsivežė berniukus į Reinsnesą, o Vilfredas buvo tikrais reikalais išvykęs „Gulbe".

Ji įkišo raštelį jam į ranką prie „Grand" viešbučio, nesakydama, koks reikalas. Kai jis atėjo, meldė jį padėti. Bet šis tik spoksojo į ją, kol ji nebesusivaldžiusi įsikabino į jį.

— Neprašyk manęs. Tai gali ir tave pražudyti, Hana. Kaip nesupranti?

— Man vis vien! — išrėkė ji. Buvo taip gera. Kad galima šaukti tuščiuose namuose.

— Nesakyk taip! Draudžiu, — sudejavo jis ir apkabino ją.

Bet kai ji suspaudė jį glėbyje, jis išsivadavo. Kalbėjo ir kalbėjo. Tikriausiai norėjo paguosti.

Tai ją įvarė į dar didesnę neviltį. Supykdė. Nors kartą ji norėjo būti pašėlusi. Matyt, troško atkeršyti. Vilfredui? Bet kliuvo Benjaminui.

— Vis tiek jis mane užmuš! — suriko ji.

Kai pamatė, kaip niūra jo veidas, pasigailėjo ir maldavo pasilikti. Tačiau jis išėjo.

Naktį, jo žodžiais tariant, grįžo jos pažiūrėti. Ji manė, kad pagaliau jis atėjo. Atėjo! Bet paaiškėjo, kad jis prarastas. Liko daktaras.

Taip ji prarado ir save. Moterį, kokia ji buvo. Bet naujoji atrodė stipresnė. Galėjo daugiau pakelti.

Kai Vilfredas norėdavo atsiimti, kas jam priklauso, ji mąstydavo apie ką nors malonaus ir tiesiog atsiduodavo. Glostydavo jam plaukus įsivaizduodama, kaip kvepia Stinės žolelės. Arba dobilų pieva už vasaros tvarto. Arba puodelyje trintos mėlynės su cukrumi. Pajusdavo dumblių dvelksmą už vėliavos kalno.

Dažniausiai matydavo Jį. Užuosdavo jo kvapą. Atprato vadinti jį vardu. Prisimindavo, kaip tąkart pasitiko jį Bergeno

nakvynės namuose. Jo akis. Tą vakarą, kai jis atėjo pas ją į kambarį jai maitinant Karną.

Kol laukėsi, kartais viena nueidavo į „Grand" viešbutį. Dažniausiai, kai Vilfredas būdavo išvykęs. Jos nesikalbėdavo apie „tą sykį" ar „tuos sykius", kai Dina ją rado tokią apgailėtiną. Hanai atrodė, kad ji viską ir taip supranta.

Dina surasdavo madų žurnalų iš Berlyno ir Paryžiaus, atnešdavo užsilikusios medžiagos ir paklausdavo, kaip galima būtų pasiūti, kad atrodytų išties gražiai. Taip pat prašydavo patarimų dėl valgiaraščio.

— Ko patiekti lepūnams? — tardavo ji.

Ir Hana iš atminties imdavo traukti receptus. Nors Dina nesakė, ji žinojo, kad ateiti gali bet kada. Tiesiog paklausdavo, ar Dina užsiėmusi, ar privačiojoje dalyje.

Jos retai, tiksliau — niekada nekalbėdavo apie Benjaminą. Jei ir paminėdavo jį, visada būdavo susiję su Karna.

Dinos idėjos ir pastabos leisdavo jai pasijusti laisvai. Nepriklausomai. Vieną dieną Dina tarė:

— Jei neturėtum tokios didelės atsakomybės ir didelio namo, galėtum kartu su Bergljota valdyti šį viešbutį. Tada vėl galėčiau nuvykti į Berlyną.

Tai nebuvo klausimas. Tiesiog pripažinimas.

Kitą kartą Dina pasakė:

— Ar pasvarstei, apie ką kalbėjomės aną kartą? Kad tau reikėtų atidaryti drabužių parduotuvę? Siuvimo ateljė. Pagalvojai, ko trūksta, kad galėtum tuo užsiimti?

Ji buvo pasvarsčiusi. Nors ir nerimtai.

— Nieko nėra neįmanoma.

— Tik reikia, kad Vilfredas norėtų, — tarė Hana. Atvirai pripažino, kaip viskas yra. Pastaruoju metu stinga kapitalo. Jis laukia silkių žūklės. Tikisi uždirbti gabendamas jauką. Dar užsakymai laivų statykloje. Šį sezoną daug visko susikaupė. Tikriausiai nesiryš mėtyti pinigų tam, kad ji turėtų siuvyklą. Ir namų ūkis. Taip pat nepigiai atsieina. Vaikai.

Kitą kartą susitikusi su Olaisenu, Dina lyg tarp kita ko užsiminė, esą gaila, kad Hana negali panaudoti siuvėjos talento. Kitaip tariant, kūrybinių sugebėjimų.

Vilfredas jautriai reaguodavo į panašias pastabas. Jam nepatikdavo, kai būdavo minimas Hanos vardas. Jausdavosi pažemintas. Kildavo tam tikrų prisiminimų. Kai ponia Dina to nepai-

sydama prakalbo apie dalykus, kurie jai neturėtų rūpėti, jis draugiškai paprieštaravo.

— Hanai ir taip darbo per akis. Dideli namai, didelė šeima.

— Daugumą darbų gali atlikti samdyti žmonės. Reinsnese taip pat turėjome didelius namus ir didelę šeimyną. Ir nepamenu, kad būčiau labai vargusi. Už pinigus samdiniai nudirbdavo visus darbus. Taip pat ir laivų statykloje. Argi ne? Juk turi pakankamai lėšų, mielas Olaisenai, kad Hana galėtų panaudoti savo gabumus?

Jis vis dar buvo įtarus. Toks įtarus, jog Dina tarė:

— Nesakyk Hanai, kad apie tai pliauškiau. Kalbu, kas ant seilės užeina. Pamaniau, gaila, jog tenka brangiai pirktis prastus drabužius Tromsėje ir Tronjeme, kai Hana taip puikiai siuva. Advokato žmona ir Ana, be abejonės, būtų geros klientės. Ji tik nusisamdytų porą siuvėjų. Išlaidos būtų menkos. Ir pradinio kapitalo kažin kokio nereikėtų. Žinoma, reikia patalpų. Ir siuvamųjų. Šiek tiek medžiagų. Nenuvertinkime moterų perkamosios galios. Apsirengti visoms norisi. Bet neminėk Hanai, kad aš taip kalbėjau. Jai tik galva apsisuks. Ką čia norėjau pasakyti? A, vakar gavau telegramą, mus prašo suremontuoti krovininį laivą, plaukiantį į Hamburgą. Rytoj jis turėtų įplaukti į Tjelsuną. Gedimai mašinų skyriuje. Pederis galės užsiimti.

— Kodėl telegramą atsiuntė tau?

— Nes pažįstu laivo savininką. Kažkada Hamburge turėjau su juo verslo reikalų.

— Ir todėl jis prašosi į mūsų laivų statyklą! — sušuko jis.

Pagarba Vilfredo veidą padarė dar gražesnį. Akys spindėjo.

Kai ji, užsimovusi pirštinaites, ruošėsi išeiti, jis, lyg rodydamas pasitikėjimą, paklausė, ar vargana drabužių parduotuvė, jos manymu, galinti duoti pelno.

— Ne vargana, bet Hanos Olaisen parduotuvė! Žinoma! Juk ne veltui paėmei ją į žmonas. Jeigu jau apie tai prakalbome, manau, galima būtų susitarti, kad pridėčiau kiek kapitalo. Pavyzdžiui, nupirkčiau mašinas. Žinoma, jos man priklausytų. Jūs sutaupytumėte pasirašę nuomos sutartį. Mokesčio neimčiau, kol parduotuvė pradės dirbti pelningai. Susitartume dėl kelių pelno procentėlių. Penkių—dešimt, ar panašiai. Tik neminėk Hanai, kad aš taip sakiau. Nenoriu, jog kas manytų, kad kvaršinu žmonėms galvas... Gero vakaro!

Vilfredo Olaiseno neapleido bjaurus jausmas, jog ponia Dina tik apsimeta žaidžianti pagal bendras taisykles, o iš tikrųjų nepastebimai susiglemžia visas kortas.

Tačiau jis pakęsdavo, jog retkarčiais ji jam paprieštaraudavo ar įgyvendindavo jo idėjas. Viršaičio pareigos atimdavo tiek laiko, jog ir laivų statykloje, ir elinge jis susitaikydavo su viena kita triuškinama jos pergale. Guodėsi, kad išsiaiškins jos silpnąsias vietas, kai tik atsiras daugiau laiko.

Stranstedas pamažu tapo apskrities garlaivių transporto centru. Kam už tai reikia dėkoti? Žinoma, Olaiseno krantinei! Kas dabar klausia, kam ji priklauso?

Visi žino, kad tai Vilfredo Olaiseno krantinė. Argi jis negali teisėtai vadintis disponentu? Bet ar apie tai skelbiasi? Anaiptol! Tik keliauninkai, išmanantys tokius dalykus, tituluoja jį disponentu. Žmonės tada stovi pamaldžiai kaip bažnyčioje ir klausosi. Šitaip titulas pasidaro svaresnis, negu kad pats būtų juo gyręsis.

Argi žmonės, atvykę iš Hamburgo, nesiteirauja, kur disponento Olaiseno laivų statykla? Ir nieko nepadarysi. O žmonės tegu svarsto, kas jis toks iš tikrųjų.

Daugiau nei pusė atsikėlusiųjų buvo jaunos tekamojo amžiaus moterys. Švytravo puikuodamosis po gatves. Moteriškėms darbo netrūko. Valsčiaus tarybos protokoluose tai vadinosi „namų ruoša“. Dar galėjo dirbti pardavėjomis ir patarnautojomis.

Olaisenas rimtai susimąstė, jog ne vien pasiturinčiųjų žmonoms, bet ir visoms kitoms reikia moteriškų apdarų.

Vieną vakarą, meiliai pažiūrėjęs į Haną, jis tarė:

— Nupirksiu tau drabužių parduotuvę! Ji bus nuostolinga. Bet džiaugsiuosi, kad galėsi panaudoti savo gabumus. Vaikai greit užaugs. Nebijau, kad žmonės kalbės, jog negaliu išmaitinti savo pačios. Vargu ar kas nors tuo patikės.

Ji užmerkė akis ir pasijuto pavargusi. Atsimerkusi pažvelgė į jį. Atsisėdo lovoje ir apsikamšė antklode.

— Nesityčiok iš manęs, Vilfredai.

— Aš nesityčioju. Ilgai mąsčiau. Argi nesiuvai žmonėms, kai mudu susipažinome? Bet dabar tai nebus kambarėlis, kuriame turėtum ir gyventi. Surasime šviesias, erdvias patalpas. Net sugalvojau, kaip vadinsis... Ponios Olaisen siuvykla. Ką pasakysi?

— Bet tada mums reikės dviejų nuolatinių auklių ir... galbūt siuvėjų...

— Argi nesu įdarbinęs žmonių nuolatiniam darbui? Nejau negalėsiu nusamdyti siuvėjų ir auklių?

— O kaip banko paskola? — paklausė ji.

— Nėra ko nerimauti. Viskas gerai. Negi manai, kad nesusitvarkysiu? Jei pasidarys tikrai striuka, galėsiu parduoti trečdalį garlaivio krantinės.

— Kam gali jos reikėti? Čia, Stranstede? Ir kodėl kalbi apie trečdalį?

— Nesirūpink. Ne tavo galvai suprasti. Tai nupirkti tau siuvyklą su mašinomis, ar atsisakai? Vienas trečdalis krantinės priklauso Dinai, kitą trečdalį valdo garlaivių transporto įmonė. Likusi dalis mano. Rodos, esu tau sakęs.

— Ne, nesakei.

— Visai nesvarbu.

— Kaip ji tapo ir Dinos?

— Prieš kurį laiką sudarėme sandorį. Ji sakė visada svajojusi turėti nors gabalėlį krantinės. Pamaniau, kodėl gi ne? Taip ir susitarėme.

Žmonės kalbėjo, kad Hana Olaisen užsiims verslu kaip kokia našlė. Ir dar tokioje padėtyje! Kai kas teigė, jog Olaisenas nori dar labiau išplėsti verslą ir taip apsidrausti nuo blogų laikų.

Kiti tvirtino, kad visa liudija nepasotinamą viršaičio aistrą stiprinti Stranstedą. Tas vyras neprilygstamas. Žinoma, kad moteriški apdarai — neišnaudotos galimybės.

Miestelyje jau kelis kartus lankėsi keliaujantis teatras. Apdarų paklausa garantuota. O muzikos vakarai „Grand“ viešbutyje? Bažnytinės šventės? Pasipuošti juk reikia.

Be to, atsirado fotografas. Gal neisi fotografuotis apsivilkęs bet kuo?

Mokyti žmonės sakė, kad Stranstedas išgyvena ekspansijos laikus. Kitiems buvo vis vien. Kad tik užtektų darbo ir duonos.

14 skyrius

Žinia, jog Benjaminas Grenelvas didele balsų persvara išrinktas viršaičiu, Olaiseno šalininkus užklupo kaip perkūnas iš giedro dangaus.

Vilfredui Olaisenui buvo ką tik gimęs ketvirtas sūnus, ir iš pažiūros jis labai nenuliūdo. Šypsodamasis mandagiai sveikinosi į dešinę ir kairę. Toks žmogus niekada nepražus, kalbėjo tie, kas žinojo, ką šneka.

Apylinkės gydytojas laimėti nesitikėjęs. Ir baiminęsis, kad nuo to nukentės pacientai. Bet jeigu jau sutiko būti renkamas, turi prisiimti ir naujas pareigas. Jam ne tik pasisekė rinkimuose. Jis įgijo moralinę persvarą, nes nugalėjo nesisiūlydamas.

Be to, jo žmona kopenhagietė. Niekas daugiau Stranstede neturi žmonos, kuri kalbėtų daniškai. Netrukus kai kurios ponios įprato prieš ištardamos balsius pavolioti juos burnoje. Kai kalbėdavosi su išprususiais žmonėmis.

Niekas joms nesakė, kad taip reikia, pasidarydavo savaime. Pačios nejausdamos, pobūviuose ir labdaros vakarėliuose į burną ponios tarsi įsidėdavo po karštą bulvę.

Daugumai Stranstedo gyventojų labai patiko Vilfredas Olaisenas, bet daktaras, be visa ko, dar ir žmogus! Ir išėjęs mokslus užsienyje.

Prieš pat rinkimus pasklido gandas, kad Vilfredo Olaiseno verslo reikalai gerokai pašliję. Nuosmukis prasidėjo tada, kai jis įsigijo naują garlaivį ir kartu poniai Hanai atidarė drabužių parduotuvę. Bankas turėjęs atidėti paskolos grąžinimo terminą, nes pastačius naują elingą laivų statykla nebedavė tiek pelno. Nors niekas nesuprato, kaip tai galėjo atsitikti. Nebent dėl to, kad jaunasis Pederis vis daugiau dirba poniai Dinai.

Kiti tarėsi žiną, kur šuo pakastas. Banko paskola — akmuo po kaklu ir turtingam, ir vargšui. Jis per daug bandęs apžioti. O per tuos metus, kol buvo viršaitis, neužtekę niekam daugiau laiko, tik savirodai.

Dar buvo sakoma, kad Olaisenas pernelyg išpuikęs. O dabar, išrinkus naują viršaitį, darbininkai galėjo pripažinti, kad ir dosnumu niekada nepasižymėjo.

Vilfredas Olaisenas puoselėjo savo verslo likučius ir nuosaikiai vartojo punšą ponų pasibuvimuose „Grand" viešbutyje. Niekas niekada jo nematė apgirtusio, kaip ne vienam dažnokai nutikdavo.

O ponia Olaisen, paskelbus apie viršaičio pakeitimą, nebesirodė drabužių parduotuvėje. Ir niekur kitur.

Vieną popietę zakristijono žmona, parėjusi namo iš choro repeticijos, papasakojo, kad Olaisenas muša Haną.

Motina jai atskaitė pelnytą moralą už tai, kam nešiojanti liežuvius. Bet netrukus paklausė:

— Kas taip sakė?

— Kažkas iš choro.

— Nebūtinai tiesa.

— Aš paklausiau Karną, ar tiesa. Tada ji visa išraudo.

— O ar pasakė, kad teisybė?

— Nepaneigė!

Po pusvalandžio atsirado daugiau žinančiųjų. Olaisenas — pabaisa.

Tą dieną, kai gandas nuaidėjo visu garsumu, spigino penkiolikos laipsnių šaltis ir dar ankstyvą popietę pasirodė šiaurės pašvaistė. Paštininkas, apibūdindamas ir dangų, ir Olaiseną, tarė:

— Šėtoniškas, nors ir pašventintas bažnyčioje!

Paštininkas neretai pirmasis išpranašaudavo nelaimę. Ir anksčiau buvo matęs advokato laiškų. Storieji adresuoti Olaisenui. Plonieji — poniai Dinai.

Telegrafistas išmanė savo sritį. Žinojo apie transakcijas iš Vokietijos banko. Skaičiai nekėlė abejonių. Tokie pat aiškūs norvegiškai, kaip ir vokiškai. Detales išsiaiškinti sunkiau. Jis nebuvo apdovanotas gabumais kalboms ir neturėjo teisės kalbėti apie tai, ką žino. Tad reikėjo tik stebėtis, iš kur žmonės taip viską suuodžia. To negalėjai nuginčyti.

Daug kas buvo matęs advokatą Brinką išeinantį iš „Grand" viešbučio su dokumentų aplanku po pažastimi. Vidury dienos. Tai nežadėjo nieko gera.

Tada žinia suskambo visų lūposе. Ponia Dina atsiėmė kapitalą iš laivų statyklos. Banko valdytojas atsisakė suteikti Olaisenui

kreditą, ir dvylikai žmonių iškilo grėsmė netekti darbo. Stranstedas kunkuliavo nuomonėmis, krypstančiomis į skirtingas puses. Be atvangos dribo sniegas. Anglių kainos išaugo, jaudinamai padvelkė katastrofa.

Tiesa, apie Olaiseno žlugimą laikraštis tylėjo. Iš pradžių. Bet netrukus ėmė rašyti. Laikraštį žmonės graibstyte graibstė. Nenorėjo nieko praleisti. Kas nors svarbaus galėjo būti kokioje užslėptoje žinutėje.

Kieno atlyginimas priklausė nuo Olaiseno piniginės, puoselėjo viltį. O tiems, kas užuodė tikrą, neišgalvotą tragediją, atėjo geri laikai.

Tiek visko reikėjo išklausinėti ir išpasakoti. Per juodžiausią tamsą žmonės išsiruošdavo į svečius, kad tik neatsiliktų nuo įvykių.

Skelbimas laikraštyje buvo ne toks, kokio žmonės tikėjosi. Antraštė atrodė sensacinga: „Ponia Dina Bernhoft išperka disponento Vilfredo Olaiseno dalį laivų statykloje, elinge ir garlaivių krantinėje". Paantraštė skambėjo taip: „Jokio bankroto! Darbo vietos Stranstede išsaugotos!"

Tiems, kas perskaitė visą straipsnį, tapo aišku, jog disponentui nebuvo kito kelio savo būstui išgelbėti nuo varžytinių. O perskaitė dauguma.

Dabar disponentas galėsiąs išsaugoti du savo garlaivius ir saugiai tūnoti aukštumoje su vaizdu į kadaise jo pastatytą krantinę ir laivų statyklą.

Dėl antraštės ne vien Holės pardavėjai praspūdo, kas buvo parašyta apie moterų judėjimą. Apie „Moterų nekentėjo romaną" ir nemokamas knygeles „Čigonės kerštas".

Pastarąja „Senjos naujienos" bandė prisivilioti daugiau prenumeratorių. Tačiau laikas reklamai buvo nevykęs. Retas kuris atkreipė į ją dėmesį, nes labiausiai visiems rūpėjo, jog ponia Dina išgelbėjo Stranstedą.

O tie, kurių namuose vyravo tvarka ir laikraščiai tą pačią dieną būdavo išnešami į garsiai neskelbiamą vietelę kiemo gale, taip ir nepamatė straipsnio apie moterų judėjimą.

Kad nuosavas Olaiseno laikraštis apie pralaimėjimą kalbėjo kiek švelniau, buvo natūralu. Vilfredui Olaisenui, šiaip ar taip, tebepriklausė didžioji dalis akcijų.

Užtat nevaržomai galėjo reikštis konkurentai. Po keleto dienų buvo rašoma, jog tam tikri visuomenės sluoksniai išreiškę

abejonę, ar Olaisenas toliau gali valdyti vietinio laikraščio kapitalą, būdamas nepatikimas verslininkas.

Olaisenas pats paskelbė paneigimą antrašte: „Piktos paskalos apie mano verslą“. Jis įtikinėjo tebesąs mokus. Tik įžvelgęs būtinybę apriboti savo pajėgumus.

Tą pačią dieną laikraštyje per dvi skiltis pasirodė skelbimas:

„Hanos Olaisen drabužių salonas. Siūlau susipažinti su plataus asortimento kalėdine kolekcija. Siuvame iš lygaus ir grublėto bajaus, visų spalvų angliškos odos. Bet kokios rūšies apdarų užsakymai atliekami greitai, pagal atsiųstus matmenis arba drabužius.“

Vyriausiasis sūnus, Rikardas, beveik viską sužinodavo mokykloje ir gatvėje. Tai, ko neišgirsdavo namie. Kasdien pareidavo kruvinas, suplėšytais drabužiais.

Jaunesnieji gyveno nerūpestingai, globojami Saros ir auklės. Bet ir jiems žmonės negailėdavo garsių pastabų ar ilgų, iškalbingų žvilgsnių. Artimo meilė pasireiškia įvairiais būdais.

Pederis Olaisenas atsidūrė tarp kūjo ir priekalo. Vilfredo namuose jam aiškiai būdavo pareiškiama, kad su Grenelvais jis negali turėti nieko bendra. Dina Grenelv — blogiau už šakalą ar net vilkolakį. Kas, kad pasirašinėja Bernhoft pavarde.

Nors Pederis tiksliai nežinojo, kas būdinga tokių žvėrių elgsenai, jį tai varė į neviltį.

Laivų statykloje jis juto kai ką kita, nors niekas tiesiai jam to nesakė. Jis — Olaisenas, vadinasi, nepatikimas.

Pederiui atrodė beprasmiška aiškinti Vilfredui, kad jis turi darbą, į kurį privalo eiti, nesvarbu, kam priklauso įmonė.

Galvoje sukosi tik viena mintis. Karna. Šakalės ir vilkolakės anūkė. Jis suprato, kad turi pasitelkti sugebėjimus, kurių lig tol jam neprireikė.

Benjaminui netrūko darbo susipažįstant su mažais ir dideliais valsčiaus reikalais. Susirinkimai ir pokalbiai su žmonėmis, sutiktais gatvėje, atimdavo vis didesnę dienos dalį. Išleidęs paskutinį pacientą, tuoj pat puldavo ieškoti palto. Anai ir Karnai numesdavo vis tą pačią frazę: „Kai tik atsiras laiko...“

Ana kelis kartus bandė su juo pasikalbėti apie Karnos ateitį. Bet sulaukdavo tik skubių padrikų sakinių. Ji įtarė, kad jis klausosi iš tiesų negirdėdamas, ką ji sako.

Kai jis būdavo namie, gąsdindavo ją išsiblaškymu. Tarsi nuolat būtų pakeliui į kitą kambarį, kitą vietą. Lyg visą laiką planuotų pokalbius, bet ne su ja.

Ana pamatė, kad gyvenimas su Benjaminu tapo be galo panašus į jos tėvų gyvenimą. Jie nebekalbėdavo tarpusavyje, jei nebūdavo draugijoje.

Miegojo vienoje lovoje. Bet atstumas buvo toks didelis, jog tik per miegus leidžiami garsai jiems primindavo apie vienas kitą. Jis akivaizdžiai miegodavo geriau negu ji. Juk neimsi priekaištauti miegančiam vyrui.

Vieną vakarą prieš pat Kalėdas buvo vieni kambaryje. Ana žinojo, kad netrukus jis pakils ir išeis į kažkokį susirinkimą.

Ūmiai be jokios įžangos ji pareiškė:

— Vasarą važiuosiu į Kopenhagą.

Pasakė be jokio kaprizo. Jokio įžūlumo. Bet tikėjosi, kad jis sulankstys laikraštį. Blogiausiu atveju suirzęs tėkš jį į šalį. Geriausiu atveju pasakys, kad važiuos kartu.

Bet jis nepasakė nieko. Net nepakėlė akių nuo laikraščio. Ji atsistojo ir nuėjo prie lango. Palaukė.

Laikraštis sušnarėjo. Tikriausiai pervertė puslapį. Tada ji suvokė, kad jis neišgirdo, ką ji pasakė.

Dar valandėlę pastovėjo, tada atlapojo langą į žiemą. Pavyko ne iškart, nes buvo prišalęs. Ant palangės užkėlusi koją, kulniuku spyrė į rėmą.

— Betgi, Ana, čia pakanka oro! — pasigirdo iš už laikraščio.

— Kas iš to, jei aš dūstu, — atsakė ji.

Nesidairydama atgal, užsilipo ant palangės. Aukštielninka griuvo į kažką minkšta, šalta ir drėgna. Užsimerkė ir pagulėjo. Tada pamažėliais ratu ėmė sukti rankas ir kojas.

Kol jie gyveno Reinsnese, kiekvienų Kūčių rytą jos šitaip žaisdavo su Karna. Ir ne tik per Kūčias. Čia, Stranstede, niekas nekūrė angelų. Čia leidaisi dusinamas.

Ji giliai įtraukė oro. Sulig kiekvienu judesiu sniegas skverbėsi po drabužiais. Ji jau buvo sušlapusi sprandą. Kaip plūduriuoti vandenyje? Arba skendėti vienoje naujosios melodijos, kurią ji grojo su Dina, frazėje? Smetana. „Aus der Heimat“.

Ji ėmė niūniuoti. Niūniavo. Atsimerkė ir įsižiūrėjo į violetinį žiemos dangų su žvaigždžių miriadais. Jame regėjo visus savo gyvenimo ženklus, bet negalėjo išsiaiškinti jų prasmės.

Tada apšviestame lange išniro jis. Stranstedo viršaitis. Atrodė permatomas. Kaip marlės skiautė iš daktaro krepšio.

Kada jis nustojo būti Benjaminas? Tikriausiai seniai. Tik ji nesuprato iki šio vakaro.

Pakėlusi į jį akis, staiga prisiminė, kaip atrodė jo veidas tąkart, kai ji gulėjo po juo kietoje studentiškoje Akselio lovoje.

Kaip mažai ji tada išmanė. Net graudu.

— Saugok, Viešpatie, kūniškus geidulius! — suniūniavo ji vyrui lange.

— Ana! Dėl Dievo meilės, ką tu darai?

— Saugok, Viešpatie, kūūniškus geiidulius, — giedojo ji.

Tai buvo naujutėlė Smetanos melodija. Senoji tėvynė. Kieta studentiška lova. Mėgavimasis nuodėme? Kartu su juo! Kur dingo tas nuostabus, laisvas išgąstis? Jie prarado jį Norlane. Prarado viską. Ji prarado Jaunystę, Mylimąjį ir Tėvynę. Tai uždusinta Stranstede. Kartu su apylinkės gydytoju, dabar viršaičiu.

Ji pakėlė balsą ir giedojo toliau. Iš visos gerklės.

— Taraaamahhaa... saugok, Viešpatie, kūūniškus geiidulius!

— Ana!

— Cit! Tai gyvybiškai svarbus klausimas. Aš plaukiu su angelu į jūrą. Kalbuosi su Smetana ir žvaigždėmis apie kūno geidulius.

— Turiu eiti, Ana. Manęs laukia.

Ji girdėjo, kad jis bando nusijuokti. Bet neišėjo taip sklandžiai, kaip jai apačioje. Ji užniūniavo garsiau.

— Tu sušalsi ir sušlapsi! — pareiškė jis.

— Visi, kas plaukia į jūrą, sušąla ir sudrėksta, — atsakė ji.

Jis pažiūrėjo į ją keistu žvilgsniu. Tada išnyko. Kas buvo tas vyras?

15 skyrius

Karna nuolat girdėjo, kad turės važiuoti mokytis svetur. Galbūt laikyti egzaminus. Bet iki to dar buvo begalės laiko.

Ana garsiai skaitė iš laikraščio apie moterų galimybes įgyti profesiją ir sakė, kad turinti jaustis laiminga, nes turi tėvą, suprantantį, jog mokslas skirtas ne tik vyrams.

Tiesa, jis nesutiko, kad ji gyventų pas našlę Tromsėje ir lankytų „Panelių Tėsen mergaičių mokyklą". Ana sakė, taip būtų patogiausia ir arčiausiai namų.

Bet jis parašė Dagnei Holm į Bergeną. Ši turėjo dukterėčią su trim suaugusiais vaikais, kuri mielai priimtų Karną. Ji gaus atskirą kambarį ir gyvens šeimoje kaip duktė. Jie pagelbės ištikus priepuoliams. Ji net galės mokytis dainavimo.

Kai dėl visko buvo susitarta, Karna pareiškė, kad į Bergeną nevažiuos. Nė už ką. Iš tiesų niekada nenorėjusi laikyti egzaminų. Nei mokytis dainuoti. Ir taip gerai dainuojanti.

Ji norinti likti namie. Stranstede.

Iš pradžių Benjaminas tvardėsi, taigi jie galėjo sužinoti priežastis. Pavyzdžiui, ji bijanti visko, kas svetima.

Paaiškėjo, kad ji nebe ta, kokia buvo anksčiau.

Benjaminas manė, jog pažįsta Karną ir gali ją skaityti kaip ataskaitos duomenis sveikatos komisijai. Tačiau klydo.

Iš pradžių ji nenorėjo nieko aiškinti. Tiesiog tvirtino nevažiuosianti nei į Bergeną, nei kur kitur.

Kai Benjaminas pasibėdojo Dinai, ši nusijuokė. Ar jis nežinąs, kad mergaitė staiga užsimano nakvoti „Grand" viešbutyje ne vien tam, kad aplankytų močiutę? Ar jiems nepasakojo, kaip šeštą valandą ryto bet kokiu oru stovi prie atviro lango? Šeštą ryto! Kad pamatytų Pederį Olaiseną, einantį į laivų statyklą.

— Ji žiūri į jį pro apverstą širdį, sudėtą iš pirštų. Štai šitaip! — pasakė Dina ir parodė, akies krašteliu žiūrėdama į Benjaminą.

Ji taip pat galėjo papasakoti, jog Karna neatsiklaususi užsisakė suknelę Hanos drabužių salone. Dėl Pederio išdrįso vaikščioti į visokius susiėjimus be Biblijos.

Ar jie nežino, kad ji išnaudoja kiekvieną progą pasklandyti Pederio Olaiseno glėbyje? Gali būti valsas, mazurka, bet kas. Ji šoka. Sklando. Bet kokiu ritmu.

— Bet ji juk visada namie dešimtą valandą, — pavargusiu balsu tarė Benjaminas.

— Taip, pasakiau Pederiui, kad patartina ją parlydėti namo ganėtinai anksti.

— Net nemačiau jo prie vartelių.

— Ne, pasakiau, bus geriau, jei prie vartelių prieis Birgita, o jis apsigręš prie posūkio.

Tai, apie ką nenutuokė Benjaminas, žinojo ponios, damos ir bobos. Kad Pederis Olaisenas jaunąją daktaro dukterį laiko pernelyg prisispaudęs. Kone nepadoriai.

Tačiau kai Birgita užsiminė Karnai, kad žmonės platina paskalas, jai buvo paaiškinta. Pederis bijąs, kad Karna neparkristų. Be to, jo rankos labai stiprios. Todėl ir laiko prispaudęs. Nejau Birgita nesuprantanti? Toks vyras negali apskaičiuoti, kokiu tvirtumu laikyti.

Birgita nebuvo tikra, ar suprato, bet nieko nebesakė. Ką būtų galėjusi pasakyti?

Karna turi eiti į kabinetą pas tėtį. Tuoj pat, nedelsiant!

Įėjusi sustojo prie durų žinodama, kad dėl Bergeno.

Iš pradžių tik klausėsi, nieko nesakė. Paskui jai įgriso. Kaip jis gali būti toks kvailas, jei atsisėdęs aiškina, ką ji turi jausti ir manyti.

— Į Bergeną nevažiuosiu, — nukirto ir ketino išeiti.

Tada jis visas išraudo ir privertė ją atsisėsti, o pats pašaukė Aną.

Ši pasakė viską, ką buvo užmiršęs tėtis. Bet Karna nenusileido. Kai tėtis perpykęs pašoko nuo kėdės, Ana sudraudė jį žvilgsniu.

Jis vėl klestelėjo, bet nesiliovė kalbėjęs.

Karna turinti prisiminti, kad ne tiek daug mergaičių gali mokytis. Ar jai tekę girdėti, kad kas būtų toks nedėkingas, jog atsisakytų išmokti ko nors daugiau, nei prižiūrėti namus? Jie jau įsitikino, kad iš Karnos nebus geros šeimininkės. Tokia atgrubna-

gė. Ką ji sau mananti? Ar būtų geriau ją ištekinti? Už kokio senio? Kaip pasielgė lensmanas, kai Dinai buvo šešiolika? Ar to norinti?

Tada ji suprato, kad išmušė valanda.

— Taip! Aš noriu ištekėti už Pederio! Jis būtinai nori mane vesti. Bet nedrįsta paprašyti, nes močiutė pasakė, kad tu mirtinai išsigąstum. Bet jeigu močiutė galėjo ištekėti, kai jai buvo šešiolika, už visiško senio, galiu ir aš. Pederis ne toks senas!

Ana atrodė susirūpinusi, o tėtis — lyg gavęs antausį.

— Karna, — prabilo Ana. — Santuoka yra rimtas dalykas.

— Žinoma. Bet ištekėti juk reikia.

— Tu dar tik snarglė! — piktai riktelėjo tėtis.

— Netiesa. Galiu išmokti bet ką, kad tik ištekėčiau už Pederio. Man nieko nereikia. Net pianino...

Tėtis pakilo ir ėmė vaikščioti po kambarį. Lakstyti. Pirmyn atgal. Užsidegė pypkę. Skubėdamas užsirūkė. Jai apsisuko galva sekiojant jį akimis. Bet galiausiai jis sustojo ir sušuko:

— Tai toks Anos ir mano auklėjimo rezultatas? Nieko daugiau nenori, tik ištekėti! Ar neturi gabumų?

— Man nerūpi gabumai. Nemanau, kad jie būtini.

— Nejau esi tokia kvaila, kad nori save palaidoti, ištekėdama už pirmo pasitaikiusio šarlatano...

— Jis ne šarlatanas, — pasakė Karna. Vos galėjo išspausti žodžius, nes buvo labai skaudu girdėti jį šitaip kalbant apie Pederį.

— O kodėl vaikui pripūtė į akis miglos! Aš jam pasakysiu...

Tada pasigirdo trenksmas. Ana sudavė į stalą. Beveik atrodė, kad pati išsigando. Išgąstį tuoj pamiršo. Atsistojo. Stovėjo kiek palinkusi į priekį ir spoksojo į tėtį. Žaibavo akimis.

— Nesityčiok iš meilės! Neturi teisės! Grenelvų giminėje jai, rodos, ne pati geriausia dirva. Mano galva, reikia tik džiaugtis, jog Karna sugeba mylėti. Kodėl negalime jos palaikyti? Žinoma, vedybos turi palaukti. Bet kam ją žūtbūt siųsti į Bergeną? Jei nesutinka ji, nesutinku ir aš. Prievartauti ją galbūt toks pat didelis nusikaltimas, kaip ir versti ką nors tekėti. Aš to neleisiu! — valdingai tarė Ana. Ji be atvangos spoksojo į tėtį.

Jie tapo nedraugais. Ir tai Karnos kaltė.

— Šito iš tavęs nesitikėjau, Ana. Tau juk taip rūpi moterų laisvė ir teisė į mokslą, — lediniu balsu tarė tėtis.

— Anokia laisvė, jei žmogus nenori, — atsakė Ana.

— Maniau, mes panašiai mąstome apie Karnos ateitį?

Tėtis kalbėjo su Ana pro sukąstus dantis. Kai ji neatsakė, jis pašaipiai pridūrė:

— Ji gali išvažiuoti ir sugrįžti, tada pažiūrėsim, ar vadinamoji meilė atlaikys.

Anos lūpų kampučiai trūktelėjo, smakras sudrebėjo.

— Man rodos, neteisinga dalyti jausmus porcijomis, kaip judu su Dina elgiatės, — priklausomai nuo laiko ir vietos. Jūs apskaičiuojate nuostolius ir naudą. Ir tu, Benjaminai! Apskaičiuoji, kas apsimoka. Kas gali praversti. Turėti mane atrodė pravartu. Be to, pati atvažiavau. Todėl ir vedei. Bet meilė, Benjaminai Grenelvai, yra dovana. Ją reikia puoselėti. Gyvenime ji gali ateiti vėlai arba anksti. Bet ji neskirta žmonėms, kurie lyg karo belaisviams skirsto davinius. Tai jėga, kurią gali patirti tik tie, kas sugeba viską atiduoti ir viską paimti. Dėl to gyvenu tarp svetimų žmonių. Dėl meilės. Pastaraisiais metais gaudavau tavo davinius. Daktarui Grenelvui viskas savo laiku. Dabar — viršaičiui. Aš dėkoju. Ir galiu pasakyti, buvo verta tai išgyventi! Metus, savaites, dienas! Meilė verta visos pasaulio vienatvės!

Tėčio veidas buvo tuščias juodraščio puslapis.

Karna turėjo išeiti. Lauk.

Atsisukusi pamatė, kad tarpduryje stovi močiutė. Ji pribėgo ir prigludo prie jos.

Tapo tylu. Vienintelis garsas, kurį ji girdėjo, buvo močiutės širdies plakimas.

— Protingai pakalbėjai, Ana! — pagaliau tarė močiutė, laikydama Karnai už sprando.

Niekas neatsakė.

— Suprantu, kad iš tiesų tai buvo skirta tik judviem, nors paminėjai visą giminę. Bet man pasidarė taip smalsu, jog neiškenčiau neįėjusi. Nelabai gražu iš mano pusės, bet pamokoma...

Ana kiek susigūžė, bet vėl atsitiesė.

— Turiu pripažinti, kalba mane sujaudino. Tau, Benjaminai, teks atsakyti už save, — tarė močiutė. Balsas buvo visai kitoks nei širdis. Ji stipriai kalė Karnai į skruostą.

Ana nuėjo prie lango. Tėtis liko stovėti vienas kambario viduryje. Tikriausiai nekrustelėjo nuo tada, kai Ana prabilo.

Močiutė žiūrėjo tai į vieną, tai į kitą.

— Šiaip ar taip, man reikia didelės taurės portveino. Arba ko nors stipriau, su kava. Tos kalvos — gryna katorga. Būtų man dvidešimt penkeri, nusipirkčiau žirgą. Kad nereikėtų varginti

kojų kopiant į daktaro namus. Bet dabar geriau vaikščioti pačiai, nei tramdyti arklį.

Tėtis pabudo. Nuėjęs prie spintos, ištraukė ropinę ir taures. Kai norėjo įpilti, vieną taurę išmetė ant grindų.

Jis žengtelėjo atgal. Sustojo ir žiūrėjo į stiklo šukes. Tada padėjo ropinę ir, matyt, pamiršo, ką veikia.

Karna paleido močiutę ir priėjo prie jo. Jis jos nematė. Tik stypsojo. Ji pripylė likusias taures. Atidarė spintą, surado trečią ir ją pripylė.

Niekas dar nepratarė nė žodžio.

Karna padavė tėčiui taurę, jis paėmė nežiūrėdamas. Tada ji nuėjo prie Anos palei langą ir prie močiutės. Padavė joms taures. Buvo gera ką nors veikti.

Kai niekas nepradėjo gerti, ji turėjo nutraukti tylą. Atsistojo šalia tėčio, susinėrė ant pilvo rankas ir tarė:

— Į sveikatą!

Dina išmetė Olaiseno kontoros baldus ir įsigijo naujus. Įstatė dvigubas duris, kad nuslopintų triukšmą iš apačios, ir pakabino užuolaidas. Įsikūrė. Valdė. Įsakinėjo. Tikrino sąrašus. Nieko nelaukusi, atleido du veltėdžius.

Vyrai visada prieš ją nukeldavo kepures, taigi nebuvo nieko nauja. Bet kai jie ėmė lankstytis, ji šiurkščiai paliepė liautis ir verčiau užsiimti darbu.

— Kas negali sveikintis dirbdamas, tegu nesisveikina, — pasakė ji.

Jie jos bijojo labiau nei Olaiseno, kuriam atiduodavo pagarbą kaip alaviniai kareivėliai. Tą patį pirmadienį, kai atsikraustė, šeštą valandą ryto ji pasikvietė meistrą ir viską iškamantinėjo.

Priešpiet pasišalino, bet jie girdėjo ją baladojantis ir trankantis kontoroje.

Ji įsigijo sukamąją kėdę. Neregėtą baldą, kurį jie mielai būtų išbandę. Bet nekviesti nedrįso ten užeiti. O kai pakviesdavo, ten sėdėdavo ji.

Olaisenas daugiau dėmesio skirdavo aprangai nei kontoros apstatymui. Ponia Dina sugebėjo ir viena, ir kita. Be to, išmintingai sumąstė, kad jiems reikia padoraus stalo ir kėdžių. Iki tol jie valgydami išsidrėbdavo ant kokios dėžės ar šiaip kur papuola.

Šeštadieniais ir laivo nuleidimo į vandenį proga ji duodavo išgerti. Dalyvaudavo ir pati. Po darbo valandų.

— Už gėrimą atlyginimo nemoku, — sakė ji.

Keisčiausia vis dėlto buvo, kad jiems nurodinėja moteris. Tai prieštarauja gamtai! Bet ką dabar padarysi?

Vieną dieną meistras burbtelėjo, kad Olaiseno laikais sąrašus paruošdavę tą savaitę, kai prasidėdavo darbas. Ir to pakakdavę.

Tada ji pliaukštelėjo jam delnu per petį ir tarė:

— Niekas tau nedraudžia laikytis Olaiseno papročių. Pas Olaiseną. Bet tada laivų statyklai mums teks susirasti kitą meistrą!

— Sijonuotas velnias! — sumurmėjo jis, kai ji išėjo.

Bet niekada daugiau neužsiminė apie Olaiseno laikus.

Jie nelabai žinojo, ko galima iš jos tikėtis. Tačiau nujautė, kad ji jų pusėje.

Liepė jiems plauti grindis ne kartą per savaitę, bet kiekvieną dieną. Vieni šaipėsi, kiti keiksnojo. Bet po poros savaičių suprato naudą. Pasidarė įmanoma kvėpuoti kasdien. Ne tik pirmadieniais.

Olaisenas, gavęs didelį užsakymą, išplaukdavo „Gulbe“ su „dičponiais“ gerti punšo. Kai jie baigdavo dienos darbą, ponia Dina nulipdavo iš kontoros ir garsiai perskaitydavo skaičius ir užsakymą. Tada pasiūlydavo išgerti. Ne daugiau kaip po vieną.

To pakakdavo nuotaikai pakelti. Paskui jie eidavo namo švarintis. Net neapgirtę. Skaidria siela ir lyg sudaužytu kūnu. Kartą, kai skaičiai buvo ypač geri, ir jiems šis tas nubyrėjo. Ji apie tai neužsiminė. Tik po to, kai užlipo į viršų, liepė Pederiui padalyti.

Kai jie puolė dėkoti, ji tik sumosavo ranka ir pasakė „į sveikatą“. Jei nebūtų moteris, būtų galėję pasakyti, kad ji — šaunus vyrukas.

Po Naujųjų metų Pederis atėjo ketvirtadienio apskaitos į „Grand“ viešbutį. Jie dirbo kaip anksčiau, nors dabar galėjo būti kontoroje.

Atrodė prislėgtas. Buvo sugalvojęs, ką sakys, nes turėjo pasiprašyti atleidžiamas.

— Nori išeiti iš darbo? Kodėl?

— Vilfredui atrodo nepakenčiama, jog dirbu priešininkui.

— Priešininkui?

— Taip, arba konkurentui. Jis taip sako.

— O tu?

— Aš turiu išeiti iš darbo.

— Kad įtiktum broliui?

— Ne, kad galėčiau šį tą nuveikti.
— Ar tai geriausias būdas šį tą nuveikti?
— Priklauso nuo to, kaip žiūrėsi arba kiek turi kišenėje.
— Ir ką manai daryti, kad papildytum kišenę?
— Vėl plaukiosiu. Vilfredo garlaiviu. Jis nori, kad gabenčiau jauką ir panašiai.
— Vadinasi... Skolinaisi pinigų mokslui, kad galėtum gabenti jauką?
Pederis nunėrė galvą ir susidėjo rankas už nugaros.
Dina sėdėjo už stalo ir žiūrėjo į jį.
— Prašau atleisti. Bet man nedera pyktis su broliu.
— Ar tai vienintelė priežastis?
Jis pakėlė galvą ir pažvelgė jai tiesiai į akis.
— Ne. Mudu sudarėme sandėrį, Vilfredas ir aš.
— Kas tai per sandėris?
— Aš nedirbsiu pas ponią Diną, bet galėsiu matytis su Karna.
Jis giliai įkvėpė ir nebežinojo, kur dėti rankas. Porą kartų jos buvo beslystančios į kišenes. Bet jis susigriebdavo. Ir taip viskas gan blogai.
Tada ji nusikvatojo. Iš širdies. Atlošusi galvą.
— Štai kaip! Nuo kada Vilfredas Olaisenas pasidarė mano anūkės globėju?
Jis sutrikęs į ją pažiūrėjo, bet nenusileido.
— Aš manau pasipiršti. Kai ji taps pakankamai suaugusi.
Savotiškas jo tiesumas įtikindavo. Beveik visada. Veikiausiai jis tai žinojo net nesusimąstydamas. Todėl retai vengdavo sunkių pokalbių. Išskyrus pokalbius su Vilfredu.
Tai nereiškia, kad buvo iškalbingas. Toli gražu. Tačiau jam pakakdavo drąsos žiūrėti žmonėms į akis. Daugiau veidu nei žodžiais jis pasakydavo, ką mano.
Neketino poniai Dinai atskleisti, kad ruošiasi pasipiršti. Tačiau tuo momentu tai atrodė teisinga. Taip pat pasakė nenorėjęs pasakyti, kad Vilfredas turi kokios nors įtakos Karnai. Anaiptol! Vilfredą reikia tiesiog nuraminti. Taip būdavo visuomet. Kai Vilfredas ramus ir patenkintas, viskas gali susitvarkyti.
— Sėskis ir paklausyk! — paliepė Dina.
Pederis Olaisenas atsisėdo ant kėdės krašto.
— Man nereikia, kad pas mane dirbtum! Tu per mažai išmanai!
Žinoma, jis išgirdo, ką ji pasakė. Bet nesuvokė. Jei tai turėjo būti įžeidimas, jam nėra ko įsižeisti. Nes netiesa.

— Kaip suprasti? — paklausė jis.

— Esi pienburnis, kuriam viskas atrodo savaime suprantama. Tu atleistas.

— Ką bloga padariau?

— Manai, pakaks susidraugauti su Vilfredu, ir viskas judviem su Karna eis kaip sviestu patepta? Bet aš tavęs nenoriu. Tai reiškia, kad ir Karna tavęs nenori. Supratai?

Pederis įdėmiai pažiūrėjo į ją. Ji rimtai kalba? Ar tiesiog įsižeidusi? O gal čia kas nors slypi? Kokia nors suktybė? Ji visai neatrodo supykusi.

— Ar negalėsiu matytis su Karna? — sušnabždėjo jis.

— Ne!

Kraujas siūbtelėjo jam į galvą. Bet rankos susigniaužė taip, jog krumpliai pabalo.

— Tada ponia Dina ne geresnė už Vilfredą, — išdrožė jis. Valdydamasis. Tik su slopinamu virpuliu. Nepaklusnus plaukų verpetas irgi tirtėjo. Ko gero, neįmanoma būti labiau įtūžusiam. Ar ji nemato?

— Pasakyk man, kodėl turėčiau būti geresnė už Vilfredą Olaiseną? — paklausė ji.

Pederiui žodžiai nebeatrodė paprasti ir aiškūs. Jis nesitikėjo, kad pokalbis šitaip pasisuks.

— Tai ką turėčiau daryti?

— Važiuosi į Bergeną ir tapsi tikru inžinieriumi mechaniku. Ne vien skardininku. Grįžęs galėsi išpirkti akcijas, kurias tavo brolis buvo priverstas parduoti. Tada būsi ant savęs ponas.

Jis žiūrėjo į ją nemirksėdamas.

— Būtų puiku. Bet Bergene gyvenimas brangus.

— Paskolinsiu tau be procentų ir be vekselio.

Pederis Olaisenas nebepajėgė klausytis sugniaužtais kumščiais. Jis nusitvėrė krėslo ranktūrių ir mažumą pasikėlė.

— Kam ponia Dina tai daro? — sušnabždėjo ir vėl susmuko į kėdę. Tarsi ištiktas nelaimės.

— Mat planuoju laivų statyklą paversti mechaninėmis dirbtuvėmis, o pati neturiu noro mokytis mechanikos.

— Mechaninėmis dirbtuvėmis?

— Tai naujieji laikai.

Pederis nurijo seiles, keliskart sumirksėjo. Ir apsisprendė. Vilfredas tegu sau žinosi.

— Sutinku!

— Padirbėsi pas mane, kol gausi vietą Georgerneso laivų statykloje Bergene?

Jis atsistojo ir padavė jai ranką.

Pederis sukaupė drąsą ir patraukė tiesiai į daktaro namus papasakoti Karnai, kad vyksta į Bergeną. Rudenį! Jei gaus vietą.

Ji tik stovėjo ir spoksojo. Nerodė jokio džiaugsmo. O kai prakalbo, balsas buvo toks, lyg vienas iš jų turėtų mirti.

Kaip jis galėjo sugalvoti trenktis kažkur į Bergeną? Kai ji atsikalbėjo?

Tada jis išgirdo visą graudžią istoriją. Kaip ji turėjo susipykti su tėčiu, kad nereikėtų važiuoti. Kad galiausiai daktaro namuose niekas nebedrįsta ištarti žodžio „Bergenas“.

O jis ateina ir teškia jai tokią žinią. Kad pats vyksta į Bergeną. Kokia čia meilė?

Pederis nuraudo iki ausų. Bet atsiprašinėti nepuolė. Tiesiai pasakė, kad žmogus negali atsisakyti mokytis. Ar ji atsisakė? Pats nugabens ją į Bergeną dėžėje, sumokėjęs kaip už krovinį!

Negi ji mananti, kad meilė numiršta dėl to, jog žmonės nesimato žiemą ar dvi? Tada ji nieką išmano apie tai, iš kokio molio jis, Pederis, drėbtas! Ar nepagalvojanti, kad jis būtų nukritęs nuo geležinio strypo bendruomenės namuose, jei ne ji? Ar netikinti tokiais ženklais?

Jis kalbėjo toliau su švelniu pamokslininko autoritetu, negailėdamas gražių žodžių daktarui, kuris pasiryžęs ją leisti į mokslus. Kad paskui ištekėtų! Kitas tėvas į tai žiūrėtų kaip į nereikalingą išlaidavimą. Juk tai, ko išmoks Bergene, bus tik galvoje.

Ir kodėl apie tuos sunkumus nepasipasakojusi jam, Pederiui? Laikė nežinioje, lyg jis būtų bežadis padaras, su kuriuo nėra prasmės kalbėti?

Iš tų lūpų Karna niekada negirdėjo tiek žodžių. Kažkuo nepaprastas buvo tas žemas balsas. Pederis krūtinėje turėjo tokių gražių garsų. Membraną. Prie kurios ji galėdavo priglausti galvą, kai niekas nematydavo. Kaip dabar. Mat kambaryje jie buvo vieni.

Lauke spigino šaltis. Nors krosnis ūžė, traukė skersvėjis, tik niekas negalėjo nustatyti, iš kur. Garai nuo lėkštės su žuvimi niekaip negalėjo sušildyti kojų. Bet šildė veidą.

— Skanumėlis! — tarė Dina ir įsidėjo kepenų. Pauostė ir atsilaužė plokščiaduonės.

Benjaminas kepenimis nesižavėjo. Bet moterys pritarė Dinai.

Karna neramiai pasimuistė kėdėje ir pažiūrėjo į visus paeiliui. Turėjo kai ką pasakyti. Dabar.

— Vis dėlto plaukiu į Bergeną!

Tėtis ir Ana liovėsi kramtę. O močiutė atrodė taip, lyg nebūtų nieko girdėjusi.

— Štai kaip, įdomi žinia, — tarė tėtis.

— Tu apsigalvojai? — pradžiugo Ana.

Karna linktelėjo.

— Ir kokia priežastis? — paklausė tėtis.

— Pederis sako, kad meilei taip geriausia.

Ana kažkaip keistai kilstelėjo galvą ir metė žvilgsnį į tėtį. Ana graži, kai šypsosi.

Močiutė atrodė lyg viskas jai būtų vis vien.

— Tikrai Pederis taip sako? Pakviesk jį kada į namus, pakalbėsime.

— Jis čia buvo vakar.

— Ir aš nieko nežinau?

— Juk negali žinoti, kai tavęs niekada nebūna namie.

— Ana, būk gera, paduok man lėkštę su kepenimis! — paprašė tėtis.

— Tu nemėgsti kepenų, — sumurmėjo Karna.

— Ne, bet šiandien pabandysiu nuryti ir viena, ir kita.

16 skyrius

Vieną dieną į Stranstedą garlaivis atplukdė liesą juodai apsitaisiusį vyriškį. Jis buvo nebe pirmos jaunystės. Plaukai balti, veidas glotniai nuskustas ir įdegęs saulėje. Mąslus mėlynų akių žvilgsnis teikė jam išsiblaškėlio išraišką. Lyg jis dorai nežinotų, kur atsidūręs.

Dulkiant dulksnai, žmonės krantinėje sukišę galvas stebėjosi. Kas tas žmogus? Kai kurie dingojosi matę jį anksčiau, bet negalėjo prisiminti kur.

Vyras atrodė nedraugingas, kone atgrasus. Pats išsinešė į krantą lagaminą ir kelioninį krepšį, tada paklausė vežiką, ar toli iki „Grand“ viešbučio.

— Netoli, bet galiu pavėžėti.

Vyras pageidavo, kad būtų nugabentas bagažas. Pats ketino eiti pesčias.

— Kaina ta pati, jei ir jūs važiuosit.

Nesulaukęs atsakymo, vežikas suniūkė arklį, o nepažįstamasis nupėdino iš paskos.

Pora jaunuolių patraukė kartu, tikėdamiesi išsiklausinėti atvykėlį. Bet vyriškis nesileido į kalbas. Ne, kilęs ne iš čia. Nežino, kiek pasiliksiąs. Tiesiog keliauja. Ir tiek.

Vyras juodais drabužiais užlipo septynis laiptelius ir pabeldė plaktuku į duris.

Taip, laisvas kambarys yra. Jei neatsisakysiąs kopti į palėpę. Kambariai ir viršuje geri. Tik laipioti reikia.

Laiptai jam ne kliūtis. Bet pageidaująs, kad būtų atnešta ko užvalgyti. Sumuštinių ir stiprios kavos. Taip pat šilto vandens nusiprausti.

Jis gavo raktą ir buvo palydėtas į kambarį, tačiau bagažą nešė pats. Patarnautojai vis tiek davė keletą erių už vargą.

Likęs vienas kambaryje, atvėrė langą ir sustojęs apžvelgė miestelį ir uostą.

Gatve žingsniavo dvi moterys. Viena iš jų buvo plačiakrašte skrybėle. Kai jos priėjo prie namo, jį pasiekė žemokas jos balsas.

Jis iš lėto atsitraukė nuo lango.

Pabeldusi į duris, patarnautoja atnešė sumuštinių ir kavos. Ar dar ko nors pageidausiąs, iki virtuvė užsidarys nakčiai?

Ne, dėkui, nieko nereikia. Bet norįs sužinoti, ar galės patekti į viešbutį, jei pasivaikščiojęs vėlai grįžtų.

Kaipgi kitaip — niekas nepaliekamas už durų. Tik eiti turės pro virtuvę, jei pagrindinės durys bus užrakintos. Iš kamaros pateksiąs į viešbučio koridorių.

Jis stovėjo vienmarškinis, prasisagstęs liemenę. Tvirtai sudėtas, bet ne darbininkas.

— Ar daug turite klientų?

— Aštuonis. O ketvirtadienį bus užimti visi kambariai. Bet surasime ir jums vietos. Jei norėsite pasilikti.

— Dar nežinau. Tokiu atveju gal įmanoma gauti didesnį stalą prie lango? Kad būtų patogu dirbti.

Galbūt jis galėsiąs persikelti į kambarį antrojo aukšto mansardoje. Ten stovi didesnis stalas. Ji pasidomėsianti.

Ne, nereikia, jam patinka ir čia. Gražus vaizdas pro langą. Stalą galėtų pats užsinešti laiptais.

Patarnautoja pažadėjo pagelbėti kuo įmanydama. Parūpinti stalą neturėtų būti sunku. Ką čia dar norėjusi pasakyti? A, buvo pamiršusi, kad jis turi įsirašyti į svečių knygą. Kokia bus pavardė?

— Įsirašysiu pats rytoj per pusryčius, — tarė jis.

Patarnautoja suglumusi tūptelėjo ir išėjo.

Birželis! Nėra prasmės laukti, kol sutems. Ne čia.

Kažkur name jis išgirdo violončelę. Atvėrė duris, kad geriau girdėtųsi, bet paskui vėl jas uždarė.

Kai viskas nurimo, jis užsivilko paltą ir nulipo laiptais. Budriai, lyg vengdamas ką nors sutikti.

— Nenorėjo įsirašyti? Ir neprisistatė?

— Sakė, įsirašys rytoj.

— Mes turime žinoti, ką priimame po savo stogu.

— Mačiau jį išeinant. Ar palaukti, kad grįžęs įsirašytų?

— Ne. Eik gulti. Bet paprašyk Bergljotą pasaugoti, kad prieš

išvažiuodamas susimokėtų. Negerai, kai bevardžiai klientai gyvena kreditan.

Ji nekantriu mostu parodė patarnautojai išeiti iš kambario.

Privačiąją viešbučio dalį sudarė du kambariai antrame aukšte. Svetainė su durimis į miegamąjį. Svetainės langai žiūrėjo į uostą ir gatvę.

Ji matė jį sugrįžtant. Aukštas kumptelėjęs vyras priminė kažką, ko ji negalėjo įvardyti. Skrybėlė paslėpė veidą.

Ji sėdėjo prie atviro lango ir rūkė sekdama jį akimis. Jo eisena buvo kažkuo pažįstama.

Jakobas? Nejau jis? Kažkas sąmonėje ją perspėjo. Ne dėl to, jog negali matyti Jakobo. Bet dėl to, jog šis vyras akivaizdžiai priklauso realybei. Kuo labiau artėjo, tuo darėsi tikresnis.

Ji sudrebėjo. Užgesino cigarą ir atsitiesė, kad geriau matytų. Kai jis atsidūrė ties langu, ji įkvėpė ir persisvėrė pro langą, norėdama pasakyti, kad atidarys jam duris. Bet neištarė nė žodžio.

Jis ją pamatė. Nusiėmė skrybėlę ir pakėlė akis.

Tada Dina jį atpažino.

Jie susitiko apytamsiame koridoriuje.

Kas sakoma po tiek metų?

Jų niekas nematė. Nesistebėjo jų elgesiu. Galbūt todėl abu pamiršo pasisveikinti, nors būtų buvę natūralu.

Jis akimirką pastovėjo rankoje spausdamas skrybėlę ir ją nužvelgė. Tada linktelėjo ir ėmė lipti laiptais.

Ji nusekė įkandin.

Kai jis ketino kopti aukštyn į palėpę, ji be žodžių suėmė jam už rankos. Mostelėjo galva į privačiosios dalies duris.

Dvejodamas jis įžengė į vidų. Lyg būtų liovęsis sapnuoti ir išvydęs save kitoje vietoje, negu buvo užmigęs.

Ji užvėrė duris.

Nuo įlankos pusės čaižiai suūkė laivo sirena. Tada viskas nutilo. Lyg uždaryti jie stovėjo ir žiūrėjo vienas į kitą. Jis — ta pačia išsiblaškėlio išraiška. Ji susikaupusi. Rodės, surado būdą nutraukti tylai — pasisiūlė paimti jo paltą.

Jis pamažu nusivilko. Judesiais, lyg būtų varomas laikrodžio mechanizmo.

Ji atidarė duris į miegamąjį ir padėjo paltą ant lovos. Durys liko praviros.

Jis pamanė, jog ji išlaikė Reinsneso laikų įprotį miegamąjį naudoti bet kam. Šiandien ten padėjo jo paltą. Galbūt ji vis ta pati? Tik vyresnė.

Jie dar nepasisveikino. Vis tiek per vėlu.

Jis apsižvalgė kambaryje.

Vidinių sienų kertėje atremtos dvi violončelės. Viena dėkle. Dar stovi keli bydermejerio baldai. Sofa, keturios kėdės, sekreteras su spintele ir knygų spinta. Prie vieno lango rūkomasis staliukas ir du gilūs krėslai su pufais.

Abipus sekretero kabojo po paveikslą. Iš vieno į jį žvelgė graži tamsiaplaukė švelnių veido bruožų moteris. Ji stovėjo įsitvėrusi tinklų.

Kitame paveiksle sėdėjo nuoga žaliai švytinti mergina su balta violončele. Jis priėjo artyn ir ant plokštelės perskaitė pavadinimą: „Vaikas, grojantis savo liūdesį".

Virš sofos kabančiame paveiksle buvo pavaizduotas didelis medis, metantis šešėlį ant jaunuolio, kuris prieš saulę arė juodą dirvą.

— Vadinasi, įsitvirtinai Stranstede? Su viešbučiu ir laivų statykla? — tarė jis.

— O tu iš Amerikos radai kelią namo?

Jis linktelėjo. Jos balsas nepasikeitęs. Lyg nuo tada, kai matėsi paskutinį kartą, ji nebūtų kalbėjusi. Tarsi balsas būtų laikytas suvyniotas, nenaudojamas, o dabar suskambęs ta pačia gaida kaip anuomet. Žemas, aštrus.

Ji priėjo prie bufeto, išėmė dvi taures ir ropinę. Pripylė neklausdama, ar jis nori. Jis paėmė mandagiai nusilenkdamas.

Jie atsistojo per porą žingsnių vienas nuo kito, pakėlę taures. Kambarys buvo erdvus.

— Madera? — paklausė jis.

— Madera. Ar gera?

— Gera.

— Sveikas atvykęs!

— Ačiū!

Ji mostelėjo, ir jis atsisėdo. Ne prie lango, kur ji parodė. Bet ant sofos. Kambario gilumoje.

Ji atėjo iš paskos. Atsisėdo ant kėdės priešpriešiais.

Jis tikėjosi, kad ji paklaus, kodėl telegrama ar laišku nepranešė atvykstąs. Bet ji nesiteiravo. Tikriausiai laukė, kad paaiškintų neklaustas?

— Kaip Reinsnesas? — be įžangos tarė jis.

Matė, kad ji to tikėjosi. Greitai atsakė:

— Reinsnesą perėmė Benjaminas.

Jis nudelbė akis į taurę ir pastatė ant stalo.

— Gavai žinią iš advokato? Nebuvau tikra, ar adresas teisingas, — pridūrė ji.

— Taip, laišką gavau.

Jis tikėjosi, kad ji praneš, jog palikimo klausimą laiko išspręstą, nes jis neprotestavo. Bet ji nepasakė.

— Juk jis neūkininkauja?

— Ne, Benjaminas — apylinkės gydytojas. Galbūt žinai?

Jis linktelėjo. Bandė nuspėti, apie ką ji mąsto, bet neįstengė.

— Reinsnesas neturi ateities?

— Dabar taip atrodo. Bet gali ir kitaip pakrypti. Tikriausiai ne šiaip sau klausi?

— Noriu prašyti, kad man būtų leista kurį laiką ten pagyventi. Nemokamai.

Jis matė, kad ji viduje verda. Iš vyzdžių, šnervių, vos pastebimo lūpų krusčiojimo.

— Benjaminas apsidžiaugs. Laikyti tuščius namus nėra gerai.

— Norėjau pirma tavęs atsiklausti.

— Suprantu.

— Tikrai? — paklausė jis.

Ji žiūrėjo į jį.

— O gal ir nesuprantu.

Ji nusileido. Nė už ką nebūtų to padariusi, kai jis matė ją paskutinį kartą.

Lyg atspėjusi jo mintis, ji pasuko kalbą kitur.

— Sveikai atrodai.

— Ačiū, tu taip pat. Metai tavęs nepalietė.

Jam palengvėjo, kai pokalbis pakrypo kita linkme. Jis, beje, buvo atviras. Anuomet niekada nedrįsdavo į ją pažiūrėti. Bijodavo, kad neištrūks. Reikėdavo tiek nedaug. Ir ji atsidurdavo baisiai arti.

Kol jie sėdėjo netardami nė žodžio, jis pajuto švelnumą. Gal tai senatvė?

— Stinė parašė iš Viskonsino, kad ten pastoriavai.

— Keletą metų, bet paskui mečiau tą darbą.

— O?

— Iš tikrųjų ne pats nusprendžiau tapti dvasininku.

— Tavo mama taip norėjo, jei gerai pamenu.

— Pameni gerai.

Vėl stojo tyla. Ji pakėlė taurę ir linktelėjo. Jis pasekė jos pavyzdžiu.

— Stinė rašė, kad parapija labai tave mylėjo.

— Štai kaip.

— Vis tiek išėjai?

— Išvykau į Mineapolį. Mokiau norvegus. Pardavinėjau gaisro draudimo polisus.

Ji šūktelėjo iš nuostabos.

Jis nusijuokė. Bet nesuglumo.

— O dabar nori grįžti namo į Reinsnesą ir pažiūrėti, ką gali ten nuveikti?

— Ne, — ramiai atsakė jis.

— Ne?

— Jei dabar man priklausytų Reinsnesas, jausčiausi kaltas, jog ūkis merdi. Džiaugiuosi to išvengęs. Vis tiek galima sugrįžti.

— Teisybė. Aš juk irgi grįžau.

— Tu įsikūrei naujoje vietoje. Man pasakojo apie tavo verslą. Ruoši Stranstedą naujiesiems laikams? Tau sekasi.

— Skambūs žodžiai, Johanai.

— Ne, kodėl gi?

Išgirdęs, kaip ji ištarė jo vardą, jis nuleido akis. Galbūt ji tokia pat vieniša kaip ir jis?

— Naujieji laikai neatnešė nieko gero Reinsnesui. Benjaminas išnuomojo žemę ir tvartą. Iš išorės trobesiai atrodo kaip anksčiau. Bet niekas ten negyvena. Viską užkalėme ir užrakinome. Kartais ten nuvažiuojame. Visi arba kaip išeina. Dažniausiai vasarą. — Ji trumpam nutilo ir gurkštelėjo iš taurės, paskui kalbėjo toliau: — Tikriausiai nori kuo greičiau ten nuvykti?

— Jei nesukelsiu rūpesčių.

— Ką nors paprašysiu tave nugabenti.

— Ar plauksi kartu?

Ji skubiai dirstelėjo į jį.

— Jei keletą dienų palauksi, nusiųsiu tarnaitę visko sutvarkyti. Pats žinai, tuščias namas.

— Ne.

— Ne?

— Tik tu ir aš.

Jis matė, kad sugebėjo išmušti ją iš pusiausvyros. Bet tik akimirkai.

— A, šitaip. Tada pasakysiu tarnaitei, kad grįžtų namo, kai tik atliks darbą.

Jos šypsena buvo tik raumenų trūktelėjimas. Akivaizdu, jog ji vis dar nesuvokia įsakymų. Ir ji nepaklausė, ką jis turi galvoje.

— Ačiū! — tarstelėjo jis ir pažiūrėjo į kišeninį laikrodį. Kadaise jis priklausė Jakobui. Tada ištuštino taurę ir atsistojo.

Žengdamas durų link, prisiminė paltą ant lovos. Bet nepaprašė. Ji nepriminė. Leidžia jam išeiti be palto?

Bet kai jis suėmė durų rankeną, ji atsainiai tarstelėjo:

— Paltas.

— Taip.

Ji mostelėjo galva miegamojo link.

Jis palaukė, bet ji nesiruošė jo atnešti.

— Teisybė, — tarė jis ir paleido rankeną.

Savotiškas kerštas ar sena aistra? Jis nežinojo. Apsimetė, jog eina pasiimti palto, bet priėjo prie jos. Suėmė ją už liemens ir įsitraukė vidun. Taip gali elgtis vyras, neturintis ko prarasti.

Jis užklupo ją netikėtai. Ji leidosi nuvedama. Prie amerikietiško kirpimo palto. Didele apykakle. Ir skrybėlės.

Paskutinį sykį vadovavo ji. Dabar — jis. Iškart pajuto kvapą. Ne tokį, kokį prisiminė. Ne tokį laukinį. Civilizuotesnį. Pasaulis ir keliai paliko pėdsakus.

Ji atsargiai išsivadavo. Uždėjo delną jam ant rankos ir stumtelėjo nuo savęs. Ne priešiškai. Veikiau darydama užuominą, jog jis per daug priartėjo. Nuo kada ji ėmė vartoti užuominas?

Jis pasiėmė paltą ir skrybėlę. Išėjęs į svetainę, porą kartų apsisuko. Žvalgydamasis.

— Turi gražius kambarius. Ačiū už vaišes! Labanakt, Dina!

Benjaminas gatvėje sutiko Sarą. Pagaliau pasitaikė proga.

— Laba diena! — linksmai pasisveikino pasukdamas tuo pačiu keliu. Paėmė jos pintinę ir paklausė, kaip einasi.

Ji nustebusi dirstelėjo į jį.

— Ačiū, kad klausi! Gerai! Ar tau ne į kitą pusę?

— Niekur neskubu. O kaip ten, viršuje? Kaip sekasi? — pasiteiravo jis.

— Ji beveik neišeina iš namų, tada viskas gerai, — atsakė ji. Bet jis pajuto neviltį.

— Kuo būtų galima padėti? — paklausė jis.

Kažkas praėjo pro šalį.

— Jeigu net Dina negalėjo jai pagelbėti, aš nebežinau... Kartais ima atrodyti, kad ji su viskuo susitaikė.

— O jis?

— Po to, kai prarado laivų statyklą, nusiteikęs nekaip. Bet kurį laiką paliko Haną ramybėje.

— Praneši mums, jei kas atsitiks?

— Taip, jei ištrūksiu. Bet tada viskas būna pasibaigę, tu juk žinai.

Jis linktelėjo.

— O kaip tu? — paklausė jis.

— Aš? Taip pat niekur negaliu išeiti. Jis ir mane saugo. Jei jam pradėtų nors kiek sektis, nuotaika, manau, pasitaisytų.

Jis sustojo ir atidavė jai pintinę. Tada stovėjo žiūrėdamas, kaip ji klibinkščiuoja į kalną.

Ana paštu nusiuntė laišką Hanai ir Vilfredui Olaisenams. Klausė, ar negalėtų Reinsnese kartu atšvęsti Joninių. Abi šeimos. Primygtinai prašė. Pabrėžė, kaip sunkiai nesantaiką pakelia jaunimas. Karna ir Pederis. Gal galėtų pirmiausia juos pakviesti į daktaro namus? Tik juos keturis? Laiškas buvo adresuotas Vilfredui. Atsakymo neatėjo.

Haną labai retai kas nors matydavo. Pardavėja ir siuvėja buvo atleistos iš darbo. Pakeliamos užuolaidos parduotuvės lange beveik visada buvo nuleistos. Giedrą dieną galėjai įžiūrėti per geltoną drobę persišviečiantį užrašą: „Prašom užeiti". Bet jis negaliojo.

Olaisenas ilgainiui virto savo paties šešėliu. Bet vaikščiojo į redakcijos posėdžius. Retkarčiais ateidavo į krantinę pasitikti kokio verslo partnerio. Bet pats net savo laivais retai plaukiodavo. Žmonės tarėsi žiną, jog viename iš kambarių jis įsirengęs kontorą.

Benjaminas pamanė, jog kaip tik dėl tos priežasties jis visuomet yra namie ir valdo padėtį. Nebesklido gandai, jog jis muša žmoną. Kita vertus, nebuvo kalbama ir nieko gera. Žmonės apgaubė Olaisenus tyla.

Užtat jie nukreipė žvilgsnius į Johaną Grenelvą. Grįžusį namo, pamačiusį pasaulio.

Benjaminas sunkiai jį atpažino. Neprisiminė tokio Johano, koks buvo dabar. Tai jį suglumino. Tiesa, jie susirašinėjo, kol Benjaminas gyveno Kopenhagoje. Bet kad žmogus taip pamirštų buvęs dvasininkas ir net išsiugdytų humoro jausmą!

Ana nesistebėjo. Dabar turėjo pašnekovą. Benjaminas save įtikinėjo, jog geriau ir būti negali. Tačiau kone kasdien rasdamas

Johaną ir Aną karštai šnekučiuojantis svetainėje, turėjo pripažinti, kad jam tai ne prie širdies.

— Galima justi, jog tas žmogus nuo jaunumės gyveno svetur, — vieną vakarą pasakė Ana, svečiui išėjus.

— Turi galvoje — skirtingai negu kai kurie, vėl grįžę namo? — ironiškai paklausė Benjaminas.

— Ne, ne tai turėjau galvoje, — atsakė Ana ir įsižiūrėjo į jį.

— Ką gi. Kadaise jis buvo atgrasus moralistas.

— Sunku įsivaizduoti. Gal buvai per jaunas suprasti?

— Galbūt. Arba tas žmogus vėliau pasitaisė, — nerūpestingai tarė jis.

Ji neatsakė.

— Džiaugiuosi, kad jis tau patinka, — pridūrė Benjaminas ir paglostė jai skruostą.

— O tau — ne?

— Pirmiausia man reikia šį tą įveikti.

— Ką?

— Pats nežinau.

— Ar negali jam leisti būti tokiu žmogumi, koks yra dabar?

— Galiu, — pasakė jis ir pakilo eiti į lovą.

— Johanas man pažadėjo nueiti pas Olaisenus su linkėjimais nuo Stinės ir Tomo.

— O?

— Kažkam reikia ko nors imtis.

— Dėl ko?

— Dėl abiejų. Dėl vaikų. Jie nelaimingi ir atstumti.

— Olaisenas nori būti atstumtas.

— Niekas to nenori, Benjaminai.

— Ko gero, tu teisi. Kaip visada, — tarė jis ir apkabino ją lipdamas laiptais į viršų.

Jis, rodos, įprato trumpinti pokalbius ir užbaigti juos kiek įmanoma taikingiau. Dėl šventos ramybės. Svarbu žinoti, ką rasi grįžęs namo.

Kartais jis stabtelėdavo apniktas jausmo, jog gyvenimas pašėlusiu greičiu lekia pro šalį. Bet neilgai. Reikia stengtis jį pasivyti.

Ana beveik visada būdavo kur nors kitur. Netgi tada, kai jie sėdėdavo tame pačiame kambaryje. Tąkart iššokdama pro langą Ana jį tarsi pažadino. Bet paskui vėl atsirado kas užgožia artumą. Kasdieniai darbai. Planai dėl Karnos ateities. Galiausiai — Johanas.

Ir kai kas daugiau. Hana. Kad nepapasakojo Anai, ką net Karna žino. Jog tuokart jis lankėsi pas Haną. Kartais, kai jie likdavo vieni kabinete, nedaug trūkdavo, kad jis pasipasakotų. Bet jeigu ji nepatikės?

Ištirpo net skausmas. Dėl to, jog nedrįsta susitikti su Hana, jis pasidarė tuščias. Skaidriomis akimirkomis mintyse iškildavo žodis „išdavystė“. Bet nuvydavo jį šalin. Ką jis gali padaryti? Dar labiau visko nesugadindamas?

Kai suprato, kad Ana rimtai galvoja vykti į Kopenhagą, pirmoji mintis buvo keliauti kartu. Bet ką jis ten veiks? Per vasaros karščius tūnos uošvių bute? Arba jų vasarnamyje? Uždarytas su Anos motina?

Ne, Anai bus tik blogiau. O gal tai ne dėl Anos? Gal priešingai — jis nori patirti jausmą būti nepasiekiamam Anos akių? Šiaip ar taip, pasakė: „Keliauk, mano drauguže!“

Kai ji bandė jį perkalbėti, jis rado pasiteisinimų. Svarbūs posėdžiai valsčiaus taryboje. Ataskaita sveikatos komisijai. Pieninės statybos Stranstede planai. Ir faktas, jog miestelis liktų be gydytojo.

Kartą žiemą jis su Ana atvažiavo į Reinsnesą pažiūrėti trobesių. Tada pastebėjo ant palangės paliktą taurę šampano. Dar nuo vasaros.

Ana nunešė taurę į virtuvę. Švariai išplovė ir pastatė kamaroje. Vėliau jos negalėjai atskirti nuo kitų taurių, surikiuotų tvarkingomis eilėmis.

Jam iš galvos nėjo paliktos taurės vaizdas. Kai jie pakūrė krosnį ir atsigulė, jis jos pasigedo. Jie mylėjosi, buvo gera kartu. Tačiau paskui jis ilgai gulėjo mąstydamas.

Ar toks tapo jų bendras gyvenimas? Kaip šampanas taurėje, kurią kažkas paliko negyvenamame name. Tą laimės akimirką, kol buvo pilamas iš butelio, jis burbuliavo ir šnypštė. Bet žmonės išsiskirstė neišgėrę iki dugno. Po kurio laiko gėrimas pasidarė kaip drungnas vanduo. Gelsvas skystis pamažu išgaravo. Galiausiai liko išdžiūvusi, pridulkėjusi taurė. Tik vienintelis dryželis ant krašto ir truputis nuosėdų dugne priminė, ko joje kažkada būta.

Jis net negalėjo pasikliauti geismu. Kartais, sutikęs Anos žvilgsnį, suprasdavo, kad ji provokuoja. Kaip tada, kai iššoko į sniegą.

Ir ką jis padarė? Išėjo. Į pilkų vyrų pasaulį. Kur, po velniais, dingo geismas?

Ar teisi buvo Ana tąkart kontoroje, kai ją girdėjo Karna ir Dina? Ar jis bando pasverti meilę? Ar tai skausmingai neatsiliepia jam pačiam?

Vadinasi, iš jo liko tik viršaitis. Jis nenorom ėmėsi to vaidmens. Tapo tuo, kurį visi gerbia, kurio klauso. Kuriuo tiki.

Karna nežinojo, ką jai manyti apie Johaną. Jis išniro staiga. Veikiausiai greitai ir išvažiuos. Kaip Akselis.

Ji prisiminė, kad tuos kartus, kai tėtis kalbėdavo apie Johaną iki jam atvažiuojant, jis būdavo arba atlaidus, arba kiek suirzęs. Niekada negirdėjo, kad močiutė būtų apie jį užsiminusi. Karna turėjo pripažinti, jog sunku Johano nemėgti. Nors ir pastebėjo, kad tėtis elgiasi santūriai. Galbūt dėl to, jog žino, kad iš tiesų jie nėra giminės. Mat tik bažnyčios knygose parašyta, kad abu yra Jakobo sūnūs.

Bet Anai Johanas, rodos, patinka. Patį pirmą kartą, kai visi susirinko pas močiutę, ji pakvietė jį pietų ir paskambino jam pianinu. Močiutė tarsi tik žiūrėjo iš šalies. Buvo keista. Kai Karna paklausė, kiek tas Johanas čia bus, ji atsakė, kad netrukus jis išsikels į Reinsnesą.

— Vienas? — nustebusi paklausė Karna.

— Taip, gyvens kaip atsiskyrėlis, — atsakė močiutė. Ir net neatrodė, kad juokautų.

Karnai ir šiaip netrūko apie ką galvoti. Su Pederiu ji neišsiskirs, bet abu važiuos į Bergeną. Jis mokysis Georgerneso laivų statykloje, o ji lankys mergaičių mokyklą.

Močiutė pasakė, kad sekmadieniais jie galės pasivaikščioti krantine. Bet ji turinti būti atsargi ir elgtis padoriai, nes kitaip ją parsiųsdins namo. Bergene jaunoms merginoms nesuteikiama tiek laisvės kaip Stranstede.

Jeigu ji turės grįžti namo, Pederis liks vienas. Jam juk reikia išmokti statyti laivus močiutės laivų statyklai.

Pederis — vienintelis pasaulyje, apie kurį verta galvoti.

Praėjus dviem savaitėms po Johano atvykimo, močiutė į Reinsnesą nusiuntė dvi tarnaites. Jos turėjo išplauti užuolaidas ir patalynę, išvėdinti ir apkuopti pagrindinį namą ir kitus trobesius.

— Jis parsikrausto namo, — pasakė močiutė.

Pats kalbėjo eisiąs į vienuolyną. Bet būtų labai malonu, jei jie galėtų jį aplankyti. Visi! Nors ir vienu metu. Jei patys įsikurs ir susitvarkys.

Ana pažadėjo atvykti prieš išvažiuodama į Kopenhagą. Taip seniai visi kartu lankėsi Reinsnese. Ji džiaugėsi.

Tada jie prašneko apie Olaisenus. Ana paklausė Johaną patarimo. Ką daryti, kad išnyktų nesantaika. Reinsnesas ir Hanos namai.

— Ar ne taip, Benjaminai? — tarė Ana.

— Taip, — atsakė tėtis. Jis buvo toks pat kaip visada. Tačiau Karna iškart sukluso.

Johano išvykimo išvakarėse Dina jo garbei ištaisė pietus. Karna paklausė, ar negalėtų ateiti ir Pederis.

— Šį kartą ne, — pasakė močiutė, tarsi būtų kažką sumaniusi.

— Kodėl ne? — maldaujamai tarė Karna.

— Noriu apsaugoti jį nuo kalbų apie brolį, — atsakė močiutė.

Tuo viskas buvo nuspręsta.

Kai jie pavalgę sėdėjo privačiojoje dalyje, močiutė išties prašneko apie Olaisenus.

— Johanas puikiai atliko tavo pavedimą, Ana! Jis išpešė iš Vilfredo ir Hanos pažadą atvykti į Reinsnesą.

Ana nusišypsojo ir pasakė, jog nuostabu. Tėtis atrodė lyg nieko nesupratęs. Tik įsipylė konjako.

— Kaip tu sugebėjai? — paklausė Ana.

— Anoks čia sugebėjimas. Tik pakviečiau juos į Reinsnesą, ir tiek.

— Ar pasakei, kad ir mes būsime? — paklausė Karna.

— Taip.

— O prieš tai? — susidomėjo Ana.

— Prieš tai Hanai ir Vilfredui Olaisenams ilgai pasakojau apie Stinę, Tomą ir Ameriką. Kad Isakas tapęs šauniu jaunu vyru. Tada užsiminiau nežinąs, kaip seksis vienam gyventi Reinsnese ir kad labai noriai priimu svečius. Kad jūs ten ketinate švęsti Jonines, bet vietos pakanka didesniam skaičiui žmonių. Tiesą sakant, neišsidaviau žinąs, jog esate susipykę.

— Galima pamanyti, tau padėjo pats ponas Dievas, — tarė tėtis. Balsas buvo tarsi kitoks.

— Gal ir taip. Ir ta pagalba ne prastesnė už bet kokią kitą pagalbą, — pasakė Johanas ir šyptelėjo.

— Visiems reikia prisidėti, kad nekiltų pykčio ir erzelio. Vargu ar turėsime kitą progą susitaikyti, — pasakė močiutė.

— Ar spėjai susidaryti apie jį įspūdį? Apie tai, ką jis mąsto? — paklausė Ana.

— Žmogus atrodė... nors nežinau, koks buvo anksčiau, atrodė sugniuždytas. Bet turbūt nieko nuostabaus? — atsakė Johanas, žvelgdamas į visus paeiliui.

— Ar papasakojai Johanui, nuo ko viskas prasidėjo? — paklausė tėtis močiutę.

— Ne, man rodės, jis turi susitikti su Vilfredu nežinodamas, kuo tas kaltinamas. Ir aš buvau teisi. Pavyko.

— Ką gi. Dabar užduotis atlikta. Kuo kaltinamas tas žmogus? — paklausė Johanas.

Iš pradžių niekas neatsakė, paskui Ana tarė:

— Olaisenas muša Haną.

— Už ką?

— Pavyzdžiui, kad Dina pasitraukia iš bendros įmonės ir jis žlunga arba kad aš surenku daugiau balsų už jį ir tampu viršaičiu, — skubiai įsiterpė tėtis.

Atrodo, Johanas susimąstė apie tai, bet nieko nesakė.

— Jūs neturite manyti, kad jis tai pamiršo, nors ir nori susidraugauti su Johanu, — pasakė Karna.

— Joninės šįmet mums gali kainuoti daug jėgų, — tarė tėtis su jam būdingu sausumu.

— Nekainuos, jei visi stengsis, kad taip nebūtų, — ryžtingai pasakė Ana.

— Tai bandymas. Visada galima pasitraukti, — tarė močiutė ir užgesino cigarą.

Ana sėdėjo ir šukavosi plaukus. Benjaminas jau buvo lovoje ir gulėdamas žvelgė į ją.

— Manai, Johanas sugrįžo pareikšti teisių į Reinsnesą? — paklausė ji, dirstelėdama į jį veidrodyje.

— Nežinau. Jis tarsi neturi jokių pretenzijų. Pripažino, kad jo palikimas išeikvotas.

— Nemanau, kad Johanas ko nors reikalautų. Jis ne toks, — pasakė ji.

— Kai kalbama apie palikimą, visko gali būti.

— Kaip tokiu atveju pasielgtum?

— Pasiūlyčiau susitarti gražiuoju. Bet negaliu atiduoti Karnos kraičio.

— Manai, jis Reinsnese ūkininkaus?

— Sunku įsivaizduoti.

— Tačiau gal galėtų ten gyventi, jei norės?

— Tada jam teks pasikalbėti su Karna, kai ji taps pakankamai suaugusi, — trumpai atsakė jis.

— Nesupykai, kad apie tai užsiminiau? — paklausė ji.

— Ne, bet pavargau nuo tų visų vaidų.

— Juk mes ir norime susitaikyti? Per Jonines!

— Norėčiau, kad galėtume išvažiuoti tik mudu, — sumurmėjo jis.

— Taip.

Ji padėjo šepetį ir atėjo pas jį į lovą.

— Išvažiuok su manimi. Dabar! — sušnabždėjo ji ir iš lėto pakišo jam po marškiniais rankas.

Jis prajuko ir nusivilko marškinius. Tuo pat metu pajuto sunkią trauką. Malonią, sunkią trauką.

17 skyrius

Jis išvydo valtį gerokai prieš jai priplaukiant, taigi jau laukė krantinėje.

— Gerai buriuoji! — pagyrė.

— Buriuoti — kaip mylėtis. Jeigu jau pajautei, kad einasi kaip iš pypkės, nebegali pamiršti.

Ji iššoko į krantą.

Jis kartu su ja suėmė valtį ir užstūmė ant apželusio rąstų grindinio. Ne kasdien į Reinsnesą kas nors atplaukia.

— O tu viena?

— Juk aiškiai pasakei, — tarė ji, atgavusi kvapą.

Ji ištiesė nugarą ir įsisprendė atsilošdama. Lyg norėtų sutramdyti kūną.

Mėlyna skarelė nusmuko ant pečių. Aplink veidą plaikstėsi tamsūs žilstelėję plaukai.

Jis taip pat ištiesė nugarą. Stovėjo ir žiūrėjo į ją. Lyg nesupratęs jos žodžių prasmės ir todėl lauktų paaiškinimo.

— Mačiau, ėjosi kaip iš pypkės, — pasakė jis ir nusijuokė.

— Taip, nešė smarkiai. Bet aš visa bjauriai sustingau, — tarė ji ir vėl ištiesė nugarą.

— Ką veiki? — paklausė ji, kai jie ėjo trobesių link, nešdami jos pintinį lagaminą.

— Skaitau. Ir rašau.

Ją patenkino toks atsakymas, ir ji nieko daugiau nebetarė. Pusiaukelėje stabtelėjo. Pro debesis prasiskverbė saulė. Ji pasisuko į šviesą ir užsimerkė.

— O vienuolio gyvenimas? Gerai sekasi?

— Ne visada, — atsakė jis ir nusijuokė.

Laukai žaliavo ir gražiai užderėjo. Nuomininko ūkis buvo tolimesnėje įlankos pakrantėje. Tvartas stovėjo tuščias, o padienininkai dar negreit turėjo pasirodyti. Paprastai jiems būdavo lei-

džiama gyventi samdinių troboje, kol nuims derlių. Šieną suveždavo žiemą rogėmis.

Ji papasakojo, jog rudenį eidavo į daržinę pašokinėti ant šieno. Dar pernai, kartu su Karna. Žinoma, tai griežtai draudžiama. Kaip ir senais laikais. Jos grįždavo į namą netverdamos juokais. Jei kas paklausdavo, kur buvusios, jos tik ką nors numykdavo. Jiedvi turėdavo paslaptį. Kvepiančią saulės išdžiovintu šienu.

Jie stovėjo dairydamiesi po kiemą. Jis — su šypsena, ji — rimtu veidu. Tvoskė nykuma. Dideli prieplaukų sandėliai pakrantėje, didysis namas, tvartas, visi kiti trobesiai, maži ir dideli. Alėja ir apžėlęs sodas. Karvelidė be gyvybės.

— Kaip jauteisi sugrįžęs? — pasmalsavo ji.

— Nepuoliau į neviltį. Čia juk viskas perdažyta ir sutvarkyta. Tvarte susiradau dalgį ir galąstuvą, nupjoviau žolę palei namus. Niekada Reinsnese nebuvau to daręs. Tik Amerikoje.

Aplink namą ir žemyn, prieplaukos link, rangėsi siaura neseniai nupjautos pradalgės žarna. Žvyrkelis buvo užžėlęs.

— O aš taip niekada ir neišmokau buriuoti, — netikėtai pasakė jis.

— Jautiesi laisvas. Kai valdai vėją. Bet per audrą aš niekam tikusi.

— O bandei? — paklausė jis.

— Nežinau, nė ką atsakyti, — tarė ji ir dirstelėjo į jį.

— Ar vertėjo remontuoti visus trobesius, jei čia niekas negyvena? — paklausė jis, kai jie įėjo vidun.

— Vertėjo, nes ruošiausi čia atvykti.

Kambariuose tebesijautė tuštuma. Stigo garų, maisto aromato ir cigarų. Žmonių kvapo. Tuštuma tvyrojo ir virtuvėje. Nors kaip tik ten jis buvo įsikūręs. Prie viryklės pristūmęs gerąją kėdę iš svetainės.

Žabais kūrenami židiniai neįstengė suteikti namams jaukumo. Spintos kvepėjo tik žaliuoju muilu ir glotniais servizais, o antrojo aukšto koridorius — levanda ir kandžių nuodais. Salės jis vengė. Ten per daug šmėklų.

Jie sėdėjo prie virtuvės stalo pasistatę po kavos kaušą — lyg kokie samdiniai.

— Reinsnese mes visi mirę, — tarė ji, klaidžiodama žvilgsniu aplink.

Jis skubiai dirstelėjo į ją, bet nieko neatsakė. Išvis nedaug

kalbėjo. Ji apėjo kambarius. Tikrino nesakydama, ką mano ar galvoja. Jis laikėsi nuošaly. Paskui pašaukė ją kavos.

Ji pakėlė galvą ir įsiklausė. Iš kirų klyksmo išsiskyrė jūrinė šarka. Lyg grėstų pavojus ką tik išperėtiems jaunikliams. Tada ji atpjovė porą bryzelių nuo džiovinto elnio kumpio. Padavė jam per stalą pasmeigusi peiliu. Jis paėmė. Savąjį įsidėjo į kavą.

— Kas tave taip išmokė? — paklausė jis.

— Stinė.

— Ar laikeisi to papročio ir Berlyne?

— Ne. Nauja vieta — nauji papročiai.

Jis kramtė tąsią tamsios spalvos mėsą lyg nesavais dantimis.

— Nepatinka?

— Nelabai.

— Tai kam valgai?

Jis nustojo kramtęs. Paskui ėmė malti dantimis kaip pašėlęs ir nurijo.

— Nes tu man davei.

Ji atsistojo, paėmė rūsio raktą ir pakėlė dangtį grindyse.

— Ką ten veiksi?

— Pažiūrėsiu, ar dar yra vyno.

— Leisk man!

— Ne, man patinka.

Jis leido jai valandėlę grabalioti tamsoje. Paskui jam pasirodė, kad ji per ilgai užtruko. Iš pradžių jis pažvelgė pro angą ir pašaukė ją. Nesulaukęs atsako, pats nulipo į apačią.

Sudygusių bulvių, sūdytos mėsos statinių, konservuotų uogų ir pelėsių kvapas. Tošinių su sena druska. Samanų ar sutrešusio medžio tvaikas. O gal? Taip. Druskingų dumblių ir sėklos.

Ji stovėjo prie lentynų su vynu ir veikiausiai jo neišgirdo. Jis kilstelėjo lempą, kurią ji buvo pastačiusi ant statinės. Tuščia nebuvo. Bet toli gražu ne taip kaip anksčiau. Kaip jis prisiminė.

Kai buvo vaikas, bijojo rūsio. Norėjo ką nors pasakyti apie tai, atsidėkoti už prisipažinimą, kad ji vis dar šokinėja ant šieno... Tačiau status jos šešėlis sulaikė.

Ji skaitinėjo etiketes. Atrinkusi du butelius, pastatė ant tuščios lentynos ir uždarė pinučių duris.

Jis pastatė lempą atgal ant statinės ir paėmė vieną butelį. Kai pakėlė akis, jos žvilgsnis buvo įsmeigtas į jį. Drąsus. Klausiamas.

— Liko trys buteliai soterno, keli buteliai Sankt Žiuljeno ir Reino vyno. Čia — raudonas vynas su neįskaitoma etikete. Ko pageidausi?

Ar jis nejuto? Pašaipaus žvilgsnio?

Jie varstė vienas kitą akimis. Tada abu pakėlė ranką paimti butelio. Kai jį palietė jos ranka, jis atleido pirštus. Butelis nukrito ant skalūno plokščių. Vynas su stiklo šukėmis ištiško į visas puses.

Tada stojo tyla. Tik alsavimas. Ir jų šešėliai it pabaisos, virpantys ant rūsio skliauto.

— Ar tau kliuvo? — sušnabždėjo jis. Bet aidas čia laukė daug šimtų metų. — Ar tu sužeista? — pakartojo.

Ji neatsakė.

Tada jis žengė prie jos. Prispaudė prie šaltos akmeninės sienos. Giliai širdyje juto savotišką triumfą. Tai vyksta jo valia. Ji niekada nebuvo pajutusi jo valios. Iki šiol.

Jis visą laiką žinojo. O ji? Johanas Grenelvas į Norlaną grįžo ne tam, kad apžiūrėtų prarastą tėvų ūkį. Ne pastorius grįžo prašyti išmaldos iš savo tėvo žmonos.

Iš pradžių ji stovėjo ramiai. Santūriai. Lyg sverdama naudą ir nuostolius. Tada apsivijo rankomis jam kaklą ir prisitraukė prie savęs.

Jis pajuto lyg išsilaisvinimą. Pergalę. Ne prieš ją, bet prieš dvasininką. Susirado jos lūpas. Jo rankos glemžė ją su tokiu geiduliu, kokio nežinojo turįs. Jis plėšė drabužius, lyg jie būtų voratinkliniai. Apnuogino krūtis.

Jų šešėliai lankstėsi, rangėsi ir sukiojosi. Augo ir mažėjo.

Jis užkėlė ją ant statinės prie sienos.

Juto laukinę jėgą. Nei keršto, nei revanšo. Tik širdies plakimą. Sunkius, bejėgiškus tvinksnius. Ir smūgius! Valdingus, tvarius, išlaisvinančius. Geisti savo tėvo žmonos. Jis norėjo geisti ir geidė, mėgavosi tuo.

Paskui rankos, apglėbusios ją, sudrebėjo, o šilta jos oda buvo kaip glamonė. Jis įstengė. Jis grįžo namo.

Jie suvalgė šaltą kepsnį, kurį ji atsivežė. Padažas liko nepašildytas. Ji nepasikeitė. Stovėti virtuvėje ir spoksoti į puodą — ne jai. Bulvių nė vienas nevertino. Jie tebekvepėjo rūsiu. Ir išgėrė beveik du butelius vyno.

Buvo nepakenčiamai šviesu. Velniai griebtų birželį Norlane, pasakė ji. O gal jis?

Iš pradžių jie susėdo valgomajame. Bet ten buvo pernelyg nyku. Taigi teko grįžti prie virtuvės stalo.

Johanas kvatojo. Rimtuolis, turėjęs išvykti į pasaulį, kad iš-

moktų juoktis. Pjaustė mėsą dideliais gabalais. Davė jai. Jie valgė laižydamiesi pirštus.

Jos suknelės krūtinė buvo atlapota. Niekas jos paskui nebesusagstė. Jis nenuleido akių. Kramtė.

— Tikriausiai niekada tavęs nepažinojau, — pasakė ji.

— Ir aš ne.

— Kada toks tapai?

Jis pagalvojo.

— Kai man dingtelėjo, jog galiu numirti neišdrįsęs nieko pajusti.

Ji pažvelgė į jį.

— Maniau, bjaurėjaisi manimi. Buvau įsikūnijusi nuodėmė, nepameni?

— Ji ir neleido man nupulti. Labai bijojau, ką pasakys žmonės. Maniau, kad viskas ant akių. Geismas... Nesupratau, kad geismas ir meilė gali būti vienas ir tas pats.

— Ar gali būti tas pats? — paklausė ji.

Jis skvarbiai į ją pažiūrėjo.

— Norėčiau, kad ir tau taip atrodytų.

Jis padėjo mėsos gabalą ir paėmė jai už rankos.

— Ar tau taip atrodė? — pakartojo jis.

— Manai, būčiau buvusi tinkama pastorienė?

— Taip! Jei ne Jakobas...

Jos akyse atsispindėjo liūdna dvejonė.

— Ne, Johanai, būčiau tave sužlugdžiusi, — vos girdimai pasakė.

— Kodėl?

— Tokia jau esu.

Jie sėdėjo rūkomojo krėsluose. Dina pūtė į lubas ratilus. Johanas kalbėjo apie Ameriką. Apie Tomą ir Stinę. Kad jie sunkiai pluša, bet jiems ten patinka.

— Stinė nuo pat jaunystės svajojo. Apie Ameriką, — tarė ji.

— Ar jie ne dėl to išvyko, jog tu sugrįžai?

Ji pakėlė akis, suklususi.

— Kodėl būtų turėję? — ramiai paklausė.

— Nežinau. Bet prieš daugelį metų... tarp tavęs ir Tomo kažkas buvo?

Ji nuėjo į virtuvę, iš ten atsinešė ropinę su vandeniu ir stiklinę. Atsukusi nugarą dideliais gurkšniais išgėrė. Nepaleisdama iš rankos cigaro.

— Mėsa buvo per sūri.

Ji vėl atsisėdo. Narsiai pažvelgė. Lyg jis būtų skolingas atsakymą.

— Ar tarp jūsų kas nors buvo?

— Labai seniai. Ne priežastis išvažiuoti į Ameriką.

— Papasakosi?

Ji papurtė galvą.

— Gaila, kad nepasiėmiau violončelės, — tarė pakildama. Atidarė duris į svetainę ir porą kartų perėjo per kambarį. Grindų lentos vaitojo.

— Maniau, galime kalbėti atvirai? — šūktelėjo jis pavymui.

Bet ji nuėjo į virtuvę ir ėmė kažką tarškinti.

Ką gi, pamanė jis. Čia ir sustojome.

Jis išėjo laukan. Žengė taku ežerėlio link, leisdamas vėjui plakti veidą. Pusiaukelėje išgirdo, kad ji eina iš paskos. Atsigręžė ir palaukė.

Buvo apsivilkusi senus vilkenų kailinius. Plumpino pakalnėn, brydėje palikdama prie žemės primintus šilokus ir rūgštynes. Jis prajuko.

Kai ji uždususi atsistojo priešais jį, vis dar juokėsi.

— Taip šalta juk nėra.

— Eikš! — pasakė ji, čiupo už rankos ir norėjo apsupti jį kailiniais. Jie suvirto į žolę.

Dina išsinėrė iš kailinių rankovių ir apgaubė jais abu. Jie gulėjo spoksodami į plaukiančius debesis.

Jis buvo pakeliui į dangų, vaiskią birželio šviesą. Su kailiniais.

Kiek užsikirsdama ji ėmė pasakoti apie jaunystę Reinsnese po to, kai jis išvažiavo į Kopenhagą. Apie Jertrūdą, kuri vaidendavosi Andreaso prieplaukoje. Apie tai, kaip ilgėjosi Lorcho ir laukė laiškų. Pasivaikščiojimus ant vėliavos kalno. Pašėlusį jodinėjimą su Juodžiu. Jakobą. Kalbėjo apie jį, tarsi Johanas nebūtų jo pažinojęs. Ir lyg pamiršusi, kad jis — Jakobo sūnus. Trumpai papasakojo apie našlę Stranstede.

— Jis buvo kiaulė! — tūžmingai išrėžė Johanas.

— Kas? — Dina pasisuko į jį. Prieš šviesą ji jam atrodė juoda.

— Tėvas. Jakobas!

— A, jis, — burbtelėjo ji.

— Paleistuvis!

Ji pakreipė galvą ir įsižiūrėjo į jį.

— Cit! — tarstelėjo ir įsiklausė.

Jis taip pat įsiklausė. Ką ji girdi? Yrius? Valtis prieplaukoje?

— Jis čia tebėra. Seka mane. Persekiojo visą gyvenimą. Berlyne kurį laiką buvo išnykęs. Bet dabar vėl čia. Ar nejauti?

— Ne! — tvirtai pasakė jis ir palietė ją. Ji dvokė kandžių nuodais. Tai nuo kailinių. Atsidavė senais sudėvėtais laikais.

Jie valandėlę pagulėjo nesakydami nieko.

— Jei tik būčiau parašęs tau iš Kopenhagos, — staiga tarė jis.

— Maniau, bjauriesi manimi.

— Bjaurėjausi savimi. Ir savo tėvu. Jis gviešėsi visko, už ko tik užkliūdavo akys. Nepaisė, jog aš pakankamai didelis suprasti. Viena tarnaitė po kitos. O mano motina su tuo susitaikė. Vieną dieną jos neliko. Tada jis parsivežė mergiūkštę. Tu tebuvai vaikas, laipiojantis po medžius! Vestuvės. Rodės, prasmegsiu kiaurai žemės. Iš gėdos. Dėl jo, dėl savęs. Labiausiai dėl savęs. Tas vakaras prieš man išvykstant. Pavėsinėje. Maudynės duburyje. Nešiojausi tave visur. Visą gyvenimą.

— Ar pamiršai, koks buvai išsigandęs? Kaip tik čia. Naktį prieš tau išvykstant į Kopenhagą.

— Taip, buvau išsigandęs. Bailys! Turėjau tau papasakoti, kaip man ilgu.

— Buvai labai jaunas. Aš niekada nebuvau tokia jauna...

— Kai grįžau iš Kopenhagos... tu matei tik rusą. Suvokiau esąs Jakobo sūnus. Rusas tai įvardijo, pavadino mus pamote ir posūniu. Pameni?

— Taip.

— Matei tik rusą?

— Mačiau tik jį, — tarė ji ir įsikibo jam į plaštaką.

Saulė lipo dangumi šcherų link, mesdama ant jų šviesos pjautuvus.

— Jį ištiko baisi mirtis?

Ji nusisuko, tad jis nebeklausė.

Tada išgirdo jos balsą.

— Aš tai padariau.

Tikriausiai jam pasigirdo.

— Tau šalta? — paklausė jis.

— Medžiokliniu šautuvu, — sušnabždėjo ji.

Jis atsisėdo ir pasijuto keistai. Juto savo širdies dūžius iki pat lūpų. Buvo taip šalta. Jos veidas ten, vilkenose. Jis tirtėjo iš šalčio.

— Tu! — sušniokštė jis.

— Taip, — paprastai atsakė ji.

Jis prisidengė akis ir įsižiūrėjo į tolį.

— Ar supratai, ką pasakiau? — paklausė ji.

— Taip, — kimiai atsakė jis. — Kodėl?

— Ko gero, maniau, kad tai vienintelis būdas... turėti jį amžinai.

Jis vėl atsigulė prie jos šono.

— Ar neturi ko pasakyti? Net pastorius neturi? — tarė ji su senosios pašaipos gaidele balse.

— Tik tiek, kad privalau laikyti paslaptį.

— Neprakeiki manęs?

Jis pasisuko į ją. Tada tvirtai pasakė:

— Ne. Prakeikti turiu ne aš. Bet noriu, kad atgautum ramybę. Susitaikytum su savimi ir su Viešpačiu.

— O tu susitaikei? Ir su savimi, ir su Viešpačiu?

— Taip, nuo tos dienos, kai lioviausi buvęs bailus apsimetęs pastorius, aš atgavau ramybę.

— Kas ji? — skubiai paklausė Dina.

Jis nustebęs pažvelgė į ją.

— Indėnė. Ėjo nuo vieno baltojo vyro pas kitą. Kad išgyventų. Niekada nepažinojau tyresnės būtybės... Ir buvau pernelyg bailus kam nors prisipažinti, kad ji mano.

— O tada?..

— Vyrai prisigėrė ir ėmė siautėti užeigoje, kur ji dirbo. Buvo septyniese... Paprasti žmonės. Vedę ir... Jei būčiau jiems pasakęs, kad ji mano, būtų jos nelietę. Taip jau yra. Pagarba dvasininkui... Ji gynėsi...

— Taip?

— Aš radau ją. Po to...

— Ar dėl to metei pastorystę?

— Taip. Neįstengiau duoti jiems išrišimo. Nei savo, nei Dievo vardu.

— Vadinasi, ir man negali?

Jis pagalvojo.

— Galbūt keista. Bet galiu. Ir savo, ir Dievo vardu. Jei paprašysi.

— Bet jei būčiau buvusi vienas iš tų vyrų?

— Negalėjai būti...

— O jeigu būtų buvęs ne Levas, bet tavo tėvas? Kaip tada? Ar duotum išrišimą?

Jis tyliai gulėjo.

— Man nepatinka, kad šitaip kalbi. Bet įstengčiau. Nes tai būtum tu.

18 skyrius

Netrukus turėjo būti švenčiamos Joninės. Tarnaitės atvyko visko suruošti. Iškūrenti židinių, prikaitinti vandens, pasirūpinti patalyne ir valgiais.

— Norėčiau, kad jie pavėluotų, — atsiduso jis, nukirsdamas jos žirgą nuo juodo langelio.

— Gaila žirgo, — tarė ji, tačiau atrodė taip, tarsi apgalvotų kitą ėjimą. — Tereikia jų sulaukti, tada galėsim plaukti į Stranstedą, — pridūrė.

— Kalbi rimtai?

— Žinoma.

— Taip ir padarom. Pasitinkam juos, pabūnam vieną dieną, atšvenčiam Jonines ir plaukiam į Stranstedą. Tik mudu abu.

— Vienu šūviu nori nušauti du zuikius, — nusijuokė ji.

Viena tarnaitė įėjo į svetainę.

Jis apsimetė susidomėjęs jos ėjimu, tačiau atsišliejo į ją ir pašnabždėjo į ausį.

— Ateisiu pas tave, kai viskas nurims, net kai jie čia bus!

— Iš tavęs prastas šachmatininkas, — tarė ji, nukirsdama jo karalienę.

Jie plaukė trimis prikrautomis valtimis. Hana buvo savo pačios šešėlis. Tačiau kelis kartus šyptelėjo. Ir Vilfredas Olaisenas neatrodė kaip savo klestėjimo dienomis. Pastarieji metai juos nualino. Berniukai atrodė ramūs ir gerai nusiteikę. Vyresnėlis vengė žiūrėti į žmones ir kalbėdavo tik paklaustas. Visą laiką dėbčiojo į šalis, lyg manydamas, kad jo kas nors tyko.

Vilfredas leidosi Johano perkalbamas. Kai pakvietė, nebuvo kaip atsisakyti. Nepradedant pasakoti visos istorijos. O to jis tikrai nenorėjo.

Hana manė, kad iš tiesų jam palengvėjo. Pakankamai ilgai jautėsi kaip raupsuotasis. Ir pati džiaugėsi proga ištrūkti iš namų. Į jūrą. Po dangumi. Sau nieko daugiau nesitikėjo.

Šiandien jis buvo švelnus ir kantrus tėvas. Rodė saleles, vietoves ir aiškino. Klausė, ar jiems nešalta. Turbūt nešalta ir Hanai?

Kol kas jam nereikėjo pakęsti Benjamino draugijos. Grenelvai sėdėjo kitoje valtyje. Jie lenktyniavo. Laimėjo trečia valtis, kuria plaukė jaunimas. Abi šeimos lenktynes baigė beveik lygiomis.

Benjaminas pirmiausia užleido prieplauką Olaisenų valčiai.

Ne juokas, kiek į krantą reikėjo iškelti dėžių, dėželių, krepšių ir bidonėlių. Bet ir žmonių daug. Šeši Olaisenai, trijų asmenų viršaičio šeima, Pederis, Birgita, tarnaitės iš trijų namų ir vaikinukas iš laivų statyklos. Dar tie, kurie atvyko anksčiau: Johanas, Dina ir dvi jos tarnaitės.

Pavalgyti ir atsigerti reikėjo visiems. Dėl to abejonių nekyla. Biskvitus ir grietinėlę kuo greičiau reikėjo gabenti į vidų. Nes, vaje, kaip sušilo. Viską į rūsį. Taip pat pieną ir alų. Baltąjį vyną ilgakakliuose buteliuose.

Johanas ir Dina juos pasitiko, lyg visada būtų buvę kartu. Benjaminui tai pasirodė netikėta. Tačiau nebuvo kada ilgai svarstyti. Galvoti reikėjo apie praktinius dalykus, kol viskas bus sudėliota į vietas.

Trys jaunesnieji Olaisenų berniukai laigė po kiemą kaip pavasarį išleisti kumeliukai. Pederiui buvo pavesta uždengti šulinį.

Sodyba atgijo. Nykuma pamažu išsisklaidė. Vakarop jau galėjai manyti, kad žmonės čia gyvena nuolat.

Pederis su Evertu iš laivų statyklos nušienavo pašalius. Siaura Johano pradalgė buvo suniekinta. Išsirengę iki pusės, jaunuoliai darniai žengė viena greta. Du kūnai vienu smarkiu ritmu. Dalgiai gaudė. Aplinkui jie skleidė aromatą. Vasaros ir jaunystės. Švilpavo tą pačią melodiją, kad išlaikytų ritmą. Švilpt švilpt.

Karna stovėjo prie sodo vartelių ir rijo seiles žiūrėdama į juos. Birgita atnešė grėblius. Tada ir jos įsiliejo į kvapus. Syvai. Kūnai. Juokas.

Gyvenimas atrodė toks paprastas. Dangus — aukštas. Karna matė tik Pederio nugarą. Išblyškusią po žiemos. Su raumenų kauburėliais po glotnia oda.

Merginos, kiek išdrįsdamos, prasisagstė palaidines ir atsiraitojo rankoves. Buvo taip šilta. Kas turi ąsotį su gėrimu? Ar jis nestovi pavėsyje?

Pederis jį buvo paslėpęs užžėlusioje raktažolių lysvėje. Kai Karna bandė surasti, jis vogčiomis ją pabučiavo. Niekas nematė.

Paskui paplūdimyje reikėjo prikrauti krūvą išplukdytos medienos. Laužui. Tai buvo nesunku padaryti. Metus čia niekas ne-

rinko malkų. Liko tik pakelti nuo žemės. Vyrai dviese nešiojo sunkiausius rąstus. Vaikai rankiojo lentų nuolaužas ir kitokias atplaišas. Jaunėlis, dar nemokantis vaikščioti, knopsojo tarp dviejų akmenų ir žiūrėjo.

Tada į šviesų popietės dangų pakilo žiežirbos. Prie laužo buvo patiekta grietininės košės. Bulvinių papločių ir sulčių. Kavos. Ant paplūdimio akmenų buvo vaišinamasi vafliais ir saldėsiais.

Klykė kirai. Ne kaip gegužį, bet su nuostaba, džiaugsmingai.

Karnai neatrodė, kad Stranstedo kirai būtų tokie balsingi kaip čia. Tai ją prajuokino. Ji šokinėjo per akmenis, nors jai buvo šešiolika ir rugpjūtį turėjo išvažiuoti į Bergeną. Kartu su Pederiu.

Birgitai ne taip sekėsi. Bet ji nesiskundė. Ji buvo septyniolikos ir žiemą turės virti žuvų taukus. Paskui matysianti, kas iš to išeis.

Olaisenai apsistojo išimtininkų troboje. Juk ten — gimtieji Hanos namai. Vaikai patogiai įsitaisė ir išvargę sumigo nuveikti jūros oro ir naujų įspūdžių. Tiesa, vyresnėlis sukinėjosi aplink iki vėlaus vakaro, visus paeiliui tyrinėdamas savo nejudriu žvilgsniu. Bet galiausiai buvo paguldytas ir jis.

Buvo vėlus metas, kai suaugusieji pagaliau susėdo prie stalo. Ant jo — Bergljotos rūkyta lašiša su priedais. Žalieji ilgakakliai iš rūsio. Konservuotos tekšės ir vafliai su kremu.

— Kažkas apačioje sudaužė butelį, — pranešė Olaisenų tarnaitė, iškišusi galvą iš juodos skylės.

— Nušluok šukes į šoną, kad niekas nesusižeistų, — pasakė Bergljota.

Šeimininkai ir tarnai kartu vakarieniavo svetainėje. Reinsnese tai būdavo priimta tik per Kūčias. Bet apie tai niekas neužsiminė. Dabar nederėjo.

Nauji papročiai — ne vienintelės permainos Reinsnese. Nauja buvo ir tai, jog jie kartu, kad kažką įveiktų. Žengtų žingsnį toliau. Šįvakar būtinai reikėjo pakelti tostą už vasarą. Jaunimą. Ateitį.

Karna nusistebėjo pamačiusi, jog Vilfredas Olaisenas savo dėmesį skiria tiek Anai, tiek Hanai. Buvo koktu žiūrėti. Kaip jis palinksta prie Anos su ja kalbėdamas.

Benjaminas šįvakar džiaugėsi Pederio draugija. Jis užklupo save galvojant apie jį kaip apie berniuką. Betgi jis — suaugęs vyras.

Pederis jam pasiguodė nesupratęs vienos sąvokos Somerfelto knygoje apie laivų konstrukciją: *centrum gravitatis*.

Benjaminas paaiškino, jog čia tas pat kaip svorio centras. Laivuose tai, ko gero, taip pat svarbu. Pederis linktelėjo ir pasidomėjo, ar daktaras ką nors žinąs apie vandentalpos skalę.

Benjaminas prisipažino tiksliai nežinąs, bet galįs įsivaizduoti, jog tai kaip nors susiję su laivo matmenimis.

— Girdėjau, tau bus puikios sąlygos mokytis, taigi galėsi išsiaiškinti, — tarė jis.

— Georgernesas turbūt stato geriausius laivus šalyje, — įsiterpė Dina.

— Galvoju užsirašyti ir į vakarinę technikos mokyklą, — tarė Pederis ir kiek susidrovėjęs krenkštelėjo. Jis nebuvo pratęs prie tiek dėmesio.

Žalieji ilgakakliai praskaidrino nuotaiką. Ir kava su konjaku iš „Grand" viešbučio. Su cigarais ir gėrimais jie liko valgomajame. Johanas nusijuokė, kad motušės Karenos klestėjimo dienomis nebūtų buvę įmanoma. Nusijuokė ir visi kiti.

Tarnaitės pasišalino į virtuvę ruoštis, o jaunimas ir Sara, pasiėmę pintines su taurėmis ir buteliais, nuėjo dar pakūrenti laužo.

Šešiese likę sėdėti prie atvirų langų, jie pasidžiaugė, jog Reinsnese labai apmažėję vabzdžių. Ne taip kaip anksčiau. Matyt, dėl to, jog nebėra gyvulių.

Nutraukdamas nejaukią tylą, kuri stojo apie tai prakalbus, Johanas kreipėsi į Benjaminą. Ar negalįs čia pagyventi vasarą ir rudenį? Sakė turįs kai ką parašyti.

Benjaminas svetingai skėstelėjo rankomis. Galima tik džiaugtis, jog kas nors gyvens senuosiuose trobesiuose.

Bet jam juk reikia, kas galėtų juo pasirūpinti. Vyras, pasak Vilfredo, negalįs išsiversti vienas.

Tačiau Johanas teigė, jog vyras, išgyvenęs prerijoje, nepražus ir Reinsnese. Kalbėdamas pažvelgė į Diną taip, jog Benjaminui kilo tam tikrų įtarimų.

Ana paprašė Johaną papasakoti, ką jis ruošiasi rašyti. Ir jis buvo stebėtinai šnekus. Lyginant su tais kartais, kai jie matėsi su juo Stranstede. Jis ketino rašyti apie savo išeivystę. Amerikoje. Papasakoti apie išeivių gyvenimą.

— Ir apie savo? — pasidomėjo Ana.

Taip, matyt, ir apie savo. Jis vėl pažiūrėjo į Diną.

— Ką gi, — iš pradžių pamanė, paskui ištarė Benjaminas.

— Tu anksti palikai namus? — paklausė Ana.

— Ne taip anksti kaip Benjaminas. Man buvo dvidešimt.

— Šioje draugijoje tik mudu su Hana esame gryni namisėdos, — įsiterpė Vilfredas.

Jie mandagiai pažvelgė į jį, bet neprieštaravo. Tai jį įžeidė. Privertė pasijusti pašaliniu. Tarsi jis neturėtų manyti, jog yra ko nors vertas.

— Užsienyje išmokslinti žmogų daug kainuoja.

— Bet dabar nauji laikai, Vilfredai, — atkirto Benjaminas.

Kreipėsi į jį vardu, lyg jie būtų sugėrovai. Arba dar blogiau — lyg Vilfredas Olaisenas būtų jo bernas. Olaisenui nepatiko.

— Gerai tiems, kurie turi, kas už juos moka, — atšovė jis.

Pokalbis pakrypo pavojinga linkme. Hana neramiai pasimuistė. Pečiai tarsi išlindo pro suknelės rankoves. Kyšojo kaip maži aštrūs skydeliai.

— Tu, Vilfredai, brolį išleidai į vidurinę mokyklą, — tarė Dina.

— Mano išsilavinimas man kainavo visą tėvo palikimą, — pasakė Johanas ir iškalbingai pažvelgė į Diną.

Ji sužaibavo akimis. Kol išsiaiškino jo žvilgsnio prasmę.

— Ar mieliau būtum likęs čia ir pavertęs Reinsnesą pavyzdiniu ūkiu? — pasiteiravo ji.

— Ne, aš nesu nei ūkininkas, nei prekybininkas. Matyti, kad mudu su Benjaminu giminės.

Benjaminas dirstelėjo į Diną. Ji buvo tokia pat rami, sėdėjo atsilošusi. Bet nieko nepasakė.

— Sako, sumanumas versle pasikartoja kas antra karta, — tarė Olaisenas, vėl pasijutęs svarbus.

Jis buvo vienintelis vyras, pasirišęs kaklaraištį. Ir susagstytu švarku, net po vakarienės.

— Taip, mes dar šį tą nuveiksime Stranstede, Olaisenai. Juk negalime dėti vilčių į tuos, kurie ateis po mūsų, — geraširdiškai tarė Dina ir per stalą palinko prie jo.

Vyriškis plykstelėjo. Iš gėdos? Ar dėkingumo?

Benjaminas matė, kad Hana sėdi kaip ant adatų.

— Būti įkūrėju brangiai atsieina. Visais atžvilgiais. Tik nedaugelis tai supranta, — pridūrė Dina.

Ir stebuklas įvyko. Vilfredas Olaisenas patapšnojo Dinai ranką ir padėkojo. Taip, kaip dėkojama pavaldiniui, parodžiusiam kur kas daugiau supratimo ir nuovokos, nei iš jo buvo galima tikėtis.

— Turime pasistengti pritraukti prekybininkus, kad galėtume pastatyti dujų jėgainę. Stranstedas per tamsus. Žiemą neįžiūri

net savo ištiestos rankos. Ir vaistinę! Apsileidimas, kad neturime vaistinės, ar ne taip, Olaisenai? — nuoširdžiai paklausė Dina.

Benjaminas apžiūrinėjo savo servetėlę. Kaip ji tai moka? Tvarko tą žmogų kaip šiltą vilną. Vien duodama jam pajusti, jog tiki jį galint padaryti stebuklą.

Nespėjus kitiems nė atitokti, jie jau buvo nereikalingi. Dina ir Olaisenas įsileido į kalbas apie Stranstedo plėtrą. Procesą, į kurį jie akivaizdžiai neketino įtraukti viršaičio.

Benjaminas užsidegė naują cigarą ir pripylė taures, rūkydamas virš galvų tiems, kuriems pylė. Žinojo, kad tai erzina Aną. Kartą jis pabandė įterpti praktinę pastabą apie planuojamą vaistinę. Tačiau akimirksniu suprato be reikalo prasižiojęs.

Hana nuėjo pažiūrėti vaikų. Ana ėmė tyliai šnekučiuotis su Johanu apie jo būsimą kūrinį.

Dabar Benjaminas liko pašalinis. Galiausiai jis atsiprašė, jog turi išeiti savu reikalu.

— Aš nusimanau tik apie skaičius ir muziką, — išgirdo sakant Diną ir trumpai nusijuokiant.

Ana nepažvelgė į jį išeinantį. Ji buvo pasinėrusi į Johano pasakojimą apie Mineapolį.

Jis iškart ją pamatė. Taigi tikriausiai apie tai mąstė? Žinojo, kur ji eina, kai nori pabūti viena. Ne į išimtininkų trobą. Ne, ant laiptų šalia įstiklintos verandos. Ji sėdėjo ir žvelgė įlankos pusėn. Nematoma nuo didžiojo namo.

Bet jis pas ją nėjo. Žengė skersai kiemą tvarto link.

Jaunimas šėlo ant paplūdimio akmenų. Vėl buvo įkūrę laužą. Kvepėjo derva ir degančiais dumbliais. Bergljota, Sara ir tarnaitės buvo kartu. Jie juokėsi ir dainuodami šoko kažin kokį ratelį.

Karnos balsas gerokai nustelbė kitus. Jis matė, kad ji labai laiminga! Dabar galėjo ir girdėti.

Jis užsilipo ant išvietės dangčio, kaip senais laikais, ir pažvelgė pro skylutę aukštai sienoje. Žinojo, kad iš ten galės matyti verandos laiptus. Turėjo palenkti sprandą ir susikūprinti.

Prisiminė, kaip reikėdavo pasistiebti, kad pamatytų ką nors daugiau nei dangumi plaukiančius debesis.

Ji sėdėjo ant apatinio laiptelio šonu į jį. Ją beveik visą uždengė laiptų turėklai. Suknelę iš mėlynomis gėlėmis marginto audinio. Jis matė ją tik žemiau kelių.

Suknelės padurkai plaikstėsi vėjuje. Ji atkišo koją, tarsi žinodama, kad jis ją stebi. Tvirtai sunėrė rankas ant kelių. Palinko į

priekį taip, jog matyti plaukai. Plikos rankos. Ne auksiškos kaip senais laikais. Hana nubluko. Kaip nubluko jaunystė.

Jis stypsojo jusdamas savotišką gailestį. Jai? Sau pačiam? Ar prisiminimams?

Geismas tebebuvo. Kaip rusenimas. Tačiau neįmanomas.

Galbūt ji žino, kad jis stovi ir žiūri į ją? Jį jaudino. Tai, kas uždrausta. Kad galbūt jų galvose sukasi tos pačios mintys.

Jis prisimerkęs pažvelgė per purviną stiklą, pabandė patrinti jį delnu, bet jokios naudos. Jis negali jos pasiekti. Ar tikrai negali?

Jis neatsispyrė. Stranstedo viršaitis, stovėdamas ant išvietės dangčio viršaus, užsiėmė savimi, įsmeigęs akis į Hanos plaukus virš gėlėtos vasarinės suknelės. Kol mintyse iš savęs juokėsi, įsijautė. Šniokštavimas ir uždrausti vaizdiniai. Visai protinga. Nieko nežeidžia.

Po to galima prieiti prie jos, kaip dera, ir šnekučiuojantis kartu grįžti į namą. Jis stovės ant žolės už kelių žingsnių, susikišęs rankas į kišenes, ir atrodys ramus.

Padarė, kaip buvo sumanęs. Apipėdino aplink išimtininkų trobą, sustojo per gerą atstumą priešais ją. Pašaukta Hana pakėlė galvą.

Ji sėdėjo ir verkė.

— Eikš! — tarė jis, nors to nebuvo ketinęs. — Eikš, eisime pasiausti.

Ji skubiai dirstelėjo į namą. Tada, nieko netarusi, apatinio sijono krašteliu nusišluostė veidą, atsistojo ir žengė paplūdimio link.

Jis nusekė iš paskos. Pasivijo ją ir manė paklausti, ko ji verkė. Bet būtų buvę pernelyg kvaila. Taigi tiesiog ėjo kartu, išlaikydamas deramą atstumą.

Jie buvo sutikti džiūgavimu ir valiavimu. Bet ne Karnos. Ji apmirė ir pažvelgė namų link. Tada jie atsidūrė rate. Keitė rankas. Dainavo kartu. Atėjo Hanos eilė bėgti ratu ir suduoti per nugarą. Ji sudavė jam.

Uždususi sukūkčiojo. Dar neatsigavusi nuo verksmo. Iš juoko. „Suduok mano mylimajam, jei nori“, — dainavo ji. Griausmingas juokas, kai jiems reikėjo bėgti. Ji atlėkė pirma. Tada buvo jo eilė suduoti.

Jie jo nepastebėjo. Kol jis neišardė rato. Ne tam, kad prisidėtų prie žaidimo, kaip pamanė jaunuoliai, garsiai valiuodami. Bet

tam, kad sugriebtų Haną ir ištemptų iš būrio. Jis buvo suakmenėjusiu veidu. Pajuodęs.

Visi sustojo. Sustingo laikydamiesi už rankų. Spoksojo į Vilfredą Olaiseną, tempiantį Haną.

O ji? Susigūžė ir inkštė. Be jokio išdidumo. Nesipriešindama. Ničnieko neklausdama.

Benjaminas pabandė atsigosti. Keliuose juto idiotišką drebulį. Širdies kalimą, nevertą suaugusio vyro. Kas dabar, menkas baily? Valanda išmušė. Ką dabar darysi?

Jis pabudo. Statė vieną koją priešais kitą. Lėtai ėjo paskui juos įkalnėn. Pakankamai nutolęs nuo kitų, pabandė užmegzti ryšį su Olaisenu.

Vyras buvo pranašesnis. Iš tų, kurie gali sutramdyti be žodžių. Stiprusis, grėsmingasis. Saugantis savo gražųjį turtą. Nepakenčiantis pralaimėjimo. O kas pakenčia? Tik Olaisenas nesėdėjo rankų sudėjęs.

— Tai aš pasiūliau eiti prie jaunimo pasilinksminti, — pasakė jis vyriškio nugarai.

Olaisenas neatsisuko. Ėjo tvirtai suglemžęs jos suknelę nugaroje. Pasukęs į vieną pusę. Stūmė ją pirma savęs.

— Kuo Hana nusikalto?

Vyriškis stumtelėjo stipriau ir paspartino žingsnį. Ji suklupo ir būtų pargriuvusi, bet jis laikė. Lyg ji būtų musė vasarine suknele. Nutverta už sparnų jo stipraus gniaužto. Jis pats buvo ją pakėlęs į disponento Olaiseno žmonas. Su niekuo nenorėjo to aptarinėti. Tik palaikyti tvarką. Be keiksmų, plūdimo. Tiesiog atkurti pusiausvyrą.

Benjaminas vėl jį pavijo ir uždėjo ranką jam ant peties.

— Atsakyk! Kuo blogai yra šokti ratelį?

Pagaliau jis atsisuko. Šypsulingai ramus. Kone lipšnus. Susitvardė. Matė į paplūdimį einant kitus. Visi ketino šokti ratelį. Niekas nesakė, kad tai blogai. Kaip Benjaminui galėjusi kilti tokia mintis?

Vilfredas Olaisenas seniai buvo paleidęs vasarinę Hanos suknelę. Paėmė jai už rankos. Oriai vedėsi priešais Diną ir kitus. Ar jie nori pasiausti? Taip, žinoma.

Hana ištrūko ir viena nuėjo kalnan. Draugiškas jo balsas pašaukė ją atgal. Ir ji, lyg apimta transo, apsisuko ir grįžo. Be žodžių. Be išraiškos. Žaidė kartu. Bėgo ratu, kai ateidavo jos eilė. Klupdama įsmukdavo į angą.

Benjaminas nebesidėjo prie ratelio. Pasidarė pernelyg koktu. Jis atsisėdo šalia laužo. Žarstė pagaliu. Neįstengė matyti Hanos pažeminimo. Jis tapo ir jo pažeminimu. Kol sėdėjo nugara į kitus, tik klausydamasis balsų ir dainavimo, suliepsnojo neapykanta tam žmogui. Kaip laužas. Raudonas liepsnos liežuvis šovė į šviesų dangų.

Kada nors jis jį prispaus. Susidoros su juo. Sunaikins!

Pederis žinojo, jog tai praeis. Svarbu, kad niekas neprieštarautų Vilfredui. Jis puikiai žino, kaip elgtis.

Bet Karna neturėjo kantrybės tokiems dalykams. Po valandėlės ji sustojo, pažiūrėjo į Vilfredą ir sušuko:

— Ne, dabar reikia baigti! Visas smagumas dingo.

Ratelis pasidarė vangus. Paskui visai sustojo.

Pederis įdėjo į laužą daugiau malkų, stebėdamas brolio išraišką.

Dina paėmė Vilfredui už parankės.

— Tai ne seniams, — atsainiai tarė ji ir pasiūlė jam vyno iš savo taurės. Bet Vilfredas nenorėjo. Papurtė galvą. Akys buvo neramios. Jis užuodė nepasitenkinimą.

Dina pastatė taurę į pintinę, paėmė Haną ir Vilfredą ir pamažu nusivedė trobesių link. Postringaudama apie galimybes statyti dujų jėgainę. Realias sąnaudas. Neabejotiną poreikį. Ką tai duotų krantinei. Garlaiviams. Pakrovimo ir iškrovimo darbams. Ar jis čia nematąs ateities?

Jis tikrai matė ateitį. Bet kapitalas? Ir sumanūs žmonės, galintys vadovauti darbams?

— Tu, Vilfredai, esi tas žmogus! Sakau tiesiai, man trūksta tavęs. Kai pasitraukei, liko tuštuma. Galvoju prašyti valsčiaus tarybą laiduoti už dalį kapitalo. Ką pasakysi? Mokėsiu tau atlyginimą, kol apsigalvosi. Dar vienas sezonas dviem laivais gabenant jauką, ir tu atsigausi. Tada galėsi vėl nusipirkti dalį laivų statyklos. Pederis ir tu. Tik pirma reikia Pederį išleisti į mokslus. Ir turėsime specialistą. Supranti?

Vilfredas suprato. Ir nesuprato. Ar ji pamiršo, kad paliko jį likimo valiai? Pažemino? Nejau mano, kad jis pamiršo? Norėjo paklausti, bet Hana ėjo šalia, nudelbusi akis į kelią. Neįmanoma. Bet ar gali atstumti tokį pasiūlymą?

— Nežinau, ką atsakyti, — tarė jis.

— Nebūtina iškart atsakyti, gali pagalvoti. Bet ne per ilgai. Nes man reikia tavęs.

Kol vyras žingsnis po žingsnio įžengė į pasaulį, kurį jam atvėrė Dina, Hana atgavo spalvą ir jau kur kas tiesesnė žengė įkalnėn.

Ana iškart pastebėjo, kai atėjo į paplūdimį kiek atsilikusi nuo kitų. Kad kažkas baisiai blogai. Buvo aišku pažvelgus į Haną, Karną ir kitus. Ypač į Benjaminą.

Jis padėjo Sarai, suėmęs už vieno šono, užnešti taku didžiąją pintinę. Ana liko kone bejėgiškai stovėti su kitais.

Ji labai stengėsi, kad įvyktų šis susitikimas. Šios Joninės. Susitaikymas. Prikalbino Diną ir Johaną. Bet, rodos, viskas pasisuko kitaip.

Ji bandė išsiklausinėti jaunimą, kas atsitiko, bet negavo aiškaus atsakymo.

— Matyt, jam nepatiko, kad ji žaidė kartu su mumis. Buvo nemalonu, — pasakė Bergljota.

— Jis buvo piktas dar prieš ateidamas. Atrodė ne visai... — tarė Evertas.

Hanos tarnaitė nuėjo nieko nepasakiusi.

Kai jie atsigulė, Ana prisiglaudė prie Benjamino ir atsiduso.

— Kas iš tikrųjų įvyko šokant ratelį? Ar Vilfredas ką nors padarė? — paklausė ji.

Jis paglostė jai ranką.

— Nebegaliu to žmogaus pakęsti. Rytoj išeinu į kalnus, — tvirtai pasakė jis.

— Bet ar negali paaiškinti?..

Jis ūmiai atsisėdo.

— Aš juk negaliu paaiškinti, kodėl jis toks, koks yra!

— Ar pyksti ant manęs, nes ši išvyka — mano idėja?

— Ne, mieloji, — pavargusiu balsu atsakė jis ir apklojo ją.

Ji vėl nusiklojo.

— Toks jausmas, kad mudu negalime... — prabilo ji.

— Ar nesupranti, kad man tas žmogus skersai gerklės stovi. Viską apjuodina. Viską! Tu norėjai tik gero. Johanas norėjo gero. Visi...

Kitą dieną vėl pasitaikė puikus oras. Benjaminas norėjo parodyti Pederiui ir Evertui žuvingų vietų. Jie apsirūpino paviržiu, kaviniu ir meškerėmis. Erzino Johaną kalbindami eiti kartu.

— Mums reikia žmogaus iš prerijų, kad galėtų būti mūsų vedlys, — pasakė Benjaminas.

Tačiau Johanas patenkintas atsakė, kad žuvingos vietos niekada jo nedominusios. Net jaunystėje. Jis norįs plaukti į jūrą pasiirstyti, bet ne žvejoti. Norįs pasiimti Diną pasimėgauti dykūnų gyvenimu.

— Bet pažadink Vilfredą! Tas vyrukas pilnas jėgų! — pasiūlė Johanas.

Padorumo dėlei reikėjo žmogų pažadinti. Bet Pederis grįžo iš išimtininkų trobos su žinia, jog Vilfredas žada su berniukais plaukti prie kyšulio žvejoti menkių.

— Visi išplaukia žvejoti, — pasakė Pederis, siųsdamas Karnai ilgesingus žvilgsnius.

— Nejaugi ir tu? — nepiktai paerzino Benjaminas.

— O ką aš? — droviai tarstelėjo Pederis ir atsiduso.

Ana prikalbino Karną iš ryto sutvarkyti drabužines ir tamsiąją palėpę. Pasigedusi poros daiktų.

Kai jos užsiėmė darbu, ji Karnai pasakė turinti pašnekėti su Vilfredu, kol vyrų nėra. Galbūt Karna galinti jai padėti, kad jie trumpam pasiliktų vieni ir neatrodytų keista?

— Ką tu jam sakysi?

— Tas atsitikimas vakar... jo elgesys su Hana.

Karnos akys ėmė lakstyti.

— Ne, nedaryk to! Vakar jis sugriebė Haną taip, tarsi... Supykęs jis gali ir ant tavęs pulti.

— Nesąmonė, — linksmai atkirto Ana.

Karna nuėjo į išimtininkų trobą paklausti Vilfredą, ar negalėtų padėti Anai perstumti dėžės, kuri stovi palėpėje. Ji norinti ją išvilkti į šviesą ir iškrauti. Prie žibalinės lempos labai sunku tai padaryti.

Vilfredas itin maloniai sutiko padėti. Kaipgi kitaip. Ana padėkojo dar jam nepalietus dėžės ir nusiuntė Karną pašildyti vandens.

Ji buvo atsiraičiusi suknelės rankoves, susivėlusiais plaukais. Skruostai švelniai paraudę. Susijaudinusi ji turėjo trumpam nusisukti nuo jo, kai jis užlipo į palėpę. Nors ir žinojo, ką sakys.

Vilfredui perstumti tokią dėžę buvo niekų darbas. Jis nuginė ją šalin, kai ji norėjo padėti, ir patenkintas atsikvėpė po gerai atlikto darbo.

Jie nulipo laiptais, ir ji, mažumą uždususi, tarė:

— Aš vaišinu portveinu. Visada turiu lašą portveino čia... salėje, paprastai ten sėdžiu ir mąstau. Senoje pintoje kėdėje prie lango.

Rodos, pasikarščiavo. Ar jis pastebėjo?

Vilfredas dvejodamas įėjo į salę. Nors visai nederėjo. Jie buvo vieni. Pernelyg privatu. Tačiau neišsidavė. Buvo ramus, laisvai šypsojosi. Paėmė taurę ir apsidairė. Gražus kambarys. Dar ir mansarda. Didelis. Čia, viršuje, būtų galima padaryti gyvenamuosius kambarius. Bet tada nebūtų dienos šviesos.

Kai jie išgirdo Karną vėl užlipant laiptais, Ana atidarė duris ir paprašė ją, nuėjus į palėpę, užpūsti lempą.

— Ir nukelk kibirą su vandeniu, išplausime apačioje. Taip bus geriau.

Tada ji uždarė duris ir atsisėdo prie jo.

— Tos senienos čia tikriausiai stovi nuo prieštvaninių laikų, — tarė jis ir nusipurtė dulkes.

— Mudviem su Karna labai patinka, — pasakė ji ir įpylė portveino. — Ačiū už pagalbą! — pridūrė ir kilstelėjo taurę.

— Nėra už ką!

Jis apdovanojo ją savo gražiausia šypsena.

Ji padėjo taurę akivaizdžiai susimąsčiusi.

— Ar galiu tave kai ko paklausti?

Jis pažvelgė nustebęs.

— Žinoma, juk mes kaip ir viena šeima, — tarė jis.

Ji palaukė.

— Tas atsitikimas vakar. Kad tu... kad tau nepatiko, jog Hana šoko ratelį. Ar tai principų, ar religijos klausimas?

Nors ir greitai sukosi mintys, jis nesurado tinkamo atsakymo į tokį tiesų klausimą.

Ji luktelėjo ir kalbėjo toliau:

— Jaunimas pasakojo, kad tu buvai, kaip čia pasakius, gana ūmus. Ar judu pykstatės? Žinoma, jei gali apie tai kalbėti. Jei nėra pernelyg skaudu. Turiu galvoje, visos santuokos turi savo...

Ji nutilo ir visa įkaitusi pažvelgė į jį.

Jis giliai įkvėpė. Dabar suprato, kokia buvo tikroji priežastis, dėl kurios jis pakviestas perstumti senos dėžės ir išgerti portveino. Pajuto nuostabą, nepatiklumą, smalsumą. Kada paskutinį kartą kas nors jį klausė, kaip jam einasi? Ar iš kokios neteisybės kyla jo pyktis? Ar ne angelas sėdi priešais jį?

Mintys sukosi žaibišku greičiu. Vakarykštis pažeminimas dabar gali būti suprastas. Jis buvo linkęs pamiršti, jog Ana yra to prakeikto Benjamino žmona. O gal kaip tik nepamiršo? Gal giliai po atsitiktinumų virtine slypi revanšo ilgesys? Gal pagaliau jam bus atlyginta už grasinimus jį sužlugdyti? Už tai, kad jis apgaudinėjamas? Už tai, kad nemylimas?

Geriau pasvarsčius, juk neteisinga, kad visa tai turi slėgti jį vieną?

Jis tarsi sugniužo jos akyse. Ne kaip vargšas. Bet kaip įskaudintas vyras. Gilūs atodūsiai. Raukšlės apie burną. Akys, iš pradžių vengusios tiesaus žvilgsnio, netrukus įsmigo į ją su neslepiamu skausmu ir sąžiningumu.

Jis prisipažino. Kartais praranda savitvardą. Ir pats sau priekaištauja. Ypač dažnai pastaraisiais metais. Po to, kai sužinojo tiesą. Apie Haną...

Daugiau jis nesakė. Viskas tiksliai pamatuota. Nereikia pulti strimgalviais. Verčiau atsisėsti, apkabinti rankomis galvą. Jis neturįs pamiršti, kaip ją įskaudins šis pokalbis.

— Hana? — sušnabždėjo ji.

— Jeigu tu žinotum... tiesą, — tyliai ištarė jis ir papurtė galvą.

Suglumusi Ana paklausė, kas yra tiesa. O tada jis juk turėjo jai pasakyti. Ne viską iš karto. Ne. Žodis po žodžio. Kiek ji klausė. Jokiu būdu ne daugiau, nei pati norėjo sužinoti.

— Ne, negaliu sakyti. Daug kartų kilo pagunda. Kartą, kai užklupau juos drauge, išrėžiau jiems: „Aš nueisiu pas Aną!“ Bet taip ir nenuėjau... Negalima žlugdyti nekaltybės...

— Vilfredai! Ko, tavo nuomone, aš neturiu žinoti?

Kai jis pažvelgė į ją, jam pasirodė, kad ji vis tiek žiūri į jį kiek iš aukšto. Lyg netikėtų juo. Jis užsigavo.

Tačiau jis ramiai pradėjo pasakoti apie tai, jog Grenelvų šeima bandžiusi jį sužlugdyti ekonomiškai ir išskirti su Pederiu. Jie išgyvenę sunkią vaikystę ir turi tik vienas kitą. Jam skaudu, kad jie nuteikė Pederį prieš jį. Jis viską bandė daryti brolio labui...

Olaisenas nutilo ir pažvelgė į ją.

— O apie Haną? — paklausė ji.

— Iš tavo balso girdžiu, kad žinai ir tu. Visi turbūt apie tai kalba. Apie neištikimybę. Trunkančią daugelį metų...

Ana sužinojo, kad jauniausias sūnus, kurio jis taip laukė ir kuriuo rūpinosi nuo tada, kai dar buvo motinos įsčiose, kad tas sūnus veikiausiai ne jo...

— Bet, mielas Vilfredai, tu turbūt klysti, — išblyškusi tarė Ana ir sugniaužė rankas. Trynė jas vieną į kitą, lyg gindamasi nuo šalčio.

Jis papurtė galvą. Ar ji nematanti, kad tas berniukas nepanašus į jį? Toks juodbruvas! O kiti trys...

— Negalima taip manyti apie Haną. Nepasitikėdamas artimiausiais žmonėmis, prarasi save.

— Geriau jau taip. Tikriausiai ir pati viską žinai, nors nenori matyti, — nusiminęs tarė jis. Tačiau ramiai. Labai ramiai.

— Ką aš turėčiau žinoti? — sušvokštė ji.

Atrodė išsigandusi, vargšelė. Tokia išsigandusi. Nesunku ją suprasti. Tai, ko ji niekada neturėjo drąsos pripažinti, kažkur giliai juk rusena, ar ne? Klausimai, reikalaujantys aiškių atsakymų. Bet jai nėra ko bijoti, nes dabar jie bus dviese.

— Kaip dviese?

Nebebuvo įmanoma to nepasakyti. Negalįs jai meluoti. Tai buvo jos vyras... Iš tikrųjų ji juk žinojo?

— Turiu ir įrodymų. Kartą užklupau abu valtyje. Matyt, grįžusius iš kokios salelės. Daktaras turi visokių dingsčių pasilikti vienas su Hana. Jie visus tuos metus susitikinėjo.

Anos rankos gulėjo ramiai. Jos skraite. Klausėsi jo žodžių nesuvokiamai didelėmis akimis. Jis tarytum svaiginosi.

— Kartą radau sąsiuvinyje atsispaudusį laišką. Ji kvietė susitikti. Išsaugojau jį, galėsiu parodyti...

— Juk gali būti daug priežasčių, — sušnabždėjo ji. Tačiau jis girdėjo, kad netrukus ji bus jo pusėje. Netrukus.

— Ir aš taip save raminau. Bet kai ją tiesiai paklausiau, prisipažino. Išklojo tiesą. Kad jie myli vienas kitą. Taip ir pasakė. Myli! Kad suvokčiau, jog aš jai tuščia vieta. Visiškai tuščia! Tu taip pat. Pasakė, kad jie mus turi tik dėl to, jog kažkada taip susiklostė. Hana...

Kai nuskambėjo tas vardas, kambaryje prajuko moteris. Iš pradžių gana tyliai.

Negali sakyti, kad jam būtų pasidarę nemalonu. Veikiau keista. Kilo noras žūtbūt tą juoką nutildyti.

— Nieko čia juokinga, — santūriai tarė jis.

Bet ji nesiliovė. Kvatojo taip, jog ištryško ašaros, o pečiai tirtėjo. Juokėsi taip garsiai, jog jis, ištuštinęs taurę, pakilo. Kaip gali kas nors juoktis iš jo gyvenimo tragedijos? Ir dar ji? To jau per daug.

— Turiu atsiprašyti, — tarstelėjo atsistodamas.

Bet lyg paskutinę akimirką kažką prisiminęs, uždėjo ranką jai ant peties ir pasakė:

— Turime laikyti tai paslaptyje, dėl vaikų. Ar ne?

Tada išėjo iš kambario, ausyse aidint jos juokui. Laiptais žemyn ir į kiemą. Bet liko kažko nesupratęs. Kaip ji gali būti tokia kietaširdė. Kaip gali juoktis.

Bet juokas, matyt, neilgai truks. Ir jis nebe vienas.

Karna žinojo, jog tai nepataisoma. Niekas taip nesijuokia. Olaiseno žodžiuose nebuvo nieko linksma.

Ji klausėsi už durų. Vikriai kaip katė vėl įsirangė į palėpę, kol Olaisenas išėjo iš salės.

Ana apačioje tebesijuokė. Svetima, šėlstanti Ana. Ar ji nesuprato, ką jis pasakė? Apie tėtį? Ar įmanoma nesuprasti?

Ji girdėjo, kaip Ana išėjo į koridorių vis dar leipdama juokais. Nulipo žemyn. Kvatodama.

Karna norėjo ją pašaukti. Paguosti, kad greičiausiai viskas ne taip, kaip jis pasakė. Greičiausiai viskas kitaip. Kaip tai pasakyti Anai? Kuri jau suprato. Kuri galbūt seniai suprato.

Kaip dabar bus? Kai viskas sugriauta?

Ji girdėjo Anos juoką kieme. Išeidama ji paliko koridoriaus duris atlapas. Per namą patraukė skersvėjis. Lempos liepsna suplazdėjo. Karna sukišo rankas į šiltą vandenį. Norėjo pasišildyti.

Kol ji stovėjo palinkusi prie kibiro, užėjo šleikštulys. Užmaukšlino jai ant galvos maišą ir užrišo. Nebegalėjo kvėpuoti.

Norėjo įsitverti. Pasitraukti nuo stačių laiptų. Angos. Paskutinė mintis buvo noras apsisaugoti nuo angos.

19 skyrius

Karna nugriuvo ant dangčio, bet skausmo nejuto. Ji atsidūrė anapus. Ranka, užstūmusi velkę, buvo ganėtinai sunki ir rami.

Dangtis gražiai užsidarė. Tiksliai. Padirbtas taip, kad idealiai atitiktų angą. Niekas neišgirdo trenksmo. Bergljota su merginomis džiaugėsi gražiu oru.

Griūdama Karna stumtelėjo tuščią dėžę. Ant jos Ana buvo pastačiusi lempą. Ši susvirduliavo. Ir nuvirto. Nuriedėjo ant grindų. Aukščio būta nedidelio, tačiau ropė sudužo.

Lempos gaubtas atlaikė, ir dagtis toliau siurbė žibalą, palaikydama liepsną. Rūko. Netrukus gaubtas pajuodo. Tačiau nesuskilo. Nebegalėjai išgelbėti tik ropės. Ir žibalo. Jis pamažu sklido į šalis.

Suvyniota į ploną popierių, gulėjo sena motušės Karenos suknelė. Tarp klosčių Ana pridėjo naujų nuodų kandims. Ji buvo paruošta dėti į skrynią. Žibalas lėtai susigėrė į popierių. Nepadarydamas daug žalos.

Praėjo kiek laiko. Kol lempos dagtis pabaigė žibalą. Siurbė ir siurbė. Blėsčiojo už suodino stiklo, nenorėdama iškart pasiduoti. Bet galiausiai stojo tamsa.

Tik iš kažkur radosi menka kibirkštėlė. Dagtyje? Lempos gaubte? Dulkėse ant grindų? Įsižiebusi nuvirstant lempai?

Vos žibalas susirado kibirkštį, viskas buvo nulemta. Ugnis ne iškart ėmė smarkauti. Iš pradžių buvo glosni. Kaip žaismingas aukso liežuvis. Lyžtelėjo nėrinių. Iš Venecijos. Įsimetė į motušės Karenos puošmenas. Čirkštelėjo, ir išsiskleidė raudona liepsna.

Karna atsidūrė šviesoje. Niekada nebuvo tokioje ryškioje šviesoje kaip dabar. Ji iš paskutiniųjų stengėsi sutramdyti kūną. Rankas. Norėjo įsitverti. Pakišti pėdas po savimi.

Buvo sunku kvėpuoti. Kur kas sunkiau nei paprastai. O ta šviesa? Jau turėjo pasitraukti. Jai laikas atsipeikėti.

Tada ji kažką prisiminė. Ji uždaryta. Dangtis? Kur dangtis? Norėjo prasiveržti šauksmas, bet neištrūko. Ji turi bėgti nuo karščio. Atsitrenkė į kibirą, šis užvirto ant jos. Vanduo buvo drungnas. Maloniai atvėsino.

Per dūmus ji užuodė šarmą. Atsikosėjo. Sukilo šleikštulys. Bet reikia trauktis. Į giliausią kertę.

Ji šliaužė tolyn nuo dūmų. Šie saugojo dangtį. O daugiau nebuvo pro kur išeiti. Ar tai bausmė? Už tai, kad susipažinusi su Pederiu pamiršo skaityti Bibliją? Ji pasmerkta sudegti.

Norėjo pašaukti Pederį. Daužyti grindis. Kilstelėjo ranką. Bet nieko daugiau nepajėgė. Tik kosėti.

Ar jie ją girdi? Ar žino? Ar kas nors supras, kad ji čia?

Tada pajuto tarsi smūgį į galvą. Baimę. Tokią didelę, jog daugiau niekam neliko vietos. Jūros gausmas atėjo jos pasiimti. Jis ūžė ir spragsėjo.

Ji bandė atsilaikyti. Šliaužė kuo giliau. Kol atsirėmė į rąstų sieną ir niekur nebegalėjo pabėgti.

Dina ėjo į vidų geresnio apavo. Sustojusi ant virtuvės laiptų, bandė prisiminti, kur padėjo aulinius batus.

Tada užuodė kvapą. Dūmų. Jis sklido iš namo. Žvėriško instinkto vedama, ji nuskubėjo į koridorių. Užbėgo laiptais aukštyn.

Dūmai skverbėsi pro dangčio kraštus.

— Gaisras! — sušuko ji ir pabandė užlipti į tamsiąją palėpę. Tačiau dangtis buvo nepajudinamas.

Vilfredas nuėjo ant išimtininkų trobos aukšto. Mažumą prigulė. Nuojauta jam sakė, jog jis liko kažko iki galo neperpratęs. Apie Aną ir juoką. Apie žmogų. Ribas. Todėl jam reikėjo pabūti vienam. Tada jį pasiekė šauksmas. Gaisras!

Hana nušluostė virtuvės spintelę. Pro langą išpurtė mazgotę. Tada išgirdo kai ką siaubinga. Tai, ko nenori išgirsti. Bet niekur nedingsi. Gaisras! Bėgdama įsikišo skudurą į prijuostės kišenę.

Sara, Bergljota ir merginos pavėsinėje gėrė sultis. Dalijosi paslaptimis. Ne didžiausiomis. Mažomis, neįpareigojančiomis. Buvo tokia graži diena. Vis tiek jos išgirdo. Gaisras!

Hana atbėgo pirmoji.

— Dega palėpė! Kažkas guli ant dangčio. Negaliu užlipti. Atnešk kirvį! Sušauk žmones! — paliepė Dina.

— Ar viršuje kas nors yra? — šūktelėjo Hana.

— Nežinau!

Sara stovėjo prie laiptų paklaikusiomis akimis.

— Ana tvarkė palėpę!

— Ana! — kaip aidas pakartojo sulėkusios merginos.

Hana tekinom atnešė kirvį, o kai atsirado Vilfredas, Dina jau buvo prakirtusi dangtyje plyšį.

— Galbūt ji guli ant dangčio, — pasakė ji ir pro tarpus pašaukė Aną.

— Duok man! — pasakė Vilfredas.

Bet Dina toliau laužė lentas.

— Kur Karna? — sušuko Birgita. Iš merginų ji atlėkė pati paskutinė.

Į visas puses suskardėjo Karnos vardas.

— Apsaugok Viešpatie, kad tik ji negulėtų palėpėje, — sudejavo Bergljota, abiejose rankose laikydama po kibirą.

— Ana! Karna! — suriko Sara ir nuskuodė prie šulinio.

Pro skylę ant Dinos siūbtelėjo sunkūs dūmai.

Vilfredas išbėgo semti vandens. Kibirai trinksėjo į rentinio akmenis. Senas keltuvas čirpė, o per kiemą siuvo eiklios merginų kojos.

Johanas išgirdo keistą juoką, bet tuoj pamiršo. Netrukus jis nutilo. Tikriausiai merginos nuėjo per laukus. Tokius dalykus gali girdėti nekreipdamas į juos domės.

Jis buvo valčių pašiūrėje, ieškojo lyno valčiai pririšti. Per giedrą norėjo nuplukdyti Diną į kokią salelę.

Staiga atsitiesė ir įsiklausė.

— Gaisras!

Jis metė lynų ritinį ir pasileido kalnan.

Kai atbėgo, Dina jau buvo užlipusi į palėpę. Sumirkiusi megztinį kibire ir užsirišusi juo burną ir nosį.

— Kas ten viršuje? — paklaikęs sušuko Johanas.

— Dina. Ji bando jas nukelti. Aną. Karną. Jos neatsiliepia...

Jie girdėjo, kaip Dina koséja ir slenka grindimis šaukdama Aną ir Karną.

Palubėje buvo pakabintos senos staklės. Godžios liepsnos ėmė lipti virvėmis. Staiga pasigirdo garsus trenksmas, ir pro skylę dangtyje pasipylė žiežirbų lietus.

Johanas pašaukė Diną vardu, bet nesulaukė atsako.

— Kažkas nukrito! Kažkas sunkaus! — suriko Bergljota.

Johanas nustūmė Haną į šoną ir pabandė užlipti, bet į jį plūstelėjo dūmai. Jis turėjo pasitraukti keliais laipteliais žemyn.

— Dina! — šūktelėjo jis. Bet niekas neatsakė.

— Pro čia mes nepraeisime. Kur kirvis?

— Ji nusinešė į viršų! — sušuko Hana ir nuskubėjo ieškoti kito kirvio.

— Vilfredai! Padėk man! Turime prasikirsti pro stogą iš kitos vietos! — riktelėjo Johanas.

Bet Vilfredas stovėjo prie šulinio. Hana perdavė jam komandą ir nuskuodė pro šalį pašiūrėje ieškoti kirvio. Vilfredas nulėkė per kiemą su pilnais kibirais abiejose rankose.

Nuo sienos antrame aukšte Johanas pagriebė išskečiamąsias kopėčias. Įsvyrino į kambarį, kuris, jo galva, buvo toliausiai nuo liepsnų, ir užsilipo ant kopėčių. Tada prisiminė kirvį.

— Kur kirvis! — sutrūkčiojo balsas.

Hana atlėkė laiptais, abiem rankomis nutvėrusi kirvį. Kluptelėjo, bet geležtės nepaleido, lyg ši būtų stiklinė.

Johanas ėmė kapoti su akla neviltimi. Bet neįstengė prasikirsti. Niekas Reinsnese nebegalando kirvių.

Bergljota žinojo, kur rasti kitą kirvį. Priestate.

Vilfredas pakeitė Johaną. Surado atramą kojoms ant kopėčių, o Hana laikė. Jis smogė į lubas iš visų jėgų.

Johanas nubėgo į koridorių, kad pabandytų gesinti iš apačios, pro pusiau nukapotą dangtį. Tačiau ugnis tik šnypštė. Tas pats, kaip erzinti vulkaną. Dūmai vos vos atsitraukdavo, paskui vėl plūstelėdavo su nauja jėga. Ant jo ir laiptų pasipildavo vanduo ir žiežirbos.

Moterys ir vyriausiasis Olaisenų berniukas tekinom nešė kibirą po kibiro. Tačiau negelbėjo.

Vis tiek Johanas nesiliovė. Kažkas iš baltinių spintos ištraukė paklodę, suvilgė kibiruose ir padavė jam. Apsivyniojęs galvą ir liemenį, likusį vandenį jis šliūkštelėjo į ugnies jūrą.

Aukštyn į pragarą jis be paliovos šaukė vardus. Tačiau turėjo atsitraukti. Žingsnis po žingsnio.

Tada Vilfredas riktelėjo, kad jis prasilaužė.

— Turiu čia būti ir padėti jai nusileisti! — sušuko suvokdamas, kaip tai beviltiška.

Vilfredas norėjo užlipti į viršų, bet skylė buvo per maža. Tuomet Hana susisupo į šlapią paklodę ir paliepė:

— Užkelk mane!

Akys spindėjo valia ir pamišimu.

— Jokių kalbų! — suriko Vilfredas, iš paskutiniųjų stengdamasis praplatinti skylę.

Tada plūstelėjo dūmai. Jį užgriuvo tiršta troški lavina, ir nieko nebebuvo įmanoma padaryti. Jis turėjo nulipti žemyn įkvėpti oro.

Hana atsidūrė ant kopėčių viršaus. Priešais save sviedė senos drobės rietimą. Galą paliko kaboti iš skylės.

Nespėjus jam atitokti, ji atsidūrė viršuje. Jis išgirdo, kaip ji kosėdama pasakė, kad jis būtų pasiruošęs ją ištraukti, kai ji sušuks.

— Proto netekai! — neviltingai suriko jis.

Jie buvo užkopę beveik iki priekalnės viršaus. Sustojo atsikvėpti. Apžvelgė įlanką ir stačią kalnų sieną kitoje pusėje. Giliai po jais žalsvame rūke skendėjo laukai ir trobesiai.

Pederis pirmas pastebėjo. Dūmus.

— Baisu, kaip jie kūrena! — pasakė jis.

— Taigi, — tarė Benjaminas, galvodamas, jog pamiršo kai ką pranešti probstui. Jis pamažu prisidegė pypkę ir atgavo kvapą.

Tuomet jie prašneko apie orą. Pernelyg giedra, kad kibtų žuvys. Kad nors nedidelis vėjelis būtų.

Staiga Pederis ištiesė ranką į tolį. Akys buvo išplėstos, nepatiklios.

Didžiojo namo stogą laižė raudonas liežuvis. Laižė ir augo. Plito tolyn. Nors ir labai šviesu, virš stogo jie įžiūrėjo žiežirbų lanką.

Per akimirką, kiek truko įkvėpti oro ir suvokti, ką jie mato, išlindo daugiau ugnies liežuvių.

— Gaisras!

Benjaminas pirmas pasileido bėgti. Kuprinės, kurias jie buvo nusimetę, liko stovėti. Pederis buvo greičiausias. Netrukus jis gerokai pralenkė kitus du.

Dabar senajame stoge į palėpę žiojėjo dvi skylės. Ugnis gavo oro ir peno. Liepsnos jau niokojo tamsiosios palėpės laiptus. Kibirai nebepasiekdavo jų taip dažnai. Merginos ir berniukas išvargo.

Išgirdęs duslų Hanos kosulį viršuje, Vilfredas ėmė šaukti smarkiau.

— Lipk žemėn! Hana! Lipk žemėn!

Užsilipęs ant kopėčių, jis pro ertmę pylė vandenį. Johanas stovėjo apačioje ir kilnojo kibirus. Tačiau vėl ir vėl jiems tekdavo pulti prie lango. Įkvėpti oro. Apsikeisti vietomis. Kibirais. Vėl lipti į viršų.

Tada nuo šlapios drobės galo pasigirdo kimus balsas. „Traukit!“ Ir vyrai traukė.

Netrukus jie prie angos atvilko Karną. Ėjo brangios sekundės, kol jie iš paskutiniųjų stengėsi ją nukelti. Ji buvo be sąmonės, tačiau nudegimų nesimatė. Kvėpavo.

Johanas bėgte išnešė ją į lauką, paliko kitiems ir pasisuko grįžti į namą.

Tada pamatė, kad ugnis prasiveržusi pro stogą prie dviejų kaminų ir kad liepsnos nuginė Bergljotą ir merginas iš antrojo aukšto žemyn.

Jis sustojo apimtas panikos. Atvirame lange išvydo Vilfredą.

Kopėčios! Senais laikais ant tvarto sienos visada kabodavo kopėčios. Bergljota padėjo nešti. Jiems pavyko jas atremti prie lango.

Vilfredas šaukė kažką iš viršaus, bet jis nesuprato. Johanas paėmė akmenį ir užlipo aukštyn. Išdaužė stiklą kitoje lango pusėje. Daužė aklai. Šukės pažiro ant Bergljotos, stovinčios apačioje.

Dūmai užgniaužė kvapą vos įlipus vidun. Plaučiai grasino susprogti. Jis daugiau girdėjo, nei matė, kad Vilfredas ant kopėčių viršaus sunkiai dūsuoja. Jis kažką tempė. Paskui prisverdėjo prie lango.

Johanas nusivilko marškinius ir apsirišo burną ir nosį. Kopėčių viršuje įžiūrėjo jos ranką. Karančią iš skylės. Dinos ranką.

Jis tempė, bet ji buvo įstrigusi. Kažkas užvirtę ant jos.

— Viešpatie! Padėk man, nusidėjėliui, — ritmingai ir garsiai meldė jis.

Tuo momentu, kai suprato, jog dar ne vėlu, atrado savyje jėgų, kokių nežinojo turįs. Tikriausiai jas tausojo. Būtent dėl šios akimirkos.

Jis trūktelėjo taip, jog, rodės, pasidavė visas namas. Liepsnos viršuje pokšėjo. Arčiau ir arčiau.

Jis negirdėjo Vilfredo. Apimtas panikos, pamanė, kad šis išlipo pro langą, gelbėdamas savo kailį. Nepakeliamas vienatvės jausmas kone privertė jį pasiduoti.

Jis paskutinį kartą pasisuko nugara į angą ir trūktelėjo. Tada ji išlindo! Abu nuvirto nuo kopėčių.

Jis atsistojo ant kojų ir ėmė ją vilkti grindimis šaukdamas, kad Vilfredas padėtų. Paskui puolė prie lango įkvėpti oro.

Vilfredas buvo ten, šniokštavo visu liemeniu persisvėręs pro langą. Dabar jis pakėlė koją ir išspyrė iš staktos visą langą, kad abiem būtų vietos.

Kvėptelėjo tik akimirką. Tada kartu pakėlė Diną ir prinešė prie lango.

Moterys sunešė ir po langu sukrovė visą patalynę ir antklodes, rastas išimtininkų troboje ir kituose pastatuose. Buvo per vėlu eiti į didįjį namą. Johanas stvėrė nuo lovos čiužinį ir išmetė pro langą.

— Patraukite kopėčias, kad ji nenukristų ant jų! — sušuko į apačią.

Komanda buvo įvykdyta. Jie iškėlė ją pro langą. Johanas laikė už pažastų ir prieš paleisdamas pasilenkė kaip įmanydamas žemiau.

Atsisukęs įžiūrėjo Vilfredą, grįžtantį prie kopėčių. Tuo pat metu pro lubas su baisia jėga suvirto degantys rąstai. Akimirksniu visas kambarys paskendo liepsnose. Pragaras juos pasivijo.

Johanas savo kailiu patyrė, kodėl karštis — pragariška kančia.

— Patraukite ją, kad galėtume nušokti! — sušuko Johanas.

Žmonės apačioje susispietė aplink Diną. Trumpam suglumę. Iki galo nesuvokdami.

— Šok! — suriko Johanas Vilfredui į ausį. Tarsi juos būtų skyrusi jūra.

— Hana! — sušuko Vilfredas į liepsnas.

— Per vėlu! — negailestingai nukirto Johanas ir suėmė jį, kad nuvestų prie lango.

Vilfredas ištrūko.

— Proto netekai! — suriko Johanas.

Vyras jo nepaisė. Per dūmus nušlitiniavo prie kopėčių, kurios stovėjo kaip ugnies stulpas kambaryje. Viršuje sudundėjo. Griuvo rąstai.

Johanas sudvejojo. Tada jį apėmė neviltingas įtūžis. Pasigedo jo visą gyvenimą. Dabar jis atsirado. Johanas nusvyravo prie Vilfredo ir smogė iš už nugaros. Kaip ir norėjo, pataikė į galvą.

Tada teliko jį nuvilkti prie lango. Sunkų ir ilgą. Rodės, tai niekada nesibaigs. Juto, kad užsiliepsnojo plaukai. Bandė gesinti viena ranka.

Pagaliau jis iškišo vyrą pro langą, sušukdamas į apačią baltiems it kreida veidams.

Neprisiminė, kaip pats iššoko. Bet turėjo iššokti. Nes viršum jo gaubėsi didžiulis žydras dangus.

Vėliau juto, kaip jį tempia tolyn nuo pragaro. Atgavęs kvapą, pabandė apsičiuopti, ar niekas nelūžo. Nuovargis stingdė kiekvieną raumenėlį. Jis pasuko galvą. Iš lėto.

Tada ją pamatė. Jie buvo paguldę ją ant suodino apkloto. Plaukai nusvilę. Dešinė veido pusė suanglėjusi. Apsitraukusi šimtamečių dulkių pluta nuo Reinsneso palėpės grindų. Viena ranka ir stuomuo atrodė kaip išpampusi masė su suanglėjusiais audeklo skutais aplinkui.

Kaklas buvo stebėtinai sveikas. Baltas ir jaunas. Bet ne itin švarus. Kaip tada, kai jis ją pamatė pirmą kartą.

Jis bandė suvokti, ką mato.

Subliuvo kaip mirtinai sužeistas jautis. Nutvertas mėsininko, kuriam nusprūdo peilis, nes jis nesitikėjo tokio stipraus pasipriešinimo.

Olaiseno sūnūs stovėjo prie sodo tvoros ir spoksojo į milžinišką laužą, kuris pokšėdamas kilo į dangų. Vyriausiasis laikė mažėlį.

Ilgai niekas nerado laiko jiems pakalbinti ar pagloboti. Kol dar buvo vilties išgelbėti tas, kurios viduje.

Visi turėjo ten būti jas traukiant iš ugnies. Turėjo žinoti. Padėti. Jei niekuo daugiau, tai bent sulaikydami kvapą. Arba kvėpuodami.

Kai įgriuvo stogas, Vilfredas puolė prie pagrindinių laiptų. Pakeltomis rankomis ir sugniaužtais kumščiais.

— Hana! Išeik! Sakau tau, išeik! Girdi, tuoj pat išeik! Prisimink, kad turi keturis mažus vaikus!

Vyriausiasis, dešimtmetis Rikardas, tuomet jau buvo pasenęs vyras. Už sodo tvoros jis subūrė aplink save brolius.

Sara nuklibikščiavo prie jų, ir visi susmuko ant žalios žolės. Bet ilgainiui karštis pasidarė nepakeliamas, ir jie turėjo nueiti toliau.

Kada ne kada pasipildavo žiežirbų kaskados.

Berniukai įsikibo į Sarą. Kabinosi į rankas ir sijoną. Tokia jėga, nuo kurios neįmanoma pabėgti.

Karna pabudo keletą kartų. Bet priepuoliai vis sugrįždavo. Siaubinga šviesa. Ji ten nenori.

Kartą, pramerkusi akis, pamatė Johaną, klūpantį prie gniužulo ant baltos antklodės. Jis pylė ant jo vandenį. Kibirą po kibiro. Ji jam nerūpėjo. Karna. Niekam nerūpėjo.

Visi buvo užsiėmę. Ir visur ta blykčiojanti šviesa. Ne tikras jūros gausmas, o spragsintis košmaras. Šviesa turi būti tyli arba galingai, ramiai gausti. Bet ne pokšėti.

Kur Pederis? Ar ir jis ją paliko? Pagaliau grįžo. Pakėlė ją ir nunešė kitur. Laikrodis tiksėjo ir tiksėjo. Stinės laikrodis.

Tada ji prisiminė. Tamsioji palėpė. Stinė, kalbanti, kad ji pamiršo Bibliją. Ar dar kas nors? Pederis kvepėjo Joninėmis. O gal ji pati? Taip, žinoma. Laužas. Šįmet jis toks didžiulis.

— Juk taip, Pederi, čia tik laužas? — norėjo paklausti. Nebuvo tikra, ar išdavė nors garsą. Jis ją laikė. Tarpais pasakydavo, jog ji liko gyva.

Tada sudužo langai. Šukės pažiro ant grindų. Ir juos pasiekė Olaiseno balsas. Baisiai piktas ir pilnas verksmo.

— Padėk man išeiti! — pagaliau išspaudė ji.

Iš pradžių Pederis papurtė galvą, paskui nusileido ir išnešė ją į kiemą.

Pirmiausia Benjaminas išvydo Vilfredą Olaiseną: stovėjo sugniaužęs kumščius ir grasinimais bandė išprašyti Haną iš degančio namo. Jis nieko nebenorėjo matyti. Nei beprotybės. Nei liepsnų. Bet privalėjo!

Klaikią akimirką jis suvokė, kad nėra Anos. Prie kažko prisvyrino. Aiškiai nebematė.

— Ana?

Žmogus be žodžių jį apkabino.

— Ana? — sušuko jis.

— Ji viduje! Jau per vėlu... — verkė žmogus.

Jis ištrūko ir nubėgo prie liepsnojančio namo. Karščio banga parbloškė jį ant žemės. Jis gulėjo veidu į vėsią žolę, kvėpdamas gaivų dobilų ir dirvožemio kvapą.

Karna iš paskutiniųjų stengėsi išspausti žodžius. Tokius, kurie turėtų prasmę. Stinės žodžius. Reikia padėti Vilfredui ištraukti iš ten Haną.

Ji pabandė atsikelti. Pastangos buvo bergždžios. Ji įsitvėrė karvelidės. Kelis kartus įkvėpė. Prasižiojo. Bet neišleido nė garso.

Kad nors Pederis būtų šalia ir ją laikytų, tada jai nereikėtų eikvoti tiek jėgų. Tačiau jis bandė nuvesti Vilfredą nuo ugnies.

Taigi teks išsiversti pačiai. Ji pravėrė burną. Įtraukė oro. Juto, kaip į kūną skverbiasi troškūs dūmai. Turėjo atsikosėti. Tvirtai įsikibo į kalstą, ant kurio laikėsi karvelidė. Tada įstengė. Pagaliau atgavo balsą. Tą giesmę Ana giedodavo bažnyčioje.

„Jei visos mano stygos..."

Ji vėl užsikirto ir turėjo pradėti nuo pradžių. Tuomet užgiedojo. Balsas pakilo į poškančią liepsną.

Jei visos mano stygos
Skambėtų vien giesme
Ir garsas jų atgytų
Aukštai dangaus skliaute,
Nors gaustų lig aušros,
Už Viešpaties malones
Dar trūktų padėkos.

Net jei visas atskleisčiau
Jaunų dienų godas
Ir atminčiai grąžinčiau
Akimirkas šviesias,
Gėrėčiaus amžinai,
Nes niekam neprilygtų
Mūs Viešpaties namai.

Gyvenimo šaltinio
Te niekas nestabdys!
Malonių begalinių
Ištroškusi širdis.
Te Viešpats mus lydės,
Į amžiną palaimą
Kelius mums rast padės!

Karna pradėjo iš naujo. Posmai radosi patys.

Sara ir berniukai atsiklaupė.

Įsijungė kimus, netvirtas Johano balsas. To jiems reikėjo. Negausaus choro giesmė pakilo į liepsnas. Laukinis Vilfredo riksmas nutilo.

20 skyrius

Maža Karnos valtelė turėjo gražius špantus ir dailų korpusą. Ją buvo lengva irti, nesunku traukti. Močiutės dovana, pagaminta Olaiseno laivų statykloje.

Šįkart jos įgula nepatyrusi. Ana mokėjo irkluoti, bet niekada neplaukė taip toli.

Juokas seniai nutilo. Pati nepastebėjo kada. Ji tik irklavo. Iš tikrųjų, matyt, plaukė į jūrą nuo pirmosios dienos, kai atvyko į Reinsnesą. Pati to nežinodama.

Valtelė suposi ant vandens. Laukė pasislėpusi už uolos. Tereikėjo į ją įlipti. Dabar rankos buvo pritrintos pūslių, o krantas toli. Bet ji nepastebėjo.

Ji tikėjosi vėjo. Ilgai nebetruks. Saulė taip svaiginamai aukštai danguje. Jūros paviršius kaip veidrodis.

Tarpais pajusdavo bangas. Ilgas. Jos traukė ir viliojo. Ji įkėlė irklus ir atsipūtė. Buvo gera. Nesigirdėjo net bangų. Tokią dieną kaip ši.

Akmenys ir krantas liko taip toli. Kažkas negarsiai ūžavo. Vėjas, kurio ji negali matyti? Ar ūžesys sklinda iš vidaus? Iš jos pačios?

Ji pasirėmė į valties kraštus ir ištiesė nugarą. Po kojomis juto neišvengiamą supimą. Jūra. Amžinas judėjimas.

Anksčiau tai visada ją šiek tiek gąsdindavo. Bet ne šiandien.

Ji pasilenkė prie irklų. Vėl atsitiesė. Tada išmetė juos už borto. Po vieną. Kone begarsis prisilietimas prie paviršiaus, tylus stuktelėjimas į valties kraštus.

Dabar ji laisva. Išleido plaukus. Smeigtukus subėrė į vandenį. Jie buvo tokie lengvi. Akimirką paplūduriavo, paskui išnyko.

Tada atėjo tai, ko ji laukė. Vėjas pašiaušė jai plaukus ir po drabužiais įbruko šaltuką. Visas jūros paviršius papilkavo ir atgijo. Lopas po lopo. Plotas po ploto, kiek užmato akis. Ne grėsmingai ar ūmiai. Tik kaip švelni glamonė.

Apsisprendusi ji pakėlė akis ir pažvelgė kranto link. Užsimerkė ir vėl atsimerkė.

Taip smarkiai nebegėlė. Praėjo. Viskas praėjo. Skausmu nepavadinsi to, ką reikėtų kęsti dabar. Jis jau iškęstas. Seniai. Tik ji nenorėjo pripažinti.

Ji grindė savo gyvenimą tuo, ko nėra. Ne itin originalu. Daug kas taip daro. Bet yra vienas skirtumas. Ji nenori su tuo susitaikyti. Tai pernelyg niekinga. Pernelyg niekinga...

Namai žalumoje atrodė tokie balti. Bet kas iš to? Tai buvo kita vieta. Saulė ant stogų laidė žaibus. Žaibą po žaibo. Ji negalėjo atsispirti jų grožiui.

Jis dar neužgeso? Troškimas, kad viskas būtų taip, kaip ji vylėsi? Kaip norėjo tikėti?

Bet dabar ji nesivylė. Ji matė. Aiškiai. Ji nebus menkas daiktelis menkučiame gyvenime. Niekuomet!

Ji vėl užmerkė akis ir pasiruošė. Bet skausmas kūne plito. Privertė ją sudrebėti. Turėjo palaukti, kol nusiramins. Ilgai netruks.

Dabar valtis plaukė gerai. Vėjas padėjo. Tuoj nebesimatys namų. Tada bus lengviau. Ji juk žino.

Po valandėlės ji atsimerkė. Bet Reinsneso trobesiai nebuvo išnykę. Dangus viršum jų nusidažęs tokia gražia spalva. Neramus, lyg motų jai.

Iš pradžių ji žiūrėjo kaip į paveikslą, kuris su ja neturi nieko bendra.

Tada suprato. Į dangų kyla ugnies stulpas. Keli stulpai. Dega! Reinsnesas dega!

Ana išgirdo savo pačios riksmą jūroje. Be aido. Jis buvo toks nuogas. Toks bejėgiškas. Ir visiškai be prasmės.

— Karna! Vaikeli mano! Lempa...

Ji puolė į valties priekį, sukniubusi ant suoliukų, grabaliojo irklų. Tačiau jų tenai nebuvo. Ji įsikibo į valties kraštus, lingavo, supo ir šaukė. Nuropojusi į galą, rankomis ėmė kapstyti vandenį.

Bet pastangos buvo bergždžios. Gerasis vėjas, kurio ji taip laukė, pakilo. Ją nešė į jūrą.

Jis ėjo nuo vieno prie kito. Žvelgė į veidus. Klausinėjo. Ana? Ką ji veikė tame užkaboryje?

— Sako, jos su Karna tvarkė palėpę. Hana ir Dina norėjo jas ištraukti... — tarė Johanas.

Akimirką jis juto ant savęs jo rankas. Paskui nusverdinėjo toliau. Ana? To negali būti?

Aplinkui pokšėjo ir griaudė.

Tada jis išvydo Diną. Ji gulėjo visiškai ramiai. Kada ne kada pakeldavo akių vokus. Supurtydavo traukuliai.

Daktaras Grenelvas iškart pamatė, kokia nelaimėlės būklė.

Tačiau Benjaminas to nesuvokė. Jis įstengė galvoti tik apie tai, jog daktaro krepšys stovi salėje. Salėje?

Jis ėjo per mūšio lauką. Jie šaukėsi mamos. Tereikėjo juos surankioti ir nugabenti į karo lauko ligoninę. Nesvarbu, kaip jie atrodo. Ant neštuvų juos. Per žiežirbų lietų. Griausmus. Į karo lauko ligoninę.

Jo žodžiai lakstė į visas puses. Evertui buvo liepta plaukti pagalbos. Kitiems — užvirti vandens. Miegasuolį išimtininkų troboje aptiesti švariomis paklodėmis, jei tokių dar yra.

Jis pašaukė. Karna! Ir ji atėjo padėti. Suėmė kartu su juo. Karna, padaryk tą, padaryk aną, rimtai kalbėjo jis.

Ir Karna darė viską, ko prašoma. Jie buvo kare. Jie padėjo suluošintiesiems. Tiems, kurie prie mirties.

— Pasėdėk prie jos! Aš tuoj grįšiu! — pasakė jis.

Ir Karna liko sėdėti.

Tarpais iš liepsnų išnirdavo Ana. Ji vilkėjo šviesią suknelę. Tą, kurią jis prisiminė iš pirmojo ryto. Ar nuo tada nematė jos ta suknele?

O Aną? Ar nuo tada matė Aną?

Suplaukė žmonės iš Stranstedo ir aplinkinių kaimų. Didžiulis laužas buvo matomas iš jūros ir dideliu spinduliu sausumoje. Jie atvyko su kibirais. Virvėmis. Brezentu.

Tačiau dar valtims neatsitrenkus į akmenis, tapo aišku, jog nieko kita nelieka, tik ištempti brezentą ir vilkti vandenį, kad būtų išgelbėti aplinkiniai pastatai. Prižiūrėti.

Jie beveik nekalbėjo. O jei prašnekdavo, tik apie tai, ką gali nuveikti pirštai ir rankos. Kur gali nueiti kojos.

Jie net negalėjo pasidžiaugti, kaip gerai, kad krante nėra vėjo, nors fiorde vėjuota. Blogiausia jau įvykę. Apie tai niekas nė nešnabždėjo. Tai buvo parašyta veiduose. Ugnis nusinešė gyvybių. Ir Dina gulėjo leisgyvė.

Mažieji berniukai su Sara buvo išgabenti namo. Jie neišleido nė garso. Klusniai leidosi nuvedami ir susodinami ant suoliuko valtyje.

Benjaminas pasivedėjo Pederį į šalį.

— Atvežk, ką surašiau. Iš kabineto. Nepamiršk miltelių! Rakinamos spintos viršuje. Raktas indelyje ant stalo. Tik nesuklysk.

— Kas tai?

— Morfijus skausmui malšinti. Neužgaišk! Paimk mano valtį ir nelauk kitų!

Vakarop į vaiskiai žydrą dangų smigo trys suodini kaminai. Tačiau dar degė. Pasalus ugnies liežuvis vis rasdavo, ką suryti. Pagalį, suanglėjusią kėdės koją. Varganą kąsnelį to, kas dar nesunaikinta.

Vilfredas Olaisenas, apsiavęs aukštais kaliošais, maklinėjo aplink gaisravietę. Dorai nežinodamas, kaip turi atrodyti tai, ką jis tikėjosi rasti.

Susimetęs į kuprą, susmurgusiu veidu. Bandė pergudrauti karštus pelenus. Prasiskverbti į vidų. Bet vis turėdavo pasitraukti.

Benjaminas negalėjo apsaugoti Karnos nuo Dinos vaizdo. Ji jau sėdėjo šalia, prieš nunešant Diną į išimtininkų trobą. Jam net neatėjo į galvą nusistebėti, kad ji negriūva.

Prikepę drabužių skutai išdžiūvo ant Dinos kūno. Jis sausai aptaisė ją žemiau juostos. Su Bergljotos ir Johano pagalba.

Pasižadėjo išrankioti po siūlelį. Vėliau. Bet giliai širdyje žinojo. Nudegusios odos neišvalysi. Galvos. Pusės veido. Prie didelio ploto krūtinėje ir vienos rankos negalėjai nė prisiliesti.

Jis bandė virš krūtinės pastatyti savotišką palapinę. Iš švarių skepetų. Johanas jam padėjo. Jie skubiai sulankstė iš vielos stovą, kad audeklas neliestų žaizdų paviršiaus.

Reikėjo elgtis labai atsargiai, nes ji blaškėsi ir dejavo.

Vis dėlto skepetos ją pridengė. Ir tausojo tuos, kurie turėjo žiūrėti.

Pirmąsias valandas buvo sunku suprasti, ar ji su jais. Ar mato ir girdi. Ji pramerkė krauju pasruvusias akis. Tada pasigirdo dejonės. Garsai iš pilvo gilumos užgavo balso stygas.

Jis norėjo išprašyti Karną. Bet ji tik sumosavo rankomis ir liko sėdėti.

Kai Dina vėl kiek aprimo, Johanas tyliai pasakė:
— Išeikite atsikvėpti. Mums dar prireiks jėgų.

Benjaminas ir Karna sėdėjo susiglaudę ant išimtininkų trobos verandos laiptų. Veidais į jūrą.

Ji nežiūrėjo į jį. Spoksojo į kažką tolumoje. Paskui ėmė drebėti.

— Aš tai padariau.

Vos ištarė žodžius, Benjaminas suprato, apie ką ji kalba.

— Ne! — tvirtai atsakė jis.

— To nepakeisi. Aš nuverčiau lempą.

Jis laikė ją. Prispaudęs. Laikė. Tarp jų buvo tik kvėpavimas. Tas pats kvėpavimas.

— Judvi su Ana buvote viršuje?

— Ne, tik aš — ir lempa. Ji tikriausiai atėjo vėliau — man padėti.

— Tave ištiko priepuolis, ar ne? Ir lempa nuvirto?

— Rodos, taip, — sušnabždėjo ji.

— Bet tu dėl to nekalta. Girdi?

— Galbūt nemačiau kitos išeities, tik visiems išnykti.

— Karna. Karna, mieloji...

Tada ji ištarė tuos žodžius.

— Ana sužinojo.

— Ką sužinojo?

— Viską. Apie Haną.

— Haną?

— Vilfredas papasakojo. Girdėjau kiekvieną žodį. Neturėčiau dabar tau to sakyti. Bet neįstengiu būti tokia vieniša. Mes juk mirsime. Ligi vieno. Dabar žinau. O žodžiai, kuriuos nutylime, tampa pragaištimi.

— Ką jis pasakė?

— Kad Hana viską prisipažino. Jūs mylite vienas kitą ir negalite atsispirti... Jis užklupo jus valtyje. Žinojo apie tai daug metų, bet Anai nenorėjo išsiduoti. Bet jeigu ji klausianti, turįs atsakyti. O dabar jos nebėra.

Jis nejuto suolo po savimi. Delnų. Rankų, kuriomis buvo ją apkabinęs. Tačiau garsiai ir aiškiai tvirtino, jog ji klysta manydama esanti kalta dėl to, jog nuvirto lempa. Nieko negalima dėl to kaltinti.

Tada ji pažvelgė į jį. Plačiomis nepatikliomis akimis.

— Vargšas tėtis Benjaminas.

Nuo prieplaukos atbėgo Pederis, nešinas tuo, ko buvo siųstas. Benjaminas atsistojo paimti. Apčiuopė, ar viskas yra. Nieko netrūko.

— Ačiū! — kimiai tarė jis ir įėjo į vidų.

Benjaminas ir Johanas sėdėjo prie Dinos. Būdraudami. Abu žinojo, jog tai laiko klausimas. Jie neįstengė kalbėtis. Tik vylėsi, kad galas ateis jai nespėjus visiškai atsipeikėti.

Skausmas. Jie jį matė ir girdėjo. Bandė kęsti kartu su ja. Bet jo nesuvokė.

Jie girdėjo slopius šūksnius. Ji šaukėsi Jertrūdos. Mamos.

Galbūt, pamanė Benjaminas, esi išgirstamas tada, kai to labiausiai reikia. Bent vieną kartą?

Vakarop ji ėmė veblenti vardą. Levas. Nerišlius žodžius, citatas. Rodės, be prasmės. Benjaminas sugirdė jai morfijaus. Ji kiek aprimo.

Tarpais jis pasukdavo veidą į langą. Sėdėdavo taip, kol pamatydavo iš juodos rusenančios masės išnyrant Aną.

Apie pusiaunaktį Dina atvėrė akis. Pakėlė sveikąją ranką prie veido ir pabandė kilstelėti galvą. Tada susmuko atgal žiūrėdama į juos bejėgišku, klausiamu žvilgsniu.

— Tik pasakyk, kad ateitų manęs išsivesti, — sumurmėjo ji pro šašuotą žaizdą burnos vietoje.

Johanas pasilenkė arčiau.

— Kas?

— Lensmanas ir fogtas... tegu ateina.

— Dina! — sušnabždėjo jis prie pat jos.

Ji sunkiai kvėpavo ir taikėsi nustumti stovą su skepetomis. Benjaminas atsistojo ir nuėmė jį. Abu stovėjo prisilenkę.

— Mama, aš čia. Benjaminas šalia tavęs.

Jis paėmė už sveikos rankos. Palaukė.

Johanas davė jai šaukštą vandens. Ji išsiurbė. Godžiai nurijo. Nustūmė jį šalin. O po akimirkos stvėrė nudegusia ranka. Riksmas atsiliepė sienose.

— Johanai! Tai aš... nustūmiau jį. Mama, nepalik manęs!

Dina atsimerkė ir kažkur įsmeigė akis.

— Levas! — kvėptelėjo ji.

— Dina, ar pažįsti mane? — paklausė Johanas.

— Taip... išrišimas...

Jis linktelėjo Benjaminui.

— Mes turime pabūti vieni. Jai reikia pastoriaus.

Benjaminas išėjo į kiemą. Prie rentinio. Iškėlė kibirą. Rieškučiomis sėmė šaltą vandenį. Pylė ant veido.

Taigi Johanas duos jai išrišimą. Jei ji įstengs ką nors pasakyti. Johanas, iš kurio niekas nieko nesitikėjo.

Du žvejai, plaukdami į šiaurę, kirto Anfjūrą. Per giedrą ketino plaukti kraštiniu pakrantės laivakeliu. Vienas iš jų tolumoje pastebėjo kažką panašaus į mažą valtelę.

Iš pradžių jie nematė nei irklų, nei žmogaus. Valtis plaukė viena, ir veikiausiai kas nors jos pasigedęs, tad žvejai, šviečiant saulei, pasuko jos link.

Priartėję išvydo žmogystą, gulinčią tarp suolelių. Moterį. Ji bandė gintis nuo šalčio šaliu ir atrodė gan išsekusi.

Irklų nesimatė. Žvejai įkėlė moteriškę į savo valtį ir prisirišo valtelę. Apmuturiavo ją savo drabužiais ir pabandė išgauti jos nuomonę, kaip tokia kelionė galėjo baigtis. Bet ji nesileido į šnekas, tad jie paliko ją ramybėje.

Jie manė toliau plaukti į šiaurę, iki artimiausios gyvenvietės, tikėdamiesi ją pradžiuginti, o paskui ten palikti.

Tada ji atgavo žadą.

— Parplukdykite mane namo, į Reinsnesą. Labai prašau!

Žmonės miegojo pakaitomis. Ar tikrai miegojo? Išimtininkų ir samdinių trobose jiems buvo paklotas patalas ant grindų ir suodinų čiužinių.

Vilfredą pavyko įkalbinti su keliais laivų statyklos vyrais plaukti į Stranstedą. Juos turėjo pakeisti sveiki, pailsėję žmonės — gaisravietei saugoti.

Jis nerišliai sapaliojo apie praktinius reikalus. Tarpais pratrūkdavo mėšlungiškai raudoti. Pederis su juo šnekėjosi. Ko gero, likdamas neišgirstas.

Prieš pat valčiai atsistumiant nuo kranto, žmogus ėmė kalbėti padvigubinsiąs gyvenamojo namo draudimo sumą. Kad Hanai ir berniukams kas nors liktų po jo mirties.

Pora vyrų susimurmėjo tarpusavyje. Gal Olaisenui pasimaišė protas? Vienas iš jų nubėgo pas daktarą Grenelvą patarimo. Daktaras išėjo, pasiklausė. Maktelėjo galva.

— Gerai! Paimkite jį į Stranstedą!

Vyras daugiau neklausė, tik nuspūdino atgal į paplūdimį.

— Ką pasakė daktaras? — paklausė jį.

— Ne... ir daktarui per daug visko susidėjo. Nemanau, kad jie iki galo suvokia... nei vienas, nei kitas.

Praėjo pusė nakties. Johanas miegojo sėdomis. Po kelias minutes. Benjaminas taip negalėjo. Jie nekalbėjo apie tai, ką ji pasakė pastoriui. Šiaip ar taip, to nevalia išduoti. Tačiau iš Johano veido matėsi, kad jis žino.

Tada ji atmerkė akis. Didžiulėmis pastangomis išspaudė kelis vienskiemenius žodžius. Bet aiškiai. Ji nori matyti Karną. Vieną.

Karna buvo pakviesta, juodu išėjo. Tačiau Benjaminas norėjo stovėti už durų. Jei kartais ji griūtų.

Dėl miego trūkumo jam ėmė temti sąmonė. Priešais jį rikiavosi vaizdai, įvykiai ir veidai. Jis aiškiai nebeskyrė, kas jau įvykę ir kas vyksta.

Priėjo Pederis ir pasakė, jog dingusi Karnos valtis. Benjaminas pamanė, kad žmonės kalba visokias keistenybes.

Tačiau jo kūnas dirbo kaip mašina. Jis pastatė vieną koją priešais kitą ir įsitvėrė durų staktos. Jo rankos nedrebės, kai turės ją slaugyti. Jis tars tylius, raminamus žodžius ir tikėsis, kad ji girdi.

Visą naktį jis kartojo senąjį žodį iš vaikystės laikų — mama. Be paliovos. Ar ji girdėjo?

Jis niekada nematė tokio žmogaus skausmo. Per daugybę metų. Dybėle? Ne. Nė ten. Jis turi tai įveikti kartu su ja. Jei gali ji, turi galėti ir jis.

Dėl to ji leido jį į mokslus. Kad jis padėtų apmalšinti skausmus. Nors kiek. Tikriausiai dėl to jis ir gimė.

Ir ko išmoko? Ničnieko. Jis stovėjo laikydamasis už durų staktos.

Tikriausiai užmigo, nes Aną pajuto iš arti.

Nieko nesakydami jie atnešė kėdę. Bet jis nesisėdo. Bijojo, kad laiku neprabus. Juk viduje Karna. Jis turi ją sugauti, kai ji grius.

Karna išėjo ir palietė jam ranką.

— Dabar eik pamiegoti, tėti. Aš tave pažadinsiu...

Paprasti žodžiai. Lyg ji būtų vyriausia. Ne nuomariu serganti jo Karna.

Jis atsigulė ant čiužinio prie Dinos lovos.

Tada iš miglos pas jį atėjo Ana. Laikė jam už rankų ir žengdama artyn. Nešė jį. Kai ji priartėjo, jis apglėbė. Save.

— Ana?

Jis pašoko ant kojų nė nespėjęs susivokti.

Tada išgirdo gergždžiantį Dinos balsą.

— Aš jos neradau.

Johanas pakilo nuo kėdės ir išėjo. Benjaminas nepastebėjo, kad jis ten buvo. Per tokią šviesą neįmanoma įžiūrėti žmonių.

Jis atsisėdo ant kėdės ir abiem delnais suėmė Dinos plaštaką. Garsai iš kiemo ir trobos išnyko.

Ji blaškėsi. Sunkiai kvėpavo. Tačiau atrėmė jo žvilgsnį.

— Pažįsti mane? — paklausė jis.

— Taip! Benjaminai...

Ji norėjo kažką pasakyti. Bet neįstengė. Kova atėmė viską.

Jis pasilenkė prie pat jos ir sušnabždėjo „mama".

Tada ji ėmė maldauti. Kaip žmogus didžiausioje bėdoje.

— Benjaminai!

Jis linktelėjo. Išmušė valanda. Jis sutramdė kvėpavimą. Ramiai. Rankos neturi drebėti. Milteliai. Norėjo jai duoti.

Bet ji stumtelėjo ranką, ir milteliai pabiro ant šašais aptekusio veido. Jis sutiko jos žvilgsnį.

— Mes pajėgsime! Mudu abu! — tarė jis. Atsiklaupė ant grindų ir padėjo galvą ant pagalvės šalia jos.

— Aš ieškojau... Jos ten nebuvo... — pasakė ji. Neilgai trukus paklausė: — Ar smerki mane, Benjaminai?

— Ne! Tik norėjau, kad būtum su manimi. Bet tu juk grįžai... galiausiai, — skausmingai ištarė jis.

Po kurio laiko jis pastebėjo, kad Johanas kambaryje.

Valandėlę ji nelygiai šniokštavo. Tada pramerkė akis.

— Mama? Jau?

Balsas buvo laibas ir skaidrus.

Į juos išsprogo plačiai atmerktos, smygsančios akys.

21 skyrius

Benjaminas uždarė paskui save duris. Akimirką pastovėjo pakumpusia nugara. Tada nusvyrino laiptais ir išėjo laukan.

Jis ieškojo. Rausė kastuvu ir rankomis. Naršė viską, kas buvo pakankamai atvėsę. Žmonės padėjo, bet jis nežinojo, kas jie tokie. Kasė ten, kur būta bulvių aruodo.

Ne aitrių dūmų kvapas, kažkas kita kaip kumščiu smogė į pilvą. Kaip gyvas nebuvo nieko panašaus uodęs. Salsvas, šleikštus degintos mėsos tvaikas.

Jis pakėlė suanglėjusios gegnės liekanas ir susmilkusias audeklo skiautes. Po tuo, kas buvo likę, gulėjo jos ranka. Vestuvinis žiedas viską paaiškino. „Tavo Vilfredas".

Taip jis sužinojo, jog tai ne Ana.

Jie nusiuntė žmogų į Stranstedą trijų karstų. Žmonės atspirties ieškojo praktiniuose reikaluose.

Keturi vyrai iš laivų statyklos kartu su juo viską iš naujo perkratė. Veltui.

Vos Benjaminas žengdavo žingsnį, užmindavo ant Anos. Net kai eidavo į išimtininkų trobą. Grindų lentos taip pat buvo ji.

Jis nuėjo pramintu taku į vėliavos kalną.

Jūros paukščiai. Gurgėjimas tarp akmenų, atsitraukiant bangelei. Saulės blyksniai virš gilumų. Tamsūs lopai tarpuose. Juodosios gelmės. Jis nusisuko.

Priešais — kalnai. Kalnai. Kur jis prieš akimirką bėgo šlaitu, kol jas niokojo liepsnos. Ar tikrai prieš akimirką?

Saulė šaipėsi iš juodos skylės. Kaminai tebekyšojo. Tarp dūmų stulpų, kylančių vangiomis spiralėmis.

Jis nuėjo prie suolo šalia vėliavos stiebo. Bandė į ką nors atsiremti žvilgsniu, kur fiordas susilieja su jūra, į bet ką. Tačiau matė tik vėją. Judesys vyzdžių gilumoje. Patvinimas. Lyg netikėtai

ėmus trykšti fontanui aikštėje nepažįstamo miesto viduryje. Kur susitinka visos gatvės ir visi horizontai sueina į vieną tašką.

Visi tie kvapai! Vasariniai. Ar jie mano, kad gali išstumti mirties kvapą? Druskingą, šleikštų, aitrų, kankinamą.

Ir garsai! Valtys, atplaukiančios ir išplaukiančios. Žmonės, kurie patylomis šnekasi apie visokius mažmožius. Žingsniai šen ir ten. Ar jie nežino, kad garsai smaugia vienas kitą ir kad tyla yra vienintelis gailestingumas?

Jis atsigulė ant suolo, po galva pasikišęs ranką. Po valandėlės pamanė, kad miega. Bet mintys nesitraukė. Ne kaip kokia nors prasmė. Kaip siena.

Jis nebeįstengė užmerkti akių.

Ana! Ji ėjo per žvilgančius guveinius. Tarsi nieko nebūtų atsitikę. Kietai apsisupusi šaliu. Iš pradžių žengė nelabai tvirtai. Lyg bristų iš jūros.

Ji sugrąžino bangos garsą. Tarytum jis dar nebūtų užmigęs.

Niekas iš jo negali atimti Anos vaizdo, pamanė jis.

Dabar ji pasidarė tokia didelė ir artima. Palinko prie jo.

Tada jis pajuto šilumą. Spaudimą. Krūtinėje. Ant kaktos. Svaiginantį odos prisilietimą. Vėsią šilumą.

— Benjaminai!

Jos balsas... Sapnas viską numaldė. Šilta, glotni oda. Jis neatsispyrė, prispaudė tą vaizdą prie savęs.

— Ana!

— Atleisk man, Benjaminai!

Kodėl ji taip sako? Vilki vyrišką švarką. Jis nusišluostė rankove burną. Kodėl ji ne savo drabužiais? Jis trynė rankas į kelnių klešnes, kol atrodė, kad švarios.

Tada nedrąsiai uždėjo jas ant svetimo švarko, kuriame buvo Ana.

22 skyrius

MATYK MANO NELAIMĘ IR MANO VARGĄ IR ATLEISK VISUS MANO NUSIKALTIMUS.
SERGĖK MANO SIELĄ IR IŠGELBĖK MANE, KAD NEBŪČIAU SUGĖDINTAS, JOG ATBĖGAU PAS TAVE.

(Ps 24(25), 19 ir Ps 24(25), 20)

Kai buvo laidojami Hanos Olaisen palaikai, žmonės raudojo.

Pats probstas per laidotuves sakė pamokslą. Šnekėjo apie drąsą padėti kitiems. Hana Olaisen paaukojusi viską, kad išgelbėtų kitų gyvybes. Jis šiltai kalbėjo apie artimo meilę. Ir kad Dievas suteikiąs prasmę net pačiai didžiausiai tragedijai. Niekas neturįs jaustis Jo užmirštas.

Hanos gedėjimas tapo visuotiniu reikalu, leido pamiršti save. Ji tapo pavyzdžiu visiems. Svetinga ir gera, kol gyveno. Dabar atidavė savo gyvybę, kad išgelbėtų kitas.

Stranstedas niekada neturėjo savo šventojo. Iki šiol. Žmonių gyvenimas įgijo prasmę, nes Hanai buvo lemta žūti.

Keturių našlaičių berniukų ir gražaus išblyškusio vyro vaizdas užuojautą darė tikrą. Vieni šnekėjo apie skaudų likimo smūgį. Kiti — kad išmintingasis Dievas sunkią naštą užvertė ant išrinktųjų pečių.

Žmonių priėjo pilna bažnyčia. Vilfredas Olaisenas stovėjo užsimerkęs, kol kalbėjo pastorius. Pilku, rasotu nuo prakaito veidu.

Šviesa buvo gailestinga, o chorą nuo pirmosios klauptų eilės skyrė gerokas atstumas. Tad moterys galėjo varstyti jį žvilgsniais. Ieškoti ženklų, rodančių beribį liūdesį.

Netekėjusi pirklio Holės duktė nenuleido nuo Vilfredo Olaiseno akių. Ji rijo seiles gėrėdamasi, kaip gražiai jis laiko ranką ant vyriausiojo sūnaus peties.

Sara sėdėjo su kitais, ant kelių laikydama mažėlį. Nuo jų sklido pilka neviltis, kuri panelei tokio didelio įspūdžio nedarė.

Iš pradžių probstas nenorėjo nė girdėti, kad ponia Dina pagal pačios valią būtų palaidota kaip jūrininkas. Toli jūroje.

Johanas susitiko su probstu prie keturių akių. Ką jie kalbėjo, niekas nesužinojo, tačiau Johanas linktelėjo Benjaminui ir Anai, kai tie paklausė, kaip sekėsi.

— Jis prisiims atsakomybę. Jaučiu probstui didžiulę pagarbą. Bet pamaldoms vadovausiu aš.

Valsčiaus taryba norėjo, kad turgaus aikštėje būtų pastatyta garbės arka. Ji turėjo būti gausiai išpuošta gėlėmis, o viršuje aukso raidėmis užrašyta „Dina Bernhoft".

Ji buvo pirmaujanti Stranstedo verslininkė, įdėjusi daug darbo ir kapitalo. Nuspręsta, kad pro tą arką eis procesija.

Taip pasiekta savotiška santarvė. Dvasininkams — apeigos bažnyčioje, valsčiaus tarybai — arka, o tada jūra pasiims savo dalį.

Johanas ir Karna sėdėjo privačiojoje „Grand" viešbučio dalyje. Jie balsu skaitė Bibliją.

Tiems, kas tuo stebėjosi, Bergljota aiškino, jog Karna neatsigavusi nuo šoko ir jai būtina išvalyti sielą. Su kuo nors pakalbėti. Šiaip ji daug nešnekėjo. Užtat dirbo. Prižiūrėjo ponus ir daktaro namuose, ir „Grand" viešbutyje. Bėginėjo iš vienos vietos į kitą, nešiodama maistą.

Tarnaitėms ji pakuždėjo, kad daktaras pražilo, o visa šeima kartu sudėta tesveria tiek, jog ji visus galėtų panešti ant kupros.

Jie beveik nesikalbėjo nuo tada, kai grįžo iš Reinsneso. Tik laikė vienas kitą glėbyje. Nedrįso išleisti vienas kito iš akių. Turėtų kažkas atsitikti. Kas, jie nežinojo.

Kartą jis sušnabždėjo:

— Ką jis tau pasakė tą dieną?

Ir ji atsakė:

— Tikriausiai tai nuskendo jūroje. Aš to nenorėjau laikyti.

Ana žinojo, kad visa jos esybė turėtų būti nukreipta į tai, kas įvyko. Bet taip nebuvo. Ji neįstengė verkti dėl nebesančių.

Neapykantos sąvoka jai buvo kažkas nesuvokiama. Iki šiol. Tai buvo kažkas, kuo prisidengdavo istorijos vyrai, kad turėtų pagrindą žudyti vienas kitą. Jai visada atrodė beprasmiška ir bergždžia.

Tačiau per pastarąsias dienas neapykanta užkariavo tiek vietos, jog atitolino ją nuo gedulo.

Vieną naktį, kai ji neįstengė užmigti, apėmė įniršis — toks stiprus, jog nenugulėjo lovoje. Ji atsikėlė ir nusprendė išeiti. Turėjo bėgti ar šaukti. Mieliausiai būtų nuėjusi pas tą žmogų ir sudraskiusi į skutelius.

Ji stovėjo koridoriuje ir vilkosi paltą, bet toliau nenuėjo. Jai buvo būtina ką nors laikyti. Ką nors gniaužti. Draskyti į skutus. Nespėjusi atitokti, plikomis rankomis nuplėšė nuo sienos žalvarinį kablį.

Tada ant savęs pajuto Benjamino rankas.

— Ana! Būk gera, pažadink mane, kai tau sunku. Prašau, nedink. Aš to nepakelsiu.

Žalvarinis kablys išslydo iš rankos ir nukrito jai ant kojos. Pasidarė geriau.

— Aš neapkenčiu! Neapkenčiu! Ar nesupranti, kaip neapkenčiu? — prapliupo ji, daužydama jam krūtinę.

Jo kūnas apmirė, bet jis jos nepaleido.

— Aš taip baisiai neapkenčiu...

— Ar jis tau pasakė... iki to?..

— Taip! Turėjau matyti ir suprasti.

— Eikš! — tarstelėjo jis ir nusivedė ją laiptais aukštyn.

Padėjo jai nusivilkti paltą ir paguldė į lovą. Apklojo ją ir save.

Šviesa buvo tokia negailestinga. Net per užtrauktas užuolaidas. Tarsi gulėtum peršviečiamame ledo luite.

Tada ji išgirdo jį kalbant.

— Turėjau tau viską papasakoti. Bet bijojau, kad nesuprasi... Tai niekada nebuvo susiję su tuo, ką jaučiu tau. Vis tiek turėjau pasakyti. Tada visa tai... Tada galbūt mažiau manęs neapkęstum.

— Ar aš tavęs neapkenčiu? — paklausė ji.

Jis pažvelgė į ją be atsako. Jo veidas kone išsiliejo. Akys atsidūrė pernelyg arti. Jai taip nepatiko. Ji norėjo prisiglausti prie jo.

— Aš neapkenčiu Vilfredo Olaiseno už tai, jog metai iš metų jis netrukdomas galėjo skleisti aplink save nuodus ir smurtauti, nes niekas, išskyrus Diną, nepakėlė nė piršto. Neapkenčiu jo taip stipriai, jog nežinau, ką man daryti. Net liūdesio nebelieka! Jei įmanyčiau... jei įmanyčiau...

Iš pradžių jis pažiūrėjo į ją lyg į nepažįstamą. Paskui tvirtai prispaudė prie savęs.

— Tu jo neapkenti, nes jis tau papasakojo apie Haną ir mane?

— Tu susitikinėjai su ja? — sušnabždėjo ji.

— Taip.

Ana pažvelgė jam per petį. Veidrodis ant komodos turėjo daug dėmelių viršutiniame dešiniame kampe. Matyt, anoje pusėje įsimetė drėgmė.

— Kodėl?

— Jai manęs reikėjo. O aš tuo naudojausi.

Ji girdėjo žodžius. „Kas tai per pokalbis?" — pamanė. Su kuo ji kalbasi?

— Dabar suprantu. Kartą daviau Hanai pagrindo manyti, jog mudu būsime kartu. Aš ją išdaviau. Ji buvo mušama, o aš taiksčiausi su tuo. Taip bijojau prarasti tave, jog išsigyniau, kad visada mylėjau Haną.

— Kaip? — išgirdo ji savo apgailėtiną balsą.

— Man taip pat būdavo akimirkų, kai... jos geisdavau. Todėl nepasakojau tau nieko, ką būtum galėjusi suprasti neteisingai. Pavyzdžiui, kad lankiausi pas Haną vieną vakarą, kai Vilfredas ir tu buvote išvykę.

— Kodėl?

— Ji prašė mane padėti atsikratyti gemalo, kurį nešiojo.

— Ir tu padėjai?

— Ne.

— Ar dažnai su ja susitikdavai? — Ji vos girdėjo savo pačios balsą.

— Kai jai manęs reikėdavo. Ir aš galėdavau. Nedažnai. Bet pasitaikydavo.

Ji spoksojo į jį. Atrodė, kad jo veidas aptrauktas plėvele, lyg kas nors bandytų jį užmaskuoti. Ji būtų norėjusi paklausti, kada, kur ir kaip. Kiek kartų. Taip, kaip ji girdėdavo jį klausinėjant pacientus, kai reikėdavo nustatyti diagnozę. Kuo sunkesnė liga, tuo svarbiau aiškūs atsakymai.

— Pastaraisiais metais tarp mūsų nieko nebuvo. Bet prieš keletą metų... aš gulėjau su ja. Ir po to, kai tu atvažiavai. Taip viską sugadinau. Ir melas augo.

Žodžiai atsiliepė skausmu kažkur kūne. Akimirką jis nutolo.

— Katros gedėjai, kai manei, kad abi žuvusios?

Tyla spengė jai ausyse.

— Kai maniau, kad abi žuvusios? Aš gedėjau sesers. Bet buvau netekęs tavęs. Dabar, kai galiu spausti tave glėbyje, jaučiu, lyg man būtų grąžintas gyvenimas.

— Sesers niekas negeidžia, — negailestingai atšovė ji.

— Žinau. Vis tiek geidžiau.

Ji norėjo atsukti jam nugarą. Arba atsikelti ir išeiti iš kambario. Tačiau išvydo permatomą savo vienatvę. Ši ją paralyžiavo.

— Negaliu kariauti su mirusiąja...

— Tau nereikėtų kariauti, net jei ji būtų gyva.

— Bet aš juk kariavau pati to nesuprasdama.

— Ne. Tai buvo mano silpnumas. Mano išdavystė.

— Kaip galiu tavimi tikėti?

— Nežinau, Ana. Bet gyvenimą skirsiu, kad tu patikėtum.

Ji atsisuko į jį. Bandė surasti atvirumą, kurio ieškojo. Bet matė tik neviltį. Jo akys buvo plačiai atmerktos. Suskirdusiose lūpose dvi proplėšos, kurias jis nuolat vilgė liežuvio galiuku.

— Liepos gale važiuoju į Kopenhagą, kaip ir buvau planavusi.

Ilgą laiką tesigirdėjo jo alsavimas.

— Ar sugrįši? — pagaliau paklausė jis.

— Nežinau.

Šviesa buvo tokia tyli ir šalta.

— Matyt, aš to nusipelniau, — po valandėlės tarė jis ir dar tvirčiau ją prisispaudė.

— Ar tai viskas, ką gali pasakyti? — sušnabždėjo ji.

— Aš myliu tave, Ana! Jei nesugrįši, važiuosiu tavęs parsivežti. Maldausiu tave, persekiosiu. Niekada tavęs nepaleisiu! Girdi? Net jei rasčiau tave pas kitą! „Padėk mane kaip antspaudą ant savo širdies, kaip antspaudą ant savo peties, nes meilė stipri kaip mirtis, pavydas kietas kaip mirusiųjų buveinė..."

Ją apėmė svaigus jausmas, jog ji besvorė. Buvo taip arti jo. Ne tik jo kūno, odos, alsavimo. Bet ir minčių. To būta taip seniai.

— Ir kada nors aš tave paklausiu, ar gali man atleisti, kad nepapasakojau tau... bet šiąnakt nedrįstu.

Kai susitiko jų akys, ji matė, kad jis bijo taip pat kaip ir ji.

Kitą dieną Ana nuėjo prie Olaiseno namo. Pasakė norinti pašnekėti su juo vienu.

Jis draugiškai ją priėmė ir padėkojo už apsilankymą. Bet akys išdavė savotišką nerimą.

Kai jie atsisėdo ir durys buvo uždarytos, ji pasakė, ko atėjusi. Norinti su juo pakalbėti, kaip galėjo įvykti nelaimė. Daugiau neturinti pas ką eiti, jis vienintelis.

Olaisenas sujaudintas klausėsi.

Ji pradėjo užsikirsdama, bet pamažu tylus balsas įgavo tvirtumo.

— Maniau pakalbėti su tavimi apie tai, kaip žmonių žodžiai gali katastrofiškai pakeisti mūsų gyvenimus.

Čia ji stabtelėjo ir palinko prie jo.

— Kai tu papasakojai apie Haną ir Benjaminą, man kažkas pasidarė. Iš pradžių dvejojau, o paskui patikėjau tavimi. Maniau, kad daugelį metų buvau vienintelė, kuri nežino.

— Geriau palikime tą temą. Nenoriu blogai kalbėti apie velionę, — sausai atsakė jis.

Bet ji kalbėjo toliau, lyg neišgirdusi.

— Tai privedė prie to, jog neįstengiau aplink save matyti žmonių. Ir pamiršau užgesinti lempą palėpėje. Be to, išgąsdinau Karną.

Vilfredo Olaiseno žvilgsnis pasidarė neramus. Bet ji to nepaisė. Tik toliau pasakojo, kaip ji tapo kalta, jog nuvirto lempa ir žuvo Dina su Hana. Tokią baisią jėgą gali turėti žodžiai. Ar jis įstengia suvokti nors dalelę jos kaltės? Ir kad ją tai slėgs visą likusį gyvenimą?

Jis norėjo kažką tarti. Bet nesurado tinkamų žodžių.

Daug dienų ji neapkentė jo už žodžius, kuriuos jis pasakė. Neapkentė taip stipriai, jog tai užgožė liūdesį. Ar jis gali tai suprasti?

Olaisenas vėl pabandė kažką sakyti. Bet vos įstengė kvėpuoti.

— Žinau, kad mano žodžiai dabar, praėjus tiek nedaug laiko, yra neatleistini. Sakau tai ne iš užuojautos, bet iš neapykantos ir keršto. Tegu taip ir bus. Bet nemanau, kad gyvenime esi ką nors sutikęs, kas į tave visai rimtai žiūrėtų kaip į žmogų. Tikriausiai girdėjai, kad mane surado jūroje, o ne palėpėje. Už tai aš šiandien dėkoju.

Ji vėl prašneko apie lempą. Todėl jų dabar nebėra. Hanos ir Dinos.

— Bet turėjo nelikti manęs, — toliau kalbėjo ji. — Dėl to plaukiau į jūrą! Lempa! Ji išvadavo mane nuo tavo žodžių. Tą akimirką, kai pamačiau gaisrą, supratau ką padariusi. Ar suvoki, kas mane slegia? Ar esi kada nors jautęs kaltę už savo darbus, Vilfredai?

Jis įstengė tik linktelėti. Bandė pasiekti ją ranka. Bet liko tuščias mostas.

Ji trumpam stabtelėjo. Sėdėjo ant kėdės krašto tiesia nugara. Lyg atvesta tardyti. Paskui kalbėjo toliau.

— Noriu tave kai ko paprašyti, Vilfredai. Kalbu apie mažylį, kuris, kaip tu sakei, yra Benjamino sūnus. Aš nepakelsiu minties, kad galbūt neapkenti jo už tai, dėl ko jis nekaltas. Todėl noriu jį pasiimti į daktaro namus.

Tada jis turėjo ją pasiekti. Nebuvo kito kelio.

Savo pačios nuostabai, Ana nepaliko Olaiseno, kai jis sugniužo. Praleido prie jo didžiąją dalį dienos. Neapykanta išgaravo, kai buvo pasidalyta kalte ir neviltimi. Berniukas pasiliko pas jį. Vilfredas išmeldė tėvystę.

Bet prieš išeidama ji pasiuntė žmogų pakviesti Johano.

— Mums abiem reikia pastoriaus, bet jam labiausiai, — pasakė ji.

EPILOGAS

KĄ JUMS KALBU TAMSOJE, SAKYKITE VIDUR DIENOS, IR KĄ ŠNIBŽDU Į AUSĮ, GARSIAI SKELBKITE NUO STOGŲ.

(Mt 10, 27)

Karna sėdėjo ir laukė Johano ženklo.

Ji juto ant savęs Mergelės Marijos ir šventos Onos akis nuo pietinio altoriaus. Jų suknelės gurgždėjo. Šventa Ona laikė atverstą knygą. Visai kaip Johanas.

Dabar jis kalbėjo priekyje, prie karsto.

Ji bandė atsekti, iki kurios vietos jis perskaitė, bet neįstengė. Jis jai kalbėjo, kad nereikia bijoti. Jeigu jai nepavyks, jis viską pasakys už ją.

Jeigu parkris, tėtis ją išneš į zakristiją. Ant grindų jie jau buvo patiesę kilimėlį. Vadinasi, tikėjosi, kad parkris.

Sulankstytas popieriaus lapas sudrėko tose vietose, už kurių ji laikė, — taip prakaitavo. Padėjo jį į skraitą ir tikėjosi, kad greitai išdžius.

Akis ji primerkė, kad šviesa nuo aukštų langų jos nepartrenktų. Juodos suknelės rankovės buvo per ilgos, bet taip dar geriau. Net ji negalėjo matyti, kad dreba rankos.

Tada Johanas davė ženklą.

Ji iš lėto pakilo ir nuėjo prie jo.

Jis vos linktelėjo ir pamažu nulydėjo ją prie karsto. Paskui ji žinojo, kad jis ten stovi. Už jos nugaros.

Šventa Ona nulipo nuo altoriaus ir atsistojo šalia. Baltas nuometas slėpė veidą.

Karna juto, kad ji paėmė iš jos lapą, bet nedrįso pažiūrėti. Netrukus po didžiuliu skliautu išgirdo jos balsą.

„Mirusieji negali kalbėti. Pagal močiutės valią aš paveldėjau viską, kas jai priklausė. Taip pat — jos išpažintį.

Tačiau man vienai tai per sunki našta. Todėl noriu paprašyti pakantumo tam, ką dabar pasakysiu.

Čia, prie savo močiutės karsto, prieš Dievą ir visus žmones prašau malonės ir atlaidumo palikimui, kurį gavau.

Aš, Karna Grenelv, skelbiu tokią velionės išpažintį:

Aš, Dina Grenelv Bernhoft, mergautine pavarde Holm, tūkstantis aštuoni šimtai keturiasdešimt ketvirtųjų metų lapkričio mėnesį vežiau Jakobą Grenelvą per kalnus pas gydytoją. Savo rankomis nustūmiau roges į bedugnę jį nužudydama.

Tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt septintųjų metų spalio mėnesį viržyne į pietus nuo Reinsneso medžiokliniu šautuvu nušoviau rusą Levą Žukovskį.

Išpažįstu savo kaltę.

Vis tiek prašau, kad mano kūnas galėtų ilsėtis ramybėje.

Jūroje."

Šventa Ona atidavė jai lapą ir vėl užlipo ant altoriaus.

Turėjo užgroti vargonai. Turėjo būti giedama. Bet to neįvyko. Aplinkui buvo taip tylu. Niekis, nes ji neparkrito. Išsilaikė stačia. Viskas, kas buvo lape, pasakyta.

Ji pakėlė galvą ir pažvelgė tiesiai į bekraštę apsnigtą lygumą. Tai visų veidai. Bet ten buvo Pederis. Tėtis. Ir Ana. Kartu.

Tada ji žengė bažnyčios centrinės navos viduriu. Ne norėdama pabėgti, bet todėl, kad taip reikėjo.

Nuėjusi iki galo, atvėrė duris, kad jie galėtų išnešti močiutę Diną.

Wassmo, Herbjørg
Va 356 Karnos kraitis / Herbjørg Wassmo; iš norvegų kalbos vertė Eglė Išganaitytė. — Vilnius: Alma littera, 1999. — 487 p. — (XX amžiaus aukso fondas)

ISBN 9986-02-776-4

Lietuvoje pamėgta norvegų rašytoja H. Wassmo „Karnos kraičiu“ užbaigia garsiąją Dinos trilogiją. Romanas pasakoja apie Karnos — „laimės sūnaus“ Benjamino dukros — vaikystę ir paauglystę ir, aišku, apie visus pirmųjų dviejų knygų herojus.

UDK 839.6-3

Herbjørg Wassmo

KARNOS KRAITIS

Romanas
Iš norvegų kalbos vertė Eglė Išganaitytė

Redaktorė Zita Marienė
Viršelio dailininkė Volanda Vyšniauskienė
Techninė redaktorė Birutė Tolvaišienė
Korektorė Auksė Žiūkienė
Kompiuteriu maketavo Zita Vasiliauskaitė

SL 412. Užsakymas 1032
Išleido leidykla „Alma littera“, Šermukšnių g. 3, 2600 Vilnius
Puslapis internete: //www.almali.lt
Spausdino AB spaustuvė „Vilspa“, Viršuliškių skg. 80, 2056 Vilnius

 16.-Lt

ROMANU „KARNOS KRAITIS“ (1997)
NORVEGŲ RAŠYTOJA
HERBJØRG WASSMO UŽBAIGIA
SAVO GARSIĄJĄ TRILOGIJĄ
APIE DINĄ IR REINSNESO GIMINĘ,
KURIĄ PRADĖJO ROMANAIS
„DINOS KNYGA“ (1989) IR
„LAIMĖS SŪNUS“ (1992).
PAGRINDINIU KŪRINIO
PERSONAŽU ŠĮKART TAMPA
KARNA, BENJAMINO DUKRA
IR DINOS ANŪKĖ.
GYVENIMAS IR MIRTIS,
NEGANDOS IR SIELVARTAS,
TRUMPAREGYSTĖ IR BLOGIS,
SILPNUMAS IR STIPRYBĖ,
NUTYLĖJIMAS IR VEIDMAINYSTĖ,
GANDAI IR APKALBOS –
DAUG REIKIA IŠMOKTI SUPRASTI
NUOMARIU SERGANČIAI MERGAITEI.
„KARNOS KRAITIS“ – ROMANAS
APIE VAIKYSTĖS „VAIDUOKLIUS“,
PRAGAIŠTINGĄ PAVYDO JĖGĄ IR
MIRTĮ ĮVEIKIANČIĄ MEILĘ,
ŽMOGAUS IR GIMINĖS RYŠĮ,
SLEGIANTĮ ŠEIMOS PALIKIMĄ,
KURIUO TURI PASIDALYTI,
KAD GALĖTUM PAKELTI...

ISBN 9986-02-776-4
9 789986 027768